ISAK DINESEN

ŞAPTE POVESTIRI GOTICE
ŞI
ANECDOTE ALE DESTINULUI

Copertare *Vasile Olac*

© Rungstedlund Foundation

SEVEN GOTHIC TALES
Vintage Books, Random House
New York, 1972

ANECDOTES OF DESTINY
Vintage Books, Random House
New York, 1974

Toate drepturile asupra acestei versiuni slut rezervate Editurii UNIVERS

Isak Dinesen

ŞAPTE POVESTIRI GOTICE ŞI ANECDOTE ALE DESTINULUI

Traducere şi cuvînt înainte
de *Gabriel Gafiţa*

Copertare *Vasile Olac*
Editura UNIVERS
Bucureşti — 1985

CUVÎNT ÎNAINTE

Isak Dinesen este pseudonimul literar al scriitoarei daneze Karen Blixen.

Născută la 17 aprilie 1885 in localitatea Rungsted, situată pe coasta estică a insulei Zeelanda, între Copenhaga şi Elsinore, scriitoarea aparţine unei familii care număra printre membrii săi mai mulţi nobili, mari comercianţi, demnitari, diplomaţi şi militari de carieră. Bunicul patern, ofiţerul Adolph Wilhelm Dinesen, este, în tinereţe, tovarăşul de drum al lui Hans Christian Andersen în timpul unei călătorii prin Italia, iar bunicul matern, Regnar Westenholz, ministru de finanţe al Danemarcei într-un guvern de scurtă durată.

Tatăl scriitoarei, Wilhelm Dinesen, este la rîndul său ofiţer de carieră. Luptă în războiul dano-prusac din 1864, apoi, în armata franceză, cu gradul de căpitan, participă la războiul franco- prusac din 1870—71, primind Legiunea de Onoare, iar, după cîţiva ani petrecuţi în America de Nord ca vînător singuratic, apare la Constantinopol şi în Balcani în timpul războiului ruso- turc din 1877—78. In anul 1880 cumpără, în localitatea Rungsted, ferma Rungstedlund, o proprietate modestă, dar de veche semnificaţie istorică, fiind iniţial un han fondat la 1520, iar apoi, între 1773—76, locul de refugiu al marelui poet liric danez Johannes Ewald, a cărui memorie este în atâtea rinduri evocată cu veneraţie în opera lui Karen Blixen. Aici, la Rungstedlund, se nasc toţi copiii familiei şi tot aici va fi şi reşedinţa permanentă a scriitoarei cea mai mare parte a vieţii sale. Wilhelm Dinesen a fost autorul unui memorial *(Parisul sub Comună)* şi a două volume de *Scrisori de vînătoare,* publicate sub pseudonimul Boganis.

Karen Christentze Dinesen este a patra din cei cinci copii — doi băieţi şi trei fete — ai lui Wilhelm Dinesen

şi ai soţiei sale, Ingeborg Westenholz. Petrece o copilărie relativ tihnită pe domeniul părintesc, în ciuda morţii, dureros resimţite, a tatălui, care se sinucide în 1895. Fiecare din surorile Dinesen îşi cultivă talentul în diferite ramuri artistice: muzică, desen, poezie. In 1903 scriitoarea este primită la Academia de Belle Arte din Copenhaga, una din puţinele instituţii de învăţămînt superior ce ofereau femeilor posibilitatea unui studiu regulat La începutul secolului nostru ; în anul 1910 ea încearcă să-şi continue aceste studii la Paris, dar, nereuşind să stabilească un contact cu cercurile artistice importante din capitala Franţei, se înscrie, deşi fără prea multă convingere, la una din numeroasele şcoli de artă de aici, „Academie de Simon et Menard[1]*, care însă nu o impresionează în nici un fel. Mai tîrziu va lua lecţii cu pictoriţa daneză Bertha Dorph. Realizările artistice ale lui Karen Blixen sînt predominant din domeniul graficii şi al portretului.

în această perioadă, la îndemnul criticului de artă şi viitor director al muzeului Thorvaldsen din Copenhaga, Mario Krohn, Karen Dinesen trimite revistei „Tilskueren" (Spectatorul) povestirea *Eremiţii, care* îi apare în august 1907 sub pseudonimul Osceola. Este debutul ei literar.

în anul 1913 viitoarea scriitoare se logodeşte cu baronul Bror von Blixen-Finecke (1886—1946) şi cei doi pleacă împreună în coloniile engleze din Africa de Est, unde acesta cumpără un teren pentru o plantaţie de cafea în Kenya. Perioada de aproape cincisprezece ani, pînă în 1931, pe care o va petrece în Africa, o pune pe Karen Blixen în faţa unei suite întregi de experienţe noi şi inedite, în care ea se avîntă cu pasiune : administrarea anevoioasă a unei plantaţii cumpărate cu bani de împrumut în condiţii de viaţă complet necunoscute, raporturile cu triburile localnice şi asigurarea unei convieţuiri armonioase a lucrătorilor de diferite etnii de pe plantaţia ei, încropirea unui spital pentru muncitorii negri, expediţii safari, adaptarea unui confort domestic şi spiritual de tip european la situaţia din Africa, lupta cu fluctuaţiile pieţei etc. Un mare sprijin moral şi un stimul intelectual de cea mai aleasă ţinută primeşte Karen Blixen

în perioada ei africană din partea unui straniu personaj, călătorul, exploratorul şi aviatorul englez Denys George Finch-Hatton (1887—1931), fiul ducelui de Winchilsea şi Nottingham, unul din acei tineri nobili englezi de o foarte solidă cultură clasică (Oxford şi Eton) şi muzicală, buni sportivi, dar uşor excentrici, perfecţi oameni de lume, dar înstrăinaţi de societate prin liberul lor arbitru. Denys Finch-Hatton, cu care scriitoarea întreţine o legătură strînsă în cea mai mare parte a şederii sale în Africa (soţii Blixen se separă în 1921, iar Bror Blixen se întoarce în Europa), exercită

o influenţă benefică şi asupra evoluţiei ei literare, prin cultura ca şi prin gustul şi judecata sa estetică fără greş ; probabil că rolul său nu este deloc mic în hotărîrea pe care o ia Karen Blixen de a scrie direct în limba engleză.

După repetate eşecuri financiare şi după căderea pieţii de cafea, în 1931 — an în care şi Denys Finch-Hatton îşi găseşte moartea prăbuşindu-se cu propriul său avion — Karen Blixen renunţă la aventura africană şi, cîtuşi de puţin îmbogăţită, dimpotrivă chiar, se întoarce la rîndul ei în Danemarca, unde încearcă o revenire în actualitatea literară. Revenire deloc uşoară, căci pseudonimul Osceola, apărut încă o singură dată în 1925 sub poemul *Ex Africa* în revista „Tilskueren" nu izbuteşte să-i cîştige prestigiul literar dorit. Nici *Răzbunarea adevărului: O comedie pentru marionete,* publicată în 1926 în aceeaşi revistă, nu reuşeşte să aibă, decît o valoare istorico-literară azi : pentru prima oară autoarea semnează cu numele ei real — Karen Blixen-Finecke.

Adevăratul debut, de altfel răsunător, al scriitoarei se produce însă în 1934, cînd, sub pseudonimul Isak Dinesen, volumul scris în limba engleză *Seven Gothic Tales* (Şapte povestiri gotice) îi apare în S.U.A., bucurîndu-se de o primire entuziastă, după ce un editor londonez îl respinsese din capul locului. în anul următor apare şi ediţia daneză, în traducerea autoarei. Urmează apoi în 1937 volumul de impresii şi amintiri *Out of Africa* (Din Africa), semnat Karen Blixen şi apărut tot în America.

Intervalul dintre întoarcerea sa în Europa în 1931 şi începutul celui de-al doilea război mondial, cu ocuparea Danemarcei în luna aprilie 1940 de trupele germane, este marcat, în viaţa scriitoarei, de o serie de călătorii şi noi proiecte vecine cu aventura, printre care şi o încercare — eşuată — de a merge în Abisinia în calitate de corespondentă de front pentru un ziar londonez.

Scris în anii războiului, cînd autoarea suferă o mulţime de privaţiuni pe domeniul său Rungstedlund, volumul *Winter's Tales* (Povestirile iernii) este transmis clandestin în Anglia şi America, unde apare aproape simultan cu versiunea daneză de la Copenhaga, *Vinter-*

Eventyr, în 1942. Dar acest amănunt Karen Blixen îl va afla abia după război.

Pentru a-şi salva situaţia financiară şi domeniul, grevat de cheltuieli pe care nu are cum le acoperi, căci transferurile bancare din Anglia şi S.U.A. către ţările ocupate de nazişti sînt blocate şi deci onorariile pentru ediţiile engleze, principala ei sursă de venituri, nu-i mai pot parveni, Karen Blixen scrie un roman poliţist, *Gengaeldelsens veje* (Răzbunătorii angelici), apărut in anul 1944 în daneză sub pseudonimul Pierre Andrezel, pe care doar abia mai tirziu 11 va recunoaşte ca fiind al ei.

După război urmează o perioadă de treisprezece ani pînă ce, luptind cu bolile, cu lungile internări în spitale şi lucrînd din greu, Karen Blixen izbuteşte să adune o nouă culegere de povestiri, Last *Tales* (Ultimele povestiri, 1957), intitulată astfel ca o premoniţiune parcă a scriitoarei că va fi ultima ei carte. Insă din materialul scris acum rezultă, in anul următor, 1956, un nou volum de povestiri, *Anecdotes of Destiny* (Anecdote ale destinului).

In cei doi ani 1957—58, cînd călătoreşte iarăşi mult prin Europa, numele lui Karen Blixen se vehiculează cu insistenţă în cercurile iniţiaţilor, care văd în ea o candidată aproape sigură la premiul Nobel. Dar pronosticul presei suedeze şi norvegiene nu este confirmat şi marele premiu îi revine in 1957 lui Albert Camus, iar în 1958 lui Boris Pasternak. In schimb Karen Blixen este primită membră în American Academy şi în National Institute of Arts and Letters din S.U.A.

Două mici volume, unul de noi amintiri africane, *Shadows on the Grass* (Umbre pe iarbă, 1960) şi noveleta *Ehrengard* (1961), vin să încheie opera scriitoarei Karen Blixen, care încetează din viaţă la 7 septembrie 1962 la ferma sa Rungstedlund, fiind înmormîntată pe domeniul familiei.

GABRIEL GAFITA

ŞAPTE POVESTIRI GOTICE

POTOPUL DE LA NORDERNEY

In primul pătrar al secolului trecut, locurile de vilegiatură pe malul mării au ajuns la modă chiar şi în acele ţări din nordul Europei pentru ai căror locuitori marea luase pînă atunci chipul diavolului, al arhiduşmanului nemilos şi lacom al umanităţii. Hrănit dintr-o adevărată pasiune pentru ruine, spectre şi oameni posedaţi şi socotind o noapte petrecută în lande pe furtună o delectare mai aleasă pentru rafinaţi decît tihna saloanelor şi armonia sistemelor filozofice, spiritul romantic al vremii i-a conciliat pînă şi pe indivizii cei mai pretenţioşi cu sălbăticia eternă a peisajelor de coastă şi cu largul de mare. Doamne şi domni la modă renunţau la parcurile lor umbroase pentru a veni să se plimbe pe maluri pustii şi pentru a privi neîmblînzitele valuri. Vecinătatea unei epave, cu carcasa navei, asemeni unui schelet negru, întărit şi sărat, vizibilă încă la vremea refluxului, a devenit un loc favorit de picnic, unde şi artiştii îşi instalau degrabă şevaletele.

Aşa a răsărit şi a înflorit timp de douăzeci de ani pe coasta vestică a Holstein-ului staţiunea Norderney. Pe drumurile nisipoase dintre dune soseau căleşti şi trăsuri elegante şi descărnau în faţa hotelurilor şi vilelor mici şi curate cutii de carton şi cufere şi doamne cu picioruşe delicate, cărora briza proaspătă a mării le stîmea vălurile şi panglicile. Ducele de Augustenburg, cu soţia sa preafrumoasă şi cu sora sa, care era un spirit ales şi prinţul de Noer onorau locul cu prezenţa lor. Nobilii latifundiari din Schleswig-Holstein, care şedeau ca pe ghimpi din cauza ultimelor frămîntări politice şi reprezentanţii vechilor firme comerciale

din Hamburg şi Liibeck, fiecare din ei cu atîta capital cât însăşi greutatea lor în aur, făceau împreună acest pelerinaj în inima naturii. Ţăranii şi pescarii de la Norderney ajunseseră pînă şi ei să privească perfidul şi înfricoşătorul monstru cenuşiu de la apus ca pe un fel de *maître de plaisir* *.

Existau aici o promenadă, un club şi un pavilion, locul de întîlnire, în lungile seri de vară, al multor culori şi sunete plăcute. Doamne cu fiice de măritat, peste ale căror capete plouase cu sezoane nefaste la curţi sau în oraşe, priveau acum idilele fructuoase cum se coc pe plaja însorită. Tineri dandy îşi ţineau în ascultare caii de-a lungul întinderilor de nisip cînd treceau prin dreptul ochilor albaştri şi senini. Domni în vîrstă se adînceau în dezbateri politice şi dinastice la club, cu pahare de rom fin alături ; iar tinerele lor soţii se plimbau, cu braţele învăluite în caşmir, pînă la o scobitură între dune, unde pămîntul mai era cald încă de la soarele zilei lungi de vară, f>entru a contopi aici cu natura, GU orzul pădureţ şi cu panselele gingaşe bătute de vînt şi a privi fix la luna plină, sus pe cerul palid al verii. Pînă şi aerul avea aici o vigoare ironică în îmbrăţişarea lui care stîrnea şi regenera mereu inimile. Heinrich Heine, care a vizitat satul, spunea că izul de peşte persistent, care nu le părăsea nici o clipă, reuşea, doar el singur, să protejeze îndeajuns virtutea fiicelor de pescari de la Norderney. Dar se aflau acolo alte nări şi alte inimi pentru care mirosul puternic de sărătură era îmbătător, întoomai ca mirosul prafului de puşcă pe cîmpul de luptă. Funcţiona chiar şi un mic cazino, unde se putea cocheta într-o măsură întrucîtva diferită cu forţele periculoase ale existenţei. Din cînd în cînd erau baluri mari, iar în serile senine de vară orchestra cânta pe terasă.

— Nici nu vă închipuiţi — îi spunea prinţesa de Augustenburg domnului Gottingen — cum reuşeşte locul acesta să te purifice. Briza asta mi-a trecut prin bonetă şi prin haine, ba chiar prin carne şi

* Maestru de plăceri (fr.) (N. t.).

prin oase şi m-a bătut pînă ce mi-a curăţat, mi-a uscat şi mi-a sărat şi inima şi spiritul.

— Da, am observat, cu sare fină — spuse domnul Gottingen şi, privind-o, adăugă în sinea lui : „Te cred şi eu. Parcă ai fi un cod tăiat pe lung“.

La sfîrşitul verii lui 1835 un dezastru teribil se abătu asupra staţiunii Norderney. După ce trei zile furtuna bătu dinspre sud-vest, vîntul îşi schimbă deodată direcţia, suflînd dinspre nord. Aşa ceva nu se întîmplă decît o dată la o sută de ani. Masa uriaşă de apă împinsă de furtună a fost întoarsă şi îndreptată spre Insulele Frizice de Vest. Marea a rupt digurile în două locuri şi s-a năpustit prin spărturi. Vacile şi oile s-au înecat cu sutele. Fermele şi şurile s-au năruit ca nişte castele din cărţi de joc în faţa năvalei apelor şi mulţi oameni şi-au pierdut viaţa, chiar pînă în satele Wilsum şi Wredon.

Totul a început într-o seară de un oalm mai mult decît obişnuit; aerul era însă înăbuşitor şi se lăsase o umbră stranie, în care se amesteca o lumină sulfuroasă. Nu se distingea vreo linie clară de separaţie între cer şi mare. Soarele apuse într-o lumină difuză, de un roşu stins, ca un felinar deasupra promenadei. Valurile păreau făcute dintr-o substanţă ciudată, asemeni unei meduze uriaşe aruncate pe ţărm. A fost o seară foarte animată : s-au întîmplat multe lucruri la Norderney. In noaptea aceea oamenii pe care nu-i ţinuse treji bătaia propriilor inimi s-au trezit îngroziţi de un muget ce se apropia grăbit. Era cu putinţă ca marea, marea lor să cînte cu un asemenea glas ?

Dimineaţa lumea se transformase, dar nimeni nu-şi dădea seama în ce. în vuietul acela nimeni nu putea vorbi sau măcar gîndi la ceva. Ce se întîmplă cu marea ţi-era cu neputinţă să spui. Vîntul îţi smulgea hainele de pe tine încă înainte de a da cu ochii de plajă, iar spuma sărată se învîrtejea pînă în tăriile cerului. Valurile lungi şi înalte se spărgeau în spatele ei, fiecare mai înalt ca cel dinainte. Aerul era rece şi amar.

în sat se zvoni că, patru mile mai la nord,

eşuase o corabie, dar nimeni nu cuteză să meargă s-o vadă. Bă- trînul general von Brackel, care trăise ocuparea Prusiei Orientale de către armatele lui Napoleon în 1806 şi bă- trînul profesor Schmiegelow, medicul casei princiare de Coburg, care fusese la Neapole pe vremea ciumei, au ieşit să se plimbe puţin şi, de pe o colină scundă, au privit amîndoi în tăcere peisajul. Inundaţia a venit abia joi. Dar furtuna trecuse între timp.

Nu mai era prea multă lume acum la Norderney. Se apropia sfîrşitul sezonului şi mulţi dintre oaspeţii cel mai iluştri părăsiseră satul înainte de izbucnirea furtunii. Majoritatea celor rămaşi se grăbeau să plece acum şi ei fiecare cum putea. Tinerele femei îşi lipeau obrazul de geamurile caleştilor, înnebunite să mai prindă o ultimă imagine a acestei privelişti sălbatice. Aveau impresia că or să scape singurul loc şi singura clipă adevărată din viaţa lor. însă cînd impunătoarea caleaşcă a baronului Goldstein din Hamburg a fost zvîrlită de pe drum direct pe dig, oamenii şi-au dat seama că venise momentul să acţioneze rapid. Fiecare a plecat cît de repede a putut.

în aceste ceasuri, ultimele ale furtunii şi cele dintîi din noaptea ce a urmat, a reuşit marea să rupă digurile. Deşi fuseseră construite să suporte o presiune mare dinspre larg, acestea nu au ţinut cînd curentul le-a izbit din est. Au cedat deci pe o porţiune de vreo jumătate de milă şi marea a năvălit prin spărtură.

Fermierii au fost treziţi de scîncetele vitelor. Cobo- rînd picioarele din pat pe întuneric, s-au trezit cu ele în două palme de apă rece, noroioasă. Şi sărată. Era aceeaşi apă care, spre vest, se năpustea adîncă de o sută de stînjeni şi spăla baza albă a stîncilor de la Dover. Marea Nordului venise la ei în ospeţie. Nivelul apei urca mereu. în răstimp de un ceas, obiectele uşoare din fermele aşezate mai jos au început să plutească prin odăi, lovindu-se de pereţi. Dimineaţa, de pe acoperişurile oaselor, oamenii priveau cum se schimbă în jurul lor faţa uscatului. Pomii şi tufele răsăreau acum dintr-

un pământ mişcător cenuşiu, iar o spumă groasă galbenă plutea peste petecele de grîu copt, recolta lor despre care vorbiseră în ultimele zile dinaintea furtunii.

Inundaţii mai fuseseră. Cîţiva bătrîni le mai puteau istorisi încă tinerilor cum, odată, fuseseră smulşi din pat şi aruncaţi pe nişte plute de mamele lor palide şi cum văzuseră, de pe casele ce stăteau să se prăbuşească, vitele luptînd cu apa întunecată şi scufundîndu-se ; iar capii de familie murind înecaţi, multe gospodării au ajuns în paragină dacă nu au fost complet distruse. Marea făcea asemenea isprăvi cîteodată. Dar această inundaţie anume a dăinuit multă vreme în amintirea sătenilor. Tocmai fiindcă venise în plină vară, prăpădul a semănat mai degrabă cu o glumă teribilă şi sinistră. în analele provinciei, în care avea un loc şi un nume al lui special, a fost numit potopul cardinalului, deoarece, în mijlocul urgiei, acei oameni cuprinşi de groază au primit sprijin din partea unui personaj aproape intrat în legendă şi au simţit, avîndu-l printre ei, proximitatea unui înger păzitor. Multi ani mai tîrziu, ţăranii încă erau convinşi că prezenţa lui în ceasul disperării celei mai negre a aruncat o rază mare de lumină albă peste întinderea valurilor întunecate.

Pe timpul verii, cardinalul Hamilcar von Sehestedt locuise în căsuţa unui pescar, la o oarecare depărtare de staţiune; se retrăsese aici pentru a-şi aduna scrierile întinse pe mai mulţi ani într-o carte despre Sfîntul Duh. Pe urmele lui Joachim de Flora †, cel mort în 1202, cardinalul susţinea că, dacă Vechiul Testament era cartea Tatălui, iar Noul Testament cartea Fiului, testamentul celei de-a treia persoane a Sfintei Treimi nu fusese însă scris. Făcuse din scrierea lui misiunea vieţii sale. Crescut în Insulele Frizice de Vest, îşi păstrase dragostea pentru peisajul

† Joachim de Flora (Gioacchino di Fiore) (aprox. 1130 — 1202) — mistic italian. Ca o reacţie împotriva abuzurilor ecleziastice, a elaborat o doctrină mistică anunţînd domnia Sfîntului Duh. (N. t.).

coastelor şi pentru mare de-a lungul întregii sale vieţi de călătorii şi lucrări într-ale spiritului. în ceasurile de tihnă obişnuia să meargă, asemeni Sfîntului Petru însuşi, pînă departe în larg împreună cu pescarii şi să-i privească la lucru. Nu avea cu el, în căsuţa sa, decît un fel de valet sau secretar, pe nume Kasparson. Acesta era. un fost actor şi aventurier, un om strălucit în felul lui, care vorbea mai multe limbi şi se dedicase studiilor de tot felul. îi era devotat cardinalului, dar, alături de acest nobil cavaler al bisericii, aducea cu un ciudat Sancho Panza.

Pe vremea aceea numele lui Hamilcar von Sehestedt era celebru în toată Europa. Fusese făcut cardinal doar cu trei ani mai devreme, cînd abia împlinise şaptezeci de ani. Era o floare stranie răsărită din lemnul vîrtos al arborelui familiei Sehestedt. Acest vechi neam nobil al ţinutului nu trăise timp de secole decît bătînd războaie şi apărîndu-şi pămîntul pentru a-1 zămisli în cele din urmă pe el, pe Hamilcar. Demn de luare aminte în privinţa lor este că îşi păstraseră, prin toate încercările, cu îndărătnicie credinţa romano-catolică a locului. Nu aveau acea mobilitate spirituală necesară pentru a schimba ceea ce le intrase odată în cap. Cardinalul avea nouă fraţi şi surori, dintre care nici unul nu vădea vreun semn de viaţă a spiritului. In acest copil părea că înflorise un depozit de gîndire al tribului adunat cu trudă şi nioiodată folosit. Poate că vreo femeie, adusă de aiurea, picurase un gînd în sîngele tribului înainte de a deveni şi ea o Sehestedt, sau vreo idee din vreo carte i se imprimase vreunui tînăr în minte înainte de a fi învăţat că ideile şi cărţile nu însemnau nimic, iar aceste mici întîmplări ieşeau acum la iveală.

Extraordinarele daruri ale tînărului Hamilcar au fost recunoscute nu de cineva dintre ai săi, ci de preceptorul său, care îi fusese dascăl însuşi prinţului moştenitor al Danemarcei. Acest profesor izbuti să-1 ducă pe băiat la Paris şi la Roma. Aici flacăra geniului său izbucni dintr-o dată cu o

vîlvătaie puternică, imposibil de ignorat. Umbla vorba că, după ce îi fusese prezentat tînărul preot, papei însuşi i se arătase într-un vis că acestui tinerel providenţa îi rezervase misiunea de a readuce marile ţări protestante sub sceptrul Sfîntului Scaun. Cu toate acestea, biserica îl încercase pe tînărul preot fără cruţare, arătîndu-se neîncrezătoare în multe din ideile şi forţele sale, în darul său vizionar şi în cea mai izbitoare însuşire a firii sale : o imensă capacitate de compasiune, ce îmbrăţişa nu numai nefericiţii şi păcătoşii, ei se îndrepta deopotrivă şi spre puternicii şi sacrosanţii lumii. Necruţarea bisericii nu-1 răni ; supunerea făcea parte din însăşi firea lui. Adăuga la marea sa forţă imaginativă o dragoste adîncă pentru lege şi ordine. Poate că în cele din urmă aceste două laturi ale firii sale se reduceau la acelaşi lucru : lui totul îi apărea posibil şi în egală măsură pasibil de a se încadra în ordinea frumoasă şi armonioasă a lucrurilor.

Chiar papa a spus mai tîrziu despre el : „Dacă, după ce lumea aceasta ar fi distrusă, ar trebui să însărcinez pe cineva să construiască una nouă, singurul om căruia i-aş putea încredinţa o asemenea lucrare ar fi tînărul nostru Hamilcar“. După care, totuşi, făcu de două-trei ori în mare grabă semnul crucii.

După încercările la care îl supusese biserica, tînărul cardinal deveni un om de lume în înţelesul vechi al acestui cuvînt, dar într-o măsură nouă şi sporită. Umbla cu aceeaşi uşurinţă şi graţie printre regi ca şi printre proscrişii societăţii. Fusese trimis la mănăstirile misionarilor din Mexic şi avusese o mare influenţă în rindul triburilor de indieni şi de metişi. Un lucru impresiona pe toată lumea la el : oriunde se ducea, oamenii erau convinşi că putea face minuni. în timpul cît s^a aflat la Norderney, pescarii obişnuiţi cu asprimile vieţii au ajuns a gîndi lucruri ciudate despre el. După inundaţie mulţi spuneau că îl văzuseră mergîpd peste ape.

Poate că s-a simţit neajutorat în a săvîrşi o faptă ca aceea, căci puţin a lipsit să nu fie omorit la începutul prăpădului. Cînd pescarii din cătun, văzînd apele cum cresc, au alergat în ajutorul lui, i-au găsit căsuţa aproape numai ruine. Partea de zid prăbuşită îl ucisese pe omul lui, Kasparson. Cardinalul însuşi era greu rănit şi, în tot timpul acţiunilor de salvare, a purtat un bandaj lung, pătat de sînge, în jurul capului.

în ciuda rănilor sale, bătrînul muncea toată ziua cu un curaj neclintit alături de oamenii loviţi de năpastă. Ce bani avusese la el, îi dăruise acelor urgisiţi. Era prima contribuţie la fondurile care au fost mai apoi colectate din toată Europa pentru victimele cataclismului. Dar şi mai important a fost efectul prezenţei sale printre ei. Dovedea o bună cunoaştere în conducerea bărcilor. Pescarii nu-şi puteau închipui că o ambarcaţie în care se afla el s-ar fi putut scufunda. Urmîndu-i comenzile, vîsleau printre clădirile surpate, iar femeile săreau în bărci de pe acoperişurile caselor, ţinîndu-şi copiii în braţe. Din and în cînd le vorbea tare şi răspicat,

spu- nîndu-le din cartea lui Iov. O dată sau de două ori cînd barca, lovită de bușteni plutitori grei, era cît pe-aci să se răstoarne, se ridică şi întinse mîna înainte, ca şi cum ar fi avut o forţă miraculoasă de a păstra echilibrul, iar barca se îndreptase. Lingă o fermă, cocoţat pe căsuţa lui, peste care trecuse deja apa, un cîine trăgea de lanţ şi urla, părînd că înnebunise de frică. Pe omul care **a** încercat să-1 ia de acolo l-a muşcat. Întorcînd barca puţin, bătrînul cardinal vorbi cu cîinele şi-i desfăcu lanţul. Animalul sări în barcă. Se ghemui scîncind la picioarele bătrînului şi de atunci nu îl mai părăsi.

Multe din gospodăriile ţărăneşti au fost astfel salvate înainte ca cineva să se gîndească la vilegia tur işti. Faptul era ciudat, pentru că viaţa de lux şi veselie din staţiune îi preocupa mult pe săteni. Dar, în ceasul urgiei, vechile legături de viaţă şi de sînge se dovediră mai puternice decît noua fascinaţie. In staţiune existau bărci uşoare pentru călătorii de agrement, dar lipseau oamenii care să ştie să le manevreze. Numai pe la amiază au fost trimise bărcile mai grele, care pluteau la cîţiva stînjeni buni deasupra promenadei.

Pe malul unde bărcile îşi lăsau încărcătura pe uscat era o moară de vînt care, construită pe o pantă lină şi în vîrful unui bastion semicircular din pietre mari, le oferea loc unde să acosteze. în partea opusă te puteai deplasa pe şosea. Aici, la o anumită distanţă, fuseseră aduse căruţe cu cai. Moara era un punct de reper vizibil, cum stătea cu braţele în sus, nemişcate şi înfricoşătoare, ca o cruce mare, neagră şi răsturnată pe cerul roşiatic. Se adunaseră aici o mulţime de oameni, în aşteptarea bărcilor. Cînd au venit prima oară dinspre staţiune, nici o lacrimă de bun găsit sau de bucurie n-a curs, căci oamenii aceştia pe care îi duceau, îmbrăcaţi elegant pînă şi în mijlocul panicii, ce-şi ţineau cuferele grele pe genunchi, le erau străini. Ultimul echipaj aduse vestea că departe, tocmai la Norderney, mai rămăseseră patru sau cinci persoane pentru care nu mai fusese loc în barcă.

Osteniţi, vîslaşii priviră unul spre celălalt. Cunoşteau puterea fluxului şi adîncimea mării acolo şi se gîndeau : nu mergem. Cardinalul Hamilcar era în mijlocul unui grup de femei şi copii, stătea cu spatele la bărbaţi, dar, ca şi cum le-ar fi putut vedea chipurile şi inimile îm- pietrindu-se, deveni tăcut. Se întoarse şi privi la oamenii abia sosiţi. Părea cuprins el însuşi de şovăială. De sub

bandajele albe, ochii lui îi măsurau cu o expresie ciudată, misterioasă. Nu mîncase nimic toată ziua; ceru acum ceva de băut şi i se aduse o stacană de rachiu din partea locului. întorcîndu-se încă o dată cu faţa spre ape, spuse încet :

— Eh bien. Allons, allons. ‡

Cuvintele sunau neobişnuit pentru ţărani, căci cu asemenea vorbe doar vizitiii nobililor, învăţaţi în străinătate, îşi îndemnau echipajele de cite patru cai. în timp ce coborî spre barcă, iar vilegiaturiştii se dădură în lături din calea lui, cîteva doamne începură deodată să bată frenetice din palme. Dar nu cu vreun gînd rău. Cu- noscînd eroismul numai pe scenă, îl cinsteau ca la teatru, cu aplauze. Dar bătrînul pe care îl aplaudau se opri o clipă. îşi înclină puţin capul, cu o ironie desăvîrşită, întocmai ca un erou de pe scenă. Atît de tare îi înţepeniseră picioarele încît a fost nevoie să fie sprijinit şi ridicat în barcă.

Barca se întoarse abia joi după-amiază tîrziu. O întunecime moartă atîmase toată ziua peste peisajul larg. Cît puteai cuprinde cu ochii, fîşia unduitoare de pămînt dinainte se prefăcuse acum într-o imensă întindere cenuşie, alarmant de vie. Nimic nu mai părea stabil. Pentru inimile zdrobite ale oamenilor care vîsleau pe deasupra ogoarelor şi păşunilor lor, mobilitatea acestui pămînt ce le fusese temelie şi sprijin devenise insuportabilă şi îşi fereau ochii, măcar să nu mai vadă. Norii pluteau jos peste ape. Deplasîndu-se cu greu, bărcuţa părea să înainteze printr-un coridor îngust ce se strecura printre două mase grele şi apăsătoare, una deasupra şi una dedesubt. Cei patru oameni tocmai salvaţi dintre ruinele Norderney-ului şedeau, livizi ca nişte cadavre, la pupa.

Una dintre ei era domnişoara Nat-og-Dag, o fată bă- trînă foarte bogată, cel din urmă vlăstar al unei vechi familii ilustre, care avea blazonul despărţit în alb şi negru şi al cărei nume însemna „Zi şi

‡ Ei, bine. Hai, hai. (fr.) (N. t.)

noapte". Se apropia de şaizeci de ani şi minţile îi erau de cîtva timp rătăcite, căci, deşi era o doamnă de cea mai înaltă virtute, îşi închipuia totuşi că este una din marile sclave ale păcatului din vremea sa. împreună cu ea se afla o fată de şaisprezece ani, contesa Calypso von Platen-Hal- lermund, nepoata savantului şi poetului cu acelaşi nume. Deşi dăduseră dovadă de multă stăpînire de sine în mijlocul pericolului, aceste două doamne lăsau o impresie de frenezie pe care, într-o epocă şi într-o societate paşnice, numai aristocraţia în plin declin şi ameninţată cu dispariţia îşi poate permite s-o cultive. Salvatorilor li se părea că luaseră în barcă două tigroaice, una tînără şi una bătrînă, cea tînără cu desăvîrşire sălbatică, iar cea bătrînă cu atît mai periculoasă cu cît în aparenţă arăta îmblînzită. Nici una din ele nu era cîtuşi de puţin speriată. Cînd sîntem tineri, ideea morţii sau a eşecului ne este intolerabilă ; nici eventualitatea ridicolului n-o putem suporta. însă avem totdeauna o încredere oarbă în steaua noastră şi în imposibilitatea ca, vreodată, ceva să ni se ridice în cale. Cînd îmbătrînim, începem să fim convinşi că totul ne va merge prost şi că nereuşita face parte din însăşi natura lucrurilor ; dar nu ne mai pasă prea mult ce se întîmplă cu noi fie într-un sens, fie în celălalt. în felul acesta, ajungem la un echilibru. Deşi îi era absolut indiferent ce soartă o aşteaptă, domnişoara Malin Nat-og-Dag, din cauza minţii ei tulburate, adăuga la avantajul vîrstei privilegiul tinereţii, acel optimism simplu şi arogant care nici măcar nu aoceptă că s-ar putea să cunoască vreodată şi înfrîngerea. Nu e sigur nici dacă îşi imagina că s-ar putea dă moară. Fata de şaisprezece ani, strîns lipită de ea, cu cozile ei brune despletite şi cu părul împrăştiat la întîmplare, observa tot ce era în jurul ei cuprinsă de extaz : figurile tovarăşilor de suferinţă, mişcările bărcii, culoarea noroios-maronie înspăimîntătoare a apei de dedesubt şi îşi închipuia că ea însăşi este o mare divinitate marină.

Al treilea dintre cei salvaţi era un tînăr danez pe

nume Jonathan Maersk, trimis de medicul său la Norderney pentru a se întrema după o criză puternică de melancolie. Cea de-a patra era camerista domnişoarei Malin, care stătea pe jos în fundul bărcii, prea îngrozită pentru a-şi mai ridica faţa dintre genunchii stăpînei sale.

Dar aceşti patru oameni, smulşi atît de tîrziu dintre fălcile morţii, nu scăpaseră încă de tot din strînsoarea ei. Cînd barca, în drumul ei spre uscat, trecu la mică distanţă de clădirile răzleţe ale unei ferme, din care numai acoperişurile şi partea superioară a zidurilor ieşeau deasupra apei, zăriră nişte fiinţe omeneşti făcîndu-le semne din podul unei case. Vîslaşii fură surprinşi, ştiind sigur că o plută trebuia să fi plecat spre acel loc mai devreme. Sub privirile poruncitoare ale tinerei Calypso, care văzuse şi copii printre acei sinistraţi, cotiră şi se îndreptară anevoie către casă. Pe cînd se apropiau, un hambar mic, din care nu se vedea decît acoperişul, cedă brusc şi se prăbuşi dispărînd fără zgomot sub ochii lor. Jonathan Maersk se ridică în picioare. Timp de o clipă încercă să urmărească resturile risipite cu privirea. Apoi se aşeză la loc, foarte palid. Barca se hîrşîi de zidul fermei pînă ce găsiră o bîmă ieşită în afară de care să o fixeze, ca să poată comunica cu oamenii dinăuntru. Erau două femei, una bătrînă şi una tînără, un băiat de şaisprezece ani şi doi copilaşi mid ; au aflat că pluta de salvare fusese acolo eu vreo trei ore mai înainte. Dar profitaseră ca să-şi trimită cu ea vaca şi viţelul şi cîteva biete lucruri din gospodărie, rămînînd eroic ele însele să lupte cu apele ce urcau mereu. Bătrînei chiar i se oferise un loc pe plută, cu vitele, dar nu voise să-şi părăsească fiica şi nepoţeii.

Barca nu putea lua încă dnci persoane şi trebuia ho- tărît repede care din pasageri urma să schimbe locul cu familia de la fermă. Cei ce rămîneau în acel pod aveau să stea acolo pînă ce barca se putea întoarce să-i ia şi pe ei. Cum se întuneca şi nu era chip să trimită nici o altă barcă pînă în zori,

însemna că aveau de aşteptat vreo şase sau şapte ore. Ţinea oare casa pînă atunci ? — aceasta era întrebarea.

Fluturîndu-şi pelerina întunecată, cardinalul spuse că va rămîne el. • Cei din barcă fură cuprinşi de cea mai adîncă deznădejde auzind una ca asta. Se temeau să se întoarcă fără el. Vîslaşii dădură drumul ramelor şi îl prinseră de haine, rugîndu-1 să rămînă. Dar el nici nu voia să audă şi le lămuri că avea să se afle şi aici în mîna Domnului ca oriunde altundeva, deşi poate că sub un alt deget al Lui şi că tocmai de aceea s-ar putea să fi fost îndreptat tocmai spre acest loc în ultima lui călătorie. Se convinseră că era cu neputinţă să-i schimbe gîndul şi se resemnară cu soarta lor. Atunci domnişoara Malin declară pe dată că se hotărîse să-i ţină şi ea tovărăşie în acel pod de casă, iar fata nu-şi părăsea oricum prietena mai vîrstnică. Tînărul Jonathan Maersk părea că abia se trezise atunci dintr-un vis şi anunţă că ră- mîne şi el cu ei. In ultima clipă, camerista domnişoarei Malin începu să ţipe că ea nu-şi părăseşte stăpîna, iar oamenii tocmai o ridicau de pe fundul bărcii cînd nobila doamnă îi aruncă o privire de felul celei cu care de obicei măsori pe cineva să vezi dacă poţi conta pe el că va fi o bună mînă a patra la o partidă de cărţi sau nu.

— Iubito — spuse ea — nimeni n-are nevoie de tine aici. Pe lîngă asta, probabil că eşti însărcinată, aşa că trebuie să ai grijă de viitor, fetiţă dragă. Noapte bună, Mariechen.

Nu era uşor pentru femei să treacă din barcă în podul casei. Insă domnişoara Malin era slabă şi puternică, încît oamenii o ridicară şi o depuseră pe pragul uşii podului cum ai înfige o sperietoare de ciori pe cîmp. Fata, scundă şi uşurică, o urmă sprintenă ca o mîţă. Văzîndu-1 pe cardinal că părăseşte ambarcaţia, cîinele cel negru scînci o dată tare şi sări brusc şi el pe prag, iar fata îl trase înăuntru. Acum era timpul ca familia de fermieri să treacă în barcă, dar membrii ei nu voiau înainte de a fi sărutat, printre hohote de plîns, mîinile salvatorilor şi de a-i fi copleşit cu binecuvîntări.

Bătrîna a insistat să le lase un felinar mic şi cîteva lumînări de seu, o bărdacă de apă şi un butoiaş de gin, împreună cu o pîine neagră şi tare, cum fac ţăranii din Insulele Frizice de Vest.

Bărbaţii din barcă se proptiră cu ramele în zid şi, într-o clipă, o fîşie de apă brună îi şi despărţea de casă.

Din uşa podului, cei rămaşi priveau barca depărtîn- du-se încet peste întinderea unduitoare, căci era foarte încărcată. Crengile plopilor înalţă din apropierea casei pluteau peste suprafaţa apei, care le izbea cti putere. Cerul întunecos, care stătuse toată ziua ca un capac de plumb peste întreaga lume, se coloră deodată departe spre vest, ca şi cum capacul ar fi fost ridicat puţin, într-un roşu înflăcărat ce se reflectă jos, în mare. Toate chipurile celor din barcă erau întoarse către casă şi, cînd aproape că o pierdură din vedere, făcură cu mîinile un gest de adio. Din pragul uşii podului, cardinalul îşi înălţă solemn braţele în semn de binecuvîntare. Domnişoara Malin flutură o batistă. Curînd barca, făcîndu-se tot mai mică, deveni una cu marea şi cu aerul.

Ca şi cum ar fi fost patru păpuşi mişcate de o aceeaşi sfoară, cei patru se întoarseră unii spre ceilalţi.

„Cum o să fie dansul cu el ?“, se întreabă tînăra la bal, cînd i se oferă *le chapeau* [§] în semn de omagiu. Şi ar putea adăuga chiar : „’Cum o să fie ca admirator, ca *epouseur* [**], ca stăpîn al vieţii mele ?“

„Cum o să fie moartea cu oamenii aceştia ?“, se întrebau cei patru oameni părăsiţi în acel pod singuratic, cercetîndu-şi unii altora feţele. Domnişoara Malin, care era întotdeauna înclinată să ia partea bună a lucrurilor, se declară mulţumită de partenerii ei.

Cardinalul fu acela care dădu glas acestui gînd. Bă- trînul rămase o clipă cufundat într-o tăcere

§ Pălăria, (fr.) (N. t)
** Peţitor, pretendent, (fr.) (N. t.)

profundă, ca şi cum i-ar fi trebuit timp să se obişnuiască iarăşi cu stabilitatea unei case după o zi întreagă petrecută în bărci pe marea neliniştită şi cu o atmosferă de calm relativ după orele lungi de pericol neîntrerupt — căci nimic nu era de presupus că avea să se întîmple aici deocamdată — ■, să se obişnuiască deasemeni, după truda în mijlocul ţăranilor şi pescarilor cu sufletele zdrobite, iarăşi cu tovărăşia unor oameni pe potriva sa. încetul cu încetul atitudinea lui se schimbă din aceea de om care dă porunci în aceea de conviv. Le zîmbi companionilor săi.

— Surorile mele şi fratele meu — spuse — mă felicit de a mă afla printre oameni de curaj. Mă gîndesc cu plăcere la ceasurile pe care, cu voia Domnului, le voi petrece aici, alături de voi. Doamnă — i se adresă el domnişoarei Malin — nu mă surprinde bravura dumneavoastră cînd ştiu din ce familie vă trageţi. în bătălia de la Warberg, cînd calul regelui a fost împuşcat sub el, un Nat-og-Dag a sărit jos de pe calul său şi i l-a oferit suveranului cu memorabilele cuvinte : „Regelui calul meu ; duşmanului viaţa mea ; Domnului sufletul meu". Iar în bătălia de la Koege, un Svinhoved ††, dacă nu mă înşel — stră-străbunicul dumneavoastră —, mai degrabă decît să expună restul flotei daneze pericolului de a lua foc de la vasul său cuprins de flăcări, a ales calea luptei pînă la ultima suflare, iar cînd focul a atins camera prafului de puşcă, a sărit în aer împreună cu tot echipajul său. Aici — spuse privind încăperea podului — pot spune : binecuvîntaţi fie cei cu sînge curat, căci ei vor vedea... (Se opri cîntărind cuvîntul.) ...moartea — conchise el. Vor vedea într-adevăr chipul morţii. Pentru această clipă ce o petrecem noi aici au fost crescuţi părinţii noştri de-a lungul secolelor în spiritul mînuirii armelor şi al loialităţii faţă de regele lor ; iar mamele noastre în spiritul virtuţii.

Nimic nu ar fi putut spune care să întărească şi să înaripeze mai mult inimile femeilor, amîndouă

†† Cap de porc, (dan.) (N. t.)

apărătoare înfocate ale mîndriei de a avea un sînge curat. Doar tînărul Jonathan Maersk, singurul burghez dintre ei, schiţă vag un gest de protest. Totuşi nu spuse nimic.

Au închis uşa podului, dar, cum aceasta atîrna din ţîţîni şi se tot izbea de prag, cardinalul a întrebat dacă femeile nu puteau găsi ceva cu care s-o lege. Fata întinse mîna după funda cu care îşi ţinea părul strîns, dar o pierduse. Atunci, graţioasă, domnişoara Malin îşi ridică poala fustei şi scoase la iveală a jartieră lungă, brodată cu boboci de trandafiri.

— O jartieră atinge apogeul menirii sale, domnul meu — spuse ea — în general cînd este desfăcută, nu cînd este încheiată. Din această cauză sora acestei panglici, pe care o sanctifică aci de faţă mîna dumneavoastră, odihneşte în cripta Mauzoleului regal din Stuttgart.

— Doamnă — spuse cardinalul — vorbiţi uşuratic. Vă conjur, nu vorbiţi şi nu gîndiţi în felul acesta. Nimic nu poate sanctifica şi nimic nu este sanctificat decît prin jocul voinţei Domnului, care numai el e divin. Vorbiţi ca o persoană care ar fi în stare să proclame o jumătate din notele gamei — să zicem do, re şi mi — sacre, iar restul, *fa, sol, la, si* profane, cînd nici una din aceste note în sine nu este sacră, doamnă, ci doar muzica, muzica pe care o putem compune cu ajutorul lor, doar ea e divină. Dacă jartiera dumneavoastră e sanctifieată de mîna mea, atunci şi mîna .mea e sanctificată de nobila dumneavoastră jartieră de mătase. Leul pîndeşte antilopa lîngă rîu şi antilopa e sanctificată de leu, după cum şi leul e sanctificat de ea, căci jocul voinţei Domnului e divin. Nu nebunul, sau oalul, sau puternicul turn sînt sacre în sine, ci jocul de şah e un joc nobil şi în cadrul lui calul e sanctificat de nebun, iar nebunul de turn. Nici n-ar fi de vreun folos dacă nebunul ar rîvni la virtuţile mai înalte ale reginei, sau turnul la cele ale nebunului. Astfel ne trezim sanctificaţi atunci cînd mîna Domnului ne mută acolo unde doreşte El să stăm. Poate că tocmai acum joacă un joc pasionant cu noi, iar în

acest joc eu voi fi sanctificat de dumneavoastră, după cum dumneavoastră veţi fi sanctificată de oricare din noi.

Cînd uşa fu fixată, locul rămase întunecos, dar felinarul mic de pe podea răspîndea o lumină plăcută. Pentru sufletele acelor abandonaţi, podul devenise un cămin. Parcă trăiseră acolo de cînd lumea. Ţăranii cosiseră de curînd fînul şi podul era pe jumătate plin cu fin, care mirosea plăcut şi le oferea un culcuş moale şi curat. Cardinalul, fiind foarte obosit, se afundă curînd în el cu mantia sa largă desfăşurată în jurul lui pe jos. De partea cealaltă a felinarului domnişoara Malin stătea cu faţa spre el. Fata şedea lîngă ea, cu picioarele încrucişate, ca o zeitate orientală. Cînd, în sfîrşit, se hotărî să se aşeze şi el, tînărul îşi găsi un loc pe scara ce zăcea trîntită pe podea şi care îl înălţa puţin deasupra celorlalţi. Cîinele stătea lîngă cardinal. în picioare, cu urechile date de spate, părea că, din cînd în cînd, printr-un impuls venit din adîncuri, îşi înghite teama şi singurătatea. Adunarea rămase în aceste poziţii cea mai mare parte a nopţii. Doar cardinalul şi domnişoara Malin şi le-au păstrat pe ale lor, după cum se va vedea, pînă la ivirea zorilor palizi. Umbrele, răspîndite în cerc de lumina felinarului aflat la mijloc, ajungeau pînă la grinzile acoperişului. în timpul nopţii păru adeseori că aceste umbre lungi erau cu adevărat vii şi că ţineau treze, din spatele oamenilor osteniţi, spiritul şi conversaţia societăţii lor restrînse.

— Doamnă — i se adresă cardinalul domnişoarei Malin — am auzit de salonul dumneavoastră, în care toţi invitaţii se simt degajaţi şi în acelaşi timp cît se poate de tare antrenaţi în conversaţie. Cum vrem să ne simţim şi noi tot aşa în noaptea aceasta, vă rog să ne fiţi gazdă şi să vă desfăşuraţi în acest pod talentele dumneavoastră ospitaliere.

Domnişoara Malin dădu curs bucuroasă sugestiei sale şi luă în stăpînire locul. în timpul nopţii şi-a jucat rolul, desfătîndu-şi oaspeţii cu acele delicatese rare numite singurătate, întunecime şi pericol, în timp ce păstra însăşi moartea ca pe o

surpriză finală, ca pe o revelaţie a sezonului monden, ca pe un renumit tenor italian inaccesibil amfitrioanelor rivale, care nu aştepta în faţa uşii deoît momentul pentru a apărea şi a fi senzaţia serii. Unii oameni se lăfăie pe un tron ; domnişoara Malin, dimpotrivă, stătea în fîn de parcă ar fi şezut pe ■unul din acele taburete care erau doar privilegiul duceselor. îl puse pe Jonathan să taie pîinea şi să servească pe toată lumea, iar companionilor ei, care nu mîncaseră nimic toată ziua, li se păru că acele coji tari şi negre închideau în ele toată mireasma lanurilor de griu. în timpul nopţii, ea şi cardinalul, care erau bătrînl şl sfîr-■şiţi, băură împreună aproape tot butoiaşul de gin. Tinerii nici nu-1 atinseră.

încă din prima clipă avu mai mult de lucru decît îşi închipuise că. va trebui pentru a-şi mulţumi oaspeţii, căci nici nu-şi isprăvise bine vorba cardinalul că se prăbuşi ca mort. Femeile, care nu îndrăzneau să-i dezlege bandajele de la cap, le stropiră cu apă din bărdaca de băut. Becăpătîndu-şi simţirea, acesta le aruncă o privire mî- nioasă, duse mîinile la cap, dar, revenindu-şi treptat, ceru iertare pentru necazul ce le pricinuise şi dădu vina pe truda zilei. După leşin arăta totuşi întrucîtva schimbat, parcă mai slăbit decît înainte şi, ca şi cum ar fi vrut să transmită o parte din autoritatea şi răspunderile sale domnişoarei Malin, rămase alături de ea.

Poate însă că e bine să facem aici o scurtă biografie a domnişoarei Malin Nat-og-Dag :

Spuneam mai înainte despre ea că avea minţile cam într-o parte. Cu toate acestea, pentru cei ce o cunoşteau mai bine se năştea cîteodată întrebarea dacă nu cumva e nebună din propria ei dorinţă sau din vreun capriciu, fiindcă era o persoană într-adevăr capricioasă. De altfel nu fusese mereu nebună. Fusese chiar o femeie cu o minte aleasă, care studiase filozofia şi dispreţuia patimile omeneşti. Dacă i s-ar fi oferit acum posibilitatea să se întoarcă la starea ei dinainte, cînd era rezona-

bilă şi ar fi fost capabilă să înţeleagă sensul acestei oferte, domnişoara Malin ar fi refuzat pe motiv că de fapt te distrezi mult mai bine în viaţă dacă eşti puţin trăsnit.

Era o femeie avută acum, dar nici bogată nu fusese mereu. Fiind orfană, crescuse în casa unor rude bogate. Doar vechiul ei nume şi nasul ei enorm şi le purtase întotdeauna cu aceeaşi mîndrie.

Avusese o guvernantă pioasă din secta Hernhuten-ilor, care punea mare preţ pe virtutea feminină. în acele zile, persoana unei femei avea un centru de gravitate şi viaţa îi era mai simplă din această cauză decît avea să-i fie mai tîrziu. Putea să-şi otrăvească rudele sau să trişeze ordinar la cărţi şi totuşi să rămînă *une honnete femme* * atîta vreme cît nu tolera nici o erezie în sfera caracterului ei. Doamnele din acea vreme puteau fixa ele însele preţul inimii, spiritului şi sufletului lor dacă se hotărau să încheie un pact cu diavolul ; cît despre trup însă, acesta era capitalul lor de bază şi coborârea preţului standard, atît de sacru pentru ele, era considerată a fi o competiţie necinstită cu breasla celorlalte *honnetes femmes* şi privită ca un păcat de moarte. De fapt, cu cît o femeie reuşea să urce preţul său individual, cu atît devenea mai înaltă starea ei de sanctitate şi era cu mult mai favorabil să se spună că de dragul ei mulţi bărbaţi căzuseră pradă nefericirii decît că făcuse fericiţi mulţi bărbaţi.

♦ O femeie cinstită, (fr.) N. t.)

îmboldită atît de caracterul ei cit şi de educaţia primită, domnişoara Malin devia puţin în raport cu doctrina. Adoptase linia nu numai a defensivei, ci a celei mai îndrăzneţe ofensive. Nemăsurată din fire, nu vedea nici o justificare pentru temperanţă, drept care îşi împinse preţul fantastic de sus. în privinţa preţuirii înalte a trupului său deveni practic victima unui gen de megalomanie. Sigrid cea Semeaţă ##,

Sigrid cea Semeaţă (Sigrid Storraade) — regină

fosta regină a Danemarcei, şi-a chemat toţi pretendenţii dintre regii mai mărunţi ai ţării, a dat foc la casă şi i-a ars pe toţi înăuntru, afirmînd apoi că numai în felul acesta i-a învăţat minte să mai vină s-o peţească. Malin ar fi făcut acelaşi lucru şi cu conştiinţa la fel de împăcată. Ea luase în se- rios ce îi citise din Biblie guvernanta ei, şi anume că „oricine se uită la femeie, poftind-o, a şi sătdrşit adulter cu ea în inima lui“ [§§], iar ea se investise singură drept omologul feminin al tînărului celui cinstit din Evanghelie. Că un bărbat ar fi putut s-o dorească i se părea, ca şi reginei Sigrid probabil, o neobrăzare mortală şi o jignire la fel de gravă ca şi tentativa de viol. Nu vădea decît un slab *esprit de corps* [***] şi părea să nu considere cîtuşi de puţin că ar fi fost greu în general pentru tinerele femei cinstite dacă acest principiu ar fi fost urmat, căci întregul lor cîmp de acţiune se întindea între două idei şi, amalgamîndu-le, puteai pune la fel de repede capăt activităţii lor pe cît puteai pune cîntecului unei armonici strîngîndu-i şi fixîndu-i extremităţile laolaltă. Avea o figură puţin patetică, aşa cum au toţi oamenii care, în lumea aceasta, iau cuvintele Scripturii *au pled de la lettre* [†††]. Dar ei nici că-i păsa.

în tinereţea ei, totuşi, această fanatică virgină nu făcea o figură proastă în societate, căci era extrem de talentată şi în toate strălucitoare. Deşi nu era frumoasă, avea darul rar de a părea că este, iar în lume juca rolul unei vedete, în vreme ce femei mult mai atractive decît ea erau neglijate.

---

a Suediei şi Danemarcei, căsătorită în 967 cu regele suedez Eric cel Victorios. După moartea acestuia, a fost peţită de regele norvegian Olaf Trygvasson, care, neputînd-o convinge să se creştineze, a batjocorit-o. De aceea Sigrid s-a căsătorit cu regele danez Sven Tveskoeg şi l-a împins la luptă împotriva lui Olaf, care si-a găsit moartea în bătălia de la Svolde, în anul 1000. (N. t.)

§§ *Matei,* 5, 28. (N. t.)

*** Spirit de solidaritate al unei comunităţi, (fr.) (N. t.)

††† In sens literal, (fr.) (N. t.)

Cînd primea omagii, le considera tributul firesc datorat unei Nat-og-Dag şi nu era insensibilă la complimentele adresate spiritului şi curajului sau darului ei pentru muzică şi dans. îşi alegea prietenii mai ales dintre bărbaţi, considerînd că femeile erau cam prostuţe. Dar în acelaşi timp stătea mereu la pîndă, ca un tauF cu ochii după pînza roşie sau ca un cruciat după semnul semilunii, ca să prindă cea mai mică dorinţă din priviri spre a-i anihila fără milă proprietarul.

Dar nici domnişoara Malin nu scăpase soartei comune a fiinţelor omeneşti. Avusese şi ea o idilă. La douăzeci şi şapte de ani, cînd era deja o fată bătrînă, se hotărî să se mărite în definitiv. Cu această hotărire luată, se simţea ca o căţea foarte mare înconjurată de nişte căţei de interior ce hămăiau întruna. Era gata să-i ardă încă pe regii cei mărunţi care ar fi venit s-o peţească, dar alegerea ei era făcută. La fel ca şi regina Sigrid, care s-a năpustit asupra eroului creştin Olaf Trygvasson [###], iar în saga se poate citi ce deznodămînt tragic avu întîlnirea dintre aceste două suflete mîndre.

în ce o privea, Malin îl alesese pe prinţul Ernest Theodore de Anhalt. Acest tînăr era idolul timpului său. De cea mai înaltă obîrşie şi fabulos de bogat, căci mama sa fusese mare ducesă de Rusia, era şi frumos ca un înger, un *bel esprit* [§§§], iar ca soldat un adevărat leu din Nemeea. Avea chiar şi un suflet nobil şi nici o uşurătate în firea lui, astfel incit, atunci cînd femeile se stingeau în dreapta şi în

Olaf I Trygvasson (969—1000) — conducător al vikingilor în mai multe expediţii de pradă, mai ales împotriva Angliei, pe care a devastat-o. In 995 a debarcat cu o flotă în Norvegia, devenind rege al acestei ţări, pe care a reuşit s-o creştineze prin cruzime, viclenie şi pedepse inumane. încercările sale de a cîştiga insulele din nordul Europei (Orkneys, Faroe, Islanda) pentru creştinătate au eşuat. La întoarcerea dintr-o expediţie în ţinuturile wenzilor (vezi nota pag. 134), a fost atacat de un prinţ norvegian sprijinit de regele Suediei şi Danemarcei şi a căzut în bătălia de la Svolde, în anul 1000. (N. t.)

§§§ Persoană cu distincţie spirituală şi gust pentru literatură, (fr.) (N. t.)

stînga de dorul lui, el stătea mîhnit. Cu toate acestea era un bun observator ; .vedea bine lucrurile. într-o zi o văzu pe domnişoara Malin şi o vreme nu mai văzu nimic altceva.

Tînărul nostru obţinuse totul de la viaţă — şi mai cu seamă femeile — cu prea mare uşurinţă. Frumuseţe, talent, farmec, virtute, pe toate le avea în degetul mic. în privinţa domnişoarei Malin nimic nu i se părea prea şocant, în afară de preţul ce-1 avea de plătit. Că acea biată fată slabă, fără un ban şi cu doi ani mai mare decît el nu se mulţumea doar cu numele său princiar şi cu o parte egală din viitorul său strălucit, ci voia şi adoraţia lui prosternată, fidelitatea eternă şi supunerea lui atît în viaţă cît şi în moarte, nimic mai puţin de atît — iată ce îl impresionă pe tînărul prinţ.

Unii oameni dovedesc o pasiune neistovită pentru ghicitori. Cîteodată li se oferă, poate, prilejul să asculte de glasul bunului simţ ori de înţelepciunea verificată a vieţii ; dar nu, ei trebuie să-şi sfarme creierii cu o ghicitoare numai şi numai pentru că nu-i dau de tîlcul ascuns. Că răspunsul va fi, probabil, stupid, nu are nici o importanţă pentru cei stăpîniţi de această pasiune. Prinţul Ernest avea o astfel de mentalitate şi, încă din copilărie, stătea zile întregi cufundat în ghicitori şi în enigme, o distracţie care, în cazul luij trecea drept o dovadă de înaltă intelectualitate. Cînd dădu, prin urmare, peste acest sîmbure tare, frumuseţile mai lesne aocesibile pieriră deodată dinaintea ochilor săi.

Atît de mare se dovedea tracul prinţului Emest în faţa riscului de a primi, pentru întîia oară în viaţa sa, un refuz — şi numai Dumnezeu ştie dacă mai mult se temea de el sau şi-l dorea cu înfocare — că nu ceru mîna domnişoarei Malin Nat-og-Dag decît în ultima seară înainte de a pleca la război. Două săptămîni mai tîrziu era ucis în bă tăia de la Jena şi fusese găsit strîngînd în pumn un medalion de aur cu o buclă de păr blond înăuntru. Multe blonde încîntătoare îşi găsiseră alinarea la gîndul acelui medalion. Nici una nu ştia însă că, din toată

bogăţia de cozi mătăsoase ce-i mîngîiaseră vreodată chipul, doar această buclă din părul unei fete bătrîne fusese pentru el ca pana unei Walkyrii ce-1 ridicase de la pă- mînt spre înalturi.

Dacă Malin ar fi fost romăno-catolică, după bătălia de la Jena s-ar fi închis într-o mănăstire pentru a-şi salva, dacă nu sufletul, cel puţin respectul de sine, căci, orice aţi spune dumneavoastră, nici o fată nu face o partidă mai strălucită decît aceea care devine mireasa Domnului. însă, fiind o bună protestantă şi înclinată chiar către învăţăturile sectei Hernhuten-ilor, ea îşi luă în primire crucea, purtînd-o cu mult curaj. Faptul că nimeni pe lume nu ştia de tragedia ei se potrivea cu opinia pe care ea o avea despre restul oamenilor şi anume că habar nu aveau de lucrurile cît de cit importante. Încît renunţă definitiv la orice gînd matrimonial.

La vîrsta de cincizeci de ani ajunse pe neaşteptate în stăpînirea unei foarte mari averi. S-au găsit oameni care au înţeles-o atît de puţin încît au crezut că tocmai bogăţia i se urcase la cap, făcînd-o să confunde realitatea cu fantezia. Dar nu era adevărat. Nu ar fi tulburat-o cîtuşi de puţin faptul de a se trezi deodată stăpînă peste toate comorile Marelui Sultan chiar. Pe ea o schimbase ceea ce le schimbă pe toate femeile la cincizeci de ani : trecerea din serviciul activ al vieţii — cu o pensie, sau cu medalii de război, după caz — la simpla postură pasivă de privitor. Scăpase de o povară, drept care îşi luă zborul pe o creangă ceva mai înaltă şi de acolo cotco- dăci puţin. Averea nu i-a fost de ajutor decît în măsura în care i-a pompat nişte aer sub aripi să poată zbura un pic mai sus şi cotcodăci un pic mai tare, deşi puse capăt în acelaşi timp tuturor criticilor din anturajul său. În acel rîs al ei de eliberare era, fără îndoială, şi puţină nebunie.

Această nebunie a îmbrăcat, cum spuneam, forma unei convingeri de neclintit, şi anume că trecutul ei era străbătut de o extraordinară licenţiozitate. îşi imagina că este, dacă nu marea

tîrfă din Apocalipsă, atunci măcar «ea mai celebră curtezană din vremea ei. Era convinsă că averea, casa şi bijuteriile erau răsplata pentru păcatele ei, o răsplată acumulată de-a lungul a nenumărate păcătuiri şi din acest motiv se arăta foarte generoasă cu banii, considerînd că ce fusese adunat cu uşurătate trebuia şi cheltuit cu uşurătate. Nu putea deschide gura să nu amintească de zilele desfrîului ei. Chiar prinţul Emest însuşi, tînărul şi castul iubit căruia îi refuzase pînă şi sărutul de adio, figura în colecţia sa de figurine de ceară ca victimă a prefăcătoriilor şi cruzimii ei de sirenă.

E îndoielnic dacă un spectacol poate mulţumi în egală măsură pe acei oameni care pînă la urmă riscă să fie absorbiţi în el şi pe aceia care, prin forţa împrejurărilor, sînt total absolviţi de o asemenea posibilitate. însuşi împăratul de la Roma, după o luptă deosebit de dramatică, ar putea vedea într-un coşmar tridentul şi plasa. însă vestalele ar sta culcate pe paturile lor de marmură şi, cu un rafinament tipic de cunoscătoare, ar parcurge fiecare detaliu al luptei, imaginîndu-se pe ele în locul gladiatorului favorit. Similar, este improbabil că pînă şi bă- trînica cea mai evlavioasă ar asista la judecarea şi arderea unei vrăjitoare cu conştiinţa absolut netulburată a adunării de bărbaţi din jurul rugului.

Nici o femeie tînără, fie ea chiar locatara unei chilii de călugăriţă, nu s-ar fi putut lăsa pradă exceselor imaginaţiei asemeni domnişoarei Malin fără teamă şi fără a tremura măcar o clipă. Doar bătrîna, care se asigurase împotriva oricărui risc, putea plonja în abisul corupţiei cu graţia unui cufundar crestat. Credincioasă din fire, se agăţa de părerea ei din tinereţe privitoare la cuvintele evangheliei despre adulter. Pînă şi Biblia îi arăta că o mulţime de tineri păcătuiseră cu ea. Iar ea îi schimba tot aşa cum, atunci cînd nu-i mai place, o femeie întoarce pe dos rochia ale cărei culori au pălit. Domnişoara Malin era imaginea reflectată a marii desfrînate ajunse la căinţă, care îşi vede păcatele albe ca lîna şi îi făcea o plăcere deosebită

să vopsească această lînă de mieluşel a vieţii în diferite culori înflăcărate. Gelozia, înşelăciunea, seducţia, violul, infanticidul şi cruzimea senilă, împreună cu toate perversităţile lumii omeneşti a pasiunilor, ajungînd chiar pînă la acele *maladies galan- tes* [****], despre care avea cunoştinţe surprinzător de întinse, erau pentru ea bomboanele pe care le culegea, una cîte una, din bomboniera minţii sale şi le ronţăia cu o adevărată *gourmarubise* [††††]. în toate aceste fantezii ea apărea ca eroină principală şi traversa sferele celor şapte păcate de moarte cu acelaşi extaz cu care un băieţel galopează la toate marile curse hipice din lume călare pe căluţul- leagăn. Nici un pericol nu reuşea să-i inspire frică şi nici o frămîntare a conştiinţei să-i tulbure seninătatea. Dacă exista vreo persoană de care să vorbească plină de dispreţ, aceea era Maria Magdalena din evanghelie, care nu găsise altă cale de a purta povara dulcilor ei păcate decît ducîndu-se în pustiul Libiei însoţită doar de o tigvă. Ea însăşi purta povara păcatelor sale cu îndemîna- rea unei atlete şi izbutea să joace cu ea şi un graţios joc de *bilboquet.* [‡‡‡‡]

Pînă şi faţa i s-a transformat sub efectul marii sale revoluţii spirituale şi, la o vîrstă cînd alte femei recurg la ruj şi atropină, îngăduinţa ei pentru slăbiciunile omeneşti îi dăduse o culoare vie în obraji şi o sclipire delicată a ochilor. Era mai aproape de ceea ce am putea numi o femeie frumoasă decît fusese oricînd înainte. Cu o vrăjitoare adusese întotdeauna, dar, în a două ei copilărie, semăna mai degrabă cu o zînă rea din basmele pentru copii decît cu Meduza, îngerul răzbunător ce se apărase cu o sabie de foc de prinţul Ernest Theodore, îşi păstrase zvelteţea şi

**** Boli lumeşti, (fr.) (N. t.)

†††† Lăcomie, (fr.) (N. t.)

‡‡‡‡ Ansamblu format dintr-o bilă găurită legată printr-o sfoară de un băţ cu vîrf ascuţit. Bila aruncată pînă la limita permisă de sfoară trebuie prinsă în vîrful ascuţit al băţului. (N. t.)

uşurinţa ei aeriană, iar cît despre talentul său de dansatoare, încă putea juca rolul primadonei la orice mare bal. Copita ei despicată era acum aurită cu distincţie, precum a caprei Esmeraldei. învăluită în lumina acestei nebunii blajine şi a celei de-a doua tinereţi, şedea refugiată în şura unei gospodării ţărăneşti, convorbind animată cu cardinalul Hamilcar.

— în copilăria mea am petrecut o vreme la Koblenz, la curtea ducelui de Chartres, aflat pe atunci în exil — spuse gînditor cardinalul după o scurtă pauză. Acolo

l-am cunoscut pe marele pictor Abildgaard şi îmi plăcea să-mi petrec dimineţile în atelierul lui. Cînd veneau la el doamnele de la curte să le facă portretele — şi era foarte căutat de acele frumoase femei ce doreau să-şi imortalizeze chipul — nu de puţine ori l-am auzit spu- nîndu-le : „Spălaţi-vă faţa, *Mesdames,* să se ducă rujul, pudra şi creionul de cărbune. Căci, dacă vă pictaţi dumneavoastră faţa, eu nu vă mai pot picta pe dumnea- voastră". M-am gîndit adesea, mai tîrziu, la cuvintele lui. Şi mi se pare că acelaşi lucru îl spune fără încetare Domnul muritorilor prea slabi şi prea vanitoşi : „Spălaţi-vă faţa. Căci, dacă vă puneţi voi înşivă pe chip de-un deget umilinţă şi renunţare, milostenie şi neprihă- nire, eu nu mai am cum vă ajuta". Astă seară însă — continuă bătrînul zîmbind, în timp ce o mişcare amplă a mării păru că zgîlţîie toată clădirea — se pare că Domnul spală chiar cu mîinile sale în locul nostru şi între- buinţînd apă din belşug. Dar noi trebuie să aflăm mîngî- iere în faptul că nu există cinste, nici fericire mai înaltă decît să avem portretele noastre pictate de însăşi mîna Domnului. Doar aceasta ne-a fost mereu năzuinţa şi prin ea am vrut să ajungem la nemurire.

Văzînd că faţa cardinalului era acoperită de bandaje însîngerate, domnişoara Malin vru să facă o remarcă, dar se abţinu, căci nu ştia ce răni adînci aveau să-şi lase urmele pe acel nobil chip.

Cardinalul îi ghici gîndurile, căci le formulă el însuşi zîmbind.

— Da, doamnă — spuse — faţa mea Domnul a găsit cu cale s-o spele în chip mai pătimaş. Dar n-am învăţat noi oare despre forţa purificatoare a sîngelui ? Acum ştiu, doamnă, că ea e mai mare chiar decît ne închipuim noi. Şi poate că faţa mea avea nevoie de această purificare. Or cine, dacă nu Dumnezeu, ştie ce fard şi ce pudră am pus pe ea timp de şaptezeci de ani ? Crede- ţi-mă, doamnă, că, înfăşurat în aceste bandaje, simt că mă aflu mai pregătit să-i pozez decît oricînd înainte.

Domnişoara Malin roşi uşor, căci fusese prinsă cu o greşeală de tact şi încercă moale să aducă puţin în urmă conversaţia, cum ai da înapoi un ceas.

— Mulţumesc cerului — spuse ea — că în viaţa mea nu mi-am dat nici cu fard, nici cu pudră de faţă, încît domnul Abildgaard mi-ar fi putut-o picta în orice moment. însă, cît despre acest portret divin al meu, ce urmează, bănuiesc, să fie atîrnat în galeria cerului, atunci cînd eu însămi voi fi trecut în lumea celor drepţi, aici vă rog să-mi îngăduiţi, Sfinţia Voastră, să vă spun că părerile mele diferă întrucîtva de ale dumneavoastră.

— Părerile criticilor de artă — răspunse cardinalul — trebuie să difere ; am învăţat acest lucru în atelierul lui Abildgaard. L-am văzut cu ochii mei pe maestru cum i-a tras odată unui mare pictor francez o perie din păr de bursuc plină cu cadmiu peste faţă pentru că nu reuşeau să se înţeleagă asupra legilor perspectivei. împărtăşiţi-mi ideile dumneavoastră, doamnă. S-ar putea să învăţ de la dumneavoastră.

— Bine — acceptă domnişoara Malin —, atunci de unde ideea asta că Dumnezeu ar aştepta de la noi adevărul ? E o părere ciudată şi absolut personală, Sfinţia Voastră. El doar îl ştie deja şi poate i se pare chiar puţin cam searbăd. Adevărul e treaba cizmarilor şi a croitorilor, Sfinţia Voastră. Eu am susţinut, dimpotrivă, întotdeauna că Dumnezeu are o anumită înclinaţie către mas-

caradă. Nu ne spuneţi oare chiar dumneavoastră, stăpînii noştri spirituali, că încercările de care avem parte nu sînt de fapt decît binecuvîntări deghizate ? Şi asta şi sînt de fapt. Am descoperit şi eu acest adevăr, la miezul nopţii, cînd toate măştile cad. Insă în acelaşi timp nimeni nu ar putea nega că deghizarea lor a fost înfăptuită de mîna unui maestru fără egal. Dumnezeu însuşi mi se pare — cu voia dumneavoastră — că s-a dedat destul de liber mascaradei pe vremea cînd s-a întrupat din carne şi sălăşluia printre noi. Dacăeu aş fi fost gazda nunţiide la Cana Galileii, m-aş fi simţit puţinofensatăde o faptă ca aceea — să ştiţi că aş fi fost, Sfinţia Voastră — dacă l-aş fi invitat pe tînărul acelastrălucit,pe fiul dulgherului, ca să-1 pot trata cu cel mai bun vin Berncastler Dektor, iar el, la momentul care i-ar fi convenit lui, ar fi preschimbat apa chioară într-un vin cu mult mai bun ! Iar biata femeie nici nu avea habar, desigur, ce lucruri mai era el în stare, fiind Dumnezeu Atotputernicul. De fapt, Sfinţia Voastră, dintre toţi suveranii de care am cunoştinţă, cred că cel care a ajuns cel mai aproape de adevărata esenţă a lui Dumnezeu a fost Harun-al-Raşid, califul Bagdadului, căci, după cum ştiţi, îi plăcea să se deghizeze. Ah, să fi trăit eu pe vremea aceea, aş fi jucat acest joc după pofta inimii lui, chiar dacă ar fi trebuit să încerc cinci sute de cerşetori pînă să dau de marea căpetenie sub pelerina unuia dintre ei. Iar cînd mi-a fost dat să joc o dată în viaţă rolul unei zeiţe, ultimul lucru ce l-am dorit de la adoratorii mei a fost adevărul. „Faceţi poezie — le-am spus — folosiţi-vă imaginaţia, mascaţi-mi adevărul. Adevărul vostru iese prea devreme la iveală — să nu vă fie cu supărare, Sfinţia Voastră — şi cu asta s-a terminat totul. “ Şi acum spuneţi-mi, Sfinţia Voastră — se interesă bătrîna doamnă — ce părere aveţi despre modestia femeilor ? E o însuşire divină, fără îndoială ; dar ce altceva este ea decît înşelătorie din principiu ? Deoarece sînt aici de faţă un tînăr şi o fată, dumneavoastră şi eu,

care am privit viaţa din cele mai bune turnuri de observaţie — dumneavoastră din confesional, eu din alcov — ne vom strădui să nu ţinem seama de adevăr ; vom vorbi numai despre picioare. în acest caz, vă pot spune că toate femeile pot fi împărţite după frumuseţea picioarelor lor. Acelea care au picioare frumoase şi ştiu că adevărul ascuns e mai dulce decît toate iluziile sînt nişte femei cu adevărat brave, căci te privesc în faţă şi au acel curaj sincer pe care ţi-1 dă o conştiinţă curată. Dar dacă s-ar apuca să poarte pantaloni, unde ar mai fi bravura lor ? Tinerii bărbaţi din zilele noastre, care poartă pantaloni atît de strîmţi încît sînt nevoiţi să aibă doi valeţi cu ei ca să-i tragă, cîte unul pentru fiecare picior...

— Şi, chiar aşa, abia o scot la capăt — rosti gînditor cardinalul.

— ...şi umblă încoace şi încolo ca nişte adevăraţi misionari ai adevărului — continuă domnişoara Malin — s-ar putea să fie mai umani, dar cu siguranţă că n-au nimic divin în ei. Poate că au de partea lor faptele vieţii, în timp ce picioarele femeilor, sub fuste, reprezintă ideile, însă oamenii care merg înainte sprijinindu-se pe idei, al lor e adevăratul eroism. Căci conştiinţa puterii ascunse e cea care ne dă curajul. Dar vă cer iertare, Sfinţia Voastră, că am vorbit atît de mult.

— Nu vă cereţi iertare, doamnă — zise cardinalul cu blîndeţe. Spusele dumneavoastră mi-au fost cu folos. Dar nu m-au convins că dumneavoastră şi eu gîndim diferit. Lumea noastră seamănă cu acel joc de copii numit „cald şi rece“ ; întotdeauna se ascunde ceva dedesubt : adevăr, înşelăciune, adevăr, înşelăciune ! Cînd califul Bagdadului s-a deghizat într-unul din supuşii lui săraci, toată strălucirea lui ascunsă n-ar fi putut salva această farsă de prostul gust, dacă n-ar fi avut, dincolo de ea, o inimă ce sîngera pentru sărmanul lui popor. Tot astfel, cînd Domnul nostru s-a deghizat, timp de treizeci şi ceva de ani, în fiul omului, fapta Lui n-ar fi avut nici o noimă dacă El n-ar fi avut o inimă umană şi chiar o anumită înţelegere pentru iubi-

torii de vin bun. Femeia inteligentă, doamnă, îşi alege la carnaval un costum care să dezvăluie cu iscusinţă o părticică din spiritul sau din sufletul ei, pe care de obicei o ascund convenţiile vieţii de zi cu zi ; iar cînd îşi pune hidoasa mască veneţiană cu nasul de un stînjen, ea ne spune de fapt nu numai că în spatele măştii are un nas clasic, ci că are şi infinit mai mult decît atît şi poate fi adorată şi pentru alte calităţi decît simpla ei frumuseţe. „Şi după masca ta te voi cunoaşte", grăi Arbitrul mascaradei. Dar să fim înţeleşi, doamnă — continuă el — ziua judecăţii de apoi nu va fi, cum vor să ne convingă predicatorii serbezi, momentul dezvăluirii micilor noastre încercări de înşelătorie, despre care de fapt Domnul ştie deja totul, ci dimpotrivă, va fi ceasul cînd însuşi Dumnezeu Atotputernicul va lăsa masca Lui să cadă. Ce clipă va fi aceea ! O, şi un milion de ani de-ar fi s-o aşteptăm, tot nu ni s-ar părea prea mult, doamnă. Cerul va fi plin şi va răsuna de rîsete, rîsete curate şi neprihănite ca rîsul de copil, limpezi ca rîsul miresei la nuntă, triumfătoare ca rîsul credinciosului luptător ce depune stindardele duşmanului la picioarele suveranului său, sau care se vede eliberat din lanţurile temniţei şi curăţat de calomniile defăimătorului său ! Şi, totuşi, doamnă, oare n-a pregătit El azi pentru noi o judecată de apoi în miniatură ? Curînd va fi miezul nopţii. Cînd se va împlini acel ceas, să lăsăm să cadă măştile. De nu va fi să cadă masca dumneavoastră ori a mea, să cadă atunci masca destinului şi a vieţii. S-ar putea să avem de înfruntat curînd moartea, şi fără vreo mască. între timp tot n-avem altceva de făcut decît să ne amintim cum e viaţa cu adevărat. Haideţi, doamnă, şi voi, tînărul meu frate şi tînăra mea soră ! Cum tot nu vom putea dormi şi cum în locul acesta e încă plăcut de stat, spuneţi-mi cine sînteţi şi istorisiţi-mi povestea vieţii voastre fără nici o reţinere. Dumneata — i se adresă bătrînul lui Jonathan Maersk — te-ai ridicat în barcă, riscînd s-o răstorni cu totul, cînd ai văzut prăbuşindu-se hambarul. Tot astfel, bănuiesc, ■ vreun mîndru

edificiu din viaţa dumitale tînără s-a prăbuşit şi praful s-a ales de el sub ochii dumitale. Spune-ne şi nouă care a fost acela. De asemenea — continuă el — cînd vorbeam mai devreme despre puritatea sîngelui, am observat că erai la fel de tulburat cum ai fost şi la vederea hambarului prăbuşit. Poate eşti un adept al ideilor revoluţionare ale generaţiei dumitale. Nu-ţi închipui, te rog, că-mi sînt străine aceste teorii. De fapt sînt mult mai aproape de ele chiar decît îţi imaginezi dumneata. Dar crezi că avem dreptul să lăsăm deosebirile de vederi politice să ne dezbine sufletele tocmai în ceasul acesta ? Iată, am să-ţi spun cu propriile dumitale cuvinte : Trăiască libertatea, egalitatea, fraternitatea, cîteşi- trei, dar mai cu seamă fraternitatea. Sau poate —■ mai adăugă el — gemi, fiul meu iubit, sub povara grea a unei naşteri nelegitime. Dar cine altul dacă nu bastardul simte nevoia să strige cît îl ţine gura cine este el ? Ai deci încredere în noi. Spune-ne acum, pînă nu vin zorii, povestea vieţii dumitale.

La aceste cuvinte, tînărul, pe al cărui chip fusese mereu întipărit semnul distinctiv al adevăratei melancolii, singurătatea, privi în ochii cardinalului. Atitudinea de o mare demnitate a bătrînului îi impresionase pe ceilalţi încă'din prima clipă de cînd se aflau în tovărăşia lui. Acum băiatul era de-a dreptul fascinat de strania luciditate din ochii acestuia. Timp de cîteva secunde cei doi se priviră intens unul pe celălalt. Obrajii palizi ai tînărului se colorară uşor. Trase aer adînc în piept.

— Da — rosti el ca sub efectul brusc al unei inspiraţii — am să vă spun povestea vieţii mele. Poate am s-o înţeleg eu însumi mai bine dacă voi izbuti s-o pun în cuvinte.

— Spală-ţi faţa, tinere prieten — spuse domnişoara Malin — şi în sufletele noastre portretul dumitale se va împărtăşi din nemurire.

— Povestea mea — începu tînărul — o voi numi „Istoria lui Timon din Assens“. §§§§

§§§§ Prin analogie cu *Timon din Atena* de William Shakespeare. (N. t)

— Dacă aţi fi trăit la Copenhaga, aţi fi auzit precis de mine, căci la un moment dat s-a iscat multă vîlvă în jurul numelui meu. Mi s-a găsit chiar şi o poreclă : Timon din Assens. Cei care m-au poreclit astfel au avut dreptate, deoarece într-adevăr sînt de felul meu din Assens, care, nu ştiu dacă ştiţi, e un mic port în insula Fionia. Aici am văzut lumina zilei ca fiu al unor oameni cît se poate de respectabili, căpitanul de vas Clement Maersk şi soţia sa Magdalena, care aveau o căsuţă frumoasă cu grădină în oraş. Poate vi se va părea ciudat, însă atîta timp cît am trăit la Assens nu mi-a trecut niciodată prin minte că cineva ar putea sau ar voi să-mi facă vreun rău. De fapt nici nu mi-am închipuit că ar exista cineva care să-şi bată capul cu persoana mea. Dimpotrivă, mi se părea că e de datoria mea să învăţ să cunosc lumea. Tatăl meu pleca pe mare şi de multe ori îl însoţeam şi eu verile ; aşa am ajuns pînă în Portugalia şi chiar pînă în Grecia. Cînd eram pe mare trebuia să ne îngrijim de vas şi de încărcătură şi aceste două lucruri ni se păreau cea mai importantă ocupaţie de pe lume. Mama mea era o fiinţă minunată. Deşi am trăit o vreme în cea mai înaltă societate, n-am întîlnit vreodată o femeie pe care s-o pot asemui cu ea nici la frumuseţe, nici în purtări. Dar nu se vedea cu alte soţii de căpitani şi nu mergea niciodată la alţi oameni în vizită. Tatăl ei fusese unul din asistenţii marelui botanist suedez Linnă ***** şi pentru ea florile şi soarta lor, albinele cu stupii şi mierea lor erau mai importante decît orice avea de-a face cu fiinţele omeneşti. Cînd stăteam cu ea eram convins că plantele, florile şi insectele erau cu adevărat cele mai de preţ lucruri de pe această lume, iar oamenii nu fuseseră făcuţi decît pentru a le purta de grijă. în grădina noastră din Assens mama şi eu trăiam ceea ce cred că se poate numi o idilă. Zilele ne erau pline de nevinovăţie şi plăceri.

*****♦♦ţari von Linne (1707—1778) — celebru naturalist suedez, autor al unor clasificări ale regnului vegetal şi animal. Nomenclatura sa binominală, după genuri şi specii, este valabilă şi azi. (N. t.)

Aici domnişoara Malin, care ascultase atentă şi era pasionată după orice fel de povestire, îl întrerupse pe narator cu un suspin :

— A — exclamă ea — ştiu cum sînt idilele. *Mais moi je n'aime pas les plaisirs innocents.* †††††

Jonathan continuă :

— Aveam un prieten la Assens, sau cel puţin aşa îmi închipuiam, că mi-e prieten, un băiat ager la minte pe nume Rasmus Petersen, mai mare ca mine cu cîţiva ani şi mai înalt cu un cap. Urma să devină preot, dar nu ştiu în ce încurcături a intrat şi nu a mai reuşit; însă, pe vremea cînd era student la Copenhaga, fusese preceptor în multe case mari. Mie îmi arăta mereu un interes deosebit, dar, cu toate că îl admiram, nu mă simţeam niciodată în largul meu cînd eram în preajma lui. Avea o minte ascuţită ca briciul ; nu reuşeai să scapi de el fără să-ţi tai puţin degetele, deşi poate că, pe loc, nu simţeai nimic. Cînd aveam vreo şaisprezece ani, i-a spus tatălui meu că ar trebui să vin cu el la Copenhaga, să studiez cu învăţaţii pe care-i cunoştea el acolo, pentru că lui i se părea că sînt un băiat foarte înzestrat.

— Şi erai într-adevăr foarte înzestrat ? — întrebă surprinsă domnişoara Malin.

— Din păcate, nu, doamnă — răspunse Jonathan. Cînd am ajuns pentru prima oară la Copenhaga — îşi reluă el firul naraţiunii — m-am simţit foarte singur pentru că nu aveam nimic de făcut. Mi se părea că nu există decît oameni acolo ; şi nici nu le păsa de mine. Plecau pînă apucam să schimbăm cîteva cuvinte. Curînd însă am descoperit întinsele sere şi pepiniere de la castelele familiei regale şi ale marilor nobili. Cele mai renumite dintre ele erau ale baronului Joachim von Gersdorff, mare steward al Danemarcei şi mare botanist el însuşi, care călătorea prin toată Europa, India, Africa şi America şi aduna de peste tot plante rare. Aţi auzit vreodată de omul acesta sau îl

---

††††† Dar mie nu-mi plac plăcerile nevinovate, (fr.) (N. t.)

cunoaşteţi cumva ? Familia lui era originară din Rusia şi avea o avere ca nimeni altcineva în Danemarca. Era poet şi muzician, diplomat şi seducător de femei, chiar şi atunci cînd ajunsese înaintat în vîrstă. Dar nu asta te atrăgea la el. Ci faptul că era un om la modă. Sau, mai bine zis, cel puţin la Copenhaga moda nu era decît slujnica baronului Gersdorff. Ce făcea el era îndată imitat de toată lumea. O, nu vreau să vi-1 descriu. Domniile voastre ştiţi mai bine cum arată un om la modă. Eu am aflat singur. Un astfel de om era deci. Abia îi văzusem de cîteva ori serele — Rasmus îmi obţinuse permisiunea de a le vizita — cînd l-am găsit acolo într-o după-amiază pe însuşi baronul Gersdorff. Rasmus m-a prezentat, iar el m-a salutat cu multă prietenie, oferindu-se să-mi arate toate instalaţiile, ceea ce a şi făcut cu multă răbdare şi bunăvoinţă. După aceea l-am găsit aproape mereu între plantele sale. M-a îndemnat să-i alcătuiesc un catalog al serei de cactuşi. Am petrecut multe zile împreună în acea seră călduroasă. îmi plăcea mult compania lui pentru că văzuse atîtea locuri din lume şi-mi povestea despre florile şi insectele ce trăiau în fiecare din ele. Cîteodată observam că prezenţa mea îl tulbura într-un mod ciudat. într-o după-amiază, pe cînd îi citeam un studiu despre gura de la trompa acelei plante numite Epiphyllum, l-am văzut că închisese ochii. Mi-a luat apoi mîna într-a lui şi a ţinut-o aşa o vreme, iar cînd am terminat lectura mi-a spus : „Ce să-ţi dau, Jonathan, ca recompensă pentru descoperirea ta ?“ Am rîs şi i-am răspuns că nu mi se părea că descoperisem ceva ieşit din cale afară. „O, Doamne — a spus el — atunci am să-ţi dau o recompensă pentru că ai descoperit vara lui 1814 !“ Curînd după aceea a început să-mi vorbească despre vocea mea. îmi spunea că am o voce deosebit de plăcută şi m-a rugat să-1 las să aranjeze cu Monsieur Dupuy să-mi dea lecţii de canto.

— Şi aveai într-adevăr o voce plăcută ? — întrebă domnişoara Malin cam neîncrezătoare, căci

povestitorul vorbea gros şi răguşit.

’— Da, doamnă — răspunse acesta. Pe atunci aveam o voce foarte frumoasă. învăţasem de la mama mea să cînt.

— A — exclamă domnişoara Malin — nimic nu-i mai frumos pe lume decît o voce de băiat plăcută. Cînd eram la Roma, cînta în corul bisericii II Gesu un băiat, Mario, care avea o voce ca de înger. Papa însuşi m-a îndemnat să mă duc să-1 ascult şi mi-am dat seama de ce : spera să mă convertească la credinţa Romei şi-şi închipuia că îngeraşul acela cu păr de aur îmi va fringe rezistenţa cu cîntecul lui. Din strana mea l-am văzut chiar pe pontif izbucnind în lacrimi cînd, asemeni unei lebede care îşi ia zborul, copilul acela, Mario, îşi înălţa vocea în nemuritorul recitativ al lui Carissimi : „Piei în urma mea, Satană !“ O, bunul şi sărmanul Pius al VIII-lea. Două zile mai tîrziu murea otrăvit mişeleşte cu trei pastile de cantaridă. Deşi nu ţin cu papalitatea, recunosc totuşi că a fost un papă de treabă şi a murit ca un bărbat. Deci ai luat lecţii şi ai devenit un virtuoz, adevărat, Monsieur Jonathan ?

— Da, doamnă —- răspunse Jonathan zîmbind —, am luat lecţii. Şi, cum întotdeauna mi-a plăcut muzica, am studiat mult şi am făcut progrese frumoase. La începutul celei de-a treia ierni, baronul, care de-acum părea că nu mai voia să se despartă de mine, a început să mă ducă pe la castelele prietenilor săi şi mă punea să le cînt. înainte, cînd am venit prima oară la Copenhaga, îmi plăcea să zăbovesc în faţa porţilor de la casele de nobili, să văd florile şi candelabrele din holuri şi să privesc tinerele invitate cum coboară din căleşti. Acum intram eu însumi pretutindeni, iar doamnele, şi bătrîne şi tinere, se purtau atît de frumos cu mine de parcă aş fi fost fiul sau fratele lor mai mic. Am cîntat şi la curte, în faţa regelui Frederic şi a reginei Maria şi regina mi-a zîmbit cu multă blîndeţe. Eram cît se poate de fericit. Mă gîn- deam : ce proşti sînt cei care spun că oamenii sus-puşi de la oraşe nu sînt ahtiaţi decît după averi şi onoruri lumeşti. Toate aceste doamne şi domni înalţi iubesc

muzica la fel de mult ca şi mine — ba chiar mai mult — şi uită de tot restul. Ce lucru minunat e dragostea de frumos.

— Şi te-ai îndrăgostit ? — întrebă domnişoara Malin.

— Da, într-un fel m-am îndrăgostit de ei de toţi — spuse Jonathan. Li se vedeau lacrimile din ochi în timp ce cîntam ; mă acompaniau la harfă sau interpretam împreună duete ; scoteau florile prinse în părul lor şi mi le ofereau mie. Dar eu cred că eram îndrăgostit de contesa Atalanta Danneskjold, cea mai mică dintre surorile cu acest nume şi care erau cunoscute drept „cele nouă lebede din Sarnso[11]. Mama ei ne-a pus să pozăm împreună într-un portret ca Orfeu şi Euridice. Toată acea iarnă a semănat cu un vis, pentru că nu este oare un vis să poţi lua orice notă şi să te poţi plimba în sus şi-n jos pe portativ ca îngerii pe scara lui Iacob ? Şi acum încă mai visez cîteodată acele zile. Dar, către primăvară, m-a lovit o mare nenorocire, sau cel puţin aşa îmi închipuiam eu, neştiind ce înseamnă cu adevărat o nenorocire. M-am îmbolnăvit şi, cînd am început să mă însănătoşesc, medicul curţii, care mă îngrijea, mi-a spus că-mi pierdusem vocea şi că nu exista nici o speranţă s-o redobîndesc. Zăceam în pat şi eram îngrijorat, nu atît de pierderea vocii, cît mai ales la gîndul că prietenii mei aveau să fie dezamăgiţi acum şi aveam să-i pierd. Ce tristă va fi atunci viaţa mea. Mă apucase plînsul cînd a venit să mă vadă Rasmus Petersen. Mi-am deschis inima către el pentru a-i cîştiga compasiunea în situaţia nefericită în care mă aflam. A trebuit să se ridice de pe scaun şi să se prefacă a privi pe geam ca să-şi ascundă rîsul. Mi s-a părut un gest de o mare cruzime din partea lui şi n-am mai scos o vorbă. „Ascultă, Jonathan — spuse el — am toate motivele să rîd, căci am cîştigat pariul. Eu am susţinut că eşti la fel de prostuţ pe cît arăţi şi nimeni n-a vrut să mă creadă. Ei te bănuiesc foarte viclean. Pentru tine n-o să aibă nici o importanţă că ţi-ai pierdut vocea.“ Nu înţelegeam ce voia să spună. Cred că m-am făcut alb la faţă,

deşi vorbele lui m-au mai îmbărbătat întrucîtva.

„Ascultă — îmi spuse — baronul Gersdorff e tatăl tău. Mi-am dat seama încă înainte de a te duce să-i vezi serele, privind un portret al lui din copilărie, unde şi el are un cap ca de înger. Cînd a aflat, a fost mai fericit decît l-am văzut eu vreodată. Spunea : «N-am avut în viaţa mea copii. Mă simt foarte ciudat la gîndul că acum totuşi am unul. Dar sînt convins că băiatul ăsta e cu adevărat trup din trupul meu şi-1 voi răsplăti. însă, dacă aş vedea că sufletul meu trăieşte mai departe în acest tînăr, atunci îl iau ca martor pe Dumnezeu că-i voi recunoaşte public legitimitatea. Şi, dacă nu va fi cu putinţă să-i transmit titlul de baron Gersdorff, măcar voi aranja să fie făcut cavaler de Malta, sub numele De Resurrection ‡‡‡‡.»

„Din această cauză, Jonathan — mai adăugă Rasmus — te tot răsfaţă lumea bună din Copenhaga. Ei te observă, ca să constate dacă sufletul baronului Gersdorff se arată şi la tine, în care caz ai deveni omul cel mai bogat şi partida cea mai strălucită din tot nordul Europei." Apoi îmi relată o discuţie ce o avusese cu baronul Gersdorff despre mine :

«Dumneata ştii, bunul meu Rasmus — îi spusese baronul —, că sînt un poet. Ei, atunci am să-ţi spun ce fel de poet sînt eu. N-am scris în viaţă un singur vers fără să mă imaginez în pielea unuia sau altuia dintre poeţii pe care-i cunosc. Am scris poeme în maniera lui Horaţiu şi a lui Lamartine. După cum nu sînt în stare să scriu o scrisoare de dragoste unei femei dacă nu mi-i reprezint eu însumi în minte fie pe Lovelace §§§§§, fie Corsarul ******, fie pe Evgheni Oneghin. Doamnele mele au fost flatate, adorate şi seduse de toţi eroii lui Chateaubriand şi

---

‡‡‡‡‡ înviere, (fr.) (N. t.)

§§§§§ Personaj masculin din romanul epistolar *Clarissa Harlowe* al scriitorului englez Samuel Richardson (1689—1761), tipul seducătorului cinic. (N. t.)

****** Erou romantic al poemului omonim de George Gordon Byron (1788—1824). (N. t.)

Lord Byron pe rînd. Niciodată n-am făcut vreun lucru inconştient sau fără să ştiu foarte bine ce fac. Dar pe acest băiat, pe Jonathan, l-am făcut cu adevărat fără să mă gîndesc. El n-are nevoie să fie vreun personaj de-al lui Firdousi ††††††, ori chiar de-al lui Oehlenschläger ‡‡‡‡‡‡, ci opera proprie şi originală a lui Joachim Gersdorff. E Un lucru ciudat, un lucru tare ciudat la care asistă Joachim Gersdorff. E un fenomen de o importanţă extremă pentru Joachim Gersdorff. Să-mi arate cum e în realitate Joachim Gersdorff şi nici o răsplată ce i-o voi da nu va fi destul de mare. Averi, castele, bijuterii, femei, vinuri şi onorurile patriei ale lui să fie atunci.»

Ascultam totul stînd în patul meu. Nu ştiu dacă vi se va părea ciudat, Sfinţia Voastră, sau dumneavoastră, domnişoară Nat-og-Dag, însă cea mai puternică senzaţie ce mi-au stîmit-o acele cuvinte a fost una de imensă ruşine. Nu mai încercasem încă niciodată o senzaţie la fel de puternică. Dacă baronul m-ar fi sedus, cum presupun că făcuse cu alţi băieţi chipeşi, s-ar fi cuvenit să roşesc în faţa oamenilor cinstiţi. Dar m-aş fi putut refugia din faţa acelei ruşini în sufletul meu, căci într-un fel ţineam la omul acela. Pentru ruşinea pe care o încercam în schimb acum mi se părea că nu există nicăieri vreun refugiu. Pentru prima oară mă simţeam pătruns pînă în străfundul sufletului de ochii întregii lumi. Dumnezeu a făcut lumea, Sfinţia Voastră, şi a privit-o şi a văzut că era bine tocmită. Da. însă ce s-ar fi întîmplat dacă şi lumea l-ar fi privit pe El să vadă cum e : bine sau rău tocmit ? Cred că *asta* i-a făcut Lucifer lui Dumnezeu : l-a privit şi l-a făcut să se simtă la rîndul său judecat de un critic. Era bun ? Eu... eu eram la fel de nevinovat ca şi Dumnezeu. Acum făcuseră din mine un veritabil Joachim Gersdorff. Prin vinele mele curgea sîngele acelui om, un om la modă, genul de om care atrage privirile întregii

†††††† Firdousi (aprox. 930—1020) — poet epic persan, autor al *Cărţii regilor*. (N. t.)

‡‡‡‡‡‡ Adam Gottlob Oehlenschläger (1779—1850) — clasic al literaturii daneze. (Vezi notă pag. 483) (N. t.)

lumi asupra sa. Dumnezeu n-a putut răbda şi l-a prăbuşit, cum se ştie, pe Lucifer în hăuri. Dumnezeu a avut dreptate ; nu trebuia să rabde. Nici eu nu puteam răbda, însă a trebuit să rabd. Pentru a-mi da seama dacă Rasmus avusese dreptate sau nu am făcut, cred, o faptă curajoasă, poate chiar eroică, ceea ce-mi dovedeşte că, la urma urmelor, primisem o creştere bună de la căpitan şi soţia sa. M-am dus la o mare petrecere în casa contesei Danneskjold şi le-am cîntat iar. Le-am cîntat vechile mele cîntece şi mi-am auzit vocea, sau, mai bine zis, ceea ce mai rămăsese din ea. Vă puteţi imagina, au- zindu-mă cum vorbesc astăzi, cit de nefericit putea suna atunci. Le cîntasem şi înainte cît mă pricepusem eu mai bine şi mi se părea că le dăruisem tot ce era mai bun în fiinţa mea. Acum, în timp ce cîntam, nici o singură faţă nu-mi arăta cea mai mică urmă de dezamăgire sau de regret. Toţi erau amabili cu mine şi-mi făceau complimente, la fel ca înainte. Am simţit atunci că nu le dăruisem niciodată nimic şi că nu însemnasem nimic pentru ei. Lumea din jurul meu mă observa şi n-o făcea decît pentru mine. Toţi ochii erau aţintiţi asupra mea, căci eram un Joachim Gersdorff veritabil, un tînăr la modă. Am ieşit din acea casă la miezul nopţii şi, cînd am văzut mai devreme hambarul prăbuşindu-se, de acea clipă mi-am adus aminte, Sfinţia Voastră. în aceeaşi noapte i-am scris baronului o scrisoare de adio. Atît de tare mă copleşea sila de el şi de lumea lui încît, recitindu-mi scrisoarea, am constatat că un anumit cuvînt se repeta de nouă ori : „modă“. I-am dat scrisoarea lui Rasmus ca să i-o înmîneze. Cum se pregătea să iasă, mi-am adus aminte că nu pomenisem nimic despre averea pe care baronul voia să mi-o lase. Mi-am însărcinat prietenul să-i comunice refuzul meu categoric în această privinţă. Nu puteam îndura nici priveliştea străzilor. Părăsind locuinţa mea din apropierea palatului Gersdorff, am traversat apele portului într-o bărcuţă pînă la o insulă mică şi fortificată din apropierea capitalei, insula Trekroner, şi am

închiriat o cameră la paznicul farului. De acolo nu se vedea decît marea. Rasmus, care m-a condus, tot încerca să mă reţină. Am fost nevoiţi să trecem prin faţa uşii palatului Gersdorff şi, la vederea acelui loc, m-a năpădit o asemenea scîrbă încît am scuipat pe ea, cum mă învăţase bietul căpitan Clement Maersk în copilăria mea. Timp de cîteva zile am rămas la Trekroner, încer- cînd să regăsesc lumea ca atunci cînd fusese odată a mea, nu pe mine însumi. Mă gîndeam la grădina din Assens, dar ea mi-era interzisă pentru totdeauna. Cînd ai gustat din pomul cunoaşterii şi te-ai văzut pe tine însuţi aşa cum eşti, celelalte grădini ţi se închid. Devii un om la modă, la fel ca Adam şi Eva cînd a început să-i preocupe aparenţa lor. Dar, după numai cîteva zile, veni să mă vadă Rasmus. Luase o iolă uşoară pînă pe insulă şi era îngrozit de legănarea valurilor.

„Ah, prietene — zise frecîndu-şi mîinile —, eşti născut sub o stea norocoasă. I-am dat baronului scrisoarea ta şi, citind-o, l-au cuprins o emoţie şi o plăcere fără seamăn. S-a ridicat în picioare, a început să se plimbe încoace şi încolo, iar în cele din urmă a exclamat : «Doamne, mizantropia asta, melancolia asta ! Cît de bine le cunosc. Parcă ar fi ale mele ! în prima săptămînă după ce am devenit amantul împărătesei Ecaterina simţeam întocmai ce simte el acum. Voiam să mă-nchid într-o mănăstire. E leit Joachim Gersdorff tînăr, doar că pe negru, ca o gravură după originalul color. însă, Doamne, ce forţă are băiatul ăsta în el, ce negru profund şi select! Nici nu l-aş fi crezut în stare judecind după vocea lui de tenor. Seamănă cu o noapte de iarnă în Rusia, cînd lupii colindă stepele.» Şi, după ce ţi-a recitit scrisoarea, a mai spus : «Nu vrea să fie un om la modă ? Dar noi, Gers- dorff-ii, am fost mereu la modă, cu toţii ; aşa a fost şi tatăl meu la curtea tinerei împărătese. De ce n-ar fi la fel şi fiul meu ? Bineînţeles că va fi moştenitorul nostru, arbitrul modei şi etalonul tuturor manierelor alese.»

„Crede-mă, Jonathan — spuse Rasmus —, că melancolia ta e azi ultimul cuvînt în materie de

modă. Tinerii domni eleganţi din Copenhaga se îmbracă în negru şi se exprimă plini de amărăciune despre lume, iar doamnele nu vorbesc decît de morminte.“

De atunci mi se şi trage porecla de Timon din Assens. L-am întrebat pe Rasmus :

„Dar a aflat că nu vreau cu nici un chip banii lui ?“ La care Rasmus îmi răspunse : „Da, a aflat; şi arăta atît de mulţumit încît o clipă mi-a trecut prin minte că, în- tr-un acces de euforie, o să te şi declare pe loc moştenitorul lui. «Bravo — a spus — bravo, Timon, fiule. Vreau să te văd cum azvîrli cît colo banii. împrăştie-i bine. Arată lumii întregi dispreţul ce li-1 porţi, ca un adevărat Gersdorff. Risipeşte-i cu hetairele ; nu există reclamă mai bună pentru un om melancolic la modă. Lumea te va urma pretutindeni şi va forma un contrast fermecător cu negrul profund al sufletului tău. Doamne, cît îl iubesc pe băiatul ăsta !», a mai spus. Şi a adăugat : «Am o colecţie de smaralde fără egal în toată Europa. I—o voi trimite lui, pentru început.» „Aşa că iat-o“, spuse Rasmus, înmînîndu-mi cu mare grijă o casetă de bijuterii.

„însă cînd baronul a auzit că i-ai mai şi scuipat pe uşa casei, a devenit deodată foarte serios. «Asta — a spus el — i-am făcut-o şi eu tatălui meu, i-am scuipat pe uşa palatului Gersdorff din Petersburg.» Apoi a trimis îndată după avocat şi a întocmit un înscris precum că te recunoaşte drept fiu al lui şi-ţi lasă întreaga lui avere. De asemenea a mai scris intervenind ca să obţină pentru tine titlul de cavaler de Malta şi numele De Resurrection/

Auzind una ca asta m-a cuprins o asemenea amărăciune încît am început să mă gîndesc la moarte cu o dorinţă aprinsă şi cu nostalgie. M-am întors cu Rasmus în oraş să-mi plătesc datoriile, ca să nu aibă croitorul sau pălărierul ce bîrfi pe seama mea cînd voi fi mort şi m-am dus apoi pe podul Langebro să privesc apa şi bărcile ancorate acolo, dintre care unele veneau chiar din Assens. Am aşteptat pînă ce trecătorii s-au rărit prin preajmă. La Copenhaga serile de aprilie sînt albastre. Mi-a

venit în minte o barcarolă de Salvadore pe care îmi plăcea s-o cînt înainte. îmi dădea un sentiment de uşurare, împreună cu gîndul că voi pieri în curînd. Cum stăteam acolo, o trăsură care tocmai trecea pe pod şi-a încetinit mersul şi, cîteva clipe mai tîrziu, o doamnă îmbrăcată în dantele negre se apropie, privi de jur împrejur şi-mi vorbi în şoaptă, cu răsuflarea tăiată : „Sînteţi cumva Jonathan Maersk ?“ I-am spus că da şi atunci a venit aproape de tot. „O, Jonathan Maersk — suspină ea —, vă cunosc. V-am urmărit. Am înţeles ce aveţi de gînd. Lăsaţi-mă să mor cu dumneavoastră. De mult doresc să-mi aflu moartea, dar singură nu am curajul. Lăsaţi-mă să mor alături de dumneavoastră. Am păcătuit ca Iuda, ca el am trădat, am" trădat. Haideţi, să sărim, acum.“ în amurgul acela de primăvară mi-a apucat o mînă şi mi-a ţinut-o strîns. A trebuit să mă smulg din strînsoarea ei şi s-o iau la fugă. Mă gîndeam : există acum probabil la Copenhaga patru sau cinci femei în pragul sinuciderii ; poate chiar mai multe. Dacă am devenit un om la modă pentru ele, cum am să pot scăpa de asemenea fiinţe şi muri în patul meu liniştit ? Oare trebuie să mor heapărat acum şi anume într-o companie elegantă ca să dau tonul modei în direcţia podului Langebro ? Oare trebuie să ajung pe fundul mării în societatea unor femei care nici măcar nu ştiu să distingă o gamă majoră de una minoră, iar ultimul meu geamăt să fie şi acela...

— *Le dernier cri* §§§§§§ — îl întrerupse domnişoara Malin cu un rînjet ca de vrăjitoare.

— M-am întors la Trekroner — spuse Jonathan după o scurtă pauză — şi m-am închis în camera mea. Nu eram în stare nici să mănînc, nici să dorm. Chiar atunci m-am trezit cu o vizită neaşteptată : căpitanul Clement Maersk din Assens. Fusese plecat la Trankebar ******* şi tocmai se întorsese,

§§§§§§ Ultimul strigăt, mai ales referitor la modă, (fr.) (N. t.)

******* Port în fosta provincie indo-britanică Madras. în 1620 aici a fost ridicat un fort danez. între 1801—1814 a fost ocupat de englezi, iar în 1845 a fost vîndut

drept care s-a gîndit să mă caute.

„Ce mi-e dat să aud despre tine, Jonathannerl ? — mă întrebă. Că o să ajungi cavaler de Malta ? Păi eu cunosc bine Malta. Cum intri în golf şi ajungi să-ţi vină castelul San Angelo pe mîna dreaptă, trebuie să umbli cu mare băgare de seamă, că e o stîncă în port.“

„Tată — i-am luat eu vorba, amintindu-mi de călătoriile noastre împreună —, e adevărat că baronul Gers- dorff e tatăl meu ? Dumneata îl cunoşti pe omul ăsta ?*

„Astea-s treburi de femei — spuse el. Uită-te la tine, Jonathan, eşti o mîndreţe de vas, oricine te-ar fi oon- struit.“

Atunci i-am povestit tot ce mi se întîmplase în ultima vreme.

„Jonathan, băiatule — spuse el — tu ai nimerit printre femei.“ I-am spus că nici măcar nu cunoşteam prea multe femei. „N-am vrut să spun — preciză el — că am văzut bărbaţii din Copenhaga. Fiinţele care vor tot timpul să se întîmple cîte ceva sînt toate nişte femei, care se deghizează însă, punîndu-şi un model nou de nasuri din ceară. Iţi garantez eu, în legătură cu vapoarele, că, dacă n-ar exista în porturi femei care să stea şi să aştepte mătăsuri şi ceai, cîrmîz şi piper — adică toate acele lucruri de care au nevoie ca să facă să se întîmple una sau alta — corăbiile ar naviga liniştite şi fericite că sînt pe mare şi nu s-ar mai gîndi niciodată la uscat. Mama ta — mai zise el după un răstimp — a fost singura femeie care n-a vrut să se întîmple nimic." Am zis : „Dar nici ea, tată, n-a reuşit, iar de acum înainte doar Dumnezeu să mă aibă-n paza lui.“

I-am spus cum baronul von Gersdorff voia să-mi lase averea lui. Tata nu mă mai asculta. Numai după o vreme spuse : „Vorbeai de bani ? Vrei bani, Jonathan ? Dacă vrei, spune-mi, pentru că eu ştiu unde se găsesc bani cu carul. Acum trei ani — mi-a

Companiei Indiilor Occidentale. între 1706—1820 a servit drept sediu misiunii protestante daneze în India. (N. t.)

povestit — am ancorat lîngă o insuliţă, nu departe de Haiti. Am coborît pe ţărm să văd cum arată locul şi să iau nişte plante cu rădăcini cu tot, să i le duc mamei tale. Tot săpînd, am dat de comoara căpitanului l'Olonnais, care a fost un *flibustier*. ††††††† Am dezgropat-o toată şi, cum simţeam nevoia de mişcare, am îngropat-o altundeva, şi mai bine decît o făcuse, căpitanul. Ştiu locul cu exactitate. Dacă vrei comoara asta, mă duc şi ţi-o aduc odată, iar, dacă nu-1 poţi împiedica pe baron să-ţi dăruiască banii lui, atunci fă-i-o tu cadou lui. Oricum e mai mare decît averea baronului."

„Tată — am exclamat eu — nu ştii ce vorbeşti. Dumneata n-ai trăit în oraşul ăsta. Un singur gest ca cel de care spui şi rămîn toată viaţa un om la modă — Timon din Assens cu adevărat. Adu-mi din Haiti mai bine un papagal, tată, nu bani."

„Cred că tu eşti nefericit, Jonathan", a spus el.

„Da, tată, sînt nefericit — am recunoscut eu. Am fost îndrăgit de oraşul acesta şi de oamenii lui. I-am sorbit pe toţi cu o nesfîrşită plăcere. Dar e un fel de otravă în ei pe care n-o mai pot răbda. Dacă mă gîndesc la ei acum, îmi vărs şi sufletul. Nu ştii vreun leac să mă vindec ?"

„Cum să nu ? — exclamă el. Ştiu un leac bun la orice : apa sărată."

M-am mirat.

„Da, da — a întărit el — apa sărată, într-o formă sau alta. Ca sudoare, oa lacrimi sau ca apă de mare."

I-am spus : „Sudoarea şi lacrimile le-am încercat deja. Am vrut să încerc şi apa de mare, dar m-a împiedicat o femeie în dantele negre."

„Vorbeşti în dodii, Jonathan — spuse el, apoi, după o vreme, adăugă : Ai putea veni cu mine. Tocmai plec la Petersburg.[11]

„Nu — am spus —, la Petersburg nu vreau să merg."

„Bine — s-a învoit el — eu de plecat tot trebuie

---

††††††† Pirat, mai ales în secolele XVII—XVIII în Marea Caraibilor. (fr.) (N. t.)

să plec. Dar tu du-te şi fă-te sănătos pînă mă-ntorc eu, că te văd bolnav în toată regula. Te iau la întoarcere cu mine într-o călătorie, departe."

„Nici la Copenhaga nu pot sta", am spus.

„Atunci du-te într-un loc pe care ţi-1 recomandă medicii şi trec eu să te iau de la Hamburg."

— Şi iată aşa, Sfinţia Voastră şi domnişoară Nat-og- Dag — încheie tînărul — am venit aici trimis de căpitanul Clement Maersk, care o fi sau nu tatăl meu nu ştiu, ca să-mi vindec durerea cu apă sărată.

— Ah, ah, ah — exclamă domnişoara Malin cînd tînărul îşi isprăvi povestirea, de care, pînă la urmă, fusese şi ea captivată. (îşi freca minutele una de alta ca un copil fericit de o jucărie nouă.) Ce mai poveste, Monsieur Timon. Ce loc mai e şi acesta, în care ne aflăm ! Ce fel de oameni sîntem ! Acum am ajuns să-mi dau seama şi eu cine sînt : sînt Mademoiselle Diogene, iar acest mic felinar pe care ni l-a lăsat bătrîna e faimoasa mea lampă, cu care am căutat un om şi cu ajutorul căreia l-am găsit. Dumneata eşti acel om, Timon ! Toată Europa de-aş fi căutat-o cu lampa mea şi tot n-aş fi găsit exact ceea ce voiam.

— Dar la ce vă fac eu trebuinţă, domnişoară ? — întrebă Jonathan.

— O, nu pentru mine am nevoie de dumneata — spuse domnişoara Malin. Astă seară nu sînt dispusă să fac nimănui curte. S-ar putea de fapt să fi mîncat la cină o fiertură din acel arbore numit *agnus castus ;* un exemplar din el e reprodus şi în atlasul lui Guinenne. Am însă nevoie de dumneata pentru Calypso. Vezi fata asta ? — îl întrebă ea privind cu mîndrie şi duioşie la fiinţa drăgălaşă de lîngă ea. Nu-i fiica mea şi, cu toate acestea, jur pe Sfîntul Duh că eu am făcut-o şi o ţin drept fiica mea, tot aşa cum vechiul meu prieten, baronul Gersdorff, te-a făcut pe dumneata. Am purtat-o în inimă şi în gînd şi am oftat sub povara ei. Acum s-a împlinit sorocul cînd va trebui s-o lepăd şi iată că avem aici staulul şi ieslea. Dar, cînd o voi fi născut-o, voi avea nevoie de o guvernantă, de un preceptor, de un *maestro* pentru ea şi dumneata vei fi toate acestea

la un loc.

— Vai de mine, şi ce s-o învăţ ? — întrebă alarmat Jonathan.

— S-o înveţi să fie văzută de oameni — răspunse domnişoara Malin. Te plîngi că oamenii se iau mereu după dumneata. Şi dacă s-ar întîmpla să te urmărească nenorocirea contrară ? Ce-ar fi dacă nimeni n-ar putea sau n-ar vrea să te vadă, deşi dumneata ai fi ferm convins de propria dumitale existenţă ? Martiriile sînt de mai multe feluri decît al dumitale, mizantropule din Assens. Poate ai citit povestea despre hainele cele noi ale împăratului de acel strălucit autor tînăr în plină afirmare, Hans Andersen. în cazul acesta însă este exact invers : împăratul merge în toată splendoarea lui, purtîndu-şi sceptrul şi coroana, dar nimeni din oraş nu cutează să-1 vadă, căci se tem toţi să nu fie judecaţi drept nepotriviţi pentru slujbele lor sau drept insuportabil de proşti. Fata asta e un astfel de mic împărat; procesiunea a fost organizată de un omuleţ rău, despre care îţi voi povesti mai încolo ; iar dumneata, Monsieur Timon, dumneata eşti băieţaşul cel nevinovat care strigă : „Ba *uite* împăratul !“ Deviza familiei Nat-og-Dag — continuă domnişoara Malin — este : „Acrul cu dulcele[11]. Din evlavie adîncă faţă de strămoşii mei, am gustat din multe mîn- căruri amestecate pe care mi le-a oferit viaţa, din supa de măruntaie a domnului Swedenborg, din salata iubirii platonice, ba chiar şi din varza acră a divinului Marchiz de Sade. Aşa am ajuns să-mi formez gusturile unei adevărate Nat-og-Dag şi să-mi placă toate. însă amărăciunea vieţii e o hrană proastă, mai cu seamă pentru un suflet tînăr. Pe păşunile din Insulele Frizice de Vest creşte un soi de oaie care, hrănită cu ierburi sărate, are o carne cu un gust excelent, cunoscută în lumea delicateselor gastronomice drept *pre-sale.* Fata asta a crescut pe păşuni sărate şi s-a hrănit cu saramură şi cu ierburi amare. Inimioara ei n-a primit nici o altă hrană. Sufleteşte, ea e de fapt un *agneau pre-sale,* cum s-ar zice o mieluşică pre-sărată.

Fata, care pînă atunci şezuse ghemuită lîngă prietena sa mai vîrstnică, se ridică în momentul cînd domnişoara Malin începu să-i istorisească viaţa. Apoi se ţinu dreaptă, cu ochii ei de culoarea chihlimbarului aţintiţi în gol, prea semeaţă pentru a coborî spre auditoriu sprîncenele ei alungite, ce semănau cu modelul de pe aripile unui fluture sau chiar cu o pereche de aripi întinse. Deşi avea o bărbie frumoasă, era un animal periculos, gata oricînd să facă saltul fatal. Dar asupra cui ? Asupra vieţii în general.

— Ai auzit vreodată — întrebă domnişoara Malin — de contele August von Platen-Hallermund ?

La auzul acestui nume, fata se cutremură şi păli. O umbră ameninţătoare coborî peste ochii ei limpezi. Domnişoara Malin adăugă :

— Sst ! Să nu-i spunem pe nume. Cum nu este un om, ci un înger, să-1 numim contele Seraphina. Să-i facem contelui astă seară *un lit de justice.* ####### Măcar de această dată trebuie spus adevărul despre el. în copilărie, cînd învăţam franţuzeşte — i se adresă bătrîna cardinalului într-un acces brusc de familiaritate, peste capetele tinerilor — prima frază din cartea mea de citire suna aşa : *Le lit est une bonne chose; si Von n'y dort pas, Von s'y repose.* §§§§§§§ La fel cum s-a întîmplat cu multe alte lucruri pe care le-am învăţat în copilărie, viaţa ne-a dovedit că şi acesta era absolut stupid. Dar adevărul acelei fraze se mai aplică, poate, divanului de judecată.

— Eu am citit opera poetică şi filozofică a contelui August — spuse cardinalul.

— Eu nu — replică domnişoara Malin. Dacă, la judecata de apoi, voi fi chemată să dau socoteală de atîtea şi atîtea ore petrecute cum nu trebuia, am să pot spune totuşi în apărarea mea : „Dar măcar n-am citit poemele contelui August von Platen[1]*******.

####### Divan de judecată, (fr.) (N. t.)

§§§§§§§ Patul e un lucru bun ; dacă nu dormi pe el, te odihneşti. (fr.) (N. t.)

******** Cinci sau şase mii ? E mult. Cîte din ele sînt

Cam cîte poeme a scris, Sfinţia Voastră ?

— A, n-aş putea spune.

Domnişoara Malin insistă :

— *Cinq ou six miile ? C'est beaucoup. Combien en a-t-il de bons ? Quinze ou seize. C'est beaucoup, dit Martin.* * Probabil că aţi citit, Sfinţia Voastră, despre acel tînăr nefericit pe care o vrăjitoare l-a preschimbat în căţel şi care nu putea redeveni om decît dacă o fecioară neprihănită, ce nu cunoscuse bărbat, ar fi reuşit să citească în noaptea Anului Nou poemele lui Gustav Pfizer †††††††† fără să adoarmă. Iar prietenul lui, cuprins de milă, răspunde, aflînd aceste condiţii : „Atunci, vai, nu am cum te ajuta. Intîi pentru că nu sînt fecioară. Iar în al doilea rînd pentru că mi-ar fi cu neputinţă să citesc poemele lui Gustav Pfizer fără să mă doboare somnul". Din exact aceleaşi motive nu l-aş putea nici eu ajuta pe contele August, dacă ar fi preschimbat într-un căţel. Aşa deci, omul acesta, contele Seraphina — reînnodă ea firul povestirii după această mică volută a gîndului său — era unchiul fetiţei de faţă care, după moartea părinţilor ei, a fost crescută în casa lui. Iar acum, prieteni, vă voi lumina tenebrele acestei nopţi proiectînd asupra ei şi mai adînca beznă a istoriei lui Calypso :

— Contele Seraphina — îşi începu domnişoara Malin povestirea — medita mult la lucrurile cereşti. Şi, după cum v-aţi dat probabil seama citindu-i poemele, era convins că nici unei femei nu-i fusese vreodată îngăduit să pătrundă în împărăţia cerurilor. Nu-i plăcea şi nu avea încredere în nimic care era de genul feminin ; iar cînd auzea de el i se făcea pielea ca de găină.

Imaginea lui despre paradis cuprindea deci un lung şir de băieţi drăgălaşi, care să meargă doi cîte doi în mantii albe transparente, cîntîndu-i poemele pe muzica ce el însuşi o şi compusese cu vocile lor

---

bune ? Cincisprezece sau şaisprezece. E mult, zise Martin, (fr.) (N. t.)

†††††††† Gustav Pfizer (1807—1890) — poet german, reprezentant al aşa-numitei Şcoli poetice suabe. (N. t.)

minunate de tenori, cum ai avut şi dumneata odată, domnule Jonathan, sau discutîndu-i filozofia ori absorbiţi în cărţile lui de aritmetică. S-a străduit să transforme domeniul pe care-1 avea la Angelshorn, în Mecklenburg, într-un astfel de rai, un elizeu de ceară marca von Platen, dar în centrul căruia se afla — lucru cît se poate de inoportun atît pentru el cît şi pentru ea — această fetiţă, despre care avea îndoieli dacă putea sau nu trece drept înger.

Cît timp a fost copilă, i-a făcut plăcere prezenţa ei, căci ştia să aprecieze graţia şi frumuseţea. O punea să se îmbrace în haine băieţeşti, numai catifea şi dantele, şi îngăduia părului ei să crească în bucle hiacintine, asemeni tînărului Ganimed la curtea lui Zeus. 11 preocupa mult ideea de a apărea lumii în postura unui magician, a unui mare vrăjitor alb, capabil de a transforma o fată, acel strop de sînge de-al diavolului însuşi, în creatura cea mai apropiată de chipul îngerilor, un băiat. Sau poate că visa chiar să zămislească o fiinţă unică în felul ei, un obiect de artă care să nu fie nici băiat, nici fată, ci un autentic von Platen. Se întîmpla atunci cîteodată ca, la acest gînd, sîngele lui delicat de artist să i se răcească în vene. A învăţat-o pe fetiţă greaca şi latina. A încercat să-i transmită ideea frumuseţii matematicilor superioare. Dar, cînd i-a ţinut odată o prelegere despre infinita drăgălăşenie a. cercului, ea l-a întrebat : dacă era într-adevăr atît de frumos, ce culoare avea — nu era albastru ? A, nu, i-a răspuns el, cercul n-avea nici o culoare. Iar din acea clipă a început să se teamă că nu va reuşi niciodată să facă din ea un băiat.

O tot privea cuprins de îndoieli teribile şi tot mai indignat constatînd semnele erorii sale. Şi, cînd descoperi că nu mai încăpea nici o îndoială şi că eşecul lui devenise o certitudine, îşi întoarse pentru totdeauna, cuprins de un frison, ochii dinspre ea şi îi pronunţă sfîr- şitul. Frumuseţea ei feminină i-a fost sentinţa de condamnare la moarte. Asta s-a întâmplat acum doi sau trei ani. De atunci

încoace ea n-a mai existat. Aşa că eşti liber s-o invidiezi, domnule Timon.

Contele Seraphina avea o mare pasiune pentru evul mediu. De atunci şi data castelul său uriaş de la Angels- hom, iar el se străduise să-1 facă şi pe dinăuntru, nu numai pe dinafară, să arate ca pe vremea cruciadelor. Nu fusese construit — de altfel nici stăpînul lui, contele — să se răsfire prea mult pe suprafaţa pămîntului, în schimb turnurile înalte năzuiau către cer, avînd mereu un stol de stăncuţe ca un fum subţire în jurul capului, iar bolţile adânci păreau că ameninţă tot timpul cu prăbuşirea. Lumina zilei pătrundea înăuntru printre pereţii groşi de un stînjen doar prin vitralii vechi de culoarea scorţişoarei sau a sîngelui de bou şi se scurgea de-a lungul pereţilor, unde atîrnau tapiserii decolorate în care erau ucişi inorogi, iar cei trei crai de la răsărit, cu tot alaiul lor, aduceau aur şi mir la Betleem. Aici contele asculta, sau cânta el însuşi la *viola da gamba* şi *viola d'amore* şi practica tirul cu arcul. Nu citea niciodată vreo carte tipărită, în schimb punea să i se copieze de mînă autorii la modă cu litere ultramarine şi stacojii.

îi plăcea să-şi închipuie că este abatele unei mănăstiri foarte exclusive, unde nu erau primiţi decît tineri preoţi frumoşi, strălucitor de talentaţi şi cu maniere plăcute. El şi cercul său de tineri prieteni şedeau la cină în strane vechi de stejar sculptat şi purtau sutane de mătase purpurie. Casa lui era o adevărată abaţie a nordului, un Munte Athos unde nu erau îngăduite nici o găină şi nici o vacă, ba nici chiar albinele sălbatice, din cauza matcei lor. Da, contele era mai zelos decît călugării de la Muntele Athos, căci, dacă el şi seraiul lui de tineri frumoşi mai obişnuiau să bea cîteodată vin dintr-un craniu pentru a menţine treaz gîndul morţii şi al eternităţii, avea însă mare grijă să nu cumva să fie un craniu de femeie. O, cum poate dezonora buzele mele numele acelui om ! Ar fi preferabil pentru un bărbat să omoare o femeie ca să facă rost de craniu pentru a-şi bea vinul din el

decît să se excite bîndu-1, ca să spun aşa, din propriul lui craniu.

Prin acel castel se plimba această biată fată redusă la neant. Ea era cea mai minunată fiinţă de acolo şi ar fi fost o podoabă chiar şi la curtea reginei Venus, care i-ar fi dat probabil în grijă oolumbii ei, porumbiţă cum ar fi văzut-o. Dar în acel loc ea ştia că nu există, căci nimeni nu se uita vreodată la ea. Unde ia naştere muzică, Sfinţia Voastră : pe instrument sau în urechea care ascultă ? Frumuseţea femeii se zămisleşte în ochiul bărbatului. Spuneai, Timon, de Lucifer care îl jigneşte pe Dumnezeu privindu-1 să vadă cum arată, ceea ce ne dovedeşte că dumneata venerezi o zeitate masculină. O zeiţă şi-ar întreba mai întîi adoratorul : „Spune-mi, cum arăt ?“

S-ar putea desigur să mă întrebi : „Dar nici unul din favoriţii cei făţarnici ai castelanului n-a privit-o cu ochii lui, să vadă ce dulce e ?“ Ei bine, află că nu ; aici e vorba exact de povestea hainelor celor noi ale împăratului şi ea ne arată cît de puternică este vanitatea omenească. Acei băieţi minunaţi se temeau mult prea mult să nu fie socotiţi insuportabil de proşti şi nepotriviţi pentru rolul lor. îi preocupau discuţiile despre Aristotel şi disertaţiile despre doctrinele şi misterele scolasticilor antici şi medievali.

După cum vă amintiţi, împăratul însuşi era convins că avea veşminte alese. Tot aşa şi fata era convinsă că lumea nu avea de fapt ce privi la ea. Cu toate acestea, în sufletul ei îi venea greu să creadă aşa ceva, iar lupta dintre instinct şi raţiune o măcina, la fel cum îl măci- nase şi pe Hercule sau pe oricare alt erou al unei tragedii antice. Uneori stătea şi se uita la armurile impunătoare de pe coridoarele de la Angelshorn. Arătau ca nişte bărbaţi adevăraţi. Simţea că, dacă n-ar fi fost goi pe dinăuntru, ar fi ţinut cu ea. A devenit timidă cu toată lumea şi sălbatică în singurătatea acelui cerc de oameni sclipitori de la castel. Dar a devenit în acelaşi timp şi aprigă şi ar fi fost în stare să dea foc la tot castelul într-o noapte întunecoasă.

Pînă la urmă, aşa cum dumneata, Timon, nu ţi-ai mai putut suporta existenţa şi ai vrut să sari în apă de pe podul Langebro, tot aşa nici ea n-a mai putut îndura viaţa de la Angelshorn. Numai că misiunea dumitale a fost mai uşoară. Dumneata ai vrut doar să dispari, în timp ce ea abia trebuia isă se creeze pe sine. Atît de mult timp fusese crescută în spiritul ereziilor acelor falsificatori ai adevărului şi atît de sistematic fusese chinuită şi ameninţată cu rugul încît ajunsese în stare să nege orice divinitate. Abu Mirrah avea un inel care îl făcea invizibil, dar, cînd a vrut s-o ia de soţie pe prinţesa Ebadu şi nu l-a putut scoate de pe deget, şi-a tăiat degetul ca să scape de el. Tot astfel şi Calypso luase ho- tărîrea de a-şi tăia cosiţele lungi şi de a-şi reteza sinii de copilă pentru a semăna cu singurii oameni ce-i fusese dat să-i cunoască. Această faptă pătrunsă de duhul tenebrelor hotărîse s-o săvîrşească într-o noapte de vară.

în acest moment al naraţiunii domnişoarei Malin, fata, care pînă atunci privise fix undeva în faţă, îşi întoarse ochii sălbatici spre povestitoare şi începu să asculte cu un interes nou, ca şi cum chiar ea însăşi ar fi auzit pentru prima oară acea istorie. Domnişoara Malin avea o imaginaţie bogată. Şi totuşi întîmplarea, corect sau nu povestită, era pînă şi pentru eroina ei un simbol, o imagine transfigurată a ceea ce trăise ea în realitate şi de care lua cunoştinţă prin intermediul privirii sale adînci şi limpezi îndreptate spre bătrîna doamnă.

— La miezul nopţii deci, Sfinţia Voastră — continuă domnişoara Malin —, fata se scula să se ducă la sinistrul *rendez-vous.* Ţinea o luminare într-o mînă şi o to- porişcă bine ascuţită în cealaltă, întocmai ca Iudita cînd mergea să-1 ucidă pe Holofern. Dar ce întunecime, prieteni, era în castelul de la Angelshorn faţă de cortul de la Dotain. Cred că pînă şi îngerii îşi întorseseră feţele şi plîngeau.

Merse astfel pe coridoarele castelului pînă la o încăpere unde ştia că atîmă o oglindă prelungă pe perete. Acea cameră nu era niciodată folosită ; nu

intra nimeni acolo. Pierdută, fata îşi trase în jos hainele pînă la brîu şi-şi aţinti ochii asupra oglinzii, neîngăduindu-şi nici un gînd, de teamă să n-o sperie şi astfel să renunţe la hotărîrea ei.

În acelaşi miez de noapte, în camera nupţială, tinerii miri proaspăt căsătoriţi, tremurînd, dezveleau, dezmierdau şi sărutau trupurile tinerelor lor mirese. La lumina a cinci sute de luminări de seu, marile doamne schimbau destinul unor naţiuni întregi cu o simplă ridicare a umerilor ce ieşeau din decolteurile adînci ale rochiilor. Pînă şi în casele de proastă reputaţie din Napoli, tîrîndu-şi fetele în dreptul luminării sărăcăcioase de pe noptieră şi smulgîndu-le corsajul, madamele bătrîne şi tuciurii se tocmeau cu clienţii pentru un preţ mai bun. Calypso, coborîndu-şi ochii asupra albeţii sinului ei în oglinda întunecoasă, căci nu se mai văzuse pînă atunci goală într-o oglindă, încerca tăişul toporiştii pe degetul mic.

În acea clipă zări însă în oglindă o siluetă mare în spatele ei. Părea că mişcă ; se întoarse. Nu era nimeni, doar pe perete atîma un enorm tablou vechi, ce se înnegrise cu timpul, dar în care, Ia flacăra luminării, părţile mai luminoase ieşeau în relief. Tabloul reprezenta o scenă cu nimfe, fauni şi satiri, cu centauri jucîndu-se în crîn- guri şi' pe pajiştile înflorite. Cu mulţi ani în urmă îl adusese din Italia unul din foştii stăpîni ai castelului, însă, fiind socotit o pictură foarte indecentă încă înainte de vremea actualului conte, a fost scos şi dus din salon. Nu era o pictură valoroasă, dar apăreau în ea o mulţime de personaje. în primplan trei tinere nimfe goale şi argintii ca trandafirii albi purtau nişte crengi.

Calypso merse de-a lungul uriaşului tablou ţinînd luminarea cît putea de sus şi studiindu-1 cu gravitate. De ce era o operă de artă scandaloasă — îi lipsea experienţa ca să poată aprecia ; nici nu se îndoia vreo clipă că era o reprezentare adevărată a unor fiinţe ce existau aievea. Se uita cu mult interes îndeosebi la satiri şi la centauri. în timpul

vieţii ei singuratice dobîndise o blîn- deţe afectuoasă pentru animale. Pentru mintea contelui August existenţa creaturilor brute era o enigmă şi o tragedie, de aceea nici nu se vedea vreun animal la Angels- horn. Fata însă le simţea mai apropiate decît pe fiinţele umane şi fu încîntată să descopere că existau oameni care aveau parte de atîtea din însuşirile animalelor. însă ce o surprinse şi o copleşi era faptul că acele creaturi puternice şi tandre erau concentrate în mod evident la urmărirea, la adorarea şi la îmbrăţişarea tinerelor fete de o vîrstă cu ea, cu trupuri şi chipuri asemănătoare cu ale ei şi că tot acest joc era făcut în onoarea lor şi inspirat la farmecele lor.

Le privi îndelung. în cele din urmă se întoarse către oglindă şi rămase acolo în admiraţia propriei sale persoane. Avea şi ea simţul artistic al unchiului ei şi ştia ce lucruri se armonizează bine împreună. Se simţi cuprinsă de un sentiment de mare armonie, pînă atunci încă necunoscut.

Acum ştia că are şi prieteni pe lumea asta. în virtutea frumuseţii sale putea păşi în acea lumină aurie blîndă, sub cerul acela albastru cu nori cenuşii, printre umbrele brune şi dense ale acelor pajişti şi crînguri de măslini. I se umplu inima de mîndrie şi vanitate, căci toţi o priveau recunoscînd- o a fi de-a lor. însuşi zeul Dionisos, care era de faţă, se uita şăgalnic în ochii ei.

îşi roti privirile prin încăpere şi văzu, grămădite în vitrine, ceea ce nu mai văzuse niciodată la Angelshorn : rochii, evantaie, bijuterii şi conduraşi. Toate fuseseră ale străbunicii ei. Căci, deşi pare ciudat, contele avusese şi el o bunică. Avusese şi o mamă, iar într-o vreme făcuse cunoştinţă intimă chiar, bon *gre, mal gre* ‡‡‡‡‡‡‡, cu trupul unei femei frumoase şi tinere. Avea o mare slăbiciune pentru bunica sa, care-1 bătuse cu nuiaua în copilărie. în plin centrul abaţiei sale îi lăsase budoarul neatins. Un parfum de ulei de trandafiri mai persista încă

‡‡‡‡‡‡‡ De voie, de nevoie, (fr.) (N. t.)

vag aici.

Fata rămase toată noaptea în acea cameră. încercă pe rînd rochiile de curte şi colierele de perle şi diamantele. Ochii ei alergau de la oglindă la tablou în aşteptarea aplauzelor — în ce veşminte le plăcea mai mult centaurilor ? Nu avea nici o îndoială în această privinţă. în cele din urmă părăsi încăperea pentru a merge în odaia castelanului. înainte însă de a închide uşa, sărută delicat nimfele, pînă unde ajunse cu gura, de parcă ar fi fost prietenele ei mult iubite.

Urcă uşor scările şi se duse lîngă patul unchiului ei. îl vedea printre perdelele de mătase galbenă ale baldachinului, cu ochii închişi, cu nasul în sus, într-o cămaşă de noapte albă şi frumoasă. Fata purta încă o rochie elegantă din brocat galben şi se opri în picioare lîngă patul lui ca Psyche lîngă divanul lui Eros. Psyche se temuse că va vedea un monstru şi dăduse în schimb peste zeul iubirii. însă Calypso ştia despre unchiul ei că este un pnopovăduitor al adevărului, un arbitru al gusturilor, Apollo în persoană şi, cînd colo, ce vedea ? O biată păpuşă umplută cu rumeguş şi avînd un craniu caricatural. Roşi puternic. De această arătare se temuse ea, care era sora nimfelor şi avea drept tovarăşi de joacă centaurii ? Păi era de o sută de ori mai puternică decît el.

Dacă s-ar fi trezit în clipa aceea şi ar fi văzut-o lîngă patul lui, cu toporişca mereu în mînă, poate ar fi murit de frică, sau poate că ar fi fost mai bine pentru el din alt punct de vedere. Dar el a dormit mai departe — numai Dumnezeu ştie ce visa atunci — şi Calypso nu i-a tăiat capul. îi lăsă în schimb o scurtă epigramă din cartea ei de franceză ; fusese adresată unui rege care se credea şi el iubit de toată lumea :

Ci-git Louis, ce pauvre roi.
L'on dit qu'il fut bon — mais ă quoi ? §§§§§§§§

§§§§§§§§ Aici odihneşte Ludovic, sărmanul rege. / Se zice că a fost bun — dar la ce oare ? (fr.) (N. t.)

Şi nu-i purtă nici o pică ; pentru că ea nu era o sclavă eliberată, ci o cuceritoare cu un alai falnic şi îşi putea îngădui să dea uitării.

Ieşi în cameră la fel de uşor pe cît intrase şi suflă în flăcăruia luminării, căci nimerea drumul prin noaptea de vară şi fără ea. Jur împrejur seraiul dormea liniştit ; doar cînd trecu prin dreptul unei uşi îi auzi pe doi dintre băieţi purtînd o dispută despre iubirea divină. Din partea ei erau ca şi morţi. Cînd ridică zăvorul greu medieval de la poarta cea mare îşi ridică în acelaşi timp şi o greutate de pe suflet.

Afară ploua. Pînă şi noaptea dorea s-o atingă pe Calypso.

Mergea prin lande, sumbră, cu un trăsnet în mînă împrumutat de la Jupiter, ca însăşi zeiţa Ceres, care chiar şi atunci cînd îşi încruntă sprâncenele tot a fragi şi a miere miroase. Cît cuprindea zarea cu ochii, fulgerele săgetau noaptea în onoarea ei. îşi lăsă trena rochiei jos, să se tîrască printre ierburi. De ce n-ar fi lăsat-o ? Dacă ar fi dat peste ea vreun tîlhar de drumul mare tînăr, l-ar fi făcut pe loc şi acolo bărbatul ei pînă la sfîrşitul vieţii ; sau i-ar fi despicat ţeasta şi numai Dumnezeu ştie care din cele două e soarta pentru care merită să-l invidiem mai tare.

Nu-i venea nici un cîntec vesel pe buze. Fusese crescută ca o bună protestantă, iar viaţa nu-i îngăduise să înveţe lucruri frivole. în inima ei repeta imnul bunului Paul Gerhardt *********, schimbîndu-i doar pronumele personal :

Contra mea cine să stea ?
Fulgerul e-n mina mea.
A răni cutează cine
Unde eu vreau să fac bine ?

în zori a ajuns la locuinţa mea. Era udă pînă la

********* Paul Gerhardt (1607—1676) — poet german din perioada barocului, unul din cei mai importanţi autori de imnuri religioase evanghelice. (N. t.)

piele. Ştia despre mine, căci sînt naşa ei şi simţea că eu cunoşteam şi-i puteam spune mai multe despre centauri şi nimfe. M-a găsit tocmai cînd eram pe punctul de a mă urca în trăsură ca să vin la Norderney. în felul acesta soarta ne-a unit ca să ne vindece, pînă la urmă, şi pe noi, ca şi pe dumneata, domnule Timon, cu apă sărată.

— Şi să lucească deasupra lor — rosti binevoitor cardinalul, cu aceeaşi bunăvoinţă cu care ascultase tot timpul povestea bătrînei — o Stella Maris în întunecimea acestei şuri de fîn.

— Doamnă — spuse Jonathan —, nu ştiu dacă vi se va părea sau nu ciudat, însă niciodată în viaţa mea, pînă nu v-am ascultat aici pe dumneavoastră, nu m-am gîndit că femeile frumoase pot suferi şi ele. Mereu le-am privit ca pe nişte flori preţioase care trebuiesc ocrotite cu grijă.

— Şi ce gîndeşti acum, după ce m-ai ascultat pe mine ? — îl întrebă domnişoara Malin.

— Doamnă — se încumetă tînărul după un răstimp de meditaţie —, simt că e deosebit de instructiv gîndul că, faţă de femei, noi sîntem întotdeauna în culpă.

— Eşti un tînăr plin de onestitate — spuse domnişoara Malin. în clipa aceasta te doare spatele în locul de unde ţi-a fost luată o coastă.

— Dacă aş fi trăit la castelul Angelshorn — continuă el surescitat — mi-aş fi dat cu dragă inimă viaţa pentru a sluji această domnişoară.

— Atunci tu, Jonathan şi tu, Calypso — spuse domnişoara Malin —, ar fi un păcat şi o blasfemie dacă aţi muri necununaţi. De la Angelshorn şi Assens aţi fost aduşi de soartă încoace pentru a cădea unul în braţele celuilalt. Eşti al ei şi este a ta, iar, în locul părinţilor, cardinalul şi cu mine vă vom da binecuvîntarea noastră. (Tinerii priviră unul spre altul.) Dacă s-ar găsi cineva să obiecteze vreodată că unul din voi e mai presus decît celălalt prin naştere, îi voi răspunde eu că aparţineţi amîndoi ordinului cavaleresc al şurii de la Norderney, în afara căruia nici unul din membri n-

are voie să se căsătorească.

Peste măsură de emoţionată, fata se ridică pe jumătate, rămînînd în genunchi. Domnişoara Malin i se adresă cu multă blîndeţe în glas :

— N-ai văzut, Calypso, cum te-a urmărit aici şi cum, în clipa cînd a auzit că rămîi cu mine, nimic pe lume nu l-a putut face să se salveze plecând cu barca ? Dragostea n-o pot stinge multe ape, dar nici inundaţiile n-o pot îneca.

— E adevărat ? — întrebă fata, întorcînd spre tînăr o privire atît de intensă şi de pătimaşă de parcă de răspunsul lui ar fi atîrnat şi viaţa şi moartea.

— Da, e adevărat — răspunse Jonathan.

Nu era cîtuşi de puţin adevărat. Mai devreme, în barcă, nici nu-şi dăduse seama de prezenţa fetei. însă puterea de imaginaţie a bătrînei doamne era suficientă pentru a face pe oricine să-şi piardă capul. La aceste cuvinte fata păli dintr-o dată, o albeaţă ca de perlă rară îi apăru pe chip. Ochii îi crescură şi se făcură şi mai întunecaţi. Luceau spre el ca stelele, umezi, dar nu de lacrimi, ci de ceva mai profund ca lacrimile, iar la vederea feţei ei atît de schimbate Jonathan îngenunche la rîndul lui în fîn.

— O, Jonathan — întrebă din nou domnişoara Malin —, ai să-i mulţumeşti în genunchi baronului Gersdorff că s-a legat la cap cu dumneata ?

— Da, doamnă.

— Şi tu, Calypso — o întrebă ea mai apoi pe fată —, vrei să aibă el grijă de tine toată viaţa ?

— Da — răspunse fata.

Domnişoara Malin îi privi triumfătoare. Apoi i se adresă cardinalului :

— Atunci, Sfinţia Voastră, veţi consimţi să-i cununaţi pe aceşti doi tineri, care au mare nevoie de această cununie ?

Cardinalul le iscodi cu gravitate feţele, care se îmbujoraseră acum atît de tare de parcă s-ar fi aflat în apropierea unui foc uriaş.

— Da — spuse. Ridicaţi-mă.

Viitorul ginere îl ajută să se scoale în picioare.

— Veţi fi cununaţi de un cardinal — spuse domnişoara Malin — şi veţi avea o Nat-og-Dag ca domnişoară de onoare, o combinaţie de care nimeni nu va mai avea parte de aici înainte. Căsătoria voastră trebuie să fie în toate privinţele mai profundă decît mariajele de formă care de obicei se încheie în jurul nostru. Trebuie s-o priveşti, s-o asculţi, s-o simţi mai intens, cu acea energie teribilă ce voiai s-o foloseşti pentru a sări în mare de pe podul Langebro. Un sărut să vă fie ca naşterea unei perechi de gemeni, iar în zori să vă şi sărbătoriţi nunta de aur. Sfinţia Voastră — se întoarse ea^apoi spre cardinal —, împrejurările fiind atît de neobişnuite pe cît sînt... neavînd nevoie de a procrea, căci barca noastră n-ar ţine oricum mai mulţi decît sîntem şi cum nu prea există nici riscul dorinţei după plăcerile carnale din cîte îmi pot da eu seama, iar cît despre tovărăşia noastră, cum văd că nu vom putea scăpa unii de alţii dacă ar fi să... în sfîrşit, cred că va trebui să încercaţi o nouă slujbă de cununie.

— Văd şi eu că trebuie — spuse cardinalul.

Pentru a crea un loc gol în mijlocul cercului, domnişoara Malin ridică felinarul cu mîna ei uscată ca o gheară, iar Calypso îndepărtă pîinea şi butoiaşul de rachiu. La acest nou aranjament al celor patru oameni, se sculă şi cîinele şi începu a se învîrti stîngaci în jurul lor. Cardinalul rosti rar de tot :

— în noaptea aceasta mi-e peste putinţă a invoca măreţia unei catedrale sau prezenţa unei congregaţii, după cum nu pot nici consfinţi acest legămînt solemn. N-am vreme nici să vă iniţiez sau să vă pregătesc. Va trebui deci să primiţi doar asigurarea izvorîtă din autoritatea mea. Voi doi, am văzut — continuă el după o scurtă pauză — aţi avut credinţa zdruncinată în legăturile strînse şi în dreptatea vieţii. Aveţi încredere în mine acum ; eu vreau să vă ajut. Aveţi vreun inel ?

Tinerii nu aveau nici un inel şi îndată se întristară peste măsură de lipsa acelui mărunt

obiect, însă domnişoara Malin scoase de pe deget un diamant minunat şi îl înmînă bătrînului.

— Jonathan — i se adresă el băiatului — pune inelul pe degetul acestei fete.

îl ascultă întocmai şi cardinalul aşeză cite o mînă pe capul fiecăruia dintre cei doi tineri îngenuncheaţi.

— Jonathan — spuse el din nou —, acum crezi că eşti căsătorit ?

— Da — răspunse Jonathan.

— Şi dumneata, Calypso ? — o întrebă cardinalul pe fată.

— Da — şopti aceasta.

— Şi vă veţi iubi şi respecta de acum încolo unul pe altul pînă la sfîrşitul vieţilor voastre şi chiar şi după aceea, în moarte şi în eternitate ?

— Da — răspunseră ei într-un glas.

— Atunci — spuse cardinalul — vă dedar soţ şi soţie.

Domnişoara Malin stătea deoparte, dreaptă, ţinînd felinarul ca o ursitoare.

Ceasurile de odihnă petrecute în acea şură nu izbutiră să-1 întărească pe cardinal, care-şi pierduse probabil toată vlaga. Era mai puţin sigur acum pe mişcări decît atunci cînd coborîse din barcă. Silueta lui părea să se legene, în mod straniu, din cînd în cînd după vuietul apei.

— Cît despre instituţia matrimoniului — adăugă el — şi despre lucrările dragostei, presupun că nici unul din voi nu ştie nimic. (Tinerii făcură semn din cap că nu.) Acum nu pot aduce Scriptura şi pe sfinţii părinţi ai bi-
sericii spre întărirea cuvintelor ce vă voi spune — continuă cardinalul. Fiind peste poate de ostenit, nu pot chema din amintire nici pasajele sau pildele prin care să vă luminez iniţiindu-vă. Prin urmare, va trebui din nou să primiţi asigurarea izvorîtă din autoritatea mea de om bătrîn, care a dus o viaţă lungă şi ciudată studiind cele sfinte. Aceste lucruri, v-o spun eu, sînt sfinte. Dumneata, Jonathan, ai încredere şi eşti convins că sînt sfinte ?

— Da — răspunse Jonathan.

— Şi, dumneata, Calypso ? — o întrebă el pe mireasă.

— Da — răspunse şi ea.

— Atunci asta-i tot — spuse cardinalul.

Cum nu dădea vreun semn că ar vrea să mai spună ceva, după un moment tinerii căsătoriţi se ridicară, însă erau prea emoţionaţi ca să se poată desprinde unul de altul. Stînd în picioare, se priviră pentru prima oară de cînd fuseseră cununaţi şi această privire îi goli pe fiecare în parte de conştiinţa de sine. Se întoarseră la locurile lor în fîn.

— Cît despre dumneavoastră şi mine, doamnă — rosti cardinalul peste capetele lor către domnişoara Malin, dar părînd a fi uitat că nu se mai afla în amvon, căci vorbea la fel de solemn precum făcuse la ceremonia cununiei —, noi, care sîntem singurii participanţi la acest eveniment şi care ştim mai multe despre dragoste şi căsnicie, vom lua în seamă învăţătura pe care aceste două lucruri, mai presus şi înaintea tuturor celorlalte, ne-o oferă despre formidabilul curaj al Creatorului acestei lumi. Cred că orice fiinţă omenească a cochetat măcar o dată cu ideea de a crea ea însăşi o lume. în tinereţea mea, papa mi-a încurajat, în chip măgulitor pentru mine, asemenea gînduri. Meditam pe atunci cum aş fi putut crea eu o lume frumoasă dacă aş fi avut mînă liberă şi aş fi fost dăruit cu atotputernicie. M-aş fi gîndit cum să fac pomii şi apele, diferitele game din muzică, prietenia, nevinovăţia ; dar, pe onoarea mea, n-aş fi căutat să alcătuiesc aceste două lucruri : dragostea şi căsnicia, aşa cum sînt ele alcătuite, iar lumea mea ar fi şuferit greu din această pricină. Ce lecţie copleşitoare pentru toţi artiştii ! Nu vă fie teamă de absurditate ; nu vă feriţi de fantastic. Dacă vă aflaţi într-o dilemă, alegeţi calea cea mai imprevizibilă, cea mai periculoasă. Aveţi curaj, aveţi curaj ! Ah, doamnă, ce multe avem încă de învăţat.

După care se cufundă într-o meditaţie profundă.

Cum se aşezară înapoi pe jos, poziţiile dinainte nu le erau prea mult schimbate, afară de cele ale

tinerilor căsătoriţi, care stăteau acum lipiţi unul de altul şi se ţineau de mîini. Cîteodată îşi mai întorceau feţele unul spre altul. După efortul de a-i căsători, domnişoara Malin şi cardinalul rămaseră vreo jumătate de oră tăcuţi ; doar cînd şi cînd sorbeau cîte un strop din butoiaşul de gin.

Domnişoara Malin stătea dreaptă, însă ajunsese acum să arate ca un cadavru vechi de o zi. Era adînc emoţionată şi fericită, ca şi cum şi-ar fi dat cu adevărat fiica de nevastă unui tînăr. Frisoane lungi o străbăteau din cap pînă în picioare. Cînd reînnodă firul conversaţiei, vocea îi era slabă, dar zîmbea. Se gîndise la căsătorie probabil şi la grădina Edenului. întrebă :

— Sfinţia Voastră, credeţi în căderea omului ?

Cardinalul cîntări o clipă întrebarea, apoi se aplecă în faţă, sprijinindu-şi coatele pe genunchi şi-şi ridică puţin bandajul de pe o sprinceană.

— E un lucru — spuse el cu o voce uşor schimbată, mai plină ca înainte, dar şi conţinînd mai multă energie în ea, de parcă şi-ar fi împins şi viaţa cu zece ani în urmă — la care am reflectat adesea. Mi-e plăcut că am prilejul să vorbesc despre el în astă seară. Sînt convins — declară el — că a existat într-adevăr o cădere, însă nu sînt sigur că omul e cel care a căzut. Eu cred că această cădere a fost a divinităţii. Noi slujim acum o dinastie inferioară a cerurilor.

Domnişoara Malin, care era pregătită pentru o dispută spirituală, rămase şocată la auzul acestor cuvinte şi o clipă îşi astupă urechile cu mînuţele ei mici.

— Groaznice cuvinte pentru urechea, unei legitimiste — exclamă ea.

— Atunci cum să le numim cînd ele ies de pe buzele unui legitimist ? — întrebă solemn cardinalul. De şaptezeci de ani le ţin îngropate în mine. Dar mi-aţi pus o întrebare, doamnă şi, dacă adevărul tot trebuie să iasă la iveală, locul acesta şi noaptea aceasta sînt tocmai bune. Cîndva în ceruri s-a produs o teribilă răsturnare, comparabilă, pe pămînt, cu Revoluţia Franceză şi cu toate urmările

ei. Lumea de azi se găseşte, ca şi Franţa de azi, în mîinile unui Louis-Philippe. †††††††† Au mai rămas tradiţii — continuă el — de la acel *Grand Monarque* ‡‡‡‡‡‡‡‡ şi de la al său *Grand Siecle* §§§§§§§§. Dar nici un om care şi-a păstrat cît de cît simţul măreţiei nu poate crede că Dumnezeu care a creat stelele, marea şi pustiul, pe poetul Homer şi girafa, e acelaşi Dumnezeu care creează acum şi susţine pe regele Belgiei, şcoala poetică din Suabia şi ideile morale din zilele noastre. Măcar noi doi putem vorbi odată despre toate acestea. îl slujim pe Louis-Philippe, un zeu uman, în aceeaşi măsură în care şi regele Franţei e un rege burghez.

Domnişoara Malin îl fixa palidă, cu gura întredeschisă.

■— Noi, doamnă — spuse cardinalul —, care, prin obîrşie, sîntem nobili de-ai regelui, care deţinem la curtea lui demnităţi ereditare şi care avem codul acelui *Grand Monarque* în venele noastre, noi, doamnă, avem o datorie faţă de regele legitim, orice am gîndi despre el. Noi trebuie să-i sporim gloria. Căci oamenii nu trebuie să se îndoiască vreo clipă de măreţia regelui ori să-i bănuiască vreo slăbiciune, iar răspunderea de a le menţine vie credinţa ne revine mie şi dumneavoastră, doamnă. Bărbierul curţii n-a fost în stare să păstreze taina ; a trebuit să şoptească trestiilor că regele are urechi de măgar. Dar noi... sîntem noi nişte bărbieri ? Nu, doamnă, noi nu sîntem nişte bărbieri.

— N-am făcut noi oare tot ce-am putut ? —

---

†††††††† Louis-Philippe (1773—1850) — rege al Franţei între 1830—1848. Fiu al lui Louis Philippe Joseph duce de Orleans, zis şi Philippe Egalite (1747—1793), care, ca membru al Convenţiei Naţionale, a votat moartea regelui Ludovic al XV-lea. Linia conservatoare a influentului său prim ministru Guizot a dus la izbucnirea revoluţiei de la 1848. (N. t.)

‡‡‡‡‡‡‡‡ Marele Monarh (fr.) — regele Ludovic al XIV-lea. (N. t.)

§§§§§§§§ Marele secol (fr.) — în istoria Frantei secolul al XVII-lea, numit şi secolul lui Ludovic al XIV-lea. (N. t.)

întrebă mîndră domnişoara Malin.

— Ba da —■ răspunse cardinalul. Am făcut tot ce-am putut. Dacă priviţi în jurul dumneavoastră, doamnă, veţi vedea pretutindeni înfăptuirile credincioşilor, care au muncit, anonimi, întru slava regelui. V-aş putea înşira multe exemple din istorie, la care mă gîndesc. Am să vă dau numai cîteva. Dumnezeu a făcut scoica, iar scoica e un obiect frumos, dar nu mai frumos decît ar fi izbutit să facă Louis-Philippe cu un compas. Pornind de la scoică, noi am creat arta rococoului, care e o glumă încîntătoare, în spiritul autentic al unui *Grand Monarque.* Iar dacă citiţi în biografiile marilor oameni, veţi vedea că nobilii şi doamnele din dormitor au lucrat intens pentru a-1 sluji pe stăpînul nostru de binecuvîntată amintire. Potrivit ultimelor cercetări istorice, papa Alexandru şi copiii săi erau o gaşcă de oameni plăcuţi, pătimaşi ai grădinăritului şi ai decorării interioarelor şi plini de afecţiune familială pe deasupra, et *voilă tout* ********** — evident, tot opera lui Louis-Philippe. însă din acea lume informă noi am modelat chipurile familiei Borgia. Aproape acelaşi lucru veţi întîlni şi dacă veţi cerceta amănuntele marilor reputaţii ale istoriei. Sau chiar, cu îngăduinţa dumneavoastră, doamnă — continuă bătrînul —, moartea : ce mai e moartea azi, cînd a ajuns pe mîna lui Louis-Philippe ? Negaţie, degradare, şi nici măcar de cel mai bun gust. Dar priviţi ce-am făcut din ea noi, credincioşii Domnului nostru care nu mai e : mauzoleul imperial de la Escorial, doamnă, sau „Marşul funebru" al lui Herr Ludwig van Beethoven. Cum am fi putut noi oare face aceste două monumente — noi, biete fiinţe ce sîntem şi, mai mult decît atît, obligate să luăm şi noi parte la toată această poveste meschină — dacă n-am avea în sufletele noastre o dragoste neistovită pentru Domnul nostru <^el plecat departe, pentru marele aventurier, căruia familia noastră i-a închinat mai întîi jurămînt

---

********** Şi asta-i totul, (fr.) (N. t.)

de credinţă ?

Dar, cu toate acestea — continuă el grav — sfîrşitul se apropie. Aud cocoşii cîntînd. Regele Louis-Philippe nu poate dura la infinit. Dacă ar fi să rămînă el, înseamnă că însuşi sîngele lui Roland a curs în zadar. El are toate calităţile unui bun burghez, fără însă a avea nici unul din viciile unui *Grand Seigneur.* Nu pretinde nici un rang în afară de acela de prim cetăţean al regatului său şi nici un alt privilegiu în afara celor ce decurg din fidelitatea sa faţă de codul manierelor burgheze. Dacă am ajuns aici, înseamnă că zilele regalităţii sînt numărate. Fac o profeţie, doamnă : nu-i mai dau bunului rege al Franţei încă treisprezece ani. Iar Dumnezeu, pe care Louis-Phi- lippe şi burghezii lui îl venerează astăzi, are toate virtuţile unui om de treabă ; nu pretinde vreun privilegiu divin decît în virtutea virtuţilor sale. Noi însă, noi n-am aşteptat o atitudine morală de la Dumnezeul nostru, după cum nici nu l-am făcut răspunzător pe marele nostru rege în faţa legii penale. Dumnezeul uman trebuie să împărtăşească soarta regelui burghez. Eu însumi am fost crescut de nişte oameni umani în spiritul credinţei faţă de un Dumnezeu uman. A fost un lucru intolerabil în cel mai înalt grad pentru mine. Ah, doamnă, ce revelaţie, ce bucurie a fost pentru inima mea cînd, nopţile în Mexic, am simţit cum creşte din nou marea tradiţie a unui Dumnezeu care nu dădea nici doi bani pe toate poruncile noastre. în acest fel, doamnă, murim pentru o cauză pierdută.

— Ca să ne primim răsplata în paradis — spuse domnişoara Malin.

— A, nu, doamnă — replică bătrînul — noi, dum- neavoastră sau eu, nu vom ajunge în paradis. Priviţi oamenii pe care-i decorează astăzi Louis-Philippe, sau cărora le acordă titluri şi-i ridică în demnităţi. Nişte burghezi pînă-n măduva oaselor, toţi ; nici un singur nume din vechea aristocraţie nu apare pe listă. Nici dumneavoastră, nici eu nu reuşim să-1 mulţumim pe Dumnezeu în ziua de azi ; ba chiar îl enervăm puţin şi nu se sfieşte să ne-o arate prin

purtarea lui faţă de noi. Vechea nobilime, ale cărei maniere şi nume amintesc de tradiţia marelui monarh, trebuie că e cam indigestă pentru Louis-Philippe.

— Deci n-avem nici o speranţă să ajungem în ceruri, dumneavoastră sau eu ? — întrebă mîndră domnişoara Malin.

— Mă îndoiesc că aţi mai fi la fel de nerăbdătoare să ajungeţi acolo — spuse bătrînul cardinal — dacă vi s-ar îngădui să aruncaţi mai întîi o privire pe furiş înăuntru. Cred că e locul de *rendez-vous* al burgheziei. Doamnă, după părerea mea n-a existat niciodată vreun mare artist care să nu fi fost şi puţin şarlatan ; nici vreun mare rege sau vreun zeu. Şarlatania e indispensabilă la o curte sau într-un teatru, sau în paradis. Fulgerul şi tunetul, luna nouă, o privighetoare, o fată tînără — toate acestea sînt mici şarlatanii, lăudăroşenii divine. La fel e şi galeria oglinzilor de la Versailles. însă regele Louis- Philippe nu are în el nici un strop de sînge de şarlatan ; e un om de încredere din creştet pînă-n tălpi. Probabil că tot cam la fel e şi paradisul în ziua de azi. Dumneavoastră şi eu, doamnă, nu am fost crescuţi ca să fim rezonabili. Încît arh face o figură mai onorabilă în iad. Pentru asta am şi fost pregătiţi.

E o mare plăcere, doamnă, să faci un lucru pe care l-ai învăţat bine. Sînt sigur că pentru dumneavoastră e o mare bucurie să dansaţi menuet. Să luăm un exemplu. Să zicem că eu am fost pregătit încă din copilărie să fac un lucru anume. Pentru demonstraţie, să admitem că acel lucru e dansul pe sfoară. Am fost învăţat dansul pe sîrmă, am luat bătaie ca să-1 execut cum trebuie. Chiar dacă aş cădea şi mi-aş rupe oasele, tot ar trebui să mă ridic şi să urc înapoi pe sfoară. Mama mi-a plîns la cap, dar m-a încurajat mai departe. A trebuit să renunţe la pîinea ei ca să plătească trapezistul care mă învăţa echilibrul. Şi iată aşa am devenit un bun dansator pe sfoară, chiar cel mai bun din lume. Şi aş fi pe deplin răsplătit cînd, cu vreun prilej special, la vreo serbare dată în cinstea

vreunui monarh străin, regele meu i-ar spune înaltului său oaspete : „Trebuie neapărat să vezi numărul ăsta, sire şi frate al meu ; e omul meu cel mai strălucit, supusul meu Hamilcar, dansatorul pe sfoară !“ Dar dacă ar spune, doamnă : „Dansul pe sfoară e o aiureală. Un spectacol dezagreabil ; am să-l opresc[14] ?, ce fel de spectacol mi-oferă mie atunci regele ? Aţi fost vreodată în Spania ? — o întrebă el apoi pe bătrînă.

— Da — răspunse domnişoara Malin —, e o ţară minunată, Sfinţia Voastră. Mi s-au cîntat serenade pe sub geamuri, iar domnul Goya însuşi mi-a pictat portretul.

— Dar o luptă de tauri aţi văzut ? — întrebă cardinalul.

— Da — spuse domnişoara Malin. E un spectacol foarte pitoresc, deşi nu prea pe gustul meu.

— Intr-adevăr, e un spectacol pitoresc — consfinţi cardinalul. Dar ce părere credeţi că au taurii despre el, doamnă ? Un taur plebeian va gîndi : „îndură-te de mine, Doamne, ce condiţii grele sînt aici. Ce tragedii, ce ghinioane. Dar totul trebuie suportat". Şi ar fi adînc recunoscător, mişcat poate pînă la lacrimile umilinţei, dacă, în mijlocul corridei, regele ar trimite vorbă să oprească lupta, din milă pentru el. Dar un taur de rasă se îndreaptă spre corrida spunîndu-şi : „Ce naiba, doar e o luptă de tauri". Sîngele i-ar fierbe pe dată, ar lupta şi ar muri, căci altfel lupta n-ar mai fi deloc luptă. Şi mulţi ani după aceea va fi cunoscut drept taurul negru care a luptat atît de curajos şi l-a omorît pe matador. Dar dacă, în toiul luptei, după ce taurul a pierdut destul sînge, monarhul s-ar hotărî s-o oprească, ce-ar gîndi adevăratul taur luptător ? S-ar repezi la public, poate chiar la maestrul de ceremonii şi ar mugi la ei : „Ar fi trebuit să vă gîndiţi înainte !“ Doamnă, regele trebuie să-şi primească spectacolul. El m-a crescut şi m-a pregătit pentru acel spectacol, iar eu sînt gata să lupt şi să mor în faţa Marelui Monarh cînd vine în loja regală să mă vadă. în schimb sînt mort — spuse după o clipă, foarte energio — dacă

mă hotărăsc să apar în faţa lui Louis-Philippe.

— Staţi puţin — zise domnişoara Malin. Mă mai gîn- desc şi la altceva. Poate că nu reuşiţi să apreciaţi exact simţul umorului pe care-1 are Louis-Philippe. Poate că gusturile lui sînt complet diferite de al dumneavoastră ori de al meu şi s-ar putea să-i placă tocmai o lume răsturnată pe dos, cum îi plăcea marii împărătese a Rusiei care, pentru divertismentul ei, şi-a pus bătrânii sfetnici să danseze într-un balet, cu lacrimile înnodîndu-li-se-n barbă, dinaintea ei, iar pe dansatori i-a pus în sfat. Poate că tot aşa vede şi el gluma. Ca să fiu mai deslușită, am să vă spun şi eu o istorioară care se potriveşte aici, dacă tot am vorbit de dansul pe sfoară.

Cînd eram la Viena acum douăzeci de ani — începu ea — un băiat drăgălaş cu ochi albaştri a stîrnit mare vîlvă dansînd pe sfoară legat la ochi. Dansa cu o graţie şi o agilitate desăvîrşite, iar în privinţa panglicii de la ochi nu era nici o înşelătorie, căci i-o lega cineva din public. Numărul lui era marea senzaţie a sezonului şi a fost chemat să danseze şi în faţa împăratului şi împărătesei, arhiducilor şi arhiduceselor, pe scurt în faţa întregii curţi. Era acolo şi marele oculist, profesorul Heim- holz. îl invitase însuşi împăratul, căci toată lumea vorbea de un dar supranatural. însă, la sfîrşitul reprezentaţiei, profesorul s-a ridicat şi a exclamat : „Maiestatea Voastră (era cît se poate de agitat) şi alteţile voastre imperiale, totul nu-i decît o minciună şi o înşelătoriei

„N-are cum fi minciună — a spus atunci oculistul curţii. Eu însumi i-am legat cu mare grijă băiatului panglica peste ochi.“

„Ba e o minciună şi o înşelătorie — a insistat marele profesor indignat. Copilul ăsta e născut orb.“

Domnişoara Malin se opri o clipă.

— Ce-ar fi dacă Louis-Philippe al dumneavoastră — întrebă ea — ar spune, văzînd că facem o figură atît de onorabilă în iad : Nu-i decît o

minciună. Oamenii aştia trăiesc în iad de cînd s-au născut.

Şi rîse uşor.

— Doamnă — spuse cardinalul după o vreme —, aveţi o mare putere de imaginaţie şi un curaj admirabil.

— O, dar sînt o Nat-og-Dag — răspunse ea cu modestie.

— Nu sînteţi cumva însă — continuă cardinalul — puţin...

— Nebună ? — îl întrerupse bătrîna. Credeam că v-aţi dat deja seama, Sfinţia Voastră.

— Nu, zise el —, nu asta am vrut să spun. Puţin cam aspră cu regele Franţei. Poate că eu mă găsesc într-o situaţie în care îl pot înţelege mai bine decît dumneavoastră. într-adevăr, e burghez, dar nu e o canalie. Am să vă spun şi eu o poveste — continuă el — deoarece constat că nu am contribuit în nici un fel încă la buna dispoziţie a acestei nopţi. Vreau să v-o istorisesc numai pentru a vă dovedi — cu îngăduinţa dumneavoastră — că există lucruri mai rele decît pierzania şi o voi intitula... (rămase pe gînduri o clipă) o voi intitula „Vinul tetrarhului".

— Era în prima miercuri după Paşti — începu cardinalul — iar Apostolul Simon, zis Petru, umbla pe străzile Ierusalimului atît de cufundat în gîndul învierii încît nu ştia dacă umblă pe pietrele drumului sau era purtat prin văzduh ; trecînd prin faţa Templului, observă că un bărbat stătea lîngă o coloană aşteptîndu-1 pe el. Cînd ochii li se întîlniră, bărbatul păşi în faţă şi-i vorbi.

„Nu erai şi tu împreună cu Isus din Nazaret ?“, îl întrebă el.

^Da, da, da“, răspunse Petru grăbit.

„Atunci aş vrea tare mult să stau cu tine de vorbă — spuse bărbatul. Nu ştiu ce să fac. Nu vrei să intrăm în hanul ăsta, să bem o cană amîndoi ?“

Fiindcă nu se putea smulge îndeajuns din gîndurile sale pentru a găsi o scuză, Petru primi şi curînd se aflau împreună la han.

Străinul părea să fie de-ai casei acolo. Căpătă

de îndată o masă doar pentru sine la capătul încăperii, unde nu putea fi auzit de ceilalţi meseni, care, din cînd în cînd, intrau în han şi ieşeau ; porunci să i se aducă vinul cel mai bun pentru el şi pentru Apostol. Petru se uită mai bine acum la acel bărbat : era o apariţie impunătoare. Oacheş, bine clădit, se vădea a fi un tînăr mîn- dru. Era îmbrăcat sărăcăcios şi purta o haină tare peticită din piei de capră, dar avea la ea o eşarfă aleasă de mătase carmin, de gît îi atîrna un lanţ de aur, iar pe degete avea multe inele grele de aur, din care unul cu un smarald mare. I se păru acum şi lui Petru că-1 mai văzuse pe bărbatul acela undeva, în mijlocul unei panici şi al unei frămîntări înfricoşătoare ; dar nu-şi amintea unde.

„Dacă eşti cu adevărat unul din urmaşii Nazarinea- nului — spuse el — vreau să-ţi pun două întrebări. Pe parcurs am să-ţi arăt şi temeiurile mele."

„Voi fi bucuros să-ţi pot ajuta", zise Petru, cu gîndul încă aiurea.

„Bine — începu bărbatul —, atunci iat-o pe prima : e adevărat ce se spune despre rabinul ăla pe care l-ai slujit, că s-a ridicat din morţi ?“

„Da, e adevărat", proclamă Petru, simţind deja cum îi creşte inima în piept la rostirea acestor cuvinte.

„Am auzit eu nişte zvonuri — spuse bărbatul —, dar nu ştiam sigur. Şi e adevărat că ţi-a spus chiar el, înainte de a fi răstignit, că se va ridica din nou ?“

„Da — consfinţi Apostolul — ne-a spus. Am ştiut că aşa se va întîmpla."

„Atunci — întrebă străinul — crezi că fiecare cuvînt rostit de el se adevereşte întocmai ?“

„Mai mult ca orice pe lume“, răspunse Petru.

Bărbatul rămase o vreme tăcut.

„Să-ţi spun de ce te întreb — zise el pe neaşteptate. Fiindcă un prieten de-al meu a fost răstignit odată cu el vineri. Cred că l-ai văzut acolo. Şi rabinul ăsta al tău i-a făgăduit că încă în aceeaşi

zi vor fi amîndoi în paradis. Eşti sigur că au ajuns vineri în paradis ?“

„Da, s-a dus negreşit acolo şi tot acolo e şi acum“, răspunse Petru, iar bărbatul tăcu din nou.

„Atunci e bine — zise. Pentru că omul acela era prietenul meu.“

In acea clipă, un băieţaş de la han aduse vinul cerut. Bărbatul turnă amîndurora, privi atent un pahar, apoi îl puse înapoi jos.

„Iar al doilea lucru de care voiam să-ţi vorbesc e tocmai ăsta. Am încercat mai multe vinuri în ultimele zile şi toate mi s-au părut rele la gust. Nu ştiu ce s-a-n- tîmplat cu vinul din Ierusalim. Nu mai are nici aromă, nici buchet. Poate e. ceva în legătură cu cutremurul de vineri după-amiaza ; s-a stricat tot.“

„Nu cred că vinul ăsta e prost", zise Petru mai mult pentru a-1 încuraja pe străin, fiindcă acesta arăta mai trist ca însăşi moartea.

. „Nu e ? — spuse bărbatul cu o undă de speranţă în glas şi bău puţin din el. Ba e prost şi ăsta — constată el punînd paharul jos. Dacă poţi spune că aşa ceva e bun, atunci înseamnă că nu te pricepi deloc la vinuri. Eu mă pricep şi un vin bun e cea mai mare plăcere pentru mine. Dar nu ştiu ce să mă fac.

Acum în legătură cu prietenul ăsta al meu, Phares — reluă el firul povestirii —, să-ţi spun cum a ajuns să fie prins şi executat. El era hoţ de drumul mare şi-şi alesese tocmai drumul dintre Ierihon şi Ierusalim. Pe acest drum a trecut într-o zi o încărcătură de vin pe care împăratul de la Roma o trimisese în dar tetrarhului Irod, iar în această încărcătură se afla şi un burduf de vin negru de Capri, un vin nepreţuit. Stăteam într-o seară de vorbă cu Phares chiar în locul acesta, unde ne aflăm acum. Eu îi spuneam : «Mi-aş da şi viaţa să beau din vinul acela negru al tetrarhului». La care el zise : «De dragul iubirii ce ţi-o port şi ca să-ţi arăt că nu sînt mai prejos ca tine, am să ucid conducătorul caravanei şi am să îngrop burduful în munţi, sub cutare cedru, ca să bem pe urmă numai

noi doi vinul cel negru al tetrarhului». întocmai aşa şi făcu, dar, cînd a venit la Ierusalim să mă caute, l-a recunoscut unul din însoţitorii caravanei, care scăpase şi a fost azvîrlit în temniţă, fiind condamnat la răstignirea pe cruce.

Am aflat sentinţa lui şi am pătruns noaptea în Ierusalim cu gîndul să-1 fac cumva scăpat. Dimineaţa, tre- cînd pe lîngă treptele Templului, am văzut acolo un cerşetor bătrîn, pe care-1 mai văzusem de multe ori înainte, un moş nebun, cu un picior rănit şi bandajat pînă sus. Smintit cum era, zbiera cît îl ţinea gura şi profeţea, plîn- gîndu-şi soarta, blestemînd căpeteniile oraşului şi împroş-cînd cu ocări pe tetrarh şi pe soaţa acestuia. Cum îl ştiau nebun, oamenii rîdeau de el doar. însă în acea dimineaţă se întîmplă că tocmai trecea un centurion şi, auzind ce spunea cerşetorul despre nevasta tetrarhului, se mînie tare. îl ameninţă pe moşul cerşetor că, dacă mai spune asemenea blestemăţii, o să-1 ducă să doarmă în temniţa Ierusalimului şi o să pună să-i tragă douăzeci şi cinci de ciomege seara şi douăzeci şi cinci dimineaţa, ca să-1 înveţe respectul de oamenii suspuşi.

Am auzit şi m-am gîndit : iată prilejul cel bun. Aşa că, peste zi, m-am dus să-mi rad barba şi părul, rni-am spoit faţa cu ulei de nuci şi m-am îmbrăcat în zdrenţe, după ce mi-am bandajat pînă sus piciorul drept, dar în bandaje ascunsesem o pilă rezistentă şi ascuţită şi o sfoară lungă. Seara, cînd m-am dus pe treptele Templului, bătrînul cerşetor se speriase atît de tare încît nu mai venise şi i-am luat eu locul. Tocmai cînd trecea garda, m-am apucat să strig în gura mare, prefăcîndu-mi vocea ca a cerşetorului nebun, cele mai teribile blesteme ce-mi treceau prin minte despre însuşi cezarul de la Roma şi, întocmai cum îmi făcusem eu socoteala, garda; mă umflă şi mă duse la temniţă, căci nimeni nu mă putea recunoaşte în zdrenţele mele. Am primit acola douăzeci şi cinci de ciomege şi mi-am întipărit bine în minte chipul celui care mi le-a croit ca să-i pot plăti la vremea cuvenită ; în schimb pe

temnicer l-am mituit cu un bănuţ de argint să mă închidă în acea noapte în celula unde zăcea Phares şi care se găsea foarte sus, căci, după cum ştii, închisoarea e clădită în stîncă.

Phares căzu în genunchi, îmi sărută picioarele şi-mi dădu ceva apă din cîtă mai avea el, dar mai tîrziu ne-am pus pe lucru ca să pilim gratia de fier de la fereastră. Aceasta se găsea destul de sus şi trebuia să stea fie el pe umerii mei, fie eu pe-ai lui, dar în zori am izbîndit şi am legat funia de ciotul de graţie tăiată. Phares îşi dădu drumul cel dintîi, pînă ajunse la capătul frînghiei, apoi se lăsă să cadă. Apoi am ieşit eu, însă eram slăbit şi de-abia mă mişcăm ; aşa se făcu că tocmai atunci veni o escortă de soldaţi cu un prins. Aveau torţe şi unul din ei mă zări în timp ce atîrnam pe frînghie de-a lungul zidului. Phares ar fi' putut scăpa dacă ar fi luat-o la fugă, dar el n-a vrut să plece înainte de a vedea ce se întîmplă cu mine şi în felul acesta am fost încă o dată prinşi amîndoi ; abia acum au văzut cine eram eu de fapt.

Iaca aşa s-a-ntîmplat — spuse străinul. însă dumneata zici că Phares e acum în paradis.“

„Tot ce mi-ai povestit — spuse Petru, care nu-1 ascultase totuşi decît pe jumătate — mi te arată ca un om curajos şi bine ai făcut că ţi-ai pus viaţa în joc pentru prietenul dumitale.“

Şi suspină adînc.

„O, păi am trăit prea mult în pădure ca să mă mai tem de bufniţă — zise străinul. Ţi-a spus cineva despre mine că sînt omul care fuge de pericole ?“

„Nu — răspunse Petru. Dar ziceai chiar dumneata că ai fost prins. Dacă eşti totuşi aici, înseamnă că ai ieşit cumva.“

Da, am ieşit — spuse bărbatul aruncîndu-i lui Petru o privire ciudată. Am vrut să răzbun moartea lui Phares. Dar, dacă tot a ajuns în paradis, nu cred că trebuie să mă mai frămînt. în schimb nu ştiu ce să fac. Să dezgrop burduful ăla cu vinul tetrarhului şi să-1 beau sau nu ?“

„O să-ţi fie greu fără prietenul dumitale", spuse

Petru şi ochii i se umplură cu ce lacrimi îi mai rămăseseră după ultima săptămînă. Se gîndi că ar trebui să-1 dojenească, poate, pe acel om pentru furtul vinului, însă prea multe amintiri îi înecau sufletul.

„Nu, nu la asta mă gîndesc — zise străinul —, dar ce mă fac dacă şi vinul ăla s-a stricat şi nu-mi mai dă nici o desfătare ?“

Petru rămase o vreme cufundat în gîndurile sale.

„Prietene — spuse el —, sînt şi alte lucruri decît vinul tetrarhului care te pot desfăta în viaţă."

„Da, ştiu — răspunse celălalt —, dar dacă s-a-ntîm- plat acelaşi lucru şi cu ele ? Am două neveste minunate care mă aşteaptă acasă şi, chiar înainte de toată isprava asta, mi-am cumpărat şi o fecioară de doisprezece ani. De-atunci nici n-am mai văzut-o. Aş putea încerca, dacă aş vrea, cu ele. Dar le-o fi stricat şi pe ele cutremurul şi ce mă fac dacă n-or mai avea nici mireasmă, nici trup ?“

Petru se cam plictisise de nemulţumirile acelui om şi ar fi voit să rămînă doar cu gîndurile sale. îl întrebă :

„Şi atunci de ce ai venit la mine ?“

„E bine că mă-ntrebi — îşi aminti străinul — ca să-ţi spun. Am aflat că în noaptea dinaintea morţii rabinul ăsta al tău a dat o masă pentru urmaşii lui, iar acolo s-a băut un vin deosebit, un vin foarte rar şi cu un buchet ales. Acum, dacă ai mai avea nişte vin din ăla, n-ai vrea să mi-1 vinzi mie ? Să ştii că plătesc bine."

Petru privi către străin.

„O, Doamne, Doamne — exclamă el atît de răscolit încît răsturnă vinul din pahar, care se scurse pe jos — nu ştii ce vorbeşti. Din vinul acela pe care l-am băut noi joi noaptea împăratul de la Roma nu poate plăti să-şi cumpere nici măcar un strop."

Sufletul îi era atît de groaznic răvăşit încît se legăna încoace şi încolo pe scaunul lui. Cu toate acestea, în toiul supărării, îşi aminti de cuvintele Domnului, că el trebuia să fie pescar de oameni şi

se gîndi că poate era de datoria lui să-1 ajute pe acel om, care părea căzut în mare necaz. Deci se întoarse din nou către el, dar, pri- vindu-1, îi trecu prin minte că, dintre toţi oamenii, acest tînăr anume era cel pe care el nu-1 putea ajuta. Recurse, pentru a-şi întări firea, la una din vorbele Domnului însuşi.

„Fiul meu — spuse el blind şi grav —, ia crucea ta şi urmează-l."

Străinul dădu să vorbească şi el în aceeaşi clipă cu Apostolul. Dar se opri şi privi foarte întunecat spre Petru.

„Crucea mea ! — strigă el. Unde-i crucea mea ? Cine să ia crucea mea ?"

„Nimeni altul decît tu însuţi poţi lua crucea ta — spuse Petru —, însă El te va ajuta s-o porţi. Ai răbdare şi tărie. Ar fi mai multe lucruri de spus în această privinţă. "

„Ce-ar mai fi de spus ? — se răsti străinul. Mi se pare mie că habar n-ai de nimic. Vorbeşti de ajutor ? Cine-i cel ce are nevoie de ajutor pentru a purta o cruce de felul celei pe care o fac dulgherii din Ierusalim în ziua de azi ? Eu nu, de asta poţi fi sigur. Crăcănatul ăla din Cirenaica n-ar fi avut niciodată prilejul să-şi dovedească tăria în folosul meu. Vorbeşti de tărie şi de răbdare — continuă el după o clipă, încă foarte agitat — dar n-am întîlnit pînă acum om mai tare ca mine. Priveşte — spuse şi, trăgîndu-şi în jos pelerina, îi arătă lui Petru pieptul lui şi umerii, brăzdaţi de înfiorătoare cicatrici albe. Crucea mea ! Crucea lui Phares era în dreapta, iar a omului aceluia, Ahaz, în stînga, deşi n-a fost niciodată nimic de capul lui. Eu mi-aş fi purtat crucea mai bine decît oricare din ei. Nu crezi că eu aş fi rezistat mai mult de şase ceasuri ? Aşa că nu mi se pare prea mare lucru, să ştii de la mine. Pe oriunde am umblat, am fost o căpetenie a oamenilor, iar oamenii se uitau la mine aşteptînd porunci. Dacă acum stau şi nu nu ştiu ce să fac, să nu-ţi închipui că n-am fost obişnuit să poruncesc altora să vină sau să plece după cum mi-a fost

placul.[1]*

La auzul acestor cuvinte batjocoritoare, Petru simţi că-şi pierde răbdarea cu străinul acesta, dar, de cînd tăiase urechea lui Malhus, îşi făgăduise să-şi ţină firea, aşa incit tăcu.

După o vreme bărbatul îl privi, ca mişcat de tăcerea lui.

„Şi tu — spuse —, care eşti unul din urmaşii acelui profet, ce gîndeşti ca va să se-ntîmple acum cu tine ?“

Chipul chinuit de suferinţă al lui Petru se lumină şi se destinse. întreaga lui expresie iradia acum speranţa.

„Mi-nchipui şi sper — spuse el — că, şi dacă va fi supusă încercării focului, credinţa mea se va dovedi demnă de laudă şi cinstire. Nădăjduiesc să-mi fie dat să pătimesc şi să mor pentru Mîntuitorul meu. Cîteodată, chiar şi în aceste nopţi din urmă — continuă el cu voce scăzută — m-am gîndit că la capătul drumului s-ar putea să mă aştepte şi pe mine o cruce.“ Rostind aceste vorbe, nu cuteză a-şi ridica ochii spre celălalt. Adăugă însă în grabă : „Deşi poate-ţi zici în sinea dumitale că mă laud sau că sînt prea josnic pentru o asemenea faptă.“

„Nu — zise străinul —, cred într-adevăr că e cu putinţă să păţeşti toate cele ce mi-ai spus pînă acum.“

Atîta încredere în propriile lui nădejdi îl izbi pe Apostol, căci nu se aştepta să afle o asemenea generoasă prietenie la acel străin. Inima i se topi de recunoştinţă. Roşi ca o tînără mireasă. Pentru întîia oară se simţea animat de un interes real faţă de tovarăşul său de pahar şi i se părea că ar trebui să facă ceva pentru el în schimbul frumoaselor cuvinte ce i le spusese.

„îmi pare rău — rosti el cu blîndeţe — că n-am fost în stare să te ajut să scapi de greutatea ce-ţi apasă sufletul. Dar crede-mă că abia dacă mai ştiu ce-i cu mine, după ce am trecut prin atîtea în ultimele zile."

„A — exclamă străinul — nici nu mă aşteptam la

mai mult.“

„Ai spus de mai multe ori înainte — i se adresă din nou Petru — că nu ştii ce să faci. Spune-mi de ce ai această îndoială. Am să încerc să te sfătuiesc chiar şi în privinţa vinului de care îmi vorbeai."

Străinul privi spre el.

„Nu spuneam de vreun lucru anume — zise. Eu nu ştiu în general ce să mă fac. Nu ştiu unde aş putea găsi acel vin care mi-ar face sufletul din nou fericit. Dar cred — continuă el după un scurt răstimp — că mai bine mă duc să dezgrop vinul tetrarhului şi apoi mă culc cu fata de care-ţi spuneam. Probabil că aşa am să încerc.“ Şi, cu aceste cuvinte, se ridică de la masă înfăşu- rîndu-se în pelerină.

„Mai stai — îl rugă Petru. Mi se pare că noi doi avem multe lucruri despre care ar trebui să stăm de vorbă.“ „Oricum tot trebuie să plec — zise omul. Din Hebron a pornit un transport de ulei şi trebuie să-i ies în întâmpinare?*

„Atunci eşti negustor de ulei ?“, întrebă Petru.

„Oarecum**, răspunse celălalt.

„Dar spune-mi înainte de a pleca — insistă Petru — care-i numele tău ? Căci poate mai stăm de vorbă amîn- doi vreodată dacă îmi spui unde să te găsesc.**

Străinul era deja la uşă. Se întoarse şi privi către Petru cu semeţie, ba chiar cu un uşor dispreţ. Era o apariţie minunată.

„Nu ştii cum mă cheamă ? Numele meu doar era strigat în tot oraşul. Nu exista nici un orăşean cu frică în suflet în tot Ierusalimul care să nu-1 strige din toate puterile. «Baraba — strigau — Baraba ! Baraba ! îl vrem pe Baraba !» Mă cheamă Baraba. Am fost o mare căpetenie şi, precum ai spus tu însuţi, un om curajos. Numele meu va dăinui.“

Şi cu aceste cuvinte se făcu nevăzut.

Cum şi cardinalul îşi încheiase povestirea, Jonathan se sculă şi schimbă luminarea de seu din felinar, căci arsese aproape pînă jos, iar flacăra

tremura acum alarmată încoace şi încolo în cele din urmă zbateri ale ei.

Nici nu se ridicase bine că fata de lîngă el păli ca o moartă. Ochii i se închideau, iar trupul îi părea inert şi fără vlagă. Domnişoara Malin, blîndă, o întrebă dacă îi era somn, dar ea făcu semn că nu cu toată energia şi pe bună dreptate. în acea noapte trăise experienţe absolut necunoscute pînă atunci. Dăduse ochii cu moartea şi se aruncase plină de nobleţe în ghearele pericolului pentru a-şi salva semenii. Se aflase în mijlocul unei societăţi strălucite şi chiar se căsătorise. N-ar fi vrut să piardă nici măcar una din fantasticele clipe ce-i fusese dat să trăiască. Dar, în următoarele zece minute, aţipi în mar multe rînduri, cu toate sforţările ei de a rămîne trează, iar căpşorul tînăr îi cădea cînd înainte, cînd înapoi.

Pînă la urmă consimţi să stea puţin culcată ca să se odihnească, iar soţul ei îi făcu un culcuş în fîn, apoi îşi scoase haina ca' s-o acopere cu ea. Ţinîndu-1 încă de mînă, se lăsă moale în jos ; pe podeaua neagră semăna cu statuia de marmură a îngerului morţii. Cîinele, care, în ultima oră, stătuse lîngă ea, o urmă de îndată şi, în- colăcindu-se tot, se ghemui lipit de fată, cu capul pe genunchii ei.

Tînărul ei soţ mai rămase o vreme să-i vegheze somnul, însă nu trecu mult şi-1 cuprinse la rîndul său toropeala ; se culcă şi el, nu departe de ea, însă destul de aproape totuşi ca s-o poată ţine de mînă. Nu adormi de la început, ci privea cînd spre ea, cînd spre siluetele drepte ale cardinalului şi domnişoarei Malin. Cînd, în cele din urmă, adormi şi el, făcu o mişcare bruscă prin somn, ca un salt înainte, astfel încît capul său aproape că atinse capul fetei, iar părul li se amestecă pe perna de fîn. După cîteva clipe era cufundat în acelaşi somn ca şi soţia sa.

Cei doi bătrîni şedeau tăcuţi în faţa luminii aruncate de luminarea cea nouă, care deocamdată abia pîlpîia. Domnişoara Malin arăta acum de parcă

n-ar fi avut de gînd să mai doarmă niciodată ; îi privea pe cei doi tineri adormiţi cu bunăvoinţa creatorului care şi-a desăvîrşit opera. Cardinalul îşi întoarse o clipă ochii către ea, dar apoi şi-i feri. Nu după multă vreme începu să-şi desfacă bandajele din jurul capului şi, în timp ce săvîrşea acest ritual, fixa chipul bătrînei doamne cu o căutătură stranie.

— Mai bine să scap acum de astea — spuse —, căci e aproape ziuă.

— Dar n-o să vă doară ? — întrebă domnişoara Malin îngrijorată.

— Nu — răspunse el văzîndu-şi mai departe de treabă. După o clipă adăugă : — Nici măcar nu e sîngele meu. Dumneavoastră, domnişoară Nat-og-Dag, care aveţi un ochi atît de ager cînd e vorba de sîngele nobil, ar fi trebuit să recunoaşteţi sîngele albastru al cardinalului Hamilcar.

Domnişoara Malin rămase nemişcată, dar pe chipul ei palid trecu o umbră fugară.

— Sîngele cardinalului Hamilcar ? — întrebă ea cu ceva mai puţină siguranţă în glas.

— Da — spuse el — sîngele acelui om plin de noblеţe. Tocmai pe fruntea mea. Şi pe mîinile mele. Pentru că l-am lovit în cap cu o scîndură căzută, înainte de a ne salva azi dimineaţă barca.

Timp de două sau trei minute se lăsă o tăcere adîncă în podul casei. Numai cîinele mai mişcă o dată, scîncind uşor prin somn şi vîrîndu-şi capul mai adînc în rochia fetei. Bărbatul bandajat şi bătrîna doamnă nu se slăbeau din ochi unul pe celălalt. El termină de scos fîşiile de tifon lungi şi pătate de sînge şi le puse jos. Odată eliberat de ele, dădu la iveală o faţă lată, roşie şi rotofeie, încadrată de un păr negru.

— Dumnezeu să odihnească sufletul acelui mare om — spuse în cele din urmă domnişoara Malin. Dar cine eşti dumneata ?

La aceste cuvinte bărbatul îşi schimbă puţin expresia.

■— Chiar ţineţi să ştiţi ? — se miră el. La mine vă gîndiţi, nu la el ?

— O, nu-i nevoie să ne gîndim la el, dumneata şi cu mine — spuse domnişoara Malin. Cine eşti ?

— Numele meu e Kasparson. Sînt valetul cardinalului.

— Trebuie să-mi mai dai nişte amănunte — spuse domnişoara Malin cu severitate. Vreau să ştiu şi eu cu cine mi-am petrecut noaptea.

— Am să vă spun încă o mulţime de lucruri, dacă vă face plăcere — zise Kasparson — deoarece am călătorit pe multe continente şi îmi place şi mie să trăiesc în trecut. Sînt un actor, doamnă, aşa cum dumneavoastră sînteţi o Nat-og-Dag ; vreau să spun că rămînem ceea ce sîntem indiferent ce mască ne punem şi ne întoarcem la ceea ce sîntem atunci cînd am eşuat în toate celelalte privinţe. Dar în copilărie am făcut balet, iar cînd am împlinit treisprezece ani am fost luat — pentru că dovedeam atîta graţie, dar mai ales pentru că fusesem înzestrat din belşug cu acel dar care în tehnica baletului se numeşte *ballon,* adică uşurinţa de a te ridica, de a te înălţa deasupra solului şi legilor gravitaţiei — am fost luat, deci, de bătrînii aristocraţi din Berlin. Tatăl meu vitreg, celebrul tenor Herr Eunicke, m-a prezentat acestor înalţi domni, cr'ezînd că aveam să fiu o mină de aur pentru el. Timp de cinci ani de zile am trăit viaţa unei femei frumoase, hrănită cu delicatese, îmbrăcată în mătăsuri, cu un turban aurit şi ale cărei capricii sînt poruncă pentru toată lumea. însă, ca toţi tenorii, şi Herr Eunicke a uitat să mai ţină seama de legile timpului nemilos. Vîrsta ne-a jefuit pe amîndoi înainte să ne trezim din vis, iar cariera mea de curtezan s-a dovedit efemeră.

Apoi m-am dus în Spania şi am devenit bărbier acolo. Am făcut meseria de bărbier timp de şapte ani la Sevilla şi mi-a plăcut, deoarece am avut totdeauna o înclinaţie pentru săpunuri şi ape fine de toaletă şi mi-au făcut mereu plăcere lucrurile curate şi îngrijite. Tocmai din această pricină adesea mă surprindea la cardinal faptul că n-avea

nimic împotrivă să-şi mînjească degetele cu tot felul de cerneluri negre şi roşii. Am fost, de fapt, un bărbier foarte bun, doamnă. Dar am fost şi editor de ziare revoluţionare la Paris, vînzător de cîini la Londra, negustor de sclavi în Alger şi amantul unei principese văduve la Pisa. Prin mijlocirea ei am ajuns să plec împreună cu profesorul Rosellini şi cu marele orientalist francez Champollion †††††††††† în expediţia lor din Egipt. Căci am fost şi în Egipt, doamnă. Am stat în marea umbră triunghiulară a piramidei celei mari şi din vîrful ei patru mii de ani de civilizaţie au privit în jos către mine.

Eclipsată ca mare călătoare de valet, domnişoara Malin se refugie pe dată în lumea largă a imaginaţiei sale.

— A — exclamă ea — în Egipt, la umbra triunghiulară a marii piramide, în timp ce catîrul păştea alături, Sfîntul Iosif îi spuse Fecioarei : „O, scumpa şi iubita mea, n-ai putea închide măcar o clipă ochii ca să mă faci să cred că eînt Sfîntul Duh ?“

Kasparson îşi continuă povestirea :

— Am trăit şi la Copenhaga, dar, către sfîrşit, am dus-o destul de greu acolo. Ajunsesem îngrijitor în- tr-unul din lăcaşurile de înnoptat ale acelui grăsan pe nume Bolle Bandeat — care înseamnă, cu îngăduinţa dumneavoastră, blestematul, ticălosul — unde, pentru un bănuţ, puteai dormi pe jos, iar pentru o jumătate de bănuţ în picioare, cu o sfoară petrecută pe sub braţe. Cînd am fost nevoit pînă la urmă să fug pentru a scăpa din mîna legii, mi-am luat numele de Kasparson, în amintirea acelui tînăr mîndru şi nefericit din Niirnberg care s-a înjunghiat singur pentru a-i dovedi lordului Stanhope că era fiul nelegitim al marei ducese Stephanie de Baden.

Dar, dacă vreţi să aflaţi despre familia mea, am

---

†††††††††† Jean-Frantois Champollion (1790—1832) — orientalist francez, a descifrat cel dinţii sistemul scrierii hieroglifice. (N. t.)

onoarea să vă informez că sînt bastard din cel mai curat sînge bastard ce se află pe lume. Mama mea era o adevărată fiică din popor, vlăstar al unui meseriaş cinstit, acea minunată actriţă Johanna Handel-Schultz, care a dat viaţă tuturor idealurilor clasice pe scenă. Dar, cu toate acestea, avea o fire melancolică. Din cei şaisprezece fraţi şi surori pe care i-am avut, cinci s-au sinucis. Dar, dacă v-aş spune cine a fost tatăl meu, sînt sigur că interesul dumneavoastră se va trezi. Cînd, la şaisprezece ani, Johanna a venit la Paris ca să studieze artele, a cîştigat aici favorurile unui mare senior.

Sînt fiul acelui duce de Orleans care, la scurtă vreme după aceea, şi-a legat şi în alte feluri soarta de a poporului şi care insista să fie numit *citoyen* ########, a votat pentru moartea regelui Franţei şi şi-a- schimbat numele, spunîn- du-şi Bgalite. Bastardul lui Egalite ! Poate cineva fi mai bastard de-atîta, doamnă ?

— Nu — răspunse bătrîna aristocrată, cu buzele albe şi ţepene, incapabilă să-i ofere măcar un singur cuvînt de mîngîiere bărbatului palid din faţa ei.

— Bietul rege Louis-Philippe — zise Kasparson —, pentru care-mi pare nespus de rău şi cu care îmi pare rău că m-am arătat atît de aspru în noaptea asta..., e fratele meu mai mic. .

Nici în faţa celor mai teribile nenorociri domnişoara Malin nu rămînea multă vreme fără replică. După un răstimp de tăcere întrebă :

— Acum te rog spune-mi, fiindcă s-ar putea să nu mai avem mult de trăit, în primul rînd de ce l-ai ucis pe cardinal ? Iar în al doilea rînd de ce ţi-ai dat atîta osteneală ca să mă înşeli, după ce ai venit aici cu mine şi să-ţi baţi joc de mine tocmai în această noapte, care ar putea fi ultima din viaţa mea ? Nu te pîndea nici un pericol aici. Ţi-ai închipuit că nu am destulă minte sau destulă compasiune pentru colţurile întunecate ale sufletului ca să te înţeleg ?

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Cetăţean (fr.) — formulă de adresare instituită în timpul Revoluţiei Franceze. (N. t.)

— A — zise Kasparson —, de ce nu v-am spus ? Clipa cînd l-am ucis pe cardinal a însemnat împerecherea sufletului meu cu destinul, cu eternitatea, cu sufletul lui Dumnezeu. Oare nu ne impunem singuri linişte în pragul camerei nupţiale ? Sau chiar împăratul, cere el publicitate, ori Pitagora nu poate avea şi el gustul convenienţelor ? De ce mi-am ucis stăpînul ? — continuă el. Doamnă, era slabă nădejdea că vom putea fi amîndoi salvaţi, încît el şi-ar fi sacrificat viaţa pentru a mea. Să fi trăit mai departe ca servitorul pentru care stăpînul său şi-a dat viaţa ori să fi dispărut pur şi simplu înecat, ca un aventurier nefericit ? V-am mai 6pus : eu sînt actor. Iar un actor trebuie să joace mereu cîte un rol, nu-i aşa ? Or, dacă tot timpul directorul teatrului ne refuză rolurile bune, n-avem noi dreptul de a fi dublurile stelelor ? Dovada posibilităţilor noastre este succesul sau eşecul piesei. Eu mi-am jucat bine rolul. Cardinalul însuşi m-ar fi aplaudat, căci era un fin cunoscător în ale artei. Lui Sir Walter Scott, doamnă, i-a făcut o mare plăcere romanul lui Willibald Alexis §§§§§§§§§§ *Walladmor,* pe care l-a publicat sub numele lui şi pe care-1 aprecia drept cel mai minunat mister al secolului. Cardinalul s-ar fi putut recunoaşte în mine.

Citind din marea tragedie *Axei şi Valborg* de Oehlen- schlăger, spuse încet :

> *Înalte Doamne, el însuşi vine, Sfîntul Olaf, Şi joacă rolul meu, ca mine se îmbracă. Sînt duhul lui, sînt larva spiritului său; Cochilie trecătoare a unei minţi eterne.*

— Singurul lucru — continuă el după o pauză — pe care l-ar fi putut critica e următorul : i s-ar fi putut părea că mi-am exagerat rolul. Am rămas în această şură de paie pentru a salva vieţile acelor ţărani îndobitociţi de băutură, care au preferat să-

§§§§§§§§§§ Willibald Alexis — pseudonim al scriitorului german Wilhelm Häring (1798—1871). (N.t.)

şi salveze vitele în locul lor înşile. Mă îndoiesc dacă răposatul cardinal ar fi făcut vreodată una ca asta, pentru că era un om cu o gîndire sănătoasă. Poate. Dar un strop de şarlatanie trebuie să existe în orice mare artă şi cardinalul nu era el însuşi străin de ea. Dar, în orice caz — conchise el, ridicîndu-şi vocea şi săltîndu-şi trupul —, la judecata de apoi Dumnezeu n-o să-mi spună : „Kasparson, actor slab ce eşti, cum se face că nici cînd ai fost cu moartea în suflet nu mi-ai putut juca rolul galului murind ?“

Din nou domnişoara Malin rămase tăcută vreme îndelungată în uriaşa încăpere întunecată.

— Şi de ce — întrebă ea într-un tîrziu — ţi-ai dorit atît de mult acest rol ?

— Am să vă mărturisesc — spuse Kasparson cu o voce stinsă. Nu după chip se cunoaşte omul, ci după mască. Am mai spus lucrul acesta la începutul serii. Sînt un bastard. Port asupra mea blestemul bastardului, despre care dumneavoastră nu aveţi cunoştinţă. Sîn- gele lui Egalite e un sînge orgolios, arogant, plin de vanitate... greu, foarte greu pentru un om cînd îl are în vinele lui. Voia măreţie, doamnă ; nu suporta nici o comparaţie ; te făcea să suferi teribil la cea mai mică desconsiderare. Dar aceşti ţărani şi pescari sînt asemeni mamei mele. Mă credeţi că am plîns cu lacrimi de sînge la vederea vieţii lor aspre şi a copiilor lor palizi ? Sufletul meu se zbate chinuit la gîndul că mănîncă o pîine tare şi au cuţitele tocite, că poartă haine peticite şi au chipurile atît de răbdătoare. Nimic n-am iubit pe lume afară de aceşti oameni. Dacă m-ar fi făcut mai-marele lor, i-aş fi slujit toată viaţa mea. Dacă ar fi căzut numai în genunchi şi m-ar fi venerat, aş fi fost gata să şi mor pentru ei. Dar ei nu. îi rezervau doar cardinalului asemenea onoruri. Numai astă seară s-au dat pe brazdă. L-au văzut pe Dumnezeu întruchipat sub înfăţişarea mea. Au să vă spună mîine că barca în care am mers cu ei era învăluită într-o lumină albă. Da, doamnă, întocmai cum vă spun.

Dumneavoastră ştiţi de ce-mi ridio privirile către Dumnezeu şi-i sînt credincios ? De ce nu pot trăi

fără El ? Pentru că El este singura fiinţă faţă de care nu am nevoie, nu pot şi nu trebuie să simt milă. Cînd privesc la toate celelalte creaturi ale acestei lumi mă chinuie, mă mistuie mila, sînt încovoiat şi strivit sub povara durerii lor. Mi-a părut rău pentru cardinal, mi-a părut rău de tot pentru bătrînul acela care a fost un om mare şi bun şi care a scris o carte despre Sfîntul Duh, unde îl vedea ca pe un păianjen atîmînd în spaţiul uriaş. Dar, în relaţia dintre Dumnezeu şi mine, dacă trebuie să-i fie milă cuiva, atunci acela este El. Lui să-i fie milă de mine. Vedeţi, doamnă, tot aşa ar fi trebuit să stea lucrurile şi cu regii noştri. însă Dumnezeu mi-e martor că-mi pare rău pentru fratele meu regele Franţei. Mă doare puţin inima pentru omuleţul acela. Numai pe Dumnezeu îl voi păstra, ca să nu fiu niciodată îndurător cu El. Lăsaţi-mă să-1 păstrez cel puţin pe Dumnezeu, voi oameni slabi de înger.

— Dar în acest caz — spuse pe neaşteptate domnişoara Malin — înseamnă că nu are cum să-ţi pese dacă vom fi salvaţi sau nu.' Iartă-mi cuvintele, Kasparson, dar pentru destinul dumitale n-are prea mare importanţă dacă această casă ţine sau nu până ajunge barca iar la noi.

La aceste vorbe Kasparson rise blind şi complice. Se putea vedea lesne acum că se afla sub efectul ginului lăsat de ţărani, dar în această privinţă nici domnişoara Malin nu era cu mult mai prejos.

— Aveţi dreptate, domnişoară Nat-og-Dag — spuse el —, spiritul dumneavoastră atît de ascuţit a pus o dată în plus punctul pe i. Iată curajul meu celebru. însă, dacă mai aveţi puţină răbdare, am să vă explic totul. Puţini oameni, spuneam, ar putea susţine despre ei înşişi că sînt străini de credinţa precum că ar fi putut crea chiar ei lumea. Ba nu, voi merge şi mai departe, doamnă şi voi spune că sînt puţini oamenii care să poată spune despre ei înşişi că sînt străini de credinţa că lumea pe care o văd în jurul lor este în realitate opera propriei lor imaginaţii. Atunci înseamnă că sîntem mulţumiţi

sau mîndri de ea ? Da, uneori. Serile, primăvara devreme, în compania copiilor sau femeilor frumoase şi spirituale, da, am fost mulţumit şi mîndru de creaţia mea. Alteori, cînd am stat cu oameni obişnuiţi, am avut conştiinţa încărcată că am putut da naştere unui produs atît de plat, vulgar şi insipid. Aş fi putut încerca să-i alung, doamnă, tot aşa precum călugărul în chilioara lui încearcă să alunge imaginile ce-i tulbură liniştea spiritului şi mîndria lui de a fi slujitor al lui Dumnezeu. Acum, doamnă, sînt mulţumit că am creat noaptea asta. Sînt nespus de mîndru că v-am creat pe dumneavoastră, vă asigur. Dar cum rămîne cu un personaj al tabloului, cu omul acesta, Kasparson ? E reuşit ? Merită păstrat ? N-ar putea fi privit ca o pată pe pînză ? Călugărul ar putea merge pînă acolo încît să se autoflageleze pentru a alunga imaginea ce-i răneşte spiritul. Cei cinci fraţi şi surori ale mele care, din cei şaisprezece copii ai mamei, s-au sinucis poate au simţit chiar aşa, deoarece, cum vă spuneam, mama mea avea un sentiment profund şi un adevărat instinct pentru clasici, pentru cosmosul armonios. Poate şi-au spus : „Această operă este în sine destul de armonioasă. Singura mea nereuşită este acest personaj anume din ea, pe care-1 voi îndepărta acum, oricît de greu ar fi preţul ce trebuie plătit".

— Ei — întrebă domnişoara Malin după o scurtă pauză —, şi ţi-a făcut plăcere să joci rolul cardinalului cînd ţi s-a ivit, în sfîrşit, prilejul ? Te-ai simţit bine în el ?

— îl iau pe Dumnezeu drept martor, doamnă, că da — spuse Kasparson —, am trăit o noapte şi o zi foarte plăcute. Căci am trăit destul pînă acum ca să mă învăţ, cînd îmi rînjeşte diavolul, să rînjesc şi eu la el. însă ce-ar fi dacă lucrul acesta — să rînjeşti şi tu cînd îţi rînjeşte diavolul — ar fi cea mai aleasă şi unica plăcere de pe pămînt ? Şi dacă tot restul lucrurilor pe care oamenii le-au numit plăceri ar fi doar presentimente, prefigurări ale ei ? înseamnă că e o artă ce merită a fi învăţată.

Actorul se ridicase odată cu ea, *sa cavaliere*

servante ********** şi stătea acum în picioare. îl privi cu ochi radioşi.

— Kasparson, actor de geniu ce eşti — spuse —, bastard al lui Egalite, săfută-mă.

— A, nu, doamnă — zise Kasparson — eu sînt atins de boală ; gura mi-e otrăvită.

Domnişoara Malin rise.

— Uită de ea în noaptea asta.

Arăta, într-adevăr de parcă ar fi fost imună la orioe fel de otravă. Purta pe umeri capul de mort cu care spiţerii îşi etichetează sticluţele de otravă, un obiect care nu obligă la nimic pe nici un bărbat cînd îl sărută. însă, fixîndu-1 pe bărbatul din faţa ei, rosti încet şi deosebit de graţios :

— *Fils de St. Louis, montez au ciel !* ††††††††††

Actorul o cuprinse în braţe, o îmbrăţişă foarte strîns chiar, apoi o sărută. Astfel vanitoasa fată bătrînă nu coborî în mormînt nesărutată.

Cu un gest maiestuos şi plin de graţie îşi ridică poala rochiei şi i-o depuse în mînă. Mătasea, care se tîrîse pe podea, era îmbibată de apă. El înţelese că din această cauză se ridicase de la locul ei.

Ochii lor căutară împreună spre podeaua şurii. O siluetă întunecată, ca a unui şarpe lung şi gros stătea răşchirată pe scînduri, iar ceva mai jos, unde podeaua era puţin înclinată, se lăţea formînd o baltă neagră care aproape că atingea picioarele fetei adormite. Apa ajunsese pînă la nivelul podului. Cînd se mişcară, simţiră scîndurile grele cum se leagănă uşor, plutind peste ape.

Cîinele sări deodată în picioare cu o smucitură. îşi aruncă peste spate capul, ciuli urechile şi ridică botul în aer scîncind prelung.

********** Prin analogie cu *chevalier servant* — cavaler preasupus (fr.). în text este folosită forma feminină, forţată. (N. t.)

†††††††††† Fiu al Sfîntului Ludovic, urcă la cer ! (fr.) (N. t.)

— Taci, Passup — spuse domnişoara Malin, care îi aflase numele de la pescari. (Luă o mînă de-a actorului într-ale sale.) Stai puţin — rosti ea şoptit, ca să nu-i trezească pe mirii adormiţi. Vreau să-ţi spun că şi eu am fost cîndva tînără. Am cutreierat pădurile şi am privit la păsări şi m-am gîndit : ce groaznic este că oamenii închid păsările în colivii. M-am gîndit : de-aş putea trăi şi sluji lumii în aşa fel încît după mine să nu mai existe niciodată păsări închise în colivii, ci toate să fie libere...

Se opri şi privi către zid. Printre bîme răzbătea o fîşie de albastru dens şi proaspăt, pe fondul căruia felinarul părea o pată roşie. Se crăpa de ziuă.

Bătrînă îşi trase delicat degetele din mîna bărbatului şi duse unul din ele la buze.

— *A ce moment de sa narration* — spuse ea —• *Scheherazade vit paraître le matin et, discrete, se tut*[‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡]

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ în acest moment al povestirii sale Seherazada văzu ivin- du-se zorii şi, discretă, tăcu, (fr.) (N. t.)

BÂTRÎNUL CAVALER

Tatăl meu avea un prieten, pe bătrînul baron von Bracket, care la vremea lui călătorise mult, văzuse o mulţime de oraşe şi cunoscuse o mulţime de oameni. Altminteri nici o asemănare cu Ulise şi numai descurcăreţ nu putea fi numit, căci dovedise prea puţină dibăcie pînă şi în administrarea propriilor sale afaceri. Fiind conştient probabil de eşecul său total în această privinţă, se ferea să discute despre treburile practice cu generaţia mâi tî- nără, o generaţie eficientă, preocupată de cariere şi de succesul în viaţă. în schimb era un partener plăcut de discuţie dacă venea vorba despre subiecte precum teologia, opera, binele şi răul moral sau alte domenii la fel de puţin aducătoare de profit.

Fusese deosebit de chipeş în tinereţea lui, un tînăr de o frumuseţe aproape ideală şi, cu toate că pe faţă nu i se mai regăsea nici urmă din acea frumuseţe trecută, istoria ei se lăsa reconstituită pornind de la o anumită demnitate şi încredere în sine puţin uşuratice, care sînt produsul unei cariere de bărbat frumos şi care, în mod inexplicabil, persistă în înfăţişarea acelor ruine umane cuprinse de tremur ce se priveau pline de încîntare în oglinzile din secolul trecut. Astfel pot fi reconstituite, din sarabanda unui dans macabru, scheletele acelora care, la vremea lor, au fost cu adevărat nişte mari frumuseţi.

Am ajuns într-o seară să dezbatem împreună o veche temă, care şi-a făcut cu prisosinţă datoria în literatura trecutului : anume dacă cineva poate dobîndi vreun folos real, vreo satisfacţie morală durabilă din renunţarea la o înclinaţie de dragul

principiului şi, în cursul discuţiei noastre, el mi-a relatat următoarea întîmplare :

într-o noapte ploioasă din iarna lui 1874, pe un bulevard din Paris, o tînără beată s-a apropiat de mine şi a început să-mi vorbească. Eram, după cum îţi vei da seama, foarte tînăr pe atunci. Pradă unei mari tulburări şi nefericit la culme, şedeam cu capul gol în ploaie pe o bancă de pe acel bulevard, căci tocmai mă despărţisem de o doamnă pe care, cum se spunea pe vremea aceea, o adoram şi care, cu mai puţin de un ceas înainte, încercase să mă otrăvească.

Şi această istorie — deşi n-are nici o legătură cu ce vreau să-ţi povestesc de fapt — e tare ciudată. Mulţi ani nici nu m-am mai gîndit la acea doamnă, pînă ce, ultima oară cînd am fost la Paris, am văzut-o în loja ei la operă, foarte bătrînă acum şi însoţită de două fetiţe dulci în rochiţe roz, strănepoatele ei din cîte am aflat. Nu mai era frumoasă, dar cît timp am cunoscut-o eu n-a arătat niciodată atît de mulţumită. Mi-a părut rău după aceea că nu m-am dus s-o vizitez în loja ei, căci, deşi vechea noastră iubire de odinioară nu ne-a oferit amîndurora decît prea puţină fericire, cred că s-ar fi simţit bine să i se amintească din nou că a fost cîndva tînără şi frumoasă şi că-i făcea pe bărbaţi să sufere amarnic, aşa cum simţisem şi eu însumi, destul de vag de altminteri, amintindu-mi de tînărul nefericit ce fusesem cu mult timp în urmă.

Afară doar dacă vreun artist excepţional n-a fost cumva în stare s-o prindă în culoare sau argilă, nesfîrşita ei frumuseţe a mai supravieţuit astăzi probabil doar în cîteva minţi bătrîne, ca a mea. Era blondă, cea mai bălaie fiinţă din cîte am văzut vreodată, însă nu semăna cu frumoasele care vă plac azi vouă, albe şi cu obrăjorii roz. Ea era uniform palidă, aproape lipsită de culoare, ca un pastel vechi sau ca imaginea unei femei într-o oglindă ştearsă. Dar trupul acela rece şi fragil avea în el o energie fără seamăn şi o distincţie cum femeile de azi nu mai au, nici nu se mai străduiesc

să aibă.

O întîlnisem şi mă îndrăgostisem de ea în acea toamnă la castelul unui prieten unde ne aflam amîndoi în mijlocul unei societăţi de tineri veseli care, dacă or mai fi trăind, sînt probabil ridaţi acum, cocîrjaţi şi surzi. Mergeam la vînătoare şi cred că îmi voi aminti pînă la sfîr- şitul zilelor cum arăta pe uriaşul ei cal murg, prin aerul toamnei abia pişcat de ger, cînd ne întorceam serile acasă, încălziţi în hainele noastre îngheţate, obosiţi, călă- rind alături unul de celălalt peste un pod vechi de piatră. Iubirea mea pentru ea era umilă, dar totodată şi îndrăzneaţă, ca a unui paj pentru doamna sa, căci era peste măsură de admirată, iar frumuseţea ei degaja un fel de dispreţ care nu putea decît chinui visele unui băiat de douăzeci de ani, cum eram eu, sărac şi străin în societatea ei. De aceea fiecare ceas al plimbărilor noastre călare, al dansurilor şi al acelor *tableaux vivants* §§§§§§§§§§ ale noastre era încărcat de extaz şi durere, cum presupun că ai cunoscut şi tu : simţi în adîncul inimii o întreagă orchestră armo- nizîndu-şi instrumentele. Cînd mă făcea, cum se spune, fericit, mi se părea că sînt fericit cu adevărat. îmi amintesc cum fumam trabuc într-o dimineaţă pe terasa castelului privind în depărtare la peisajul cu dealuri joase, albăstrui, împădurite şi cum i-am semnat un fel de poliţă lui Dumnezeu asupra fericirii la care mai puteam încă rîvni în viaţa mea. Orice mi s-ar fi întîmplat de atunci înainte, gustasem din plăcerile vieţii şi mă declaram sa- tisfăcut.

Dragostea e nemiloasă cu oamenii tineri. La vîrsta aceea bem fie de sete, fie ca să ne îmbătăm ; doar mai tîrziu în viaţă începe să ne intereseze şi personalitatea vinului nostru. Un tînăr îndrăgostit e în general robul forţelor din lăuntrul său. Te poţi întoarce la acest punct de vedere într-o a doua adolescenţă. Am cunoscut la Paris un rus foarte bătrîn şi extrem de bogat, care întreţinea cele mai

§§§§§§§§§§ Tablouri vii. (fr.) (N. t.)

tinere şi mai încîntătoare balerine şi care odată, întrebat fiind dacă avea ori simţea nevoia să aibă vreo iluzie în privinţa sentimentelor lor faţă de el, a reflectat o vreme, apoi a răspuns : „Dacă bucătarul meu reuşeşte să-mi facă o omletă bună, mie nu-mi pasă prea mult dacă jmă iubeşte sau nu“. Un tînăr n-ar fi dat un asemenea răspuns, dar eventual ar fi putut spune că nu-i păsa dacă negustorul lui de vinuri este sau nu de aceeaşi religie cu el şi astfel i s-ar fi părut că e mai aproape de adevărul lucrurilor. La vîrsta maturităţii ajungi însă la o umilinţă mai profundă şi începe să-ţi fie important dacă persoana care îţi vinde sau îţi face vinul e sau nu de aceeaşi religie cu tine. în cazul meu, de care îţi povestesc, vanitatea mea juvenilă, aflată în mare prisosinţă, avea să primească foarte curînd o lecţie aspră. Căci în timpul acelei ierni, cînd ne-am aflat amîn- doi la Paris, unde casa ei era locul de întîlnire a multor bets *esprits,* ea însăşi fiind o diletantă în muzică şi în arte mult admirată de toată lumea, am început să cred că se folosea de mine, sau de iubirea ei pentru mine, dacă pot spune aşa, pentru a-şi face soţul gelos. Lucrul acesta s-a întîmplat, presupun, multor tinferi de-a lungul timpului, iar suma experienţelor lor i-ar putea fi de mare folos tînărului de astăzi aflat într-o împrejurare asemănătoare. Mă întrebam în sinea mea nedumerit ce raporturi existau de fapt între cei doi soţi şi ce forţe ciudate sălăşluiau în ea sau în el, care să mă azvîrle astfel pe mine la mijloc şi cred că am început să mă tem puţin. Era geloasă pe mine şi mă certa cu un fel de indignare morală de parcă aş fi fost rîndaşul ei care nu-şi vedea de îndatoririle sale. Mi se părea că nu puteam trăi fără ea şi că nici ea nu voia să trăiască fără mine, dar anume ce voia exact de la mine nu izbuteam să aflu. Contactul cu ea mă durea aşa cum te doare cînd atingi fierul într-o zi de iarnă ; nu ştii ce te frige : arsura sau gerul ?

înainte de a o întîlni, citisem despre familia ei, al cărei nume însoţea prin secole istoria Franţei şi aflasem că printre strămoşii ei se numărau şi

pricolici; cîteodată mă gîndeam că aş fi fost mai bucuros s-o văd de-adevă- ratelea în patru labe şi mîrîind la mine, căci atunci aş fi ştiut exact cum stau lucrurile. Şi totuşi am trăit pînă la urmă ceasuri absolut tulburătoare împreună, pentru care îi voi fi veşnic recunoscător. în primul meu an petrecut la Paris, înainte de a ajunge să-mi fac unele cunoştinţe acolo, m-am apucat să studiez istoria vechilor palate ale oraşului şi în această pasiune a mea am atras-o şi pe ea, încît ne plăcea să ne afundăm în diferitele cartiere şi epoci ale Parisului, să parcurgem împreună epoca lui Abelard sau a lui Moliere şi, în timp ce jucam jocul acesta, ea se arăta serioasă şi bună cu mine, ca o fetiţă, în schimb alteori simţeam că nu mai pot îndura şi că am s-o părăsesc; cea mai mică bănuială despre intenţiile mele însă era de-ajuns, îmi închipui, ca s-o ţină trează toată noaptea în căutarea mereu a altor şi altor chipuri de a mă pedepsi. Era între noi vechiul joc de-a şoarecele şi pisica — probabil matricea originară a tuturor jocurilor de pe lume. Dar, întrucît pisica pune mai multă patimă în el, în vreme ce şoarecele dovedeşte doar un simplu interes faţă de existenţă, cu siguranţă că şoarecele va obosi cel dintîi. Către sfîrşit mi se părea chiar că dorea să fim descoperiţi, atît de imprudentă era cu legătura noastră ; iar în acele zile trebuia procedat cu multă prudenţă cînd era vorba de o dragoste tainică.

Mi-aduc aminte că eram tocmai în acest stadiu cînd m-am prezentat la palatul ei în seara unui bal la care ea mergea costumată în coafeză şi unde eu nu fusesem invitat. Prin anii şaptezeci femeile purtau nişte piepte- nături savante şi truda coaforilor cerea timp. Gîndul la soţul ei mă urmărea pretutindeni ca o umbră uriaşă proiectată pe fundalul alb al unui teatru absurd de marionete. începeam să mă simt atît de sătul — nu de ea anume, ci secătuit lăuntric — încît mă hotărîsem să provoc o ceartă şi să avem o explicaţie, chiar dacă aveam s-o pierd astfel, cînd deodată, în seara de care-ţi spun, a provocat ea cearta şi explicaţia, dar

cu o violenţă cum nu mi-a fost dat să mai întîlnesc de atunci încoace ; şi în pluş folosindu-se chiar de arma pregătită de mine : pe scurt mă învinuia că mă gîndeam mai mult la soţul ei decît la ea. Cînd am auzit una ca asta în acel budoar al ei pastelat, pe care îl cunoşteam atît de bine — o cutie înecată în mătăsuri, tapiserii şi parfumuri de felul celor în care le plăcea pe atunci femeilor să se închidă şi, îmi aduc aminte, cu cîteva tablouri înfăţişînd flori, cu perne moi de mătase şi un buchet enorm de liliac în colţ, la spatele meu, cu lumina lămpii filtrate printr-un abajur mare şi roşu —, n-am avut ce să-i răspund, căci dreptatea, ştiam, era de partea ei.

Numele soţului nu ţi-ar fi necunoscut dacă ţi l-aş spune, căci se mai vorbeşte încă despre el, deşi a murit de mult. Sau i l-ai întîlnit în oricare din memoriile scrise despre acea perioadă, căci a fost idolul generaţiei noastre. Mai tîrziu a cunoscut o mare nefericire, dar în acel moment — cred că avea treizeci şi trei de ani — umbla liniştit, în plină măreţie a forţei lui atît de stranii. Tot pe atunci am auzit doi bătrîni vorbind despre mama lui, care fusese una din frumuseţile epocii Restauraţiei, iar unul spunea că îşi purta toate bijuteriile ei celebre cu graţia şi uşurinţa cu care alte tinere doamne poartă la gît cununi din flori de cîmp.

„Da — a zis celălalt după ce a reflectat un moment — şi la urmă le risipea în jurul ei *ă la* Ophelia, tot ca pe nişte flori.“

Iată de ce cred că acea uşurinţă rară în toate treburile să fi fost, alături de slăbiciunea lui, o trăsătură ereditară. în toiul acelui manierism aparte, pe care-1 numeam atunci *fin de siecle* **********, fălindu-ne cu el, omul îşi păstra, pînă şi în capriciile sale cele mai fantastice, ceva din *le grand siecle:* o nobleţe plină de rectitudine, care mai amintea de vechea Franţă.

Am privit de atunci acele construcţii uriaşe din secolul al XVII-lea, ce par total inadecvate pentru a

---

********** Sfîrşit de secol, (fr.) (N. t.)

fi locuite de (fiinţe omeneşti şi m-am gîndit că pentru el anume trebuie să fi fost ridicate — şi pentru mama lui, presupun. Avea o asemenea încredere în viaţă, independentă de succesele pentru care îl invidiam cu toţii, de parcă ar fi ştiut că putea recurge la forţe mai înalte, necunoscute nouă, dacă ar fi vrut. A fost pentru mine un subiect de adîncă reflecţie despre destinul omului cînd am aflat multi ani mai tîrziu, că, Spre sfîrşitul tragicei sale vieţi, le răspundea prietenilor, care îl conjurau în numele lui Dumnezeu, cu cuvintele lui Aias din tragedia lui Sofocle : „Ah, prea mă stînjeneşti! Nu ştii că zeilor eu nu mai sînt dator slăvire să le dau ?“ ††††††††††

îmi dau seama că n-ar fi trebuit să-ncep să vorbesc despre el, deşi au trecut atîţia ani ; dar idealul tinereţii nu rămîne întotdeauna o piatră de hotar în mijlocul în- tîmplărilor şi sentimentelor demult apuse. El n-a avut nimic de-a face cu toată istoria aceasta.

îţi spuneam cum eu însumi eram conştient că sentimentele mele faţă de încîntătoarea tînără pe care o adoram erau de calibru mic prin comparaţie cu sentimen-
tele ce le nutream pentru tînărul ei soţ. Dacă ar fi fost împreună cînd ne-am cunoscut, cred că nici n-aş fi visat vreodată să mă îndrăgostesc de soţia lui.

însă dragostea acesteia pentru el şi gelozia ei aveau un caracter ciudat. Că era îndrăgostită de el mi-am dat seama din clipa cînd a început să vorbească despre el. Poate că ştiusem de mult acest lucru. Şi mai era şi geloasă. Suferea, plîngea... era, cum îţi spuneam, gata chiar să ucidă dacă nimic altceva nu-i mai era de ajutor... iar acea luptă continuă, probabil unica realitate din viaţa ei, nu arăta atît ca o luptă pentru posesiune cît ca o în-trecere. Era geloasă pe el de parcă soţul ei ar fi fost altă tînără în vogă, rivala ei, sau ca şi cum ea

---

†††††††††††† *Aias,* versurile 589—590. In Sofocle — *Teatru,* vol. I, EPL, Bucureşti, 1965. Traducere de George Fotino. (N. t.)

însăşi ar fi fost un tînăr invidios pe succesele lui. în sinea ei cred că era mereu singură cu el într-o lume pe care o dispreţuia. Cînd călărea nebuneşte, cînd se înconjura de admiratori, stătea întruna cu un ochi aţintit asupra lui, întocmai ca un alergător într-o cursă de trap, cînd nu-şi desprinde ochii de concurentul de lîngă el. Cît despre noi, ceilalţi, existam pentru ea doar în măsura în care urma să aparţinem unuia sau altuia din ei şi trecea de la un iubit la altul cu dezinvoltura cu care trecea peste obstacolele hipice, pentru a aduna mai multe cuceriri decît bărbatul pe care îl iubea.

Desigur, nu am de unde şti cum începuse această întrecere dintre ei. Mai tîrziu am încercat să deduc că trebuie să se fi născut din dorinţa ei de răzbunare pentru ceva ce-i făcuse el în trecut. Dar simţeam că tocmai această patimă oarbă o secătuise de orice culoare.

Acum trebuie să-ţi spun că toate aceste întîmplări se petreceau în zilele de început ale acelui curent numit pe atunci „emanciparea femeii[41]. Multe lucruri ciudate s-au întîmplat în acea vreme. Nu am impresia că în perioada de care-ţi vorbesc această mişcare a pătruns foarte adînc în lumea mondenă, dar aici se întîlneau tinerele de o inteligenţă excepţională, peste măsură de îndrăzneţe şi întreprinzătoare, care ieşeau din conul de umbră al ultimului mileniu, clipind în soare şi arzînd de dorinţa de a-şi încerca aripile. Cred chiar că unele din ele au împrumutat armura şi nimbul Ioanei d'Arc, ea însăşi o fecioară emancipată, devenind nişte îngeri incandescenţi. Dar majoritatea femeilor, cînd se simt libere să încerce experienţe cu viaţa, se duc direct la Sabatul vrăjitoarelor. <în ce mă priveşte, eu le respect pentru acest motiv şi nu cred că aş putea iubi vreo femeie care să nu fi încălecat măcar o singură dată pe coada unei mături.

Mi s-a părut întotdeauna nedrept faţă de femei că ele n-au fost niciodată singure pe lumea asta. A existat o perioadă, lungă sau scurtă, nu ştiu, cînd Adam a putut colinda pămîntul vesel şi liniştit

printre celelalte vieţuitoare, unic stăpîn al sufletului său, iar majoritatea bărbaţilor vin pe lume cu amintirea acelei epoci. Biata Eva în schimb l-a găsit pe el, cu toate pretenţiile lui faţă de ea gata formulate încă din clipa cînd a privit lumea. Din această pricină femeia îi poartă mereu Creatorului pică : ea simte că ar avea dreptul să primească înapoi acea epocă paradisiacă şi s-o ţină doar pentru sine. Numai că, mare ghinion, cînd alergi după un timp care a trecut, eşti nevoit să te ţii de coada lui, adică exact pe dos de cum ar trebui. Şi astfel tinerele vrăjitoare dobîndeau tot ce le poftea inima ca într-o imagine reflectată.

Bătrînele doamne din acea vreme, patroane la diferite aşezăminte ecleziastice şi în căminele lor, erau de părere că emanciparea le sucea tinerelor capetele. Probabil că nu numai stăpîna inimii mele, ci încă multe alte doamne galopau pe deşălate, cu obrazul lipit de gîtul calului, după modelul vînătorului sălbatic din poveste. Iar în aer plutea o teorie ce-şi cîştigase o mulţime de adepte ; ea spunea că gelozia amanţilor era un lucru ignobil şi că nici o femeie nu trebuia să accepte să fie posedată de alt bărbat decît de diavol însuşi. Iar, potrivit doctorului Faust, pe drumul către el, femeile se mîndreau că sînt cu o sută de paşi înaintea bărbaţilor. Insă gelozia proprie întrecerii era, ca şi între Adam şi Lilit ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡, o nobilă străduinţă. Aşa că întîlneai nu numai bătrînele vrăjitoare din *Macbeth,* de la care te-ai mai fi putut aştepta la una ca asta, însă chiar şi tinere domniţe cu chipuri gingaşe ca nişte flori, furioase şi nebune de gelozie pe mustăţile amanţilor lor. Şi totul li se trăgea — întocmai ca la vrăjitoarele canonice — de la faptul că citiseră Cartea Facerii de la coadă la cap. Lăsate în legea lor, ar fi putut desprinde o mulţime de învăţături bune din ea. însă tocmai

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Făptură demonică, prima soţie a lui Adam în paradis, înainte de apariţia Evei. Lilit nu figurează decît o singură dată în Vechiul Testament *(Isaia,* 34, 14) ; apare în schimb în unele texte apocrife ale tradiţiei evreieşti. (N. t.)

bieţii bărbaţi docili, avocaţii emancipării, care — dar asta-i soarta vracilor dintotdeauna — făceau o figură jalnică la Sabat, au fost cei care au stricat şi stilul şi zborul înaripat al acestei bizare situaţii, cobo- rînd-o pe pămînt şi supunînd-o legilor raţiunii terestre. Cu toate acestea cred că lucrurile s-au mai schimbat între timp, iar în ziua de azi, cînd bărbaţii s-au emancipat şi ei, poţi întîlni tînărul amant la gura plitei, urmărind umbra vrăjitoarei pe pămînt şi învîrtind, cu o imaginaţie infinit mai palidă, în fiertura ucigătoare pregătită iubitei sale din invidie pentru sînii acesteia.

Rolul ce-mi fusese rezervat în povestea tinerei mele vrăjitoare emancipate nu era cîtuşi de puţin măgulitor. Cred totuşi că ţinea la mine cu disperare sau, probabil, cu acel gen de pasiune pe care fetiţele mici o nutresc faţă de păpuşa preferată. în măsura în care aşa se prezenta realitatea, eram într-adevăr figura centrală a dramei noastre comune. Dacă ea ar fi fost Othello, nu soţul ei ci eu ar fi trebuit să joc rolul Desdemonei ; mi-o imaginez suspinînd : „Ce păcat ! Ah, Iago, ce păcat, Iago !“ §§§§§§§§§§§ pentru această împrejurare nefericită, dorind chiar să-mi dea o sărutare şi încă una înainte de a termina cu totul. Numai că ea nu voia să mă ucidă pentru a face dreptate sau pentru a se răzbuna. Voia să mă distrugă pentru a nu fi nevoită să mă piardă şi să vadă cum o posesiune extrem de preţioasă trece la rivalul ei, după cum un general stăpîn pe voinţa lui mai degrabă aruncă în aer fortăreaţa pe care n-o mai poate apăra decît s-o vadă căzînd în mîinile duşmanului.

Abia spre sfîrşitul întrevederii noastre a încercat să mă otrăvească. Nu cred că aşa prevăzuse desfăşurarea scenei, ci intenţiona să-mi spună ce gîndeşte despre mine cînd otrava avea să fie deja în trupul meu, însă nu fusese în stare să se stăpînească timp atît de îndelungat. Iţi dai seama

§§§§§§§§§§§ *Othello,* I, 4. In Shakespeare — *Opere,* voi. VIII, ESPLA, Bucureşti, 1960. Traducere de Ion Vinea. (N. t.)

că mi s-a părut nefiresc să-mi ofere cafea în acel stadiu al discuţiei noastre. Insistenţele ei şi apoi brusca tăcere de moarte cînd am dus ceaşca la gură au dat-o de gol. Deşi abia dacă am atins cafeaua cu buzele, încă-mi amintesc de gustul insipid, mortal de opiu şi, dacă aş fi golit ceaşca, otrava nu mi-ar fi răscolit stomacul şi nu mi-ar fi transformat măduva oaselor în apă mai mult decît convingerea fatală şi definitivă că ea îmi dorea cu adevărat moartea. Am scăpat ceaşca, vlăguit ca un om care se îneacă, am rămas ţintuit locului privind-o fix, iar ea a făcut un gest violent, ca şi cum ar fi avut intenţia să se repeadă spre mine. Apoi am stat amîndoi complet nemişcaţi timp de un minut, ştiind amîndoi că totul era pierdut. După o clipă ea a început să tremure toată şi să plîngă, ţinîndu-şr ambele mîini în dreptul gurii, transformată brusc într-o femeie foarte bătrînă. Cît despre mine, nu eram în stare să articulez nici un sunet şi cred că pur şi simplu am fugit din acea casă de îndată ce am avut destulă forţă pentru a mă urni din loc. Aerul curat, ploaia, strada chiar m-au întîmpinat ca nişte vechi prieteni uitaţi, dar la nevoie tot credincioşi.

Aşa am ajuns pe o bancă de pe Avenue Montaigne, cu întregul edificiu al mîndriei şi fericirii mele zăcînd prăbuşit jur împrejur, bolnav de moarte din cauza groazei şi a umilinţei, cînd s-a apropiat de mine fata de care îţi spuneam.

Trebuie să fi stat amîndoi aşa o vreme, eu pe bancă în ploaie, iar ea deoparte, studiindu-mă atentă înainte de a-şi lua inima-n dinţi şi a cuteza să se apropie. O fi simţit înţelegere şi compasiune pentru mine, gîndind poate că şi eu eram beat, pentru că un om în toate minţile nu stă fără pălărie în ploaie, sau poate pentru că eram atît de apropiaţi ca vîrstă unul de celălalt. N-am auzit ce mi-a spus nici prima, nici a doua oară. Nu aveam dispoziţia necesară să angajez un dialog cu o fată a străzilor. Cred că din pur instinct de autoconservare m-am îndemnat însă pînă la urmă

să mă uit la ea şi s-o ascult. Trebuia să fug, să scap de gîndurile mele şi orice fiinţă care mă putea ajuta era binevenită. Dar totodată în prezenţa acelei fete era ceva extrem de graţios şi de expresiv, care cred că mi-a atras atenţia. **Stătea** în ploaie, puternic rujată, cu ochii strălucindu-i ca două stele şi foarte dreaptă, cu toate că abia se ţinea pe picioare. Cum o priveam insistent, a rîs către **mine cu un** rîs uşor şi cristalin. Era foarte tînără. îşi ţinea rochia puţin ridicată cu o mînă, căci pe vremea aceea femeile purtau rochii cu trene lungi şi pe stradă. Pe cap avea o pălărie neagră cu pene de struţ ce atîrnau ude şi triste, umbrindu-i fruntea şi ochii. Curbura fermă a bărbiei şi rotunjimea gîtului ei tînăr se decupau lucitoare în lumina unui felinar. Aşa o văd şi azi aievea, deşi mai reţin încă o altă imagine a ei.

Ceea ce m-a impresionat la ea a fost faptul că părea în mod atît de straniu emoţionată şi îmbătată parcă de toată situaţia. Avansul ce mi-1 făcuse nu era cel convenţional. Arăta ca un om pornit într-o mare aventură sau ca unul care deţine un teribil secret. Probabil că am început să zîmbesc privind-o, cu acel zîmbet amar şi în acelaşi timp năvalnic, propriu numai oamenilor tineri, căci a prins curaj. S-a apropiat. M-am căutat prin buzunare ca să-i dau nişte bani, dar nu aveam la mine. M-am ridicat şi am început să umblu, iar ea a pornit alături de mine. încercam, ţin minte, o senzaţie reconfortantă s-o ştiu alături, căci nu voiam să fiu singur. Aşa s-a făcut că am lăsat-o să mă însoţească.

Am întrebat-o cum o cheamă. O chema Nathalie.

Pe vremea aceea ocupam un post la legaţia noastră din Paris şi aveam un apartament în Place Franşois I, aşa că n-a trebuit să mergem mult. Eram obişnuit să vin tîrziu acasă, iar în zilele cînd ştiam că voi ajunge la cele mai ciudate ore, lăsam focul aprins şi o gustare rece pregătită. Era şi o sticlă de şampanie la gheaţă. îmi păstram totdeauna o sticlă de şampanie ca s-o beau cînd mă întorceam de la momentele mele bucolice.

Fata privi în jurul ei cu o expresie mulţumită pe faţă. La lumina lămpii am putut vedea mai bine

cum arăta de fapt. Părul îi cădea în bucle moi, iar ochii îi erau albaştri. Avea o figură rotundă, cu fruntea înaltă. Era extrem de graţioasă şi delicată. Cred că m-am minunat văzînd-o, aşa cum te-ai minuna să găseşti nici mai mult nici mai puţin decît un buchet de trandafiri fragezi într-un canal. Dacă aş fi fost o fiinţă cu un echilibru natural, cred că ar fi trebuit să-i cer o explicaţie despre misterul ce părea s-o învăluie, dar n-am impresia că mi-a trecut prin minte aşa ceva atunci.

Adevărul e că trebuie să fi fost amîndoi într-o stare foarte ciudată în acea seară, o stare care probabil că n-avea să se mai repete pentru nici unul din noi vreodată. Ştiam la fel de puţin despre ceea ce provocase emoţia ei ca şi ea despre starea mea de spirit, însă, tulburaţi şi încordaţi la maximum, ne întîlneam într-un anume gen de simpatie. în parte buimăcit şi în parte anormal de lucid şi sensibilizat, o priveam cît se poate de egoist, fără a mă gîndi vreo clipă de unde venea şi unde avea să dispară din nou, ca şi cum mi-ar fi fost dăruită, iar prezenţa ei ar fi însemnat un fel de faptă generoasă a destinului într-un moment cînd nu puteam rămîne singur, îmi părea că venise ca un spiriduş al metropolei ce ne înconjura — Parisul — care în orice clipă era în stare să ne ofere daruri absolut neaşteptate şi care mi-o trimisese tocmai mie la momentul potrivit. Ce gîndea sau ce simţea ea despre mine, asta n-aş putea spune. Atunci nu m-am gîndit, dar acum, dacă stau să-mi amintesc bine, parcă îmi vine să cred că şi eu trebuie să fi apărut ci un simbol în ochii ei, căci sigur e că nu existam pentru ea ca individ.

Faptul că era atît de tînără şi frumoasă m-a făcut să simt o mare fericire, iar un val de căldură mi-a străbătut tot trupul. Reuşeam să rîd din nou după ceasurile grele şi chinuitoare pe care le trăisem. I-am scos pălăria, apoi i-am ridicat uşor bărbia şi am sărutat-o. Pe urmă am simţit cît era de udă. Cred că umblase multă vreme prin ploaie, căci hainele îi semănau cu penele unei găini murate. M-am dus pînă la masă, am destupat sticla, am

umplut un pahar şi i l-am oferit. L-a luat stînd în faţa focului, cu buclele desfăcute căzîndu-i peste frunte. Obrajii îi erau roşii, iar ochii îi străluceau de parcă ar fi fost un copil abia trezit din somn sau o păpuşă. A băut încet o jumătate de pahar, nedezlipindu-şi ochii de chipul meu, ca şi cum şampania ar fi împiedicat-o de a mai rămîne tăcută, a început să cînte încet, cu o voce plăcută, abia mişcîndu-şi buzele, cele dintîi măsuri dintr-o melodie, un vals ce se cînta pe atunci în toate sălile publice. Apoi s-a întrerupt, a golit paharul şi mi l-a întins spunîndu-mi : *A votre sânte.* **********

Vocea îi era atît de veselă şi de cristalină ca ciripitul unei păsări în desiş, iar dintre toate lucrurile în acea clipă muzica îmi mergea cel mai direct la inimă. Cîntecul ei mi-a întărit senzaţia ce-o aveam, şi anume că fusesem dăruit cu ceva ieşit din comun şi aflat deasupra naturalului. I-am umplut din nou paharul, i-am cuprins gîtul arcuit şi alb cu mîna mea şi i-am îndepărtat inelele de păr ud de pe faţă.

— Cum Dumnezeu ai ajuns să te uzi în halul ăsta, Nathalie ? — am întrebat-o de parcă aş fi fost bunicuţa ei. Scoate-ţi hainele şi te încălzeşte.

în timp ce vorbeam, vocea mi se schimbă. Am început să rîd din nou. M-a fixat cu ochii ei ca două steluţe. Faţa i s-a înfiorat o clipă. Apoi şi-a descheiat pelerina şi a lăsat-o să cadă la picioarele ei. Sub acea pelerină de dantelă neagră, nepotrivită cu anotimpul şi cam decolorată pe la margini într-un maron ruginiu, avea o rochie de mătase neagră foarte strînsă peste bust, talie şi şolduri, în schimb jos numai pliseuri, falduri şi volane, o modă care tocmai apăruse pe atunci. Pliurile rochiei luceau la lumina focului meu. Am început s-o dezbrac aşa cum aş fi dezbrăcat o păpuşă, încet şi cît se poate de stîngaci, iar ea stătea dreaptă şi mă lăsa să mă ostenesc singur. Chipul ei proaspăt avea o expresie gravă, dar totodată copilăroasă. O dată sau de două

********** In sănătatea dumneavoastră, (fr.) (N. t.)

ori s-a colorat la atingerea mea, dar, în timp ce-i descheiam corsetul iar mîinile mele îi mîngîiau umerii reci sau sînii, figura i s-a destins într-un zîmbet larg şi dulce şi a ridicat mîna ca să-mi atingă degetele.

Aici bătrînul baron von BrackeI făcu o pauză lungă.

— Cred că e nevoie să-ţi explic — reluă el firul povestirii — ca să poţi înţelege cum trebuie această istorie, că pe atunci a dezbrăca o femeie însemna un lucru foarte diferit de ceea ce bănuiesc că înseamnă astăzi. Cum se îmbracă în ziua de azi doamnele voastre ? Cît mai sumar, doar cîteva linii perpendiculare, tăiate din nou încă înainte de a fi avut timp să creeze vreo impresie. Hainele de azi nu au nici un scop. Ele există de dragul corpului, nu au o viaţă a lor proprie, sau, dacă le revine totuşi vreo datorie, aceea este de a dezvălui.

Dar în acele vremuri corpul unei femei era o taină pe care hainele ei se străduiau s-o păstreze cît mai bine ascunsă. Bateam străzile pe vreme rea numai pentru a întrezări pe furiş, o frîntură de clipă, vreo gleznă dezvelită, a cărei vedere vă este probabil la fel de familiară vouă, tinerilor din ziua de azi, cum ne sînt nouă picioarele acestor pahare din care bem vin. Pe atunci hainele aveau o fiinţă, un spirit al lor propriu. Cu o seninătate deloc uşor de străpuns, îşi asumau misiunea de a transforma trupul ce-1 înconjurau şi de a crea o siluetă atît de mult depărtată de forma ei reală încît 'devenea un mister a cărui rezolvare îţi revenea ca un privilegiu divin. Cămăşile lungi şi strimte, balenele de la corsete, fustele şi combinezoanele, căptuşelile şi întăritu- rile de pînză, toată acea grămadă de material sub care erau îngropate femeile de pe vremea mea, cînd nu erau încătuşate în adevărate cămăşi de forţă strînse pînă la limita îndurării umane, toate acestea nu aveau decît un singur scop : să ascundă.

Din marea de falduri, pliseuri, dantele şi volane

care ondulau, *secundum artem* ††††††††††††, la fiece mişcare, talia trebuia să se contureze asemeni caliciului unei flori, ridicînd în sus bustul, înălţat şi rotunjit ca un trandafir, dar captiv al balenelor corsetului pînă la umeri. încearcă să-ţi închipui acum cît de diferită vedeau şi simţeau viaţa nişte fiinţe strînse în acele corsete înguste în care abia apucau să respire şi îngropate în coţi întregi de stofă, ce-i tîrau după ele oriunde mergeau ori şedeau şi care nici nu visau că s-ar putea să umble şi altfel, cînd tinerele voastre poartă haine ce abia le ating şi nu ocupă nici un spaţiu. Pe atunci o femeie era o operă de artă, produsul cîtorva secole de civilizaţie, iar despre silueta ei vorbeai la fel ca despre salonul ei, cu acea admiraţie pe care o acorzi de obicei realizărilor unui artist dotat şi neobosit.

Iar sub toate aceste acoperămînturi respira şi mişca însăşi Eva, făcută să fie pentru noi o revelaţie de fiecare dată cînd îşi părăsea deghizarea, cu talia purtîndu-i însă semnele delicate ale îmbrăcăminţii, ca pe o centură din petale de trandafir.

Vouă, tinerilor, care rîdeţi şi de ideile şi de moda anilor şaptezeci şi care îmi veţi spune că şi aşa, cu toată artificialitatea noastră, precis n-au reuşit prea multe lucruri să-şi păstreze pentru noi misterul, fie-mi îngăduit să vă atrag atenţia că nu înţelegeţi probabil adevăratul sens al acestui cuvînt. Nimic nu este misterios pînă nu simbolizează ceva. Chiar pîinea şi vinul din biserică trebuie coapte în cuptor şi respectiv îmbuteliate, bănuiesc. Femeile din acea vreme erau mai mult decît o simplă colecţie de individualităţi. Ele simbolizau, sau reprezentau, Femeia. îmi dau seama că însuşi acest cuvînt, în *acest* sens anume, a ieşit din limbaj. Dacă noi vorbeam despre femeie — cu destul cinism, cum ne plăcea să credem — voi vorbiţi despre femei şi aici stă toată diferenţa.

Ţi-aminteşti de învăţaţii evului mediu care

---

†††††††††††† După [toată] arta, (lat.) (N. t.)

dezbă- teau cu înverşunare ce apăruse mai întîi : ideea de cîine sau cîinele propriu-zis ? Voi, care învăţaţi statistici încă de la vîrsta grădiniţei, n-aveţi nici un dubiu, cred. De aceea pe bună dreptate se poate spune că lumea voastră arată în realitate ca şi cum ar fi fost făcută experimental. Pentru noi însă pînă şi ideile domnului Darwin erau noi şi ciudate. Noi ne dobîndeam ideile noastre la ocazii aparte, cum ar fi concertele sau ceremoniile de curte şi fusesem crescuţi cu sentimente foarte precise despre diferenţa dintre o naştere legitimă şi una nelegitimă. Aveam încredere în scop ca atare. Pentru noi ideea de Femeie *das ewig Weibliche* ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡, despre care tu însuţi nu poţi nega că închide în sine şi o parte de mister — a fost creată la început, iar femeile noastre îşi făceau o misiune din a o reprezenta cu cinste, după cum presupun că misiunea câinelui propriu-zis trebuie să fie de a reprezenta cu cinste ideea de cîine a Creatorului.

Puteai astfel urmări evoluţia acestei idei la o fetiţă, care creştea şi, fără îndoială, potrivit unor reguli străvechi, era iniţiată în ritualurile acestui cult, iar în cele din urmă confirmată. Centrul de greutate al fiinţei ei se deplasa treptat de la individualitate spre simbol şi erai întâmpinat cu acea mîndrie şi modestie aparte proprii unui reprezentant al marilor puteri — la fel cu cele ce se pot regăsi la un artist cu adevărat mare. De fapt atitudinea semeaţă a fetiţei frumoase sau aparenţa maiestuoasă a .bătrînelor doamne nu se datorau în mai mare măsură vanităţii lor personale sau oricărei alte cauze speciale decît mîndria lui Michelangelo însuşi sau a ambasadorului Spaniei în Franţa. Oricît de aclamat ar fi fost pe malurile Styxului de indignarea victimelor sale individuale cu părul despletit şi sînii dezveliţi, Don Giovanni ar fi fost achitat de un juriu de femei din vremea mea dacă ar fi trebuit să-i dea o sentinţă, şi asta tocmai

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Eternul feminin, (germ.) (N. t.)

datorită marii sale fidelităţi faţă de ideea de Femeie. însă tot ele ar fi fost de acord cu magiştrii de la Oxford în a-1 condamna pe Shelley pentru ateismul său ; pînă şi pe Cristos au reuşit să-1 domine, reprezentîndu-1 totdeauna ca pe un prunc ţinut în braţe şi veşnic dependent de Sfînta Fecioară.

Mulţimea adunată în faţa acestui templu al misterului nu este prea interesantă. Cu adevărat interesant este preotul dinăuntru. Gloata care stă la poartă aşteptînd să se împlinească minunea sîngelui clocotitor al Sfîntului Pan- taleone am văzut-o adesea şi în multe locuri. Dar numai foarte rar mi-a fost îngăduit să pătrund sub răcoroasele bolţi din spate, ori am avut prilejul să văd preoţii, bă- trîni şi tineri, pînă la băieţii din cor, care simt că sînt cele mai însemnate persoane ale ceremoniei şi se arată în acelaşi timp speriaţi, dar şi obraznici, ocupîndu-se, în felul lor propriu, de pregătiri, păzitori ai unui mister despre care ştiu de fapt totul. Ce însemna cinismul lui Lord Byron sau al lui Baudelaire, pe care tocmai îi citeam pe atunci străbătuţi de un *frisson nouveau* §§§§§§§§§§§§§, pe lingă cinismul acestor mici preotese, prezicătoare toate, care executau cu conştiinciozitate maximă ritualurile unei religii despre care ştiau totul şi nu credeau nimic, întreţinînd, sînt sigur, şi între ele doctrina misterului lor. Poeţii noştri de atunci ne-au descris cum o adunare de tinere frumuseţi vor fi rîs şi vor fi chicotit după perdelele unei băi în timp ce „puneau în apă crinii[11].

Nu ştiu dacă-ţi mai aminteşti de povestea fetei care salvează o corabie cuprinsă de răzmeriţă şezînd cu o torţă aprinsă pe butoiul de pulbere şi amenin ţînd că-i dă foc, dar ştiind tot timpul că butoiul de fapt era gol. Mi s-a părut mereu o imagine minunată a femeii din vremea mea. Aşa erau ele, menţineau ordinea lumii şi-i păstrau echilibrul şi ritmul şezînd pe misterul vieţii, dar ştiind tot timpul că de fapt nu e nici un mister la

§§§§§§§§§§§§§ Fior nou. (fr.) (N. t.)

mijloc. V-am auzit pe voi, tinerii, spunînd că femeile de altădată n-aveau umor. Amintindu-mi de figura acelei fete care stă pe butoiul de pulbere şi priveşte severă în jos, m-am întrebat adesea dacă faimosul nostru simţ masculin al umorului nu apare cam insipid prin comparaţie cu al lor. Dacă noi le eram mai recunoscători pentru că existau decît le sînţ.ţi voi femeilor de astăzi, cred că aveam toate îndf'ep tăblie.

Sper să nu te superi — spuse el — dacă un om bătrîn zăboveşte asupra unor imagini dintr-o epocă apusă. în- chipuie-ţi că eşti, pentru o clipă, captiv într-un muzeu şi că asişti la o paradă a modei de demult. Poţi să şi rîzi de ea dacă vrei.

Apoi bătrînul cavaler se întoarse la povestirea sa :

Cînd mai apoi am început s-o dezbrac, iar straturile de haine ce-o dominau şi o ascundeau cu atîta stricteţe privirii căpeau unul cîte unul în faţa căminului meu, sub lumina lămpii celei mari, ea însăşi înfăşurată în metri întregi de mătase — în acea vreme, dragul meu, totul era din belşug îmbrăcat şi scaunele mele masive, mi-a- mintesc, aveau franjuri lungi de mătase jur împrejur, iar în vîrful lor pompoane mici de catifea, fără de care Mobila ar fi trecut drept urîtă — pînă ce a rămas goală, m-am găsit în faţa celei mai desăvîrşite capodopere a naturii pe care ochii mei au avut vreodată prilejul de a o admira, o vedere, crede-mă, care-ţi tăia răsuflarea. Ştiu că uneori micile imperfecţiuni ale siluetei feminine pot fi extrem de atractive — eu însumi am divinizat odată o Veneră cu picioarele în X — dar acel trup tînăr te emoţiona, te tulbura prin perfecţiunea lui atît de pură. Iar fata era atît de tînără încît, în mijlocul deplinei şi profundei admiraţii, intuiai o perfecţiune încă şi mai mare la care avea să ajungă, şi cu asta cred că ţi-am spus totul.

Trupul ei strălucea în lumină, cu rotunjimi delicate şi neted ca marmura. De la gît pînă la glezne era o singură linie dreaptă — un copac tînăr

ce se avînta spre cer. Aceeaşi trăsătură se distingea şi în căputa înaltă a piciorului, cînd îşi scoase pantofii uzaţi, ca şi în curbura bărbiei, ca şi în privirea pătrunzătoare, dar blîndă a ochilor ei şi în liniile delicate, dar ferme ale umărului şi în- cheieturii mîinii.

La căldura moale a focului ce se prelingea dezmier- dîndu-i pielea de care pînă atunci stătuseră lipite hainele ei ude, oftă de plăcere şi toarse puţin, ca o pisică. Rîse uşor, asemeni unui copil în pragul şcolii, cînd ia vacanţă. Stătea dreaptă în faţa focului ; buclele ude îi atîrnau pe frunte, dar nu încerca să le îndepărteze ; obrajii viu coloraţi semănau, faţă de trupul ei gol, şi mai mult cu ai unei păpuşi.

Cred că tot sufletul mi se adunase în ochi. Realitatea mă întîmpinase, ceva mai devreme, sub o formă atît de urîtă încît nu doream cîtuşi de puţin să vin din nou în contact cu ea. Undeva, în adîncul meu, stătea încă la pîndă o teamă întunecată şi căutam refugiu pe tărîmul fantasmelor asemeni unui copil necăjit în cartea sa de basme. Nu voiam să privesc înainte, dar nu voiam defel să privesc nici înapoi. Am simţit clipa închizîndu-se deasupra mea ca un val. Tot privind-o, am băut un pahar mare de vin, ca s-o ajung din urmă.

Eram atît de tînăr pe atunci încît, la fel ca şi alţi tineri, nu-mi puteam părăsi credinţa în steaua mea norocoasă şi într-o forţă care mă iubea şi îmi purta de grijă, preferîndu-mă tuturor celorlalţi oameni. Nici o minune nu mi se părea de necrezut atîta vreme cît ea mi se în- tîmpla mie. Abia cînd această credinţă începe să se sub- ţieze şi întrevezi posibilitatea de a fi tratat la fel ca alţi oameni înseamnă că tinereţea ta a trecut cu adevărat. Nu eram surprins sau bănuitor în privinţa acestui act de favoare din partea zeilor, însă cred că sufletul mi-era plin de o recunoştinţă foarte duioasă faţă de ei. La urma urmelor mi se părea de la sine înţeles şi cît se poate de normal ca marea forţă din univers favorabilă mie să se manifeste iarăşi, trimiţîndu-mi, în puterea nopţii, drept sprijin şi consolare, acea

fată goală şi beată, o adevărată minune a graţiei.

Ne-am aşezat la cină, doar Nathalie şi eu, singuri în camera mea caldă, şi liniştită, cu metropola jos, la picioarele noastre şi cu draperiile grele de mătase între noaptea ploioasă şi noi, ca două bufniţe în ruina unui turn din inima pădurii şi nimeni pe lume nu ştia de noi. Ea îşi rezemă un braţ pe masă şi-şi propti capul cu mîna. Cred că, tot mîncînd, i se făcuse şi mai foame. Mi-amin- tesc că aveam icre negre şi nişte pui rece. A început să radieze către mine, să rîdă, să-mi vorbească şi să asculte ce-i spuneam la rîndul meu.

Nu mai ştiu ce-am vorbit. Cred însă că am fost sinceri amîndoi, iar eu i-am povestit — ceea ce n-aş fi putut relata nimănui altcuiva — cum era cît pe-aci să fiu otrăvit chiar înainte de a o întîlni pe ea. Şi mai cred că i-am povestit şi despre ţara mea, pentru că, la cîtva timp după aceea, mi-a trecut prin minte că s-ar putea să-mi scrie acolo sau chiar să vină să mă caute. Mi-amintesc că mi-a istorisit, cu destulă tristeţe în glas, trebuie să recunosc, povestea unei maimuţe bătrîne care ştia să facă tot felul de şotii şi care fusese a unui flaşnetar armean. Stăpînul ei murise, iar ea voia să-şi facă şotiile, dar aştepta mereu cuvîntul-cheie, pe care însă nu-1 mai ştia nimeni. în timpul povestirii a imitat maimuţa în modul cel mai comic şi totodată cel mai graţios din cîte mi-a fost dat să văd. însă cel mai bine mi-amintesc de mişcările ei. Cîteodată mă gîndeam că sensul unor piese muzicale pentru vioară sau pian mi s-a desluşit prin contemplarea contrastului, sau armoniei dintre mîna ei lungă şi subţire şi bărbia scurtă şi rotunjită în timp ce ducea paharul la gură.

în nici o altă legătură sentimentală — dacă aceasta putea fi numită o legătură sentimentală — n-am mai încercat aceeaşi senzaţie de libertate şi de siguranţă ca atunci. La ultima mea aventură mă preocupase tot timpul să aflu ce gîndea cu adevărat amanta mea despre mine şi ce rol jucam eu în ochii lumii. Dar acolo sus, în odăiţa noastră, nu putea pătrunde nici una din toate acele îndoieli şi temeri.

Mi-nchipui că tocmai această senzaţie de siguranţă şi de libertate absolută o încearcă familiile fericite, în care cei doi soţi sînt o singură fiinţă. Mă întreb însă dacă, în această privinţă, o căsnicie reuşeşte să fie la fel de armonioasă ca întîlnirea dintre doi străini ; dar asta presupun că e chestiune de gust.

Se întîmpla ceva cu noi, deşi nu ne dădeam seama ce. Afară vremea era rea, era îngrozitoare. Mie îmi făcuse ^iaţa o figură foarte urîtă, iar ei probabil una şi mai şi. Dar acea cameră şi acea noapte erau ale noastre şi ne apărau. Deşi nu ne-a trecut prin minte, cina noastră era de fapt o cină a Girondinilor.

Ne ajuta şi vinul. Eu nu băusem mult înainte, dar îmi simţeam puţin capul în nori. Şampania e un tovarăş tare bun şi prietenos cînd plouă afară noaptea. Mi-amin- tesc de cuvintele unui episcop danez care-mi spunea că există multe căi de recunoaştere a adevărului, dar că una din ele e vinul de Burgundia. E o cale foarte bună, îmi dau seama, pentru un. bătrîn închis în cabinetul lui cu lambriuri. însă doi tineri care au văzut diavolul în faţă au nevoie de o mînă de ajutor mai consistentă. însoţiţi de susurul uşor din cupele noastre, am ajuns să ne vedem pe noi înşine şi acea noapte a noastră aşa cum ne-ar fi văzut şi ar fi văzut-o un mare artist, adică demni de geniul unui zeu.

Aveam pe sofaua mea o ghitară cu care urma să cînt, într-un *tableau vivant, o* serenadă unei frumoase romantice — în viaţa de toate zilele o americancă de la ambasadă, care nu era în stare să-ţi întoarcă un ecou indiferent de unde ai fi strigat la ea. Ceva mai tîrziu, Nathalie întinse mîna după ghitară. La primul sunet aceasta se cutremură o dată, căci nu avusesem nici timpul nici dispoziţia necesare pentru a cînta la ea şi, punînd un picior peste celălalt în fotoliul meu larg, începu s-o acordeze. Apoi îmi cîntă două cîntecele. în camera mea tăcută vocea ei gravă şi puţin răguşită se auzea limpede ca un clopot, vibrînd uşor de fericire, ca zumzetul unei albine într-o floare. Mai întîi îmi cîntă un cîntec de *music hall,* o melodie

veselă şi plină de ritm. Pe urmă rămase o clipă gînditoare şi trecu la un cîntecel ciudat, ca o lamentaţie, într-o limbă pe care n-o înţelegeam. Avea un simţ muzical deosebit. Personalitatea puternică şi totuşi atît de delicată ce-i respira din tot trupul răzbătea şi din vocea ei acum. Timbrul puţin metalic, direct şi necrispat, i se potrivea de minune cu ochii, cu genunchii, cu degetele. Era doar ceva mai bogat şi mai plin, ca şi cum ar fi crescut mai repede sau ar fi luat-o cu un pas înaintea trupului. Vocea ei era mai ştiutoare decît ea însăşi, întocmai ca arcuşul copilului-minune Mischa Elman cînd apărea în concerte.

Tot .echilibrul pe care, de bine de rău, izbutisem să mi-1 păstrez în timp ce o priveam se spulberă acum brusc la auzul glasului ei. Acele cuvinte neînţelese pentru mine îmi păreau încărcate de un tîlc mai adînc decît toate cele pe care le înţelegeam. Stăteam într-un fotoliu în faţa ei. Mi-amintesc tăcerea ce s-a lăsat la terminarea cîntecului, cînd am împins masa la o parte şi m-am apropiat de ea sprijinindu-mă într-un genunchi. îşi îndreptă asupra mea o privire atît de limpede, atît de severă şi atît de îndîr- jită, cum cred că numai ulii au cînd le ridici gluga de pe ochi. Am pus jos şi celălalt genunchi şi i-am cuprins picioarele. Nu ştiu ce se putea citi pe chipul meu care să fi fost atît de convingător, dar faţa i se schimbă şi i se lumină de o blîndeţe eroică. De la început încă această fată avusese ceva eroic în toată apariţia ei. De aceea şi cred că a acceptat prezenţa unui neisprăvit ca mine. Căci *du ridicule jusqu'au sublime,* fără îndoială, *il n'y a qu'un pas.*[**********]

Şi, dragă prietene, pe cît arăta de nevinovată, pe atît şi era. Ea a fost prima fată din viaţa mea. Există părerea că întîia oară un tînăr trebuie să facă dragoste nu cu o virgină, ci să cunoască o parteneră mai experimentată. Dar nu-i adevărat; e singurul lucru firesc.

********** De la ridicol pînă la sublim nu-i decît un pas. (fr.) (N. t.)

Cred că trecuseră o oră sau două din noapte cînd m-am trezit cu sentimentul că se întîmplă ceva rău, ceva periculos. Cînd ni se face deodată frig spunem că cineva ne calcă peste mormînt — viitorul ne vine singur în minte. Şi, aşa cum *Von meurt en plein bonheur de ses malheurs passes* ††††††††††††, tot aşa dăm drumul fericirii noastre de acum de dragul nenorocirii viitoare. Nu era vorba numai de *omne animal,* ci de neîncrederea în viitor, ca şi cum m-aş fi auzit pe mine însumi întrebîndumă singur : „De plătit va trebui să plătesc, dar în ce fel ?“ însă atunci nu m-a încercat decît teama că ea va pleca.

Se ridicase mai devreme şi schiţase un gest ca pentru a se duce, dar am tras-o înapoi lîngă mine. Acum spuse : „Trebuie să mă întorc[11] şi se sculă în picioare. Lampa ardea, iar tăciunii mocneau în sobă. Mi se părea cît se poate de natural ca forţele misterioase ce o îndreptaseră spre mine s-o îndepărteze, întocmai ca pe Cenuşăreasa ori pe vreun spiriduş din *O mie şi una de nopţi.* Aşteptam să-mi spună cînd va reveni la mine şi ce aveam eu de făcut. Cu toate acestea stăteam tăcut şi nu scoteam nici un cuvînt.

Se îmbrăcă şi curînd era din nou în toaleta ei neagră, ponosită. îşi puse pălăria şi rămase aşa, în mijlocul camerei, la fel cum o văzusem întîia oară în ploaie. Apoi veni către mine, care şedeam pe braţul fotoliului şi spuse :

— îmi dai douăzeci de franci, nu-i aşa ?

Cum eu nu răspundeam nimic, repetă întrebarea adăugind :

— Marie spunea că... a spus că trebuie să iau douăzeci de franci.

Nu rosteam nici un cuvînt. Stăteam doar şi o priveam. Ochii ei olari şi luminoşi îi întîlniră pe ai mei.

O mare limpezime se făcu atunci în mintea mea, ca şi cum toate iluziile şi artele cu care încercăm să transformăm lumea, coloritul şi muzica şi visele,

---

†††††††††††††† Mori In plină bucurie de nenorocirile trecute, (fr.) (N. t.)

toate s-ar fi tras deoparte şi realitatea mi-ar fi apărut pustie, ca o casă arsă. Iată sfîrşitul piesei. Nu mai era loc pentru nici un cuvînt de prisos.

Pentru prima dată, cred, de cînd o întîlnisem, cu cîteva ceasuri mai devreme, o vedeam acum ca pe o fiinţă umană cu o existenţă a ei proprie şi nu ca pe un dar pe care soarta mi-1 scosese în cale. Gred că orice gînd despre mine însumi m-a părăsit la vederea ei, însă acum era prea tîrziu.

Jucasem amîndoi un joc. O farsă rară îmi fusese oferită, iar eu o acceptasem ; acum era rîndul meu să păstrez caracterul jocului nostru pînă la sfîrşit. Ceea ce-mi ceruse ea era perfect în spiritul acelei nopţi. Pentru palatul pe care-1 construieşte, pentru cei patru sute de sclavi albi şi patru sute negri, plini toţi de nestemate, Aladin cere o lampă veche de alamă ; iar vrăjitoarea care mută din loc trei oraşe şi face o armată întreagă de călăreţi pentru fiul pădurarului cere în schimb inima unui iepure. Fata îşi ceruse răsplata cu glasul şi convingerea lui Aladin şi a vrăjitoarei din poveste, iar dacă eu îi dădeam cei douăzeci de franci, ea rămînea cu siguranţă în cercul magic trasat de spiritul ei liber, graţios şi sfidător. însă eu nu-mi jucam rolul, ci stăteam mut, cu toată greutatea frigului şi a lumii reale apăsîndu-mi umerii, ştiind prea bine că va trebui să-i răspund ceva sau, în următoarele cîteva secunde, să-i dau banii.

Mai tîrziu m-am gîndit că ar fi trebuit să născocesc ceva pentru a-i da siguranţă şi în acelaşi timp pentru a o reţine. Ar fi trebuit să-i dau cei douăzeci de franci şi să-i spun : „Dacă mai vrei douăzeci, vino şi mîine seară". Dacă n-ar fi fost atît de tandră cu mine, dacă n-ar fi fost atît de tînără şi de nevinovată, poate că aş fi făcut-o. însă acea fată a trezit, în cele cîteva ceasuri petrecute alături de ea, tot spiritul cavaleresc din firea mea. Iar spiritul cavaleresc înseamnă, cred eu, să iubeşti sau să îndrăgeşti mîndria partenerului sau adversarului tău, cum vrei să-i spui, la fel de mult sau chiar mai mult ca pe a ta proprie. Sau, dacă aş fi avut un suflet la fel de nevinovat ca al ei, m-aş fi gîndit la toate

acestea, însă eu nu m-am putut despărţi de lumea ucigaşă a realităţii. Eram deprins cu legile ei şi aveam în sînge bacilii fatali ai obiceiurilor ei. Iar atunci nu mi-a trecut prin cap, la fel cum nu mi-a trecut nici de atunci încoace, să schimb răspunsurile în biserică. Cînd prelatul spune : „O, Doamne, curăţă-ne sufletele din noi“, nu m-am gîndit niciodată să-i spun că nu e nevoie, sau orice altceva, dar nu : „Şi nu-ţi lua duhul tău cel sfînt de la noi“.

Încît astfel, de parcă ar fi fost singurul lucru firesc şi rezonabil pe care îl aveam de făcut, am scos douăzeci de franci şi i i-am dat.

înainte de a pleca, a făcut un gest pe care nu l-am uitat niciodată. Cu bancnota în mîna stingă stătea aproape lipită de mine. Nu m-a sărutat şi nu mi-a dat mîna pentru a ne lua rămas bun, ci cu trei degete de la mîna dreaptă mi-a ridicat puţin bărbia, m-a privit şi apoi a îndreptat spre mine o privire consolatoare şi în acelaşi timp încurajatoare, ca a unei surori pentru fratele ei la despărţire. Apoi a plecat.

în zilele următoare — nu chiar în primele, ci mai tîrziu — am încercat să creez o teorie sau să găsesc o explicaţie legată de această aventură.

Cele ce-ţi povestesc se petreceau la scurtă vreme după căderea celui de-al Doilea Imperiu şi după Comuna din Paris. Atmosfera era încărcată de un sentiment al catastrofei. Se prăbuşise o lume. însăşi împărăteasa, pe care, în timpul unei călătorii făcute la Paris în copilărie, mi-o imaginasem ca pe o zeitate feminină sălăşluind undeva deasupra norilor şi conducînd de acolo zîmbitoare destinele umanităţii, fugise în puterea nopţii, singură în trăsură, doar cu dentistul ei american şi nenorocită că nu apucase să-şi ia nici măcar o batistă la ea. Membrii curţii ei se îngrămădeau în reşedinţele din Bruxelles şi Londra, în timp ce vilele lor de la ţară deveniseră grajduri pentru caii prusacilor. Urmase Comuna şi masacrele săvîrşite în Paris de trupele guvernului de la Versailles. O lume întreagă se năruise probabil în acele luni de nenorociri şi lupte.

Tot atunci era şi epoca nihilismului în Rusia, cînd revoluţionarii pierduseră totul şi fugeau în exil. M-am gîndit la ei din cauza cîntecului ce mi-1 cîntase Nathalie şi din care nu pricepusem nici un cuvînt.

Indiferent ce se întîmplase cu acea fată, trebuie să fi fost în orice caz o nenorocire de o natură extrem de violentă. Probabil că se prăbuşise cu măre iuţeală ori apucase să simtă gustul resemnării, al teribilei împăcări cu soarta la care viaţa ne sileşte cînd are destulă vreme- pentru a ne secătui lent, strop cu strop, de vlagă.

Mă gîndeam de asemenea că poate era ataşată de cineva care o trăgea în jos ca o piatră legată de picior, căci, dacă ar fi fost singură, s-ar fi descurcat. Cineva, îmi spuneam, care o ţinea în loc fără s-o poată ajuta însă, cineva sau foarte bătrîn şi neputincios de pe urma şocului căderii şi ruinei, sau foarte tînăr, un copil sau nişte copii,, vreun frate sau vreo soră mai mică. Lăsată în voia ei, ar fi plutit sau ar fi fost culeasă aproape de suprafaţă de cineva care i-ar fi ştiut preţui frumuseţea rară, graţia şi farmecul, felicitîndu-se de a le fi dobîndit pentru sine ; sau, mai jos, ar fi fost salvată de cineva care nu i-ar fi înţeles calităţile, dar care s-ar fi lăsat impresionat de ele. Ori, chiar pe fundul apei,' fle 'vreunul care socotea că le poate pune în valoare spre folosul lui. Dintr-o lume a frumuseţii şi armoniei, unde îşî dobîndise încrederea şi strălucirea datorită apariţiei sale neobişnuite, unde fusese învăţată să cînte, să se mişte şi să rîdă cu graţia cu care o făcea şi unde fusese înconjurată de dragoste, îmi imaginez că trebuie să fi căzut direct într-o lume unde graţia şi frumuseţea nu aveau nici un preţ, unde viaţa i se arăta în toată cruzimea ei, oferindu-i doar spectrul sărăciei, singurătăţii şi foamei. Iar aici, pe treapta cea mai de jos, o găsise pe Marie, oricihe' aY fî lost ea, vreo prietenă care, după ştiinţa ei îngustă şi obscfirâ*despre viaţă, o sfătuise, îi împrumutase acele haine ponosite şi îi turnase vreun alcool ieftin în sînge pentru a-i da curaj.

La toate acestea m-am gîndit mult şi îndelung ; dar,, firește, adevărul nu aveam cum îl afla.

De îndată ce a plecat, iar eu m-am trezit singur — ce stranii sînt gesturile automate pe care le facem cînd sîntem în mîinile destinului —, n-am avut alt gînd decît să alerg după ea şi s-o aduc înapoi. Cred că în acele minute am parcurs exact aceeaşi experienţă ca a unui om îngropat de viu, ba chiar am încercat şi senzaţia de sufocare. Nu aveam însă nici o haină pe mine. Cînd am îmbrăcat ceva şi am coborît, strada era goală. Am cutreierat multă vreme oraşul. în zori m-am întors la banca unde şezusem cînd s-a apropiat de mine ea şi am trecut prin faţa casei unde locuia fosta mea iubită. Mă gîndeam cît de ciudat trebuie să arate un tînăr care aleargă de colo pînă colo mînat de pasiunea lui nebună pentru două femei şi de pierderea amîndurora într-una şi aceeaşi noapte. îmi veniră în minte cuvintele pe care Mercutio i le spune lui Romeo în această împrejurare şi, ca şi cum aş fi văzut în ele o caricatură a mea sau a tuturor celorlalţi tineri, am izbucnit în rîs. Cînd începu să se crape de ziuă, m-am întors în camera mea, unde pe masa cu resturile cinei noastre mai ardea încă lampa.

Această stare sufletească nu m-a părăsit multă vreme, în primele zile însă n-a fost atît de insuportabilă fiindcă trăiam cu ideea că, dacă mă voi duce mereu la aceeaşi oră în acelaşi loc unde o întîlnisem, la un moment dat ea va reveni. îmi puneam mari speranţe în acest gînd, care nu s-a stins decît foarte încet cu timpul.

Şi ce n-am încercat pentru a-1 menţine în viaţă ? într-o seară am mers la operă, căci îi auzisem pe unii vorbind că toată lumea se duce acolo. Era un lucru bine ştiut ; poate aveam noroc dacă încercam şi eu. Tocmai în acea seară se juca *Orfeu.* Ţi-aminteşti aria în care el imploră umbrele din Hades, iar acestea i-o dau înapoi pentru scurtă vreme pe Euridice ? Stăteam în antract sub o lumină strălucitoare, cu cravată albă şi mănuşi de culoarea lavandei, lumea bună zîmbea şi discuta în

jurul meu, unii mă salutau chiar ; dar eu stăteam acoperit şi învelit de uriaşele aripi negre ale Eumenidelor.

Cam în acea vreme am ajuns la o altă teorie. Mi-am amintit de zeiţa Nemesis şi am fost convins că, dacă n-aş fi avut acel moment de teamă şi de îndoială noaptea, a doua zi dimineaţă aş fi găsit în mine însumi puterea şi îndreptăţirea de a schimba şi destinul ei şi pe al meu. Se povesteşte despre hoţii de drumul mare ce bîntuiau în vechime pădurile Danemarcei că obişnuiau să întindă peste şosea o sîrmă cu un clopoţel la capăt. Cînd trecea cîte o trăsură, atingea sîrma, iar clopoţelul clinchetea în ascunzişul bandiţilor chemîndu-i la prădăciune. Eu atinsesem o sîrmă şi un clopoţel sunase undeva. Fetei nu-i fusese frică, mie în schimb da. M-am întrebat : „în ce fel va trebui să plătesc ?“, iar zeiţa mi-a răspuns : „Cu douăzeci de franci“ şi cu ea nu e loc de tocmeală. Multe îţi trec prin minte cînd eşti tînăr.

Dar toate acestea s-au întîmplat de mult. Eumenidele, să mă ierte pentru comparaţie, sînt ca purecii, care şi ei mi-au dat destulă bătaie de cap în copilărie. Le place sîn- gele nostru cît e tînăr, dar mai tîrziu în viaţă ne dau pace. Cu toate acestea am mai avut onoarea de a fi vizitat de ele acum cîţiva ani. Vîndusem unui vecin unul din pămînturile mele şi, cînd l-am revăzut, am constatat că tăiase de pe el pădurea ce creştea acolo. Unde mai erau acum desişurile umbroase, poienile, cărările ascunse ? Şi, cînd am auzit din nou şuierul aripilor lor prin aer, am încercat, pe lîngă durere, un ciudat sentiment de forţă şi de speranţă, căci, la urma urmelor, era doar cîntecul tinereţii mele.

— Şi n-ai mai întîlnit-o niciodată ? — îl întrebai într-o vreme.

— Nu — răspunse el, apoi adăugă după o clipă : — Dar am avut o viziune despre ea, *une fantaisie macabre* ########## dacă vrei. Cincisprezece ani mai

---

########## O fantezie macabră, (fr.) (N. t.)

tîrziu, în 1889, treceam prin Paris în drum spre Roma şi m-am oprit cîteva zile să văd expoziţia universală şi Turnul Eiffel, care tocmai fusese isprăvit. într-o după-amiază am făcut o vizită unui prieten pictor, care în tinereţea lui fusese un rebel, dar apoi se transformase complet, iar acum studia cu mare zel anatomia, după exemplul lui Leonardo. Am rămas împreună toată seara şi, după ce am discutat despre tablourile lui şi despre artă în general, a zis că vrea să-mi arate cea mai frumoasă piesă din atelierul său. Aceasta s-a dovedit a fi un craniu, după care îşi executa el schiţele şi a ţinut cu tot dinadinsul să-mi explice în ce anume consta frumuseţea lui rară. „Crede-mă — spunea el — craniul ăsta e al unei fete tinere, însă la fel trebuie să fi arătat şi craniul lui Antinous, dacă l-ar fi descoperit cineva."

Ţineam craniul în mînă şi, privind fruntea lată, linia precisă şi aristocratică a bărbiei şi orbitele adînci ale ochilor, mi s-a părut dintr-o dată cunoscut. Osul alb şi lustruit lucea atît de pur în lumina lămpii. Şi atît de

perfect. Timp de cîteva clipe m-am întors cu gîndul în ■camera mea din Place Franţois I, cu franjuri de mătase şi ■draperii grele, pe o noapte ploioasă, cu cincisprezece ani in urmă.

— Şi l-ai întrebat pe prietenul dumitale ce era cu craniul acela ? — insistai eu.

— Nu — răspunse bătrînul —, la ce bun ? Oricum, tot n-ar fi ştiut.

MAIMUŢA

I

Mai există încă în unele ţări luterane din nordul Europei locuri ce păstrează denumirea de mănăstire şi au în fruntea lor o stareţă sau maică superioară, cu toate că şi-au pierdut de mult caracterul religios. Sînt lăcaşuri de refugiu pentru doamnele singure şi văduvele de viţă nobilă, care vin să-şi petreacă aici, după o rutină demnă şi confortabilă, potrivit tradiţiei acestor aşezăminte, toamna şi iarna vieţii lor. Multe asemenea instituţii sînt extrem de bogate, stăpînesc terenuri întinse, iar, în decursul secolelor, au primit moşteniri şi legaturi însemnate. Un spirit mîndru înnăscut, amintind de vechile timpuri feudale, pare că sălăşluieşte în clădirile impunătoare şi tutelează existenţa acestor comunităţi.

Stareţa fecioară a Mănăstirii Seven, sub a cărei mînă hotărîtă lăcaşul ‘prosperase din anul 1818 pînă în 1845, avea o maimuţică cenuşie adusă de vărul ei, amiralul von Schreckenstein, tocmai din Zanzibar şi la care ţinea foarte mult. Cînd stătea la masa ei de joc, unde îşi petrecea cîteva din cele mai fericite ore ale vieţii, maimuţa se obişnuise să i se aşeze pe spătarul scaunului, urmărind de acolo cu ochii ei scînteietori cum jucătorii dădeau şi primeau cărţile. Alteori o găseau în zorii zilei cocoţată pe ultima treaptă a scăriţei de la bibliotecă, scoţînd din raft volume fragile, vechi de o sută de ani şi împrăştiind pe dalele alb-negre de marmură pagini îngălbenite despre strategia

militară, despre contracte matrimoniale între familii nobile sau despre procese de vrăjitorie.

Intr-o altfel de societate, probabil că maimuţa n-ar fi fost privită cu ochi buni. Dar la Mănăstirea Seven exista, în proporţie directă cu considerabila populaţie feminină de aici, o întreagă menajerie de animale de toate soiurile şi se respecta o ordine absolută a întîietă- ţilor. Erau acolo papagali şi cacatoeşi, căţei, pisici graţioase din toate colţurile lumii, o capră albă de Angora, ca a Esmeraldei, şi un pui de căprioară cafeniu-gălbui cu ochi de purpură. Exista chiar şi o broască ţestoasă, despre care se bănuia că are peste o sută de ani. Prin urmare, bătrînele doamne dovedeau, faţă de fanteziile animalului favorit al stareţei, aceeaşi înţelegere pe care, în vremurile de altădată, membrii unei curţi dominate de fuste, con- ştienţi de propria lor uşurătate, erau gata s-o arate faţă de capriciile unei *maîtresse-en-titre* §§§§§§§§§§§§§§ regale.

Din cînd în cînd, mai ales toamna, cînd nucile se coceau în tufele de pe marginea drumului şi în pădurile întinse din jurul mănăstirii, maimuţa stareţei începea să simtă chemarea către o viaţă mai liberă şi dispărea timp de cîteva săptămîni sau chiar o lună, pentru a se întoarce apoi de bunăvoia ei odată cu prima brumă. Copiii din satele ce aparţineau Mănăstirii Seven o vedeau atunci tăind drumul în fugă sau stînd căţărată în vreun copac, de unde îi privea cu atenţie. Dar cînd se adunau la rădăcina copacului şi începeau s-o bombardeze cu castane, pe care le aduceau în buzunare, maimuţa îşi rostologea ochii peste cap şi îşi rînjea către ei dinţii, apoi urca iute din creangă în creangă pînă dispărea în frunzişul pădurii.

Părerea unanimă a doamnelor din mănăstire, de fapt gluma lor curentă, era că, în timpul acestor absenţe ale animalului favorit, stareţa cădea pradă unei ciudate mu- ţenii, însoţită de o neliniste neobişnuită şi o apuca o lehamite uriaşă de treburile aşezămîntului, pentru care altminteri

§§§§§§§§§§§§§§ Favorită, (fr.) (N. t.)

desfăşura o energie remarcabilă. Intre ele porecliseră maimuţa *der Geheimrat* ********** şi se bucurau cînd îşi făcea din nou apariţia în salon, puţin îngheţată după escapadele ei silvestre.

într-o frumoasă zi de octombrie, cînd maimuţa se făcuse nevăzută de cîteva săptămîni, sosi pe neaşteptate la mănăstire tînărul nepot şi fin al stareţei, care era locotenent în corpul regal de gardă.

Stareţa era ţinută la mare stimă de toate rubedeniile ei şi, în decursul anilor, purtase la cristelniţă mulţi copii de acelaşi nobil singe cu ea, însă acest fin îi era cel mai drag din toţi. Era un băiat chipeş, de douăzeci şi doi de ani, cu părul negru şi ochii albaştri. Deşi nu era primul născut, ajunsese la o situaţie fericită în viaţă. Era fiul preferat al mamei sale, care venea din Rusia şi moştenise o mare avere ; el însuşi făcuse o carieră frumoasă. Avea prieteni, desigur nu în toată lumea, dar peste tot în acea lume care avea cit de cît greutate.

Sosind la mănăstire, el nu arăta totuşi ca un tînăr protejat de o stea norocoasă. Venise, cum spuneam, pe neaşteptate şi în galop întins, iar doamnele cu care schimbă cîteva cuvinte aşteptînd să fie primit de mătuşa sa şi care toate îl îndrăgeau mult observară că era palid şi părea mort de oboseală, ca şi cum o teribilă nelinişte i-ar fi muncit sufletul.

Aveau ele însă oarecare ştiinţă că existau motive ca să arate astfel. Cu toate că Mănăstirea Seven era o mică lume în sine, ce trăia într-o atmosferă paşnică şi imuabilă, noutăţile din lumea mare ajungeau pînă aici cu o iuţeală surprinzătoare, căci fiecare dintre doamne avea corespondenţii ei atenţi şi zeloşi afară. Astfel că aceste femei izolate ştiau aproape la fel de bine ca şi cei situaţi în miezul lucrurilor că nori ciudaţi şi ameninţători se adunaseră în ultima lună deasupra capetelor cercului de prieteni căruia îi aparţinea şi

---

********** * Consilier particular, (germ.) (N. t.)

tînărul locotenent, O clică de făţarnici din capitală, conduşi chiar de capelanul curţii şi care aveau ascultare la mai-marii zilei, îşi ridicaseră glasurile, sub pretextul indignării morale, împotriva acestor tinere flori de cîmp şi nimeni nu ştia cu siguranţă, nici măcar nu putea bănui, cum anume avea să sfîrşească toată povestea.

Ce-i drept, doamnele nu prea comentaseră între ele întîmplările, în schimb bibliotecarul mănăstirii, care era un teolog şi un învăţat, fu atras de mai multe ori în dialoguri confidenţiale şi încurajat să-şi spună părerea în această chestiune. El le instrui deci să pună totul în legătură cu ţărmurile sacre şi romantice ale vechii Grecii, pe care pînă atunci le veneraseră cu atîta devoţiune. Amintindu-şi de zilele tinereţii lor, cînd tot ce era grecesc era *le dernier cri* ††††††††††††, iar rochiile şi pieptenăturile se nu- neau *ă la grecque,* doamnele se mirară cum de putea fi folosit acelaşi cuvînt pentru a denumi ceva atît de străin idealului de rafinament ce îl cultivaseră ele ca tinere domnişoare. Fuseseră îndrăgostite de acele rochii, dansaseră vals îmbrăcate în ele ; acum le priveau cu oarecare stingherealã.

Puţine lucruri ar fi reuşit să le tulbure mai adine firea. Nu doar neruşinarea campionilor amvonului şi **a** spadasinilor cu penele de gîscă le revoltau pe aceste bă- trine fiice ale unui neam războinic, nici măcar presentimentul necazurilor şi durerii ce se întrevedeau, ci altceva mult mai profund din toată istoria. Pentru toate o credinţă esenţială era că frumuseţea şi farmecul feminin, pe care ele însele şi le reprezentau în sfera familiară lor şi în. funcţie de darurile lor proprii, trebuie să fie cea mai înaltă inspiraţie şi năzuinţă a vieţii. în fiecare caz in- dividual, poate că lumea le întinsese capcane pentru a prinde acest vînat de preţ mai uşor decît ar fi avut ele intenţia, sau poate că fusese la mijloc o stranie neînţelegere, o lipsă de apreciere din partea lumii ; oricum, însă, dogma rămînea

†††††††††††††† Ultimul răcnet (fr.) (N. t.)

valabilă. A o vedea acum pusă la îndoială era pentru ele totuna cu a spune unui nenorocit că aurul nu mai reprezintă valoarea absolută sau unui mistic că Dumnezeu nu-i prezent în cuminecătură. Să fi ştiut că va fi vreodată pusă la îndoială, viaţa fiecăreia dintre ele, de altfel atît de aproape de sfîrşit, ar fi arătat cu totul altfel. Celor cîteva domnişoare bătrîne, care ave,au dezvoltate la maximum instinctele strategice ale spiţei lor, noile concepţii le apăreau foarte greu digestibile. La fel ar fi simţit un bătrîn şi fidel general care, din loialitate faţă de ordinele superioare, ar fi stat într-o defensivă strictă de-a lungul întregii campanii, pentru a afla după aceea că manevra cea mai indicată ar fi fost ofensiva şi chiar se aşteptase din partea lui să atace.

Şi totuşi, în plină frămîntare, fiecare din bătrînele doamne ar fi vrut mai multe amănunte despre aceastăi «ciudată erezie, ca şi cum, la urma urmelor, pînă şi în recluziunea absolută în care trăiau emoţiile dulci şi periculoase ale sufletului omenesc ar fi fost domeniul lor de drept.- Aveai impresia că mănunchiurile înalte de flori uscate din grădina mănăstirii se neliniştesc şi îşi afirmă •autoritatea pentru că s-a pus o problemă de floricultură.

îi dădură tînărului un bun venit incert, de parcă ar fi fost sau unul din copiii-martiri ucişi de Irod, sau un tînăr preot de magie neagră, dar cu şanse încă de a fi convertit, iar cînd acesta urcă scara largă ce ducea spre încăperile stareţei, se răspîndiră care încotro ferindu-şi ochii una de cealaltă.

Stareţa îşi primi nepotul în salonul ei impunător. Cele trei ferestre înalte, încadrate de draperii grele tivite cu ghirlande de flori brodate, dădeau spre pajiştile şi aleile atinse de aripa toamnei. De pe peretele tapisat cu damasc şi din ramele masive şi aurite, priveau în jos părinţii ei demult decedaţi, întruchipînd severitatea militară şi graţia tinerească, pudrată şi înecată în dantele comandate pentru vreo ocazie solemnă la curtea

regală. Cei doi fuseseră prietenii băiatului încă din copilăria sa cea mai fragedă, însă acum îl izbi şi îl surprinse aerul nedumerit, îngrijorat chiar, de pe feţele lor. I se păru de asemenea, pentru o clipă, că în odaie plutea un miros ciudat şi neliniştitor, amestecat cu cel al beţelor de tămîie, care ardeau în-cantitate mai mare ca de obicei. Să fi fost oare, gîndi el, un nou indiciu al cursului catastrofal pe care-1 urma existenţa sa ?

Intrînd în atmosfera binecunoscută lui şi atît de armonioasă, băiatul nici nu dori, nici nu îndrăzni să piardă vremea. După ce sărută mîna mătuşii sale şi se interesă de sănătatea ei şi de maimuţă şi după ce îi dădu ultimele veşti despre ai săi, de la oraş, trecu direct la chestiunea pentru care venise pînă la Mănăstirea Seven.

— Mătuşă Cathinka — spuse el — am venit la dumneata pentru că ai fost atît de bună întotdeauna cu mine. Acum aş vrea... — aici înghiţi o dată pentru a-şi ţine în frîu inima răzvrătită, ştiind prea bine însă cît de puţin va primi aceasta să se lase ţinută în frîu — aş vrea să mă însor şi nădăjduiesc că ai să mă ajuţi cu sfatul şi înţelepciunea dumitale.

II

Băiatul ştia cît se poate de bine că, în împrejurări obişnuite, nici o altă introducere n-ar fi mulţumit-o pe bătrînă mai tare ca aceasta. Iată cum reuşea viaţa să-şi satisfacă gustul pentru parodie, medita el, chiar şi faţă de o persoană ca această mătuşă, pe care în sufletul său o poreclise Kuan-Yin, după numele unei divinităţi chinezeşti, zeiţa milei şi a subtilităţii binevoitoare. Se gîndea că, în situaţia dată, ea avea să sufere mai mult de pe urma ironiei destinului decît el, motiv pentru care o compătimea.

Pe drum spre mănăstire, trecînd prin păduri şi sate, pe lîngă întinderi de mirişte unde ciuguleau din ţărînă cîrduri de gîşte păzite de băieţei sau

fetiţe desculţe, încercase să-şi închipuie desfăşurarea întîlnirii cu mătuşa sa. Cunoscînd slăbiciunea bătrînei canonice pentru citatele latineşti, se întreba cum îl va primi aceasta : cu *Et tu, Brute?,*‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ sau cu un *Discite justitiam moniti, et non temnere divos* §§§§§§§§§§§§§§§ plin de hotărîre. Dar poate că avea să spună *Ad sanitatem gradus est novisse morbus* **************** ; ar fi fost un semn mai încurajator.

După o clipă se uită drept la chipul bătrînei doamne. Jilţul ei cu spătar înalt se afla în zona de clarobscur pe care o lăsau perdelele de dantelă, în timp ce pe el îl lumina din plin soarele după-amiezii. Din penumbră ochii ei senini îi întîlniră pe ai lui, care se întoarseră într-o parte şi jocul acesta mut se repetă de două ori la rînd.

— *Mon cher enfant* ††††††††††††††† — spuse ea în cele din urmă cu o voce blîndă, ce dădea impresia de fermitate, deşi de fapt trăda un uşor tremur ciudat — sufletul meu se roagă de multă vreme să faci şi tu acest mare pas. Dacă o femeie bătrînă şi ruptă de lume, cum sînt eu, îţi poate da vreun ajutor, atunci, dragă Boris, te poţi bizui pe el cu toată încrederea.

Boris îşi ridică privirea luminată de zîmbet către chipul ei alb. După o săptămînă peste măsură de agitată şi după certurile violente provocate în iubirea şi gelozia ei de mama sa, acum se simţea ca un om care, singur într-un oraş întreg inundat, a fost salvat de o barcă. De îndată ce fu în stare să vorbească din nou, spuse :

— Numai dumneata poţi hotărî, mătuşă Cathinka — trăgînd nădejde că sentimentul plăcut al puterii avea să trezească generozitatea din caracterul bătrînei.

Aceasta nu-l slăbea din ochi. îl învăluia

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Şi tu, Brutus ? (lat.) (N. t.)

§§§§§§§§§§§§§§§ învăţaţi dreptatea profeţiei şi [învăţaţi] să nu-i supăraţi pe zei. (lat.) (N. t.)

****************"* Dacă ai cunoscut boala, pînă la sănătate e un pas. (lat.) (N. t.)

†††††††††††††††† Dragul meu copil, (fr.) (N. t.)

drăgăstoasă, de parcă ar fi vrut să-1 atragă la sînul ei, sau şi mai afund, să-1 închidă în inima ei. Ţinea batista în dreptul gurii, un gest obişnuit cînd era emoţionată. Boris simţi că voia să-1 ajute, dar mai întîi avea de spus oîteva cuvinte.

— Care-i acel lucru — rosti ea neobişnuit de încet, ca o sibilă — care se dobîndeşte greu, se oferă pe nimica şi cel mai adesea e refuzat ? Să-ţi spun eu : experienţa, experienţa bătrîneţii. Dacă copiii născuţi din Adam şi Eva ar fi ştiut să profite de experienţa celor ce le-au dat viaţă, lumea ar fi trăit mai cu cap acum şase mii de ani. Am să-ţi ofer experienţa mea de viaţă într-o singură pastilă mică, dată însă prin zahărul poeziei, ca s-o poţi înghiţi mai uşor : „Căci dintre drumurile vieţii unul — cel al datoriei — ţi-ndreaptă către fericire paşii".

Boris tăcu o vreme.

— Mătuşă Cathinka — spuse el în cele din urmă — dar de ce să fie numai un singur drum ? Ştiu că oamenii de treabă aşa gîndesc şi chiar eu însumi la confirmaţie la fel am învăţat, însă deviza familiei noastre e : „Găseşte o cale sau fă-ţi singur una". Nu există pe lume carte de bucate să nu-ţi arate cel puţin trei sau patru feluri de a pregăti tocana de pui, dacă nu cumva mai multe. Chiar Columb — continuă el, fiindcă aceste gîn- duri îl preocupaseră mult în ultima vreme, iar stareţa era prietena lui şi se putea încumeta să i le destăinuie — cînd a descoperit America, a vrut de fapt să găsească un alt drum spre Indii şi fapta lui a fost considerată eroică.

— A — interveni stareţa energic — Dr. Sass, care a fost pastorul mănăstirii noastre în secolul al şaptespre- zecelea, susţinea că în paradis, pînă la vremea prăbuşirii omului, întreaga lume era plată, un fel de fundal pentru Dumnezeu şi că diavolul a fost cel care a inventat a treia dimensiune. De aceea şi cuvintele „drept[11], „pătrat[41] sau „plat[11] sînt cuvinte ale nobililor, în schimb mărul e o- sferă, iar păcatul primilor noştri părinţi o încercare de a-1 îmbrobodi pe Dumnezeu. în ce mă priveşte prefer

de departe pictura sculpturii.

Boris nu o contrazise. Gusturile lor difereau aici, dar poate că, la urma urmelor, ea avea dreptate. Pînă acum se felicitase pentru talentul său de a se bucura de viaţă din toate punctele de vedere, numai că în ultima vreme ajunsese să privească acest dar ca pe o binecuvîntare îndoielnică. Tocmai lui i se părea că îi datorează soarta sa şi anume de a primi toate lucrurile pe care le dorea în momentul cînd înceta să le mai dorească. Ştia din experienţă cum dorul fierbinte după o orgie, sau după muzică, sau după apele mării, sau după încredere se stingea înainte de vremea împlinirii — întocmai cum se întîmpla şi cu stelele a căror lumină ajungea pe pămînt cu mult după ce ele nu mai existau —, astfel încît în momentul cîncf dorinţa era pe punctul de a i se împlini, doar o corridă sau o viaţă petrecută la ţară, în urma plugului pe ploaie i-ar mai fi putut alina foamea sufletului.

Stareţa îl măsură din cap pînă-n picioare şi spuse :

Dreaptă-i linia datoriei, Curbă-i linia armoniei. Linia dreaptă de-o ţii bine, Curba vine după tine.

Băiatul reflectă la sensul acestui poem.

I se aduse chiar atunci o cană cu vin şi un platou de fructe şi, pricepînd că mătuşa voia ca el să tacă, bău două pahare, foarte binevenite în acea clipă şi curăţă în linişte renumitele pere mătăsoase ce creşteau la Mănăstirea Seven, apoi culese unul cîte unul boabele negre de strugure de pe ciorchine. Putea urmări gîndurile mă- tuşii sale chiar fără a o privi. Nevoia dramatică de ’a trece rapid la acţiune, care poate ar fi speriat pe altcineva de vîrsta ei, nu o tulbura cîtuşi de puţin. Printre strămoşii ei se numărau războinici vestiţi, ce pregătiseră cu multă abilitate campanii întregi, dar care ştiuseră şi •să afle în ei înşişi resurse pentru a ceda, la momentul potrivit, purei inspiraţii.

îşi dădea seama că pentru ea, în acele clipe, salonul ei roşu era plin cu tinere fecioare de obîrşie aleasă blonde şi brune, zvelte şi trupeşe ca Junona, bune gospodine, bune călăreţe, nepoate ale colegelor de şcoală şi prietenelor din tinereţe — un întreg pomelnic al feminităţii juvenile, care nu izbutea să ascundă ochiului ei pătrunzător nici o perfecţiune, dar şi nici un defect. Spiritul ei se lingea pe buze, ca un bătrîn degustător plimbîndu-se în pivniţa de vinuri, iar Boris o urmă în gînd, asemeni valetului ce poartă luminarea.

Tocmai atunci uşa se deschise şi intră bătrînul servitor al stareţei, de această dată purtînd o scrisoare pe o tăviţă de argint. Bătrîna o luă cu mîna ei uşor tremurătoare, ca şi cum încă o catastrofă i-ar fi fost cu neputinţă de îndurat, o citi o dată, apoi încă o dată şi se îm- bujoră discret în obraji.

— Mulţumesc, Johann — zise, păstrînd scrisoarea în poală.

O vreme rămase cufundată în gînduri. Pe urmă se întoarse spre băiat cu ochii ei negri limpezi ca sticla.

— La venire ai trecut prin noua mea plantaţie de brazi — spuse ea cu animaţie, ca o persoană care vorbeşte despre hobby-ul ei. Cum ţi se pare ?

într-adevăr, plantarea şi creşterea pădurilor erau obiectul celui mai activ interes în viaţa stareţei. Purtară cîtva timp o discuţie plăcută despre copaci. Nimic nu era mai bun pentru sănătate, susţinea ea, decît aerul de pădure. Şi niciodată nu dormea bine în oraş sau la cîmpie, în schimb una din cele mai mari plăceri ale vieţii era pentru ea să se culce seara ştiind că de jur împrejur, pe mile întregi, se întindeau numai copaci, cu rădăcinile adînc înfipte în pămînt şi cu frunzişul unduind prin întuneric. Boris iubise întotdeauna pădurea în copilărie, pe vremea cînd stătea la Mănăstirea Seven. Chiar şi acum observa diferenţa după ce petrecea mai mult timp la oraş ; tocmai de aceea stareţa ar fi vrut să vină mai des pe la ea...

— Şi cine, Boris — spuse ea deodată, cu o întorsătură neaşteptată a gîndului şi o bunăvoinţă senină, dar hotărâtă — cine, acum că tot am ajuns să vorbim şi despre asta, ţi-ar putea fi o soţie mai bună decît marea prietenă a ta şi a mea, micuţa Athena Hopballehus ?

Nici un alt nume nu l-ar fi surprins mai tare pe Boris. Era prea uluit pentru a răspunde. Cuvintele i se păreau fără sens. Nu mai auzise pe nimeni să spună despre Athena că era micuţă, dimpotrivă chiar, şi-o amintea cu un centimetru mai înaltă ca el. Dar, dacă stareţa vorbea acum despre fată ca despre marea ei prietenă, însemna că nişte idei se schimbaseră total, căci ştia că, de cînd crescuse fiica vecinului lor, mama şi mătuşa lui, care numai rareori se potriveau în păreri, îşi uniseră forţele pentru a-i ţine pe cei doi tineri cît mai departe unul de celălalt.

Cînd mintea sa izbuti să treacă de la virajul neaşteptat al bătrînei la efectul pe care acesta îl putea avea asupra destinului său, descoperi că nu-i displăcea deloc ideea. Apreciase întotdeauna genul burlesc şi se gîndea ce senzaţie va stîmi apărînd în oraş căsătorit cu Athena. De aceea, cînd privi înapoi către mătuşa sa, avea o figură de copil.

— Am toată încrederea în judecata dumitale, mătuşă Cathinka — spuse el.

Stareţa vorbi din nou foarte încet şi fără a-1 privi, ca şi cum ar fi vrut să evite ca vreo impresie străină să se amestece printre ale ei.

— Să nu pierdem vremea, Boris. N-am avut niciodată obiceiul să lungesc vorba după ce am luat o hotărîre. („Şi, dacă spune ea niciodată, înseamnă chiar niciodată[14], îşi zise Boris.) Acum tu du-te şi pune-ţi uniforma, iar eu am să-i scriu între timp o scrisoare bătrînului conte. îi spun că m-ai făcut confidenta ta în această poveste de suflet de care depinde toată fericirea vieţii tale şi în legătură cu care mama ta mult iubită nu e în stare să-ţi dăruiască înţelegerea ei. Iar tu, într-o jumătate de oră, fii gata de plecare.

— Crezi, mătuşă, că Athena o să mă vrea ? — întrebă Boris ridicîndu-se să plece.

Era întotdeauna gata să se înduioşeze de ceilalţi. Acum, privind spre grădină şi văzînd două doamne în vîrstă cum apar în galoşi pe una din alei, unde îşi făceau plimbarea de după-amiază, i se făcu milă de Athena pentru simplul fapt că exista.

— Athena — spuse stareţa — n-a primit în viaţa ei vreo cerere în căsătorie. Chiar mă îndoiesc dacă, în ultimul an de zile, a mai văzut şi alt bărbat în afară de pastorul Rosenquist, care vine pe la ei să joace şah cu taică-său. în acelaşi timp le-a auzit pe doamnele mele discutînd ce partide strălucite ai fi putut face tu numai să fi vrut. Dacă Athena nu te vrea, micuţul meu Boris — încheie ea zîmbindu-i galeş — vreau eu să te vrea.

Boris îi sărută mîna şi se gîndi ce rezolvare perfectă avea să fie, apoi dintr-o dată îl copleşi o senzaţie intensă de forţă şi de şiretenie, de parcă ar fi atins un ţipar electrizat. Femeile, îşi zise el, cînd sînt destul de bătrîne pentru a fi renunţat la grija de a mai fi femei şi îşi pot desfăşura toată forţa, trebuie să fie cele mai puternice creaturi de pe lume. Privi la trăsăturile fine ale mătuşii sale.

Nu, nu e de-ajuns, se gîndi el.

III

Boris plecă de la Mănăstirea Seven cu brişcă stareţei, purtînd scrisoarea la piept, în dreptul inimii. Arăta precum eroul ideal dintr-un roman cavaleresc. Vestea despre solia ce o purta se răspîndi în chip misterios prin tot aşezămîntul, ca şi cum ar fi fost vreun nou fel de tămîie şi merse drept la inimile bătrînelor doamne. Două sau trei dintre ele se aşezară la soare pe terasa cea lungă pentru a-1 privi cînd pleacă, iar o mare prietenă a sa, o domnişoară bătrînă şi corpolentă, albită după

o şedere de cincizeci de ani departe de toate luminile vieţii, se duse în ultima clipă la trăsurica lui pentru a-i dărui trei tulpini lungi de ochiul-boului din mica ei grădină de iarnă. Tot aşa plecase, cu treizeci de ani în urmă, şi iubitul ei, care fusese ucis în bătălia de la Jena. O bură de melancolie blîndă o învăluia mereu, iar doamna ei de companie spunea despre ea : „Contesa Anastasia poartă o cruce grea. Dragostea de mîncăruri e o cruce grea de purtat". Numai amintirea ultimei despărţiri îi păstrase ochii, îngropaţi în faţa ei mică, strălucitori ca nişte mărgele de email albastru. Femeia trăia acum reînvierea unui întreg destin şi-i înmînă florile de parcă şi ele ar fi făcut parte din acest destin, revenit pentru a doua oară în mod tainic la viaţă, sau ca şi cum ar fi fost cele trei fiice ne- nenăscute ale ei, înalte acum şi aflate la vîrsta măritişului, care aveau să-1 însoţească în călătoria lui ca domnişoare de onoare.

Boris îşi lăsase ordonanţa la mănăstire, căci îl ştia îndrăgostit de una din servitoarele de acolo şi simţea că e de datoria lui să arate acum simpatie faţă de toate iubirile legitime. Şi apoi voia să fie singur. Solitudinea era una din plăcerile lui, pe care însă nu avea prea des prilejul să şi-o dăruiască. în ultima vreme chiar i se părea că nu fusese niciodată singur. Cînd oamenii nu se repezeau la el să tragă cu toată puterea de sentimentele sale, atunci izbuteau să-i impună gîndurile lor, pînă ce simţea circumvoluţiunile creierului durîndu-1 de parcă ar fi fost de tot uzate. Pînă şi pe drum spre mănăstire ajunsese să gîndească tot gîndurile altora. Acum, îşi spunea el bucuros, tjjmp de o oră nu se va gîndi delcît la ce-i făcea plăcere.

Drumul de la Mănăstirea Seven pînă la Hopballehus urcă peste o sută cincizeci de metri, şerpuind printr-o pădure înaltă de pini. Din loc în loc aceasta se răreşte, oferind o privelişte minunată în jos, către cîmpiile întinse. Acum, sub soarele după-amiezii, trunchiurile brazilor păreau cuprinse

de flăcări, iar priveliştea din depărtare scăldată în nuanţe de albastru şi aur diafan. Lui Boris îi venea să dea crezare cuvintelor pe care le auzise în copilărie de la bătrînul grădinar al mănăstirii şi anume că văzuse odată, cam la această vreme a anului, o herghelie întreagă de inorogi ieşind din pădure să pască pe clina însorită ; iepele albe şi pătate, ce păreau trandafirii în lumina soarelui, umblau maiestuoase căutînd după mînjii lor, în timp ce bătrînul armăsar, un murg întunecat, fornăia şi lovea pămîntul cu copita. Aerul mirosea a brad şi a ciuperci şi era atît de proaspăt încît băiatului îi veni să caşte. $i totuşi, se gîndi el, era o altă prospeţime decît primăvara ; toată îndrăzneala ce ţi-o dădea ea şi veselia erau atinse de aripa disperării, întocmai ca în finalul unei simfonii.

îşi aminti cum, într-o seară de mai cu aproape şase luni în urmă, pătrunsese în inima tînără a primăverii, tot aşa cum pătrundea acum în inima tristă a toamnei, împreună cu un prieten, colindase timp de trei săptămîni prin ţară, oprindu-se în locuri unde nimeni nici măcar nu bănuia că le poate călca piciorul. Călătoriseră cu o caravană, ducînd cu ei un teatru de marionete şi dăduseră spectacole cu piese improvizate pe loc în satele pe unde trecuseră. Aerul era plin de miresme dulci, privighetorile delirau în frunzişul vişinilor, luna încremenise pe cer, doar cu puţin mai palidă decît cerul acelor nopţi de primăvară.

într-o noapte, frînţi de oboseală, au ajuns la o fermă aşezată în mijlocul unei pajişti, unde au primit un pat mare într-o odaie care avea o pendulă şi o oglindă pătată. Tocmai cînd ceasul bătea miezul nopţii, apărură în prag trei fete tinere de tot, numai în cămăşi, fiecare cu cîte o luminare aprinsă în mînă, dar noaptea era atît de limpede încît flăcările arătau ca nişte stropi de lună. Desigur, nu ştiau că doi drumeţi tineri fuseseră găzduiţi în acel dormitor, iar aceştia, în tăcerea cea mai desăvîrşită le priviră, din spatele perdelelor patului cu baldachin. Fără a se uita una la alta şi fără a

scoate uiţ cuvînt, le- pădară pe rînd îmbrăcămintea lor uşoară şi, goale-goluţe, se duseră la oglindă şi se priviră în ea, ţinînd luminările sus, deasupra capului, complet absorbite de ceea ce vedeau. Apoi suflară în luminări şi, în aceeaşi tăcere solemnă, merseră de-ă-ndărătelea spre uşă, cu părul lung atîrnîndu-le despletit, aici îşi trăseră din nou cămăşile pe ele şi se făcură nevăzute. Privighetorile cîntau mereu afară, într-o tufă din dreptul ferestrei. Băieţii îşi amintiră că era tocmai noaptea walpurgică ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ şi rămaseră convinşi că asistaseră la un fel de ritual de vrăjitorie prin care acele fete încercau să vadă cum aveau să arate viitorii lor soţi.

De mult nu mai făcuse drumul acesta, din copilărie, cînd^stareţa mergea în vizită la vecinii lor şi-1 fua şi pe el în trăsurică. Recunoştea cotiturile drumului, dar şi acestea se micşoraseră între timp şi începu să mediteze cum totul se schimbă în lume.

Adevărata diferenţă între Dumnezeu şi oameni, reflectă el, constă în faptul că Dumnezeu nd poate suporta continuitatea. Nici n-a creat bine un anotimp al anului sau un ceas al zilei, că deja vrea altceva şi mătură totul din cale. Nici nu apucă omul să fie tînăr şi să se bucure de tinereţea lui, că, prin însăşi firea lucrurilor, e împins la căsătorie, apoi ajunge la martiriu şi la bătrîneţe. Iar oamenii se supun acestei stări de fapt. Toată viaţa nu luptă decît pentru a ţine măcar o singură clipă în loc şi se opun mereu unei forţe mai presus de ei. Arta însăşi e doar încercarea de a fixa cu orice chip un anume moment, o stare, o lumină, frumuseţea de o clipă a unei femei sau a unei flori şi de a le eterniza. Este complet greşit să ne imaginăm paradisul ca pe o stare de beatitudine încremenită. Dimpotrivă, el s-ar putea să fie, potrivit adevăratului spirit al lui Dumnezeu, un urcuş şi un coborîş continuu, un

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Noaptea de 30 aprilie spre 1 mai, în care, potrivit legendei, vrăjitoarele pornesc spre vîrful Brocken din Munţii Harz. (N. t.)

vîrtej de schimbări. Numai parcurgîndu-le te-ai putea contopi cu Dumnezeu şi ai ajunge să te simţi bine în paradis. Se gîndea cu o durere adîncă la toţi tinerii care, pe parcursul timpului, fiind dăruiţi cu o frumuseţe şi o vigoare desăvârşite — tineri faraoni cu figuri sculpturale gonind în carele lor de luptă pe malul Nilului, sau tineri înţelepţi chinezi, în veşminte de mătase, citind la umbra vie a sălciilor — fuseseră. transformaţi, contrar voinţei lor, în stîlpi ai societăţii, în socri sau în autorităţi ale artei culinare sau ale moralei comune. Ce tristeţe.

O cotitură a drumului şi o porţiune despădurită îl aduseră faţă în faţă, deşi era încă la mare distanţă, cu castelul domeniului Hogballehus. Cu două secole în urmă, arhitectul reuşise să ridice o construcţie atît de uriaşă încît practic se confunda cu o formă de relief şi ar fi putut lesne trece drept un mic zăcămînt de rocă cenuşie. Pentru cineva care ar sta acum pe terasă, îi trecu prin minte lui Boris, eu, brişcă asta şi caii am apărea minusculi, abia dacă ne-ar putea distinge.

Dar vederea casei îi readuse gîndurile către ea. Mereu îi vrăjise închipuirea. Chiar şi acum, cînd n-o mai văzuse de multi ani, i se întîmpla s-o viseze nopţile. Arăta ca un decor ireal aruncat în mijlocul unui platou larg, cu mile întregi de alei împrejur, cu şiruri de statui şi fîntîni ridicate în stilul barocului tîrziu şi căzute într-o paragină tot barocă, mai mult decît vecină eu ruina. Părea un fel de Olimp, mai olimpian însă decît anticul vîrf din cauza fatalităţii ce plutea deasupra lui. Pînă şi existenţa bătrînului conte şi a fiicei sale în interiorul acestei construcţii avea în ea ceva olimpian. De trăit trăiau, însă cum treceau pentru ei cele douăzeci şi patru de ore ale unei zile avea să rămînă un mister în veci nedezlegat de vreun muritor. Bătrînul conte, altădată un strălucit diplomat, un savant şi un poet, era de mulţi ani absorbit cu totul de un proces pe care îl avea în Polonia şi pe care îl moştenise de la tatăl şi de la bunicul său. Dacă îl cîştiga, urma să primească înapoi imensele averi şi moşii ce fuseseră cîndva

ale familiei sale, dar era bine ştiut că n-avea să-1 cîştige niciodată şi între timp nu făcea altceva decît să se ruineze cu atît mai repede. Trăia însă în mijlocul acestor fantastice griji ca în nişte nori ce-i estompau toate mişcările. Uneori Boris se întreba cum arăta oare lumea pentru fiica lui. Ştia că banii, dacă fata îi văzuse vreodată, nu ocupau nici un loc în viaţa ei ; societatea sau ceea ce s-ar numi plăcerile vieţii nici atît şi era tare curios dacă ea auzise cît de cît despre dragoste. Numai Dumnezeu putea şti dacă măcar se privise vreodată într-o oglindă.

Brişcă sa trecu foşnind prin stratul de frunze căzute pe alee. în unele locuri acesta era atît de gros încît acoperea complet soclurile de piatră, ajungînd pînă la genunchiul cerbului Dianei. însă pomii erau goi ; doar ici şi colo cîte o frunză galbenă tremura singuratică în vîrful unei crengi negre. Urmînd curba aleii, trăsura lui Boris ajunse drept în faţa peronului principal al casei, maiestuoasă ca însuşi Sfinxul în asfinţit. Lumina soarelui părea să se fi îmbibat în masa cenuşie a pietrei, care se înroşea şi luneca, prefăcînd construcţia într-un lăcaş misterios şi solemn, ale cărui ferestre sclipeau ca un şir de luceferi.

Boris coborî din brişcă în faţa scărilor monumentale şi se îndreptă spre ele pipăind scrisoarea de la piept. Din casă nu răzbătea nici un zgomot. I se părea eă pătrunde într-o catedrală. Pînă am să fiu iarăşi în trăsură, îşi zise el, ce-o să se întîmple cu mine ?

IV

în aceeaşi clipă uşile grele se deschiseseră violent şi bătrînul conte se ivi în capul scărilor întocmai ca Samson cînd năruie, cuprins de mînie, templul Filistenilor.

Era o apariţie întotdeauna impresionantă : scurt

în picioare, avea în schimb un tors de uriaş, iar capul masiv îi era înconjurat de o claie de păr încărunţit şi rebel, asemeni unui cap de poet sau de leu. în acea zi însă părea cuprins de o ciudată animaţie, pradă unei emoţii copleşitoare, ce-1 făcea să rămînă încremenit în loc, legănîn- du-se ca bătut de un vînt puternic. Timp de o clipă se opri nemişcat, studiindu-şi oaspetele, asemeni unei gorile ieşite din ascunzişul ei şi gata de atac ; apoi coborî scările năpustindu-se către tînăr cu aceeaşi impetuozitate pe care Domnul însuşi ar fi arătat-o dacă ar ţj coborît, măcar o dată, scara lui Iacob.

Dumnezeule mare, gîndi Boris urcînd treptele în în- tîmpinarea lui, bătrînul ştie tot şi vine acum să mă ucidă. Aruncă o privire spre chipul contelui, răvăşit de euforia succesului şi cu ochii numai flăcări. în clipa următoare acesta îl îmbrăţişă frenetic şi îi simţi trupul, lipit de al său, cum tremură.

— Boris ! Boris, copilul meu ! — strigă el, căci îl cunoştea din fragedă pruncie, cînd fusese, după ştiinţa lui Boris, unul din admiratorii frumoasei sale mame. Bine ai venit ! Bine ai venit tocmai azi ! Ai aflat ?

— Ce anume ? — se miră tînărul.

— Am cîştigat procesul. Procesul meu din Polonia — repeta bătrînul fiecare frază. Lariki, Lipnic, Parnov Grabovo... acum sînt ale mele, cum au fost cîndva ale strămoşilor mei.

— Felicitările mele — spuse Boris, ale cărui gînduri începeau acum să prindă iarăşi viaţă. Din toată inima felicitări. într-adevăr, e o veste neaşteptată !

Bătrînul conte îi mulţumi de mai multe ori şi-i arătă scrisoarea avocatului său, pe care tocmai o primise şi încă o ţinea în mînă. La început îi vorbi băiatului rar, căutîndu-şi cuvintele, ca un om care şi-a pierdut deprinderea vorbirii, dar, pe măsură ce articula cuvintele, glasul, ce fermecase atîţia oameni altădată, îi reveni treptat.

— Acea mare pasiune, Boris — spuse el — care într-adevăr îţi mistuie inima şi sufletul, n-o poţi

simţi niciodată faţă de o fiinţă sau alta în parte. Poate că n-o poţi simţi nici faţă de cineva sau ceva care e în stare să-ţi întoarcă sentimentul. Ofiţerii care şi-au iubit armata sau latifundiarii care şi-au iubit pămîntul, ei da, ştiu cu adevărat ce înseamnă acea pasiune. Doamne, cum simţeam nopţile toată greutatea domeniului Hopballehus că mă apasă la gîndul că l-am tîrît într-o bătălie pierdută. Dar acum — zise el, trăgînd aer adînc în piept — acum sînt fericit.

Boris îşi dădu seama că nu gîndul la bogăţiile cîşti- gate umplea sufletul bătrînului conte, ci triumful binelui asupra răului, căci, pentru el, dreptatea întregului univers se concentra în propria sa persoană. începu să-i povestească procesul în detaliu, ţinînd mereu o mînă pe umărul tînărului şi Boris simţi că vizita sa era binevenită, ca a unui prieten dispus să joace rolul auditoriului.

— Intră, Boris, intră — îl pofti gazda — să bem împreună un pahar din vinul pe care l-am pus deoparte anume pentru ziua de azi. E aici şi pastorul nostru. Am trimis după el cît ce am primit scrisoarea, să vină să-mi ţină de urît, fiindcă nu ştiam că ai să te înduri tu pînă aici.

în holul impresionant, decorat cu metri întregi de marmură neagră, doar un mic colţişor era făcut locuibil cţatorită cîtorva scaune şi unei mese pline de cărţile şi hîrtiile bătrînului conte. Deasupra ei atîrna un tablou uriaş, înnegrit de vreme, portretul ecvestru al unuia din stăpînii locului, stînd foarte liniştit pe un cal cabrat, cu un cap mic şi arătînd cu un sul de hîrtie spre un cîmp de luptă ce se vedea în depărtare, undeva sub burta calului. într-unul din jilţuri, aparent cufundat în meditaţie, şedea pastorul Rosenquist, un omuleţ roşu în obraji, care de mulţi ani era călăuza spirituală a familiei şi pe care Boris îl cunoştea bine. Întîmplările acelei zile îi răvăşiseră complet teoriile, ceea ce pentru el reprezenta o catastrofă mai mare decît dacă i-ar fi ars casa parohială. Suferise de pe urma sărăciei şi nenorocului toată viaţa sa, încît, cu timpul,

ajunsese să trăiască după un sistem de contabilitate spirituală potrivit căruia încercările din această lume deveneau o investiţie cu dobînzi în lumea de apoi. Contul său personal, o ştia mai bine ca oricine, era format din mult mărunţiş ; cu toate acestea se interesa foarte îndeaproape de supărările bătrînului conte şi îl privea ca pe un favorit al Domnului, ale cărui bogăţii se acumulau mereu în noul Ierusalim, ca nişte safire şi ametiste care se înmulţeau de la sine. Acum se găsea într-o situaţie teribilă : era derutat, nu ştia ce să mai creadă. îşi căutase alinarea în cartea lui Iov, dar nici aici socoteala nu se potrivea, căci Beemotul şi Leviatanul §§§§§§§§§§§§§§§§ ajungeau la un bilanţ propriu al pierderilor şi cîştigurilor. Toată împrejurarea îi amintea de darul care, potrivit Ecclesiastului, năruie sufletul şi de aceea nu se putea dezbăra de gîndul că acest bătrîn, la care ţinea atît de mult, căzuse pradă proastei apucături de a se bucura dinainte de bogăţia ce avea să-i vină.

— Ce mi-ar place — spuse bătrînul conte după ce aduse şi destupă o sticlă aurie — să fie acum aici, cu noi, bietul meu tată şi scumpul meu bunic şi să bem cu toţii din vinul acesta. Simţeam astă noapte, cînd stăteam treaz în pat, că şi ei s-au . trezit şi stau tot aşa, culcaţi, în sarcofagele lor, dedesubt. Mă bucur — continuă el, ridicînd paharul — că tocmai fiul lui Abunde — (aşa îi spunea el de mult mamei lui Boris) — ciocneşte în astă seară cu mine.

în starea de exuberanţă ce-1 cuprinsese, îl bătu pe Boris uşor pe obraz, în timp ce chipul îi radia o blîndeţe ce pînă atunci gustase ani de zile din amărăciunea exilului ; iar băiatul, care ştia să recunoască un lucru bun cînd îl vedea, îl invidie pe bătrîn pentru inocenţa sufletului său.

— Şi în sănătatea bunului nostru pastor — mai rosti ?ontele, întorcîndu-se către el. Dumneata, dragă prietene, ai vărsat lacrimi de compasiune în

§§§§§§§§§§§§§§§§ Hipopotamul şi crocodilul (balaurul) — *Iov,* 40—41. (N. t.)

această casă. Acum ele se întorc prefăcute în vin.

Purtarea bătrînului conte spori şi mai mult tulburarea pastorului Rosenquist. Acesta simţea că numai o fire uşuratică se putea plimba în voie în noua atmosferă, ui- tînd-o pe cea veche. Crescut într-un sistem strict de examene şi promovări în rang, el nu era pregătit să înţeleagă o întrecere purtată după legile şansei de pe cîmpul de luptă şi ale favorurilor de curte, o întrecere adaptată la neprevăzut şi obişnuită cu împrejurările neaşteptate şi pentru care siguranţa, sau chiar salvarea, păreau lucrul cel mai puţin necesar de pe lume. Apoi din nou îi veniră în minte cuvintele Scripturii — „...striga cu glas mare : Vai, vai !...“ ********** — şi se gîndi că, poate, pînă la urmă bătrînul său prieten avea dreptate.

— Da, da — zise el zîmbind — într-adevăr, apa a fost preschimbată o dată în vin, care, nu mă îndoiesc, e o băutură bună. Dar amintiţi-vă ce spun ţăranii noştri cei înţelepţi : copiii născuţi din vin sfîrşesc în chin. Cred că avem toate îndreptăţirile să ne temem că la fel se va întâmpla şi cu nădejdile şi bucuriile născute din vin. Ceea ce, desigur — adăugă el — nu este valabil pentru copiii născuţi din nunta de la Cana Galileii, despre eare tocmai vorbeam.

— La Lariki — spuse contele — de pragul de sus al porţii celei mari atîmă un corn de vînătoare legat de un lanţ de fier. Bunicul bunicului meu avea o forţă hercu- leană. Serile, cînd trecea călare pe poartă, se prindea de lanţ şi, ridicîndu-se şi pe el şi calul de la pămînt, sufla în corn. Am ştiut întotdeauna că şi eu pot o asemenea ispravă, dar nu mi-am închipuit că am să mai ajung vreodată să trec pe sub acea poartă. Şi Athena ar fi în stare — mai adăugă el gînditor.

Umplu din nou paharele.

— Cum se face că ai venit azi ? — îl întrebă el pe Boris privindu-i cu admiraţie uniforma de gală, de parcă venirea acestuia ar fi fost o întîmplare

---

********** *Apocalipsa,* 8, 13. (N. t.)

fără seamăn. Ce vînt te aduce pe la Hopballehus ?

Boris simţi că starea de spirit a bătrînului se oglindea în bunăvoinţa lui asemeni cerului albastru în mare. îşi privi mai vîrstnicul prieten drept în ochi şi spuse :

— Am venit să cer mîna Athenei.

Bătrînul îi aruncă o privire cordială şi radioasă.

— Ai venit să ceri mîna Athenei ! — exolamă el. Va să zică de-asta ai venit azi ? (Tăcu o clipă, adîne mişcat.) într-adevăr, ciudate mai sînt şi cărările Domnului.

Pastorul Rosenquist se ridică din jilţul său, apoi se aşează de îndată, înapoi, să-şi verifice mai departe contabilitatea spirituală.

Cînd glăsui din nou, bătrînul conte era aproape alt om. Nici urmă nu se mai simţea din euforia de la început şi părea să-şi fi adunat acum şi strunit toată forţa naturală a firii sale. Tocmai stăpînirea aceasta de sine îl făcuse vestit odinioară cînd, ca tînăr angajat al ambasadei din Paris, la prima reprezentaţie a piesei sale *Undine,* se duelase cu pistolul în timpul unuia din antracte.

— Boris, copilule — spuse el —, Dumnezeu mi te-a trimis ca să-mi deschizi ochii. Am trăit pînă acum cu faţa spre trecut, sau spre momentul acestei victorii. Acum însă, în clipa aceasta, pentru prima oară mă gîndesc şi la viitor. Şi văd că trebuie să cobor de pe soclu şi să umblu pe drum. Cuvintele tale îmi deschid o perspectivă îndelungată. Ce-am să fiu de-acum înainte ? Patriarhul de la Hopballehus cununînd fecioarele virtuoase din sat ? Tata mare sădindu-şi merii în livadă ? Ave, Hopballehus. *Naturi te salutem.* ††††††††††††††

Boris îşi aminti de scrisoarea stareţei, drept care îi povesti contelui cum, pe drum, se abătuse pe la Mănăstirea Seven. Acesta întrebă de sănătatea bătrînei doamne, apoi, tot răsfoind atent

---

†††††††††††††††† Cei ce se vor naşte [aici] îţi [vor aduce] salvarea, (lat.)
(N. t.)

prin sumedenia de hîrtii, îşi puse ochelarii şi se cufundă în lectura scrisorii. Boris se aşează la rîndul lui într-unul din jilţuri şi-şi bău fericit vinul, în timpul ultimei săptămîni ajunsese să se îndoiască dacă viaţa mai avea şi ceva plăcut în ea. Primirea de care avusese parte însă în casa bătrînului conte era o dovadă dintre cele mai agreabile şi tînărul era gata să treacă întotdeauna cu mare uşurinţă de la o stare de spirit la opusul ei.

Terminînd de citit, contele lăsă scrisoarea pe genunchi şi, cu mîinile împreunate deasupra ei, rămase multă vreme pe gînduri. în cele din urmă rosti rar şi solemn :

— Primeşte binecuvîntarea mea. O dau întîi fiului mamei tale — şi al tatălui tău —, apoi tînărului care, după cum văd, iubeşte de atîta timp şi împotriva tuturor. Şi, în sfîrşit, înţeleg, Boris că astă seară te-a mînat încoace o mînă mai puternică decît a ta. Odată ou Athena îţi dau cheia cu care ai să poţi deschide tot universul meu. Athena — repetă el, de parcă i-ar fi făcut plăcere să pronunţe numele fiicei sale — este ea însăşi ca un corn de vînătoare în inima pădurii.

Şi, ca şi cum, fără să-şi dea seama, l-ar fi copleşit o amintire stranie şi tristă de tinereţe, adăugă, aproape în şoaptă :

— *Dieu, que le son du cor est triste au fond du bois.* [1]

în timp ce stăteau de vorbă, afară se stîrni un vînt puternic. Fusese o zi liniştită. Vîntoasa venise odată cu asfinţitul, ca un animal de pradă pe întuneric. Gonea de-a lungul zidurilor şi pe după colţurile casei, vîrtejind frunzele uscate prin aer.

[1] ################ Doamne, ce trist e sunetul cornului în inima pădurii (fr.) (N. t.)

Athena, care deshămase calul de la trăsurica pastorului Rosenquist şi-1 dusese în grajd, traversă peronul de la intrare şi începu să urce scările spre ei.

Bătrînul conte, ale cărui priviri nu părăseau de cîtva timp chipul lui Boris, făcu o mişcare bruscă, alarmat parcă de ceva ce el singur nu reuşea să înţeleagă.

— Nu-i spune astă seară — şopti el. Te rog să mă înţelegi : prietenul nostru pastorul, Athena şi cu mine am petrecut atîtea seri împreună aici. Azi ar fi ultima dintre ele. îi spun eu mai tîrziu, iar tu, fiule dragă, în- toarce-te mîine dimineaţă la Hopballehus.

Lui Boris îi plăcu ideea. în timp ce contele îi vorbea, fiica sa intră în cameră, cu pelerina încă pe umeri.

Athena era o tînără planturoasă de optsprezece ani şi un metru optzeci înălţime şi avea nişte umeri lăţi, care cu uşurinţă ar fi putut ridica şi duce un sac de grîu. La patruzeci de ani cu siguranţă că avea să fie imensă, dar acum era prea tînără pentru a fi grasă şi se ţinea dreaptă ca un brad. Părul ei de foc ascundea o frunte nobilă şi albă ca laptele ; partea de jos a feţei, la fel ca şi încheieturile masive ale mîinilor, era acoperită de pistrui. Şi totuşi arăta atît de blondă şi de albă la piele încît toată încăperea păru a se lumina la intrarea ei cu acea lumină ce pătrunde în cameră cînd totul e nins afară. Ochii ei deschişi la culoare aveau un cerc mai întunecat în jurul irisului — era o pereche de ochi făcuţi anume parcă pentru o leoaică tînără sau pentru femela unui vultur ; altminteri atitudinea acestei fiinţe puternice era paşnică, iar faţa ei rotundă avea acea expresie atentă şi rezervată proprie de obicei persoanelor cam tari de ureche. Cînd se afla în preajma ei, Boris se gîndea uneori la vechea baladă despre fiica uriaşului care găseşte în pădure un om şi, surprinsă, dar şi bucuroasă, îl ia să se joace cu el, însă tatăl ei,

uriaşul, îi porunceşte pe dată să-i dea drumul pentru că ea n-ar putea decît să-1 strivească.

Uriaşul însuşi, bătrînul conte, arăta faţă de fiica sa un spirit cavaleresc cam vetust, comparabil, pentru Boris, cu o veche şi nobilă monedă găsită în pămînt, al cărei aur îşi mai păstrează încă valoarea, deşi ea este ieşită de mult din uz. Despre conte se povestea că, în tinereţe, fusese unul din iubiţii prinţesei Paulina Borghese, care era cea mai frumoasă femeie din vremea ei. Stătuse faţă în faţă cu Venus Anadyomene şi, de dragul acestei imagini, aducea mereu omagii oricărei asemănări cu zeiţa, chiar şi atunci cînd era tăiată mai stîngaci în lemn sau în piatră. Fără pretenţia de a fi frumoasă, Athena crescuse într-o atmosferă impregnată de aroma tămîii arse pe altarul frumuseţii feminine.

Fata clipi orbită de lumină şi de apariţia străinului, căci Boris, cu uniforma sa albă şi gulerul înalt, ţesut tot numai în fir de aur şi cu buclele sale de păr pomădat, ce-i formau un nimb luminos în jurul capului, părea, într-adevăr, în acea cameră întunecoasă, un fel de meteor ciudat. Cu toate acestea, sigură de marea ei putere şi stînd sprijinită, cum îi era obiceiul, într-un picior, ca un uriaş cocostîrc, Athena îi ceru veşti despre mătuşa lui şi despre doamnele de la Mănăstirea Seven. Cunoştea foarte puţină lume şi pentru acele bătrîne doamne, care adeseori o sfătuiseră de bine, deşi ea le şocase întrucîtva crescînd şi luînd proporţii atît de puţin romantice, încerca aceeaşi admiraţie pe care, îşi închipuia Boris, o simte copilul de ţară la tîrguri văzînd echilibriştii eum dansează agili pe sîrmă în costumele lor cu paiete. Dacă se căsătoreşte cu mine, gîndi el în timp ce-i vorbea cu glasul său cristalin ca un cîntec şi sub privirea drăgăstoasă a bătrînului conte îmbrăţişînd amîndouă chipurile lor tinere, atunci va fi sensibilă la scamatoriile mele ; dar va fi oare căsnicia mea ca un tîrg fără sfîrşit ? Iar, dacă, vreodată, se va întîmpla să cad de pe sîrmă, ea ce-o să facă : o să mă adune de pe jos, ori o să întoarcă spatele şi o să

plece ?

Athena îl rugă să-i spună stareţei că-i văzuse maimuţa cu cîteva seri mai înainte pe terasa castelului Hopballe- hus, căţărată pe soclul statuii lui Venus, în locul unui Cupidon spart. Şi, pentru că tot venise vorba de maimuţă, îl întrebă dacă nu i se părea curios că avocatul tatălui ei avea în Polonia o maimuţă din aceeaşi specie, pe care o primise tot din Zanzibar. Bătrînul conte începu să vorbească despre idolii wenzilor §§§§§§§§§§§§§§§§, din al căror ţinut se trăgea şi familia sa la origine ; zeiţa frumuseţii avea la aceştia chipul unei femei minunate, la fel ca şi restul faţadei, în schimb, dacă-i dădeai ocol, din spate semăna cu o maimuţă. Oare cum ajunseseră aceste triburi primitive nordice să ştie despre existenţa maimuţelor ?, se întrebă el. Să fi trăit aceste animale acum o mie de ani în pădurile întunecate de pini din Wenden ?

— Nu, cu neputinţă — interveni pastorul Rosenquist. Mai întîi clima ar fi. fost prea rece. Apoi există anumite simboluri ce par a fi numitorul comun al tuturor păgîni- lor iconoclaşti. Subiectul ar merita studiat : s-ar putea să constatăm că asemenea simboluri decurg din însăşi ideea păcatului originar.

Dar cum ştiau ei, în cazul acelei zeiţe a dragostei, întrebă Athena, care era faţa şi care spatele ?

Aici Boris ceru să i se pregătească brişcă şi îşi luă rămas bun de la adunare. Bătrînul conte părea eă e întristat de plecarea băiatului, pe care el o forţase şi că se căieşte pentru asprimea sa faţă de tînărul îndrăgostit, îşi ceru iertare pentru vremea rea de la Hopballehus, îi ţinu, cu lacrimi în ochi, îndelung mîna într-a lui şi o rugă pe Athena să-1 însoţească pînă la ieşire. în ce-1 privea, pastorul Rosenquist nu putea fi decît mulţumit de plecarea

§§§§§§§§§§§§§§§§§ Populaţie de origine slavă, răspîndită în evul mediu dincolo de graniţa estică a imperiului german (rîurile Elba şi Saale) ; wenzii au fost creştinaţi în secolul al X-lea şi ulterior asimilaţi în majoritatea lor de populaţia germană. (N. t.)

unui oaspete care aducea atît de mult cu un înger, fără a fi însă.

Athena merse cu Boris pînă la peronul din faţa scărilor. în lumina felinarelor de la trăsurică, pelerina ei largă, umflată de vînt, arunca umbre ciudate peste pietriş, ca o pereche de aripi uriaşe. Sus, deasupra pajiştii întinse, acum de un cenuşiu metalic, luna apărea şi dispărea pe cerul frămîntat.

în această clipă lui Boris îi părea cu adevărat rău că trebuie să plece de la Hopballehus. Lumea haotică de aici îi adusese în memorie copilăria sa şi o prefera de o mie de ori pe aceasta existenţei reglate cu o precizie de ceasornic, pe care avea să o regăsească la mănăstire. Rămase cîteva clipe tăcut lîngă Athena. Norii se despărţiră în două şi cîteva constelaţii apărură clar pe cer. Ursa Mare le oferea pilda ei dintotdeauna : în mijlocul mulţimii păstrează-ţi individualitatea.

— Te mai gîndeşti uneori la vînătoarea aceea de urşi ? — o întrebă Boris pe Athena.

în copilăria lor nu li se dăduse voie o dată să vină la vînătoare, dar ei fugiseră amîndoi în taină alăturîndu-se gonacilor contelui, într-o zi toridă de iulie, undeva sus, printre coline. Doi cîini mai îndrăzneţi au fost ucişi atunci şi băiatul îşi amintea de vînzoleala sîngeroasă a luptei, de mişcările iuţi ale uriaşei fiare brune prin desişul de brazi şi ferigi şi de imaginea, prinsă timp de o frîntură de secundă, a botului ei căscat într-un răcnet de furie, cu limba atîrnîndu-i afară roşie.

— Da, mă gîndesc uneori — răspunse Athena cu ochii pierduţi, ca şi ai lui, în tăriile cerului, urmărind vreo vînătoare astrală de urşi. Ţăranii îi spuneau acelei ursoaice împărăteasa Ecaterina. Cinci oameni a omorît.

— Tot mai eşti republicană, Athena ? — o întrebă el. Cîndva spuneai că vrei să tai capetele tuturor tiranilor Europei.

La lumina felinarului obrajii Athene! se colorară uşor.

— Da — răspunse — sînt tot republicană. Am citit istoria revoluţiei franceze şi acolo scrie că

regii şi preoţii erau trîndavi şi desfrînaţi şi chinuiau poporul, în schimb cei ce îşi spuneau „Montagnarzi“ ********** şi purtau bonetă frigiană erau viteji. Danton a fost un patriot adevărat şi mi-ar fi plăcut să-1 cunosc ; la fel şi pe abatele Sieyes. †††††††††††††† (în aerul rece al nopţii subiectul o încălzi pe dată.) Aş vrea tare mult să văd locul unde era ghilotina la Paris — mai adăugă ea.

— Şi să porţi bonetă frigiană ? — întrebă din nou Boris.

Athena făcu un semn scurt din cap că da, adunîndu-şi gîndurile. Apoi, ca şi cum ar fi părut sigură că în acest fel îi poate revela adevărul, recită cîteva versuri, înflă- cărîndu-se singură pe parcurs de patosul cuvintelor :

O Corse ă cheveux plats 1 que ta France etait belle Au grand, soleil de messidor !
C'etait une cavale indomptable et rebelle,
Sans frein d'acier ni renes d'or,
Une jument sauvage â la croupe rustique,
Fumante encore du sang des rois,
Mais fiere, et d'un pied fort heurtant le sol

********** *Montagnarzi* — una din cele trei partide, alături de *Girondini* şi *la Plaine* (Cîmpia), ale Convenţiei Naţionale franceze (21 septembrie 1792—26 octombrie 1795), gruparea cea mai radicală şi ai cărei membri ocupau băncile cele mai de sus şi din stînga ale Adunării Naţionale Constituante. După înlăturarea Girondinilor, la 2 iunie 1793, Montagnarzii au încredinţat dictatura unui Comitet al salvării publice şi au guvernat în continuare dezlănţuind extrema teroare asupra Franţei prin judecăţi sumare şi numeroase execuţii, pînă la înlăturarea lor în urma loviturii de stat din 9 thermidor (27 iulie 1794), cînd Robespierre, Saint-Just şi susţinătorii lor au fost arestaţi şi, la rîndul lor, ghilotinaţi. (N. t.)

†††††††††††††††† Naţionale Constituante, al Convenţiei, al Consiliului celor 500 în perioada Directoratului (26 octombrie 1795—9 noiembrie 1799) şi unul din cei cinci Directori, împreună cu Napoleon Bonaparte a organizat lovitura de stat din 18 brumaire (9 noiembrie 1799), prin care s-a instaurat Consulatul. El însuşi Consul provizoriu o vreme, a fost în cele din urmă înlăturat de la putere. (N. t.)

antique, Libre pour la premiere fois. ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

în timp ce Boris se depărta de Hopballehus, vîntul începu să sufle cu putere. Luna gonea pe cer după norii subţiri şi neliniştiţi ; aerul se răcise. Trebuie să fie aproape de punctul îngheţului, gîndi băiatul. Felinarele sale se luau la întrecere cu copacii şi cu umbrele lor, împrăşti- indu-le care încotro de jur împrejur. O creangă mare şi uscată fu smulsă de vînt dintr-un copac şi căzu trosnind chiar în faţa cailor, care se speriară. Se gîndi cu voce tare, pe întuneric, la cei trei oameni din sala mare de la Hopballehus şi rîse.

Tot mînînd mai departe, undeva dedesubt apărură luminile din vale. Ca într-un joc de-a v-aţi ascunselea, se arătau printre copaci, îl priveau drept în faţă, apoi dispăreau din nou. în cele din urmă apăru un grup mai mare de lumini, ca o reflecţie, pe pămînt, a Pleiadelor. Erau luminile de la Mănăstirea Seven.

Şi deodată avu senzaţia că undeva ceva nu era în regulă, că ceva mergea pe dos ori că se stricase. Puteri stranii umblau libere prin noapte. Senzaţia era atît de intensă şi de distinctă de parcă o mînă de gheaţă i-ar fi trecut o secundă peste creştet. Timp de cîteva minute se sperie cu adevărat şi îl cuprinse o groază indescriptibilă, în ciudata frămîntare a acelei nopţi şi înconjurat de toate obiectele neînsufleţite chemate brusc la viaţă, se simţi, el şi brişcă lui cu calul sur şi cel negru, teribil şi absurd de mici, de expuşi şi de nesiguri.

Cînd coti în aleea dreaptă ce ducea către

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ O, corsican cu părul lins ! ce frumoasă era Franţa ta / Sub soarele fierbinte al lui messidor {20 iunie—20 iulie] ! / Era o iapă năvalnică şi răzvrătită, / Fără zăbală de oţel, nici frîie de aur, / O iapă sălbatică şi cu crupa rustică, / Fumegînd încă de sîngele regilor, / Dar mîndră şi, lovind cu piciorul tare în pămîntul antic, / Liberă pentru întîia oară. (fr.). Primele versuri din poemul *L'idole* (Idolul) de Auguste Barbier (1805—1882). (N. t.)

Mănăstirea Seven, felinarele prinseră în raza lor o pereche de ochi scînteietori. O umbră mărunţică îi tăie drumul în goană, pierzîndu-se în umbrele mai negre şi mai adînci ale desişului de verdeaţă.

• La mănăstire află că stareţa se culcase deja. Probabil, îşi făcu socoteala Boris, ca să fie în toate puterile a doua zi dimineaţă.

Masa îi fu servită în sufrageria privată a mătuşii sale, care o redecorase de curînd. înainte această încăpere fusese albă, cu ornamente din stuc vechi poate de o sută de ani. Acum era cochet îmbrăcată într-un tapet ce prezenta, pe un fond gălbui, diferite scene de viaţă orientale. O fetiţă dansa, bătînd în tamburină, sub un palmier, în timp ce nişte bătrîni, cu turbane albastre şi roşii pe cap şi cu bărbi lungi, stăteau şi o priveau. Un sultan ţinea judecată sub un baldachin auriu, iar un grup de vînători călări, precedaţi de ogarii lor şi de gonaci negri, treceau prin dreptul unei ruine. Stareţa lichidase şi vechile sfeşnice demodate, iar acum masa era luminată de nişte lămpi Cârcel înalte şi ultramoderne din porţelan albastru, pictate cu trandafiraşi roz. în această încăpere atît de caldă şi primitoare Boris cină singur. întocmai ca Don Giovanni, îşi aminti el, în ultimul act al operei. „în aşteptarea Comandorului[14], adăugă de la sine gîndul lui. Mai aruncă o privire spre fereastră. Afară vîntul vuia mereu, dar neliniştile nopţii rămăseseră exilate în beznă, dincolo de perdelele groase, împreunate la mijloc.

VI

Nepotul şi mătuşa luau micul dejun împreună, într-o deplină armonie, privindu-şi din cînd în cînd în samovarul de argint al stareţei figurile deformate şi groteşti. Se mai reflecta în el, cît un punct, şi soarele, căci, a doua zi după furtună, cerul

era senin şi limpede. Pînă şi vîntul colinda pe aiurea, lăsînd grădina Mănăstirii Seven desfrunzită şi goală.

Boris îi relatase bătrînei doamne despre evenimentele de la Hopballehus, iar aceasta ascultase cu mare mulţumire şi profund interesată de soarta vechiului ei vecin şi prieten. Nu-şi putea ţine imaginaţia în frîu să nu zburde printre succesele cu care părea presărat viitorul băiatului, dar procedă cu atîta delicateţe înoît şi bătrînul conte şi Athena ar fi putut foarte bine fi de faţă.

— Dragul meu — spuse ea — cred că Athena ar trebui acum să călătorească, să vadă puţin lumea. Cînd eram de vîrsta ei, tata -m-a dus la Roma şi la Paris, unde am cunoscut o mulţime de celebrităţi. Ce plăcere pentru un om de talent să însoţească un copil atît de înzestrat pretutindeni şi să-i prezinte viaţa.

— Da — adeveri Boris, turnîndu-şi încă o ceaşcă de cafea — ieri îmi spunea că ar vrea să vadă Parisul.

— Fireşte — zîmbi stareţa. Biata copilă n-a avut în viaţa ei o bonetă de la Paris. La Lariki — continuă ea, lăsîndu-şi gîndurile să zboare încoace şi încolo în voie — se fac nişte vînători de pomină. Urşi şi mistreţi sălbatici. Parcă o şi văd pe zeiţa ta, cu lancea în mînă. La Lipnic pivniţa e plină cu vin de Tokay, pe care însăşi împărăteasa Maria Tereza l-a dăruit unuia din strămoşii contelui. Athena precis îl va risipi cu mărinimia cunoscută a familiei lor. La Patnov Grabovo sînt celebrele fîntîni cu *jets d'eau* §§§§§§§§§§§§§§§§§§. construite de marele astronom danez Ole Roemer, acelaşi care a făcut şi *les grandes eaux* ********** de la Versailles.

Dar, în timp ce se jucau astfel de-a perspectivele fericite în viaţă, bătrînul Johann aduse două scrisori, sosite în acelaşi timp, scrisoarea stareţei prin poştă, iar a lui Boris cu un argat de la

---

§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Jeturi de apă. (fr.) (N. t.)

********** Marile fîntîni cu jocuri de ape. (fr.) (N. t.)

Hopballehus. Ridicîndu-şi ochii după primele rînduri, Boris observă zîmbetul tăios de fin de pe chipul mătuşii sale, absorbită complet în lectură. Lasă că o să-i treacă îndată pofta de zîmbit, îşi zise în sinea lui.

Scrisoarea bătrînului conte suna în felul următor :

Iţi scriu eu, dragă Boris, pentru că Athena refuză s-o facă. Iau pana copleşit de adîncă tristeţe şi căinţă; am ajuns să cunosc şi eu acea dorinţă de a-mi presăra cenuşă în cap de care vorbeşte cronicarul.

Trebuie să-ţi spun că fiica mea ţi-a respins cererea în căsătorie, care aseară mi se părea că vine să încununeze binecuvîntările revărsate de soartă asupra casei mele. Desigur că nu poate fi vorba de vreo rezervă faţă de persoana ta anume, dar aflu chiar din gura ei că ea nu se va căsători niciodată, incit îi este cu neputinţă fie să ia şi in seamă ideea unei propuneri de acest fel.

Intr-un fel, drept e ca eu să-ţi scriu rîndurile de faţă. Căci în această nefericită împrejurare vina este numai a mea şi tot a mea este şi răspunderea.

Eu, care am avut în mină această viaţă tînără, am făcut din tinereţea ei plină de vigoare o purtătoare de făclie la coborîrea mea în chilia sepulcrală. Pas cu pas, pe măsură ce am coborît, umărul ei mi-a fost sprijin şi nici o singură dată nu s-a întîmplat să şovăie. Acum ea nu mai vrea — nu mai poate — să privească în sus.

In ţinutul nostru ţăranii au o vorbă : că nici un copil născut din căsătorie legiuită nu poate privi drept la soare ; doar bastarzii pot. Din păcate, vai, nici nu ştii cît de mult e sărmana Athena copilul meu legitim, copi- Iul legitim al neamului şi al destinului meu ! Atît de incapabilă e să privească drept la soare incit nu se teme cîtuşi de puţin de beznă, ba chiar lumina ii răneşte ochii. Am făcut din tînăra mea porumbiţă o pasăre a tenebrelor.

Mi-a fost în acelaşi timp şi jiu şi fiică, iar in ima-

ginaţia mea am văzut-o purtind vechile armuri de la Hopballehus. Prea tîrziu constat acum că ea chiar le poartă, dar nu ca un tînăr Sfînt Gheorghe în luptă cu balaurul, ci ca un înger al morţii, un Azrael al casei noastre. într-adevăr, ea s-a încuiat în această armură şi, tot restul vieţii sale, va refuza s-o mai lepede.

N-am păcătuit niciodată faţă de trecut, dar văd că am păcătuit neîncetat faţă de viitor; iar acesta, pe bună dreptate, mă va pedepsi. La mormintul virginal al Athenei voi aduce flori în amintirea tuturor generaţiilor nenăscute în ale căror chipuri am crezut pentru o clipă, dragul meu copil, că văd trăsăturile tale. Cerîndu-ţi iertare ţie, cer iertare de la atîtea energii, talente şi frumuseţi, de la atîţia lauri şi mirţi ce se vor veşteji pierind. Cenuşa ce mi-o presar acum în cap e cenuşa lor !...

Boris întinse fără nici un cuvînt stareţei scrisoarea şi îşi sprijini bărbia'în palmă pentru a-i observa figura în timp ce avea s-o citească. Reacţia bătrînei îi depăşi orice aşteptări. O cuprinse brusc o paloare cadaverică, de parcă ar fi fost în pragul leşinului sau al morţii, în timp ce în obraji îi izbucniră flăcări stacojii, ca şi cum cineva ar fi plesnit-o cu biciul peste faţă. Regele Solomon, se ştie, închisese cei mai de frunte demoni în sticle, le ceruise la gură şi pusese să fie scufundate în mare. Ce zbatere de furii neputincioase trebuie să fi fost atunci în adîncuri ! Asemeni, probabil, gîndea Boris, luptelor mute din pieptul îngust, de lemn, al femeilor vîrstnice, sigilat de ceara solomonică a educaţiei lor. Poate că pînă şi vederea o părăsise pe stareţă, iar salonaşul tapisat cu damasc roşu i se întunecase deodată în faţa ochilor, căci lăsă jos scrisoarea înainte de a fi avut timp s-o isprăvească.

— Ce ?! Ce ?! — rosti ea cu o voce răguşită, care de-abia se auzea. Ce-ţi scrie poetul ăla ?

Trase aer cu nesaţ în piept, ridică mîna dreaptă şi ameninţă cu degetul ei tremurător, exclamînd :

— Auzi, nu vrea să se mărite cu tine !

— Nu vrea să se mărite cu nimeni, mătuşă — spuse Boris ca s-o consoleze.

— Nu vrea ? Cu nimeni ? — rînji bătrîna. Dar ce e ea, Diana ? Iar bietul de tine, Boris, un mic Acteon în preajma ei ? Va să zică tot ce i-ai oferit tu — poziţie, influenţă, viitor — nu înseamnă nimic pentru ea ? Atunci cam ce aşteaptă domnişoara asta de la viaţă ? (Privi din nou scrisoarea, dar, în agonia ce o cuprinsese, ţinea, uluită, foaia pe dos.) Să ajungă statuie de piatră pe un sarcofag — în beznă, în tăcere, pentru totdeauna ? Ou ce virgină fanatică avem de-a face, *en plein dix-neuvieme siecle ? Vraiment tu n'as pas de la chance !* ††††††††††††††† N-are deloc *horror vacui.* ††††††††††††††

— Legea lui *horror vacui* — spuse, pentru a-i distrage atenţia, Boris, care se speriase acum de-a binelea —■ nu acţionează mai sus de zece metri.

— Mai sus de cît ? — întrebă stareţa.

— De zece metri — repetă el, dar stareţa ridică din umeri.

îşi întoarse ochii scînteietori către el, scoţînd pe jumătate din buzunaru-i de mătase scrisoarea pe care o primise cu poşta şi punînd-o apoi la loc.

— N-o să aibă nimic — rosti ea rar — iar tu n-ai să dai nimic. Mie mi se pare, cu toată modestia, că sînteţi potriviţi unul pentru celălalt. Eu însămi, care mi-am dat binecuvîntarea, n-am nimic de spus. De la strămoşii mei ştiu o regulă, şi anume că : „Unde nimic nu este, *le Seigneur a perdu son droit.*" §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ încît tu, Boris, te vei duce înapoi la curte, la bătrîna regină-mamă şi la capelanul ei, aşa cum ai venit. Căci — adăugă ea şi mai rar — odată ce am intrat într-o încurcătură, trebuie să şi ieşim din ea.

Aceste cuvinte o impresionară mai tare pe bătrînă decît pe nepotul ei, care le mai auzise

---

†††††††††††††††††† în plin secol al XIX-lea ? într-adevăr, n-ai noroc, (fr.) (N. t.)

†††††††††††††††††† Groaza de gol, de vid. (lat.) (N. t.)

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Dumnezeu şi-a pierdut dreptul, (fr.) (N. t.)

rostite înainte. Apoi stareţa se cufundă într-o tăcere îndelungată.

Boris începea să se simtă acum stingherit şi dorea să pună capăt odată acestei discuţii. îşi dădea cît se poate de bine seama că ea voia să-l facă să sufere. Cît timp fusese fericită, îi plăcuse să aibă oameni fericiţi în jurul ei. Acum, fiind chinuită, trebuia să se înconjoare cu aceeaşi materie ce se afla şi în interiorul ei însăşi, altminteri avea să fie strivită, întocmai ca în vidul despre care tocmai vorbise. Numai că, în cazul băiatului, avea aliaţi extrem de puternici în chiar împrejurările create. E adevărat, pe de altă parte, că nici el nu-şi dădea încă seama ce avea să însemne pentru el refuzul Athenei. Dacă bătrînă continua să-l lovească astfel, cu toată puterea ei, întreaga suferinţă din ultimele săptămîni avea să se reverse din nou asupra sa. Deodată stareţa se întoarse însă dinspre el şi se duse hotărâtă la fereastră, oa şi cum ar fi vrut să se arunce afară.

Cu toată durerea sa proprie, Boris nu putea să nu-şi îndrepte gîndurile spre celelalte două persoane ale trinităţii lor. Poate că în ceasul acela şi Athena se plimba prin pădurile de pini de la Hopballehus cu o îndîrjire la fel de cruntă pe chip ca şi bătrînă stareţă în salonaşul ei. Se văzu în imaginaţie pe sine, îmbrăcat în uniformă albă şi tras de sfori pe rînd, ca o marionetă, cînd de bătrâna neclintită în hotărârea ei, cînd de tînără neclintită într-a ei. Cum se făcea că puteau pune totul atît de tare la suflet ? Ce forţe sălăşluiau în lăuntrul acestor femei pătimaşe, care le făceau să dorească mai bine să moară decît să cedeze ? Avea şi el gusturi destul de precise în privinţa căsătoriei, ca toată lumea, şi totuşi nu încleşta pumnii şi nici nu-şi pierdea glasul.

Stareţa se întoarse dinspre fereastră şi se îndreptă către el. Era complet schimbată şi nu purta la ea nici un instrument de tortură. Părea, dimpotrivă, că aduce o ghirlandă, să-i încununeze fruntea cu ea. Arăta atît de uşurată de parcă ar fi aruncat o povară apăsătoare pe geam, iar acum

plutea uşoară la o palmă deasupra pământului.

— Boris dragă — spuse ea — Athena mai are încă o inimă. E de datoria ei să-1 vadă încă o dată pe fostul ei prieten de joacă din copilărie, să-i acorde şansa de a-î vorbi şi să-i răspundă chiar ea, prin viu grai. Am să-i transmit acest lucru şi am să trimit de îndată scrisoarea cu argatul înapoi. Fiica lui Hopballehus are încă treaz simţul datoriei. Şi va veni.

— Unde ? — se interesă Boris.

— Aici — răspunse stareţa.

— Cînd ? — mai întrebă Boris, privind de jur împrejur.

— Astă seară, la cină — spuse mătuşa.

Pe chip îi apăru un zîmbet plin de bunătate, puţin strengăresc şi totuşi gura i se strînse tot mai tare, se- mănînd cu un boboc minuscul de trandafir.

— Athena nu trebuie să plece mîine de la Mănăstirea Seven fără să fie... (Se opri o clipă, căută la dreapta şi la stînga, apoi la el.) A noastră ! — şopti ea cu un zîmbet de complicitate.

Boris o privi. Faţa îi arăta proaspătă ca a unei fetiţe.

— Copilul meu, copilul meu drag — exclamă ea într-un acces brusc de pasiune adîncă şi duioasă — nimic, nimic nu trebuie să stea în calea fericirii tale !

VII

Această mare cină a seducţiei, ce avea să rămînă ca o piatră de hotar în existenţa eroilor ei, fu servită în sufrageria stareţei, în prezenţa oamenilor de stat şi dansatoarelor orientale ce-i priveau de pe ziduri. Masa era frumos ornată cu camelii din oranjerie, iar pe faţa de masă imaculată, printre paharele de cristal străveziu, vechile pahare verzi de vin îşi aruncau umbrele

delicate asemeni spiritelor unei păduri de pini vara. Stareţa îmbrăcase o rochie de tafta gri cu o dantelă rară, avea pe cap o bonetă din dantelă albă cu panglici şi-şi pusese vechii ei cercei mari şi broşa cu diamante. Boris îşi spuse că tăria eroică de caracter a femeilor bătrîne, care cu mult gust şi chin se fac frumoase — mai frumoase, poate, decît au fost vreodată în tinereţe — şi care nu mai au nici o speranţă de a stîrni vreo dorinţă în inimile bărbaţilor, seamănă cu aceea a unui om virtuos, ce se îndeletniceşte mai departe cu faptele bune, chiar şi după ce şi-a pierdut nădejdea în vreo răsplată divină.

Masa era foarte bună ; serviseră unul din acei crapi celebri de la Mănăstirea Seven, a cărui preparare era un secret local. Bătrînul Johann turna vin cu generozitate în pahare şi, pînă să ajungă la marţipan şi la fructele glasate, toţi cei trei participant la această cină liniştită şi elegantă, o fată bătrînă, una tînără şi un îndrăgostit respins, erau ceva mai mult decît uşor ameţiţi.

Athena era ameţită în sensul cel mai propriu al cu- vîntului. In viaţa ei nu băuse decît foarte puţin vin şi nu gustase niciodată şampania, încît, la cantităţile pe care gazda cinei le turnase în ea, ar fi trebuit să nici nu se poată ţine pe picioare. Dar fata avea în trecutul ei un lung şir de strămoşi care, la vremea lor, căzuseră sub toate mesele grele de stejar din ţinut şi care acum săriră degrabă în ajutorul tinerei mlădiţe a neamului lor. Cu toate acestea i se dusese la cap vinul. în fiecare obraz îi apăruse cite un boboc de trandafir, ochii îi străluceau, iar firea ei descătuşa mereu forţe .noi. Ajunse chiar să-şi supraliciteze puţin sentimentul de_ invincibilitate, întocmai ca un tînăr comandant care înaintează plin de curaj şi aroganţă în focul luptei.

Boris, care suporta băutura mai bine decît mulţi alţii şi care, pînă la sfîrşit, rămase cel mai treaz din toată societatea, era îmbătat mai degrabă spiritual. Lucrul cel mai profund şi mai adevărat din firea acestui tînăr era marea lui dragoste pentru scenă şi

tot ce se lega de ea.. Ca domnişoară, şi mama sa împărtăşise această mare pasiune şi purtase o luptă aprigă în Rusia cu părinţii ei vrînd să se dedice scenei, dar o pierduse. Fiul ei nu avea nevoie să lupte cu nimeni. Atît de dogmatic nu era să aibă neapărat nevoie de un planşeu de scînduri şi de lumini pentru a se simţi într-un teatru ; el purta scena în inima lui. In adolescenţă jucase multe roluri feminine în spectacolele de amatori, încît însuşi celebrul regizor Paccazina izbucnise în lacrimi văzîndu-1 în rolul Anti- gonei, atît de mult îi amintea de Marte. Pentru el teatrul era adevărata viaţă. Cît timp nu putea juca un rol, era nedumerit în privinţa lumii şi nu ştia bine cum trebuie să se poarte ; doar ca actor se regăsea pe sine şi, de îndată ce putea privi o situaţie ca pe o scenă de teatru, începea să se simtă la largul lui. Nu evita tragedia, dar şi într-o pastorală îşi juca rolul cu toată graţia, dacă se ivea prilejul.

Era-ceva în această mentalitate care o exaspera pe mama sa, în ciuda vechii ei simpatii pentru arta dramatică, deoarece îl bănuia că preferinţa pentru rolul unui tînăr ofiţer de mare viitor şi apreciat de toată lumea era destul de slabă în sufletul lui. îl credea în stare să renunţe în orice moment la acest rol dacă i s-ar fi oferit un altul mai atractiv, fie el al unui paria, al unui martir, sau chiar rolul tragic al unui tînăr ce urcă scara eşafodului. Simţea uneori nevoia să-i strige, contrar bătrînu- lui Cordelier : O, fiul meu, prea puţin te temi de antipatia oamenilor, de exil, de moarte ! Şi, cu toate acestea, nu putea să nu-1 admire în rolurile lui favorite, nici nu se jjutea abţine, cîteodată, să nu-şi atribuie ea însăşi vreun rol în compania lui şi jocul în care se angajau astfel putea îmbrăţişa o paletă foarte largă de nuanţe.

Astă seară Paccazina ar fi fost mîndru de el; niciodată nu jucase mai bine un rol. Din recunoştinţă pentru naşa sa, era hotărît să se întreacă pe sine. îşi construise masca în faţa oglinzii cu mare grijă şi schimbase uniforma cu un

frac, deoarece culoarea neagră i se părea mai potrivită împrejurărilor. întotdeauna mai cu plăcere juca rolul nefericitului decît pe acela al îndrăgostitului irezistibil. îl ajutau acum şi vinul şi figurile celorlalţi actori ai piesei, pînă şi cea a bătrînului Johann, pe al cărui chip, de obicei impenetrabil, apăruse acum un licăr discret de fericire. Dar îi dădeau aripi situaţia în care se găsea, acţiunea piesei şi propriul său talent. Era pe scenă, cortina se ridicase, fiece clipă era preţioasă şi nu avea nevoie de sufler.

Privind-o pe Athena, aşezată în stînga sa, se declară mulţumit de juna primă din astă seară. Acum, cînd se aflau împreună pe scenă, putea citi în sufletul ei ca într-o carte deschisă.

îşi dădea cît se poate de bine seama ce impresie profundă produsese cererea sa în căsătorie asupra fetei. Era limpede că de măgulit nu o măgulise ; probabil că, în primul moment, fusese chiar de-a dreptul furioasă. Iar că o fiinţă vie putea năvăli astfel în mîndra izolare a vieţii ei însemnase un şoc pentru Athena. Aici era de acord cu ea. Trăind toată viaţa printre oameni care nu erau niciodată singuri, Boris devenise acum sensibil la atmosfera de singurătate ce-o înconjura pe fată. I se întîmplase lui însuşi uneori să fie complet singur într-o noapte şi să viseze, nu figuri sau lucruri familiare, ci scene şi personaje născute în întregime din închipuirea sa. Amintirea unor asemenea nopţi îi era tare dragă. Ceea ce o uimea în acest moment peste poate pe Athena era faptul că inamicul se apropia atît de paşnic de ea, că cel ce-i adusese ofensa îi cerşea acum consolarea. Pe măsură ce Boris devenea tot mai conştient de stările ei, îşi accentua şi mai mult blîndeţea şi tristeţea purtărilor.

Probabil că sentimentul era atît de nou pentru Athena încît exercita o ciudată atracţie asupra ei. Era cît se poate de probabil, îşi spunea el, că nimic altceva decît mirosul pericolului o adusese în această seară la Mănăstirea Seven. Dar ce anume o

speria ?, se miră el. Că, datorită mătuşii mele şi mie, îşi va afla fericirea ? îşi imagina rugăciunea tinerei fete : Fereşte-mă, Dumnezeule mare, de succesul la curte, fereşte-mă să nu fiu o mireasă fericită şi felicitată de toţi, fereşte-mă să nu ajung mama unei familii numeroase, te rog, Doamne. Ca actor tragic de mare calibru el însuşi, o aplaudă în sinea lui.

îşi dădea seama că prezenţa unui pericol nebănuit îi era transmisă fetei de atitudinea stareţei faţă de ea. Bă- trîna doamnă îi fusese mai demult prietenă, dar o prietenă foarte severă. Majoritatea lucrurilor pe care fata le spusese ori le făcuse pînă atunci erau privite defavorabil aici, la mănăstire, iar ea ştiuse întotdeauna că stareţa, cu felul ei binevoitor de a fi, urmărise doar să o închidă în cuşcă. în acea seară ochii ei bătrini o învălu- iau cu o mulţumire paşnică, iar fiecare vorbă îi era primită cu zîmbete moi ca nişte mîngîieri. Cuşca fusese ascunsă. Acest fel special de tămîie, ce i se oferea numai ei, îi era la fel de necunoscut Athenei ca şi şampania, iar, cum aroma îi venea, ca un fum, şi din dreapta şi din stînga, ar fi putut întîmpina unele dificultăţi la respirat în sufrageria cea comodă de la Mănăstirea Seven, dacă nu ar fi avut siguranţa că uşa din spate se va deschide, oricînd va dori ea, înapoi, către pădurile de la Hopballehus.

Boris, care ştia mai bine de existenţa acestei uşi, ridică genele, moi ca nişte petale de mimoză, spre chipul ei îmbujorat. O numise bătrînul conte o pasăre a tenebrelor, ai cărei ochi sînt răniţi de lumină ? începu să umble încet pe dinaintea ei, ducînd uţj fel de sfeşnic în mînă, care îi pîlpîia uşor în faţa ocnilor. Ea clipi de cîteva ori spre lumină, apoi îl urmă.

Stareţa era îmbătată de o bucurie secretă, ce rămî- nea, licărind în semiobscuritate, un mister pentru ceilalţi doi invitaţi la cină. Din cînd în cînd îşi tampona ochii sau gura cu batistuţa ei de dantelă, delicat parfumată.

VIII

— Străbunica mea — spuse la un moment dat stareţa — a fost, în a doua ei căsnicie, ambasadoare la Paris, unde a trăit douăzeci de ani. Asta se petrecea pe vremea Regenţei.********** în memoriile ei şi-a însemnat că, în ziua de Crăciun a anului 1727, Sfînta Familie a venit la Paris, unde a făcut un popas de douăsprezece ore. Toată clădirea staulului din Betleem, împreună cu ieslea şi oalele în care Sfîntul Iosif pregătea apa fiartă pentru Fecioară, fusese în chip misterios transportată în grădina unei miei mănăstiri numite *du Saint Esprit.*†††††††††††††††† Pînă şi boul «i măgarul au fost aduşi, împreună cu paiele de pe jos. Cînd maicile au relatat minunea la curtea de la Versailles, vestea a fost ţinută în mare taină, de teamă ca publicul să nu vadă în această întîmplare prevestirea judecării desfrîului de care se făcuseră vinovaţi conducătorii Franţei. însă regentul, cu mare pompă şi purtîndu-şi toate bijuteriile, a mers, alături de fiica sa, ducesa de Berri, de cardinalul Dubois şi de cîteva doamne şi domni aleşi de la curte pentru a o slăvi pe Maica Domnului şi pe bărbatul acesteia. Datorită faimei de care se bucura la curte, străbunica mea a fost luată şi ea în suită, fiind singura străină îngăduită atunci şi, pînă la sfîrşitul zilelor ei, a păstrat rochia lungă de brocart cu trenă lungă şi tivită cu blană pe care o purtase cu acel prilej.

La vederea Fecioarei, regentul, care fusese profund emoţionat şi tulburat de această veste, căzu pradă unui straniu extaz. Se legăna întruna scoţînd strigăte scurte. Acum trebuie să ştiţi că, deşi fără pereche, frumuseţea Maicii Domnului era de o asemenea natură încît nu putea trezi nici un

---

********** Perioada de guvernare a lui Philippe duce d'Orleans în timpul minoratului regelui Ludovic al XV-lea. (1715—1723). (N. t.)

†††††††††††††††††† A Sfîntului Duh. (fr.) (N. t.)

fel de dorinţă pămînească. Aşa ceva ducele de Orleans nu mai întîlnise în viaţa lui şi nu ştia deci cum să reacţioneze. în cele din urmă, cînd roşind ca para, cînd pălind ca un mort, o invită la supeu la ducele şi la ducesa de Berri, unde făgădui să ofere mâncăruri şi vinuri nemaivăzute pînă atunci şi unde avea să-i aducă şi pe contele de Noircy şi pe Madame de Parabăre.

în acea vreme ducesa de Berri era en *grossesse* ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡, iar gurile rele spuneau că vinovatul era însuşi regentul, tatăl ei. Femeia se aruncă la picioarele Sfintei Fecioare. „O, dulce şi iubită Fecioară — plînse ea — îţi cer iertare. Ştiu că tu n-ai fi făcut aşa ceva. Dar dacă ţi-aş putea spune numai ce lume mortal şi blestemat de plicticoasă e la curtea asta !“ Apoi, fascinată de frumuseţea pruncului Isus, îşi uscă lacrimile şi ceru voie să-1 atingă. „Parcă ar fi căpşuni cu frişcă — exclamă ea — căpşuni cu frişcă ă la Zelma Kuntz.“ Cardinalul Dubois îl salută pe Sfîntul Iosif cu o politeţe desăvîrşită. El îşi formulă părerea că probabil sfîntul nu-1 deranja' prea des cu rugăminţi de vreun fel sau altul pe Atotputernic, dar, cînd totuşi o făcea, era fără îndoială ascultat, căci Dumnezeu îi era îndatorat peste măsură. Regentul se sprijini de gîtul străbunicii mele şi, cu lacrimi în ochi, se plînse : „N-o să vină niciodată, niciodată n-o să vină. O, doamnă..., dumneavoastră care sînteţi o femeie atît de virtuoasă, spuneţi-mi ce-i de făcut.[11] Toate aceste întîmplări sînt notate în jurnalul străbunicii mele.

Vorbiră apoi despre călătorii şi stareţa îi întreţinu cu multe amintiri plăcute din tinereţea ei. Era într-o dispoziţie bună şi figura ei bătrînă se colora a prospeţime sub dantela bogată a bonetei. Din cînd în cînd făcea un gest caracteristic şi anume se scărpina ici-colo uşor cu degetul ei mic ridicat în sus cu delicateţe.

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Însărcinată, (fr.) (N. t)

— Ai mare noroc, scumpa mea prietenă — i se adresă ea Athenei. Pentru tine lumea e ca o mireasă, la care, cu orice nou văl ridicat, descoperi altă surpriză şi alt deliciu. Din păcate, noi, cei care ne-am sărbătorit nunta de aur cu ea, sîntem mai prudenţi cînd e vorba de curiozitate.

— Mi-ar place — spuse Athena — să mă duc în India, să văd cum luptă acum regele din Ava cu generalul englez Amhurst. Mi-a povestit pastorul Rosenquist că regele are, pe lîngă armata sa, nişte tigri care au fost dresaţi special ca să lupte cu inamicul.

Şi, în surescitarea ce o cuprinsese, răsturnă paharul din faţa ei, rupîndu-i piciorul şi vărsînd vinul pe masă.

— Mie mi-ar place — spuse Boris, care nu voia să aducă vorba despre pastorul Rosenquist, în persoana căruia bănuia un adversar (fereşte-te, îl îndemna gîndul său, de oamenii care în toată viaţa lor nu au participat la nici o orgie şi n-au fost de faţă la naşterea unui copil, fiindcă sînt periculoşi) — să plec la întîmplare şi să trăiesc pe o insulă pustie, departe de toată lumea. Nimic nu exercită o atracţie mai puternică decît marea. Pasiunea omului pentru mare — continuă el, cu ochii săi negri aţintiţi asupra chipului Athenei — nu e deloc egoistă. N-o poate cultiva, nu-i poate bea apa, se îneacă în valurile ei. Şi, cu toate acestea, cînd eşti departe de mare, simţi că o parte din sufletul tău moare, se dezintegrează, întocmai ca o meduză aruncată pe uscat.

— Pe mare ! — strigă stareţa. Să mergi pe mare ! Asta niciodată, niciodată.

Dezgustul ei profund îi făcu sîngele să-i urce în obraji pînă ce toată faţa îi deveni trandafirie, iar ochii strălucitori. Boris era demult impresionat de aversiunea femeilor pentru tot ce ţinea de domeniul nautic. El însuşi, în copilărie, încercase să fugă de acasă şi să se facă marinar, însă nimic, îşi zise el, nu face o femeie să se dezlănţuie cu o mai aprigă ostilitate ca marea. De la prima adiere de

aer marin şi pînă la întîlnirea cu frînghiile îmbibate de gudron şi sare, o urăsc din răsputeri şi o evită ca pe o anatemă ; poate că biserica ar fi reuşit să ţină sexul slab în ascultare pictînd un iad maritim, cu valuri reci şi cenuşii. De foc nu se tem, căci îl privesc ca pe un aliat căruia de multă vreme i-au slujit credincioase. Dar încearcă să le vorbeşti despre mare : parcă le-ai vorbi de dracul. In clipa cînd tirania feminină va face pămîntul nelocuibil pentru bărbat, acesta va trebui să plece pe mare pentru a-şi afla liniştea, fiindcă femeia mai bine moare decît să-1 urmeze pe o corabie.

Fură serviţi la urmă cu o budincă dulce, iar stareţa, gurmandă, culese cîteva cuişoare de pe deasupra şi le mîncă la repezeală.

— Gustul şi mirosul acesta sînt de nedescris — proclamă ea. Parfumul unei plantaţii de cuişoare e un deliciu unic sub soarele amiezii, sau cînd briza de seară împrăştie mirosul de mirodenii pretutindeni. Gustaţi şi voi. E ca un balsam pentru stomac.

—■ De unde se aduc cuişoarele, *madame ma tante ?* §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ — întrebă Athena care, potrivit obiceiurilor din provincie, fusese învăţată să i se adreseze în acest fel.

— Din Zanzibar.

O blîndă melancolie păru că se coboară timp de cîteva minute asupra ei, cum stătea cufundată în reflecţii, ron- ţăindu-şi absentă cuişoarele.

între timp, tot privind-o pe Athena, Boris îşi lăsă fantezia să-i pună stăpînire pe gînduri. îşi imagină că fata trebuia să aibă un încîntător, un desăvîrşit de sculptural schelet. O vedea culcată în pămînt ca pe o dantelă fără pereche, ca o capodoperă lucrată în fildeş, care e dezgropată după o sută de ani şi-i vrăjeşte pe bătrînii arheologi. Fiecare os la locul său, ca o vioară migălită cu pasiune. Mai puţin frivol decît libertinii tradiţionali, care dezbracă în imaginaţie femeile cu care cinează, Boris o uşura

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Mătuşă, (fr.) Formă de politeţe. (N. t.)

pe față și de toată carnea ei proaspătă și țeapănă odată cu hainele și își închipuia că ar fi foarte fericit alături de ea, că s-ar putea chiar îndrăgosti de Athena dacă ar avea-o numai sub formă de schelet. Și-o imagina mai departe călare, stîrnind senzație printre privitori, sau purtîndu-și trenele lungi prin sălile și galeriile de la curte, cu. celebra tiară a familiei lor, acum în Polonia, direct pe craniul dezvelit și lucios. Multe raporturi, gîndi el, ar fi infinit mai ușoare între oameni dacă ar putea fi menținute doar între schelete.

— Regele din Ava — spuse stareța trezindu-se din dulcea reverie în care se cufundase — avea în orașul Yandabu, cel puțin așa susțin cel care au fost acolo, o menajerie vestită. Cum în tot regatul lui nu trăiau decît elefanți indieni, sultanul din Zanzibar i-a dăruit un elefant african, care e mult mai mare și mai falnic decît elefanții indieni, rotunzi și complet domesticiți. Elefanții africani sînt niște animale cu adevărat impresionante. Ei stăpînesc ținuturile înalte din Africa Orientală și negustorii de fildeș, care le vînd colții uriași în tîrguri și piețe, știu multe povești despre forța și ferocitatea lor. Elefanții din Yandabu și îngrijitorii lor erau înspăimîn- tați de elefantul sultanului — căci Asia s-a temut întotdeauna de Africa —, încît pînă la urmă regele a pus să fie ferecat în lanțuri și o cușcă cu zăbrele groase a fost construită anume pentru el în menajerie. Dar de atunci, în nopțile cu lună, întreg orașul Yandabu fu invadat de umbrele unor elefanți africani ce umblau pe străzi vîntu- rîndu-și umbrele amenințătoare ale urechilor. Localnicii erau convinși că acești elefanți închipuiți puteau umbla pe fundul oceanului și ieși pe uscat 'prin locurile unde trăgeau corăbiile la mal. Nimeni nu mai cuteza să pună piciorul afară din casă după lăsarea întunericului. Și, cu toate acestea, umbrele n-au izbutit să rupă gratiile de la cușca elefantului. Sufletele animalelor închise în cuști — continuă stareța — capătă și ele gratii de la umbra gratiilor cuștii. Și ce gratii pot avea sufletele animalelor captive ! — exclamă ea cu o energie nebănuită.

Totuşi -— mai adăugă după o clipă schimbîndu-se la faţă şi cu un chicotit ascuns adine în fundul glasului — elefanţii aceia şi-au meritat soarta, căci, în ţinutul lor, se purtau ca nişte adevăraţi tirani. Nici un animal nu mai încăpea de răul lor.

— Dar ce s-a întîmplat cu elefantul sultanului ? — întrebă Athena.

— A murit, a murit — spuse bătrîna lingîndu-se pe buze.

— închis în cuşcă ? — insistă Athena.

— Da. închis în cuşcă.

Fata îşi aşează mîinile împreunate pe masă, cu exact acelaşi gest ca al contelui după ce citise scrisoarea stareţei. Privi împrejurul ei prin cameră. Culoarea vie de pînă atunci îi pieri din obraji. Cina era aproape gata, iar paharele lor de porto aproape goale.

— Cu îngăduinţa dumneavoastră, *ma tante* — spuse ea — cred că am să mă duc la culcare acum. Mă simt foarte obosită.

— Cum ? — se miră stareţa. Dar n-ai dreptul să ne lipseşti de plăcerea companiei tale, scumpa mea. Tocmai aveam de gînd să mă retrag eu, să vă las ca pe nişte vechi prieteni, să mai schimbaţi o vorbă împreună. Sînt sigură că i-ai promis lui Boris... dragul de el... că veţi sta de vorbă.

— Desigur, dar mai bine să lăsăm pînă mîine — spuse Athena. Azi mi se pare că am băut cam mult din vinul dumneavoastră cel bun. Priviţi, îmi tremură şi mîna cînd pun paharul pe masă.

Stareţa privi spre fată. îşi dădea probabil seama, se gîndea Boris, că n-ar fi trebuit să povestească tocmai despre cuşti ; fusese un *faux pas* ********** în acea seară din partea ei.

Athena îşi întoarse privirile în direcţia lui şi Boris simţi că făcuse un mic pas înainte, căci fetei îi venea greu să se despartă de el. îşi dădea probabil singură seama că gestul ei însemna o retragere grăbită de pe cîmpul de luptă şi îi părea rău că

********** Gafă, greşeală de tact, (fr.) (N.t.)

trebuie să-1 facă, dar, în împrejurările date, era, pare-se, cea mai bună soluţie. Pentru
Boris privirea ei directă, ochi în ochi, era ca o medalie primită în faţa frontului. O medalie măruntă, ce-i drept, dar în această campanie nici nu se putea aştepta la mai mult. Athena îi ură noapte bună stareţei, făcu o reverenţă elegantă şi dispăru.

Aceasta se întoarse peste măsură de agitată spre nepotul ei.

— N-o lăsa să plece. Du-te după ea. Fii ager. Nu pierde timpul.

— Mai bine s-o lăsăm în pace, mătuşă — zise Boris. Fata a spus adevărul. Nu mă vrea şi gata.

Dubla nesupunere a celor doi tineri, cărora ea se străduia să le pună la cale fericirea în viaţă, părea s-o fi lăsat pe stareţă fără glas, sau fără încredere în cuvinte. Ea şi Boris mai rămaseră vreo cinci minute în cameră şi impresia tînărului avea să fie, mai tîrziu, amintindu-şi scena, că toată înfruntarea dintre ei se desfăşurase sub forma unei pantomime.

Stareţa stătea nemişcată şi-1 privea pe tînărul care nu reuşea să-şi dea seama dacă în următoarele secunde îl va ucide sau îl va săruta. Nu făcu însă nici una, nici alta. îi rîse uşor în nas, apoi, scotocind în buzunar, scoase scrisoarea ce sosise în acea dimineaţă şi i-o dădu s-o citească.

Scrisoarea fu ultima lovitură, cea mortală, primită de Boris în moalele capului. O trimitea prietena stareţei, care era prima doamnă de onoare a reginei-mame. Cu o profundă compasiune pentru mătuşa sa, aceasta îi descria, în culori foarte sumbre, ultimele veşti din capitală. Numele lui Boris circula, ba chiar fusese menţionat anume de capelanul curţii ca fiind al unuia din corupătorii tineretului. Era limpede că în această clipă el stătea pe marginea unei prăpăstii şi fie reuşea să perfecteze căsătoria, fie se prăbuşea în abis şi dispărea definitiv.

Suferinţa îi răvăşise chipul. întreaga sa fiinţă se opunea din răsputeri forţei ce căuta să-1 smulgă

rolului de june prim din acea seară şi dispoziţiei elegiace a îndrăgostitului pentru a-1 tîrî înapoi în realitatea pe care o uca. Cînd vru să-i înapoieze mătuşii sale scrisoarea, observă că aceasta era chiar lîngă el. Ţinea o mînă ridicată, cu cotul lipit de trup şi-i arăta spre uşă.

— Mătuşă Cathinka — spuse Boris — dumneata poate că nu ştii, dar există o limită a voinţei omeneşti dincolo de care nu se poate trece.

Bătrîna nu-şi lua ochii de la el. întinse mina ei subţire şi uscată şi-l mîngîie. Figura i se schimonosi într-o grimasă dispreţuitoare. După o clipă merse pînă în fundul camerei, de unde veni cu o sticlă şi un pahar mic. Umplu cu multă grijă paharul, i-1 oferi şi-i arătă de cîteva ori prin semne să-l bea. Cuprins de disperare, Boris îl dădu peste cap.

Lichidul din pahar avea o culoare închisă, ca a chihlimbarului vechi. Gustul îi era acru şi rînced. La fel i se păreau şi ochii bruni, chihlimbarii ai bătrînei, privindu-1 pe deasupra ramei ochelarilor. în timp ce el golea paharul, pe ea o apucă rîsul. Apoi vorbi. în mod destul de straniu, Boris îşi aminti mai tîrziu acele cuvinte, al căror sens pe loc însă nu-1 pricepu.

— Ajută-1 tu acum, bunule Faru — spusese stareţa.

Părăsind încăperea, o auzi, după o secundă sau două, închizînd uşor în urma lui uşa.

IX

Acum ar putea fi ceasul lacrimilor, gîndi Boris, ceasul cînd poate fi sfîşiată inima preafrumoasei trufaşe. îşi aminti povestea despre acea sinistră bandă de pelerini, bătrînii călăi, care se spune că rătăceau prin Europa secolului al XII-lea vizitînd locurile sfinte. Purtau cu ei atributele îndeletnicirii

lor : menghine de strîns degetele, brice, fiare şi cleşti şi a rămas legenda despre aceşti oameni că puteau plînge cînd voiau. „Da — îşi spuse băiatul în sinea lui — numai că eu n-am ciopîrţit, n-am jupuit de vii şi n-am fript pe grătar destui oameni pentru a reuşi una ca asta. Cîţiva da, desigur, ca toată lumea ; însă eu sînt un călău prea tînăr — un ucenic de călău — şi darul de a plînge la comandă încă nu l-am dobîndit."

Mergea de-a lungul coridorului alb ce ducea spre camera Athenei. Pe zidul din stingă atîrna un şir de portrete de doamne bătrîne, iar pe dreapta se înălţa un şir de ferestre înalte. Podeaua era formată din dale de marmură albă şi neagră ; tot decorul îl privea cu severitate în penumbra nopţii. îşi auzea propriii paşi, fatali atît altora cît şi sieşi. în dreptul uneia din ferestre privi afară. Luna era sus, limpede şi rece, în tăriile cerului, în schimb o ceaţă argintie învăluia copacii parcului şi peluzele. Afară se întindea tot nobilul univers albastru, plin de obiecte, în care pămîntul plutea înainte printre miile de stele, unele apropiate, altele la depărtări de necuprins cu mintea. O, lume, îşi spuse el, o, lume bogată. în creierul său înfierbîntat răsăriră cîteva versuri demult uitate :

Înaltă stăpînă, Athena, din a lui Apollo poruncă In faţa ta vin azi.
Mai înţelept, mai încercat şi trecut prin multe.
Ca-ntr-o casă-n care-au locuit străini, ciudat schimbată. Aşa colindat-am uscatul şi valurile mării...

între timp ajunsese în faţa uşii. Apăsă pe clanţă şi intră.

Dintre toate amintirile pe care Boris le păstră mai apoi din acea noapte, momentul trecerii de la culoarea şi lumina coridorului la aceea a camerei se dovedi cel mai durabil în memoria sa.

Camera rezervată oaspeţilor de vază ai stareţei

era spaţioasă, pătrată, cu ferestre acoperite acum de perdele pe doi dintre pereţi. Prin toată încăperea atîrnau mătăsuri trandafirii, iar draperiile stacojii ale patului cu baldachin sprijinit pe patru stîlpi luceau în penumbră. Erau şi două lămpi cu globuri roz, grijuliu aprinse de slujnica bătrînei. Podeaua era acoperită cu un covor de culoarea vinului şi ţesut cu trandafiri, care în apropierea lămpilor părea să soarbă toată lumina, iar mai departe de ele părea împărţit în mai multe bălţi de o culoare sîngerie închisă, în care nu-ţi venea să calci. Prin toată încăperea plutea un miros de tămîie şi de flori. Un buchet mare trona pe măsuţa de lîngă pat.

Boris îşi dădu pe loc seama ce simte. Mai demult, aflîndu-se într-o vizită la Madrid, fusese pătimaş după luptele cu tauri. Cunoştea bine momentul cînd taurul, ţinut în aşteptare într-o cămară întunecoasă de sub tribună, era slobozit în arena inundată de soarele orbitor, sub privirile miilor de ochi aţintiţi asupra sa. Tot astfel, în decurs de o clipă, trecuse şi el de la alb-negrul coridorului luminat de razele lunii la acea atmosferă roşie din cameră. Simţi cum sîngele îi urcă la cap ; abia dacă mai ştia unde nimerise. Încercînd să-şi regăsească ritmul respiraţiei, se întrebă dacă acesta nu era cumva efectul filtrului de dragoste ce i-1 dăduse stareţa. Nu ştia nici dacă Athena avea să fie calul sfîrtecat, tras de îngrijitori afară din arenă, inert şi neputincios, sau matadorul care avea să-1 răpună pe el. Oricum, nu putea fi decît sau una sau alta din ele — de faţă nu se mai afla nimeni.

Athena stătea în mijlocul camerei. îşi scosese rochia, rămînînd doar într-o cămăşuţă albă şi pantalonaşi. Arăta ca un tînăr marinar bine clădit, gata să spele puntea. Cînd intră el, se întoarse şi-1 ţintui cu privirile.

închipuindu-şi desfăşurarea acestei scene, Boris se temuse că nu va fi în stare să-şi stăpînească

rîsul. Hazul lui de nedomesticit îi stricase pînă acum multe situaţii intime. Dar în această clipă nu se profila un asemenea risc. Era la fel de serios ca şi fata însăşi. Pînă să-şi dea seama unde se află, o şi apucase de încheietura mîinii trăgînd-o spre el. Răsuflările li se întîlniră şi se amestecară, amîndoi îşi dezveliră vag dinţii într-un fel de zîmbet uimit sau de provocare.

— Athena — spuse el — te-am iubit toată viaţa mea. Ştii că, fără tine, am să mă usuc şi am să mă împuţinez tot mai mult, pînă ce am să dispar cu totul. Apleacă-te asupra mea, ia-mă şi aruncă-mă înapoi în adîncuri. Fie-ţi milă de mine.

Timp de o clipă, fata cu ochii senini îl privi năucită. Apoi se ghemui în sine ca şarpele cînd stă gata de atac. Faptul că nu striga după ajutor îi dovedea că Athena avea o mai limpede înţelegere decît bănuia el a situaţiei şi a adevărului că nu se putea sprijini pe nici un aliat în acea casă ; sau poate că în pieptul ei tînăr şi puternic se aprinsese dorul de luptă. In clipa următoare lovi fulgerător. Pumnul ei tare, iute şi direct îl izbi drept în gură pulverizîndu-i doi dinţi. Durerea, mirosul şi gustul sîngelui ce-i umplu gura îl scoaseră din minţi. îi dădu drumul doar pentru a o prinde mai bine şi pe dată se treziră unul în braţele celuilalt, într-o strînsoare pe viaţă şi pe moarte.

în acelaşi moment lui Boris îi tresăltă inima în piept ca o pasăre ce ţâşneşte spre vîrful copacului şi, ajunsă acolo, începe să cînte. Nimic pe lume nu l-ar fi făcut mai fericit. Nu ştia cum avea să se încheie acest conflict între ei, dar fata ştiuse ; şi, la fel cum ţărmul se scufundă întruna sub corabia ce înaintează spre larg, tot aşa se scufundau şi grijile vieţii lui în jurul acestui abandon al întregii sale fiinţe. Existenţa sa de pînă atunci nu-i oferise prilejul să se înfurie decît de puţine ori. Acum îşi lăsă inima pradă extazului furiei. Sufletul său hohotea întocmai ca sufletele vechilor teutoni pentru care plăcerea mîniei era cea mai înaltă voluptate în sine şi care nu voiau altceva mai bun de la paradisul lor decît să poată fi ucişi măcar o

dată pe zi.

Nu s-ar fi putut lupta cu alt bărbat, să fi fost el chiar şi unul din Einherjer-ii †††††††††††††††† Walhallei, aşa cum se luptă cu fata. Vînătorii de vînat mare ştiu că e o diferenţă între a vîna mistreţul sau zimbrul, oricât de periculoşi ar fi ei şi a vîna fiarele carnivore care, dacă învinq, te mănîncă la sfîrşitul luptei. în timpul unei vizite la neamurile sale din Rusia, Boris îşi văzuse calul devorat de o haită de lupi. După această întâmplare, nici unul dintre furioşii elefanţi sălbatici ai stareţei n-ar mai fi putut trezi în el un sentiment asemănător. Vechea dragoste sălbatică, pe care n-o poate inspira simpatia, ci e stîmită doar de contrast şi adversitate, îl copleşea acum.

Dacă umbrele femeilor ce-1 îmbrăţişaseră în viaţa lui şi din ale căror braţe nestatornicul îndrăgostit se smulsese de tot atîtea ori, s-ar fi adunat în această clipă în camera de oaspeţi a stareţei, ele ar fi simţit mîndria sexului lor satisfăcută contemplîndu-1 cum o urmăreşte cu o energie mortală pe fata care acum se străduia nu atît să scape cît să-1 ucidă ea pe el. Se învîrtiră încoace şi încolo timp de cîteva secunde, pînă ce una din lămpi se răsturnă, căzu şi se stinse. Atunci lupta se echilibră întrucîtva. încetară de a se mai mişca şi rămaseră încleştaţi, balansîndu-se puţin pînă aflară un punct de sprijin, echilibrul unuia depinzînd atît de mult şi împletin- du-se cu al celuilalt încît nici unul din ei nu mai ştia exact unde sfîrşeşte trupul său şi începe al adversarului. Suflau amîndoi din greu. Răsuflarea ei pe chipul lui avea un parfum ca de mere. Boris simţea tot timpul gustul sîngelui în gură.

Fata nu avea inspiraţia tipic feminină de a-1 zgîria sau a-1 muşca. Asemeni unei ursoaice tinere, se lăsa pe seama greutăţii ei mari şi aici avea un anumit avantaj. La încercările lui de a-i îndoi genunchii, rămase dreaptă ca un brad. Mai mult, printr-o mişcare neaşteptată, îşi înfipse mîinile în

†††††††††††††††††† In mitologia nordică, eroii căzuţi în luptă, care populează Walhalla. (N. t.)

gîtul lui. Boris o ţinea aproape de el, cu coatele lipite de trup. Atitudinea ei era aceea a unui războinic ce se ţine strîns de minerul săbiei ridicate şi rosteşte un legămînt solemn. Băiatul nu-i cunoscuse pînă atunci forţa mîinilor şi a încheieturilor. Sufooîndu-se şi cu gura plină de sînge, i se păru că toată camera se leagănă într-o parte şi-n alta. începu să vadă pete negre şi roşii în faţa ochilor. Atunci încercă lovitura de graţie. îi trase în jos capul cu mîna cu care o ţinea de după gît şi îşi apăsă gura peste a ei. Dinţii le scrîşniră atingîndu-se.

Simţi pe loc în tot trupul, care-i stătea de la genunchi pînă la buze lipit strîns de al fetei, teribilul efect produs de acest sărut asupra ei. Cu siguranţă că nu mai fusese niciodată sărutată în viaţa ei şi nici măcar nu auzise sau nu citise ce era acela un sărut. Forţa folosită împotriva ei o făcu să se ridice cuprinsă toată de o scîrbă mortală. Ca şi cum ar fi străpuns-o cu sabia drept în inimă, chipul ei se goli pe dată de sînge, iar trupul îi rămase deodată ţeapăn în braţele sale. Apoi toată forţa şi supleţea cu care luptase pînă atunci părură a se retrage şi a se risipi, ca apa ce se scurge de pe omul intrat în valuri. îi văzu ochii cum se întunecă şi faţa, atît de aproape de a sa, cum se acoperă de o paloare cadaverică. Se lăsă în jos atît de brusc încît îl trase şi pe el, ca pe un pietroi legat de picioarele înecatului. în cădere chipul lui se lipi de al ei.

Boris se ridică în genunchi întrebîndu-se dacă fata nu cumva murise. Cînd descoperi că era tot în viaţă, o ridică, după o clipă, cu mare greutate şi o depuse în pat. Acum Athena arăta într-adevăr ca o efigie în piatră sau ca un cavaler în zale doborît pe cîmpul de bătălie. Pe faţa ei rămăsese întipărită expresia scîrbei fără margini. Băiatul o privi o vreme, nemişcat şi el. Nu ştia că şi faţa lui avea exact aceeaşi expresie. Dacă s-ar fi gîndit măcar o clipă la capelanul curţii, sau dacă acesta ar fi fost acolo în carne şi oase, nu i-ar fi păsat cîtuşi de

puţin.

îşi pierduse aproape la fel de total judecata ca şi ea. Efectul vinului trecuse cu desăvîrşire ; la fel şi cel al filtrului de dragoste al stareţei, calculat probabil doar pentru un singur mare efort. îşi şterse gura însîngerată şi ieşi.

Ajuns în camera şi în patul său, începu să se întrebe dacă, a doua zi dimineaţa, fata n-avea să-şi plîngă inocenţa pierdută. Rîse singur pe întuneric şi i se păru că un alt rîs subţire şi strident, oa firul de abur ce iese din- tr-un samovar fierbinte, se face ecoul veseliei sale undeva, în întunericul acelei case atît de mari.

X

Dimineaţa stareţa trimise după Boris. Acesta se sperie oarecum zărind-o, căci părea a se fi împuţinat peste noapte. Nu izbutea să-şi umple nici hainele proprii, nici fotoliul, încît băiatul se miră ce frămîntări nocturne trăise bătrîna în patul ei singuratic şi care o storseseră de vlagă pînă-ntr-atît. Dacă jocul acesta mai continua multă vreme, gîndi el, n-o să mai rămînă nimic din ea. Dar probabil că şi eu însumi arăt chiar mai rău de atît. Cu toate acestea părea bine dispusă şi mulţumită că îl avea în preajma ei, de parcă i-ar fi fost teamă să nu fugă. îi spuse să şadă, anunţîndu-1 că trimisese şi după Athena.

Boris era bucuros că nu îi punea întrebări. I se umflase zdravăn gura şi îl durea la vorbit. Stînd în aşteptare, îşi aminti de vicontele de Valmont, care iubea *de passion les mines du lendemain.* ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Oare neobişnuitul întîmplărilor

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Iubea la nebunie feţele de a doua zi. (fr.) (N. t.)

adăugase ceva la farmecul acestei dimineţi în ochii impasibilei cuceritoare de acum o sută de ani ? Sau poate că el privea ca pe un nonsens toată încurcătura romantică a situaţiei ? Sosirea Athenei puse oapăt reflecţiilor sale. '

Purta aceeaşi pelerină amplă cenuşie cu care o văzuse la Hopballehus şi părea gata de plecare. De fapt degaja din toată fiinţa ei o senzaţie atît de acută că întorsese spatele Mănăstirii Seven şi că era deja departe de ea încît Boris se simţi oarecum părăsit afară, în ploaie. în timp ce fata îşi rotea privirile încet prin cameră, îl izbi puternic aspectul ei. Arăta ca şi cum ar fi înaintat destul de mult pe drumul spre acea stare purificată de schelet în care şi-o imaginase în noaptea dinainte. Pe umerii ei lăţi se înălţa în realitate un craniu dezgolit. Ochii, deveniţi şi mai palizi decît în mod obişnuit, stăteau înfundaţi în nişte găuri negre. Părăsise obiceiul ei de a sta sprijinită pe un singur picior, ca şi cum ar fi avut nevoie acum de amîndouă pentru poziţia verticală a trupului său şi pentru echilibru. Sub înfruntarea privirilor stareţei, care avea încă multă vioiciune pe chip, ai fi zis că era o condamnată pe banca acuzaţilor, adusă direct din străfundurile temniţei şi de pe masa de tortură.

în această clipă Boris se întrebă dacă n-ar fi fost cumva mai bine pentru fată să-i spună tot adevărul, asi- gurînd-o că nu-i făcuse nici un rău acum şi nici n-ar fi în stare să-i facă vreodată ; că, de fapt, ea cîştigase în această înfruntare de forţe toţi laurii luptei. Dar îşi zise că totuşi n-ar fi fost mai bine. Dacă eşti pregătit să ridici o greutate de plumb, era el de părere, şi te amăgeşte un decor de carton vopsit, braţele îţi sar din încheieturi. Iar, în admiraţia sa pentru scheletul fetei, era ultimul om din lume care ar fi dorit să i se întîmple aşa ceva. Era mai bine pentru ea să care greutatea. S-o care pe săturate, se gîndi el, fata aceasta care nu putea, care nu. voia să fie făcută fericită. Asemeni unui artist, a cărui statuie fierbe în creuzet, care a rămas fără metale şi smulge aurul şi argintul din averea sa, de pe masă şi din casetele cu bijuterii

ale femeilor pentru a arunca totul în cazanul dogoritor, tot aşa aruncase şi el întreaga sa fiinţă, trup şi suflet, în apele fatale ale firii Athenei. Acum să priceapă singură ce-o putea.

Privind pe rînd la unul din tineri, apoi la celălalt, stareţa i se adresă fetei.

— Am aflat de la Boris — rosti ea cu glas monoton şi aspru — ce s-a-ntîmplat aici azi-noapte. Pentru ceea ce a săvîrşit el nu-1 pot ierta. A seduce o fecioară e o faptă îngrozitoare. Dar mai ştiu şi că a fost ademenit, iar căinţa sinceră micşorează orice păcat. însă tu, Athena, o fată cu sîngele şi cu educaţia ta — ce-ai făcut ? Tu, care îţi cunoşteai prea bine imboldurile firii, n-ar fi trebuit să pui niciodată piciorul aici.

— Nu, nu, *madame ma tante* — răspunse Athena privind-o pe bătrînă drept în ochi — am venit aici doar pentru că m-ai invitat dumneata şi pentru că mi-ai spus că e de datoria mea să vin. Acum plec şi, dacă vrei să mă alungi pe vecie din inima dumitale, ai tot dreptul s-o faci.

— A, nu — spuse stareţa — nu poţi face una ca asta. Mi-e cît se poate de neplăcut că o asemenea faptă s-a întîmplat tocmai între zidurile Mănăstirii Seven. Şi înseamnă că nu mă cunoşti dacă îţi închipui că nu voi îndrepta răul. Crezi că atît de puţină prietenie îi port tatălui tău, care e un atît de mare nobil ? Pînă n-a fost ispăşit păcatul nu pleci de aici.

La început fata nu păru să dea prea mare atenţie cuvintelor stareţei. Apoi însă întrebă :

— Şi cum va fi ispăşit ?

— Slavă Domnului — spuse stareţa — aşa vinovat cum e, Boris n-a uitat că totuşi mai există un sentiment numit al datoriei. încît chiar în această clipă te va lua de soţie.

Şi, cu aceste cuvinte, aruncă o privire dură şi scăpărătoare spre nepotul ei, care tresări speriat, de parcă din nou l-ar fi atins cineva.

— Dar eu nu-1 vreau de soţ — spuse Athena.

Figura stareţei se împurpura dintr-o dată.

— Şi atunci cum se face — întrebă ea cu o voce stridentă — că refuzi o propunere onorabilă, la care tatăl tău consimte, în sohimb accepţi, în toiul nopţii, dragostea pe care ai respins-o ?

— Cred că nu contează dacă un lucru se petrece ziua sau noaptea — spuse Athena.

— Şi dacă o să ai un copil ? — strigă stareta.

— Ce ?!

Stareţa îşi stăpîni patima înflăcărată printr-o admirabilă forţă a spiritului.

— Te compătimesc la fel de mult pe cît te condamn — spuse ea. Şi dacă o să ai un copil, fiinţă nefericită ce eşti ?

Lumea Athenei se prăbuşea vizibil în dreapta şi în stînga ei, ca o poziţie sub tirul greu al tunurilor, dar fata rămînea tot neclintită.

— Ce ? — întrebă ea. Din atâta lucru o să fac un copil ?

Bătrînă o privi cu severitate.

— Athena — spuse ea după o clipă, îngăduindu-şi pentru prima oară de la începutul discuţiei o undă de blîndeţe faţă de tînără fată — ultimul lucru pe care aş dori să-1 distrug e puţinul de neprihănire ce trag nădejde că ţi-a mai rămas. Dar e mai mult decît sigur că vei avea un copil.

— Dacă voi avea un copil — spuse fata aspirînd să se ridice de pe solul tremurător în tăria cerului — tată] meu va face din el un astronom.

Boris îşi rezemă cotul pe masă şi-şi ascunse chipul în palmă. Abia dacă reuşea să-şi mai ţină rîsul. Această fecioară nemişcată şi palidă ca însăşi moartea nu se lăsase înfrîntă. O mare parte a palorii şi imobilităţii ei se datora probabil vinului şi efortului de peste noapte şi numai Dumnezeu ştia dacă aveau să izbutească s-o supună vreodată. Avea în ea un magnet, un flux care atrăgea tot ce intra în raza conştiinţei sale şi-1 contopea în fiinţa ei. Se gîndi că o asemenea capacitate avuseseră probabil cîndva doar martirii şi că prin ea izbutiseră să înfurie pe Marele Inchizitor sau pe

însuşi împăratul Nero pînă în pragul nebuniei. Chinurile, rugul, leii, toate deveneau o parte din ei înşişi, dobîndind astfel o mare şi atît de armonioasă frumuseţe ; numai călăul rămînea pe dinafară. Oricît s-ar fi străduit acesta să şi le apropie, nu se legau de el în nici un fel, golindu-1 de fapt de viaţă. Semănau cu vizuina leului, unde toate urmele doar intrau, dar de ieşit nu ieşea nici una ; sau cu rîul, care amestecă şi sîn- gele şi gunoiul în fiinţa sa şi curge mai departe. Aci, tocmai cînd bătrîna victorioasă şi tînărul cuceritor crezuseră că string mai tare cercul în jurul fetei, iată că aceasta era pe cale de a pleca de la Mănăstirea Seven asemeni lui Samson cînd a ridicat pe umeri porţile cetăţii Gaza, cei doi uşori, zăvoarele şi tot restul şi le-a dus pe vîrful muntelui care e pe drumul spre Hebron. §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Iar, dacă l-ar lua cu adevărat acum în seamă, se întrebă tînărul, oare fata uriaşului nu-1 va duce în căuşul palmei sale pînă la Hop- ballehus şi acolo îl va pune grăjdar la inorogii ei ? Din nou îi veniră în minte cîteva versuri din Eschil şi îşi dădu seama că probabil vinul din seara precedentă şi toată vînzoleala din jur îl făceau să amestece la întâmplare— ceea ce de obicei nu păţea — anticii cu Sfînta Scriptură şi cu legendele ţinutului său natal :

> *Ateno, care casa-mi de pietre mi-ai ferit,*
> *Prădat de-al meu pămînt străbun, m-ai*
> *îndomnit La vatra mea din nou. Va zice-acuma*
> *un elin: Locuitor în Argos e şi Domn deplin Al*
> *casei părinteşti...* **********

— Şi cu onoarea casei tale cum rămîne ? — întrebă stareţa cu un calm ucigător. Care din

---

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ *Judecătorii,* 16, 3. (N. t.)

********** Eschil — *Orestia,* partea a III-a, *Eumenidele,* scena V. Fundaţia Regală pentru literatură şi artă, 1942. Traducere de George Mumu. (N. t.)

femeile neamului Hopballehus crezi tu, Athena, că a mai născut pînă la tine bastarzi ?

La auzul acestor cuvinte Athenei îi năvăli tot sîngele în obraji; se făcu mai roşie la faţă deeît părul ei ca flacăra. Păşi înainte spre stareţă.

— Copilul meu — rosti ea apăsat, cu o voce groasă, dar în care răzbatea din străfunduri răgetul leoaicei şi jignirea fiicei mîndre a unui neam ales — copilul meu o să fie aşa cum spuneţi ?

— Eşti neştiutoare, Athena — spuse bătrîna. Dacă Boris nu te ia de soţie, ce altceva poate fi copilul tău decît un bastard ?

Oricît de neînfricată era stareţa, ea îşi dădea cît se poate de bine seama că, dacă ar fi vrut, fata o putea strivi doar cu două degete. Nu-1 slăbea deci din ochi pe Boris, care nu se simţea însă ispitit să se amestece în discuţia celor două femei despre copilul său.

Athena nu se mişca din loc. Timp de cîteva clipe rămase complet imobilă.

— Acum — spuse ea într-un tîrziu — am să mă întorc la Hopballehus să stau de vorbă cu tata şi să-i cer sfatul.

— Nu — insistă stareţa — nu-i bine aşa. Dacă îi spui tatălui tău ce-ai făcut, ai să-i frîngi inima. Nu pot să te las să faci una ca asta. Şi cine ştie dacă, plecînd tu acum, Boris o să mai vrea să te ia de soţie cînd vă vedeţi din nou ? Nu, Athena, trebuie să te măriţi cu Boris, iar tatălui tău nu cumva să-i spui vreodată ce s-a întîmplat aici. Astea două lucruri te rog să mi le făgăduieşti. Pe urmă poţi pleca.

— Bine — zise Athena. Tata n-o să afle nimic. Iar în privinţa lui Boris, vă pţomit că mă mărit cu el. însă, *madame ma tante,* după ce vom fi căsătoriţi şi cînd se va ivi prilejul, am să-l omor. Era cît pe-aci să-1 omor azi noapte, vă poate spune chiar el. Astea trei lucruri vi le făgăduiesc. Pe urmă plec.

După aceste cuvinte ale Athenei se lăsă o linişte îndelungată. Cei trei eroi ai scenei aveau mintea prea încărcată de gînduri pentru a mai şi vorbi.

în acest răstimp se auzi un ciocănit puternic şi strident în geamul uneia din-ferestre. Abia acum Boris îşi dădu seama că îl auzise şi înainte, pe cînd vorbeau, dar nu-i dăduse nici o atenţie. Zgomotul se repetă de trei sau patru ori.

Nu deveni cu adevărat însă conştient de el decît ob- servînd efectul ce îl producea asupra mătuşii sale. Ca şi el, aceasta fusese prea absorbită în discuţie pentru a-1 auzi. Acum îi atrase atenţia şi brusc o năpădi o groază ca de moarte. Se uită spre fereastră şi păli asemeni unui cadavru. îşi mişca braţele şi picioarele scurt şi smucit, privirile i se loveau de pereţi ca un şobolan captiv, care nu mai poate ieşi din cuşcă. Boris se întoarse spre fereastră să vadă ce o înfricoşa. Nu şi-ar fi' închipuit că exista ceva care s-o poată speria în aşa hal. Pe pragul de piatră de afară maimuţa şedea ghemuită, cu faţa aproape de geam.

Se ridică să-i dea drumul înăuntru.

— Nu ! Nu ! — ţipă bătrîna cuprinsă de un paroxism al groazei.

Bătaia în geam continua. Maimuţa avea în mînă un obiect cu care lovea sticla. Stareţa se ridică de la locul ei. Se clătină puţin ridicîndu-se, dar, odată în picioare, păru sprintenă şi gata s-o ia la fugă. Numai că, în clipa următoare, geamul căzu ţăndări la pămînt şi maimuţa sări înăuntru.

Deodată, privind drept înainte, ca şi cum ar fi vrut să scape de flăcările unui incendiu ce se apropia, stareţa îşi săltă puţin cu amîndouă mîinile rochia de mătase şi se năpusti spre uşă. Găsind-o închisă, nu mai pierdu timpul s-o deschidă. Cu cea mai surprinzătoare şi mai desăvîrşită iuţeală şi uşurinţă se săltă direct de-a lungul cadrului uşii, încît în clipa următoare stătea ghemuită pe cornişa sculptată, tremurînd de groază şi rînjindu-şi dinţii la cei de jos, din încăpere. însă maimuţa se ţinu după ea. La fel de repede ea şi stăpîna ei, se căţără

pe cadrul uşii şi întinse laba din faţă către aceasta, dar bătrîna îşi dădu drumul jos pe partea cealaltă. Ţinîndu-şi în continuare rochia cu amîndouă mîinile şi aplecată mult înainte, ca şi cum s-ar fi pregătit să se lase în patru labe, înnebunită şi orbită de frică o porni la fugă de-a lungul zidului. Dar maimuţa nu-şi slăbea urmărirea şi era mai iute decît ea. îi sări în spinare, îşi înfipse degetele în boneta de dantelă şi i-o smulse de pe cap. Chipul stareţei era complet transfigurat acum, zbîrcit şi ridat şi avea o culoare brună închis. Urmară cîteva minute de încăierare sălbatică. Boris schiţă gestul de a interveni în această luptă pentru a-şi salva mătuşa. însă deja în clipa următoare, în mijlocul salonaşului tapisat cu damasc roşu, sub ochii bătrînului general de pe perete şi ai soţiei sale, amîndoi cu peruci pudrate, în plină zi şi în faţa celor doi tineri se desfăşură şi se produse o ciudată metamorfoză.

Zvîrcolindu-se despletită, bătrîna doamnă cu care stătuseră de vorbă pînă atunci căzu la podea ; era împutinată şi transformată acum cu totul. în locul ei stătea ghemuită şi scîncind o maimuţă bătută, ce căuta să se refugieze într-un colţ al camerei. Şi unde ţopăise mai înainte cealaltă maimuţă se ridica de jos, gîfîind din cauza efortului şi cu obrajii împurpuraţi, adevărata stareţă a Mănăstirii Seven.

Maimuţa se tîrî în penumbra unui colţ de cameră şi o vreme scînci mai departe cutremurată de sughiţuri. Apoi, scuturîndu-se de toate necazurile, ajunse cu un salt uşor şi graţios pe piedestalul ce susţinea capul de marmură al filozofului Immanuel Kant, de unde urmări cu ochi scăpărători scena din încăpere şi pe cei trei protagonişti ai ei.

Stareţa luă batista sa minusculă şi o ţinu la ochi. Timp de cîteva minute nu scoase nici o vorbă, dar purtarea îi era plină de acea demnitate şi blîndeţe pe care tinerii le ţineau minte dintotdeauna.

Urmăriseră desfăşurarea întîmplărilor atît de paralizaţi de uluire încît nu izbutiseră nici să vorbească, nici să mişte, nici să privească unul spre celălalt. Ca după un uragan înfricoşător, liniştea cobora din nou acum asupra încăperii în care se aflau şi se treziră foarte aproape unul de celălalt. Se întoarseră, se priviră ochi în ochi.

De această dată ochii luciferici ai Athenei, adînciţi în orbitele întunecate, nu mai reuşiră să-1 ia cu totul pe Boris în posesia lor ca înainte. îşi dădea seama că el e o fiinţă separată de ea ; pînă şi amintirea luptei lor se regăsea distinctă în privirea ei clară şi limpede. Dar, prin această privire, ea stabilea o altă lege, o poruncă ce nu

îngăduia abatere : de acum încolo între ei doi, singurii martori ai celor întâmplate în minutele din urmă, şi restul lumii, care nu fusese de faţă, se trăgea pentru totdeauna o graniţă de netrecut.

Stareţa lăsă batista în jos şi, cu mişcări încete, se aşeză înapoi în jilţul ei. îi îmbrăţişa acum pe amîndoi tinerii cu aceeaşi privire.

— *Discite justitiam, et non temnere divos* — îi îndemnă ea.

DRUMURILE DIN JURUL PISEI

I. *Sticluţa cu săruri*

Contele Augustus von Schimmelmann, un tînăr nobil danez aplecat spre melancolie, care putea fi foarte chipeş dacă n-ar fi fost puţin cam gras, scria, într-o frumoasă seară de mai a anului 1823, pe o masă, de fapt o piatră de moară, dintr-o *osteria* de lîngă Pisa, o scrisoare. Cum nu reuşea s-o termine, se ridică să facă, pînă ce avea să-i fie gata cina, cîţivâ paşi de-a lungul şoselei. Soarele era aproape de asfinţit. Razele sale aurii cădeau pieziş printre plopii înalţi ce însoţeau drumul. Aerul era cald şi curat şi încărcat de mireasma dulce a ierbii şi a copacilor, iar nenumăratele vrăbii îl străbăteau în sus şi-n jos de parcă ar fi vrut să profite din plin de ultima jumătate de oră de lumină.

Gîndurile contelui Augustus reveneau însă mereu la scrisoarea sa. Ii scria unui prieten din Germania, un fost coleg din zilele fericite ale studenţiei sale la Ingolstadt şi singurul om faţă de care îşi putea deschide sufletul. Dar am fost eu cu adevărat sincer în scrisoare ?, se gîn- dea el. Aş da un an din viaţă să pot sta de vorbă cu el în astă seară şi, în timp ce am vorbi, să-i privesc atent chipul. Nu ştiu dacă e cu putinţă să ajungi la adevărul absolut cînd eşti singur. Adevărul, ca şi timpul, e o idee ce se naşte din raporturile umane, fiind dependentă de ele. Care poate fi adevărul despre un munte din fundul Africii, fără nume şi fără vreun drumeag care să-1 străbată ? Adevărul despre acest drum e că duce la Pisa, iar adevărul

despre Pisa se află în cărţi scrise şi citite de oameni. Care e adevărul despre un om singur pe o

insulă pustie ? Iată eu, de pildă, eu sînt ca un om pe o insulă pustie. Cînd eram student, prietenii rîdeau de mine pentru că aveam obiceiul să mă privesc în geamul vitrinelor şi pentru că-mi decorasem pereţii camerei numai cu oglinzi. Spuneau că e un semn de vanitate. Dar nu era adevărat. Mă priveam în vitrine doar ca să ştiu cum arăt. Sticla îţi spune întotdeauna adevărul despre tine. Şi, cu un frison de neplăcere, îşi aduse aminte cum fusese dus în copilărie să vadă camera cu oglinzi din Panoptikon-ul de la Copenhaga, unde te reflectai în dreapta, în stînga, pe tavan, pînă şi pe podea într-o sală cu oglinzi, fiecare deformîndu-ţi şi schimonosindu-ţi faţa şi silueta în fel şi chip — te scurtau, te alungeau, te lăţeau, te turteau şi totuşi mai păstrau încă o anumită asemănare — şi se gîndi că şi în viaţă aproape la fel se întîmplă. încît eul tău, personalitatea şi existenţa ta se reflectă în mintea oamenilor pe care-i cunoşti sau alături de care trăieşti sub forma unei imagini a ta caricaturale, ce dăinuie şi mai are pe deasupra şi pretenţia de a fi, într-un fel, adevărul despre tine. Pînă şi o imagine măgulitoare e o caricatură şi o minciună. Un spirit plin de simpatie şi înţelegere cum e al lui Karl, îşi spuse el mai departe, e ca o oglindă fidelă a sufletului ; de aceea şi ţin atît de mult la prietenia lui. Iar dragostea ar trebui să însemne încă şi mai mult de-atît. Ea ar trebui să fie tovărăşia unui alt suflet pe cărările vieţii, în care să ţi se reflecte şi norocul şi nefericirile şi care să-ţi dovedească întruna că tot ce se întîmplă în jurul tău nu-i vis. Ideea unei căsnicii înseamnă pentru mine prezenţa în viaţa mea a unei persoane cu care să pot sta de vorbă mîine despre lucrurile întîmplate azi.

Oftă şi se întoarse din nou cu gîndul la scrisoare, încerca să-i explice în ea prietenului său motivele care-1 făcuseră să plece de acasă. Avea, din nefericire, o soţie foarte geloasă. Nu era vorba că ar fi fost geloasă pe alte femei. Aceasta era, de

fapt, chiar cea mai măruntă dintre geloziile ei, în primul rînd pentru că era conştientă că le domină pe cele mai multe, fiind cea mai încîntătoare şi mai desăvîrşită dintre ele, iar în al doilea rînd pentry că

•ştia ce puţin înseamnă femeile pentru mine. Karl îşi va aminti desigur că micile mele aventuri' de la Ingolstadt contau mai puţin decît opera — dacă se întîmplă să vină vreo companie de cîntăreţi să joace *Alceste* sau *Don Giovanni* — mai puţin chiar decît studiile mele. Dar ea e geloasă pe prietenii mei, pe cîinii mei, pe pădurile de la Lindenburg, pînă şi pe flintele şi pe cărţile mele. E geloasă pe cele mai absurde lucruri.

îşi aduse aminte de o scenă petrecută la vreo şase luni după căsătorie. Mersese în camera soţiei sale să-i ofere o pereche de cercei, cumpăraţi de la Paris de un prieten, la rugămintea lui, tocmai din colecţia ducelui de Berri. Contelui Augustus îi plăcuseră întotdeauna bijuteriile şi se pricepea să le aprecieze valoarea şi tăietura. Cîteodată îl plictisea puţin faptul că bărbaţii nu erau liberi să poarte şi ei bijuterii, de aceea, după căsătorie, îi făcuse mare plăcere să sublinieze cu giuvaericale frumuseţea tinerei sale soţii, pe care ornamentele preţioase o prindeau atît de bine. Aceşti cercei aveau o lucrătură cît se poate de fină şi bucuria lui fusese să i-i prindă el însuşi în urechi, apoi să-i ţină oglinda. Ea îl privi şi îşi dădu seama că ochii lui urmăreau diamantele, nu chipul ei. Drept care scoase cerceii şi-i dădu înapoi soţului ei.

— Mă tem — spusese ea atunci cu o privire uscată mai tragică decît dacă ar fi avut ochii plini de lacrimi — că nu împărtăşesc gustul tău pentru lucrurile frumoase.

Şi din acea zi renunţase cu totul să mai poarte bijuterii, adoptînd un stil vestimentar de o severitate aproape canonică ; însă, chiar aşa, avea atîta graţie şi eleganţă încît stîrnise o adevărată senzaţie, creînd o întreagă şcoală de prozelite.

Am să-1 pot face oare pe Karl să priceapă că e geloasă pînă şi pe propriile ei bijuterii ?, se întrebă el. Sigur că nimeni nu poate înţelege o nebunie ca asta. Ştiu că nici eu însumi nu reuşesc s-o înţeleg şi

mă gîn- desc adesea că o fac la fel de nefericită pe cît mă face şi ea pe mine. Sperasem să aflu în soţia mea o fiinţă faţă de care să pot fi absolut sincer şi căreia să-i pot împărtăşi fiece gînd al meu. însă aşa ceva cu Malvina e peste poate. M-a obligat s-o mint de cite douăzeci de ori pe zi şi s-o înşel şi cu privirile şi cu vorba. Nu, sînt sigur că nu mai mergea aşa, iar eu am avut toată îndreptăţirea s-o părăsesc ; dacă aş fi rămas cu ea, lucrurile ar fi continuat la fel zi de zi.

Dar cu mine ce o să se întîmple acum ? Nu ştiu ce să fac nici cu mine, nici cu viaţa mea. Să mă încredinţez providenţei, poate îmi va întinde, măcar o dată, mîna ei ?

Scoase din buzunarul vestei un obiect mic şi-1 privi. Era o sticluţă cu săruri, în formă de inimă, de felul celor folosite în mod obişnuit de doamnele dintr-o generaţie mai veche. Avea pictat pe ea un peisaj cu copaci mari şi un pod peste o apă. In fundal, pe o colină sau o stîncă înaltă, se ridica un castel trandafiriu cu turn, iar dedesubt, pe o panglică, scria *Amitie sincere.* †††††††††††††††††††

Zîmbi la gîndul că sticluţa aceasta jucase un rol la venirea lui în Italia. Aparţinuse unei mătuşi necăsătorite a tatălui său, o mare frumuseţe la viaţa ei şi faţă de care Augustus nutrise un devotament fără margini. în adolescenţa ei această mătuşă călătorise în Italia şi locuise în acel castel trandafiriu de pe sticluţă, încît orice vis de dragoste şi aventură se lega pentru ea de imaginea lui. Avea mare încredere în sticluţa cu săruri, fiind convinsă că putea vindeca orice durere de dinţi sau de inimă. Copil fiind, împărtăşise şi el aceste închipuiri ale ei, com- punîndu-şi singur poveşti despre minunăţiile de la castel şi despre viaţa fericită de acolo. Acum, cînd mătuşa trecuse de mult către cele veşnice, nimeni nu mai ştia unde se găseşte locul. Poate că într-o zi, îşi spunea el, am să dau de podul cel umbrit de copaci şi am să văd în depăr-

---

†††††††††††††††††††† Prietenie sinceră, (fr.) (N. t.)

tare stînca şi castelul.

Ce misterios şi ce greu e să trăieşti, gîndi el, şi pînă la urmă ce sens are totul ? De ce viaţa mea mi se pare atît de apăsător de importantă, mai importantă chiar decît orice s-a întîmplat vreodată ? Peste o sută de ani poate că oamenii vor citi despre mine şi despre tinereţea mea de astă seară şi totul nu li se va părea, în cel mai bun caz, decît amuzant.

II. *Accidentul*

în acel moment un zgomot puternic, venit de undeva din spate, îl întrerupse din gîndurile sale. Augustus se întoarse şi soarele îi luci drept în ochi, astfel că, orbit, văzu timp de cîteva secunde lumea într-un amesteo de flăcări, aur şi argint. învăluită într-un nor de praf, o ca- leaşcă mare venea spre el cu o iuţeală ameţitoare ; caii galopau înnebuniţi, smucind trăsura dintr-o parte a şoselei în alta. Privind la atelajul ce se apropia de el, i se păru că vede două siluete umane aruncate brusc afară. Erau de fapt vizitiul şi lacheul, care fuseseră zvîrliţi de pe locurile lor în praful drumului. O frîntură de secundă Augustus se gîndi să sară în faţa cailor pentru a-i opri, dar, pînă să ajungă trăsura la el, frîiele se rupseră şi întâi un cal, apoi şi celălalt se desprinseră din ham şi trecură ca fulgerul pe lîngă el. Caleaşca nimeri într-o margine a drumului, unde se înţepeni, căci i se desprinsese o roată din spate. Tînărul porni spre ea în fugă.

Rezemat de canapeaua trăsurii distruse şi răsturnate acum în praf stătea un bătrîn chel cu o figură rafinată şi un nas mare. Privea drept spre Augustus, dar era atît de cadaveric la faţă şi stătea atît de nemişcat încît acesta se miră dacă nu cumva fusese totuşi omorit pînă la urmă.

— îngăduiţi-mi să vă ajut, domnule — spuse el. Aţi avut un accident îngrozitor, dar sper că nu sînteţi grav rănit.

Bătrînul îl privea la fel ca înainte, cu ochii rătăciţi.

O femeie tînără şi trupeşă, care şezuse pe locul de vizavi şi fusese aruncată în patru labe printre perne şi cutiile de voiaj, începu acum să se descurce dintre ele, scoţînd lamentaţii dramatice. Bătrînul. îşi întoarse privirile în direcţia ei.

— Pune-mi boneta — zise.

Servitoarea, din câte înţelese Augustus, după o scurtă scotoceală găsi o bonetă mare cu pene de struţ şi izbuti s-o fixeze pe craniul bătrîn şi chel. Din interiorul bonetei se revărsă o ploaie de zulufi argintii şi, într-o clipă, bătrînul se transformă într-o bătrînă plăcută la înfăţişare şi impunătoare ca apariţie. Boneta părea că o face să se simtă în largul ei. Reuşi chiar să-i adreseze lui Augustus o umbră de zîmbet cochet şi recunoscător.

Vizitiul se apropie şi el în fugă, plin de praf, în timp ce lacheul zăcea mai departe leşinat în mijlocul drumului. Şi olienţii de la *osteria* ieşiseră agitînd braţele prin aer, cu exclamaţii sonore de compasiune. Unul din ei aduse un cal înapoi, în timp ce, mai încolo, doi ţărani încercau să-l prindă pe cel de-al doilea. Dînd toţi cîte o mînă de ajutor, o scoaseră pe bătrîna doamnă din trăsura făcută praf şi o duseră la han, unde primi cea mai bună cameră, în care trona un pat uriaş cu perdele roşii. Paloarea cadaverică nu-i trecuse şi respira anevoie. Braţul drept părea să-i fie rupt deasupra încheieturii, dar, dacă mai existau şi alte răni, era greu de spus. Servitoarea, care avea doi ochi mari şi rotunzi ca nişte nasturi lăţi şi negri, se întoarse către Augustus întrebîndu-1 :

— Sînteţi doctor ?

— Nu — răspunse din patul ei bătrîna cu o voce slabă şi răguşită de durere. Nu-i nici doctor, nici preot, mai ales că nu-mi trebuie nici unul, nici altul. E nobil şi e singura persoană de care am nevoie acum. Ieşiţi toţi din cameră, lăsaţi-mă să vorbesc cu el singură.

Cînd rămaseră doar ei doi, femeia se schimbă la

faţă şi închise ochii ; apoi îl rugă să se apropie şi-1 întrebă cum se numeşte.

— Conte — spuse ea după o clipă de tăcere — crezi în Dumnezeu ?

O întrebare atît de directă ca aceasta îl zăpăci pe Augustus, dar, cînd văzu ochii bătrîni şi albicioşi ai femeii aţintiţi asupra sa, răspunse :

— Tocmai îmi puneam şi eu întrebarea în momentul cînd caii dumneavoastră au luat-o la fugă. Nu ştiu ce să spun.

— Există un Dumnezeu — îl asigură ea — şi pînă şi oamenii foarte tineri au să-şi dea seama de acest fapt într-o zi. Eu am să mor, dar nu pot, nu vreau să mor pînă ce nu-mi mai văd nepoata o dată. Nu vrei dumneata, ca om de obîrşie nobilă şi cuget înalt, să încerci s-o găseşti şi s-o aduci aici ? (Se opri şi un şir straniu de expresii se perindară pe chipul ei) Spune-i — adăugă ea — că nu pot ridica mîna dreaptă, dar că vreau s-o bine- cuvîntez.

După o clipă de nedumerire, Augustus se interesă unde o putea găsi pe tînăra domnişoară.

— E la Pisa — răspunse bunica — şi se numeşte Donna Rosina di Gampocorta. Dacă ai fi fost în Italia acum nouă luni, i-ai fi ştiut numele, căci nimeni nu vorbea despre altceva.

Glăsuia atît de slab încît tînărul trebuia să stea cu capul aproape de perna ei şi la un moment dat crezu că totul se terminase. Dar bătrîna păru că-şi mai adună o dată puterile. Vocea îi era acum schimbată şi uneori se auzea foarte înaltă şi clară, dar Augustus nu era sigur dacă îl mai vede sau dacă ştie unde se află. Obrajii i se colorară vag, genele ei, ca un văl gros, tremurară uşor. Toată fiinţa îi părea frămîntată de emoţii stranii şi profunde.

— Am să-ţi spun toată povestea mea — şopti bătrîna — ca să înţelegi ce anume vreau să faci pentru mine.

III. *Povestea bătrînei doamne*

— Sînt o femeie bătrînă — începu ea — şi am ajuns să ştiu cîte ceva despre lumea asta. Nu mă cramponez de ea, căci o cunoso destul de bine pentru a-mi da seama că orice lucru de care te cramponezi fie sfîrşeşte prin a te domina, fie se satură de tine. Nici de Dumnezeu nu mă cramponez, şi pentru acelaşi motiv. Să nu te prefaci că ţi-e milă de mine acum că tot am şji mor, fiindcă simt că e mult mai *comme il faut* ################ să fii mort decît viu.

Am avut iubiţi, am avut un soţ, am avut sute de prieteni şi admiratori. Am iubit la rîndul meu în viaţă trei oameni, dintre care acum nu mi-a rămas decît unul singur — fata asta, Rosina.

################## Cum trebuie, (fr.) (N. t.)

Mama ei nu era copilul meu, ci îmi devenise fiică adoptivă. Ne eram însă mult mai devotate una alteia decît ar fi fost o mamă cu fiica ei bună. Eu voisem să fie aşa, căci încă din adolescenţă îmi fusese o groază teribilă de graviditate, încît, cerută fiind în căsătorie de un văduv, a cărui primă soţie murise în chinurile facerii, am pus condiţia că nu-i voi dărui niciodată copii şi, cum eram frumoasă şi bogată, el a acceptat. Fetiţa, Anna, era o asemenea minunăţie încît am văzut cu ochii mei cum statuia Sfîntului Iosif din bazilică a întors capul să privească în urma ei, amintindu-şi cum arăta Fecioara la vremea cînd au fost logodiţi. Picioarele îi erau subţiri ca ciocul de lebădă, iar pantofarul ne făcea la. amîndouă condurii pe acelaşi calapod. Am crescut-o în credinţa că frumuseţea unei femei e capodopera ce încununează opera Domnului şi că nu trebuie azvîrlită la întîmplare, dar, la vîrsta de şaptesprezece ani, s-a îndrăgostit de un bărbat, de fapt un soldat, căci era pe vremea războaielor cu francezii şi cu împăratul lor cel blestemat. S-a măritat cu el şi l-a urmat peste tot, iar un an mai tîrziu a murit în aceleaşi chinuri de neînchipuit, ca şi mama ei.

Deşi n-am simţit niciodată în mine imboldul de a mă preocupa de vreun bărbat, am nădăjduit întruna că acel copil va fi băiat. Dar a fost fată şi tot eu am primit-o în grijă, fiindcă tatăl ei nu suporta s-o vadă şi, de fapt, a şi murit după.cîteva luni de inimă rea, lăsînd-o moşteni-* toarea unei uriaşe averP, provenită în cea mai mare parte din prăzile sale de război.

Pe măsură ce nepoata mea creştea, îţi dai seama că nu făceam decît să mă gîndesc cum să-i pun mai bine la cale viitorul. Am spus că frumuseţea mamei ei fusese cea mai izbutită operă a Atotputernicului ? Ei bine, nu, ea s-a dovedit a fi numai repetiţia generală, Rosina strălucind ca nestemata unică a meşteşugului Său. Avea o piele atît de albă încît se spunea la Pisa că, atunci cînd bea vin roşu, îl poţi urmări cum îi coboară pe gît şi

în jos pe piept. Ţineam morţiş să nu se mărite, încît am fost multă vreme fericită văzînd cu cîtă asprime şi dispreţ îi trata copila mea pe bărbaţi şi mai cu seamă pe tinerii curtezani din înalta societate, care o înconjurau cu adoraţia lor. Pe de altă parte însă îmbătrîneam şi nu voiam nici să mor lăsînd-o singură pe lume. în dimineaţa zilei cînd Rosina împlinea şaptesprezece ani, am dăruit bisericii Santa Maria della Spina un obiect de mare valoare moştenit de multe sute de ani în familia mamei mele, o centură de castitate pe care unul din strămoşii mei o comandase în Spania cînd a plecat să lupte cu necredincioşii. Iar, deoarece soţia sa era o nepoată a Sfîntului Ferdinand de Castilia, centura era bătută cu rubine aşezate în formă de cruce. Am dăruit-o bisericii pentru ca sfinţii să mă înveţe ce să fac.

în acea seară am dat un mare bal, la care prinţul Pozentiani a văzut-o pe Rosina şi i-a cerut mîna. Spune acum şi dumneata, conte, nu era oare acesta răspunsul la rugăciunile mele ? Prinţul era o partidă minunată. Azi e omul cel mai bogat din tot ţinutul şi se ştie că familia lui, pe orice pune mîna, scoate într-un fel sau altul bani. Deşi e cam înaintat în vîrstă, e un om încîntător, un mecena, are gusturi rafinate şi o mulţime de talente, iar pe deasupra e şi un bun prieten al meu. Şi mai ştiam că, printr-un ciudat capriciu al naturii, deşi se dovedea un mare admirator al sexului nostru, era incapabil de a fi iubitul sau soţul vreunei femei. Avea vanitatea sau slăbiciunea de a nu dori să se afle acest lucru şi întreţinea cele mai scumpe curtezane, iar, cum lumea se temea de el, secretul rămînea păzit cu mare străşnicie. Eu însă îl cunoşteam, căci, cu mulţi ani în urmă, prinţul fusese unul din admiratorii mei cei mai asidui şi ţinusem la el foarte mult pe atunci. Eram atît de fericită şi de recunoscătoare încît îmi vedeam propria faţă zîmbindu-mi din oglindă, asemeni chipului unui spirit binecuvîntat.

Chiar şi copila, Rosina, era mulţumită de

cererea în căsătorie a prinţului şi un timp a ţinut foarte mult la el pentru spiritul şi manierele sale desăvîrşite, ca şi pentru darurile scumpe cu care o copleşea. Fusese anunţată chiar şi logodna, cînd, într-o noapte, după ce mă retrăsesem să mă culc, Rosina a venit în camera mea îmbrăcată într-o rochie de satin roşu aprins. La lumina luminărilor şi frumoasă ca San Michele tînăr poruncind oştirilor cereşti, îmi spuse, ca şi cum mi-ar fi dat o veste bună, că s-a îndrăgostit de vărul ei Mario şi că nu se căsătoreşte cu nimeni altul decît cu el. Am simţit în acea clipă că mi se opreşte inima în piept. Dar mi-am stăpînit expresia feţei şi i-am amintit doar că prinţul era un ţintaş de temut şi că, indiferent ce simţea ea pentru vărul ei, dacă ţinea la el cît de cit, cel mai cuminte era să-1 ferească din drumul viitorului soţ. Mi-a răspuns de parcă ar fi fost îndrăgostită de însăşi moartea.

N-aş putea spune că Mario îmi displăcea, fiindcă am avut întotdeauna o ciudată slăbiciune pentru familia soţului meu, deşi toţi au o fire puţin excentrică, iar la acest băiat ea se arăta sub forma pasiunii pentru astronomie. Dar ca soţ nici nu suferea comparaţie cu prinţul şi nu trebuia decît să mi-o închipui pe Rosina alături de el ca să-mi dau seama că orice slăbiciune a mea ar duce-o, după nouă luni, direct în mormînt, ca şi pe mama ei. Complimentele prinţului îi suciseră capul Rosinei. îşi imagina că, dacă ar dori luna de pe cer, avea s-o şi primească în dar, cu atît mai mult pe vărul ei. Cînd am văzut că nu-i iese din minte această fantazie, am chemat-o în faţa mea şi i-am explicat cum stau lucrurile în viaţă. Dar numai Dumnezeu ştie ce s-a întîmplat cu generaţia de femei născute după Revoluţia Franceză şi după romanele Doamnei de Stael — avere, poziţie, un soţ îngăduitor nu le mai sînt de-ajuns, ele vor să facă dragoste la fel de des pe cît mergeam noi la împărtăşanie.

Aici bătrîna doamnă se întrerupse din povestire.

— Eşti însurat ? — întrebă ea.

— Da, sînt — răspunse tînărul.

— Atunci — continuă ea, satisfăcută parcă de tonul răspunsului său — nu mai e nevoie să-ţi descriu nesăbuinţa unor asemenea idei. Rosina era atît de încăpăţînată încît nu puteam sta de vorbă cu ea. Dacă mi-ar fi spus la urmă că tot ce-şi doreşte e să aibă nouă copii, n-aş fi fost deloc surprinsă.

Am ajuns la o vîrstă cînd nu suport prea uşor să fiu înfruntată. Eram foarte furioasă pe ea ; atît de furioasă de parcă aş fi văzut un brigand aruncînd-o pe calul său şi ducînd-o departe, în sălbăticia munţilor. I-am spus prinţului că trebuia să ne grăbim cu nunta, iar pe Rosina am ţinut-o închisă în casă. Am trăit acele cîteva luni într-o asemenea stare de îngrijorare încît abia dacă reuşeam să închid ochii şi fiecare noapte era pentru mine ca o călătorie în jurul lumii.

Rosina avea o prietenă, Agnese delle Gherardesci, la care ţinuse toată viaţa la fel de mult ca şi la mine. Odată, cînd coseau împreună, şi-au înţepat degetele, şi-au amestecat sîngele şi s-au făcut surori de cruce. Cu îngăduinţa familiei, fata crescuse nestăpînită, devenind o adevărată fiică a epocii ei. îi intrase în cap ideea că seamănă cu lordul Byron, despre care se vorbeşte atît de mult, încît se îmbrăca şi călărea ca un bărbat şi scria versuri. Ca să-i fac Rosinei o bucurie, am invitat-o pe Agnese să stea cu ea în ultima săptămînă dinaintea nunţii. Dar în fetele astea parcă intră un demon cînd îşi închipuie ele că e o poveste de dragoste la mijloc şi bănuiesc că fata a reuşit să-i ducă scrisori lui Mario.

în dimineaţa dinaintea nunţii, cînd prinţul şi cu mine credeam că totul merge pe calea cea bună, Agnese a închiriat o brişcă, Rosina s-a strecurat afară din casă şi s-a urcat în ea şi împreună au pornit-o pe drumul Pisei. Dar o servitoare devotată a venit să-mi spună despre fuga lor ; m-am suit în caleaşca mea şi am pornit îndată după ele. Pînă la amiază le-am ajuns din urmă brişcă, minată de Agnese, îmbrăcată într-o pelerină de vizitiu şi cu

caii gata să crape, în timp ce ai mei erau mai proaspeţi decît la plecare.

Cînd m-a văzut apropiindu-mă ca fulgerul, Rosina a coborît şi, ajungînd în dreptul ei, am coborît la rîndul meu pe şosea, dar nici una din noi n-a scos o vorbă. Am luat-o în caleaşca mea, fără să-i arunc prietenei ei nici măcar o privire şi am poruncit vizitiului să întoarcă. Pe acest drum se află o capelă mică pierdută printre copaci. Cînd am trecut prin faţa ei, Rosina mi-a cerut îngăduinţa să oprim ca să intre o clipă înăuntru. Mi-am spus : „Vrea probabil să facă un jurămînt“ şi atunci am coborît şi am însoţit-o în acea bisericuţă. Dar în încăperea întunecată, mirosind a tămîie rece, mi-am dat seama cu disperare că inima unei fete e o biserică întunecată, e sălaşul unei taine şi că o femeie bătrînă nici nu trebuie măcar să încerce să-şi afle drumul prin ea. Rosina s-a dus drept la altar şi a căzut în genunchi. A privit în ochii Fecioarei, apoi s-a ridicat şi a trecut pe lîngă mine de parcă aş fi fost o ţărancă bătrînă care mă rugam singură acolo, în capelă. Eu în schimb mă aflam într-o mare încurcătură, căci pentru nimic în lume nu izbuteam să rostesc o rugăciune. Parcă aş fi aflat chiar atunci că Fecioara şi sfinţii au surzit cu toţii brusc. Ieşind, am văzut-o stînd lîngă trăsură şi privind înspre Pisa. Atunci i-am spus : „Dacă tu nu ştii, eu ştiu ce prostie ar fi să pui între noi două gîndul la un alt bărbat. Acum pot face şi eu legămînt, ca şi tine. Cum sper că ne vom plimba într-o zi împreună prin paradis, jur că, atîta vreme <rît mai pot ridica mîna dreaptă, n-am să binecuvîntez nici o altă căsătorie a ta afară de cea cu prinţul[44]. Rosina mă privi şi îmi făcu o mică reverenţă, ca în copilărie, fără a scoate însă nici o vorbă. A doua zi căsătoria cu prinţul s-a desfăşurat în toată splendoarea ei.

La o lună după nuntă, Rosina scria o petiţie Papei cerînd anularea căsătoriei, pe motiv că aceasta nu fusese consumată.

A urmat un scandal de pomină. Prinţul avea prieteni cu influenţă, în timp ce ea era singură,

tînără de tot şi neştiutoare ; dar s-a ţinut tare cu o energie nemaipomenită pînă cînd, în cele din urmă, s-a ajuns pînă acolo încît nu se vorbea decît de această întâmplare şi toată lumea era de partea Rosinei. Prinţul nu era prea iubit, mai ales din cauza nefericitei lui pasiuni pentru bani ; iar poveştile de dragoste, după cum ştii, au o mare popularitate la clasele de jos. Cu timpul au început s-o venereze ca pe un fel de sfântă şi cînd a fost, în sfîrşit, ajutată să plece la Roma, populaţia de acolo a înconjurat-o pe stradă, aplaudând-o de parcă ar fi fost o primadonă de operă. Prinţul s-a purtat prosteşte, folosindu-şi toată influenţa pentru a-1 izgoni pe Mario din Pisa, ceea ce, date fiind împrejurările, probabil că a fost lucrul cel mai nesăbuit din partea lui ; mai mult chiar, a început să-şi bată joc de biserică şi astfel a indignat pe toată lumea.

Rosina s-a aruncat la picioarele Sfîntului Părinte înarmată cu certificate de la toţi medicii şi toate moaşele din Roma. Cînd a auzit una ca asta, prinţul numai că n-a căzut din picioare şi timp de trei zile nici n-a putut scoate vreo vorbă. A trebuit să închidă ferestrele ca să nu audă poporul cum cîntă pe străzi despre Fecioara din Pisa şi îşi tot muşca degetele — la aşa oeva se pricepea de minune, cred — gîndindu-se la fericirea celor doi ţineri, căci, de îndată ce Rosina a obţinut scrisoarea de anulare, s-au şi căsătorit.

în tot acest timp, deşi numele ei plutea peste tot în aer, am refuzat s-o văd şi am încercat să nu mă mai gîn- desc la ea. Dar la ce să se gîndească pe lumea asta o femeie bătrînă cînd vrea să se desprindă de lucrurile ce i-au ocupat mintea şaptezeci de ani incheiaţi şi să nu se mai gîndească la ele ?

Acum două luni aud că nepoata mea urmează să aibă un copil. Deşi eram, desigur, pregătită să aflu şi această veste, ea a fost ca o lovitură de graţie pentru mine, care aproape că m-a răpus. Nu reuşeam să mai cred nici în sfinţi. Imaginea Rosinei

în capelă îmi stăruia zi şi noapte în faţa ochilor, iar sufletul mi-era plin de atîta amărăciune cît nu i se cuvine unei femei să îndure la vîrsta mea. Pînă la sfîrşit am renunţat să mai năzuiesc spre paradis, căci mă gîndeam că un secol întreg nu valorează cît o săptămînă petrecută în casa ei din Italia. Multă vreme am fost prea bolnavă să pot călători, însă ieri am pornit spre Pisa.

Iată, prietene, acum că mi-ai ascultat povestea, te las să reflectezi singur la căile providenţei.

Aici făcu o pauză lungă. Speriat, contele Augustus o privi şi văzu că faţa îi căzuse. Părea că se împuţinase toată, dar, sub pleoapele ei ca de ceară, ochii limpezi îi erau nedezlipiţi de chipul lui.

— Sînt gata să părăsesc lumea asta — spuse bătrina. Cred că mă ştie de-acum pe de rost, aşa cum o ştiu şi eu pe ea. Nu mai avem nimic să ne spunem. Ce mi se pare curios e că mai simt încă atîta afecţiune şi mă interesează încă atît de mult bătrîna Carlotta di Gampo- carta, care în curînd va dispărea cu totul, încît n-o pot lăsa să plece înainte de a-i oferi prilejul să-i adune şi să-i ierte pe acei ce au greşit faţă de ea. Dar, ce vrei ?, obiceiurile nu se mai schimbă atît de uşor la vîrsta mea. Primeşti să te duci s-o cauţi în locul meu ?

Braţul ei sting se mişcă peste cearceaf ca şi cum ar fi încercat să apuce mîna lui. Augustus îi atinse degetele reci.

— La dispoziţia dumneavoastră, doamnă — spuse el. Bătrîna oftă adine şi închise ochii. El se grăbi să cheme înăuntru doctorul, care fusese adus din sat.

Porunci apoi servitorilor ca totul să fie gata de plecare a doua zi dis-de-dimineaţă şi, fiindcă voia să expedieze scrisoarea înainte de a porni la drum, se aşeză spre a-i căuta o încheiere. Parcurgîndu-şi din nou reflecţiile despre viaţă, se gîndi că amărăciunea lor s-ar putea să-1 întristeze pe Karl, îneît luă pana şi adăugă două versuri din *Faust,* un citat favorit al prietenului său, cu care adesea, la Ingolstadt, acesta încheia discuţiile lor :

> *Că omul bun, de-un orb impuls minat,*
> *Cărarea dreaptă-o ştie foarte bine.*
> §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

Şi, zîmbind, sigila scrisoarea.

IV. *Suferinţele tinerei doamne*

La următorul han unde poposi — ultimul înainte de Pisa şi care avea mai multe clădiri, căruţe şi oameni ce se învîrteau de colo pînă colo, îneît se simţea deja în aer apropierea marelui oraş — un faeton opri chiar în faţa lui Augustus, iar din el coborî un tînăr zvelt într-o pelerină largă, întunecată şi un majordom, ce arăta ca Pantalone. Se lăsa înserarea. Cerul, de un albastru profund, era împroşcat cu cîteva stele, iar în aer adia o briză uşoară. Lui Augustus i se părea că nimerise chiar pe drumul pe care-şi aflau fericirea toţi adevăraţii călători. Trecuse în timpul zilei pe lîngă atît de mulţi drumeţi — călare pe cai sau pe măgari, în

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ J. W. v. Goethe — *Faust,* Prolog în cer, versurile 328—329. Traducere de Şt. Aug. Doinaş, Ed. Univers, Bucureşti, 1982. N. t.)

trăsuri, în căruţe cu boi sau cu catîri — îneît parcă urmau cu toţii o anumită direcţie în viaţă şi ar fi fost cît se poate de ciudat ca tocmai el să nu-şi afle direcţia lui de urmat. Lumina felinarelor, zgomotele şi mirosul de lemn ars, grăsime şi brînză dinăuntru îi făceau plăcere. Aerul Italiei părea să fi co- borît din munţi şi peste rîuri pentru a-i mîngîia lui uşor chipul.

Această *osteria* fusese cîndva casa portarului unei mari vile ; avea o cameră spaţioasă şi elegantă, cu fresce pe pereţi. Intrînd, Augustus îl găsi pe hangiu punînd masa, împreună cu doi servitori, în faţa ferestrei deschise, absorbit în acelaşi timp într-o discuţie aprinsă, din care bătrînul se smulse însă brusc pentru a-1 întîmpina pe noul venit şi a-1 asigura că e gata să facă tot ce-i stă în putinţă pentru fericirea preaînaltului domn. însă atîţia onoraţi oaspeţi care veneau deodată şi pe neaşteptate într-o casă dornică să-şi păstreze bunul renume îl copleşeau. Căci prinţul Pozentiani era aşteptat să sosească peste o jumătate de ceas şi, împreună cu el, venea şi tînărul său prieten prinţul Giovanni Gastone. Erau oameni care ştiau să aprecieze o mîncare bună şi acum comandaseră prepeliţe, dar bucătarul greşise ceva la. prepararea lor. Augustus întrebă dacă tînărul ce tocmai sosise nu era cumva prinţul Giovanni. A, nu, răspunse bă- trînul, însă şi acesta era un client bogat şi foarte pretenţios. Dar oare era cu putinţă ca excelenţa sa să nu fi ’auzit de prinţul Nino pînă acum ? Un tînăr ca el întîl- neai doar în Toscana. Cînd nu era decît un bebeluş, era atît de frumos încît servise drept model pentru pruncul Isus de pe fresca din interiorul catedralei. Oriunde mergea, oamenii îl iubeau. Şi asta pentru că era un patriot, un adevărat fiu al Toscanei. Deşi maică-sa, care era o femeie foarte ambiţioasă, îl trimisese şi la curtea din Viena şi la cea din Petersburg, el se întorsese, refuzînd să vorbească altă limbă decît cea a marilor poeţi. Avea mai multe *palazzi,* toate ţinute după vechiul obicei toscan : o orchestră îi cînta numai

muzică italiană, călărea pe caii săi la alergări clasice, iar, cînd se termina culesul, sărbătorile — la oare se dansau numai dansuri vechi şi fecioarele de prin sate storceau strugurii goale, iar im-*provvisatori-i* spuneau versuri în vechea manieră de recitare — aduceau în memorie zilele fericite de altădată.

Cu un ştergar unsuros sub braţ şi urmărind cu ochişorii săi negri fiece mişcare a servitorilor, bătrînul îşi păstra totuşi destulă vioiciune a spiritului pentru a-1 întreţine cu mult farmec pe oaspetele străin. Cînd un cîntă- reţ german avusese îndrăzneala să apară în opera lui Ci- marosa *Ballerina amante,* cine altul dacă nu prinţul Nino îl gonise de pe scenă şi cîntase el tot rolul în faţa unui public delirant ? Cît despre sexul frumos — şi aici faţa lată a hangiului păru să se comprime toată într-un singur punct, atît de concentrat deveni în cele ce avea de comunicat — excelenţa sa probabil ştia singur că, dacă aşa vor ele, să ţi se arunce toate în cale, ce mai poţi face ca bărbat ? Dar pînă şi aici s-a dovedit un adevărat fiu al ţinutului său. Căci ar fi putut lua de soţie o arhiducesă ori pe însăşi sora ţarului Rusiei, care se îndrăgostise ne-bunește de el pe vremea cînd era la curtea din Petersburg, dar prinţul Nino a spus cuvintele din *Bacchus în Toscana* ale magnificului Redi precum că doar butoaielor de vin toscan le va fi dat să geamă sub mîn- gîierea lui. Şi se mai spunea că soţii din Toscana nici nu se arătau atît de supăraţi cît s-ar putea crede pe faptul că era irezistibil, fiindcă o femeie care fusese cîndva a prinţului Nino nu mai condescendea niciodată după aceea să-şi ia un alt amant şi nu puţine au fost doamnele cochete care, după ce au fost părăsite de el, s-au refugiat în preajma unui soţ cu zestrea lor de amintiri cu tot. Mare păcat era doar că, risipindu-şi averea sa şi chiar pe cea a mamei sale, ajunsese la mîna prinţului Pozentiani, care dădea bani cu camătă. Se spunea însă că în ultima vreme se schimbase. Povestea singur că întîl- nise în cale un

miracol şi că de atunci credea în. miracole. Unii erau de părere că însăşi regina Matilda cea sanctificată **********, ce se număra printre strămoşii săi, îi apăruse în vis întorcîndu-i sufletul dinspre lumea noastră, în aceeaşi clipă unul din chelneri făcu o greşeală atît de mare la aşezarea mesei încît bătrînul, ca într-o încordare spirituală supremă, se smulse dialogului său. Reveni puţin mai tîrziu, tot numai zîmbete, dar tăcut, puse pe masă vinul comandat de Augustus şi, cu o plecăciune adîncă, îl lăsă în tovărăşia lui să se desfete.

Doi preoţi bătrîni stăteau cu o carafă de vin în faţă lingă tăciunii aprinşi din vatră, ce luceau reflectaţi de sutanele lor pătate cu grăsime, în timp ce tînărul ce condusese faetonul îşi bea gînditor cafeaua dintr-un pahar adus de servitorul său, şezînd sub o pictură cu Avraam vizitat de îngeri. Silueta sa tînără emana atîta graţie încît Augustus, întotdeauna un mare admirator al frumuseţii, care descoperise în acel chip pur şi dus pe gînduri o asemănare cu prietenul său Karl în copilărie, se trezi că ochii i se întorc singuri spre tînărul prinţ. Cînd majordomul veni să-şi informeze stăpînul de o ceartă izbucnită între servitorul său şi al tînărului în legătură cu cel mai bun loc pentru legat caii în grajdul hanului, Augustus profită de ocazie pentru a-i pune cîteva întrebări despre drumul spre Pisa şi îl rugă să accepte să bea un pahar de vin cu el. Tînărul refuză cît se poate de curtenitor, explicînd că el nu bea niciodată vin, dar, consta- tînd că Augustus era străin şi că nu cunoştea drumul, stătu puţin de vorbă cu el pentru a-i da lămuririle cerute. În timp ce vorbea, băiatul îşi odihnea braţul sting pe masă, iar Augustus, privindu-1, se gîndi cît de nemilos îşi dădea seama, văzîndu-i pe oamenii acestei ţări, că aceştia trăiseră în palate de marmură şi scriseseră filozofie, în timp ce, în codrii sălbatici ai nordului, strămoşii săi îşi făceau arme

********** Regina Matilda (aprox. 890—968) — soţia regelui german Henric I Păsărarul. Sfîntă catolică ; 14 martie. (N. t).

din silex şi se înveleau în piei de urşi, al căror singe mai înainte îl băuseră. Ca să ai o asemenea mînă cu o asemenea încheietură e nevoie de o mie de ani, conchise el. în Danemarca toată lumea are încheieturi şi glezne groase şi, cu cît urci mai sus în societate, cu atît ele sînt mai masive.

Tînărul roşi de plăcere aflînd că Augustus venea tocmai din Danemarca şi îi mărturisi că era primul om din ţara prinţului Hamlet pe care-1 întîlnise vreodată. După cum se dovedi, cunoştea destul de bine tragedia engleză şi vorbea de parcă Augustus ar fi venit direct de la curtea regelui Claudius. Curtoazia sa italiană îl împiedica să zăbovească asupra tragicelor întîmplări din piesă, de parcă Ophelia ar fi fost vreo verişoară de curînd decedată a interlocutorului său, dar îi recită cu mult farmec din monologul lui Hamlet, spunînd că adeseori, în închipuire, se vedea la Elsinore, „pe vîrful pleşuv de
stîncă ce stă să se prăvale-n mare.“ Cum Augustus nu voia să-i spulbere iluziile cu vestea că Elsinore-ul e aşezat pe o cîmpie plată, îl întrebă de ce nu scria el însuşi versuri.

— A, nu — răspunse tînărul, scuturîndu-şi buclele castanii mătăsoase — am scris şi versuri, dar m-am oprit acum un an.

— Nu cred că aţi făcut bine — spuse zfmbind Augustus. Poezia e fără îndoială una din plăcerile vieţii, care ne ajută să îndurăm monotonia acestei lumi.

— Mi s-a întîmplat un lucru — spuse tînărul după o clipă de tăcere — pe care nu l-aş putea pune în versuri. Am scris şi comedii şi tragedii, dar ce mi s-a întîmplat mie nu se potrivea nici în unele, nici în celelalte. După altă clipă de tăcere adăugă : — Acum mă duc să studiez astronomia la, Pisa.

Atitudinea lui gravă, dar prietenoasă era cît se poate de plăcută pentru Augustus, care, la Ingolstadt, petrecuse el însuşi mult timp adîncit în studiul astrelor. Vorbiră o vreme numai despre stele şi îi povesti băiatului cum marele astronom

danez Tycho Brahe poruncise construirea la Augsburg a unui cvadrant de şase metri şi a unui glob pămîntesc de un metru şi jumătate în diametru.

— Eu vreau să studiez astronomia — spuse băiatul — pentru că nu mai pot suporta ideea de timp. Mă simt captiv în el ca într-o închisoare şi numai dacă aş reuşi să scap cu totul din strînsoarea lui cred că aş putea do- bîndi fericirea.

— Am reflectat şi eu la acest lucru — spuse Augustus gînditor — şi cred că, dacă într-o anumită clipă, pe care noi înşine am eonsidera-o drept cea mai fericită a vieţii noastre, ni s-ar spune că ea va dura veşnic, am înţelege că nu de fericire eternă vom avea parte, ci de suferinţe fără de sfîrşit.

îşi aminti cu tristeţe cum această veche reflecţie a sa îi revenise la un moment dat în memorie chiar în noaptea nunţii sale. Tînărul părea să-i urmărească plin de înţelegere gîndurile.

— Am nenorocul, *Signore* — spuse el după o vreme, ceva mai palid la chip şi cu ochii mai negri ca înainte parcă — să nu port cu mine decît amintirea unui singur ceas din viaţa mea. Pînă la acel ceas mă gîndeam cu plăcere la trecut şi la viitor, ca şi la prezent de altfel, iar timpul era pentru mine ca un drum printr-un peisaj de vis, în care puteam zburda încoace şi încolo după plac. Dar acum nu-mi mai pot lua gîndurile de la acel unic ceas. Fiece secundă a lui îmi pare mai lungă decît ani întregi din restul vieţii mele. Ca să scap de el trebuie să ajung acolo unde timpul nu există. Ştiu că unii recomandă ideea infinităţii morale, pe care ne-o oferă religia, ca unic refugiu demn de ales, dar am încercat-o şi nu mi-a fost de nici un folos, dimpotrivă chiar, atotputernicia lui Dumnezeu, liberul arbitru al omului, infernul şi paradisul, toate îmi readuc în minte gîndurile de care caut să scap. Vreau să mă refugiez în infinitatea spaţiului şi, din cîte am auzit, se pare că traiectoriile stelelor şi plantelor, elipsele şi cercurile pe care le descriu ele prin spaţiul fără

margini au darul de a îndrepta gîndul pe alte căi. Sau sînteţi de altă părere, *Signore ?*

Augustus se gîndi la vremea, nu prea îndepărtată, cînd el însuşi simţise că înălţimea sferelor era adevărata lui locuinţă.

— Cred — spuse el cu tristeţe — că viaţa are propria ei lege a gravitaţiei, atît spirituală cît şi fizică. Pă- mînturile, femeile...

Privi afară pe geam. Pe cerul albastru al serii pri- măvăratice strălucea ca un diamant Venus.

Băiatul se întoarse către el.

— Doar nu vă închipuiţi — spuse — că sînt bărbat ? Nu sînt şi, cu îngăduinţa dumneavoastră, sînt fericit să nici nu fiu. Cunosc, desigur, ce lucruri măreţe au făptuit bărbaţii şi totuşi sînt de părere că lumea ar fi un loo mult mai liniştit dacă ei n-ar interveni atît de des ca să strice şi puţinul care nouă ne face plăcere.

Augustus rămase încurcat constatînd că luase drept băiat o tînără doamnă, însă nu-şi putea cere scuze, ne- fiind vina lui. Se grăbi să se prezinte şi să întrebe dacă îi putea fi de vreun folos în timpul călătoriei. Cu toate acestea, fata nu-şi schimbă cîtuşi de puţin purtarea faţă de el, părînd complet indiferentă la schimbarea purtării lui faţă de ea, survenită în urma dezvăluirii ce i-o făcuse.

Rămase în aceeaşi poziţie, cu picioarele ei subţiri încrucişate sub pelerină şi cu mîinile împreunate pe un genunchi. Augustus reflectă la faptul că nu stătuse niciodată de vorbă cu o tînără al cărei interes major în timpul conversaţiei să nu fie decît impresia ce o producea asupra lui şi îşi spuse că probabil din această cauză a conversa cu femeile i se părea în general o îndeletnicire cît se poate de stîngace şi de plicticoasă. Felul însă cum această tînără îi purta un interes prietenesc şi plin de încredere, aparent fără a se sinchisi ce gîndeşte despre ea, era **com**plet nou şi atît de plăcut pentru el, de parcă şi-ar fi dat dintr-o dată seama că toată viaţa căutase exact acest gen de atitudine la o femeie. Tot ce dorea acum era să se poată ţine

departe de accentul convenţional propriu conversaţiei între bărbaţi şi femei.

— E foarte trist — rosti el meditativ — că aveţi o părere atît de proastă despre noi, fiindcă sînt sigur că toţi bărbaţii pe care i-aţi întîlnit au încercat să vă fie pe plac. îmi puteţi lămuri oare cum e cu putinţă una ca asta ? Mi s-a întâmplat chiar mie însumi, şi nu o dată, ca o doamnă să-mi spună că o fac nefericită şi că mai bine am fi morţi şi eu şi ea. Dar asta tocmai în clipa cînd îmi dădeam toată silinţa s-o fac fericită. Au trecut atîţia ani de cînd Adam şi Eva — şi privi~de-a curmezişul încăperii spre un tablou ce-i înfăţişa pe cei doi — au fost pentru prima oară împreună în grădina raiului îneît cred că e un mare păcat că pînă acum n-am învăţat mai bine cum să ne facem mai fericiţi unii pe alţii.

— Dar n-aţi întrebat-o de ce ? — interveni fata.

— Ba da — răspunse el — dar se părea că era un făcut să nu putem discuta niciodată aceste lucruri la rece. în ce mă priveşte, deşi nu ştiu din ce motiv, cred că femeile nu vor să ne comunice şi nouă. Ele nu vor consensul. Ele vor o mobilizare pentru război. Dar eu aş dori ca odată, în toată existenţa bărbaţilor şi a femeilor, doi ambasadori să se poată întîlni într-un spirit amical şi să ajungă la o adevărată înţelegere între ei. E drept — mai adăugă el după o clipă — că am cunoscut odată la Paris o femeie, o mare curtezană, care ar fi putut fi o asemenea ambasadoare. însă cu greu i-aţi fi putut înmîna scrisorile dumneavoastră de acreditare sau v-aţi fi putut supune hotărîrilor ei. Nici măcar nu sînt sigur dacă n-aţi fi considerat-o cumva o trădătoare a sexului dumneavoastră.

Fata cîntări o vreme spusele sale.

— îmi închipui — zise ea în cele din urmă — că şi în ţara dumneavoastră există petreceri, baluri, *conversazione ?*

— Da — îi confirmă el — există şi la noi.

— Atunci probabil ştiţi — continuă ea cu glas foarte scăzut — că rolul invitatului e diferit de cel

al domnului sau al doamnei casei şi că lumea nu vrea sau nu aşteaptă acelaşi lucru de la persoanele aflate în aceste două posturi.

— Cred că aveţi dreptate — spuse Augustus.

— Dumnezeu, cînd i-a creat pe Adam şi Eva — şi privi la rîndul ei de-a curmezişul încăperii spre pictură — a aranjat lucrurile în aşa fel încît bărbatul să-şi asume, în această situaţie, rolul oaspetelui, iar femeia pe cel al gazdei. De aceea bărbatul ia dragostea în uşor, căci nu sînt în joc onoarea şi demnitatea casei sale. Iar oaspete le poţi fi, desigur, multor oameni, fără să doreşti să le fii însă neapărat şi gazdă. îmi puteţi spune asum, conte, ce doreşte un oaspete ?

— Părerea mea este — începu Augustus după o clipă de reflecţie — că, dacă lăsăm la o parte, cum cred că trebuie să şi facem de altfel, musafirul necioplit, care vine doar ca să se îmbuibe, să pună mînă pe ce apucă şi apoi să plece, un oaspete doreşte în primul rînd să se distreze, să scape de monotonia şi de grijile zilnice. în al doilea rînd, un oaspete decent vrea să strălucească, să iasă în evidenţă, să-şi impună personalitatea asupra anturajului său. Iar în al treilea rînd poate că vrea să afle o justificare pentru existenţa lui în general. Dar, pentru că aţi formulat dilema într-un chip atît de încîntător. *Signora,* vă rog să-mi spuneţi dumneavoastră acum 1 doamna casei ce dorinţă are ?

— Doamna casei — zise tînăra — doreşte să i se mulţumească.

în acest moment nişte voci sonore de afară puseră capăt conversaţiei lor.

V. *Povestea ucigaşului plătit*

Hangiul intră primul cu cite un sfeşnie în fiecare mină, mergînd de-a-ndăratelea, surprinzător de graţios şi de uşor pentru un om de vîrsta lui. In urma sa venea un grup de trei bărbaţi, cei pentru care fusese pregătită masa, dintre care primii doi

mergeau ţinîndu-se de braţ. Sosirea lor schimbă într-o clipă toată încăperea : aduceau cu ei multă lumină, vorbă tare şi culori, ba chiar şi belşug de materie, căci doi dintre ei erau nişte bărbaţi masivi.

Cel care însă îi atrase atenţia lui Augustus şi ar fi atras atenţia oricui s-ar fi aflat prin preajmă era un bărbat cam la vreo cincizeci de ani, foarte înalt şi lat şi extrem de gras. Era îmbrăcat peste măsură de elegant, în negru, cămaşa de bumbac îi era strălucitor de albă şi purta inele groase, iar legătura o avea prinsă la gît cu un diamant scînteietor. Umbla cu părul vopsit negru închis şi faţa îi era rujată şi pudrată. în ciuda grăsimii şi prudenţei sale, se mişca plin de o graţie ciudată, ca şi cum ar fi avut un ritm al său propriu. în general, gîndi Augustus, dacă te puteai depărta de ideea convenţională despre cum trebuia să arate o fiinţă umană, ar fi fost un obiect frumos sau un ornament decorativ în orice loc l-ai fi pus ; şi-l imagina, de exemplu, ca pe un idol plin de forţă şi impresionant. A lui era vocea înaltă şi pătrunzătoare, dar în acelaşi timp ciudat de plăcută, care se auzea.

— O, e încîntător, e încîntător, dragă Nino — spunea el — să fim din nou împreună. Uite, nu mai departe de săptămîna trecută am auzit despre tine că ai cumpărat o Danae de Correggio şi opt perechi de cai pagi pentru caleaşca de la Cascine.

Tînărul căruia i se adresa şi pe care îl ţinea de braţ nu părea să-i acorde prea multă atenţie. Privindu-1, Augustus înţelese de ce oamenii de prin partea locului puneau atîta preţ pe frumuseţea lui. Văzuse multe galerii de pictură în ultima vreme şi, dacă vreun tînăr Sfînt Sebastian sau loan Botezătorul, hrăniţi cu miere sălbatică şi lăcuste, sau chiar vreun înger tînăr din mormîntul deschis al lui Isus ar fi coborît din ramă îmbrăcaţi în haine modeme, eleganţi şi nepăsători, precis ar fi semănat cu acest tînăr. Pînă şi nuanţele distincte de castaniu ale părului, pielii şi ochilor săi aveau ceva din patina vechilor tablouri, menţinînd în plus

aparenţa că nu se gîndeşte la absolut nimic, ceea ce probabil că era cît se poate de firesc în paradis, unde nimeni n-are nevoie să gindească.

Al treilea membru al acestei societăţi era un tînăr înalt, îmbrăcat la rîndul său în haine alese, cu bucle blonde şi trandafiriu la chip ca o oaie. în jos faţa îi continua direct cu un gît masiv, fără vreun semn că ar fi avut şi maxilar. Asculta absorbit pe mai vîrstnicul său companion, fără a-şi desprinde ochii de el. Se aşezară toţi trei la masă, luminaţi de flăcările luminărilor.

Tînăra doamnă privi cîtva timp la noii veniţi, apoi se ridică şi, înfăşurîndu-se în pelerină, părăsi încăperea. Augustus o urmă afară, unde bătrînul servitor o aştepta cu o feştilă.

Cînd se întoarse toamai i se aducea cina, compusă dintr-un clapon şi o prăjitură ornată cu cremă roz. La cealaltă masă adunarea era atît de zgomotoasă încît îl deranja în gîndurile sale şi-i atrăgea, fără să vrea, din cînd în cînd, privirile. Observă astfel că bărbatul cel vîrstnic, deşi le umplea mereu companionilor săi paharele, nu bea el însuşi decît limonadă şi cu toate acestea reuşea să ţină pasul cu ei în privinţa bunei dispoziţii, de parcă ar fi avut de la natură o rezervă de beţie în el din care putea consuma fără vreun ajutor din afară. La un moment dat, după ce vorbise mai multă vreme, vocea sa îi atrase atenţia lui Augustus, căci le povestea celorlalţi o istorie.

Eram de faţă —- spunea el — cu mulţi ani în urmă la Pisa cînd marele nostru Monti *, poetul, a scos pistolul şi a tras în monseniorul Talbot. Incidentul s-a petrecut tot la o cină, ca aceasta a noastră, la care eram doar noi

Monti, Vincenzo (1754—1828) — poet italian născut la Alfonsine, unul din principalii reprezentanţi ai neoolasicismu- trei. Şi totul a pornit de la o controversă privind damnaţiunea eternă.

Monti, care tocmai terminase *Don Giovanni* al său, era de cîtva timp cufundat într-o adîncă

melancolie şi refuza să mai bea sau să mai vorbească. Monseniorul Talbot l-a întrebat ce era cu el, mirindu-se că nu se bucura cîtuşi de puţin după un succes atît de mare. Atunci Monti l-a întrebat la rîndul lui dacă nu-şi dădea seama ce povară enormă apasă conştiinţa unui om care a creat o fiinţă destinată să ardă veşnio în flăcările iadului. Talbot a zîmbit spunînd că aşa ceva nu li se poate întîmplă decît oamenilor reali. La care poetul şi-a ieşit din minţi şi a strigat dacă Don Giovanni al lui nu era real ? Iar monseniorul, care zîmbea mai departe văzîndu-1 cît de în serios ia lucrurile, s-a lăsat pe spătarul scaunului şi i-a explicat că el se referea la fiinţele care existau în l ealitate în carne şi oase. „în carne şi oase ! — a exclamat poetul. Adică vă mai îndoiţi că a existat în carne şi oase cînd numai în Spania sînt o mie şi trei doamne care pot depune mărturie în această privinţă ?“ Atunci monseniorul Talbot l-a întrebat dacă el se credea într-ade- văr un creator în acelaşi sens ca şi Dumnezeu.

„Dumnezeu ! — a strigat Monti. Dumnezeu ?! Dar nu ştiţi că tot ce vrea de fapt Dumnezeu e să creeze pe Don Giovanni al meu şi pe Ulise al lui Homer şi pe cavalerul lui Cervantes ? E foarte probabil că acestea sînt singurele fiinţe pentru care ,au fost făcute infernul şi paradisul, căci altfel nu vă închipuiţi doar că un Dumnezeu Atotputernic s-ar ocupa la nesfîrşit numai de soa- că-mea sau de împăratul Austriei ? Omenirea, bărbaţii şi femeile acestui pămînt nu sînt decît ghipsul lui Dumnezeu, iar noi, artiştii, uneltele sale, iar cînd statuia e gata în marmură sau în bronz, el ne sparge pe toţi. Cînd va veni şi ceasul dumneavoastră, vă veţi stinge probabil ca o luminare, fără a lăsa nimic în urmă ; în schimb prin palatele eternităţii se vor plimba Orlando şi Mizantropul şi Donna Elvira a mea. Iată care e planul de bătaie al lui Dumnezeu şi, dacă ni se pare că e cam lent, cine sîntem noi să-i aducem vină, cînd nu ştim nimic nici despre timp nici despre eternitate ?“

Monseniorul Talbot, deşi el însuşi un mare admirator al artelor, începuse să se simtă stînjenit faţă cu asemenea vederi eretice şi îi ceru socoteală poetului pentru ele. „Da ? — a strigat Monti. Atunci duceţi-vă şi constataţi singur !“ şi, rezemîndu-şi minerul pistolului, cu care se jucase tot timpul, de marginea mesei, a tras direct în monsenior, care şedea vizavi, astfel că acesta s-a prăbuşit în propriul lui sînge. Rana a fost foarte gravă, iar monseniorul Talbot a trebuit să suporte o operaţie complicată, zbătîndu-se multă vreme între viaţă şi moarte.

Cei doi tineri, care băuseră între timp zdravăn, începură a face glume pe marginea acestei idei, prezen- tîndu-i povestitorului diferitele forme de nemurire ce le putea dobîndi ajuns pe mîna unui poet sau altul. Aruncară în discuţie multe nume şi expresii necunoscute lui Augustus ; deasemeni şi vocile lor erau mai puţin distincte decît a bătrinului, încît nu-şi mai îndreptă atenţia spre masa vecină decît atunci cînd acesta din urmă începu să vorbească din nou.

— Nu, nu, copii — spunea el — eu sper cu totul altceva. Dar, cum cred nu v-ar strica să vă bateţi puţin capul cu gîndul la lumea de apoi şi astfel poate se va risipi şi noua melancolie a dragului nostru Nino, pe care tot ţinutul o deplînge, am să vă mai spun încă o poveste.

Se rezemă de spătarul scaunului şi, pe toată durata povestirii, nu se atinse nici de mîncare, nici de băutură. Augustus observă că, pe măsură ce înainta cu naraţiunea, şi vecinul său întunecat la chip, pe nume Nino, îi urma exemplul astfel că, din cei trei meseni, doar tînărul cu faţă de oaie oontinua să mai guste din plăcerile mesei.

— Trăia la Pisa, iubiţi prieteni — începu bătrînul — pe vremea bunicului meu un nobil de rang înalt şi de o bogăţie fără seamăn, care avusese însă trista experienţă de ja fi trădat de un prieten mai tînăr, asupra căruia revărsase toate binefacerile, cu obişnuita ingratitudine a tinereţii, primind din

partea acestuia pe deasupra şi o insultă ucigătoare, ce făcuse din el prilejul de batjocură al întregului oraş. Nobilul de care vă povestesc era însă un filozof şi, mai mult decît orice pe lume, preţuia liniştea cugetului său. Cînd şi-a dat seama că toată istoria începe să-i strice somnul şi că n-avea să mai dorească nici o plăcere, nici să-şi redobîndească echilibrul pierdut pînă ce nu spăla jignirea în sîngele tînărului său duşman, s-a hotărît să treacă la fapte. Datorită poziţiei sale însă, precum şi altor împrejurări, nu vedea vreo cale pentru a duce singur la bun sfîrşit hotărîrea luată, de aceea se adresă unui ucigaş plătit. Pe atunci mai existau încă asemenea oameni la Pisa. Tînărul acesta era o fire extravagantă, motiv pentru oare se şi înglodase în datorii pînă în gît şi avea o situaţie atît de nefericită că nu vedea altă ieşire din impas decît prin căsătorie. Prietenul bunicului meu i-a spus : „Vreau ca toată lumea să rămînă cît se poate de mulţumită din afacerea asta. Sînt gata să plătesc pentru liniştea cugetului meu atîta cît cred eu că merită, adică o mulţime de bani. Fă-mi acest serviciu şi-ţi achit toate datoriile, pînă şi rozariul cu mărgele de coral al bunică-ti, pe care l-ai amanetat". Ucigaşul a primit şi astfel s-a încheiat tîrgul între ei.

In acest moment, o pisică mare ce se tot învîrtise pînă atunci prin oameră sări pe genunchii povestitorului. Fără s-o privească, acesta începu s-o mîngîie, continuîn- du-şi povestirea.

— Bătuse ceasul miezul nopţii cînd asasinul porni la drum, iar prietenul bunicului meu, ştiind că nu avea să adoarmă pînă nu era sigur că misiunea fusese îndeplinită, rămase treaz în odaia lui, aşteptînd să se întoarcă ucigaşul. între timp porunci să i se aducă o cină foarte modestă. Cînd ceasul tocmai bătea ora unu după miezul nopţii îşi făcu apariţia şi tînărul, mai palid ca moartea însăşi. „E mort duşmanul meu ?“, a întrebat nobilul. „Da", i-a răspuns ucigaşul plătit. „Eşti sigur ?“, a întrebat iarăşi bătrînul, căruia începuse să-i joace inima în

piept. „Da — a răspuns ucigaşul. Cum ar putea fi altfel un om după trei lovituri cu stiletul meu în inimă pînă la prăsele ? Toată lumea, parcă aşa spuneaţi, trebuie să rămînă cît se poate de mulţumită din afacerea asta. Aş bea acum o sticlă de şampanie cu dumneavoastră." Şi au chefuit amîndoi pe cinste. „Ştiţi ce mi se pare mie că e un mare păcat ? — a spus după o vreme ucigaşul. Faptul că am devenit cu toţii atît de sceptici încît nu mai credem ce ne spuneau cuceritjcele noastre bunicuţe. Pentru că mi-ar face mare plăcere să-mi închipui că şi dumneavoastră şi eu vom fi damnaţi pe vecie."

Nobilul a rămas surprins, dar şi întristat pentru acel tînăr, căci nu părea să fie în toate minţile lui. Cum încerca şi o anumită slăbiciune faţă de el, a căutat să-I consoleze. „A fost prea mult pentru dumneata — i-a spus el. Am crezut că eşti mai tare de atît. Iar în privinţa damnaţiunii, înţeleg ce vrei să spui şi mi se pare că în general ai dreptate. Crima pe care ai eomis-o dumneata în noaptea asta eu am comis-o deja de multe ori în sufletul meu şi Scriptura spune că în acest caz e ca şi cum aş fi săvîrşit-o de-adevăratelea. Sofiştii ar putea dovedi chiar că rolul dumitale a fost total iluzoriu şi ţi-ai spăla mai departe veşmintele în sîngele Mielului, iar ele ar ieşi albe. Trebuie să-ţi mai spun totuuşi că ceea ce ţi-am plătit a fost pentru osteneala pe care ţi-ai dat-o şi pentru riscurile ce ţi le-ai asumat faţă de legile din Pisa şi de neamurile duşmanului meu mort. La sufletul dumitale nu m-am gîndit. Pentru acest risc, deşi îl consider foarte mic, îţi dau, pe lingă ceea ce ai primit pînă acum, şi un inel de-al meu." Şi a scos de pe deget un inel cu o piatră mare de rubin, pe care i l-a întins tînărului ; acesta a izbucnit în rîs, ca şi cum n-ar fi vorbit puţin mal devreme despre lucruri sfinte şi a plecat. Nobilul nostru s-a dus la culcare şi, pentru prima oară după luni de zile, a dormit minunat, cu gîndul că i se împlinise, în sfîrşit, dorinţa şi cu mîngîierea că-i arătase atîta generozitate ucigaşului său plătit.

In acest punct al povestirii, pisica traversă masa şî sări pe genunchii tînărului prinţ. Ca şi cum ar fi fost imaginea reflectată într-o oglindă a vecinului său, acesta începu să mîngîie uşor animalul, rezemîndu-se la rîndul său de spătarul scaunului şi ascultînd.

— Dar soarta — continuă bătrînul — a vrut ca încrederea lui în oameni să fie zdruncinată. Doar cîteva săptămîni mai tîrziu, pe cînd încă se mai bucura, ca într-o o doua tinereţe, de societatea prietenilor săi, de muzică şi de frumuseţea peisajului pisan, iată că îi soseşte o scrisoare de la un prieten din Roma care îi spune că duşmanul lui, pentru a cărui moarte plătise un preţ atît de pipărat, se afla acolo, mai înfloritor ca niciodată şi peste măsură de admirat în societatea romană şi la curtea papală.

Această ultimă dovadă de perfidie umană şi de încredere înşelată în fidelitatea prietenilor sau angajaţilor săi a fost o lovitură grea pentru acel om nebănuitor. S-a îmbolnăvit şi a suferit multă vreme de dureri la ochi şi în braţul drept, încît a fost nevoit să meargă la băile de la Pyrmont să-şi revină. Dar trec peste această perioadă nefericită. Fiind însă un om dedat meditaţiei, a început să facă speculaţii în legătură cu viitorul său şi al ucigaşului plătit, amintindu-şi de cele discutate de ei doi la cină. Oare într-adevăr numai~~întenţia, se întreba el, atîrnă în balanţă şi ne mîntuie sau ne condamnă, în timp ce acţiunea nu are nici un rol ? Şi, cu cît se gîndea mai mult, cu atît îşi dădea seama că probabil aşa stăteau lucrurile. Poate chiar, îşi zicea el, intenţia poartă cu ea povara numai în măsura în care rămîne doar o intenţie şi nimio altceva. Căci acţiunea anulează dorinţa. Modul cel mai sigur de a nu mai rîvni la nevasta vecinului tău e, fără îndoială, s-o ai tu si ne putem iubi duşmanii şi •înălţa rugăciuni pentru cei ce se folosesc de noi cu hainie ■numai de i-am şti morţi. Şi-şi aduse aminte cu cîtă 'duioşie se gîndise la tînărul său duşman în scurtul răstimp •cît îl crezuse ucis.

De aceea, se gîndea el, e foarte probabil că iadul era plin de oameni care nu duseseră la bun sfîrşit ceea ce trebuiau să facă. Al lor era viermele ce nu moare niciodată. 5Şi astfel — spuse bătrînul, a cărui voce coborî brusc devenind blîndă ca o dezmierdare —, pierzîndu-şi încrederea în ucigaşii plătiţi, s-a hotărît ca pe viitor să-şi ducă intenţiile la împlinire singur. Un lucru însă — continuă el pe acelaşi ton mîngîietor — ar mai fi dorit să afle înainte de a şterge toată acea istorie din gîndurile sale : oare cît primise ucigaşul, pe care el îl plătise regeşte, 'de la adversarul lui ?

Aceasta, dragă Nino, e povestea mea şi sper că nu te-ai plictisit prea tare ascultînd-o. Mi-ai face o mare iavoare dacă mi-ai spune ce părere ai despre ea.

Se lăsă tăcerea. Tînărul prinţ întunecat se aplecă înainte, îşi rezemă braţul pe masă şi bărbia în palmă şi iprivi către bătrîn. Mişcarea semănă atît de mult cu a pisicii pe care-o ţinea în braţe încît Augustus fu chiar şocat.

— Da, cu îngăduinţa dumneavoastră — spuse el — m-am plictisit puţin, fiindcă mi s-a părut, ea poveste, cam lungă şi cu toate acestea fără încheiere. Hai să-i facem un sfîrşit în astă seară.

îşi umplu din nou paharul cu mîna stingă şi îl goli pe jumătate. Apoi, cu o mişcare domoală, ca şi cum ar fi băut înainte prea mult pentru un efort mai violent, aruncă paharul cu totul peste masă, drept între ochii bătrînului. Vinul se scurse în jos de pe buzele stacojii şi de pe bărbia pudrată. Paharul i se rostogoli în poală, iar de acolo pe podea, unde se şi'sparse.

Tînărul cu buole blonde scoase un ţipăt. Sări de la locul lui şi, scoţînd o batistă mică de dantelă, încercă să şteargă vinul de pe faţa celuilalt de parcă ar fi fost sînge. Dar bătrînul îl împinse deoparte. Ghipul lui rămase o vreme nemişcat, asemeni unei măşti. Apoi începu să se lumineze, parcă dinăuntru, eu o ciudată licărire de triumf. Era cu neputinţă de spus dacă faţa într-adevăr i se

colorase sub stratul de culoare, însă degaja dintr-o dată o vitalitate primitivă extremă. Cît timp îşi depănase povestea păruse bătrîn. Acum degaja impresia de tinereţe sau chiar de copilărie. Abia în această clipă îşi dădu seama Augustus cu cine semăna : avea o corpolenţă blajină, ce închidea în ea acea forţă uriaşă a reprezentărilor antice ale lui Bacchus. Atmosfera din încăperea cea mare a hanului se lumină de la razele lui maiestuoase, ca şi cum vechiul zeu s-ar fi arătat pe neaşteptate, încununat cu viţă-de-vie, muritorilor. Scoase o batistă şi-şi tamponă atent gura cu ea, apoi, privind-o, începu să vorbească încet şi cu blîndeţe, cum le-ar vorbi oamenilor un zeu, conştient că forţa sa naturală e mult prea uriaşă faţă de precaritatea lor.

— Ştiu, Nino — spuse el — că în familia ta există tradiţia desăvîrşitului *savoir mourir.* †††††††††††††††††† (Sorbi puţină limo- nadă pentru a şterge gustul vinului ce-i atinsese buzele.) Ce critic minunat eşti — continuă el — nu numai al cîn- tecelor tale toscane, ci şi al prozei moderne. într-adevâr, ăsta a fost cusurul poveştii mele : că nu avea încheiere. Mare lucru ca o poveste să aibă un sfîrşit pe potrivă. Mîine, deci, la răsăritul soarelui, vrei să vii pe terasa din spatele acestui han ? Cunosc locul; exact ce ne trebuie nouă.

— Da — răspunse Nino, fără a-şi schimba poziţia, cu bărbia rezemată în mînă.

—■ Mulţumesc, mulţumesc, dragul meu. Iar acum — continuă bătrînul plin de o demnitate calmă —• cu permisiunea voastră, am să mă retrag. Nu pot — şi aruncă o privire în jos, peste cămaşa murdărită — să rămîn mai departe în compania voastră în aceste haine. Arturo, dă-mi braţul tău. Am să-1 trimit înapoi să stabilească amănuntele cu tine, Nino. Deci noapte bună şi somn uşor !

După ce bătrînul plecă sprijinit de braţul

---

†††††††††††††††††††† Ştiinţa de a muri frumos. Prin analogie cu *savoir vivre* — ştiinţă manierelor elegante în societate, (fr.) (N. t.)

tînărului blond, ce arăta acum livid şi părea cuprins de panică, celălalt tînăr rămase o vreme nemişcat, ca şi cum ar fi adormit în cot pe masă. Apoi, întorcîndu-se, privi fix către Augustus, a cărui prezenţă nu păruse a o fi observat pînă atunci, se ridică, veni lîngă masa lui şi îl salută foarte curtenitor. Nu era prea sigur pe picioare, însă, cu toate acestea, arăta ca şi cum ar fi fost în stare să participe, mintal cel puţin, la orice fel de balet.

— *Signore* — spuse el — aţi fost martorul acestui conflict dintre mine şi prietenul meu, prinţul Pozentiani, căruia va trebui să-i dau acum satisfacţie. Ca nobil, vreţi să-mi faceţi favoarea de a fi secundul meu mîine dimineaţă ? Sînt Giovanni Gastone, din Toscana, la dispoziţia dumneavoastră.

Augustus îi răspunse prinţului că nicidoată pînă atunci nu mai fusese implicat într-un duel şi că împrejurarea îl făcea să se simtă acum puţin stingherit.

— Sînt gata să vă secondez bucuros — adăugă el — dar nu-mi dă pace gîndul că probabil ar fi mai bine să aplanaţi acest conflict în mod amiabil, la o masă bună, ca între prieteni, pentru că nu-mi închipui că vreţi să vă duelaţi cu un om mult mai vîrstnic decît dumneavoastră pentru un fleac.

Giovanni îi zîmbi tot numaj amabilitate.

— Liniştiţi-vă conştiinţa, domnule conte — spuse el —, prinţul e partea ofensată şi el va alege armele. Dacă aţi fi trăit în Toscana, aţi fi auzit cu siguranţă ce ochitor fantastic e. Cît despre vîrsta lui, e adevărat că a trăit de două ori mai mult şi decît mine şi decît dumneavoastră, însă, cu toate acestea, e doar un copil, comparat cu oricare dintre noi. Pentru el ar fi la fel de natural să trăiască două sute de ani pe cît ne-ar fi nouă să trăim şaizeci. Lucrurile care ne consumă pe noi pe el nici nu-1 ating. Intr-un fel e o fiinţă miraculoasă.

— Cele ce-mi spuneţi — replică Augustus — fac cu atît mai puţin rezonabil un asemenea duel. Presupunînd că vă omoară ?

— Nu, nu — zise tînărul — doar mi-a fost

prieten ani de zile. Iar acum vrem să aflăm numai care din noi doi e cu adevărat mai aproape de Dumnezeu.

Din grădină se auzi strigătul grav şi clar al unei păsări, ca o voce a nopţii însăşi.

— Auziţi strigătul cucuvelei ? — întrebă Giovanni. Pe vremuri era un semn că mi se va întîmpla un lucru favorabil. De data aceasta nu ştiu ce va fi — adăugă el după o clipă. Doar dacă Dumnezeu are mult mai multă putere de imaginaţie decît mine... adică dacă seamănă mult mai tare cu prietenul meu prinţul decît cu mine. (Rămase o vreme dus pe gînduri). Cailor pe care i-am cumpărat... — zise el — ...încă nu le-am pus nume. Prinţul, în schimb, ce uşor le-ar fi găsit nume acum tuturor. Dumneavoastră aveţi vreo idee ?

VI. *Marionetele*

După ce, cu nenumărate mulţumiri, tînărul prinţ îşi luă rămas bun de la secundul său pînă a doua zi dimineaţa, bătrînul servitor din faeton se strecură tăcut ca o pisică în spatele lui Augustus şi îi atinse mîneca. Stă- pîna sa fusese trezită de zgomotele din sala cea mare a hanului şi-l ruga pe domnul conte să binevoiască a-i spune şi ei ce se petrecea. De fapt îl aştepta afară, la colţul clădirii, unde lumina uneia dintre camere cădea chiar pe un scaun de piatră. Bătrînul servitor rămase ceva mai încolo în aşteptare, lîngă un copac.

Augustus ezită dacă să o informeze sau nu pe tînără despre duel, dar curînd descoperi că ea ştia deja totul, căci majordomul ei şi hangiul trăseseră cu urechea de după uşă. Ceea ce dorea să afle însă şi care îi şi provocase de altfel starea de nelinişte în care se afla era motivul conflictului. Augustus se gîndi că, în definitiv, era mai bine să-i spună, pentru cazul cînd avea să urmeze, poate, o

anchetă ; susţinînd că nu reuşea să priceapă cum de se ajunsese la o confruntare pe viaţă şi pe moarte, îi repetă atît cît îşi aminti din conversaţia surprinsă în timpul cinei. Ea îl ascultă fără un cuvînt, dreaptă şi nemişcată ca o statuie, dar, în mijlocul povestirii, îl apucă de braţ şi îl conduse în cercul de lumină. Cîndva el fu gata, îl rugă să-i mai spună o dată istoria cu ucigaşul plătit, oprindu-1 din cînd în eînd pentru a-1 pune să-i repete anumite cuvinte şi întorsături de frază ale bătrînului prinţ.

Cînd termină şi a doua oară povestirea, fata se întoarse deodată în lumină, iar Augustus fu uimit să vadă pe chipul ei, ca reflectată într-o oglindă, expresia bătrînului prinţ din clipa cînd fusese atît de grav insultat. Cum ea nu folosea nici pudră, nici fard, îi putea urmări sîngele urcînd încet spre frunte, pînă ce întreaga faţă începu să-i ardă ca după o fugă prelungită sau după cîteva pahare de vin. Cu mult mai multă uşurinţă — pentru că nu avea de purtat nici greutatea lui fizică, nici pe cea morală — împărtăşea la rîndul ei în această clipă metamorfoza lui divină, încît ar fi putut lesne trece, în alaiul bătrînului Dionysos, drept o tînără bacantă sau poate chiar, cu lumina ce ardea în ochii ei mari, drept una din panterele sale.

Trase o dată aer adînc în piept.

— Din clipa cînd v-am văzut, *Signore,* am ştiut că mi se va întîmpla un lucru favorabil. Vă rog, spuneţi-mi : este posibil, dacă amîndoi trag în acelaşi timp şi dacă amîndoi ochesc bine, ca gloanţele să le lovească inimile în acelaşi moment şi să moară amîndoi deodată ?

Tînără i se păru lui Augustus într-o dispoziţie cam sîngeroasă pentru o simplă ucenică în tainele stelelor şi ale filozofiei.

— Deşi n-am auzit să se fi întîmplat vreodată aşa ceva — spuse el — n-aş putea garanta că nu este posibil. Sînt îngrijorat la rîndul meu de rezultatul acestui duel şi, printr-o stranie coincidenţă, chiar ieri am aflat că bătrînul prinţ e un ţintaş de temut.

— Toată lumea ştie — spuse fata — că, dacă nu

poate speria oamenii altfel, îi sperie cu pistoalele lui. Dar vă rog să-mi spuneţi, *Signore,* cine e tînărul pe care o să-1 ucidă prinţul ? Nu mi-aţi spuse numele lui.

Augustus i-1 spuse. Fata rămase tăcută şi nemişcată.

— Giovanni Gastone — repetă na încet. Atunci l-am văzut şi eu. Acum cinci ani, de ziua primei mele comuniuni, a însoţit-o pe bunica lui la bazilică şi i-a ţinut umbrela de la trăsură pînă sub portal, pentru că ploua cu găleata. Atunci să-l lăsăm să doarmă — zise ea după o clipă, de tăcere. Dacă asta tot e ultima noapte din viaţa lui cînd mai doarme în pat, să-1 lăsăm să doarmă. Dar noi, *Signore,* care tot nu putem dormi, noi ce să facem ? Servitorul meu îmi spune că e o trupă de păpuşari la han şi, cum căruţaşii se întorc tîrziu de la Pisa, artiştii s-au hotărît să joace chiar acum piesa lor. Să mergem să-i vedem.

Augustus simţea că nici el însuşi n-ar putea dormi. De fapt niciodată nu fusese mai treaz ca acum şi nici nu cunoscuse un nesomn mai plăcut. Avea în tot trupul o senzaţie de uşurătate, întocmai ca în copilărie. Cu uimirea fericită a căutătorului de aur ce dă peste un filon în stîncă, se gîndi că dăduse şi el peste un filon de întîm- plări o dată în viaţă. Compania fetei îi era deosebit de plăcută şi se întreba dacă acest lucru nu se datora în parte şi faptului că purta, ca şi el, acei pantaloni negri şi lungi ce i se păreau a fi costumul firesc al oricărei fiinţe umane. Voalurile şi trenele cu care, în general, femeile îşi accentuau feminitatea, sfîrşeau — reflecta el — prin a face dialogul cu aceste femei asemănător conversaţiilor cu ofiţerii în uniformă sau cu preoţii în reverendă, pen

tru că nici de la unii, nici de la ceilalţi nu reuşeai să scoţi mare lucru. O urmă deci într-un mare hambar văruit, unde scena fusese instalată, iar piesa tocmai începuse.

Aerul era cald şi înăbuşitor înăuntru, deşi o lucarnă fusese deschisă pe acoperiş către cerul albastru pudrat cu stele al nopţii. Clădirea era doar pe jumătate plină de oameni şi foarte slab luminată de cîteva felinare ce atîr- nau din tavan. Jur împrejurul scenei, luminările aşezate- spre a servi drept lumini ale rampei creau o oază magică, unde costumele miniaturale roşii, portocalii şi verzi aprins ale păpuşilor, altminteri probabil decolorate şfe morne la lumina zilei, sclipeau şi străluceau ca nişte giu- vaeruri. Umbrele marionetelor, mult mai mari decît acestea, le reflectau toate mişcările pe pînza albă a fundalului.

Actorul se opri din monologul său la intrarea distinşilor spectatori şi le aduse două jilţuri lîngă scenă, în faţa publicului. Apoi reînnodă firul de unde se oprise, rostind? cu voce tare, pe rînd, replicile fiecărui personaj în parte.

Se juca nemuritoarea piesă *Răzbunarea adevărului,.* cea mai desăvîrşită dintre comediile pentru marionete. Intriga se naşte în momentul cînd o vrăjitoare rosteşte asupra casei în care sînt adunaţi toţi eroii blestemul ca orice minciună vor spune sub acel acoperiş să se adeverească. Astfel tînăra aventurieră care încearcă să prindă în mrejele ei un bărbat bogat, prefăcîndu-se a-1 iubi, se îndrăgosteşte de el cu adevărat ; lăudărosul devine un erou ; ipocriţii sfîrşesc prin a ajunge virtuoşi ; bătrînul avar, care se plînge la toată lumea cît e de sărac, pierde toţi banii. Cînd sînt numai femeile între ele, vorbesc în versuri, dar limbajul bărbaţilor e pe alocuri foarte aspru ; numai un băieţandru, singurul personaj nevinovat din toată comedia, are cîteva cîntece într-adevăr frumoase,, acompaniate din spatele scenei de o mandolină.

Spectatorii erau mulţumiţi de morala piesei, iar

figurile lor obosite şi prăfuite se luminară în timp ce rîdeau de clownul Mopsus. Fata urmărea .desfăşurarea intrigii cu< atîta participare, de parcă ar fi fost ea însăşi unul dintre-autori. în starea de spirit în care se afla în acele clipe, Augustus simţi la rîndul său că unele din monoloage îf mergeau drept la inimă. Cînd îndrăgostitul îi spune iubitei sale că un codru de pîine uscată astâmpără mai bine foamea decît o carte întreagă de bucate, sfatul i se păru întrueîtva adresat lui însuşi. Mai tîrziu, victima nebă- nuitoare ţine o lungă oraţie despre frumuseţea clarului de lună asasinului pus s-o ucidă, iar ticălosul îi răspunde arătînd absurditatea puterii lui Dumnezeu, care ne face să ne bucurăm de lucruri ce nu sînt deloc spre folosul nostru, ba dimpotrivă chiar şi continuă spunînd că Dumnezeu ne iubeşte prin urmare la fel cum şi noi ne iubim cîinii : dacă el e bine dispus şi noi sîntem bine dispuşi, cînd e abătut şi noi sîntem abătuţi ; iar cînd el, într-o pornire romantică, dăruieşte nopţii clarul de lună, ne ţinem şi noi pe urmele lui cum putem mai bine. Imaginea îl făcu pe Augustus să zîmbească. Se gîndi că i-ar fi plăcut să se mai simtă o dată, ca în copilărie, căţelul lui Dumnezeu.

în finalul piesei vrăjitoarea apare din nou şi, întrebată ce e de fapt adevărul, ea răspunde : „Adevărul, -copii, este că toţi jucăm într-o comedie pentru marionete. Iar lucrul cel mai important într-o comedie pentru marionete este să rămînem cu ideile autorului clare în minte. Aceasta e adevărata fericire în viaţă şi acum, că tot am nimerit într-o piesă de păpuşi, n-am să mai ies din ea niciodată. însă voi, dragi actori, păstraţi ideile autorului -clare în mintea voastră. Da, şi urmăriţi-le întotdeauna pînă la capăt." îşi dădu seama deodată că aceste cuvinte ■conţineau în ele o mare parte de adevăr. Da, reflectă el, dacă viaţa n-ar fi decît o comedie pentru marionete, în care aş avea de jucat doar rolul meu şi l-aş cunoaşte bine, atunci totul ar fi foarte uşor şi plăcut. Oamenii de aici păreau să fi

atins întrueîtva acest ideal. Erau la fel de imuni la groaza, la cruzimile şi la miracolele vieţii ca şi micii actori de pe scenă. Pentru oamenii nordului furtunile frămîntate ale sufletului par de fiecare dată un lucru ciudat, iar cînd sînt cuprinşi de vreo emoţie puternică, vorbirea le vine sincopată, în accese. Aceşti oameni însă vorbeau curgător în toiul celor mai aprinse patimi, -ca şi cum viaţa ar fi fost, chiar şi în capriciile ei cele mai fanteziste, o comedie pe care ei o repetaseră înainte. Dacă am ajuns acum în sfîrşit, îşi zise el, într-o piesă pentru marionete, n-am să mai ies niciodată din ea.

La ultima scenă, cînd toate păpuşile ieşiseră în faţă» pentru a primi aplauzele spectatorilor, Augustus auzi o uşă deschizîndu-se în fundul încăperii şi îl văzu pe prinţul Giovanni cu servitorul său intrînd şi privind în mulţime, ca şi cum ar fi căutat pe cineva. Gîndindu-se probabil că el era cel căutat, le ieşi în întîmpinare şi îi conduse deoparte, într-un loc mai ferit de zgomotul asistenţei. Se simţea oarecum jenat că venise să se distreze tocmai în această noapte, care putea fi ultima din viaţa tînărului prinţ, dar Giovanni nu părea cîtuşi de puţin surprins, ci întrebă dacă piesa fusese bună.

— S-a întîmplat o nenorocire — spuse el. Tînărul prieten al prinţului, care trebuia să-1 secondeze mîine de dimineaţă, are o criză. E foarte bolnav şi nu-şi poate stăpîni plînsul. Mi-aduc aminte că v-am văzut aseară în. compania unui băiat, care, presupun, după consideraţia ce i-o dovedeaţi, că e un tînăr nobil de rang, poate chiar un compatriot al dumneavoastră. Am venit să vă rog să-1 convingeţi să accepte rolul de secund mîine în zori,, pentru că nici prinţul nici eu nu am vrea să amînăm chestiunea noastră.

Rugămintea prinţului îl puse într-o dilemă pe Augustus. Cum nu voia să trădeze taina tinerei femei, se- gîndi că era poate mai bine să-1 lase pe Giovanni să creadă că aceasta era de fapt un băiat, un compatriot al său, pe care-1 avea oarecum în grijă.

— Tînărul — spuse el — mi se pare prea fraged, pentru a deveni părtaş la o împrejurare atît de sinistră. Dar, fiindcă tot e aici, în faţă, dacă veţi binevoi să aşteptaţi puţin, mă duc şi vorbesc chiar acum cu el.

Se întoarse deci la doamna sa, care încă mai privea; scena, dar, exact cînd ajunse lîngă ea, cortina se lăsă; pentru ultima oară. Ii repetă discuţia cu prinţul, sugerîn- du-i să găsească împreună o scuză şi să pretexteze o plecare grăbită a doua zi în zori, în aşa fel încît să nu fie amestecată în povestea cu duelul. Ea se gîndi o clipă,, apoi se ridică şi privi spre Giovanni, care, la

rîndul lui,, privea de la celălalt capăt al camerei spre ea şi Augustus.

— *Signore* — spuse fata încet şi grav — doresc să-1? cunosc pe prietenul dumneavoastră, prinţul Nino şi nimic nu-mi poate fi mai plăcut decît să iau parte ca secundt

’da acest duel. Familiile noastre n-au fost niciodată în cei ■mai buni termeni, dar, într-o chestiune de onoare, e de -datoria noastră să trecem peste orice neînţelegeri ale trecutului. Vă rog deci să aveţi amabilitatea de a-i spune că mă numesc Daniele delle Gherardesci şi că stau la ••dispoziţia sa.

Văzînd că îl privesc amîndoi, prinţul Giovanni se apropie şi, după ce Augustus făcu prezentările, cei doi tineri ■schimbară între ei un salut de o curtoazie extremă. Fata stătea cu spatele spre scenă, iar luminile rampei îi formau o aureolă în jurul capului, încît, cu atitudinea ei •degajată şi arogantă, părea un tînăr sfînt costumat într-un dandy. Oamenii din public, ce se ridicau acum să iasă, recunoscîndu-1 pe prinţ, se opriră la cîţiva paşi de grup -să-1 privească.

Prinţul îşi exprimă recunoştinţa pentru solicitudinea •ce i se arăta.

— Domnule — spuse fata — pe vremuri, în Egipt, •cînd ea era o bătrînică iar el primul ministru, odată soţia lui Putifar a obţinut o audienţă la Iosif ca să-i ceară o înaltă medalie — steaua paradisului — pentru ginerele ei. „Nu-mi place deloc să fiu insistentă — a spus ea — ■dar cred că atîta timp a trecut de cînd i-am mai cerut •ceva Excelenţei Voastre încît năaăjduiesc că această rugăminte a mea va fi primită cu bunăvoinţă.“

„*Madame* — a spus primul ministru — eram cîndva într-o temniţă. Nu vedeam stelele, dar le visam adesea. Visam că, neputîndu-le vedea eu, ele se fugăreau una pe alta pe bolta cerească la întîmplare, încît păstorii şi cămilarii ce-şi mînau turmele noaptea încurcau drumurile şi se rătăceau. într-o noapte v-am visat chiar pe dumneavoastră, *Madame* şi, găsind steaua Aldebaran că- :zntă din ceruri, am cules-o de pe jos şi v-am oferit-o. Aţi prins-o în *fichu-ul* ################ dumneavoastră şi mi-aţi spus) «O

################## Şal cu care femeile îşi -

mie de mulţumiri, Iosif». Mă bucur că, într-un fel, ’visul meu s-a adeverit. Medalia pe care o doriţi pentru ginerele dumneavoastră e de pe-acum a lui.“

Curînd după aceea se despărţiră.

acoperă umerii sau capul, (fr.) (N. t.)

VII.
Duelul

Soarele nu răsărise încă, dar aerul era plin de o minunată făgăduinţă a luminii, iar pe cer nu se vedea nici un nor. Pavajul de piatră era încă ud de rouă ; o pasăre,, apoi alta începură să cînte în copacii din grădină, iar de pe şosea se auzeau strigătele căruţaşilor, care erau în picioare încă de cu noaptea şi porneau acum la drum pe jos, mergînd pe lîngă boii înhămaţi la căruţe.

Cel dintîi ieşi din casă Augustus. Răcoarea aerului matinal, limpede ca un pahar de apă, îl făcu să răsufle o dată adînc, inhalînd încet mirosul fumului, al pomilor înfloriţi şi al prafului şoselei. I se părea nefiresc să plutească un iz de moarte în acest aer atât de pur şi cu toate acestea nu încăpea nici o îndoială că cei doi adversari erau cît se poate de hotărîţi ; din regulile duelului', pe care le stabiliseră în noaptea precedentă, era foarte probabil că unul din ei nu avea să mai fie în viaţă să vadă soarele sus, pe cerul fără nici un nor.

Gîndul morţii punea stăpînire pe el tot mai tare pe măsură ce mergea agale către capătul terasei. De aici i se deschidea o panoramă largă a drumului, cu şirurile de copaci pe margini şi cu unduirea lui în sus şi-n jos pe spinările dealurilor. Aproape de orizont distingea o linie frîntă albastră deasupra căreia plutea în aer un norişor. Se gîndi că, în momentul cînd va răsări soarele, acea linie se va dovedi a fi Pisa. Deci acolo va face primul popas al călătoriei sale, căci avea scrisori de recomandare către oameni din oraş. Numai că cei doi se grăbeau spre cel din urmă popas al întregii lor călătorii şi reflectă la faptul că aceştia călătoriseră probabil, într-o anumită măsură, mai mult decît el şi văzuseră mai multe lucruri pe drumul lor dacă erau pregtăiţi să-i pună capăt în acest fel.

Cînd se întoarse din nou cu faţa spre han, îl

VII.
Duelul

văzu ieşind pe Giovanni, însoţit de valetul său ; prinţul se opri să privească cerul întocmai ca şi Augustus puţin mai devreme. Zărindu-1 pe danez, veni către el şi-i dădu bună dimineaţa, apoi începură să se plimbe încoace şi încolo

pe terasă discutînd despre lucruri fără nici o importanţă. Dacă duelistul era nervos, frămîntarea lui era îngropată foarte adine şi nu se trăda decît printr-o blîndeţe şi o bună dispoziţie necunoscute pînă atunci. în acelaşi timp Augustus avea senzaţia că se agăţa cu o duioşie pasionată de importanţa orei ce se apropia şi n-ar fi îngăduit nimănui pentru nimic în lume să i-o răpească.

Doi dintre slujitorii bătrînului prinţ ieşiră la rîndul dor purtînd un jilţ impunător. Prinţul era prea gras pentru a se duela din picioare şi în plus era obişnuit să-şi facă exerciţiile de tragere stînd pe scaun. îl întrebară pe Augustus unde să pună jilţul şi, toţi împreună, porniră să caute un loc unde terenul era perfect plat. Cei <ioi combatanţi trebuiau să stea la zece paşi unul de altul şi măsurară cu grijă distanţa, însemnînd locul unde avea să stea Giovanni. Servitorii bătrînului prinţ mai aduseră şi o pereche de pistoale într-o casetă foarte elegantă şi le puseră, împreună cu un pahar de limonadă şi o batistă de mătase, pe o măsuţă lîngă jilţul bătrînului. Apoi se întoarseră în casă. în timp ce aranjau însă toate aceste obiecte, îşi făcură apariţia şi fata împreună cu bătrînul ei servitor. Arăta palidă în pelerina ei largă şi se ţinea puţin deoparte de ceilalţi. Doctorul, care fusese adus din sat — un bătrîn ce mirosea a mentă, purta încă părul strîns la spate, într-o codiţă şi avea o geantă veche de cel puţin o generaţie —, sosi şi el acum şi se duse glonţ la fată, întreţinînd-o cu istorioare despre dueluri de care auzise şi citise el însuşi şi care se terminaseră toate fatal. Tînărul prinţ îi privea din cînd în cînd de la distanţă. Aerul părea că se umple treptat de lumină ; ciripitul păsărilor deveni deodată foarte clar. Se simţea că, peste o clipă, se va întîmpla ceva. Pe drum trecea o turmă de oi învăluită într-un nor de praf care avea deja o nuanţă aurie.

Priveau cu toţii spre *osteria,* cînd uşa se deschise şi bătrînul prinţ ieşi sprijinindu-se de braţul unuia dintre servitorii săi. Era îmbrăcat

elegant, într-o haină verde de culoarea sticlei, machiat cu multă grijă şi umbla cu cea mai mare graţie şi prestanţă. Se vedea cît era de emoţionat. în această clipă soarele se ivi deasupra liniei orizontului, dar nu reuşi să schimbe sau să modifice scena mai mult decît venirea acestui erou al ei. Toţi ceilalţi îşi înfrînau ori îşi ascundeau în vreun fel sau altul sentimentele, în timp ce el îşi etala tristeţea cu acea simplitate proprie unui copil nerăsfăţat şi total încrezător în simpatia ce i-o poartă anturajul său. Ochii săi întunecoşi erau umezi, dar blînzi şi sinceri, ca şi cum totul în viaţă ar fi fost bun şi natural cu el şi dădea aceeaşi impresie de siguranţă şi de perfecţiune ca şi un mare virtuoz care- poate parcurge pe vioara sa toate gamele, pînă la cele mai imposibile acorduri, ca şi cum ar fi doar o joacă de copii. Acest echilibru al minţii sale era la fel de izbitor şi de surprinzător ca şi stabilitatea trupului său enorm, pe picioarele extraordinar de subţiri şi elegante. In clipa cînd îi întîlni privirea în acea dimineaţă pe terasa din, spatele hanului, Augustus fu convins că glonţul tras de bătrîn avea să fie cel fatal. Jupiter însuşi, cu fulgerul în buzunarul de la frac, nu i-ar fi produs o mai puternică, impresie de invincibilitate.

Li se adresă curtenitor şi amical tuturora şi, din prima clipă, făcu din doctor sclavul său. Ochii de peşte ai acestuia urmăreau fiecare gest al masivului bărbat. Nu se grăbea, dar se vedea că nici nu doreşte să tărăgăneze lucrurile. Din clipa cînd îşi făcuse apariţia devenise limpede că totul se va desfăşura cu măsura şi graţia unui, menuet executat fără greş.

După ce schimbară cîteva remarci despre vreme şi peisajul înconjurător şi după ce îşi exprimă recunoştinţa faţă de cei doi secunzi, stînd încă în picioare îl invită pe prietenul său la alegerea armelor, iar cînd Giovanni, cu un pistol în mînă, se retrase pînă la locul însemnat pentru el, prinţul se desprinse de braţul servitorului, făcu o reverenţă adîncă spre, adversarul său, urmată de un gest amplu de uşurare, ca şi cum, în sfîrşit, ar fi

ajuns la capătul existenţei lui de zi cu zi, şi s-ar fi aflat acum în pragul adevăratei vieţi, după care, ţinînd celălalt pistol în mînă, se aşează în jilţul larg, sprijinind o clipă arma de genunchi. Augustus luă poziţie la distanţă egală de ambii duelişti, în aşa fel încît fiecare din ei să-i poată auzi semnalul. O briză uşoară adie acum prin crengile pomilor din grădină, scuturînd florile şi răspîndindu-le mireasma.

In momentul cînd Augustus tocmai îşi dregea glasul ;pentru a rosti cuvintele fatale unu-doi-trei, silueta subţiratică a fetei, care stătea cu faţa spre el, se apropie de hătrinul prinţ şi, proptind o mînă în şold, i se adresă cu •o voce joasă, dar limpede, ca şi cum o pasăre din acea grădină i-ar fi coborît pe umăr pentru a-i spune ceva.

— Ingăduiţi-mi, prinţe, ca, înainte de a trage, să vă vorbesc. Am ceva important a vă spune. Dacă aş fi sigură de deznodămîntul duelului dumneavoastră, aş avea răbdare pînă v-aţi ucide prietenul, însă, cum nimeni nu ■cunoaşte căile providenţei, nu vreau să muriţi înainte de a auzi cele ce am de spus.

Toate feţele se întoarseră către ea, dar fata privea numai în ochii imobili şi trişti ai bătrînului. Arăta foarte tînără şi plăpîndă, însă gravitatea ei şi marea stăpînire de sine îi dădeau o importanţă teribilă, de parcă un tînăr înger distrugător s-ar fi năpustit din tăriile cerului albastru pe terasa din spatele hanului spre a împărţi acolo dreptatea.

— Acum un an — spuse ea — soţia dumneavoastră, Rosina, a mers în toiul nopţii la casa de lîngă port a bă- trinei sale doici, pentru a-1 întîlţri acolo pe vărul ei Mario, ce urma să părăsească Pisa a doua zi în zori. Era nevoie ca cei doi să se întîlnească să vadă ce era de făcut; Rosina simţea că o lasă puterile şi că trebuia să-l întîlnească pe iubitul ei, altminteri nu-i rămînea decît să moară.

După cum ştiţi, Rosina ţinea în dormitorul ei o lampă care ardea mereu şi nu a îndrăznit s-o stingă tocmai în acea noapte de teamă să nu intraţi

ohiar dumneavoastră în cameră sau vreuna din servitoarele ei, care spionau pentru dumneavoastră, să arunce o privire înăuntru şi, văzînd camera goală, să trezească toată casa. A rugat-o deci pe cea mai bună prietenă a sa, o virgină ca şi ea, care, fiind legată printr-un jurămînt sacru, ar fi fost gata oricînd s-o ajute, să-i ia locul în pat timp de o oră. Împreună l-au cumpărat pe servitorul dumneavoastră negru Baba cu doisprezece coţi de mătase roşie şi un căţel bolognez, care era al prietenei Rosinei — atîta aveau amîndouă pe lume şi atîta puteau plăti pentru mituiala — ca să le lase să iasă şi să intre în casă. Rosina a plecat şi a venit îmbrăcată în haina ajutoarei farmacistului, care mai era chemată uneori să-i facă bătrînei dumnea- voastre menajere clisme. A ajuns deci la casa doicii şi a stat de vorbă cu Mario în prezenţa bătrînei, căci nu se cuvenea altfel. Şi-au jurat credinţă eternă, iar ea i-a dat o scrisoare pentru fratele bunicii ei, care trăia la Roma. S-a întors la *palazzo* puţin după ora unu. Aceasta e povestea mea, prinţe, pe care am vrut s-o cunoaşteţi.

Rămaseră cu toţii absolut imobili, ca un joo de păpuşi de lemn înşirate pe terasa din spatele hanului, în mijlocul unui peisaj grandios — Augustus şi doctorul pentru că nu prindeau tot înţelesul acestei povestiri, bătrînul prinţ şi Giovanni pentru că erau prea adine emoţionaţi să mai poată face vreo mişcare. în sfîrşit, bătrînul se încumetă să vorbească.

— Cine v-a trimis să-mi spuneţi această taină tocmai azi, tinere domn ?

Fata îl privi drept în ochi.

— Nu mă recunoaşteţi, prinţe ? întrebă ea. Sînt Agnese delle Gherardesci, fata care a ajutat-o pe soţia dumneavoastră. M-aţi văzut şi la nunta dumneavoastră, eram domnişoară de onoare şi purtam o rochie galbenă. Odată, cînd aţi venit în camera Rosinei, jucam şah cu profesorul Pacchiani, pe eare îl trimiseseţi să-i vorbească despre datoriile ei conjugale. Rosina stătea la

fereastră ca să nu se vadă că plîngea.

După aceste cuvinte, prinţul Giovanni nu-şi mai luă ochii de pe chipul ei; în timpul întîmplărilor ce se petrecuseră în continuare rămase nemişcat, asemeni unui copac din grădină.

Prinţul şedea în jilţul său larg, semănînd acum mai mult ea niciodată cu un vechi şi frumos idol neînduplecat, făcut dintr-un amestec de aur, abanos şi fildeş. Se uita plin de interes la tînăra fată.

— îmi pare nespus de rău, *Signora* — rosti el cu o desăvîrşită curtoazie, apoi tăcu din nou. Şi iată astfel — spuse el foarte încet după o vreme — dacă Baba mi-ar fi fost credincios, i-aş fi prins pe cei doi în casa de lîngă port şi i-aş fi avut în mîna mea, nu ?

— Da, i-aţi fi avut — consfinţi fata. Dar lor nu le-ar fi părut rău să-i împuşcaţi, dacă ar fi murit împreună.

— Nu, nu, nu — interveni prinţul — în nici un caz. Cum vă închipuiţi că aş fi putut omorî măcar pe unul din ei ? Le-aş fi luat hainele şi le-aş fi spus că îî voi ucide în chinuri groaznice a doua zi dimineaţă, după care i-aş fi închis împreună singuri peste noapte. (Gîn- dul acesta îi oferi vreme îndelungată pretext de reflecţie. Părea că devine tot mai ţeapăn şi tot mai neînsufleţit, pînă ce deodată un val puternic de roşeaţă îi cuprinse chipul.) Şi — exclamă el cu o emoţie adîncă — aş mai fi avut-o încă şi acum să mă joe cu ea, copilă dragă ce e!

Urmă o lungă tăcere ; nimeni nu cuteza să glăsuiască în faţa unei asemenea dureri. Dar el îndreptă spre toţi un zîmbet plin de bunătate şi duioşie.

— întotdeauna — spuse cu o voce puternică şi fermă — pierdem pentru că ne dovedim prea mici. Iată de ce l-am invidiat pe tînărul acela, pe Mario, o invidie meschină de altfel. Şi în vanitatea mea, mi-am zis că aş prefera să am un moştenitor, chiar dacă avea să fie din- tr-o casă ducală, numai să-mi

poarte numele. Prea mis m-am dovedit, prea mic pentru gîndurile Domnului. Nino, prietene, iartă-mă. Dă-mi mîna ta.

Răscolit, Giovanni lăsă deoparte pistolul şi luă mîna vechiului său prieten. însă bătrînul prinţ, după ce-i strînse uşor degetele, îşi apucă din nou pistolul, ca pentru a fi pregătit să înfrunte un şi mai mare duşman.

Ochii săi adinei şi înfundaţi priveau drept înainte. Ţinea gura întredeschisă, ca şi cum ar fi vrut să cînte.

— Carlotta — atît mai spuse.

Apoi, cu un gest straniu, de oboseală parcă, se întoarse spre dreapta şi se prăbuşi într-o parte cu scaun cu tot, iar trupul său greu, izbind pămîntul, scoase o bufnitură înfundată. Jilţul rămase cu picioarele în aer în timp ce omul se rostogoli afară din el şi rămase nemişcat pe jos. în acel moment pistolul, pe care îl ţinea încă în mînă, se descărcă, iar glonţul, luînd o traiectorie ciudată prin aer, trecu atît de aproape de capul lui Augustus încît acesta îi auzi şuieratul, ca un tril de pasăre. Timp de o clipă rămase înmărmurit şi îi reveni brusc în minte imaginea soţiei sale. Cînd se simţi iarăşi stăpîn pe picioare, îl văzu pe doctor, îngenunchiat lingă bătrînul prinţ, ridicînd amîndouă braţele spre cer. Chipul celui căzut căpăta încet o culoare pămîntie. Fardul de pe obraji şi buze părea acum un email trandafiriu şi roşu aprins aplicat pe argint.

Doctorul coborî braţele şi puse o mînă pe pieptul omului nemişcat de pe jos. După un minut întoarse capul spre cei din spatele său cu o asemenea groază în ochi încît orice expresie îi dispăruse de pe chip. întîlnindu-le însă privirile, îşi reveni. Se ridică şi le declară solemn :

— S-a terminat.

Rămaseră cu toţii tăcuţi în jurul lui. Persoana bătrî- nului prinţ zăcînd nemişcat pe pardoseala de piatră ocupa mai departe centrul tabloului ca şi cum, încet, s-ar fi ridicat la ceruri, în timp ce

discipolii, rămaşi pe pămînt, priveau în urma sa. Dintre toţi doar Nino, asemeni unuia din acele personaje introduse în picturile sfinte sub forma portretului celui ce comandase tabloul, îşi păstra oarecum simţul propriei direcţii.

Soarele, ridicîndu-se pe cerul senin al dimineţii, răs- pîndea un abur roşiatic deasupra stofei verzi ce acoperea rotunjimile ample ale trupului său bătrîn întins pe terasa de piatră.

VIII. *Prizoniera eliberată*

Cînd servitorii bătrînului prinţ îl ridicară şi-1 duseră pe stăpînul lor în casă, Giovanni şi Agnese rămaseră singuri, faţă în faţă, pe terasa pustie. Ochii lor întunecaţi se întîlniră şi, ca şi cum aceasta ar fi fost cea mai ucigătoare dintre misiunile ei în acea zi de primăvară, fata nu-1 slăbi din priviri cîtă vreme cocoşul hangiţei — descendent din cocoşul casei marelui preot Caiafa şi ai cărui strămoşi ajunseră la Pisa aduşi tocmai de cru- ciaţi — începu şi încheie un cucurigu prelung. Apoi se întoarse pentru a-i urma pe ceilalţi înăuntru. în această clipă el i se adresă, fără a schiţa însă vreo mişcare.

— Nu plecaţi — spuse. (Ea se. opri în loc, dar nu rosti nici un cuvînt.) Nu plecaţi — repetă el — pînă nu vă spun ce am de spus.

— Nu-mi pot închipui — răspunse fata — ce aţi avea dumneavoastră să-mi spuneţi.

El rămase multă vreme tăcut şi palid, ca şi cum ar fi făcut un mare efort să-şi redobîndească vocea, apoi spuse cu glas scăzut şi complet schimbat :

> *Lo spirito mio, che giâ cotanto tempo era stato ch'alla sua presenza non era di stupor tremando ajjranto sanza degli*

occhi aver piu conoscenza, per occulta virtu che da lei mosse d'antico amor senti la gran potenza.

Urmă o lungă tăcere profundă. Fata putea trece drept o mică statuie în grădină dacă briza uşoară a dimineţii nu i-ar fi jucat printre buclele mătăsoase.

— Vă părăsisem — rosti el ca un om vorbind prin vis — şi plecam, dar m-am întors de la uşă. Stăteaţi în capul oaselor în pat. Chipul vă era în umbră, în schimb flacăra luminării vă lumina umerii şi spatele. Eraţi goală, căci vă smulsesem eu hainele. Baldachinul patului avea perdele verzi cu auriu, ca pădurile mele de la munte, iar dumneavoastră semănaţi cu imaginea mea despre Daphne, care s-a întors şi a fost preschimbată în laur. Eu stăteam în întuneric. Apoi ceasul a bătut ora unu. De un an întreg — strigă el — nu mă gîndesc la altceva decît la acea clipă.

Din nou cei doi tineri rămaseră nemişcaţi. La fel ca şi marionetele din noaptea precedentă, se aflau în mîini mai puternice decît ale lor proprii şi nu ştiau ce avea să se întîmple cu ei. Prinţul vorbi primul.

Di penter sl mi punse ivi l'ortica che di tutt? altre cose, qual mi torse piu nel suo amor, piit mi si fe' nemica.. Tanta riconoscenza il cuor mi morse eh' io caddi vinto...

Se opri fiindcă, deşi îşi repetase de multe ori aceste versuri, acum nu reuşea să-şi mai aducă aminte continuarea. Se simţea de parcă ar fi căzut şi el mort, ca bătrînul său adversar.

Ea se opri din nou şi-1 privi cu multă severitate, deşi chipul îi mărturisea acea linişte şi împăcare pe care numai sunetul poeziei le naşte în sufletul celor ce o iubesc. îi spuse încet, cu glasul ei limpede şi dulce, ca de filomelă :

...da tema e da vergogna voglio che tu ornai ti disviluppe e che non parii piu corn' uom che sogna.

Privi o clipă într-o parte, trase aer în piept, iar glasul ei prinse şi mai multă putere.

Sappi che il vaso che il serpente ruppe fu e non e, ma chi n'ha colpa creda che vendetta di Dio non teme suppe.

Cu aceste cuvinte plecă şi, cu toate că trecu atît de aproape de el încît ar fi putut-o opri doar întinzînd un braţ, prinţul rămase încremenit în loc, de parcă ar fi avut de gînd să nu se mişte niciodată de acolo şi o urmări din ochi pînă la uşa hanului.

în acel moment ieşi Augustus şi îi veni în întîmpi- nare. Deşi era profund răscolit de evenimentele acelei dimineţi, ce culminaseră cu moartea prinţului, care stătea acum întins, împăcat şi impunător pe un pat larg ele Ia han, conştiinţa îi spunea că trebuie să facă un efort să transmită mesajul bătrinei doamne la Pisa şi voia s-o roage pe fată să-1 ajute şi să-l călăuzească spre destinatar. Totodată, acum că înţelegea mai mult din întâmplările ce conduseseră la tragedia din acea dimineaţă, simţea o oarecare timiditate în a-i vorbi uneia din eroinele ei principale despre lucruri atît de neînsemnate ca drumurile şi caleştile răsturnate. Dar ea îl întîmpină bucuroasă, ca pe un vechi prieten reîntîlnit după multă vreme. îi luă mîna şi-l privi drept în ochi. Era schimbată acum, asemeni unei statui ce dobîndise viaţă, gîndi el.

îl ascultă cu mare interes şi, firește, se arătă nerăbdătoare să-i ducă prietenei sale degrabă mesajul, de aceea îi şi propuse lui Augustus să meargă amîndoi în faetonul ei, mai rapid oricum decît trăsura lui, greoaie. Avea să mîne ea însăşi caii.

— Să plecăm, prietene — spuse ea. Să mergem

cît de repede la Pisa. Căci acum sînt liberă. Pot alege singură unde vreau să merg, mă pot gîndi la ziua de mîine. Şi cred că mîine va fi o zi minunată. îmi pot aminti că n-am decît şaptesprezece ani şi, cu voia lui Dumnezeu, mai am încă şaizeci de trăit. Nu mai sînt prizoniera unui singur ceas. Doamne — spuse ea scuturîndu-se odată din toată fiinţa ei — nu-mi mai aduc aminte de el nici dacă încerc.

Arăta acum ca un tînăr căruţaş încrezător că va cîş- tiga întrecerea cu alţi căruţaşi. Se vedea că ideea de viteză o preocupa cel mai tare în acea clipă. Cînd trecură pragul casei, mai privi o dată înapoi, spre terasă.

— N-am avut nici unul din noi dreptate — spuse ea. Bătrînul a fost un mare om şi ar fi putut fi iubit. Cînd era în viaţă, i-am dorit moartea, dar acum, că nu mai este, cred că toţi l-am dori iarăşi printre noi.

— Şi astfel ne dăm seama — spuse Augustus, reflec- tînd la propria sa existenţă — că orice fiinţă omenească pe care o întîlnim şi ajungem s-o cunoaştem este, pînă la urmă, un obiect din mintea noastră, asemeni unui copac sădit în grădina noastră sau unei mobile din locuinţa noastră. Cel mai bine ar fi să le păstrăm şi să le dăm o folosinţă oarecare decît să le aruncăm şi să ră- mînem la sfîrşit fără nimic.

Fata rămase o vreme pe gînduri.

— Atunci — spuse ea — bătrînul Prinţ va fi, în grădina sufletului meu, o fîntînă adîncă din marmură neagră, lingă care aerul e întotdeauna proaspăt şi răcoros şi din care ţîşnesc cascade şi jocuri de apă. Iar eu am să merg lîngă ea şi am să zăbovesc uneori acolo, cînd am să am la ce mă gîndi mult. Dacă aş fi fost Rosina, eu n-aş fi încercat să fug de el. L-aş fi făcut fericit. Tare bine ar fi fost să fie fericit; e greu să faci pe cineva nefericit.

Augustus, căruia i se păru a distinge în glasul ei o undă de regret tîrziu, spuse pentru a o consola :

—■ Amintiţi-vă numai că i-aţi salvat celuilalt

viaţa.

Fata se schimbă la faţă şi tăcu o vreme. Apoi se întoarse către el şi-l privi cu o seninătate adîncă.

— Cine — întrebă ea — cine ar fi putut sta deoparte şi asculta cum un om este împroşcat cu acuzaţii atît de nedrepte ?

De îndată ce faetonul fu pregătit, porniră spre Pisa în mare viteză. începea să se încălzească, şoseaua era prăfoasă, iar umbrele copacilor nu se dezlipeau de trunchiuri. Augustus îşi lăsase adresa la bătrînul doctor pentru cazul cînd s-ar fi deschis totuşi o anchetă, deşi, în cele din urmă, prinţul doar murise de moarte bună.

IX. *Darul de adio*

Contele Augustus von Schimmelmann se afla acum de trei săptămîni la Pisa şi ajunsese să îndrăgească oraşul. Avusese o aventură cu o doamnă suedeză cu cîţiva ani mai mare decît el, care trăia aici pentru a se afla cît mai departe de soţul ei şi avea o mică scenă particulară de operă, unde cînta numai pentru prieteni. Era o adeptă a lui Swendenborg §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ şi îi spuse lui Augustus că avusese o viziune a ei şi a lui în viaţa de apoi. Ceea ce-1 interesa însă mai tare erau încercările a doi preoţi, unul bătrîn şi unul tînăr, de a-1 cîştiga pentru biserica de la Roma. Nu avea nici o intenţie de a se converti la catolieism, dar era o surpriză plăcută pentru el că cineva se preocupă atît de intens de sufletul lui şi îşi dădu multă silinţă să le explice clericilor ideile şi stările

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Swedenborg, Emanuel (1688—1772) — naturalist, teozof şi vizionarist suedez, născut la Stockholm, autor al unor lucrări în ■care îşi expune doctrina asupra comunicării spiritelor. A avut numeroşi adepţi în Anglia şi în Statele Unite. (N. t.)

lui de spirit. Nu putea să nu întrevadă, totuşi, că această tentativă de seducţie spirituală nu avea cum dura la infinit, ci, spre ghinionul lui, ca toate încercările de seducţie, trebuiau să sfîrşească într-un fel sau altul şi începuse deci să-şi consacre tot mai mult timp unei societăţi politice secrete, în care fusese prezentat ca venind dintr-o ţară mai liberă. La şedinţele acesteia întîlnise pe unul din bătrînii iacobini veritabili, fost membru al Muntelui **********, fost prieten cu Robespierre şi aflat acum în exil. Augustus îl vizita adesea într-o odăiţă murdară şi sumbră de la mansarda unei case vechi, unde discutau amîndoi despre tiranie şi libertate. De asemenea lua lecţii de pictură şi începuse să copieze un tablou vechi din galeria de artă.

într-o zi primi o scrisoare din partea bătrînei contese di Gampocorta, care se afla în vila ei de lîngă Pisa şi îl ruga să vină s-o viziteze. îi scria cu multă prietenie şi recunoştinţă şi îi povestea ultimele noutăţi. Aflînd în aceeaşi clipă vestea accidentului bunicii sale şi a mor- ţii soţului ei, tînăra Rosina adusese pe lume un băiat, ce fusese botezat Carlo, după străbunica sa şi pe care contesa îl descria ca fiind un copil cu totul şi cu totul deosebit. Amîndouă femeile, şi cea tînără şi cea vîrstnică, se simţeau acum iarăşi bine, deşi bătrîna contesă mărturisea că pierduse orice speranţă de a mai redobîndi cîndva uzul integral al mîinii drepte şi adăuga totodată că doreau din toată inima să-i aducă mulţumirile lor pentru ajutorul ce li-1 dăduse în ceasul de răstriste.

Trăsura îl purta pe Augustus către vila bătrînei aristocrate în după-amiaza unei zile extrem de fierbinţi. în timp ce se apropia de destinaţie, furtuna ce plutise timp de trei zile ameninţătoare deasupra Pisei se dezlănţui ca o stihie. Un miros şi o culoare ciudate, sulfuroase, umplură tot

---

********** Vezi nota (*), pag. 135 (N. t.)

văzduhul, iar copacii mari şi întunecaţi de pe marginea drumului se îndoiau sub rafalele puternice de vînt. Fulgerul trăsni de cîteva ori înfricoşător chiar lîngă trăsură, fiind urmat de mugetele sălbatice ale tunetului. Apoi se revărsă ploaia cu stropi mari şi calzi şi într-o clipă tot peisajul îi apăru voalat în spatele şuvoaielor cenuşii, scînteietoare de apă ce scăldau cabina trăsurii sale acoperite. Trecînd peste un pod de piatră cu balustradă joasă, văzu ploaia cum izbeşte faţa întunecată a rîului ca o perdea de săgeţi. Urcară apoi coasta unui deal abrupt şi presărat cu stînci, pe un drum lunecos din cauza ploii, iar, cînd se opriră în faţa scării largi' de piatră a unei case, un servitor veni în fugă cu o umbrelă pentru a-1 proteja pe oaspete pînă la intrare.

în salonul imens, ce se deschidea spre o terasă lungă, cu vederea către rîu, răpăitul iute al stropilor grei de ploaie pe dalele de piatră se auzea cu atîta claritate de parcă ar fi plouat chiar în cameră. Odată cu el pătrundea prin ferestrele înalte şi date de perete mirosul prospeţimii şi umidităţii bruşte a aerului şi a pietrelor fierbinţi răcorindu-se sub torentele de apă. în cameră mirosea a trandafiri. în colţul ei cel mai depărtat un bătrîn abate dădea lecţii de pian unei fetiţe, dar se opriseră pentru că zgomotul tunetului şi al ploii îi împiedica de la măsurarea tactului şi stăteau acum să privească amîndoî peste vale către rîu.

Stînd pe sofa, bătrîna contesă şi tînăra mamă tocmai ceruseră copilul ca să-1 vadă. îl ţinea în braţe o doică tînără şi foarte grasă, îmbrăcată în roşu şi roz, ce semăna cu o floare de oleandru ; pruncul părea nespus de mic, era ca un măr copt învăluit într-o avalanşă de panglici şi dantele. Atenţia lor era împărţită între copil şi furtună şi amîndoi le aduseseră într-o asemenea stare de exaltare de parcă vieţile lor ar fi atins în acea clipă zenitul.

Bătrîna doamnă, care voise să se ridice pentru a-1 întîmpina, fu însă atît de copleşită de sentimente la vederea lui Augustus încît nici nu se

putu mişca din loc. Sub pleoapele ei uscate ca nişte voaluri, ochii i se umplură de lacrimi care, din cînd în cînd în timpul conversaţiei, i se rostogoleau pe faţă. îl sărută pe amîndoî obrajii şi-1 prezentă cu mare emoţie nepoatei sale, ce arăta la fel de frumoasă ca orice madonă pe care o văzuse în Italia, şi copilului. Augustus nu reuşise niciodată să simtă altceva decît frică în prezenţa copiilor foarte mici — deşi, gîndea el, aceştia puteau prezenta un oarecare interes doar ca eventuală promisiune pentru viitor — încît fu extrem de surprins să constate că amîn- două femeile erau de părere că, în acest stadiu, copilul atinsese nici mai mult nici mai puţin decît culmea perfecţiunii şi era o tragedie faptul că avea oricum să se schimbe de aici înainte. Părerea că rasa omenească atinge punctul culminant la naştere pentru a luneca apoi pe panta unui declin iremediabil îl impesionă, găsind-o mai uşor de suportat decît teoria sa.

Bătrînă contesă se schimbase mult din ziua cînd o întîlnise prima oară pe şosea. Dragostea pentru o fiinţă de sex masculin, pe care ea îi spusese că nu fusese în stare s-o simtă niciodată pînă atunci, îi completa acum viaţa cu o mare şi dulce armonie. Ea însăşi îi mărturisise faptul în cursul discuţiei lor.

— Cînd eram mică — povesti ea — am fost învăţată să nu arăt nicicînd unui nebun un lucru terminat doar pe jumătate. Dar ce altceva face cu noi Dumnezeu în timpul vieţii noastre ? Dacă aş fi văzut de la început acest copil, aş fi stat supusă şi m-aş fi lăsat purtată de Dumnezeu oriîncotro ar fi hotărît el. Viaţa e o lucrare a Domnului în mozaic, pe care o tot completează pătrăţel cu pătrăţel. Dacă aş fi văzut această mică piesă centrală atît de frumos colorată, mi-aş fi dat seama şi de restul modelului şi n-aş fi răscolit în atîtea rînduri lucrarea întreagă, pentru a-i da atîta bătaie de cap Domnului s-o facă la loc cum a fost.

Altminteri vorbi destul de mult despre accidentul ei şi despre după-amiaza ce o

petrecuseră împreună la han. Povestea cu acea plăcere a rememorării ce acordă valoare oricărei întîmplări din trecut, indiferent cît de neînsemnată fusese la vremea respectivă.

Un servitor aduse vin şi nişte piersici minunate, iar tînărul tată apăru la rîndul său, fiind prezentat oaspetelui ; însă rolul său în tot acest tablou nu fu mai mare decît al celui mai tînăr mag la adorarea pruncului Isus, bătrînă contesă rezervîndu-şi pentru sine rolul lui Iosif.

Cînd ploaia se mai potoli, stăpîna locului îl conduse pe Augustus pînă la fereastră să-i arate panorama.

— Dragă prietene — spuse ea în timp ce stăteau împreună ceva mai departe de ceilalţi — n-am să pot niciodată exprima cu adevărat recunoştinţa ce ţi-o port, însă vreau să-ţi dăruiesc un mic semn al ei, cu ajutorul căruia să-ţi aminteşti de mine cînd vei fi departe şi sper că-mi vei face plăcerea să-l primeşti.

Augustus privea la peisajul ce se întindea jos, în vale. îl izbi aerul lui familiar, dîndu-i o uşoară ameţeală.

— Cînd ne-am întîlnit prima oară — continuă ea — ţi-am spus că doar trei persoane am iubit în toată viaţa mea. Despre două din ele ştii deja. Cea de-a treia, de fapt prima, a fost o fată de-o vîrstă cu mine dintr-o ţară îndepărtată, pe care n-am cunoscut-o decît puţin timp, apoi i-am pierdut urma. Dar ne-am promis să ne ţinem întotdeauna minte una pe alta şi de multe ori amintirea ei mi-a dat tărie în faţa vitregiilor soartei. Cînd ne-am despărţit, cu multe lacrimi, ne-am dăruit fiecare cîte un mic obiect spre aducere aminte. Şi, deoarece acest obiect mi-este foarte scump şi e semnul unei prietenii adevărate, vreau acum să ţi —1 dăruiesc din toată inima.

Cu aceste cuvinte, scoase din buzunar micul obiect şi i-1 oferi.

Augustus se uită la el şi, involuntar, duse mîna la piept. Era o sticluţă pentru săruri în formă de inimă. Pe ea era pictat un peisaj cu copaci, iar în

fundal se vedea o casă albă. Privind-o cu atenţie, îşi dădu seama că era chiar domeniul lui din Danemarca. Recunoscu acoperişul înalt de la Lindenburg şi cei doi stejari din faţa porţii, ba chiar şi aleea cu tei din spatele casei. Banca de piatră de sub stejari fusese pictată cu mare grijă. Dedesubt, pe o panglică de asemenea pictată, citi cuvintele : *Amitie sincere.*

Simţea sticluţa lui în buzunarul vestei şi fu pe punctul de o scoate şi a o arăta bătrînei doamne. Intuia că i-ar fi oferit subiectul pentru o povestire pe care aceasta ar fi savurat-o şi ar fi repetat-o la infinit şi care ar fi putut fi ultimul ei gînd pe patul de moarte. îl reţinu însă ideea că, în această hotărîre a soartei, era ceva rezervat numai pentru el — o valoare, o profunzime, un resort chiar, al vieţii care nu-i aparţinea decît lui, pe care nu-1 putea împărţi cu nimeni altcineva, tot aşa după cum nu-şi putea împărţi cu nimeni visele.

îi mulţumi contesei cu multă simţire, iar aceasta, vă- zînd cu cîtă plăcere îi este primit darul, răspunse la rîn- dul ei cu mîndrie şi demnitate.

Se despărţi de bătrîna sa prietenă şi de tînără pereche cu toate mărturiile unei prietenii sincere şi pomi înapoi pe drumul către Pisa.

între timp se oprise şi ploaia. După-amiaza era aproape rece. Lumina aurie a soarelui şi umbrele adînci şi albastre ale liniştii îşi împărţeau între ele peisajul. Pe cer, foarte jos, apăruse un curcubeu.

Augustus scoase din buzunar o oglinjoară. Ţinînd-o în podul palmei, privi la ea dus pe gînduri.

INTILNIRE LA ELSINORE

La colţul unei străzi din Elsinore, aproape de port, se înalţă o casă cenuşie, veche şi impunătoare, construită pe la începutul secolului al XVIII-lea şi care priveşte neîncrezătoare de sus la ceea ce vremurile noi au ridicat în jurul ei. De-a lungul anilor această casă a ajuns să formeze un singur tot, iar dacă vîntul de nord-nord-vest dă într-o zi de perete uşa de la intrare, prin simpatie cu ea se deschide şi uşa coridorului de la etaj. Sau, dacă păşeşti pe o anumită treaptă a scării, îţi răspunde o scîndură din podeaua salonului, ca un ecou îndepărat, ca un cîntec.

Fusese proprietatea familiei De Coninck timp de mulţi ani, dar, după falimentul de stat din 1813 şi după tragicele întîmplări petrecute simultan în această familie, au renunţat la ea şi s-au mutat în locuinţa de la Copenhaga. O bătrînă cu bonetă albă rămăsese să aibă grijă de casă, împreună cu un om care o ajuta şi, locuind în vechile camere, se gîndeau şi stăteau uneori de vorbă despre vremurile de odinioară. Cele două fiice ale familiei nu se măritaseră niciodată, iar acum erau prea bătrîne pentru aşa ceva. Fiul murise. Dar vara, demult — îşi amintea doamna Baek —, duminicile după-amiază, cînd era timp frumos, Papa şi Mamma De Coninck, împreună cu toţi trei copiii, mergeau în trăsurica lor deschisă la casa de la ţară a bunicii, unde prînzeau, după obiceiul de-atunci, la ora trei, afară, pe gazon, sub un ulm înalt care în iunie îşi risipea bogăţia de seminţe brune, rotunde şi turtite în iarbă. Se înfruptau din raţa cu mazăre

verde şi din căpşunile cu frişcă, iar băieţelul zburda încoace şi încolo în pantalonaşii lui de nankin alb, hrănind cîinii bolognezi ai bunicii.

Cele două surori ţineau în colivii mulţimea de păsări aduse în dar de admiratori din călătoriile lor pe mările pămîntului. întrebată dacă nu cîntau şi la harpă, bătrîna doamnă Baek ridica din umeri, dînd a înţelege cît de greu îi venea să ţină seama tuturor perfecţiunilor de care erau în stare tinerele domnişoare. Cît despre adoratorii lor şi cererile acestora în căsătorie, tema era inutil de abordat. Pentru că era inepuizabilă.

Bătrîna doamnă Baek, ea însăşi pentru scurtă vreme soţia unui marinar şi care, după ce soţul îi pierise înecat, intrase din nou în slujba familiei De Coninck, de data aceasta ca văduvă, se frămînta adeseori ce păcat era că nici una dintre surori nu se mărita. Gîndul nu-i dădea deloc pace. Faţă de restul lumii explicaţia sa era că domnişoarele nu reuşiseră să găsească un bărbat demn de ele, în afară de fratele lor. Dar singură vedea că explicaţia nu ţine. Dacă acesta era necazul celor două surori, atunci ele ar fi trebuit să se mulţumească şi cu mai puţin decît idealul. Ea, dacă ar fi fost în looul lor; aşa ar fi făcut, deşi i s-ar fi părut că are un preţ greu de plătit, în inima ei mai ştia însă ceva. Era cu şaptesprezece ani mai în vîrstă ca sora mai mare, Femande, pe care toţi o alintau Fanny şi cu optsprezece ca sora mai mică, Eliza, care se născuse chiar în ziua căderii Bastiliei ; cea mai mare parte a vieţii şi-o petrecuse în preajma lor. Şi, chiar dacă nu era în stare să spună în cuvinte, simţea în schimb cu putere, cu tot trupul şi cu sufletul ei parcă, blestemul ce plutea deasupra acestui neam, legînd laolaltă pe cele două surori de fratele lor şi neîngăduindu-le nici unuia din ei o relaţie firească şi adevărată cu alte fiinţe omeneşti.

în tinereţea lor, nici un eveniment din viaţa mondenă a Elsinore-ului nu putea fi considerat reuşit fără încîn- tătoarele surori De Coninck. Ele erau inima şi sufletul veseliei din oraş. Cînd intrau

în sălile de bal, tavanele bătrînelor şi liniştitelor case negustoreşti păreau că se mai înalţă puţin, iar zidurile că dănţuiesc vesele pe luminoasele lor coloane ionice, înlănţuite cu viţă-de-vie. Cînd vreuna din ele deschidea balul, uşoară ca o păsărică, îndrăzneaţă ca un gînd nemărturisit, în aceeaşi clipă adunarea era încredinţată zeilor adevăratei bucurii a vieţii, în prezenţa cărora grijile sau invidia nu aveau ce căuta. Puteau cîntă un duet ca două privighetori în frunzişul copacilor şi ştiau să imite, fără vreo răutate, vocile lumii bune din Elsinore, pînă ce burdihanele prietenilor tatălui lor, matadorii oraşului, se zgîlţîiau de rîs la mesele de joc. Erau în stare să încropească într-o clipită şarade sau gaguri, iar, cînd se întorceau de la ora de muzică sau de pe Corso, aveau sacul plin de întîmplări adevărate sau de poveşti petrecute doar în închipuirea lor, unele mai năstruşnice decît celelalte.

Dar apoi, în camerele lor, măsurau încoace şi încolo podeaua şi plângeau ori şedeau la fereastră şi priveau în jos, către port, frîngîndu-şi mîinile în poală, ori stăteau culcate în pat nopţile şi plîngeau amar, fără vreun motiv anume. începeau să vorbească atunci despre viaţă cu o amărăciune mai neagră ca a lui Timon din Atena în dublu exemplar, dîndu-i doamnei Baek sentimentul ciudat că trăieşte în atmosfera unei rugini corozive. Mama lor, care nu purta blestemul în sînge, s-ar fi speriat rău dacă ar fi fost de faţă în asemenea momente şi ar fi bănuit probabil vreo legătură sentimentală nefericită. în schimb tatăl lor le-ar fi înţeles şi l-ar fi durut suferinţa fiicelor, dar el era prea ocupat cu afacerile sale şi nu intra niciodată în camerele fetelor. Numai această servitoare mai vîrstnică decît ele şi al cărei temperament se deosebea cît se poate de mult de al lor le înţelegea, în felul ei, păstrînd însă taina în suflet, la fel ca şi ele, cu un amestec de orgoliu şi disperare. Cîte- odată încerca să le consoleze. Cînd o întrebau printre lacrimi : „Nu e groaznic, Hanne, că în lume e atîta minciună

şi fătărnicie ?“, ea le răspundea : „Şi ce-i cu asta ? Mai rău ar fi dacă ar fi adevărat tot ce se spune“.

Pe urmă fetele se sculau, îşi ştergeau lacrimile, probau bonetele cele noi în faţa oglinzii, puneau la cale petrecerile lor teatrale sau plimbările cu sania, şocau ori bucurau inimile prietenilor şi totul se relua de la început. Păreau incapabile să nu cadă ba într-o extremitate, ba în cealaltă. Pe scurt, se născuseră ^melancolice şi îi fericeau pe ceilalţi rămînînd ele însele de-a pururi nefericite, erau două firi jucăuşe, fermecătoare, dar Bare vărsau lacrimi grele de tristeţe, ştiau să se distreze nebuneşte şi în acelaşi timp trăiau într-o singurătate deznădăjduită.

Dacă fuseseră vreodată îndrăgostite nici măcar bătrîna doamnă Baek n-ar fi putut spune. Reuşeau s-o aducă la disperare cu scepticismul lor învederat cînd era vorba de iubirea vreunui bărbat, deşi ea îşi dădea mai bine seama care era adevărul văzîndu-i pe tinerii din Elsinore cum păleau şi slăbeau, cum îşi luau lumea-n cap sau îmbătrîneau holtei de dragul celor două surori. Mai simţea deasemeni că, dacă ele ar fi ajuns să se convingă vreodată de dragostea unui bărbat, ar fi însemnat nici mai mult nici mai puţin decît salvarea pentru aceste două Olandeze Zburătoare. Numai că ele rămîneau într-o relaţie nefirească şi deformată cu lumea, ca şi cum lumea ar fi fost doar o reflecţie a lor într-o oglindă pe care o ţineau în faţa ei, în vreme ce, undeva în spate şi în umbră, femeia din ele rămînea o simplă spectatoare şi urmărea cu atenţia concentrată gesturile pretendentului care-i curta imaginea, rîzîndu-şi în sinea ei de imposibilitatea consumării actului iubirii cînd venea momentul decisiv, iar inima, între timp, i se împietrea mereu. Dorea oare ca bărbatul să spargă oglinda, împreună cu imaginea încîntătoare din ea şi să se întoarcă spre femeia adevărată ? O, aşa ceva doar ştia că e cu neputinţă. Poate că surorilor le producea totuşi o plăcere stranie adorarea imaginii lor din oglindă, încît pînă la urmă n-au mai

putut fără ea.

Din cauza acestei ciudate preferinţe, fuseseră evident condamnate să rămînă fete bătrîne. Acum, cînd erau cu adevărat fete bătrîne — aveau cincizeci şi trei şi cincizeci şi doi de ani —, păreau să fi ajuns în termeni ceva mai buni cu viaţa, cum de obicei se întîmplă cu lucrurile care nu mai au'mult şi se termină. Faptul că aveau să dispară de pe faţa pămîntului fără a lăsa nici o urmă nu le tulbura cîtuşi de puţin, deoarece ştiuseră că aşa se va întîmplă. încercau o anumită mulţumire la gîndul că vor dispărea cu graţie şi nu vor putrezi, asemeni majorităţii prietenilor lor, după ce au fost îmbălsămate cu mir şi plante aromate, ca nişte elegante mumii spirituale. Cînd se aflau într-o pasă bună, şi mai ales în relaţiile lor cu tînăra generaţie, cu copiii prietenilor, răspîndeau chiar sun miros condimentat de sanctitate, pe care tinerii îl ţineau minte toată viaţa.

Fatala melancolie a familiei se manifesta în chip diferit la Morten, fiul, şi la el o fascinase pe doamna Baek pînă la paroxism. Cu el nu-şi pierdea niciodată răbdarea, cum şi-o pierdea uneori cu fetele, pentru că era bărbat, iar ea femeie şi deasemeni pentru că Morten degaja un farmec pe care surorile lui nu-1 avuseseră niciodată. Era într-adevăr, la Elsinore, ca şi un alt tînăr *dandy* de «tirpe aleasă înaintea lui, cel mai observat dintre observatori, arbitrul modei şi prototipul distincţiei pentru toată lumea. Multe fete din oraş rămăseseră, de dragul lui, nemăritate, ori se măritaseră tîrziu cu cineva ce aducea vag, poate nu chiar en *face* şi nici chiar din profil cu capul lui tînăr de zeu, care însă, la acea vreme, dispăruse pentru totdeauna de la orizont. Şi mai era şi fata care, în •ochii întregii lumi, fusese logodită şi urma să-1 ia de soţ pe Morten, măritată acum şi mamă de copii la rîndul ei — *aber frage nur nicht wie !* ††††††††††††††††††††. îşi pierduse acea luminozitate

---

†††††††††††††††††††††† Numai nu întreba cum. (germ.) (N. t.)

radioasă ce-i atrăsese în tinereţe, la Elsinore, porecla de „mieluşica de aur“, iar acolo unde acea făptură de basm sărea odinioară veselă pe străzile oraşului acum călca apăsat o doamnă palidă şi stăpînită în toate .gesturile ei. Şi totuşi era aceeaşi fată pe care la cobo- rîrea sa de pe vas într-o dimineaţă strălucitoare de martie, pe cheiul din Elsinore, în faţa întregii populaţii a oraşului, adunată să-1 întîmpine cu aplauze şi urale, o 'ridicase în braţe, în timp ce jur-împrejurul ei toată lumea se legăna în sus şi-n jos, agitînd evantaie şi rotind prin aer panglici lungi în toate culorile curcubeului.

Morten de Coninck era şi mai rezervat din fire decît surorile sale. El nu avea nevoie să se exteriorizeze. Cînd intra într-o cameră, cu felul său liniştit de a fi, punea imediat stăpînire pe toată societatea şi o polariza în jurul lui. Avea toată frumuseţea conformaţiei şi eleganţa mîinilor şi picioarelor ce distingea femeile din familia ■sa, dar nu şi fineţea trăsăturilor. Nasul şi gura păreau a-i fi fost croite de o mînă mai greoaie. In schimb avea cea mai izbitoare, cea mai nobilă şi mai senină frunte cu putinţă. Cînd vorbeau cu el, oamenii îşi ridicau privirile stpre acea frunte lată şi pură, ca şi cum ar fi fost împodobită de tiara cu diamante a unui tînăr împărat sau de nimbul luminos al unui sfînt. Morten De Coninck avea o înfăţişare ce parcă nu putea cunoaşte vreodată vina sau teama. Cel mai probabil nici nu le cunoştea. La Elsinore a jucat rolul eroului timp de trei ani.

Era pe vremea războaielor napoleoniene, cînd lumea se clătina din temelii. în uriaşa încleştare a titanilor, Danemarca a încercat să rămînă liberă şi să-şi urmeze drumul ei, dar a trebuit să plătească din greu pentru această cutezanţă. Copenhaga, bombardată, ardea. într-o noapte de septembrie, pe cînd flăcările ce cuprinseseră oraşul au incendiat peste întreaga Zeelandă cerul, clopotele

cele mari de la Frue Kirke ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡, împinse de /puterea focului, au început să cînte singure imnul lui Luther *Ein fester Burg ist unser Gott* §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ cu puţin înainte ca tumul ei înalt să se prăbuşească, lăsînd în loc o jalnică ruină. Pentru a salva capitala, guvernul a fost nevoit să cedeze flota. Trufaşele fregate britanice- au escortat vasele de război ale Danemarcei — toată mîndria ei, un şirag de perle, un stol de lebede captive — prin Sund către Anglia. Porturile goale strigau cerului durerea lor, ura şi ruşinea umpleau toate piepturile.

În cursul luptelor şi al marilor evenimente din anii următori, 1807 şi 1808, ca o scînteie vie dintr-o ruină fumegîndă a răsărit o întreagă flotilă de vase-corsar. împinşi de patriotism, de setea de răzbunare sau de nădejdea prăzilor, corsarii au venit de pe toate coastele şi din toate insuliţele Danemarcei ; se aflau printre ei gentilomi, marinari de pe vasele de traversare şi pescari, idealişti şi aventurieri — toţi însă corăbieri neînfricaţi. Din clipa cînd primeai împuternioirea de război, cauza ta se contopea cu cea a ţării însîngerate ; aveai dreptul să-1 loveşti pe duşman oricînd ţi se ivea prilejul şi din această ciocnire puteai ieşi un om bogat. Exista o relaţie ciudată între corsar şi stat, era ca un fel de legătură de dragoste necunoscută, o căsătorie morganatică împlinită cu o devoţiune pasionată de ambele părţi. Deşi nu purta epoleţii şi strălucitorul metal sanctificator al unei uniuni legitime, această instituţie avea cel puţin pe buzele ei sărutul fierbinte al coroanei daneze şi se bucura de toată libertatea concubinei de a-şi incinta stăpînul cu cele mai nebuneşti fantezii, la care o regină nici nu cutează măcar să viseze. Pînă şi marina regală — adică puţinele vase care nu se găseau la Copenhaga în acel septembrie fatal —

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Biserica Sfintei Fecioare, (dan.) (N. t.)

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ O cetate întărită e Dumnezeul nostru, (germ.) (N. t.)

privea cu ochi prietenoşi la flotila corsarilor şi trăia în termeni amiabili cu ea ; probabil cam la fel ca Rahila cu roaba ei Bilha, care făcea tot ce nu putea face ea însăşi. ********** Era vremea oamenilor curajoşi. Din nou cîntau tunurile pe apele daneze, ici şi colo, unde te-aşteptai mai puţin să le auzi, căci numai rareori vasele-corsar atacau împreună ; fiecare îşi purta războiul pe cont propriu. Fapte eroice de necrezut au reuşit atunci, prăzi bogate au fost răpite chiar de sub tunurile fregatelor ce le transportau şi aduse în porturi de glorioasele bărci uşoare cu velatura atîrnînd zdrenţe de pe catarg, în mijlocul strigătelor triumfale de victorie. S-au compus pentru corsari şi cîntece de vitejie. Rareori într-o naţiune au existat eroi înconjuraţi cu mai mare dragoste şi admiraţie de sufletul şi închipuirea oamenilor simpli, şi mai ales a tinerilor, ca aceşti corsari.

în scurtă vreme s-a constatat că navele mari nu se descurcau bine în luptă. Vasul de traversare în schimb, cu un echipaj de doisprezece pînă la douăzeci de oameni şi înarmat cu şase pînă la zece tunuri mobile, uşor de manevrat şi rapid în caz de pericol, era ceea ce trebuia în acest război. Îndemînarea căpitanului la navigaţie şi buna sa cunoaştere a golfurilor şi strîmtorilor aveau deasemeni un rol important, iar bravura individuală a membrilor echipajului, măiestria lor în mînuirea tunurilor, iar, la abordaj, a armelor uşoare îndeplinea restul. Erau doar în joc laurii războiului ; şi nu numai aceştia, ci şi aurul; şi nu numai aurul, ci şi răzbunarea, atît de dulce inimii, împotriva agresorului. Iar, cînd aceşti bătrîni, şi totuşi atît de tineri, lupi de mare se întorceau în port, aco- periţi de zăpadă, cu toată velatura îngheţată uneori, încît vasul părea desenat cu creta pe fundul întunecat al mării, ei îşi trăiseră ceasul de glorie, dar îi aştepta o şi mai mare bucurie, căci stîrneau o teribilă senzaţie în micile orăşele-porturi. Venea apoi împărţeala capturii şi vîn-

********** *Facerea, 30,* 3—8. (N. t.)

zarea bunurilor dobîndite, care puteau fi foarte scumpe. Statul îşi lua partea sa şi fiecare om de la bord pe a lui, de la căpitan, tunar şi ofiţeri pînă la cel mai mic mus, care primea o treime din partea cuvenită unui bărbat. Un băieţandru putea pleca pe mare cu nimic altceva pe el decît cămaşa, pantalonii şi sfoara ce-i ţinea să nu-i cadă şi se întorcea cu aceleaşi haine, rupte rău şi pătate de sînge şi cu o întîmplare crunţă din larg de istorisit prietenilor, dar, o săptămînă mai tîrziu, după ce toată captura era vîndută, numai ce-1 vedeai zornăindu-şi cinci sute de taleri imperiali în buzunar. Evreii din Gopenhaga şi Hamburg, fiecare cu cîte trei pălării pe cap, puse una peste alta, n-au întîrziat să se înfiinţeze la faţa locului pentru a-şi atribui rolul principal la marea vînzare, ori pentru a ademeni din buzunare partea de pradă a combatanţilor nerăbdători.

Curînd au apărut, ca nişte comete nou descoperite, numele unor eroi cunoscuţi şi ale bărcilor lor, în jurul faimei cărora legendele se ţeseau zilnic. Unul din ei era Jens Lind de pe *Cort Adeler,* supranumit, pentru eleganţa lui, Lind „Catifea[41] şi care, timp de cîţiva ani, a trăit ca un mare nabab, pînă ce, eheltuindu-şi toată averea, a sfîrşit ca ursar pe la tîrguri. Un altul era căpitanul Raaber de pe *Răzbunătorul,* în felul său şi puţin poet; mai erau şi fraţii Wulffsen de pe *Macroul* şi *Madame Clark,* doi gentilomi din Copenhaga ; sau Christen Kock de pe *Aeolus,* al cărui echipaj — pînă la ultimul om — fusese ucis sau rănit în lupta cu o fregată engleză în largul portului Laesso ; şi în fine, tînărul Morten De Coninck de pe *Fortuna II.*

Cînd Morten a venit prima oară la tatăl său cu rugămintea să-i echipeze un vas-corsar, inima bătrînului domn De Coninck a tresărit a neplăcere la o asemenea idee. Mulţi dintre bogăţii şi respectabilii armatori din Copenhaga, unii chiar mai mari negustori decît el, aveau în acea vreme propriile lor vase-corsar, iar domnul De Coninck însuşi, pe care nimeni nu-1 întrecea cînd era

vorba de patriotism, suferise pierderi grele din partea englezilor. Dar propunerea fiului său îl punea în mare încurcătură. I se părea revoltător gestul de a ataca vase comerciale, chiar dacă duceau mărfuri de contrabandă. Era ca şi cum ai fi siluit o doamnă sau ai fi tras cu puşca în pescăruşi. Deci Morten a trebuit să caute sprijin la vărul tatălui său, Fernand De Coninck, un bătrîn holtei bogat din Elsinore, a cărui mamă era franţuzoaică şi care devenise un partizan înfocat al împăratului Napoleon. Surorile l-au ajutat magistral pe Morten să-l convingă pe unchiul Femand şi, în luna noiembrie a anului 1807, tînărul avea deja propria sa barcă la apă. Unchiul n-a regretat niciodată generozitatea sa. Toată aventura îl întinerise cu douăzeci de ani, iar la urmă ajunsese în posesia unei colecţii de suvenire de pe vasele inamicului care îi oferea o mare plăcere cînd o privea.

Fortuna II din Elsinore, avînd un echipaj de doisprezece oameni şi patru tunuri mobile, a primit împuternicirea de război la 2 noiembrie — nu rămăsese oare această zi, ca şi zilele următoarelor sale isprăvi, scrisă în inima doamnei Baek astăzi, după treizeci şi trei de ani, după cum numele Calais e scris în inima reginei Mary ?†††††††††††††††††††††† încă pe 4 ale aceleiaşi luni *Fortuna II* a surprins un bric englez în largul portului Hveen. Un vas de război, gră- bindu-se la faţa locului, a deschis focul asupra navei- corsar, însă echipajul ei a reuşit să taie cablurile ce o legau de vasul capturat şi s-o aducă în siguranţă la adă- postul bătăii tunurilor de la Kronborg.

20 noiembrie a fost în schimb o zi mare pentru barca 'lui Morten De Coninck. Dintr-un convoi de mai multe vase a reuşit să desprindă bricul englez *The William* şi nava *Jupiter,* care avea o

---

†††††††††††††††††††††† Este vorba de regina Maria I (1516—1558) a Angliei, fiica <ea mai mare a lui Henric al VIII-lea şi al primei sale soţii, Caterina de Aragon. Domnia ei nefericită şi fără urmaşi s-a încheiat prin pierderea portului Calais, ultima posesiune engleză pe ieritoriul Franţei după războiul de o sută de ani. (N. t.)

încărcătură de pînză pentru vele, ceramică, vin, spirtoase, cafea, zahăr şi mătăsuri. Toate mărfurile au fost descărcate la Elsinore, dar amîn- două navele au fost trimise la Copenhaga şi sechestrate

acolo. Două sute de evrei au năvălit pe 30 decembrie în piaţa de la Elsinore pentru a licita la vînzarea încărcăturii de pe *Jupiter.* Morten însuşi a cumpărat o bucată de brocat alb, despre care se spunea că fusese făcut în China şi trimis apoi în Anglia pentru rochia de nuntă a sorei ţarului. în acea vreme Morten tocmai se logodise, încît tot Elsinore-ul a rîs ori a zîmbit în urma lui vă- zîndu-1 cum pleacă de la licitaţie cu pachetul sub braţ.

Vasele de luptă ale inamicului îl urmăriseră adesea. O dată, pe 27 mai, fugind de o fregată engleză, s-a împotmolit lîngă Aarhus, dar a izbutit să scape aruncînd tot balastul de fier peste bord şi refugiindu-se la adăpostul bateriilor daneze de coastă. Cetăţenii din Aarhus i-au oferit gratis tînărului şi ilustrului corsar alt fier pentru balast şi se povesteşte că pînă şi micile cusătorese au venit să-i aducă fiarele lor de călcat pe care, dăruindu-i-le, le sărutau pline de înflăcărare, ca să-i poarte noroc.

La 15 ianuarie, împreună cu vasul corsar *Trei prieteni, Fortuna II* a capturat şase nave ale inamicului şi tocmai le conducea prin Drogden ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡, pentru a le vînde la Copenhaga, cînd una din capturi a eşuat pe Middelgrund. Era un bric mare plin cu pînză şi velatură evaluată la vreo 100 000 de taleri imperiali, pe care corsarii izbutiseră, în dimineaţa aceleiaşi zile, să-1 desprindă dintr-un convoi britanic. Vasele de război englezeşti îi urmăreau întruna. Văzînd accidentul, urmăritorii au trimis de îndată un puternic detaşament de şase şalupe ca să captureze bricul. Nici corsarii însă, pe de altă parte, nu erau dispuşi să-1 cedeze şi au început a-i bombarda puternic pe englezi care, sub focul de mitralii abătut asupra lor, au trebuit să se retragă, renunţînd la recucerirea vasului. Oricum, însă, bricul era pierdut. La apariţia şalupelor inamicului,

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Coridor navigabil în strîmtoarea *(Sund)* dintre insulele daneze Amager şi Saltholm, greu accesibil pentru vasele mari. (N. t.)

cu efectivele lor mult superioare, ofiţerul însărcinat cu comanda capturii o incendiase pentru a nu ajunge din nou în mîinile englezilor. Focul s-a extins cu o asemenea iuţeală încît vaporul n-a mai putut fi salvat şi toată noaptea locuitorii Copenhagăi au privit îngroziţi la teribilul pîrjol ce înroşea tot cerul către nord. Restul de cinci nave cucerite însă au ajuns cu bine în port.

In vara aceluiaşi an *Fortuna II* a dat o luptă pe viaţă şi pe moarte în apele Elsinore-ului. în acea vreme ajunsese ca un spin în ochii englezilor, care, într-o noapte întunecoasă de august, pornind de pe vasul de război ancorat pe coasta suedeză, au încercat s-o captureze. Două barcazuri mari s-au strecurat tăcute prin beznă, cu fur- cheţii ramelor înveliţi în lînă. Echipajul vasului corsar dormea şi numai tînărul Morten şi secundul său mai erau pe punte cînd cele două barcazuri, cu treizeci şi cinei de marinari, au scrîşnit frecîndu-se de babordul şi tri- bordul *Fortunei,* iar cîngile de abordaj s-au înfipt în scîndurile ei. De pe barcazuri s-au tras focuri de armă, dar la bordul vasului corsar nu mai era nici timp, nici loc pentru a pune în bătaie tunurile. A început o luptă oarbă atunci cu topoarele, cu săbiile şi cuţitele. Inamicul năpădea puntea din toate părţile, încercînd să taie lanţul ancorei şi corzile de la prora. Dar încleştarea n-a durat mult. Cei de pe *Fortuna* s-au bătut cu disperare şi, după douăzeci de minute, reuşiseră să elibereze puntea. Englezii au sărit înapoi în bărcile lor şi s-au depărtat. Abia atunci au intrat în acţiune şi tunurile, trăgînd trei salve după inamicul ce se retrăgea. în urma acestuia, pe puntea *Fortunei,* rămîneau doisprezece morţi sau răniţi.

La Elsinore, oamenii auziseră focurile de muschetă de pe barcazuri, dar nici un răspuns din partea *Fortunei.* S-au adunat cu mic cu mare în port şi pe meterezele castelului Kronborg, însă noaptea era întunecată şi, cu toate că la răsărit apăruse o geană trandafirie, nu se vedea nimic din cele ce se întîmplau în larg. Apoi, cînd prima rază a

dimineţii a străpuns întunecimile, s-au auzit trei focuri, unul după altul, iar băieţii din Elsinore spuneau că se vedea fumul alb cum aleargă peste apele negre. O jumătate de oră mai tîrziu *Fortuna* intra în port. Privită pe fundalul răsăritului, arăta şi ea tot neagră. Se vedea cu ochiul liber că velatura îi fusese rău distrusă, apoi treptat oamenii de pe mal au putut distinge micile siluete întunecate de la bord şi sîngele de pe punte. Se povestea că nu exista nici o singură sabie sau cuţit pe vas- care să nu fi fost roşii pînă la prăsele, iar toată reţeaua de plase de la pupa şi pînă la ancoră era îmbibată de sînge. Nici un om de la bord, deasemeni, nu scăpase nerănit, dar numai unul singur avea o rană gravă. Era un negru din Ihdiile de Vest, născut în coloniile daneze de acolo — „negru la piele, însă danez la suflet[14], cum scriau a doua zi gazetele din Elsinore. Morten însuşi, plin tot cu praf de puşcă şi bandajat la un ochi, alb la faţă în lumina dimineţii şi încă surescitat de pe urma luptei, a ridicat amîndouă braţele către mulţimea care îi aştepta cu ovaţii pe mal.

în toamna aceluiaşi an orice activitate a corsarilor a fost brusc prohibită. Se considera că faptele lor atrăgeau fregatele inamicului în apele daneze, punînd astfel ţara în primejdie. Deasemeni multe glasuri susţineau că acest gen de luptă era crud şi inuman. Hotărîrea luată a frînt inimile multor viteji corăbieri, care, părăsind puntea vaselor, au pornit să colinde lumea, incapabili să se mai întorcă la îndeletnicirile lor din orăşelele de unde plecaseră. Ţara întreagă îşi plîngea păsările de pradă.

Lui Morten De Coninck, era tot oraşul de părere, noul ordin îi cădea cum nu se poate mai bine. Laurii şi-i cîş- tigase, acum nu-i rămînea decît să se însoare şi să devină un cetăţean aşezat al Elsinore-ului.

Pe atunci Morten era logodit cu Adrienne Rosen- stand — uliul cu porumbiţa neprihănită. Fata era cea mai bună prietenă a surorilor sale,

care se purtau adeseori cu ea de parcă ele înşile ar fi creat-o şi cărora le făcea plăcere să-i aleagă toaletele astfel încît să-i pună în valoare cit mai bine drăgălăşenia. Aveau gusturi clare şi rafinate şi-şi petreceau multă vreme cu alegerea truso- ului ei, ca şi cum ar fi fost al lor propriu. între ele însă nu mai erau la fel de clemente cu delicata cumnăţică, ci îşi deplîngeau pătimaş una celeilalte asocierea fratelui lor cu o mică *bourgeoise,* o simplă pasăre ornamentală din ograda Elsinore- ului. Dacă ar fi reflectat puţin mai bine, ar fi văzut însă că nu aveau decît motive să se felicite. Timiditatea şi convenţionalitatea Adriennei le îngă- duia să strălucească fără concurenţă în sfera îndrăznelii şi fanteziei lor ; dar ce figură ar mai fi făcut surorile-

uliului în societate dacă el, cum lesne s-ar fi putut în- tîmpla, ar fi adus acasă o tînără soţie dintr-un neam de- vulturi ?

Nunta urma să aibă loc în mai, oînd natura e cea mai frumoasă la Elsinore şi întreg oraşul fierbea în aşteptarea zilei celei mari. Dar nu a fost să fie. în dimineaţa nunţii mirele dispăruse şi nimeni nu l-a mai văzut de- atunci. Mistuite de lacrimile durerii şi ruşinii, surorile au trebuit să ducă vestea cea tristă miresei, care a leşinat, a zăcut apoi multă vreme bolnavă şi nu şi-a revenit complet niciodată. Lovitura cufundase în muţenie tot oraşul, care îşi oblojea acum durerea. Nimeni nu se folosea de un prilej atît de minunat pentru bîrfeli. Pierderea şi prăbuşirea erau resimţite de întregul Elsinore.

Nici un mesaj direct nu a parvenit vreodată de la Morten De Coninck. Dar, în decursul anilor, dinspre apus- au sosit zvonuri ciudate despre el. La început s-a auzit că ar fi ajuns pirat, ceea ce n-ar fi fost un destin neobişnuit pentru un fost corsar fără patrie. Pe urmă, într-o- vreme, se vorbea că se înrolase în America şi că se distinsese în războaiele de acolo. Mai tîrziu a venit vestea că ar fi mare proprietar de plantaţii şi de sclavi undeva în Antile. Dar nici măcar aceste zvonuri n-au fost luate în serios de oraş.

Numele lui abia dacă mai era pomenit, pînă ce, după mulţi ani, oamenii au putut vorbi despre el la fel ca despre eroii legendari Barbă Albastră sau Sindbad Marinarul. în saloanele casei De Coninck, din ziua nunţii/ sale Morten a încetat să mai existe. I s-a dat jos pînă şi portretul din perete. Pierderea fiului a adus după sine şi moartea mamei sale. Doamna De Coninck era o femeie plină de viaţă. Părea un instrument acordat, pe care copiii ei luaseră multe note înalte şi clare. Dacă tot n-avea să mai fie de folos vreodată, dacă nici un vals,, serenadă ori marş solemn n-aveau să-şi mai ia zborul de pe strunele lui, atunci instrumentul merita mai bine aruncat. Moartea nu i se părea mai

puţin nefirească decît tăcerea.

Pentru surorile lui Morten rarele veşti despre fratele- lor erau ca o mană cu care îşi ţineau sufletele în viaţă-, în mijlocul deşertului. Nu le împărtăşeau nici prietenilor^ nici părinţilor ; dar, în distileria secretă a camerelor lor, le prelucrau potrivit unei mulţimi de reţete. Fratele lor se va întoarce, de exemplu, ca amiral al unei flote străine, cu pieptul plin de medalii necunoscute şi o va lua de soţie pe mireasa ce-1 aştepta, sau va veni acasă rănit, cu sănătatea zdrobită, dar acoperit de onoruri, pentru a muri la Elsinore. Va acosta la chei. Nu făcuse şi altădată la fel, nu-1 văzuseră doar cu ochii lor ? Dar pînă şi această hrană săracă ajunse cu timpul să fie asezonată cu multă amărăciune acută. La urmă, dacă ar fi avut de ales, chiar ele însele mai degrabă ar fi murit de foame decît s-o înghită. Se povestea că Morten, departe de a fi vreun glorios ofiţer de marină sau bogat proprietar de plantaţii, fusese într-adevăr pirat în apele Cubei şi ale Trinidadului — unul din ultimele exemplare ale acestei specii. Urmărit însă mereu de navele *Albion* şi *Triumph,* îşi pierduse vasul lîngă Port of Spain §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ şi abia izbutise să-şi scape măcar pielea. încercase multe îndeletniciri grele pentru a cîştiga o pîine, iar cineva îl văzuse la New Orleans bolnav şi sărac lipit pămîntului. Ultima oară cînd au aflat ceva despre el s-a zvonit că fusese spînzurat.

Din ziua nunţii lui Morten, doamna Baek purtase tăcută în suflet o rană adîncă timp de treizeci de ani. Toate sofisticăriile surorilor lui îi intrau pe o ureche şi-i ieşeau pe cealaltă, lăsînd-o complet rece. Se purta în schimb cu multă umilinţă şi atenţie faţă de mireasa părăsită, cînd aceasta şi-a reluat vizitele la familia De Coninck, deşi prea mare compasiune nu i-a arătat totuşi niciodată. Ştia deasemeni, cum s-a întîmplat mereu în acea casă, mai multe decît oricare alt locuitor al ei. N-ar

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Principalul port al insulei Trinidad. (N. t.)

fi putut spune că a simţit apropierea catastrofei, dar nişte prevestiri ciudate avusese ea în visele ei. Mirele avea obiceiul, încă din copilărie, să vină din cînd în cînd la ea în cămăruţă. La fel făcuse şi în timp ce ele se aflau în toiul pregătirilor pentru fericirea lui. Peste lucrul de mînă şi pe deasupra ochelarilor îi privise chipul. Ea, care adesea muncea pînă noaptea tîrziu şi pe care vara soarele o găsea demult în camera de lucru, cînd răsărea deasupra Sund-ului, remarcase multe veniri şi plecari necunoscute restului casei. Ceva se întîmplă cu cei doi logodnici. O implorase el oare să-1 îngăduie la ea, încît să-i fie peste putinţă s-o mai părăsească vreodată ? Doamna Baek nu putea crede că vreo fată ar fi fost în stare să-i refuze ceva lui Morten. Sau poate că ea îi cedase, dar vraja nu avusese nici un efect asupra ei ? Ori îl observa, poate, cum îi scapă tot mai mult pe zi ce trece şi totuşi nu avea tăria să-i ofere sacrificiul ce l-ar fi putut reţine ?

Nimeni nu avea să ştie, căci Adrienne nu vorbea niciodată despre acest gen de lucruri ; de fapt nici n-ar fi putut, chiar dacă ar fi vrut. De la însănătoşirea ei, după lunga boală de care suferise, părea să fi rămas cam tare de ureche. Nu auzea decît ceea ce i se spunea foarte tare şi viaţa ei de altfel s-a şi încheiat într-o atmosferă de platitudini strigate cu toată puterea.

Cincisprezece ani încheiaţi şina aşteptat drăgălaşa Adrienne mirele, apoi s-a măritat.

Surorile De Coninck au participat şi ele la nuntă. Au venit îmbrăcate amîndouă în toalete minunate. Aceasta a fost practic ultima ooazie cînd au apărut ca frumoasele Elsinore-ului, şi, cu toate că erau trecute acum de treizeci de ani, le-au eclipsat cu desăvîrşire pe fetele tinere din oraş. Nici cadoul lor de nuntă pentru mireasă n-a fost mai puţin impresionant : i-au dăruit cerceii şi broşa cu diamante a mamei lor, o parură unică în tot Elsinore-ul. Deasemeni au golit de flori toate pervazele ferestrelor de la saloanele casei pentru a împodobi

altarul, căci nunta se ţinea în decembrie. Lumea gîndea că cele două surori, care erau atît de mîndre, aduceau toate aceste onoruri prietenei lor pentru a compensa cîte ceva din suferinţa ce i-o provocase fratele lor. Doamna Baek însă ştia mai bine. Ştia, de pildă, că gestul lor era unul de profundă recunoştinţă şi că parura de diamante fusese dăruită în semn de mulţumire. Căci de-acum înainte frumoasa Adrienne nu mai avea să fie văduva fecioară a fratelui lor şi nici să ocupe, în ochii întregii lumi, primul loc în dreapta lui. La ieşirea blajinei intruse din casa lor, puteau cel puţin s-o conducă pînă la uşă, în- conjurînd-o cu cele mai desăvîrşite amabilităţi. Pentru acelaşi motiv şi copiilor ei, mai tîrziu, le-au arătat o 'drăgălăşenie excesivă, lăsîndu-le, pînă la urmă, cea mai mare parte a bunurilor lor lumeşti ; la toate aceste atenţii le îndemna recunoştinţa faţă de acea familie amuzantă de puişori ornamentali ieşiţi din ograda Elsinore-ului, pentru că nu erau copiii fratelui lor.

Doamna Baek fusese invitată şi ea la nuntă şi petrecuse o seară de neuitat. Cînd s-a servit îngheţata, i-au venit deodată în minte aisberg-urile plutind pe oceanul cel mare şi negru, despre care citise ea şi imaginea tînărului singuratic ce le privea de pe puntea vasului -şi în aceeaşi clipă ochii ei i-au întîlnit pe cei ai domni- -şoarei Fanny, la celălalt capăt al mesei. Erau cuprinşi de flăcări şi luceau scăldaţi în lacrimi. Cu forţa proprie doar unei De Coninck, distinsa fată bătrînă reprima ceva ân sufletul ei : un mare dor, o mare ruşine, un mare triumf.

Dar mai exista în oraş o fată a cărei poveste se cu- ■vine să fie spusă, foarte pe scurt, aici. Era fiica unui hangiu din Sletten, şi se numea Katrine, vlăstarul unui neam de oameni sărmani de lîngă Elsinore, care ardeau •cărbuni în sobă şi care, în multe privinţe, trăiau ca nişte ţigani. înaltă, frumoasă, măslinie la piele şi roşie în obraji, se spunea că fusese, într-o vreme, drăguţa lui Morten

De Coninck. Această fată a avut o soartă tristă. Se zvonea despre ea că îşi cam pierduse minţile. S-a apucat de băut şi a cunoscut zile negre, murind încă de tînără. Acestei fete, Eliza, cea mai mică dintre surori, îi •arăta o mare bunătate. In două rînduri i-a deschis un atelier de croitorie, căci fata era talentată şi ştia ce înseamnă o haină elegantă, apoi i-a făcut ea însăşi reclamă nepurtînd alte bonete decît cele făcute de Katrine, iar cu loani a ajutat-o pînă la sfîrşitul vieţii. Cînd după multe ■scandaluri provocate la Elsinore, Katrine s-a mutat la ■Copenhaga, luîndu-şi o locuinţă modestă în strada Dy- bensgade, unde, în general, doamnele din oraş nu puneau niciodată piciorul, Eliza De Coninck se ducea adeseori s-o vadă, iar la întoarcere arăta de parcă ar fi adunat putere şi o bucurie secretă din aceste vizite pe care le făcea. Căci aşa trebuia să se poarte o fată ce fusese iubită şi părăsită de Morten De Coninck. Decăderea totală, mizeria şi degradarea erau singurul acompaniament armonios al întâmplărilor ce răsuna în inima surorii; umplînd-o de bucurie, în timp ce urechile ei deveneau» surde la cuvintele de mîngîiere ale lumii. Ca o vrăjitoare a stat Eliza de veghe la căpătîiul muribundei, ob- servînd încordată cum lucra otrava ucigătoare şi ţinîn- du-şi pînă şi răsuflarea pentru împlinirea fatalei meniri.

Iarna lui 1841 a fost neobişnuit de grea. Frigul s-a lăsat înainte de Crăciun, iar în ianuarie s-a transformat într-un ger cumplit, imobil şi neîntrerupt. A căzut din cînd îţi cînd, sub formă de grăunţe tari, puţină zăpadă, însă nici vîntul nu bătea, nici soarele nu apărea, nici o mişcare nu se vedea în aer sau pe apă. Gheaţa era atît de groasă peste Sund îneît oamenii puteau traversa liniştiţi de la Elsinore în Suedia să bea cafele cu prietenii lor, ai căror taţi luptaseră cu taţii lor sub mugetul tunurilor, pe aceleaşi ape, cînd valurile răscolite se stîrneau între cele două ţărmuri. Pe nesfîrşita întindere cenuşie păreau şiruri minuscule de

soldăţei din tablă. însă noaptea, cînd luminile din case şi de la felinarele chioare de pe stradă nu răzbăteau decît puţin la marginea suprafeţei de gheaţă, nemişcarea şi albeaţa mării păreau foarte ciudate, Ga şi cum peste lume ar fi adiat însăşi răsuflarea morţii. Fumul se ridica de pe hornuri drept în aer. Nici chiar cei mai vîrstnici locuitori ai oraşului nu pomeniseră o iarnă ca aceea.

Asemeni şi altor oameni, bătrîna doamnă Baek era foarte îneîntată de vremea neobişnuit de rece şi se arăta extrem de surescitată din pricina ci, dar, în timpul acelor luni de iarnă, o schimbare profundă se petrecu în toată fiinţa ei. Probabil că i se apropia sfîrşitul şi se stingea văzînd cu ochii. Primul semn l-a avut într-o dimineaţă, cînd a leşinat în sufragerie, după ce fusese să cumpere peşte ; o vreme n-a putut nici măcar mişca. A devenit foarte tăcută. Parcă se şi împutinase, iar ochii i se spălăciseră la culoare. Umbla prin casă la fel ca şi înainte, doar că acum simţea că are de suit pieptiş un deal fără sfîrşit cînd, serile, urca singură, numai cu sfeşnicul şt umbra ei, scările ; şi părea că ascultă sunete îndepărtate cînd, cu lucrul de mînă în poală, stătea lipită de soba cea înaltă cu cahle, în care trosneau buştenii. Prietenele ei au început să-şi facă socoteala că mai bine ar pune *pe*-cineva să-i sape o groapă în pămîntul acela tare ca fierul, înainte de a veni dezgheţul din primăvară. Dar ea se ţinea încă în putere, iar, după o vreme, se înzdrăvenise parcă din nou, deşi rămăsese ceva mai ţeapănă, ca şi cum ar fi îngheţat şi ea în acea iarnă grea de la un ger însă ce nu avea să se mai moaie. Nu şi-a mai recăpătat niciodată torentul de vorbe vesele şi precise care, timp de şaptezeci de ani, stîmiseră hazul oamenilor, ţinuseră în ascultare servitorii şi purtaseră mai departe ori ţinuseră în frîu bîrfelile din Elsinore.

într-o după-amiază i-a împărtăşit bărbatului care o ajuta la treburile casei hotărîrea de a merge la Copenhaga să le vadă pe doamne. A doua zi s-a şi dus să aranjeze cu omul care închiria cai. Vestea

despre intenţia ei s-a răspîndit imediat, căci o călătorie de la Elsinore la Copenhaga nU era deloc o glumă. într-o joi dimineaţa a fost în picioare încă la flacăra luminării şi a coborît treptele de piatră ale casei cu bocceaua în mînă cînd lumina zilei era încă lăptoasă.

într-adevăr, călătoria n-a fost o glumă. De la Elsinore la Copenhaga sînt peste patruzeci de kilometri, iar drumul merge de-a lungul ţărmului mării. în multe locuri însă abia dacă se mai vedea vreun drum ; doar o pîrtie se ghicea urmînd linia ţărmului. Aici vîntul, suflînd înspre uscat, împrăştiase zăpada, încît săniile nu puteau trece şi bătrîna şi-a continuat călătoria într-o căruţă căptuşită ou paie. Deşi era bine încotoşmănată, cu cît căruţa înainta şi dimineaţa de iarnă se lumina tot mai mult iar peisajul se dezvăluia dezolant de tăcut şi rece, părea că nimic nu poate rămîne viu în acele locuri, cu atît mai puţin o bătrînă singură într-o căruţă. Stătea liniştită şi privea în jurul ei. Sund-ul îngheţat arăta cenuşiu în lumina ceţoasă a dimineţii. Ici şi colo plaja era însemnată cu smocuri brune şi negre de alge. Lîngă drum, în nisip, ciorile se plimbau solemne încoace şi încolo, ori se băteau pe vreun peşte mort. Colibele pescăreşti presărate pe margine aveau uşile şi ferestrele bine închise şi căptuşite cu grijă. Din loc în loc se vedeau şi pescarii, cu cizmele lor înalte, ce le ajungeau pînă peste genunchi, plecaţi departe, pe gheaţă, să taie copci, unde, cu o nadă **de** tablă, prindeau codul. Cerul era plumburiu, însă chiar deasupra orizontului se întindea o dungă de culoarea cojii de lămîie stătute sau a argintului foarte vechi.

Erau multi ani de cînd nu mai făcuse drumul acesta şi, pe măsură ce înainta, chipuri demult uitate tot veneau şi treceau pe lîngă ea. I se părea ciudat cum vizitiul cel nepăsător cu căciulă de blană şi căluţii lui murgi aveau puterea de a o purta într-o lume despre care ei nici măcar habar nu aveau.

Ajunseră astfel la Rungsted, unde, în copilărie,

fusese slujnîcuţă la hanul cel vechi, ou acoperiş de ţigle roşii, de lîngă şosea. De aici pînă la Copenhaga drumul era mai bun. La Rungsted îşi petrecuse ultimii ani ai vieţii, bolnav şi sărac, marele poet Ewald **********, geniul, lebăda Nordului. Cu sănătatea distrusă, crunt decepţionat în iubirea sa pentru necredincioasa Arendse şi dedat incurabil beţiei, mai reuşea totuşi încă să radieze o vitalitate rară, o lumină strălucitoare ce o fascina pe fetiţa de atunci. La vîrsta de zece ani, micuţa Hanne era sensibilă la magnetismul marilor forţe misterioase ale vieţii, pe care însă nu le înţelegea. Se simţea fericită oînd putea fi cu el. Trei lucruri, a aflat ea din vorbăriile hangiţei, cerşea întruna Ewald : să se însoare, căci fără femei viaţa îi apărea insuportabil de rece şi pustie ; alcool de orice fel (deşi el însuşi mare cunoscător de vinuri, era nr stare să bea pînă şi ginul prost făcut de ţăranii din partea locului) ; şi, în sfîrşit, să fie dus la împărtăşanie. Satisfacerea celor trei dorinţi îi era sever refuzată nu numai de mama sa bună şi de tatăl său vitreg, oameni înstăriţi din Copenhaga, dar şi de prietenul său pastorul Schoenheyder, căci toţi aceştia nu voiau cu nici un chip să-1 fericească în vreuna din primele două privinţe şi erau de părere că trebuia să-şi îndrepte mult purtările înainte de a primi dreptul la cea de-a treia. Şi hangiţa şi Hanne sufereau pentru el. Dacă ar fi fost după mintea lor, l-ar fi luat şi de bărbat, i-ar fi dat şi vin, l-ar fi dus şi la împărtăşanie. Adeseori, cînd ceilalţi copii se jucau, Hanne îi părăsea pentru a culege din iarbă, cu degetele îngheţate, primii toporaşi, cu gîndul doar la chipul lui oînd îi va mirosi ^bucheţelele ei de flori. Un lucru însă nu reuşea ea să înţeleagă şi care o ţinea

---

********** Johannes Ewald (1743—1781) — poet şi dramaturg danez născut şi mort la Copenhaga. Cele mai importante titluri ale sale lirice şi dramatice sînt : *Rolf Krage, Celibatarii, Aplauzele brutale, Ariechin patriot, Moartea lui Baldur, Beatitudinile de la Rungsted.* (N. t.)

într-o strînsoare şi o frămîntare neîncetate : cum puteau toporaşii însemna atît de mult pentru cineva ? De obicei Ewald era vesel cu ea şi o lua pe genunchi să-şi încălzească mîinile de la ea. Răsuflarea îi mirosea uneori a gin, dar Hanne n-ar fi spus nimănui vreodată. Iar trei ani mai tîrziu, cînd a fost confirmată, şi l-a închipuit pe Domnul nostru Isus cu părul său lung împletit într-o coadă la spate şi avînd întipărit pe chip zîmbetul acela rar, năvalnic, frînt şi arogant al poetului muribund.

Doamna Baek a intrat pe Poarta de Est a Copenhagăi tocmai la vremea cînd lumea începea să-şi aprindă lămpile. A fost oprită şi luată la întrebări de vameşi, care însă, văzînd că e o biată femeie cinstită şi fără nimic de contrabandă la ea, au lăsat-o să treacă. La fel avea să se înfăţişeze şi la porţile cerului, neştiind ce voia lumea de la ea, dar încrezătoare că, dacă se purta corect, aşa cum o lumina pe ea gîndul, şi ceilalţi se vor purta corect cu ea, după cum îi lumina gîndul lor.

Mergea pe străzile Copenhagăi privind de jur împrejur, căci nu mai fusese de mulţi ani, la fel cum ar fi privit dacă ar fi vrut să-şi facă o părere despre Noul Ierusalim ceresc. Străzile nu erau pavate cu aur sau nestemate, iar pe alocuri se mai vedea şi cîte un petec de zăpadă ; aşa cum arătau, însă, le acceptă. Acceptă şi ieslea din grajdul unde trebui să coboare, şi drumul pe jos, prin gerul albastru al înserării, pînă în Gammeltorv, unde era casa doamnelor.

Şi, cu toate acestea, cum mergea încet pe stradă, se simţea tot mai mult o intrusă, al cărei loc nu era acolo. Nimeni nici măcar n-o observti că există, afară de doi tineri domni cufundaţi într-o discuţie politică şi care s-au dat în lături pentru a-i face loc şi de nişte băieţi, care s-au legat de boneta ei. Aşa ceva nu-i plăcea, aşa ceva nu s-ar fi întâmplat niciodată la Elsinore.

Ferestrele de la etajul întîi al casei domnişoarelor De Coninck erau putemio luminate. Amintindu-şi că era ziua de naştere a Fernandei,

doamna Baek îşi făcu socoteala jos, în piaţă, că stăpînele ei aveau probabil invitaţi.

Acesta şi era de altfel adevărul, iar, în timp ce doamna Baek urca încet scările, trăgîndu-şi anevoie şi picioarele şi vestea ei de pe o treaptă pe alta, cele două surori îşi întreţineau vesele oaspeţii, în salonaşul lor gri cel atît de cald şi plăcut, cu un covor verde pe podea şi mobilă de mahon lustruită.

Adunarea era caracteristică pentru cele două fete bă- trîne prin aceea că se compunea mai ales din domni. Trăiau în căsuţa lor din Gammeltorv ca o pereche de curtezane spirituale proeminente ale Copenhagăi, ce-şi îndemnau admiratorii la excese ale minţii, seducîndu-i să-şi cheltuiască averea şi sănătatea spirituală pe farmecele lor. La fel cum o pereche similară de curtezane ale cărnii ar fi alergat după oamenii de vază şi prinţii acestei lumi, tot aşa îşi întindeau şi ele capcanele pentru *honoratiori-i* lumii spirituale, iar în acea seară aveau prilejul să expună pe masă capturi nu mai puţin celebre decît episcopul Zeelandei, directorul Teatrului Regal din Copenhaga, el însuşi un autoraş dramatic şi filozofic de o recunoscută distincţie, şi un bătrîn pictor celebru de animale, proaspăt revenit de la Roma, unde avusese parte de mari onoruri. Un bătrîn comandant cu o faţă tînără încă, ce avea o rană din 1807 şi o doamnă de onoare a reginei-mame, o elegantă şi bună ascultătoare, a cărei rochie oricum voluminoasă părea absolut uriaşă de la talie în jos, completau această adunare de vechi prieteni, unde fuseseră invitaţi mai mult pentru a ţine luminarea.

Dacă cele două surori nu puteau trăi fără societatea bărbaţilor, faptul se datora mai cu seamă convingerii lor ferme, care, întocmai ca un instinct, curge odată cu sîn- gele prin venele familiilor de marinari, şi anume că ultimul cuvînt despre ceea ce eşti cu adevărat nu-1 poate spune decît celălalt sex. Fiinţelor de acelaşi sex cu tine le poţi cere părerea sau sfatul despre busolă sau alegerea echipajului, despre bucătărie sau grădină,

în schimb cînd e vorba să vezi cîte parale mai faci tu însuţi, pînă şi cuvintele celor mai buni prieteni sînt goale şi de nici un folos, încît eşti neveit să apelezi la sexul opus. Bă- trînii căpitani cu părul alb, care au înconjurat capul Horn şi au supravieţuit prin sute de furtuni, cunosc această lege. Degeaba sînt ei respectaţi pe punte şi la popotă sau onoraţi de cărunţii lor contemporani, căci pînă la urmă tot fetele au cuvîntul cel mai greu de spus, dacă merită sau nu să mai trăiască. Iar femeile bătrânilor marinari, conştiente de acest lucru, îşi dau la rândul lor toată silinţa să smulgă, fie şi de la vreun tinerel oarecare, cuvîntul de laudă binefăcător. Acest principiu, ca şi dar.pl de a cîntări din ochi rapid s-au dezvoltat în familiile de marinari pentru că aici cele două sexe au norocul să se vadă unul pe altul de la distanţă. Marinarul sau fiica de marinar îţi judecă din ochi o persoană de sex opus cu aceeaşi iuţeală şi siguranţă cu care vînătorul îţi judecă un cal, ori fermierul vaca, ori soldatul puşca. în familiile de poeţi şi de conţopişti însă, unde bărbaţii stau acasă toată ziua, oamenii se pot evalua unul pe altul foarte bine individual, dar nici un bărbat nu ştie ce înseamnă o femeie, sau o femeie ce înseamnă un bărbat; ei nu văd pădurea din cauza copacilor.

Cele două surori, cu bonetele lor încheiate în dantele, făceau onorurile casei cu multă graţie. în acele vremuri, cînd domnii nu fumau în prezenţa doamnelor, atmosfera unei reuniuni rămînea senină pînă la capăt; doar un abur fin, exotic şi aromat, se ridica din carafele cu rom vechi şi rar, amestecat cu apă fierbinte, lămîie şi zahăr şi dezmierdat de lumina caldă a lămpii de pe masă. Nimeni din cei de faţă nu rămăsese străin de influenţa acelui nectar. Cîteva clipe mai devreme îşi invocaseră toţi tinereţea cu ajutorul unor cîntece vechi care, îşi amintiră ei, însoţeau cupele de vin ale prietenilor părinţilor lor în vremurile de demult şi cu adevărat frumoase. Episcopul, cu vocea sa atît de plăcută, ridicase paharul rostind

vechiul toast către generaţia vîrstnică :

Pomeniţi se cuvin bătrînii, din acel vesel şi liber altoi. Că dragostea le-a plăcut, iubito, iată, dovada sîntem noi!

Ecoul cîntecului — declarase că de la urechea ei pînă la creier era un drum de cinci minute — o făcu pe domnişoara Fanny De Coninck să devină gînditoare şi puţin distrată. Ce dovadă ciudată, reflecta ea, pot fi trupurile astea bătrîne şi scofîlcite că acum o jumătate de secol njşte tineri şi nişte tinere au suspinat, au tremurat şi au trăit momente de extaz. Ce dovadă stranie poate fi o mină descărnată şi pămîntie pentru toate nebuniile mii- nilor tinere într-o noapte de mai, cu mulţi-mulţi ani în urmă.

Cum stătea în picioare, pradă acestei intense visări, cu bărbia apăsîndu-i uşor panglica neagră de catifea de la gît, cuiva care n-ar fi cunoscut-o în tinereţea ei i-ar fi fost greu să găsească vreo urmă de frumuseţe pe chipul lui Fanny. Timpul fusese destul de crud cu ea. O foarte uşoară neregularitate a trăsăturilor, care odinioară trecea drept o adorabilă picanterie la ea, se transformase acum într-o mică diformitate aproape sinistră. Mobilitatea ei de păsărică devenise o succesiune caricaturală de mişcări frînte şi spasmodice. Numai ochii îi rămăseseră tot negri şi strălucitori ; în general însă era o apariţie distinsă şi chiar vag înduioşătoare.

După un moment îşi reluă dialogul cu episcopul la fel de animată ca înainte. Pînă şi batistuţa ce o ţinea delicat în mină sau năsturaşii de cristal de pe corsajul îngust de mătase păreau să participe la argumentaţie. Nici chiar Pitia, pe tripodul ei, cu trupul plin de parfumuri inspiratoare, n-ar fi arătat mai profetică. Subiectul discuţiei era dacă i se oferea cuiva o pereche de aripi îngereşti care, odată aplicate, nu mai puteau fi scoase, ce trebuia să facă : să accepte sau să refuze darul !

— A, înalt Preasfinţia Voastră — spunea domnişoara Fanny —, trecînd printre cele două şiruri de bănci, aţi converti pe loc toată congregaţia numai cînd v-ar vedea spatele şi n-ar mai rămîne nici un singur păcătos în Copenhaga. Dar nu uitaţi că pînă şi dumneavoastră coborîţi din amvon duminică de duminică la ora douăsprezece. Cred că vă e destul de greu şi aşa, dar cum aţi face, cu aripile de înger, ca să şedeţi pe... — De fapt voia să spună : „pe oala de noapte“ şi, dacă ar fi fost cu patruzeci de ani mai tînără, ar fi spus-o fără înconjur. Nu degeaba avuseseră de-a face surorile De Coninck toată viaţa lor cu marinari. Expresiile tari, înjurăturile chiar, pe care nu le-ai fi auzit din gura altor tinere doamne din Elsinore, îşi luau zborul absolut firesc de pe buzele lor trandafirii, fermecîndu-i pe adoratori pînă la idolatrie. Ştiau o mulţime de alte nume pentru diavol, în schimb în momentele de agitaţie extremă spuneau : „Ei, drace... la draeu' !“■ O îndelungată experienţă de doamnă şi de gazdă o feri însă acum pe Fanny de la o gafă, căci încheie, toată numai dulceaţă :

— ...pe scaun şi să mîncaţi piept de curcan prăjit ?

De fapt asta şi făcea episcopul de o vreme încoace cu o încîntare deloc ascunsă. Dar imaginaţia ei lucra atît de activ îneît era de mirare cum, privind-o de aproape, cu zîmbetul său părintesc, episcopul nu-şi vedea propria imagine, în sutană, şezînd pe oala de noapte, cu o pereche de aripi îngereşti în spinare.

Complet absorbit în dezbatere, bătrînul vărsă cîţiva stropi de vin pe covor.

— Scumpă şi graţioasă domnişoară Fanny — spuse el —, sînt un bun protestant şi adesea mă felicit că n-am eşuat cu totul în încercarea mea de a împăca cele sfinte cu cele pămînteşti. în cazul de faţă, aş privi în jos ca să văd cum arată cu adevărat fiinţa mea cerească reflectată în miniatură, după cum şi dumneavoastră priviţi în fiecare zi propria

dumneavoastră reflecţie în bucăţica de oglindă pe care o ţineţi în delicata dumneavoastră mînă.

Aici interveni bătrînul profesor de pictură :

— Cînd eram în Italia, cineva mi-a arătat un os mie, de o formă ciudată şi care nu se găseşte decît în umărul leului, fiind o relicvă a articulaţiei aripilor, de pe vremea cînd leii aveau aripi, după cum putem vedea şi la cel din piaţa San Marco. A fost foarte interesant.

— O, adevărat, e frumoasă acea statuie monumentală din vîrful coloanei — spuse episcopul, care fusese şi el în Italia şi mai ştia deasemeni că are o figură leonină.

— Dacă ar fi să am eu aripi ca acelea — spuse domnişoara Fanny — nici nu mi-ar păsa de monumentalitate, ci, zău, aş zbura.

— Permiteţi-mi să sper, doamnişoară Fanny — zise episcopul —, că nu veţi reuşi. Avem toate motivele să fim neîncrezători într-o doamnă care ar zbura. Cred că aţi auzit de Lilit, prima soţie a lui Adam ? Spre deosebire de Eva, ea era toată numai pămînt, ca şi eL Şi care a fost primul lucru pe care l-a făcut ? A sedus doi îngeri şi i-a pus să-i dezvăluie cuvîntul secret ce deschide porţile cerului, apoi a zburat de la Adam. Ceea ■ce ne învaţă că acolo unde este prea mult element pămîntesc la o femeie, nici bărbatul, nici îngerii nu-1 pot ţine în frîu. De fapt — continuă el, cu paharul tot în mînă, savurînd subiectul — mai cu seamă atributele cereşti şi angelice, precum şi cele pe care le admirăm mai mult şi le venerăm la o femeie sînt cele care o îngreunează şi o menţin pe pămînt. Cozile lungi, vălurile pudi- citaţii, rochiile cu trenă, pînă şi minunatele forme feminine înşile, sînul şi şoldul rotunjit, sînt cît se poate de contrare ideii de zbor. Noi toţi îi acordăm de bunăvoie titlul de înger şi aripile albe şi o ridicăm pe cel mai înalt piedestal, cu singura condiţie inevitabilă că nu trebuie nici măcar să viseze, ba chiar să fi fost crescută în absolută necunoştinţă a posibilităţii zborului.

— O-la-la — interveni Fanny — asta o ştiu, sfinţia voastră şi de aceea tocmai femeia pe care dumneavoastră, domnilor, n-o iubiţi şi nici n-o veneraţi, care nu are nici bucle mari, nici sînul rotunjit, ci care este nevoită să-şi suflece fustele pentru a spăla podeaua, rîde la vederea simbolului sclaviei sale şi îşi miruieşte coada măturii în ajunul nopţii walpurgice.

Directorul Teatrului Regal îşi frecă uşor mîinile delicate.

— Cînd aud doamnele plîngîndu-se de misiuneti lor ingrată şi de toate restricţiile ce le au de îndurat în viaţă — spuse el — îmi amintesc uneori de un vis pe care l-am avut cîndva. Scriam pe atunci o tragedie în versuri. Iar în visul meu se făcea că toate cuvintele şi silabele poemului porniseră deodată o revoltă şi protestau. „De ce trebuie noi să ne dăm atîta osteneală să ne ţinem pe picioare, să umblăm şi să ne purtăm după nişte reguli aspre şi pretenţioase, la care cuvintele prozei voastre nici măcar nu visează să se supună ?“, mă întrebau ele. Am răspuns : *„Mesdames,* pentru că dumneavoastră aţi fost făcute să fiţi poezie. La proză ne gîndim doar puţin şi avem pretenţii mici de la ea, căci ea trebuie să existe fie şi numai pentru regulamentele de poliţie sau pentru calendare. Un poem însă care nu încîntă n-are nici o *raison d'etre".* ♦ Dumnezeu, să mă ierte dacă am scris vreodată poeme care să nu încînte sau dacă m-am purtat cu doamnele în aşa fel încît să le împiedic de a fi cît se poate de încîntă- toare. Celelalte păcate mi le însuşesc bucuros.

Bătrînul comandant interveni şi el în discuţie.

— Cum m-aş mai putea eu oare îndoi de realitatea aripilor, cînd ele erau apanajul vaselor cu pînze şi al doamnelor de la începutul secolului nostru ? Sinistrele ambarcaţiuni cu aburi de acum s-ar putea să fie chiar o specie de vrăjitoare ale mării — ele seamănă cu femeile ce se întreţin singure. Dar, dacă dumneavoastră, doamnelor, vă

gîndiţi să renunţaţi a mai fi elegante vase cu pînze sau poeme, atunci noi înşine vom deveni poeme încîntătoare, lăsînd în seama dumneavoastră regulamentele de poliţie. Fără poezie nici un vas nu poate naviga. Pe vremea cînd eram cadet şi mergeam cu nava mea spre Groenlanda sau în Oceanul Indian, aveam obiceiul să mă consolez, în schimbul doi al cartului de noapte, gîn- dindu-mă pe rînd la toate femeile pe care le cunoşteam şi recitîndu-mi în minte poeme pe care le ştiam pe de rost.

— Dar tu ai fost mereu un poem, Julian — spuse Eliza — un rondel.

Se simţea îndemnată să cuprindă cu braţele gîtul vărului ei, faţă de care simţise mereu o mare prietenie.

— A, fiindcă tot vorbim de Eva şi de paradis — interveni Fanny — trebuie să recunoaşteţi că toţi sînteţi puţin geloşi pe şarpe.

— Cînd eram în Italia — spuse pictorul — m-am gîndit adesea ce curios lucru e că şarpele, care, dacă înţeleg eu bine Scriptura, i-a deschis omului ochii asupra artelor, se dovedeşte a fi un subiect imposibil de introdus într-un tablou. De fapt şarpele e o creatură minunată. La Napoli există o mare colecţie de reptile şi-mi petreceam ore întregi acolo studiind şerpii. Pielea lor e o bijuterie în sine, iar mişcările adevărate culmi ale artei. în schimb n-am văzut niciodată un şarpe reprezentat cum

* Raţiune de a fi. (fr.) (N. t.)

trebuie într-o pictură. Eu însumi n-aş fi în stare să pictez un şarpe.

— Ţi-aminteşti — continuă comandantul, care îşi urmărise între timp gîndul său — ce leagăn ţi-am făcut la 0regaard în ziua cînd ai împlinit şaptesprezece ani, Eliza ? Am scris şi un poem despre el.

— Da, mi-amintesc, Julian — răspunse Eliza, lumi- nîndu-se toată la faţă. Avea o formă de barcă.

Un amănunt ciudat la cele două surori era că, deşi în tinereţea lor fuseseră profund nefericite, acum le făcea o plăcere inepuizabilă să-şi amintească de trecut. Erau în stare să vorbească ore în şir despre cele mai mărunte fleacuri din zilele adolescenţei lor, care le storceau lacrimi mai amare sau le umpleau de o bucurie mai înaltă decît orice întîmplare din prezent. Poate că prima condiţie ca un lucru să aibă farmec pentru ele era ca acel lucru să nu existe în realitate.

Un alt fenomen curios era că tocmai ele, în viaţa cărora nu se petrecuse mai nimic, vorbeau de cunoştinţele lor căsătorite şi care aveau soţi, copii sau nepoţi, cu milă, ba chiar cu un uşor dispreţ, ca de nişte biete fiinţe şterse, ce nu trăiseră pînă atunci decît o existenţă monotonă şi plicticoasă. Că ele însele nu avuseseră soţi, copii sau iubiţi nu le împiedica să simtă că aleseseră totuşi partea mai romantică şi mai aventuroasă a vieţii. Explicaţia ar fi fost că pentru ele numai posibilităţile prezentau interes ; realităţile nu aveau nici o greutate. Ţi-nuseră toate posibilităţile în mînă, dar nu le dăduseră drumul niciodată pentru a face o alegere definitivă şi a coborî într-o realitate îngrădită. Adică mai puteau încă fugi în lume coborînd pe o scară de mătase ori se puteau cununa în taină, dacă era cazul. Nimeni nu le-ar fi putut opri. Astfel că singurele lor prietene intime erau tot fete bătrîne ca şi ele sau femei nefericite în căsătorie, şezînd şi acum la masa rotundă a tuturor posibilităţilor. Pentru prietenele lor cu căsnicii armonioase,. îngrăşate de realităţi, aveau, cu toată

politeţea cuvenită, o limbă aparte, ca şi cum acestea ar fi fost dintr-o castă uşor inferioară lor, cu care contactul nu era posibil decît prin interpret.

Faţa Elizei se luminase toată, ca o cupă fină şi pură de alabastru în spatele căreia stă aprinsă o lampă, cînd

comandantul aminti de leagănul în formă de barcă ce i-1 oferise la împlinirea celor şaptesprezece ani ai ei. Fusese de departe cea mai frumoasă dintre toţi trei fraţii. Cînd erau tineri, bătrîna lor mătuşă franţuzoaică le spunea *la Bonte, la Beaute* şi *l'Esprit* ††††††††††††††††††††††††††, Morten fiind *la Bonte.*

Pe cît era sora ei de brună, pe atît era ea de blondă şi, la Elsinore, unde bîntuise la un moment dat moda supranumelor, i se spunea „Ariei" sau „Lebăda de la Elsinore". Frumuseţea ei avea această calitate deosebită că părea să promită foarte mult, fiind doar prima treaptă pe scara unui destin extraordinar. Iată o tînără creatură feminină de excepţie, care avusese inspiraţia să fie, din cap pînă în picioare, copleşitor de frumoasă. Şi acesta nu era decît începutul. Următoarea treaptă o reprezentau probabil rochiile ei, căci Eliza fusese întotdeauna o campioană a eleganţei, intrînd în mari datorii — de care fratele ei se îngrijise uneori înaintea tatălui lor — pentru brocaturi, caşmiruri şi pene comandate de la Copenhaga şi Hamburg, ba chiar şi de la Paris. Dar şi acesta nu era decît începutul a ceva mai mare de-atît. Apoi felul cum se mişca şi cum dansa creau o atmosferă de încordare, în care privitorii îşi ţineau răsuflarea. Ce avea să facă acea fată extraordinară în clipa următoare ? Dacă atunci ar fi desfăşurat o pereche de aripi albe, mari şi s-ar fi înălţat de pe cheiul de la Elsinore, plutind prin văzduh, n-ar fi fost nimeni surprins. Era clar pentru toată lumea că trebuia să facă ceva ieşit din comun, înzestrată cum fusese de natură cu atîta belşug de daruri. „în fata asta e mai multă forţă — spunea bătrînul şef de echipaj al vasului *La Fortuna,* cînd, într-o zi de primăvară, Eliza venea fugind către port cu părul fluturîndu-i în vînt — decît în tot echipajul *Fortunei".* Pînă la urmă însă nu s-a ales nimic.

La Gammeltorv drăgălăşenia ei pălea liniştit, involuntar parcă, zi de zi, transformîndu-se într-o

---

†††††††††††††††††††††††††† Bunătatea, Frumuseţea, Mintea, (fr.) (N. t.)

frumuseţe şi mai marmoreană. îşi-putea cuprinde încă talia cu mîi- nile, iar mişcările ei uşoare şi mîndre aminteau de o iapă arabă pur-sînge, cam rigidă poate, dar fără îndoială nobilă şi plutind în sfera războaielor şi a turnirelor ca
în elementul ei. Şi mai avea încă acel ceva care-i păstra deschisă perspectiva, sentimentul că undeva mai existau rezerve şi că nu era exclus să se petreacă într-o zi lucruri extraordinare.

— Doamne, leagănul acela, Eliza ! — spuse comandantul. Ai fost atît de rea cu mine într-o seară de iulie încît a doua zi dimineaţă m-am dus în grădina de la 0regaard hotărît de fapt să mă spînzur. Şi, în timp ce priveam la coroana ulmului celui mare, numai ce te aud în spatele meu : „Ar fi bună creanga aia de colo“. Cîtă cruzime, mi-am spus atunci. Dar, întorcîndu-mă şi zărin- du-te, cu părul tot numai bigudiuri de hîrtie, mi-am adus aminte că-ţi promisesem un leagăn. Nu puteam muri, în orice caz, pînă nu ţi-1 făceam. Cînd a fost gata şi te-am văzut în el, m-am gîndit : chiar dacă ar fi să servesc mereu în viaţă drept balast pentru pînzele albe ale fetelor frumoase, binecuvîntată fie-mi şi atunci soarta.

— Vezi, de-asta te-am şi iubit noi toată viaţa — spuse Eliza.

O servitoare tînără şi extrem de frumuşică, avînd panglici de un albastru palid la bonetă — angajată de bătrînul cuplu de curtezane spirituale pentru a asigura echilibrul casei, cam la fel cum două tinere curtezane lumeşti ar fi angajat, cu acelaşi scop, o servitoare urîtă şi cocoşată, pitică de statură, dar plină de spirit şi imaginaţie — aduse o tavă plină cu delicatese de tot felul: ghimbir de China, mandarine şi fructe glasate. Trecînd pe lîngă scaunul domnişoarei Fanny, îi şopti abia perceptibil :

— A venit doamna Baek de la Elsinore şi aşteaptă în bucătărie.

Fanny se schimbă pe dată la faţă ; nu putea niciodată primi în linişte vestea că cineva venise ori

plecase. Sufletul ei o părăsi, luîndu-şi zborul direct spre bucătărie, de unde trebui să-1 tragă totuşi înapoi, în salon.

— în vara lui 1806 — începu ea — a fost tradusă, cred, pentru prima oară în daneză *Odiseea* şi tata ne citea serile din ea. Ah, cum ne mai jucam de-a Ulise şi bravul său echipaj, cum îi înfruntam pe Ciclopi şi navigam de pe insula Lestrigonilor spre ţărmurile Feacilor ! Nimic n-o să mă convingă vreodată că n-am petrecut toată acea vară într-o corabie, la umbra pînzelor ei brune.

în scurtă vreme adunarea se risipi, iar surorile tra- seră storurile ferestrelor pentru a mai face o dată cu mina celor patru domni, care o ajutară pe doamna Bardenfleth să urce în trăsura sa cu emblema curţii regale, apoi porniră veseli prin micul pustiu nocturn al cartierului Gammeftorv, observînd, în mijlocul discuţiilor poetice şi filozofice, din cînd in cînd ce frig nemaipomenit era.

Acest moment final al vizitelor le dădea celor două surori o senzaţie ciudată. Se bucurau că scăpaseră de musafiri ; dar plăcerea le era însoţită de un minut amar de tăcere. Căci mai reuşeau încă să facă oamenii să le iubească. îşi păstraseră acea forţă de radiaţie ce putea trimite încă mici curcubee în atmosfera existenţei cotidiene din Copenhaga. Dar cine le-ar fi putut face să se simtă ele îndrăgostite ? Cupa de alcool spiritual şi sen- timental, ce răspîndea atîta căldură şi mobilitate în bă- trînele vene flebitice ale invitaţilor lor, ele de unde s-o fi băut ? Una de la alta, ştiau doar şi în general se mulţumeau cu atît. Şi, totuşi, tristeţea eternei gazde le rigidiza puţin în asemenea momente.

Dar nu în acea seară, cînd nici nu coborîră bine storurile că şi alergară la bucătărie, grăbindu-se să expedieze la culcare servitoarea, ca şi cum ar fi fost convinse că adevărata bucurie a vieţii nu putea fi aflată decît într-o companie de femei mai vîrstnice. Pregătiră cafea proaspătă pentru doamna

Baek şi pentru ele în ceainicul cel vechi de alamă, pe care îl coborîră anume din cui. Cafeaua, socot femeile daneze, e pentru trup ce e pentru suflet cuvîntul Domnului.

Dacă surorile s-ar fi întîlnit cu servitoarea lor în zi- zele de altădată şi după o lungă despărţire, ele ar fi început neîntîrziat să-i înşire văduvei lista admiratorilor din ultima vreme. Subiectul era întotdeauna fascinant pentru doamna Baek şi foarte drag fetelor, fiindcă le oferea prilejul să o şocheze. Dar zilele acelea trecuseră de mult. Au pus-o la curent în schimb cu noutăţile capitalei — un văduv bătrîn se recăsătorise, un altul înnebunise — şi cu cîteva bîrfe de la curte, atît cît putea ea înţelege şi pe care Fanny şi Eliza le aflaseră de la cloamna Bardenfleth. Ceva însă pe chipul doamnei Baek le atrase atenţia. Figura bătrînei era încărcată de povara destinului ; pentru o dată aducea şi ea veşti. Curînd surorile tăcură spre a-i îngădui să vorbească ea.

Doamna Baek lăsă răgazul să se prelungească.

— Domnişorul Morten — spuse ea în cele din urmă şi, dînd glas gîndului ce o tot frămîntase în ultimele zile şi nopţi, deveni foarte palidă — e la Elsinore. Şi umblă prin casă.

O linişte de moarte se coborî peste bucătărie. Surorile simţeau că părul li se face măciucă. Groaza lor din acest moment se datora faptului că doamna Baek era cea care le aducea lor o asemenea veste. I-ar fi putut-o spune ele, din perversitate sau din fantezie şi nu le-ar fi afectat prea tare. însă că tocmai din gura Hannei, care apărea în ochii lor ca un principiu al stabilităţii şi echilibrului întregii lumi, trebuiau să afle culmea culmilor, le făcu pe mai puţin vîrstnicele femei să simtă acele cîteva clipe de tăcere din bucătăria lor ca pe cele dintîi secunde ale unui mare cutremur de pămînt.

Doamna Baek simţea la rîndul ei nefirescul situaţiei şi intuia deasemeni tot ce trecea prin capul surorilor. Ar fi îngrozit-o şi pe ea, dacă mai

exista ceva care o putea îngrozi. Dar acum încerca doar o mare senzaţie de triumf.

— De şapte ori l-am văzut — spuse.

Atît de tare începură să tremure mîinile surorilor îneît trebuiră să pună ceştile jos.

— Prima oară — explică doamna Baek — stătea în sufragerie şi privea la pendulă. Numai că ceasul era oprit. Uitasem să-1 întorc.

Deodată din ochii lui Fanny izbucni un şuvoi de lacrimi ce-i scăldă chipul palid.

— O, Hanne, Hanne — îngînă ea.

— Apoi a doua oară l-am întîlnit pe scări — continuă doamna Baek. De trei ori a venit şi a stat cu mine. O dată a ridicat un ghem de lînă care-mi căzuse pe jos şi mi l-a aruncat înapoi în poală.

— Şi cum arăta ? — întrebă cu o voce spartă Fanny, evitînd privirea sorei sale, ce şedea netnişcată.

— Arată mai îmbătrînit decît. pe vremea cînd a plecat — răspunse doamna Baek. Şi poartă părul mai lung decît oamenii de pe la noi; aşa o fi moda acolo, în America. Hainele deasemeni îi sînt foarte vechi. Dar mi-a zîmbit cum zîrnbea el de obicei. A treia oară cînd l-am văzut, înainte de a pleca — fiindcă are un fel al lui de a se face nevăzut şi abia cînd crezi că e tot acolo el e de fapt plecat —, m-a sărutat, întocmai ca în copilărie, cînd îl certam uneori.

Eliza ridică încet ochii şi privirile celor două surori se întîlniră. Niciodată în viaţa lor doamna Baek nu le spusese ceva de care ele-să se îndoiască.

— Dar — continuă aceasta — ultima oară a zăbovit îndelung în faţa portretelor dumneavoastră. Şi atunci m-am gîndit că poate vrea să vă vadă, aşa că am venit să vă iau la Elsinore.

La aceste cuvinte surorile se ridicară în picioare drepte ca doi grenadieri la paradă. Deşi teribil de agitată, doamna Baek rămase la locul ei, ca întotdeauna, figura centrală a întîlnirilor lor.

— Şi cînd l-ai văzut ? — întrebă Fanny.

— Prima oară a fost azi trei săptămîni. Ultima oară duminica trecută. Şi m-am gîndit : „Acum trebuie să mă duc să le iau pe doamne“.

Chipul lui Fanny se împurpură dintr-o dată. O privi cu multă duioşie pe doamna Baek, cu acea duioşie din zilele copilăriei lor. Simţea că era un mare sacrificiu din partea bătrînei, pe care însă îl făcea din devotament pentru ele şi din simţul datoriei. Cele trei săptămîni de cînd trăia singură cu fantoma fiului renegat al familiei De Coninck trebuie să fi fost momentul de glorie al vieţii doamnei Baek şi aveau să rămînă astfel pentru totdeauna. Dar acum acest moment se terminase.

Ar fi fost greu de spus dacă, atunci cînd glăsui din nou, era mai aproape de rîs decît de plîns.

— O, să ştii că venim, Hanne — spuse ea —, venim la Elsinore.

— Fanny, Fanny — strigă Eliza — nu e acolo ; oricum nu-i el.

Fanny făcu un pas atît de brusc în direcţia foeului încît panglicile bonetei îi fluturară scurt.

— De ce nu, Lizzie ? Poate că, la urma urmelor, Dumnezeu vrea să facă odată ceva şi pentru noi două. Nu-ţi aminteşi cînd Morten trebuia să meargă la şcoală după o vacanţă, iar el nu voia şi ne-a pus pe noi să-i spunem tatii că e mort ? Am săpat, mai ştii, un mormînt sub mărul din grădină şi l-am întins înăuntru. Nu-ţi aminteşti ?

în acest moment surorile vedeau amîndouă cu ochii minţii aceeaşi imagine a unui băieţel roşcovan eu bucăţele de pămînt prinse în buclele părului, ridicat din mormînt de tatăl lor supărat, în timp ce ele urmau procesiunea spre casă cu lopăţicile în mîini şi rochiţele de muselină murdărite, ca două bocitoare înşelate. Poate că fratele lor le juca şi acum o festă.

întorcîndu-se una către cealaltă, aveau amîndouă pe faţă aceeaşi expresie de ştrengărie copilărească. Din scaunul ei, văzîndu-le, doamna Baek se simţi fericită ca Sfînta Fecioară după naşterea pruncului Isus. O greutate şi o apăsare i

se luaseră de pe suflet şi odată cu ele se dusese şi importanţa persoanei sale. Aşa se întîmplă mereu eu această mică nobilime. Puneau imediat mîna pe tot ce era al tău, pînă şi pe stafii.

Doamna Baek însă nu le lăsă pe surori să vină îndată cu ea la Elsinore. Le rugă să mai rămînă pe loc o zi. Voia să aibă grijă să fie cald în camere cînd vor veni şi să găsească sticle de apă fierbinte în paturile lor de domnişoare, în care nu mai dormiseră de atîta vreme. Plecă deci chiar în zori, urmînd ca ele să pornească la drum o zi mai tîrziu.

Le cădeau bine aceste ore de răgaz, în care se puteau pregăti pentru întîlnirea cu fratele lor. O adevărată furtună li se dezlănţuise în suflete, iar corăbiile lor, ancorate pînă atunci în ape liniştite, se treziră smulse şi tîrîte în mijlocul unui uragan, ce stîmea valuri înalte cît casa. Dar, în ciuda volănaşelor lor de dantelă, Fanny şi Lizzie nu erau nişte marinari de apă dulce în faţa furtunilor vieţii. Prin toate greutăţile ivite, reuşeau încă să manevreze corabia şi ţineau pînzele larg întinse în calea vîntului. Nici nu le podidiră lacrimile pe de altă parte. Lacrimile nu fuseseră niciodată o soluţie pentru ele. Veneau mereu cele dintîi, dar nu erau decît o slăbiciune trecătoare. Acum, că trecuseră de ele, pătrunseseră în inima dilemei. Cunoşteau prea bine doar vechea regulă marinărească :

Dacă vîntu-nainte de ploaie s-a dus — laşi vela jos, apoi o urci iar sus. Dacă ploaie-nainte de vint totuşi vine — laşi vela jos şi strîngi pinzele bine.

De vorbit n-au prea vorbit în aşteptarea momentului cînd aveau să fie primite în casa din Elsinore. Dacă acea zi de răgaz ar fi fost duminică, s-ar fi dus la biserică, fiind mari amatoare de slujbe şi foarte critice la adresa predicatorilor vestiţi din Copenhaga ; de obicei se întorceau cu convingerea că ele s-ar fi descurcat mai bine dacă ar fi vorbit din amvon. în biserică se puteau amesteca cu lumea ; dintre toate casele, numai în cea a Domnului aveau loc amîndouă. Acum trebuiau să

rătăcească în colţuri opuse ale oraşului, pe străzi şi prin parcuri înzăpezite, cu minutele lor mici băgate în manşoane, privind la recile nuduri statuare şi la păsările îngheţate în copaci.

Cum se cuvenea să-1 întîmpine iarăşi două doamne respectate, înstărite, binecunoscute şi alintate, pe fratele lor cel spînzurat ? Fanny se plimba încoace şi-ncolo pe aleea cu tei din grădinile regale de trandafiri de la Rosenborg. Nu se simţea niciodată în stare s-o viziteze mai tîrziu, nici chiar vara, cînd era toată un umbrar verde şi auriu, plin ca o imensă colivie de glasurile copiilor. Purta cu ea de la un capăt la altul al aleii imaginea fratelui ei privind la pendula oprită şi moartă. Se simţea copleşită de ea. La moartea mamei stinse de durere din cauza lui privea Morten şi la inima zdrobită a miresei sale. Imaginea creştea întruna. Mai cu seamă la inimile trădate şi frînte ale întregii lumi, la toate suferinţele celor slabi şi muţi, la nedreptatea şi disperarea de pe pămînt privea fratele lor. Iar ea simţi că toate acestea apăsau pe umerii ei. Răspunderea îi aparţinea. Dacă lumea suferea şi murea era din vina familiei De Coninck. Tristeţea împingea în sus şi-n jos pe alee, ca pe o frunză uscată în calea vîntului, o doamnă distinsă cu cizme îmblănite şi care, în fundul sufletului, era o pasăre mare, disperată, cu aripile tăiate, zbătîndu-se în lumina apusului de iarnă. Privind cruciş, vedea propriul ei nas mare şi trandafiriu sub voalul pălăriei, asemeni unui cioc teribil şi plin de cruzime. Din cînd în cînd îi revenea în minte o întrebare : la ce s-o fi gîndind acum Eliza ? Era ciudat cum sora mai mare simţea, cu o anumită teamă şi amărăciune, că mezina ei o părăsise tocmai cînd avea mai multă nevoie de ea. Deşi ea însăşi îi evitase compania, îşi repeta mereu : „Cum, n-a putut sta nici măcar un ceas cu mine ?“ La fel se întîmplă şi pe vremuri în familia De Coninck. Dacă apărea vreo dificultate, Morten, tata şi mama se întorceau către fiica mai mică, mai tăcută şi

mult mai puţin strălucitoare decît ea şi se întrebau : „Ce părere are Eliza ?“

Spre seară, când începu să se întunece, făcîndu-şi socoteala că doamna Baek trebuia să fi ajuns deja acasă, la Elsinore, Fanny se opri deodată şi se gîndi : să mă rog oare lui Dumnezeu ? Ştia că mai multe prietene ale ei găseau în rugăciuni alinare. Ea însăşi nu se mai rugase din copilărie. Prezenţele ei duminica la biserică erau de fapt vizite de curtoazie făcute Domnului, iar scurtele clipe de tăcere cu capul plecat gesturi fireşti de bună creştere. Rugăciunea pe care încercă să şi-o formuleze acum n-o mulţumea nici ea. In adolescenţă îi plăcea să citească adesea corespondenţa tatălui ei, încît era familiarizată cu jargonul scrisorilor de solicitare : „...Profund impresionat de generozitatea nobilei şi binecunoscutei dumneavoastră bunăvoinţe..." Primise şi ea o mulţime de scrisori cu rugăminţi la vremea ei ; de asemenea mulţi tineri îi cerşiseră mereu în genunchi câte ceva. Fusese extrem de generoasă cu săracii şi de dură cu admiratorii. Dar de cerşit nu cerşise niciodată nimic şi nici nu avea de gînd să înceapă acum, în numele orgoliosului lor frate. Cum rugăciunea ei se apropia de tonul unei scrisori de solicitare sau a unei cereri în căsătorie, se opri. „Nu-i va fi ruşine — îşi spuse în sinea ei — căci a vrut să mă vadă şi m-a chemat. Şi nici nu-i va fi teamă de zece mii de oameni care s-au pus împotriva lui.“ După care se întoarse acasă.

Sîmbătă după-amiază, cînd surorile păşiră pragul casei din Elsinore, sufletul le era cuprins de o agitaţie teribilă. Ghiar şi aerul dinăuntru — pînă şi mirosul din antreu, acea atmosferă impregnată de alge şi sare ce stăruie veşnic în bătrînele case de la malul mării — le pătrunse pînă-n măduva oaselor. Se spune, reflectă domnişoara Fanny trăgînd pe nări acel miros, că trupul ţi se schimbă complet în interval de şapte ani. Cum m-am schimbat şi cum am putut uita ! Doar nasul parcă mi-a rămaS acelaşi. Doar el e ca înainte şi n-a uitat

nimic. în locuinţă era cald ca într-o etuvă, ceea ce le impresionară pe surori de parcă ar fi primit un compliment sau un vechi admirator şi-ar fi pus uniforma de gală pentru ele. Multe persoane, cînd vizitează din nou locuri cîndva ştiute, oftează constatând cît de mult s-au schimbat şi au îmbătrînit. Surorile De Coninck, dimpotrivă, simţeau că vechea casă şi-ar fi putut deplînge semnele vîrstei şi decăderii la reîntâlnirea cu ele şi ar fi putut striga : Cerule, o cerule ! Acestea să fie oare acele fetiţe cu bujori în obraji şi glasuri cristaline, în pantofiorii lor de dans, care-şi dădeau drumul să lunece pe balustrada scărilor mele ? — şi ar fi oftat din rărunchii coşurilor ei înalte. O, Doamne ! Nu se poate, nu se poate ! Cînd, mai apoi, s-a hotărît să treacă peste emoţiile proprii şi s-a prefăcut că ele rămăseseră aceleaşi, a fost din partea bătrînei case o frumoasă dovadă de curtoazie.

în egală măsură avea să le înduioşeze şi marea în- cîntare ceremonioasă cu care doamna Baek le aştepta vizita. Le-a întâmpinat pe scări ; le-a schimbat încălţările şi ciorapii şi le^a adus băuturi calde pe care le avea gata pregătite dinainte. Dacă atît de puţin din partea noastră o face atît de fericită, de ce n-om fi venit mai des pînă acum ? Oare casa copilăriei şi tinereţii lor 11 se păruse goală şi rece, asemeni unui mormînt, pînă ce n-a avut o stafie în ea ?

Doamna Baek le duse peste tot să le arate locurile unde îl văzuse pe Morten, repetîndu-le de mai multe ori gesturile lui. Surorile nu dădeau nici doi bani pe gesturile celui dispărut faţă de altcineva decît ele, dar preţuiau dragostea bătrînei servitoare pentru fratele lor, drept care o şi ascultau răbdătoare. La sfîrşit, doamna Baek se simţi cît se poate de mîndră, ca şi cum ar fi primit în dar o relicvă sfîntă din însuşi scheletul iubit al băiatului, un oscior ce avea să fie al ei pentru totdeauna.

Camera unde era pus de cină se afla în colţul

clădirii. Două din ferestrele ei dădeau spre răsărit, de unde se vedea bătrînul castel cenuşiu Kronborg, cu turnurile sale arămii, ca un pumn strins amenințător către Sund. Pe metereze foştii comandanţi ai fortăreţei făcuseră o grădină în care, despuiaţi de frigul iernii, teii arătau întregii lumi ce copaci deşelaţi erau cînd nu stăteau în formaţie militară, doi cîte doi, ca la instrucţie. Celelalte două ferestre dădeau spre sud, către port. Era ciudat să vezi tocmai portul Elsinore fără viaţă, iar marinarii venind pe jos de la bărcile lor, peste apa îngheţată bocnă, pînă pe uscat.

Pereţii camerei fuseseră vopsiţi cîndva stacojiu, dar cu timpul culoarea se transformase într-o bogăţie de nuanţe, asemeni unui pocal cu roze roşii muribunde. La flacăra luminării, pereţii se roşeau şi începeau să ardă, lucind pe alocuri ca nişte pete uscate şi aprinse de lac roşu. Pe zid atîmau portretele celor două surori De Coninck, frumoasele Elsinore-ului. Cel de-al treilea portret, al fratelui lor, fusese dat jos cu atît de multă vreme în urmă încît doar o vagă umbră pe perete mai amintea de locul unde se aflase odinioară. Pe plita înaltă fierbea o tocană, vegheată de tabloul în care Neptun, cu tridentul său, mîna un atelaj de cai prin valurile înalte. Numai că petalele uscate de trandafiri erau vechi de mai multe veri. Doar un parfum foarte slab şi puţin rînced se mai ridica din mormanul lor neînsufleţit, ca buchetul unui vin bun de Bordeaux ţinut prea multă vreme. Masa era aşternută lingă plită cu o faţă albă şi vase delicate chinezeşti.

Cîndva în această cameră cei trei fraţi De Coninok ţinuseră multe cine secrete, cînd se pregăteau pentru vreo reprezentaţie de teatru sau pentru vreun bal mascat, saii cînd Morten se întorcea noaptea tîrziu cu vasul său din vreo expediţie despre care părinţii nu trebuiau să ştie. In aceste ocazii, mîncarea şi băutura erau consumate în surdină, pentru a nu trezi restul casei. Cu treizeci şi cinci de ani în urmă, camera în

care se aflau cunoscuse multe clipe de bucurie născute tocmai din marea lor precauţie comună.

Credincioase tradiţiei, domnişoarele De Coninek îşi ocupară vechile locuri la masă, faţă în faţă, de o parte şi de alta a sobei, rămînînd tăcute. Dar şi la cele două frumoase ale tuturor balurilor vîrsta şi agitaţia de pînă atunci începură să-şi spună cuvîntul. îşi simţeau pleoapele grele şi îşi dădeau seama că n-au să reziste mult dacă nu se întîmpla ceva.

Aşteptarea lor s-a dovedit scurtă însă. în clipa cînd îşi turnau ceaiul şi ridicau la gură ceştile, se auzi un foşnet uşor în liniştea camerei. Întorcînd puţin capetele, . văzură că, la colţul mesei, se afla însuşi fratele lor.

Rămase o vreme pe loc, salutîndu-le scurt din cap şi zîmbind. Apoi luă cel de-al treilea scaun şi se aşeză la mijloc între ele. îşi rezemă palmele de muchia mesei, depărtîndu-le şi apropiindu-le mereu, cum avea el obiceiul.

Morten era îmbrăcat destul de precar, cu o haină gri închis, ce arăta cam decolorată şi cam purtată. Cu toate acestea, se vedea că îşi dăduse osteneala să apară onorabil la întîlnire, căd avea guler alb şi un papion negru legat cu grijă chiar sub bărbie, iar părul şi-1 întinsese bine cu peria peste cap. Poate se temea, gîndi Fanny o clipă, că, unde trăise atîta vreme într-o companie brutală, va părea în ochii surorilor sale mai puţin cizelat şi manierat ca înainte. Dar nu trebuia să-şi facă griji : sub streangul spînzurătorii tot ca un *gentleman* ar fi arătat. Era mai în vîrstă ca ultima oară cînd îl văzuseră, dar totuşi mai tînăr decît ele. Părea doar de vreo patruzeci de ani.

Avea figura parcă mai aspră ca înainte, mai bătută de vînturi şi foarte palidă. împreună cu ochii săi negri, întotdeauna cam înfundaţi în orbite, paloarea crea acelaşi joc divin de lumini şi umbre ce înnebunise cîndva toate fetele din Elsinore. Şi gura lui lată îşi păstrase vechea sinceritate şi delicateţe. însă marea schimbare se constata pe

fruntea lui Morten. Şi nu fiindcă o brăzdau acum o sumedenie de linii mici orizontale, căci marmura din care fusese tăiată era prea fină pentru a o vătăma doar cîteva semne superficiale. Dar timpul îşi arătase adevărata sa faţă. Nu mai era tiara imperială, pusă deasupra arcului sprintenelor, ce atrăgea odinioară toate privirile. Acum avea aspectul nobil şi grav al unui craniu. Strălucirea ei aparţinea nu stăpînului lumii, ci celui al mormîntului şi al eternităţii. Acum, cînd părul i se retrăsese mult spre creştet, adevărul ieşea la iveală simplu şi neechivoc. în- trucît dobîndeai, privind expresia fratelui, cheia înţelegerii acelui gen aparte de frumuseţe al familiei De Coninck, o recunoşteai de îndată pe chipul surorilor sale pînă şi în cele două portrete de tinereţe de pe perete. Cea mai izbitoare particularitate a celor trei capete era asemănarea lor comună cu un craniu.

în general, atitudinea lui Morten era la fel de liniştită, măsurată şi demnă ca întotdeauna.

— Bună seara, surioare dragi. Bine v-am găsit, bine v^am găsit — spuse. A fost un gest drăguţ şi frăţesc din partea voastră că aţi venit să mă vedeţi aici. Aţi... — şi se opri o clipă, căutîndu-şi cuvintele, ca unul care nu prea avea obiceiul să stea de vorbă cu lumea — ... călătorit comod şi pe răcoare, sper — conchise el.

Surorile stăteau întoarse în direcţia lui şi la fel de palide ca şi el. Morten fusese întotdeauna predispus să vorbească încet, spre deosebire de ele. De aceea o discuţie între cele două surori se desfăşura ca o suită de replici simultane, cu şansa ca una din vocile lor stridente s-o acopere pe cealaltă. Dar, dacă voiai să auzi ce spune Morten, trebuia să asculţi. întocmai la fel vorbea şi acum, iar ele fuseseră mai mult sau mai puţin pregătite pentru apariţia lui, nu însă şi pentru sunetul vocii sale.

îl ascultau ca odinioară, dar tînjeau după ceva în plus. Din clipa cînd îl văzură, îşi răsuciră complet torsurile zvelte către el. N-ar fi putut să-1

atingă ? Nu, ştiau că aşa ceva era exclus. Doar degeaba nu citiseră toată viaţa poveşti cu stafii. însuşi acest amănunt le reaminti serile de demult cînd, la cinele lor tainice, Morten venea uneori cu pelerina sa largă îmbibată de ploaie sau apă de mare, lucioasă, neagră şi aspră ca pielea de rechin, sau ninsă şi îngheţată, sau proaspăt mînjită cu gudron, încît ele, rîzînd, îl ţineau la distanţă de rochiile lor ca să nu le murdărească. O, ce sistematic fuseseră transpuse cîntecele de acum treizeci de ani • dintr-o cheie majoră într-una minoră ! Astă seară prin ce furtuni venise oare ? Şi cu ce fel de gudron era mînjit ?

— Ce mai faceţi, dragele mele ? — întrebă el. La Copenhaga vă distraţi tot aşa de bine ca pe vremuri aici, în Elsinore ?

— Dar tu ce faci, Morten ? — întrebă Fanny cu o întreagă octavă mai sus decât el. Arăţi mîndru ca un adevărat căpitan de corsari. Şi aduci cu tine vînturile tari şi sărate ale negoţului tău în mănăstirea noastră de la Elsinore.

— Da, vînturile sînt bune — spune el.

— Cît de departe ai ajuns, Morten ? — interveni şi Eliza, cu vocea tremurindu-i uşor. Cîte locuri frumoase trebuie să fi văzut, la care noi nici nu putem visa ! Cît aş fi dorit, da, cît de mult aş fi dorit să fiu cu tine.

Fanny aruncă o privire scurtă şi severă surorii ei. Din parcurile şi de pe străzile înzăpezite ale Copenhagăi oare gîndurile lor merseseră în paralel ? Sau această soră mezină, mereu tăcută şi mult mai puţin strălucitoare, dădea glas adevărurilor simple din inima ei ?

— Da, Lizzie, puişor — spuse Morten — îmi aduc aminte. Mă şi gîndeam chiar... cum ţipai şi băteai din picioruş, frîngîndu-ţi mîinile şi strigînd : „Vreau să mor“.

— Acum de unde vii, Morten ? — întrebă Fanny.

— Vin din iad — răspunse el. Te rog să mă ierţi — adăugă văzînd că sora sa începe să clipească des. După cum vezi, am venit pentru că Sund-ul a

îngheţat din mal în mal. Numai atunci pot veni. Aşa e regula.

O, cum îşi luă zborul spre înălţimi sufletul lui Fanny la auzul acestor cuvinte. Se simţea de parcă ar fi răcnit ea însăşi urletul eliberator, ca o femeie în momentul culminant al naşterii. Cînd împăratul a pus din nou piciorul pe pămîntul Franţei venind de la Elba, a readus cu el şi vechile timpuri. Uitată era Moscova în flăcări şi ucigătoarele marşuri de iarnă. Tricolorul flutura din nou desfăşurat, iar bătrînii grenadieri, cu braţele înălţate în semn de bucurie, scandau iarăşi : *Vive l'Empereur !* ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Asemeni lor» şi sufletul ei îmbrăca vechea uniformă. Doar în folosul spectatorilor şi pentru amuzamentul lucrului în sine, împrumutase trupul unei femei bătrîne.

— Spune, Morten, nu arătăm noi ca două sperietori bătrîne ? — întrebă ea cu ochii scânteietori. N-aveau cumva dreptate mătuşile noastre cînd ne moralizau despre deşertăciunea din noi şi apoi despre deşertăciunea tuturor lucrurilor ? De fapt oamenii care vor să-i convingă pe tineri să-şi cumpere din vreme cîrje şi cornete pentru surzenie au pînă la urmă dreptate.

— Nu, voi două arătaţi încîntător, Fanny — spuse el întorcîndu-i blind scînteierea din priviri. Ca doi fluturi zglobii. (Căci în copilăria lor prindeau împreună fluturi.) Dar, dacă aţi arăta cu adevărat ca două femei bătrîne, mi-aţi place chiar foarte mult. Cînd bunica îşi serba ziua ei de naştere la 0regaard, se aduna o casă întreagă de doamne bătrîne şi foarte frumoase. Parcă era o colivie mare de păsări şi bunica trona între ele ca un papagal ţanţoş.

— Şi totuşi — interveni Fanny — cîndva spuneai că ai da un an din viaţă numai să nu trebuiască să-ţi petreci după-amiaza cu bătrînele bufniţe.

. — într-adevăr, aşa spuneam — adeveri Morten —

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Trăiască împăratul! (fr.) (N. t.)

numai că de atunci mi s-au mai schimbat ideile despre acel an din viaţa mea. Dar, ia spuneţi-mi, vorbeso serios, maf leagă bărbaţii greutăţi de bileţelele de dragoste şi le mai aruncă în trăsură cînd vă întoarceţi de la baluri ?

— O ! — exclamă Eliza, trăgîndu-şi răsuflarea.

Was klaget aus dem dunkeln Tal Die Nachtigall ?
Was seufzt darein der Erlenbach Mit manchem Ach ? §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

Era un poem de mult uitat al unui adorator de mult uitat.

— înseamnă că nu v-aţi căsătorit, nu-i aşa ? — întrebă deodată Morten, speriat de posibilitatea absurdă ca un străin să le aparţină surorilor sale.

— De ce să nu ne fi căsătorit ? — se miră Fanny. Amîndouă avem soţi şi în plus iubiţi cît degetele de la amîndouă mîinile. Eu, eu m-am măritat cu episcopul Zeelandei... dar şi-a cam pierdut echilibrul în patul nupţial din cauza unei perechi de aripi.

Nu-şi putu opri un rîs subţire şi delicat, ce ieşi în puf- nituri scurte, ca aburul prin orificiul unui ceainic. La interval de numai patruzeci şi opt de ore, episcopul arăta ridicol de mic, o păpuşă văzută parcă dintr-un turn.

— Iar Lizzie s-a măritat cu... — încercă ea să continue, dar se opri.

în copilărie, cei trei fraţi De Coninck trăiseră cu o anume superstiţie, pe care o luaseră dintr-o comedie pentru marionete şi care consta din faptul că minciunile odată spuse puteau deveni realitate. De aceea şi erau atenţi mereu la alegerea minciunilor. De exemplu n-ar fi spus niciodată că nu puteau merge duminica în vizită la mătu- şile lor din cauza unei dureri de măsele, căci se temeau să nu-i urmărească Nemesis şi să-i doară într-adevăr

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Cine jeleşte-n valea-ntunecată / Privighetoarea? / Ce suspină în vale pîriul ielelor / Cu vaiet ? (germ.) (N. t.)

măselele. în schimb puteau susţine liniştiţi că aveau voie de Ia profesorul de muzică să nu mai exerseze gavotele, căci oricum le cîntau cu o măiestrie desăvîrşită. Iar acest obicei îl aveau încă şi acum în sînge.

— Nu, ca să-ţi spunem adevărul, Morten — zise Fanny — sîntem fete bătrîne şi totul numai din cauza ta. Nu ne vrea nimeni. Cei din familia De Coninck au rămas cu reputaţie proastă ca soţi de cînd ai dispărut tu, luînd şi inima şi sufletul şi nevinovăţia Adriennei cu tine.

îl privi din nou atentă, să vadă ce-o să mai spună acum. îi urmărise gîndurile. Ele i-au fost credincioase, dar el... el ce-a făcut ? Le-a pricopsit cu o blîndă şi drăgălaşă cumnată.

Unchiul lor, Ferdinand De Coninck, cel care îl ajutase pe Morten să facă rost de o corabie, trăise în Franţa demult, pe vremea Revoluţiei. Acelea erau şi locul şi momentul potrivite pentru un De Coninck. De aceea nici n-a reuşit să se mai desprindă de ele, nici chiar cînd a ajuns holtei bătrîn la Elsinore ; viaţa liniştită îl făcea să nu se simtă niciodată în apele lui. Ştia o mulţime de anecdote şi de cîntece din acea perioadă, iar, cînd erau copii, cei trei fraţi le învăţaseră de la el pe de rost. După o clipă, Morten începu să recite încet şi cu glas molcom unul din cupletele unchiului Fernand, care fusese compus într-o împrejurare anume, cînd, bătrînele mătuşi ale regelui Franţei părăsind ţara, la frontieră poliţia revoluţionară le-a ordonat să deschidă toate cutiile şi le-a cercetat cu mare grijă, temîndu-se de vreo trădare.

Spunea :

Avez-vous ses chemises
ă Marat ?
Avez-vous ses chemises ? C'est pour
vous un tres vilain cas si vous les avez
prises. **********

********** La dumneavoastră sînt cămăşile / Lui Marat ? / La dumneavoastră sînt cămăşile lui ? / E foarte rău pentru dumneavoastră / dacă i le-aţi

Chipul lui Fanny reflectă pe dată expresia fratelui ei. Necăutînd mai mult de o clipă în minte, îl şi urmă cu strofa a doua. Acum vorbeau mătuşile bătrîne ale regelui :

Avait-il des chemises,
â Marat ?
Avait-il des chemises ?
Moi je crois qu'il h'en avait pas.
Ou les avait-il prises ? ††††††††††††††††††††††

Iar Eliza preluă firul, rîzînd uşor :

II en avait trois grises,
ă Marat.
II en avait trois grises. Avec l'argent de son mandat sur le Pont Neuf acquises.
††††††††††††††††††††

Şi, cu aceste cuvinte, îşi eliberară toţi trei sufletele de o povară, spălîndu-se definitiv pe mîini în privinţa blondei şi nefericitei Adrienne Rosenstand.

— Dar tu ai fost însurat, Morten ? — întrebă duioasă Eliza, cu urmele rîsului încă în glas.

— Da — răspunse el —am avut cinci soţii. Spaniolele sînt formidabile, ştii, seamănă cu un mozaic de pietre preţioase. Una din ele a fost şi dansatoare. Cînd dansa, parcă era toată un roi de fluturi ce se învîrtea în jurul flăcării din mijloc şi sfîrşea prin a fi supt în viitoarea focului ; cu ea nu ştiai niciodată ce înseamnă sus şi ce înseamnă jos, iar mie, care eram pe atunci tînăr, mi se părea un lucru nemaipomenit la o soţie. A doua a fost fiica unui căpitan englez, o fată cinstită, care nu cred că

---

luat, (fr.) (N. t.)

†††††††††††††††††††††††† Dar avea cămăşi / Marat ? / Dar avea cămaşi ? / Eu cred că nu avea. / De unde le-a luat ? (fr.) (N. t.)

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Avea trei cenuşii, / Marat, / Avea trei cenuşii. / Cu banii funcţiei lui / pe Pont Neuf le-a cumpărat, (fr.) (N. t.)

m-a uitat vreodată. A treia a fost tînăra văduvă a unui proprietar bogat de plantaţii. Aceea era o doamnă adevărată. Fiecare gînd al ei purta un fel de trenă lungă după el. Mi-a dăruit şi doi copii. Ultima a fost o negresă ; dintre toate ea mi-a plăcut cel mai mult.

— Şi le-ai luat pe vasul tău ? — întrebă Elisa.

— Nu, nici una din ele n-a pus vreodată piciorul pe vasul meu — spuse Morten.

— Dar, spune-ne — interveni Fanny —, dintre toate lucrurile ce le-ai făcut, care ţi-a plăcut cel mai mult ?

Morten cîntări o clipă întrebarea în minte.

— Dintre toate vieţile — spuse el — cea de pirat e cea mai frumoasă.

— Mai frumoasă decît viaţa de căpitan pe un vas corsar în Sund ? — întrebă Fanny.

— Da, la fel —răspunse Morten — în măsura în care eşti mereu în larg.

— Dar cum de te-ai hotărît să devii pirat ? — întrebă mai departe Fanny deosebit de intrigată, căci toată istoria semăna cu un roman de dragoste şi aventuri.

— Inima a fost de vină — spuse Morten — inima ce ne împinge spre toate nenorocirile. M-am îndrăgostit. A fost acel *coup de foudre* §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ de care vorbea atît de mult unchiul Femand. Iar el ştia foarte bine că pasiunile fulgerătoare nu sînt o glumă. Cum aparţinea însă altuia, am fost nevoit să înşel puţin legea şi ordinea ca s-o pot avea eu. Fusese construită la Genova, era folosită de francezi pentru curse rapide, fiind cunoscută drept cel mai iute *schooner* ce zburase vreodată peste Atlantic. Stătea eşuată acum lingă coastele insulei St. Martin, care e jumătate a francezilor şi jumătate a olandezilor, iar aceştia din urmă au vîndut-o la Philippsburg. Bătrînul armator Van Zand- ten, în slujba căruia lucram pe atunci şi care mă iubea ca pe un fiu, m-a trimis La

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Dragoste la prima vedere, (fr.) (N. t.)

Philippsburg s-o cumpăr în numele lui. Era cea mai frumoasă corabie, credeţi-mă, pe care am văzut-o în viaţa mea. Ai fi zis că-i lebădă. Iar cînd a intrat în port cu toată acea bogăţie de pînze desfăşurate în vînt, arăta uşoară, elegantă, nobilă, ca o doamnă de rang înalt — semăna cu lebedele bunicii de la 0re- gaard, cînd le stîmeiam noi —, pură şi credincioasă ca o sabie de Damasc. Şi apoi, dragele mele, semăna puţin cu *Fortuna II.* Avea, ca şi ea, şcota trincii foarte mică, iar vela mare uriaşă.

Am luat deci toţi banii lui Van Zandten şi am cumpărat-o pentru mine, după care, se înţelege, a trebuit şi ea şi eu să ne ţinem departe de lumea respectabilă de prin părţile locului. Ce altceva îţi rămîne de făcut cînd dragostea nu te slăbeşte şi pace ? Mi-a devenit iubită credincioasă şi a dus-o la rîndul ei bine, îngrijită de un echipaj devotat, adorată şi răsfăţată ca o prea-frumoasă doamnă ce-şi lasă unghiile să-i fie lăcuite cu henna. ********** Alături de mine a devenit spaima Caraibilor, vulturul^de-mare ce semăna frica printre păsările cele blînde. Aşa că nu ştiu sigur dacă am făcut bine sau dacă am făcut rău. Ori nu e drept ca frumoasa să fie a celui care o iubeşte mai mult ?

— Dar ea te iubea ? — întrebă rîzînd Eliza.

— Dar ce bărbat crezi că întreabă o femeie dacă îl iubeşte ? — spuse Morten. Cînd e vorba de o femeie, nu te întrebi decît ce preţ are şi dacă eşti gata să-1 plăteşti. Nu trebuie să le înşelăm, ci să le întrebăm cavalereşte şi să plătim după cuviinţă, indiferent cum ne cer plata : în bani, în dragoste, în cununie, sau dacă vor viaţa ori onoarea noastră ; iar, dacă sîntem săraci şi nu putem plăti, să ne scoatem frumos pălăria şi să le lăsăm altui bărbat mai avut ca noi. Legea asta morală sănătoasă au înţeles-o ambele sexe încă de la începutul lumii. Cît despre dragostea lor pentru noi... în primul rînd, ne

---

********** Substanţă roşcată extrasă din arbustul cu acelaşi nume, care creşte în Asia, Africa şi Australia ; serveşte la vopsirea părului, unghiilor, pielii. (N. t.)

pot ele iubi oare ?

— Dar cu femeile care n-au preţ cum rămîne ? — întrebă Eliza încă rîzînd.

— într-adevăr cu ele cum rămîne ? — spuse Morten. Ei bine, eu cred că ar fi trebuit să fie orice, numai femei nu. Dumnezeu să le ţină-n paza lui, căci el poate ştie ce-i de făcut cu ele. Pe noi, bărbaţii, ne atrag în tot felul de încurcături, din care apoi nu ne mai pot scoate nici dacă ar vrea.

— Şi cum se numea corabia ta ? — întrebă Eliza, cu ochii plecaţi.

Morten o privi rîzînd.

— Corabia mea se numea *La Belle Eliza.* N-ai ştiut ?

— Ba am ştiut — răspunse Eliza cu vocea iarăşi toată numai rîs. Un căpitan de pe un vas de mărfuri de-al tatii mi-a povestit, cu mulţi ani în urmă, la Copenhaga, cum echipajul, înnebunit de frică, l-a rugat să se întoarcă în port cînd, în largul apelor lui St. Thomas, au zărit gabie- rele unui .vas-pirat. Se temeau, spunea căpitanul, mai rău ca de Satana însuşi. Iar cînd mi-a mai spus şi că numele acelei corăbii era *La Belle Eliza,* mi-am închipuit că trebuia să fie vasul tău.

Acesta era deci secretul pe care fata cea bătrînă îl păstrase în faţa întregii lumi. Nu fusese de marmură din cap pînă-n picioare. Undeva înlăuntrul ei flacăra fericirii nu se stinsese niciodată. Din acest motiv — căci nu exista altul — crescuse ea atît de frumoasă la Elsinore. Un vas colinda apele albastre ca un covor de hiacint, străbătînd vînturile şi aerul fierbinte, cu pînzele umflate asemeni unor stînci de calcar ameţitoare, sub văpaia încinsă a soarelui, cu multe lame de oţel din cel mai fin la bord, fără vreo sabie sau cuţit neînmuiate în sînge, iar numele lui era nici mai mult nici mai puţin decît *La Belle Eliza.* O, voi, cetăţeni ai Elsinore-ului, m-aţi văzut dansînd menuetul vreodată ? Ei bine, în acelaşi ritm pluteam şi peste valuri.

în timp ce fratele ei vorbea, culoarea urcase în

obrajii Elizei. Arăta din nou ca o fetiţă, iar panglicile albe de la boneta ei nu mai păreau a fi podoabele unei doamne în vîrstă, ci găteala unei mirese caste, dar înflăcărate.

— Da, era ca o lebădă — spuse Morten — şi dulce, dulce ca un cîntec.

— Dacă aş fi fost pe acel vas de mărfuri — continuă Eliza — iar tu l-ai fi capturat, vasul tău mi-ar fi aparţinut de drept, nu-i aşa, Morten ?

— Se-nţelege — zîmbi el — şi tot echipajul meu cu el. Aşa făceam de cite ori capturam femei tinere. Ai fi avut un serai care te-ar fi divinizat.

— Dar am pierdut-o — continuă el vorba — numai din vina mea, la gura unui fluviu, pe coasta Venezuelei. E o poveste lungă. Unul din oameni a trădat locul de ancorare guvernatorului englez de la Port of Spain, din Trinidad. Eu nu eram atunci la bord. Plecasem cu o barcă pescărească la Port of Spain, la şaizeci de mile, să văd ce pot afla despre un vas de marfă olandez. Acolo, în oraş, mi-am văzut tot echipajul ridicat în ştreang şi am dat pentru ultima oară ochii cu corabia mea. Apoi — continuă el după un răstimp de tăcere — n-am mai reuşit niciodată să dorm bine. Nu puteam adormi. De cîte ori încercam să mă cufund în apele somnului, mă simţeam împins înapoi la suprafaţă ca un rest de încărcătură după naufragiu. Atunci am început să şi pierd din greutate, căci aruncasem peste bord balastul. Rămăsese cu ea în urmă. Eram prea uşor acum pentru orişice. Din acea vreme am rămas, ca să zic aşa, fără trup. Mai ţineţi minte cum discutau la masă tata şi unchiul Fernand despre vinurile cumpărate împreună de ei şi cum spuneau despre cîte unul că are buchetul fin, dar că nu i se simte trupul ? La fel se întîmplă şi cu mine, dragele mele : buchet aş putea spune că mai avem, dar trup nu. Să mă arunc în braţele prieteniei, sau ale fricii, sau ale vreunei plăceri anume mi-era cu neputinţă. Şi tot nu puteam dormi.

Aici surorile nu trebuiau să mimeze

compasiunea pentru acest prilej de nefericire, căci o cunoşteau la rîndul lor prea bine. în familia De Coninck toată lumea suferea de insomnie. Cînd erau copii rîdeau adesea de tatăl lor şi de surorile acestuia care îşi dădeau bineţe în fiecare zi cerîndu-şi mai întâi informaţii şi descrieri amănunţite despre cum dormiseră peste noapte. Acum nu mai rîdeau ; gluma se îngroşase şi pentru ele.

— Dar, cînd spui că nu dormi nopţile — întrebă Fanny — e din cauză că te scoli devreme sau că nu poţi adormi deloc ?

— Nu, nu pot adormi deloo — spuse Morten.

— Nu cumva — întrebă Fanny — din cauză că ţie...

Ar fi vrut să spună „rece“, dar, amintindu-şi de unde zisese el că vine, se abţinu.

— Şi tot timpul am ştiut — continuă Morten, care nu părea s-o fi auzit ce-i spune — că n-o să-mi aflu liniştea pînă ce nu mai dorm o dată pe *La Belle Eliza.*

— Dar ai trăit şi pe uscat, nu ? — zise Fanny cu gîn- dul mereu pe urmele gîndului său, simţindu-1 că e pe punctul să-i scape.

— Da, adevărat — spuse Morten. O vreme am avut o plantaţie de tutun în Cuba. Era un loc de vis. Locuiam într-o casă albă cu coloane ; v-ar fi plăcut foarte mult. în acele insule aerul e delicat, e fin ca un pahar de rom veritabil. Acolo am fost şi însurat cu văduva fostului proprietar al plantaţiei, o femeie minunată care mi-a dăruit şi doi copii. Erau o mulţime de femei acolo şi-ţi făcea mai mare plăcerea, la balurile noastre, să dansezi cu ele, căci erau uşoare ca nişte alizee... aşa cum sînteţi şi voi. Aveam şi un ponei, Pegas, pe care-1 călăream întruna ; semăna cu Zampa al tatei... îl mai ţineţi minte ?

— Şi ai fost fericit acolo ? — întrebă Fanny.

— Da, dar n-a durat mult— spuse Morten. Am fost prea cheltuitor. Am trăit pe picior mai mare decît îmi îngăduiau mijloacele mele, deşi tata m-a făcut mereu atent asupra acestui pericol. încît pînă

la urmă a trebuit s-o şterg. (Tăcu o clipă.) Şi să-mi vînd sclavii.

Rostind aceste ultime cuvinte, chipul îi deveni bruso atît de palid, atît de cenuşiu încît, dacă n-ar fi ştiut că nu mai era de mult printre cei vii, surorile s-ar fi putut teme că-şi dă îndată duhul. Ochii, toate trăsăturile feţei păreau că i se înfundă în cap. Semăna cu figura unui om legat pe rug, în momentul cînd e învăluit de flăcări.

Cele două femei rămaseră palide şi rigide, cufundate într-o tăcere adîncă. Trei dintre ferestre păreau întunecate de promoroaeă. în această situaţie nu aveau nici un cuvînt de alinare pentru fratele lor. Căci nici un De Coninck nu se despărţise vreodată de servitori. Exista un fel

de cod nescris al familiei că oricine intra în serviciul lor trebuia să rămînă pentru totdeauna, iar ei să aibă grijă de acel om. Excepţiile nu erau acceptate decît în cazul căsătoriei sau al morţii, dar şi atunci fără tragere de inimă. De fapt părerea cercului lor de prietene era că, la bătrîneţe, cele două surori ajunseră să aibă doar un singur scop real în viaţă, acela de a-şi amuza servitorii.

Simţeau însă deasemeni şi un dispreţ nemărturisit faţă de toţi bărbaţii, incapabili să adune bani în momentele decisive, un apanaj strict al femeilor, înzestrate cu conştiinţa resurselor lor infinite. Dacă ar fi fost ele în Cuba, surorile De Coninck n-ar fi îngăduit niciodată ca lucrurile să ajungă într-o situaţie atît de tragică. Nu s-ar fi putut ele vinde oare de trei sute de ori, făcînd fericiţi trei sute de cubanezi şi salvînd astfel soarta celor trei sute de sclavi ai lor ? Urmă deci o tăcere prelungă.

— Dar — se încruntă pînă la sfîrşit Fanny, trăgînd aer adînc în piept — deznodămîntul nu atunci a fost.

— Nu, nu — răspunse Morten — mult mai tîrziu. Cînd n-am mai avut bani, am început o cărăuşie cu un bric vechi, întîi de la Havana la New Orleans, apoi de la Havana la New York. Prin părţile acelea marea e foarte înşelătoare.

Sora sa izbutise să-i abată gîndurile de la propria nenorocire şi, pornind să-i explice diferitele drumuri ale comerţului său, pe Morten îl fură subiectul. In general devenise tot mai sociabil pe parcursul întîlnirii, redobîndin- du-şi vechea atitudine de om în largul său în orice companie şi care ştie să se pună în deplină armonie cu spiritul convivilor săi.

— Dar nimic nu-mi mai mergea ca lumea— continuă el. Unul după altul se ţineau de mine ghinioanele. Iar, culmea, pînă la urmă şi vasul mi s-a cufundat lîngă bancul de nisip de la Cay Sal, unde s-a umplut încetul cu încetul de apă şi s-a dus liniştit la fund ; şi, uite-aşa, din- tr-Una într-alta,

scuzaţi-mi expresia, la sfîrşit am fost şi spînzurat la Havana. Ştiaţi ?

— Da — spuse Fanny.

— Dar n-aţi fost supărate pe mine, sper, voi două* nu-i aşa ? — întrebă el.

— Nu ! — răspunseră ele energic într-un glas.

I-ar fi putut răspunde cu ochii plecaţi, dar amîndouă îşi întoarseră insistent privirile spre el. Şi se gîndiră în aceeaşi clipă că poate de aceea şi purta gulerul atît de înalt şi papionul atît de sus : ca să nu se vadă urma funiei pe gîtul său puternic, dar totuşi delicat, de care, înainte de balurile unde mergeau împreună, îi legau cu atîta trudă eşarfa de chembrică.

în camera cea roşie urmă un moment de tăcere, după care Fanny şi Morten începură să vorbească deodată.

— Iartă-mă — zise Morten.

— Nu, nu — se grăbi să răspundă Fanny. Spune tu.

— Voiam să întreb ce face unchiul Fernand. Mai trăieşte ?

— O, nu, Morten dragă — spuse ea —, a murit în ’treizeci. Era deja bătrîn atunci. A fost la nunta Adriennei, a ţinut şi un toast, dar era foarte obosit. Seara m-a luat deoparte şi mi-a spus : „Draga mea, *c’est une genante ţete“.* ††††††††††††††††††††††††††† Iar trei săptămîni mai tîrziu a şi murit. I-a lăsat Elizei toţi banii şi mobila. într-un sertar am găsit o cutiuţă de argint, cu încrustaţii de diamante, în care era o buclă de păr blond şi o inscripţie : „Părul Charlottei Gor- day“. ††††††††††††††††††††††

— Ca să vezi — spuse Morten. A fost o figură interesantă unchiului Fernand. Dar mătuşa Adelaide, a murit şi ea ?

— Da, a murit chiar înaintea lui — răspunse Fanny.

Ar fi vrut să-i spună ceva despre moartea doamnei Adelaide De Coninck, dar se abţinu. Se simţea deprimată. Aceşti oameni erau morţi; ar fi

---

††††††††††††††††††††††††††† E o sărbătoare jenantă, (fr.) (N. t.)

†††††††††††††††††††††††††† Charlotte de Corday d’Armont, zisă Charlotte Corday (1768—1793) — descendentă a dramaturgului francez Pierre Corneille. Pentru a-i răzbuna ,pe Girondinii executaţi şi a pune capăt masacrelor dirr timpul Revoluţiei Franceze, l-a înjunghiat pe fruntaşul politic al Convenţiei Naţionale Marat, în timpul băii acestuia. (N. t.)

trebuit ca Morten să ştie despre ei. Singurătatea fratelui ei mort îi dădea o mică strîngere de inimă.

— Cum îi mai plătea mătuşii Adelaide să ne tot predice întruna — zise el. De cîte ori mi-o fi spus mie : „Melancolia asta a voastră, Morten, nemulţumirea asta faţă de viaţă, pe care tu şi fetele v-o întreţineţi mereu, mă scot din răbdări. Eu atîta ştiu : că ce e bun pentru mine e bun şi pentru voi. Ar trebui să vă căsătoriţi şi să aveţi familii mari, să le purtaţi de grijă ; asta v-ar lecui de toate". Dar tu, Fanny, îi răspundeai : „Da, mătuşico, tot sfatul ăsta i l-a dat şi tatei o mătuşică de-a lui şi tata l-a urmat întocmai."

— La sfîrşit — interveni Eliza — nu mai voia nici să audă, nici să gîndească la nimic întîmplat după ce împlinise vîrsta de treizeci de ani şi-i murise soţul. Despre nepoţii ei spunea : „Astea nu sînt decît nişte invenţii noi de-ale copilaşilor mei. Au să-şi dea ei curînd seama ee găunoase sînt". în schimb ţinea minte toate scrupulele religioase ale soţului ei, unchiul Theodore, şi cum o ţinea trează nopţi întregi să-i împărtăşească reflecţiile lui despre căderea omului şi păcatul originar. Şi încă era mîndră de ele...

— Cred că mă consideraţi probabil foarte ignorant — spuse Morten. Dar voi ştiţi atîtea lucruri despre care eu n-am habar.

— O, Morten dragă — îl linişti Fanny — tu ştii precis o mulţime de lucruri despre care noi nici măcar idee nu avem.

— Nu multe, Fanny — răspunse el. Unul sau două, poate.

— Atunci spune-ne acele unu sau două lucruri — îl îndemnă Eliza.

— Am ajuns să ştiu un lucru — spuse Morten — despre care cîndva barem nici nu bănuiam că există. C'est *une invention tres fine, tres spirituelle de la part de Dieu* §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§, cum spunea unchiul Fernand despre dragoste. Şi anume că nu

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ E o invenţie foarte fină, foarte spirituală din partea lui Dumnezeu, (fr.) (N .t.)

se poate şi cu varza unsă şi cu slănina în pod. Singur n-aş fi ajuns niciodată la această descoperire. E într-adevăr o idee originală. Pentru că, vedeţi voi, Dumnezeu e, fără îndoială, *tres fin, tres spirituel.*

Cele două surori se îndreptară puţin în scaune, de parcă ar fi primit un compliment. Erau, cum s-a mai spus, amîndouă mari amatoare de mers la biserică, iar cuvintele fratelui lor atîmaseră întotdeauna greu pentru ele.

— Dar mai ştiţi voi — şi-aminti deodată Morten — căţelul acela obraznic al mătuşii Adelaide, Fingal ? Ei bine, pe el l-am văzut.

— Cum aşa ? — întrebă Fanny. Povesteşte-ne şi nouă.

— S-a întîmplat — spuse Morten — cînd am rămas singur, după ce vasul mi s-a scufundat pe bancul de nisip de la Cay Sal. Trei oameni am reuşit să scăpăm într-o barcă, dar n-aveam nici un strop de apă cu noi. Ceilalţi doi au murit şi am rămas numai eu.

— La ce te-ai gîndit atunci ? — întrebă din nou Fanny.

— Ştiţi că m-am gîndit la voi ? — spuse Morten.

— Şi la ce anume în legătură cu noi ? — insistă Fanny slab.

Morten răspunse :

— M-am gîndit că noi toţi am fost nişte amatori în a spune nu. Dar Dumnezeu poate spune nu. Doamne, şi încă cum poate. Noi trăim cu impresia că nici chiar el n-o să depăşească un anumit prag. Dar îl depăşeşte şi mai spune încă o dată nu. M-am gîndit adesea la toate aceste lucruri pe vremea cînd mai eram la Elsinore, înainte de nunta mea. Şi am început să mă gîndesc din nou atunci, în barcă. M-am gîndit la toate acele lucruri măreţe, pure şi frumoase care ne spun nu. Căci de ee ne^ar spune ele da şi de ce ne-ar tolera mîngîierile insipide ? Pe cele care ne spun da ni le aservim, le distrugem şi apoi le aruncăm, iar, cînd am scăpat de ele, constatăm că ne-au produs chiar silă. Pămîntul

spune da la toate planurile şi lucrările noastre, în schimb marea spune nu ; iar noi, noi, iubim de-a pururi marea. A-l auzi pe Dumnezeu, în acea tăcere, cum spune cu vocea sa *nu* îţi poate face nespus de bine. Cerul înstelat de deasupra mi-a spus şi el tot nu. Ca o femeie nobilă şi mîndră.

— Şi atunci l-ai văzut pe Fingal ? — întrebă Eliza.

— Da — spuse Morten. Chiar atunci. Cînd am întors puţin capul, l-am zărit pe Fingal cu mine în barcă. Mai' ţineţi minte că a fost totdeauna un căţel urîcios şi că nu mă iubea, fiindcă îl sîcîiam mereu. înainte,mă muşca de cîte ori mă vedea. Atunci, în barcă, n-am îndrăznit să-1 ating. Mi-era teamă să nu mă muşte iar. Şi uite-aşa am stat acolo toată noaptea împreună.

— Dar a plecat pe urmă ? — întrebă Fanny.

— Nu mai ştiu, draga mea — răspunse Morten. în zori m-a găsit un *schooner* american ce se îndrepta spre Jamaica. La bord am întîlnit un om care licitase împotriva mea la vînzarea aceea de la Philippsburg. Aşa se face că — pînă la urmă, cum spuneţi voi — am fost spînzurat la Havana.

— Şi ţi-a fost greu ? — întrebă ea în şoaptă.

— Nu, Fanny, iubirea mea — spuse Morten.

— Mai era cineva cu tine acolo ?

— Da, un popă gras. Şi care se temea de mine ca de dracul. Probabil că-i povestiseră nişte grozăvii despre persoana mea. în ciuda lor, însă, şi-a dat toată silinţa. L-am rugat : „Părinte, aş avea nevoie să mai trăiesc un minut. Mi-1 puteţi obţine ?“ „Dar ce mai poţi face cu un singur minut, fiule ?“, m-a întrebat. I-am spus : „Vreau să mă gîndesc un minut cu ştreangul de gît la vasul meu, *La Belle Eliza".*

Cum rămaseră o clipă toţi trei tăcuţi, auziră jos paşi pe stradă şi vorbă omenească sub ferestre. Prin despică- tura obloanelor se vedea pîlpîierea iute a luminii felinarelor.

Morten se rezemă de spătarul scaunului şi li se păru acum surorilor mai bătrîn şi mai sleit ca înainte. Semăna destul de bine cu tatăl lor cînd

venea obosit de la firmă şi-i plăcea să împărtăşească în tăcere compania fiicelor sale.

— E tare plăcut aici, în camera asta — spuse el. Parcă am fi iar pe vremuri... nu vi se pare ? Mama şi tata sînt jos. Noi trei nu sîntem prea bătrîni. Şi arătăm încă bine.

— Cercul se închide iar — spuse timid Eliza, folosind una din vechile lor zicale.

— E închis, Lizzie — o corectă Morten, zîmbindu-i.

— Cercul vicios — rosti automat şi Fanny, amintin- du-şi o altă vorbă de-a lor din tinereţe.

— Tu ai fost întotdeauna — zise Morten — o fată atît de inteligentă.

La acest compliment adresat fără nici un înconjur, Fanny înghiţi o dată plină de impetuozitate.

— A, surioarele mele — exclamă Morten — şi cum mai visam pe-atunci, din toată fiinţa noastră, să părăsim într-o zi Elsinore-ul !

Deodată sora mai vîrstnică îşi răsuci tot trupul ei îm- bătrînit spre el şi-1 privi drept în ochi. Arăta schimbată şi trasă la faţă de durere. Veghea îndelungată şi încordarea începeau să-şi spună cuvîntul, iar, cînd vorbi, vocea îi suna răguşită şi spartă, ca şi cum ar fi chemat-o cu mare greu din străfundurile pieptului.

— Da, da, ţie-ţi dă mîna să vorbeşti. Dar ai să pleci din nou şi ai să mă laşi aici. Tu ai fost pe atîtea mări calde şi în atîtea ţări. Şi ai fost însurat de cinci ori... Iar eu, care nici nu ştiu cum este ! Ţie ţi-e uşor să vorbeşti încet, să stai liniştit. N-a trebuit să-ţi freci niciodată braţele ca să-ţi fie cald. Iar acum nici nu mai ai nevoie de căldură !

îşi pierdu vocea. Se bîlbîi încercînd să vorbească, apoi se prinse cu mîinile de marginea mesei.

— Iar mie, aici — gemu ea în cele din urmă — mi-e... frig. Lumea e duşmănos de rece în jurul meu. Mi-e atît de frig noaptea, în pat, că nici sticlele cu apă fierbinte nu mai ajută la nimic !

în aceeaşi clipă ceasul ceh mare al bunicului

începu să bată, căci Fanny însăşi îl întorsese după-amiază. Bătu, încet şi grav, miezul nopţii, în timp ce Morten îi aruncă o privire fugară.

Fanny voia să spună mai departe, să se uşureze de toată ucigătoarea greutate ce-i strivea fiinţa, dar simţea o apăsare în capul pieptului. Nu putea acoperi cu glasul ei zgomotul ceasului, gura i se deschise de două ori, dar nu reuşi să scoată nici un sunet.

— Ei, drace — strigă ea — la dracu' !

Şi, pentru că tot nu putea vorbi, întinse braţele spre el tremurătoare. Pe măsură ce bătăile ceasului se adăugau, chipul fratelui devenea tot mai cenuşiu, mai nedesluşit în ochii ei şi o cuprinse o panică mortală. Pentru asta întorsese pendula ! Se repezi către el peste masă.

— Morten ! — mai apucă să strige cu un vaier prelung. Stai ! Frăţioare ! Ia-mă cu tine !

Cînd şi ultima bătaie se stinse, iar ceasul îşi reluă ticăitul său monoton, ce parcă se pregătea pentru o treabă

menită să dureze toată veşnicia, scaunul dintre cele două surori era din nou gol; la vederea lui capul lui Fanny se prăbuşi pe tăblia mesei.

Rămase aşa vreme îndelungată fără să mişte. De afară, dinspre nord, se auzi din depărtări, prin noaptea de iarnă, un zgomot răsunător, asemeni ecoului unei lovituri de tun. Copiii Elsinore-ului ştiau despre ce era vorba : undeva începea să crape gheaţa, iar fisura se întindea cît vedeai cu ochii.

într-un tîrziu Fanny se întrebă în sinea ei la ce se gîn- dea oare Eliza şi, cu mare greutate, ridică încet capul, privi în sus şi-şi tamponă uşor gura cu batista. Eliza şedea liniştită în faţa ei, unde fusese tot timpul pînă atunci. Trăgea de şnururile bonetei în jos şi le încrucişa, ca şi cum ar fi tras de o sfoară, iar Fanny şi-o aminti cum demult, foarte demult, se trăgea la fel de cozile ei blonde cînd era foarte supărată, foarte îndurerată sau foarte ve- selă. Eliza îşi ridică ochii palizi şi privi drept în pupilele ei.

— Să mă gîndesc — spuse —, să mă gîndesc un minut cu ştreangul de gît la vasul meu *La Belle Eliza.*

într-o noapte cu lună plină a anului 1863, un *dhow* ********** se îndrepta din Lamu spre Zanzibar, urmînd linia coastei la o distanţă de vreo milă marină către larg.

Mergea cu pînza desfăcută în calea musonului şi ducea o încărcătură de fildeş şi corn de rinocer, acesta din urmă atît de preţuit ca afrodisiac încît veneau în Zanzibar negustori tocmai din China ca să-l cumpere. Dar, pe lîngă aceste două mărfuri, corabia mai purta şi o încărcătură secretă, ce avea să stîmească şi să ridice uriaşe forţe, despre care ţinuturile adormite de pe coastă nici măcar nu visau.

Noaptea încremenită era tulburătoare prin liniştea şi pacea ei adîncă, de parcă ceva neobişnuit s-ar fi întîmplat cu lumea ; ca şi cum, printr-o vrajă, sufletul ei s-ar fi răsturnat dintr-o dată. Musonul venea din ţinuturi îndepărtate, iar marea unduia după legănarea lui sub chipul difuz luminat al lunii. Dar conturul Selenei oglindit în apă era atît de clar încît ai fi zis că toată lumina lunii izvora de fapt din mare spre a se reflecta în tăriile cerului. Valurile păreau solide, îmbiindu-te parcă să umbli pe suprafaţa lor, în timp ce, ameţit, simţeai cum te cufunzi şi oazi înspre cer, în adîncimile tulburate şi de necuprins ale lumilor de argint, strălucitor sau obosit şi mat, argint reflectat veşnic în alt argint, mişcător şi schimbător, înălţîndu-se mereu, încet şi fără greutate.

********** Corabie arabă cu un singur catarg şi pînză triunghiulară, folosită şi la comerţul cu sclavi. (N. t.)

Cei doi sclavi de la proră stăteau nemişcaţi ca nişte statui, cu. trupurile goale pînă la brîu în noaptea caldă, la fel de cenuşii ca şi marea în porţiunile unde nu se reflecta luna, încît numai umbrele clare ce li se scurgeau peste spinări şi braţe le deosebeau siluetele pe fundalul nesfîrşit al mării. Căciula roşie a unuia din ei strălucea întunecat sub razele lunii, ca o prună. Doar un colţ de pînză, prinzînd lumina, lucea precum burta albă a unui peşte mort. Era un aer ca într-o seră, atît de jilav încît toate scîndurile şi frînghiile parcă asudaseră o rouă sărată prin porii lor. Apele grele cîntau şi murmurau ames- teoîndu-se din nou în urma corăbiei.

Pe dunetă atîrna un felinar, în jurul căruia stăteau strînşi trei oameni.

Primul dintre aceştia era tînărul Said Ben Ahmed, fiul sorei lui Tippo Tip †††††††††††††††††††††††† şi îndrăgit foarte de marele luptător. Trădat de rivalii săi, fusese doi ani de zile prizonier în nord, de unde evadase, ajungînd, pe multe căi ocolite, în Lamu. Acum se găsea, neştiut de nimeni, pe această corabie în drum spre casă pentru a-şi lua revanşa asupra duşmanilor săi. Nădejdea răzbunării din sufletul lui Said, mai puternică decît însuşi musonul, era forţa ce mina de fapt barca tot înainte. Ea era şi pînza şi balastul corăbiei. Dacă ar fi ştiut că în acea clipă Said se afla în drum spre Zanzibar, mulţi oameni de vază şi-ar fi strîns în mare grabă averile şi haremurile şi ar fi luat-o la fugă înainte de a fi prea tîrziu. Dar despre răzbunarea lui Said la sosirea în patrie au istorisit atîtea alte poveşti.

Deocamdată însă şedea turceşte, aplecat înainte, cu mîinile uşor îndoite şi sprijinite de

---

††††††††††††††††††††††††††† Tippo Tip (Hamed bin Mohamed) (1837—1905) — negustor arab de sclavi şi căpetenie în Africa Ecuatorială. A sprijinit mai mulţi exploratori (Cameron, Stanley, Wissmann, Junker) tn expediţiile lor africane. în 1886 a devenit guvernator al staţiunii Stanley Falls. în 1890 s-a retras în Zanzibar. (N. t.)

scîndurile punţii, cufundat în gînduri.

Cel de-al doilea, şi cel mai vîrstnic din acea adunare, era un om de mare faimă, renumitul povestitor Mira Jama, al cărui spirit născocise istorii îndrăgite în o sută de triburi. Şedea tot turceşte, ca Said şi cu spatele spre lună, dar noaptea era destul de limpede pentru a dezvălui că, la o întîlnire anume cu destinul, capul său tuciuriu pierduse pentru totdeauna podoaba nasului şi a urechilor. Deşi era sărăcăcios îmbrăcat, se vedea că îl mai preocupă încă înfăţişarea sa. în jurul trupului său subţi- raţie purta o eşarfă de mătase stacojie, groasă şi decolorată, care, uneori, cînd făcea cîte o mişcare, se aprindea arzînd ca un foc de rubine curate la lumina felinarului.

Cel de-al treilea membru al micii societăţi era un englez roşcovan pe nume Lincoln Forsner, căruia localnicii de pe coastă îi spuneau Tembu, ceea ce însemna şi fildeş, dar şi alcool, după împrejurare. Lincoln era vlăstarul unei familii bogate în ţara sa şi fusese purtat de multe vînturi încoace şi încolo pînă să ajungă în acea noapte lungit pe burtă în corabia tăcută, îmbrăcat cu o cămaşă arabă şi pantaloni indieni largi, dar totuşi proaspăt ras şi cu fa- voriţii frizaţi, ca un *gentleman.* Mesteca nişte frunze uscate, numite în limba Swahili *murungu,* care te ţin treaz şi îţi dau o stare plăcută, iar din cînd în cînd scuipa la distanţă. Aceasta îl şi făcea comunicativ. Se alăturase expediţiei lui Said din ataşament faţă de tînăr şi din curiozitatea de a vedea ce se întîmplă, o curiozitate care şi înainte îl purtase prin nenumărate ţări. Inima îi era uşoară. îi plăcea pe mare şi era mulţumit de viteză, de noaptea caldă şi de luna plină'.

— Cum se face, Mira — întrebă el — că nu ne spui o poveste în seara asta ? Cîndva doar ştiai cu duiumul poveşti, de te lua cu frig şi ajungeai să-ţi pierzi încrederea pînă şi în cel mai bun prieten. O astfel de poveste ar fi bună acum, pe o noapte caldă ca asta şi pentru nişte oameni puşi pe fapte mari ca

noi. Sau nu mai ştii nici una ?

— Nu, nu mai ştiu, Tembu — răspunse Mira — şi această împrejurare este ea însăşi o poveste tristă, numai bună de spus unor oameni puşi pe fapte mari. Cîndva eram un povestitor vestit şi-mi făcusem un obicei din a strînge numai poveşti care să-i îngrozească pe ascultătorii mei. Diavoli, otrăvuri, trădări, torturi, întuneric şi nebunie, asta era marfa pe care o vindea Mira.

— Mi-amintesc tocmai de una din poveştile tale — spuse Lincoln. Cu ea m-ai speriat şi pe mine şi pe două dansatoare tinere din Lamu, care, zău, n-ar fi avut de ce se teme, încît n-am închis ochii nici unul din noi toată noaptea. Ziceai că sultanul voia o fecioară adevărată şi că aceasta i-a fost adusă cu mare greutate de undeva din munţi. Dar a găsit-o...

— Da, da — continuă povestea Mira, schimbîndu-şi deodată cu totul înfăţişarea, lucindu-i ochii negri, iar mîi- nile prinzînd' viaţă şi ajutînd, ca pe vremuri, povestirea, asemeni unor şerpi bătrîni chemaţi din coşul lor să joace de către cîntecul fluierului — sultanul voia o fecioară adevărată, care să nici să nu fi auzit vreodată de bărbat. Cu mare greutate i-a fost răpită o fată din regatul pierdut în munţi al amazoanelor, unde toţi copiii băieţi fuseseră ucişi de femei, care purtau războaie crîncene între ele. Dar, cînd sultanul a intrat în iatacul ei, a văfcut-o prin vălurile de la uşă cum privea afară după un tînăr sacagiu, ce umbla încoace şi încolo prin palat şi a auzit-o spu- nîndu-şi sieşi : „Am ajuns într-un loc bun — zicea fata — iar fiinţa aceea trebuie să fie Dumnezeu, ori vreun înger vînjos, poate chiar cel care azvîrle fulgerul. Şi nu mi-ar părea rău să mor acum, căci am văzut ce nimeni n-a mai văzut vreodată[0]. în acea clipă, sacagiul cel tînăr îşi ridică şi el ochii spre fereastră şi rămase în loc privind către fată. Cuprins de o mare mîhnire, sultanul puse ca fecioara şi băiatul să fie îngropaţi de vii într-un cavou de marmură, destul de larg spre a le fi şi pat de nuntă, sub un palmier din grădina sa şi, aşezîndu-se el însuşi la

umbra acelui palmier, începu să se minuneze de multe lucruri şi să-şi dea seama că niciodată dorinţa inimii n-avea să-i fie împlinită, iar un băieţel îi cîntă alături într-una din fluier. Asta e povestea pe care ai auzit-o cîndva.

— Da, numai că spusă mai bine — replică Lincoln.

— Aşa e — adeveri celălalt — şi lumea nu putea pe- atunci fără Mira. Oamenilor le place să-i sperii. Sătui de dulceaţa vieţii, prinţii cei mari voiau ceva să le răscolească iar sîngele. Cinstitele doamne, care n-au păţit niciodată nimic, mureau să tremure măcar o dată în paturile lor. Dansatoarelor li se făcea pasul mai uşor după o poveste cu fugi şi urmăriri. O, ce iubit eram pe-atunci de toată lumea ! Eram frumos, aveam obrajii bucălaţi. Beam numai vinuri alese, purtam straie cu fir de aur şi chihlimbare, iar în camera mea ardea mereu tămîie.

— Dar ce s-a întîmplat cu tine de arăţi atît de schimbat acum ? — întrebă Lincoln.

-— Din păcate — spuse Mira, revenind la înfăţişarea sa liniştită dinainte —, pe măsură ce am înaintat în vîrstă, mi-am pierdut darul de a înfricoşa oamenii. Cînd ştii cum arată de fapt lucrurile, nu mai poţi face poeme despre ele. După ce ai stat de vorbă cu duhurile rele şi ai avut legături cu diavolii, nu ţi-e mai frică de creditori decît de diavoli ; iar cînd ţi s-au pus coarne o dată, nici nestatornicia femeilor nu te mai mînie. Am ajus să cunosc prea bine viaţa şi nu mă mai poate amăgi cu credinţa că un lucru e mult mai rău decît altul. Ziua şi noaptea, un prieten sau un duşman sînt cam totuna. Atunci cum să-i mai poţi înfricoşa pe alţii, cînd tu însuţi ai uitat ce înseamnă frica ? Am avut odată o poveste într-adevăr tragică, o poveste unică, plină de suferinţe şi foarte îndrăgită de toţi, despre un tînăr căruia i se tăiau pînă la urmă nasul şi urechile. Acum n-aş mai putea sperja pe nimeni cu povestea asta, chiar dacă aş vrea, căci acum ştiu că fără ele nu-i cu mult mai rău decît cu ele. De aceea mă şi

vezi aici, numai pielea şi osul, în zdrenţe vechi, urmîndu-1 pe Said în temniţă şi în sărăcie, în loc să şed lîngă tronul celor puternici, înfloritor şi linguşit, cum a fost Mira în tinereţe.

— Dar n-ai putea născoci — întrebă Lincoln — o poveste înspăimîntătoare despre sărăcie şi căderea în uitare ?

— Nu — răspunse mîndru povestitorul —, nu cu astfel de poveşti umblă Mira Jama.

— Da, sigur, din păcate — spuse Linooln sprijinin- du-se acum într-un cot — ce altceva e viaţa, Mira, cînd ajungi s-o cîntăreşti, decît o extraordinară maşină infinit de complicată şi bine pusă la punct, ce transformă căţelul gras şi jucăuş într-o javră bătrînă, oarbă şi rîioasă, calul falnic de luptă într-o gloabă costelivă, iar pe tînărul plin de avînt, căruia lumea-i rezervă plăceri nesfîrşite şi mari spaime, într-un moşneag nevolnic, cu ochii mereu înlăcrimaţi şi care bea corn de rinocer pisat ?

— O, Lincoln Forsner — zise povestitorul ciunt de nas — ce altceva e omul, cînd ajungi să-1 cîntăreşti, decît o maşină ingenioasă şi bine pusă la punct, ce-ţi transformă, cu un meşteşug fără pereche, vinul cel roşu de Shiraz în urină ? Că ajungi să te întrebi pînă la urmă care dorinţă şi plăcere e mai mare : aceea de a bea sau de a te uşura ? Dar ce s-a întâmplat între timp ? Un cîntec a fost compus, un sărut furat, un clevetitor ucis, un profet zămislit, o judecată dreaptă rostită, o glumă spusă. Lumea
l-a băut pe tînărul povestitor Mira, care i s-a urcat la cap, i s-a răspîndit prin toate venele, i-a îmbujorat chipul de căldură şi roşeaţă. Acum însă am început s-o cam iau în jos ; efectul băuturii a mai trecut. în curînd lumea va fi la fel de fericită să se uşureze de mine şi nu ştiu decît că eu însumi chiar apăs puţin pe vezica ei ca s-o grăbesc. Dar poveştile pe care le-am născocit — ele au să rămînă.

— Şi între timp cum izbuteşti să faci o figură atît

de onorabilă în fața acestei porniri presante a vieţii de a se scăpa de tine ? — întrebă Lincoln.

— Visez.

— Visezi ?

— Da, prin mila Iui Dumnezeu — continuă Mira — în fiecare noapte, cum pun capul jos,-încep să visez. Iar în visele mele n-am uitat încă frica. Lucrurile mi se par atunci îngrozitoare. Port cu mine în aceste vise uneori ceva infinit de drag şi de preţios, cum ştiu prea bine că nu există în realitate şi mi se pare că trebuie să păzesc acest ceva de o teribilă ameninţare, cum nu există nitei ea în lumea reală. Şi mi se mai pare că am să fiu doborit şi nimicit dacă-1 pierd, deşi ştiu că, la lumina zilei, nimic nu te poate doborî şi nimici, indiferent ce pierzi. în visele mele bezna colcăie de orori indescriptibile, dar e străbătută şi de zboruri sau năzuinţe spre plăceri dumnezeieşti.

Rămase o vreme tăcut.

— Dar ce-mi place la visele mele cel mai mult — continuă el — este că lumea se încheagă în jurul meu fără să fao vreun efort deosebit. Uite, dacă aş vrea acum să mă duc la Gâzi, nu trebuie decît să mă tocmesc pentru o barcă, să cumpăr provizii şi să le duc pe ea, să pun pînza în direcţia vîntului şi chiar să fac bătături în palme de la vîslit. Iar pe urmă, cînd am ajuns la Gâzi, ce am de făcut acolo ? Şi la asta trebuie să mă gîndesc. Dar în visele mele mă trezesc urcînd un şir lung de scări de piatră ce pornesc chiar de pe malul mării. Deşi n-am văzut niciodată aceste scări pînă acum, simt totuşi că a le urca e o mare fericire şi că ele mă vor duce spre o satisfacţie dintre cele mai rare. Sau mă trezesc vînînd printr-un şir lung de dealuri scunde, iar în jurul meu sînt oameni cu arcuri şi săgeţi şi cu cîini de zgardă. Ce am să vînez însă, or de ce sînt acolo, asta nu mai ştiu. Odată, în zorii zilei, am pătruns într-o cameră venind de pe balcon ; pe podeaua de piatră am văzut două sandale mici de femeie şi în aceeaşi clipă mi-a trecut prin minte : sînt ale ei. La gîn- dul acesta inima mi-a fost inundată de o

nesfîrşită plăcere şi a prins a se legăna uşor. Dar nu făcusem nici un efort. Nu întîmpinasem nici o greutate ca să ajung la acea femeie. Alteori în schimb am ştiut că dincolo de uşă pîn- dea un om mare şi negru, foarte negru, care voia să mă ucidă ; şi totuşi nu făcusem nimic pentru a-1 avea potrivnic şi aşteptam ca visul să mă înveţe cum să scap de el, căci nu aflam vreo cale de ieşire în mintea mea. Aerul în aceste vise ale mele, şi mai ales de cînd am stat la închisoare cu Said, e întotdeauna foarte înalt şi de obicei mă văd ca pe o siluetă măruntă într-un peisaj uriaş sau într-o casă mare. Un tînăr n-ar simţi nici o plăcere, mie însă ele îmi dau acea satisfacţie anume pe care o încerci cînd te uşurezi după ce ai băut tot vinul.

— Nu ştiu ce să spun, Mira ; eu abia dacă visez vreodată — zise Lincoln.

— O, Lincoln, fie să ai parte de viaţă veşnică — răspunse bătrînul Mira. Tu cu siguranţă visezi mai mult ca mine. Crezi că nu recunosc visătorii cînd îi văd ? Visezi cu ochii deschişi, visezi umblînd chiar. Tu nu mişti un deget ca să-ţi alegi drumul în viaţă : laşi lumea să se alcătuiască în jurul tău şi apoi deschizi ochii să vezi unde te afli. Pînă şi călătoria din noaptea asta e tot un vis de-al tău. Te părăseşti în voia valurilor soartei şi nu vei deschide ochii decît mîine dimineaţă ca să constaţi unde-ai ajuns.

— Ba nu, ca să văd chipul tău cel frumos — întrerupse Lincoln.

— Ştii, Tembu — reluă Mira deodată, după o clipă de tăcere —, că, dacă plantezi un arbore de cafea şi-i îndoi rădăcina, în scurtă vreme el va face o mulţime de rădăcini mici şi subţirele aproape de suprafaţa solului. Copacul nu va creşte însă, nici nu va avea fructe, în schimb va înflori mult mai bogat decît alţi copaci. Acele rădăcini mici sînt visele copacului. Pe măsură ce ies la iveală, el nu mai are nevoie să se gîndească la rădăcina cea mare. Ele îl ţin în viaţă — puţin, ce-i drept, nu foarte mult. Sau, mai bine zis, el moare prin ele, dacă vrei. Găci, de fapt, visele nu sînt decît modalitatea de sinucidere

a oamenilor bine crescuţi. Dacă vrei să adormi noaptea, Lincoln, nu trebuie să te gîndeşti, cum se spune de obicei, la un şir lung de oi sau de cămile care trec printr-o poartă, căci ele merg într-o singură direcţie, iar gîndurile tale le vor urma. Trebuie să te gîndeşti în schimb la o fîn- tînă adîncă. In fundul fîntînii, chiar în mijloc, se află un izvor ce se împrăştie sub formă de pîrîiaşe în toate părţile, ca razele unui astru. Dacă îţi vei sili gîndurile să urmeze aceste pîrîiaşe nu într-o singură direcţie, ci în toate părţile deodată, atunci vei putea adormi. Dacă îţi veî sili însă inima să le urmeze credincioasă, cum face arborele de cafea cu micile sale rădăcini de suprafaţă, atunci' vei muri.

— Deci asta crezi tu că doresc eu : să-mi uit rădăcina cea mare ? — întrebă Lincoln.

— întocmai — răspunse Mira — asta trebuie să fie. Dacă nu-i asta, înseamnă că, asemeni multora dintre com- patrioţii tăi, n-ai avut niciodată cu adevărat o rădăcină.

— Dacă — spuse Lincoln.

Rămaseră o vreme tăcuţi. Unul din sclavi luă un fluier şi cîntă cîteva note, ca pentru a-1 încerca. Apoi Lincoln îl întrebă pe Mira :

— De ce nu scoate Said nici o vorbă cu noi ?

Said ridică puţin ochii spre ei şi zîmbi, tăcînd mai departe.

— Deoarece gîndeşte — spuse Mira. Iar discuţia noastră i se pare foarte insipidă.

— La ce se gîndeşte ?

Bătrînul reflectă o clipă înainte de a răspunde.

— Păi, nu există decît două întrebări cu putinţă pentru un om care are cît de cît minte. Prima ar fi : ce-am să fac în clipa următoare ? Sau diseară ? Sau mîine ? Iar cealaltă : ce a vrut Dumnezeu cînd a creat lumea, oceanul şi deşertul, calul, vînturile, femeia, chihlimbarul, peştii, vinul ? Said îşi pune acum sau una sau cealaltă din aceste două întrebări.

— Dar poate că visează — încercă Lincoln.

— Nu — spuse Mira după o vreme —, Said nu. El încă nu ştie să viseze. în clipa asta lumea îl soarbe ca pe o licoare. Said i se urcă la cap şi i se răspîndeşte în sînge. El vrea să-i determine pulsaţia inimii. De visat nu visează, dar poate că se roagă lui Dumnezeu. Cînd ţi-ai terminat rugăciunea către Dumnezeu, atunci îţi cresc rădăcinile de suprafaţă, atunci începi să visezi. Poate că Said se roagă în astă seară lui Dumnezeu azvîrlindu-şi rugăciunea spre el cu aceeaşi forţă cu care îngerul va sufla în trîmbiţă la judecata de apoi sau cu aceeaşi năvalnică pornire cu care elefantul se împerechează. Said îi spune lui Dumnezeu : „Lasă-mă să fiu eu lumea întreagă". El spune
— continuă Mira după un răstimp de tăcere — nu voi avea nici o milă şi nu aştept milă de la nimeni. Dar aici greşeşte el. Căci mila îi va veni înainte de a ne fi ucis el pe toţi ceilalţi.

— Ţi se întîmplă să visezi de două ori acelaşi loc ?
— întrebă într-un tîrziu Lincoln.

— Da, da — răspunse Mira. E un mare hatîr al Domnului şi o încîntare fără pereche pentru sufletul visătorului. Mă întorc, după multă vreme, în vis la locul unui vis mai vechi şi inima mi se topeşte atunci de plăcere.

Barca înainta acum în tăcere ; nimeni nu mai spunea nimic. Apoi, deodată, Lincoln îşi schimbă poziţia, se ridică în capul oaselor şi se aşează mai comod. Scuipă ultima frunză de *murungu* pe punte, bägă o mînă în buzunar, de unde scoase tutunul şi începu să-şi răsucească o ţigară.

— Dacă nu ştii nici o poveste, Mira — rosti el într-o doară — am să-ţi spun eu una. Tot stînd şi ascultîndu-te, mi-au venit în minte lucruri petrecute demult. Nenumărate poveşti au ajuns din partea voastră de lume pînă la noi şi, cînd eram copil, le sorbeam cu nesaţ. Povestea mea e pentru plăcerea urechilor tale, Mira şi pentru sufletul lui Said, căruia poate-i va fi de folos. Veţi afla din ea cum am învăţat, acum douăzeci de ani, vorba ta, Mina, să

visez şi despre femeia care m-a învăţat lucrul acesta. Şi s-a întîmplat întocmai după cum vă voi povesti. Cît despre numele şi locurile şi împrejurările din ţările unde s-a petrecut povestea mea şi care s-ar putea să vi se pară neobişnuite, n-am să vă dau nici o lămurire. înţelegeţi ce puteţi şi restul să nu vă frămînte. Nu-i rău dacă dintr-o povestire nu pricepi decît jumătate.

Acum două decenii, cînd nu eram decît un tînăr de douăzeci şi trei de ani, mă aflam odată — era o noapte de iarnă — într-un hotel pierdut în munţi, înconjurat de zăpezi, furtună, nori grei şi luna ce răzbătea doar cînd şi cînd din spatele lor palidă.

Continentul Europa, despre care fără îndoială că aţi auzit, se compune din două părţi, una mai plăcută decît cealaltă, separate între ele de un lanţ muntos înalt şi abrupt. Acesta poate fi traversat doar în cîteva locuri, unde natura s-a arătat mai puţin duşmănoasă şi unde, cu mare greutate, s-au făcut drumuri spre a se putea trece pe partea cealaltă. Lîngă un astfel de loc se afla şi hotelul unde locuiam. O şosea pentru drumeţi, cai şi catîri şi chiar pentru trăsuri mai mici fusese tăiată în stîncă, iar în vîrful trecătorii, unde, după ce ai urcat cu sîrg bleste- mîndu-ţi întruna soarta, începi să cobori, simţind curînd aerul mai cald cum îţi mîngîie faţa şi plămînii, o mînă de fraţi întru credinţă au ridicat o clădire masivă pentru călătorii ce caută adăpost. Eu tocmai veneam din Nord, unde totul e rece şi mort şi mă îndreptam spre Sudul cel plin de atîtea voluptăţi. Hotelul acela era ultimul meu popas înaintea urcuşului abrupt către vîrful trecătorii, pe care aveam de gînd să-l atac a doua zi. Vremea era cam timpurie pentru o asemenea ascensiune. Nu erau decît puţini călători pe drum, iar şi mai sus în munţi zăpada era înaltă de tot.

Puteam trece pentru oricine drept un tînăr chipeş, bogat şi vesel, oare zbura de la o plăcere la alta şi care, între ele, îşi oferea tot ce găsea mai

bun în cale. Adevărul era însă că mă împingea încoace şi încolo inima mea îndurerată de biet nebun pornit cu disperare în urmărirea unei femei.

Da, în urmărirea unei femei, Mira, fie că mă crezi sau nu. O căutasem deja într-o mulţime de locuri. De fapt urmărirea mea era atît de deznădăjduită încît cu siguranţă (că ar fi trebuit să renunţ dacă mi-ar fi stat în putere s-o fac. Dar sufletul meu, dragă Mira, sălăşluia în pieptul acelei femei.

Şi nu era vreo fată de vîrsta mea, ci o femeie cu destul de multi ani mai mare decît mine. Nu ştiam despre ea decît ceea ce cu greu puteam să accept şi cel mai rău era că nu aveam nici un motiv să cred că ar fi mulţumită dacă aş fi reuşit să dau cumva de ea.

Să-ţi spun însă cum ajunsesem aici. Tatăl meu era un om foarte bogat în Anglia, proprietarul unor mari fabrici şi al unui domeniu întins la ţară, capul unei familii numeroase şi o fiinţă cu o uriaşă putere de muncă. Citea mult din Biblie — cartea noastră sfîntă — şi începuse să se simtă un fel de locţiitor al lui Dumnezeu pe pămînt. De fapt nici nu prea ştiu dacă era în stare să facă vreo deosebire între teama de Dumnezeu şi preţuirea de sine, îşi închipuia că datoria lui este să transforme această lume haotică într-un univers al ordinii şi să vegheze ca toate lucrurile să fie folositoare, adică — aşa înţelegea el — anume să-i folosească lui. Două amănunte doar din firea lui nu le putea controla : avea, contrar tuturor principiilor sale, o mare pasiune pentru muzică, şi în special pentru opera italiană, iar uneori nopţile suferea de insomnie. Mai tîrziu am aflat de la mătuşa mea, sora lui, care-1 antipatiza profund, că, în tinereţea lui, fiind în Indiile de Vest, împinsese la sinucidere sau chiar ucisese un om. Poate din această cauză nu se lega de el somnul. Eu şi sora mea geamănă eram mult mai mici decît restul fraţilor şi surorilor noastre. Ce-1 apucase pe tata să mai facă doi copii cînd avea şi aşa destulă bătaie de cap cu ceilalţi, nu ştiu. în ziua judecăţii de

apoi am să-1 întreb. Mă gîndesc uneori însă că probabil se simţea urmărit de duhul acelui *gentleman* mort din Indiile de Vest.

Tatei nu-i plăcea nimic din ce făceam eu. Cred că, de la un punct încolo, îngrijorarea lui în ce mă privea devenise apăsătoare pentru el şi, dacă n-aş fi fost propriul lui produs, ar fi privit cu mare plăcere cum o sfîrşesc prost. Simţeam însă cum sînt tras, întins, bătut cu ciocanul şi ajustat ca să încap în diferite forme, ca să fiu făcut şi eu — «fiul meu Lincoln" — folositor între orele unu şi trei noaptea. între aceste ore aveam de obicei un program destul de încins şi zgomotos, căci mă înrolasem ofiţer într-un regiment de elită al armatei şi aici, pentru a-mi păstra prestigiul faţă de fiii celor mai vechi familii din ţinut, iroseam bani, timp şi minte cu nemiluita, cînd tata socotea că toate acestea i se cuveneau închinate de fapt şi de drept numai lui.

Cam în acea vreme un vecin de-al nostru a murit, lăsînd o văduvă tînără. Femeia era frumoasă şi bogată, dar avusese o căsnicie nefericită şi, în toate neîmplini- rile ei, se consolase cu prietenia plină de afecţiune a sorei mele gemene, care semăna atît de tare cu mine, îneît, dacă mă costumam în hainele ei, nimeni nu ne putea deosebi pe unul de celălalt. Prin urmare tata s-a gîndit că această văduvă m-ar putea foarte bine lua de bărbat, luînd totodată şi povara grijii pentru mine de pe umerii lui pe ai ei. Perspectiva mă atrăgea la fel de mult ca orice altă întîmplare din existenţa mea pe atunci. Singurul lucru care l-am cerut tatălui meu a fost consimţă- mîntul său ca, în timpul anului de doliu al viitoarei mele soţii, să mă lase să călătoresc pe continent. Aveam pe atunci tot felul de pasiuni puternice, pentru vin, pentru joc, pentru luptele de cocoşi şi tovărăşia ţiganilor, împreună cu o înclinaţie spre dezbaterea teologică, pe care o moştenisem de la însuşi tatăl meu — deprinderi de care tata socotea că-i mai potrivit să mă lepăd înainte de căsătoria cu văduva, sau cel puţin să n-o las să le constate prea îndeaproape cîtă vreme se

mai putea încă răzgîndi. Ştiind, de asemenea, cît de repede mă aprin- deam cînd era vorba de dragoste, cred că se mai temea şi să n-o ademenesc pe logodnica mea într-o legătură prea apropiată, profitînd de vecinătatea domeniilor noastre şi, poate, şi de asemănarea dintre mine şi sora mea. Pentru toate aceste motive bătrînul a fost de acord să călătoresc timp de nouă luni de zile, însoţit de un fost coleg al său de şcoală, care trăia din mila lui şi căruia acum era bucuros că-i găsise, în sfîrşit, o utilitate.

Cu toate acestea, am reuşit să scap curînd de însoţitorul meu, căci, ajungînd noi la Roma, el s-a dedat studiului misterelor vechiului cult priapic al lui Lampsacus, iar eu în acest timp mă distram de minune.

Dar, în cea de-a patra lună a anului meu de graţie, s-a întîmplat că m-am îndrăgostit de o femeie într-un bordel din Roma. Mersesem acolo într-o seară în compania unor teologi. Se înţelege că nu era un local strălucitor, unde se duc să petreacă oamenii plini de bani, dar nici vreo casă lugubră de felul celor frecventate de artişti şi de hoţi. Era o instituţie mijlocie respectabilă. Mi-aduc aminte şi acum de străduţa îngustă şi de feluritele mirosuri peste care am dat acolo. Dacă mi s-ar întîmplă să le mai simt vreodată, mi s-ar părea că m-am întors acasă. Acelei femei îi datorez faptul că am înţeles, şi cS mai ţin încă minte, sensul unor cuvinte ca lacrimi, inimă, dor, stele, pe care voi, poeţii le folosiţi mereu. Da, iar cît despre stele, Mira, era ceva în fiinţa ei ce te ducea cu gîn- dul la o stea. între ea şi alte femei era aceeaşi diferenţă ca între un cer acoperit de nori şi unul înstelat. Poate şi tu ai întîlnit în viaţa ta femei de acest fel, care emană lumină şi lucesc în beznă, care sînt fosforescente oa iasca.

A doua zi, cînd m-am trezit în hotelul meu din Roma, mi-aduc aminte că m-a cuprins o frică teribilă. M-am gîndit : azi noapte eram beat şi capul mi-a jucat o festă. Asemenea femei nu există.

Gîndul îmi dădea cînd călduri, cînd fiori. Dar m-am gîndit iarăşi, cum stăteam aşa culcat în pat : mi-ar fi fost imposibil să născocesc eu, de capul meu, o fiinţă ca acea femeie. Doar cel mai mare poet ar fi fost în stare. Eu n-aş fi putut niciodată imagina o femeie atît de vie, care să degaje atîta forţă. M-am sculat şi m-am dus direct la casa ei, unde am regăsit-o, exact aşa cum mi-o aminteam.

Mai tîrziu mi-am dat seama că impresia copleşitoare a uriaşei sale forţe, pe care mi-o transmisese, era pînă la urmă falsă ; nu avea nici pe departe cîtă arăta. Realitatea era următoarea :

Dacă toată viaţa ta ai înfruntat vînturile şi curenţii, iar brusc eşti luat la bordul unui vas purtat de un flux puternic şi împins din spate de vînt, cum e al nostru în clipa aceasta, te va impresiona fără îndoială forţa acelui vas. Dar te-ai înşela ; şi totuşi, într-un fel, ai avea şi dreptate, căci s-ar putea spune că forţa apelor şi a vîntului aparţin vasului tău, el singur izbutind, dintre toate corăbiile, să şi le facă aliate. La fel şi eu, sub tutela tatii, fusesem învăţat mereu să înfrunt vînturile şi curenţii vieţii. în braţele acestei femei însă mă simţeam în armonie deplină cu ele şi viaţa însăşi mă ridica şi mă purta în voia ei. Acest lucru mi se părea pe atunci că se datora uriaşei sale forţe. Şl încă nici nu ştiam în acea vreme cît de strîns era ea aliată cu toţi curenţii şi cu toate vînturile vieţii.

După acea primă noapte am fost nedespărţiţi. Nu reuşiseră niciodată pînă atunci să-mi producă vreo satisfacţie legăturile fade de dragoste din ţara mea, care încep în salon cu banalităţi, complimente şi chicoteli, continuă cu atingeri de mînă sau de genunchi, pentru a atinge apogeul, sau ceea ce e considerat în general a fi apogeul, în pat Această iubire a mea romană, care a început în pat, ajutată de vin şi de muzica zgomotoasă şi care s-a transformat apoi treptat într-un fel de curte făcută cu asiduitate şi într-o prietenie necunoscută mie pînă atunci, e singura care mi-a plăcut vreodată. După o vreme o luam cu mine şi petreceam

împreună toată ziua, ■sau toată ziua şi toată noaptea. Am cumpărat o trăsurică şi un cal, cu care ne plimbam prin Roma şi prin Campagna, pînă la Frascati şi Nemi. Cinam la hanuri mici, iar în zori ne opream adesea pe drum lăsînd calul să pască iarba de pe margine, în timp ce noi ne aşezam pe iarbă şi destupam o sticlă de vin roşu, proaspăt şi acru, mîncam stafide şi migdale şi priveam la păsările de pradă ce zburau în oero deasupra dîmpiei întinse şi ale căror umbre alergau alături de trăsurică noastră pe iarba măruntă. Odată, într-un sat, era sărbătoare şi jur- împrejurul fîntînii luceau în noaptea senină lampioane. Am privit *fiesta* de la un balcon. De mai multe ori ne-am dus pînă la malul mării. Era în septembrie, cînd clima e foarte plăcută la Roma. Lumea începe să se arămească, însă aerul rămîne limpede ca un izvor de munte şi ţi se pare ciudat auzind atît de tîrziu ciocîrliile cîntînd peste lat.

Olalla era şi ea cît se poate de mulţumită. Iubea Italia din toată inima şi se pricepea la vinuri şi la mîn- căruri bune. Cîteodată se îmbrăca în toate eulorile curcubeului, cu caşmiruri şi pene, ca iubita unui prinţ şi atunci nici o femeie din Anglia n-ar fi rezistat lingă ea ; in schimb alteori purta basmaua de bumbac a ţărănoilor italiene şi se prindea, alături de ele, în dansurile din sat. Nu găseai atunci o dansatoare mai graţioasă şi mai[1] înfocată ca ea, deşi îi plăcea mai mult să stea cu mine şi să privească dansul celorlalţi. Se arăta extrem de re-ceptivă la orice impresie. Oriunde mergeam împreună, observa mult mai multe amănunte decît mine, deşi, ca vînător încercat, aveam şi eu ochiul destul de ager. în acelaşi timp însă părea că pentru ea nu există mare deosebire între bucurie şi durere, sau între lucrurile plăcute şi cele triste. Le primea pe toate cu aceeaşi bunăvoinţă, ca şi cum în adîncul sufletului ar fi ştiut că toate sînt la fel.

într-o după-amiază ne întorceam, pe la[J] ora asfinţitului, spre Roma şi Olalla, cu capul descoperit, biciuia calul mînîndu-1 în galop. Vîntul

îi răzvrătea buclele negre, dezvelind din nou, în faţa ochilor mei, o cicatrice prelungă de la o arsură, care, asemeni unui mic şarpe alb, se întindea de la urechea ei stingă pînă la claviculă. Am întrebat-o iarăşi, n-o făceam pentru prima dată, unde se arsese atît de rău. N-a vrut să-mi răspundă, ci a început în schimb să-mi povestească de toţi marii prelaţi şi negustori din Roma care o iubeau, pînă ce, rîzînd, i-am spus că nu are deloc inimă. La aceste cuvinte a rămas tăcută o vreme, mînînd mai departe cu toată viteza către asfinţitul ce ne trimitea razele sale puternice drept în faţă.

— Ba da — zise într-un tîrziu —, să ştii că am inimă. Dar e îngropată în grădina unei vile mici şi albe de lîngă Milano.

— Pentru totdeauna ? — am întrebat eu.

— Da, pentru totdeauna — răspunse ea —, fiindcă e locul cel mai minunat de pe lume.

— Dar ce poate fi într-o vilă mică şi albă de lîngă Milano — am întrebat eu iarăşi, gîtuit de gelozie — încît inima ta să rămînă acolo pentru totdeauna ?

— Nu ştiu — spuse. Acum cred că nu mai e mare lucru, pentru că nimeni nu mai îngrijeşte grădina şi nu mai acordează pianul. Poate că s-au mutat nişte străini acolo. Dar a mai rămas clarul de lună, cînd luna e pe cer şi mai sînt sufletele celor morţi.

Vorbea adesea vag şi straniu, dar era atîta delicateţe şi blîndeţe şi umilinţă chiar în cuvintele ei încît mă fermeca de fiecare dată. O vedeam mereu dornică şi-şi dădea toată silinţa să-mi fie pe plac, deşi nu ca servitorul «are devine rigid de teamă să nu-şi nemulţumească stă- pînul, ci ca o fiinţă fabulos de bogată ce revărsa binefaceri asupra mea dintr-un com al abundenţei. Semăna cu o leoaică blîndă, însă cu gheare şi colţi de oţel, care încearcă să-ţi intre pe sub piele. Uneori mi se părea că ■e doar o fetiţă, alteori era iarăşi bătrînă, întocmai ca acele apeducte de acum o mie de ani, ce se ridică deasupra Campagnei aruncîndu-şi

umbrele lungi pe pămînt şi cu zidurile lor vechi, magnifice şi crăpate lucind în soare precum chihlimbarul. Mă simţeam atunci ca un nou-venit pe lume, ca un băieţandru cam prostănac alături de ea. Şi avea întotdeauna acel ceva care mă făcea s-o simt cu mult mai puternică decît mine. Cred că acelaşi lucru l-aş fi simţit şi dacă aş fi fost sigur că poate zbura şi că mă va părăsi şi pe mine şi pămîntul de sub picioarele noastre (oricînd va dori.

Era pe la sfîrşitul lui septembrie cînd am început să mă gîndesc de-acum şi la viitor. Mi-am dat seama că nu puteam trăi fără Olalla. Dacă aş fi încercat să plec de lîngă ea, inima mea s-ar fi întors mereu aici ca rîul la vale. Încît m-am gîndit s-o iau de soţie şi s-o conving să ■vină cu mine în Anglia.

Dacă, atunci cînd am întrebat-o, ar fi avut cea mai mică obiecţie, n-aş fi fost atît de tulburat de purtarea ei cum am fost mai tîrziu. Dar ea a primit pe loo să ’vină. Apoi a devenit mai mîngîietoare şi mai afectuoasă ca oricînd pînă atunci cu mine şi vorbeam îndelung despre cum avea să fie viaţa noastră în Anglia, despre obiceiurile de acolo şi rîdeam împreună de ele. I-am povestit despre tata şi despre pasiunea lui de o viaţă pentru opera italiană, ceea ce cred că era cel mai bun lucru pe care al puteam spune despre el. Ştiam acum că, stînd cu ea de vorbă despre toate astea, n-aveam să mă mai plictisesc niciodată în Anglia.

Cam în acea vreme m-a izbit pentru prima oară faptul că, ori de cîte ori eram cu Olalla, se aţinea în preajma noastră un bărbat pe care nu-1 mai văzusem pînă atunci. De Cîteva ori nu i-am dat nici o atenţie, dar, după **a** şasea sau a şaptea întîlnire, persoana lui a început să mă preocupe şi să-mi stîmeasoă o curiozitate puţin iritată. Omul era un evreu de vreo cincizeci-şaizeci de ani, foarte elegant îmbrăcat, cu degetele pline de diamante şi eu maniere de bătrîn monden distins. Avea un ten foarte palid şi ochi foarte negri. Nu l-am văzut niciodată cu ea, sau în casă, dar îl întîlneam cînd

mă duceam la ea sau cînd plecam, încît mi se părea că se învîrte în jurul ei ca luna în jurul pămîntului. De la început am 6Îmţit, cred, că omul acela avea în toată apariţia lui ceva ieşit din comun, altfel nu m-ar fi chinuit gîndul, care mi se răsucea acum întruna în creier, că exercită o putere tainică asupra Olallei şi că e ca un duh rău în viaţa ei. In cele din urmă am ajuns atît de obsedat de acest personaj încît l-am pus pe valetul meu italian să întrebe la hotelul unde locuia despre el şi astfel am aflat că era un evreu olandez putred 'de bogat şi că se numea Marcus Oocoza.

Mă chinuia tot timpul nedumerirea ce putea căuta un asemenea om în strada unde locuia Olalla şi de ce tot apărea şi dispărea mereu ; pînă la sfîrşit, numai eu jumătate de inimă — căci mă temeam de cele ce-aş fi putut afla —, am întrebat-o chiar pe ea dacă îl cunoaşte. Mi-a pus două degete sub bărbie şi mi-a ridicat-o spre ea, în- trebîndu-mă :

— N-ai observat la mine, *carissime,* că n-am deloc umbră ? Cîndva mi-am vîndut-o diavolului pentru puţină mulţumire sufletească şi veselie. Cu spiritul tău pătrunzător, cred că ţi-ai dat lesne seama că bărbatul de afară nu-i altcineva decît această umbră a mea, cu oare nu mai am nimic de împărţit. Diavolul îi mai dă cîteodată drumul să umble nestingherită. Atunci ea, fireşte, caută să se întoarcă să mi se culce la picioare, ca odinioară. Dar eu nu-i îngădui pentru nimic în lume. Cum să-i îngădui ? Diavolul ar putea profita ca să anuleze pe dată înţelegerea noastră. Aşa că fii liniştit în privinţa lui, iubitule.

Am crezut că, deşi în felul ei ciudat, măoar pentru *o* dată spune adevărul. Dacă mi-a atras atenţia, am observat şi eu că n-avea umbră. Nu se vedea nimic întunecat sau trist în preajma ei, iar vălurile cernite ale grijii, regretului, ambiţiei sau fricii, care par inseparabile de fiinţa tuturor oamenilor — chiar şi de a mea, deşi eram un tînăr destul de lipsit de griji —, se vedeau izgonite în

prezenţa ei. Am sărutat-o, spunîndu-i să lăsăm umhra ei mai departe să vegheze în stradă, iar noi să tragem storurile în jos.

Tot în acea vreme am început să încero un anumit sentiment, pe care am ajuns să-1 cunosc bine între timp, dar pe care, în inoeenţa mea de atunci, l-am oonfundat cu fericirea. Mi se părea că, oriunde mă duc, lumea îşi pierde greutatea în jurul meu şi începe să curgă încet în sus. Totul era numai lumină şi nimic nu avea consistenţă. Nimic nu mi se mai părea masiv. Gastel San Angelo era clădit în aer şi simţeam că aş putea ridica pînă şi bazilica San Pietro doar cu două degete de la locul ei. Nu mă temeam nici că voi fi călcat de vreo trăsură pe stradă, atît de convins eram că întreg atelajul n-ar fi avut mai multă greutate dacă ar fi fost tăiat din hîrtie. Trăiam o fericire absolută, chiar dacă eram puţin buimac de această încredinţare a mea, pe care o luam drept un semn al unei şi mai mari fericiri ce avea să urmeze, o apoteoză, dacă pot spune aşa. Tot universul, şi eu cu el, îşi luase zborul către al nouălea cer. Acum ştiu foarte bine ce înseamnă acest sentiment : e începutul unei despărţiri definitive ; e cocoşul care vesteşte ivirea zorilor. De atunci, în drumurile mele, am văzut ţări sau mulţimi de oameni cuprinse de această aparentă lipsă de greutate, într-un fel, aveam dreptate. în jurul meu lumea îşi luase într-adevăr zborul şi urca spre cer. Numai eu, fiind prea greu pentru a zbura, fusesem părăsit în urmă, pradă singurătăţii neconsolate.

Mă frămînta gîndul că ar trebui să-i scriu tatei să-i spun că nu mă mai puteam însura cu văduva, cînd am primit vestea că unul din fraţii mei, care era ofiţer în marina regală, tocmai sosise cu vasul său la Napoli. Mi-am făcut socoteala că poate era mai bine să trimit prin el scrisoarea şi i-am spus deci Olallei că trebuia să mă duc la Napoli pentru cîteva zile. Am întrebat-o dacă avea să-1 întîlnească pe bătrînul evreu cît timp eram eu plecat, însă ea m-a liniştit promiţîndu-mi că nici nu-1 va vedea, nici

nu-i va vorbi.

Cu fratele meu nu mă împăcăm prea bine. Stînd de vorbă cu el, mi-am dat pentru prima dată seama cum vor apărea planurile mele de viitor în ochii familiei şi am avut un sentiment extrem de neplăcut. Căci, deşi îi con- sideram nişte oameni cu vederi stupide şi inumane, îmi reaminteam acum, întîia oară de cînd o cunoşteam pe Olalla, de atmosfera moartă şi vîscoasă din lumea şi din casa de unde veneam. Cu toate acestea i-am dat fratelui meu scrisoarea, rugîndu-1 să-mi pledeze cauza cît mai convingător pe lîngă tata şi m-am grăbit să mă întorc la Roma.

Cînd am ajuns, Olalla plecase. La început mi-au spus,, de la casa unde locuia, că murise subit de febră. M-am îmbolnăvit de moarte şi timp de trei zile am fost în pragul nebuniei. Dar curînd mi-am dat seama că era o minciună, drept care m-am dus pe rînd la toate locatarele imobilului, implorîndu-le şi amenin ţîndu-le să-mi spună, adevărul. îmi reproşam că n-o scosesem din acel stabiliment înainte de a pleca la Napoli — deşi ce rost ar mai' fi avut, dacă ea tot îşi pusese în gînd să mă părăsească ? O bănuială teribilă mă făcea să asociez dispariţia ei cu persoana evreului şi, la ultima întrevedere cu madama casei, am apucat-o pe aceasta de gît, i-am spus că ştiu totul şi i-am promis că o omor pe loc dacă nu-mi spune adevărul. Cuprinsă de groază, bătrîna a mărturisit : da, el fusese. Olalla a părăsit casa într-o zi şi nu s-a mai întors. A doua zi se prezentase un domn bătrîn evreu, palid şi cu ochi foarte negri, achitase toate datoriile Olal- lei şi-i plătise madamei o sumă frumoasă ca să tacă, împreună nu-i văzuse pe cei doi niciodată. „Şi unde s-au dus ?“, am strigat bolnav, pentru că nu avusesem tăria să-mi răzbun disperarea ucigînd-o pe baborniţa aceea gălbejită. Asta nu-mi putea spune, deşi, dacă se gîndea mai bine, parcă îl auzise pe evreu rostind către servitorul său numele oraşului Basel.

Am pornit neîntîrziat spre Basel, deşi cine nu a

încercat nu-şi poate închipui ee greu e să găseşti, într-un oraş străin, o persoană al cărei nume nici măcar nu-1 cunoşti.

încercarea mi-era cu atît mai mult îngreunată de faptul că nu ştiam în ce mediu al societăţii trebuia s-o caut pe Olalla. Dacă plecase împreună cu evreul, probabil că era o înaltă doamnă la ora asta şi avea să treacă pe lîngă mine în propria ei caleaşcă. Dar atunci de ce o lăsase evreul în acea casă unde o găsisem eu la Roma ? Putea face la fel şi acum, deşi nu izbuteam să-i pătrund motivele. Prin urmare am pornit să scotocesc toate casele de reputaţie dubioasă din Basel şi am dat peste mai multe decît mi-aş fi putut imagina, Basel fiind acel oraş din Europa unde sfinţenia instituţiei matrimoniale e cel mai aprig apărată. Dar nici urmă de ea. Atunci mi-a venit în minte Amsterdamul, unde cel puţin aveam să aflu cîte ceva despre numele de Cocoza. Am găsit, într-adevăr, la Amsterdam locuinţa impunătoare a evreului şi am aflat că era omul cel mai bogat din partea locului şi descendentul unei familii care de trei sute de ani se ocupa cu comerţul de diamante. Se bănuia despre el că era în acea clipă la Ierusalim. Am părăsit deci Amsterdamul urmînd tot felul de piste false, care m-au purtat prin diferite ţări. Cinci luni a durat toată această căutare înnebunitoare. Pînă la sfîrşit m-am hotărît să mă duc la Ierusalim şi tocmai mă întorceam în Italia pentru a lua vaporul de la Genova, iar capul mi-era cuprins de vîrtejul întîm- plărilor din ultimele luni, cînd am poposit, după cum îţi spuneam, la hotelul din Andermatt aşteptînd să traversez a doua zi trecătoarea.

în ziua precedentă îmi parvenise o scrisoare, ce mă urma pas cu pas de cîteva luni, fiind trimisă după mine dintr-un hotel în altul. Era de la tatăl meu, care îmi spunea :

„Acum mă simt în stare să judec purtarea ta cu calm şi înţelegere. Datorez acest lucru faptului că am răsfoit o colecţie de documente de familie, cărora în ultimele trei luni le-am consacrat mult

timp şi atenţie. Studiind aceste documente, mi-a devenit cît se poate de limpede că un destin extrem de ciudat planează, şi a planat, în ultimii două sute de ani asupra familiei noastre.

Am constatat deci că familia noastră e mai bună decît altele prin aceea că dintre noi s-a găsit întotdeauna cîte un membru care să concentreze în persoana sa toate viciile şi slăbiciunile generaţiei lui. Greşelile, care de obicei se împrăştie în tot neamul, s-au adunat mereu pe capul acestui individ anume şi de aceea noi ceilalţi am putut deveni ceea ce am fost şi sîntem.

Parcurgînd aceste documente ale noastre faptul îmi apare ca fiind dincolo de orice îndoială. Am reuşit să identifio pentru şapte generaţii delincventul ales de soartă, începînd cu o soră a bunicii noastre pe nume Elizabeth, asupra purtărilor căreia nu am de gînd să insist aici. Vreau să-ţi ofer numai exemplele unchilor mei Henry şi Ambrose, care, la vremea lor, fără îndoială..."

Şi urma o întreagă listă de nume şi fapte în sprijinul teoriei tatălui meu, care continua :

„Nu ştiu dacă nu cumva încetarea acestei stranii situaţii kru ar fi mai degrabă o lovitură mortală decît o binecuvîntare pentru numele şi familia noastră. Desigur că s-ar pune astfel capăt multor griji şi necazuri, însă rezultatul ar fi că am ajunge cu nimic mai buni decît alţi oameni.

Cît despre tine, te-ai opus mereu cu atîta perseverenţă poruncilor sau sfaturilor mele încît am acum toată îndreptăţirea să cred că ai fost ales pentru rolul de victimă a generaţiei tale. Prin exemplul pe care l-ai dat ai refuzat sistematic să cedezi ispitelor virtuţii şi să meriţi răsplata bunei tale purtări. Am ajuns acum, în ce te priveşte, la o perspectivă destul de filozofică pentru a-ţi da binecuvîntarea mea la împlinirea unei existenţe care să facă din nesupunerea filială, din slăbiciune şi vieiu un exemplu util, prin caracterul lui respingător şi descu- rajant, pentru ceilalţi tineri de o vîrsta cu tine din familia noastră".

Nu l-am mai văzut pe tata niciodată. Dar am aflat veşti despre el de la fostul meu preceptor, pe care, după mulţi ani, l-am întîlnit din întîmplare la Smirna în împrejurări deloc vesele. în aşa măsură se împăcase tatăl meu cu situaţia încît o luase el de soţie pe văduvă. Aveau şi un fiu, pe care îl botezaseră Lincoln. Dar dacă îi alesese acest nume pentru că, la urma urmei, ţinea la mine mai mult decît îmi dădusem eu vreodată seama, sau pentru că voia să scape de senzaţiile neplăcute ce l-ar fi asaltat între orele unu şi trei noaptea în legătură cu un fiu al său Lincoln, asta n-aş mai putea spune.

Citisem de două ori scrisoarea şi tocmai o scoteam din buzunar pentru a ucide timpul cu o a treia lectură, cînd, ridicîndu-mi privirile, am văzut doi tineri intrînd în sufrageria hotelului, odată cu aerul rece al nopţii de afară. Pe unul din ei îl cunoşteam şi m-am gîndit că,

dacă mă vede, va veni să stea eu mine, ceea ce a şi făcut şi astfel am petrecut toţi trei împreună restul nopţii.

Primul din aceşti doi tineri *gentlemen-i* eleganţi şi< manieraţi era fiul unei familii nobile din Coburg, pe care îl cunoscusem cu un an mai devreme în Anglia, unde fusese trimis să studieze procedura parlamentară, căci, voia să devină diplomat, şi de asemenea creşterea cailor, care era şi ocupaţia alor săi. îl chema Friedrich Hohen-emser, dar semăna atît de tare, şi la înfăţişare şi în purtări, cu un cîine pe care îl avusesem cîndva şi care se- numea Pilot încît îi spuneam şi lui la fel. Era un tînăr chipeş, înalt şi blond.

Dar, cum bănuiesc, dragă Mira, că îţi va face plăcere să mă folosesc de parabola ta, am să-ţi spun că pe acest; om viaţa nu voia cu nici un preţ să-1 înghită. El însuşi murea de dorinţa de a fi înghiţit de ea şi cu orice prilej încerca să i se bage cu forţa pe gît, dar ea îl refuza mereu cu aceeaşi încăpăţânare. Se întîmplă să-1 ameţească, din când în cînd cu o iluzie şi să soarbă cîte puţin din. el, deşi niciodată nu lua o înghiţitură zdravănă ; dar pînă şi în aceste împrejurări îl vomita înapoi pe dată. Ce avea, omul acesta de-i întorcea vieţii stomacul pe dos n-aş putea spune ; ştiu numai atît : că toţi oamenii care veneau în preajma lui încercau mai mult sau mai puţin acelaşi sentiment, şi anume că, deşi nu găseau nimic să-i reproşeze, nu aveau pur şi simplu ce face cu el. în felul acesta, din punct de vedere mintal rămăsese la stadiul; unui embrion foarte mic.

Probabil că unui om îi trebuie multă şiretenie sau mult noroc pentru a fi acceptat în lume ca embrion. Prietenul meu Pilot n-a depăşit niciciînd stadiul acesta. Cred că de multe ori îşi dădea singur seama cît de alarmantă era starea lui ; şi era într-adevăr. Ochii săi albaştri trădau uneori reflecţia dureroasă a luptei disperate pentru existenţă ce se purta în fiinţa lui. Dacă afla vreodată la sine însuşi vreun gest original îl

exploata la maximum. Astfel ajungea să vorbească la nesfîrşit despre' o anume preferinţă a sa pentru cutare vin faţă de altul,, ca şi cum ar fi vrut să-ţi bage cu forţa în cap această preţioasă descoperire a lui. Un filozof, despre care am învăţat la şcoală şi pe care tu l-ai fi apreciat, Mira, spu- mea : „Cuget; deci sînt". Tot aşa îşi repeta întruna prietenul meu Pilot sieşi şi lumii : „Prefer vinul de Mozela vinului de Rin ; deci exist". Sau, dacă îi plăcea un spectacol sau un joc, te pisălogea toată seara spunîndu-ţi de ■o mie de ori : „Grozav ce mă distrează chestia asta". Dar nu avea nici un pic de imaginaţie şi, în plus, era cît se poate de onest. Nu era în stare să inventeze singur, deci nu-i rămînea decît să descrie preferinţele pe care le găsea în propria lui fire şi care se distingeau întotdeauna prin puţinătatea lor. Căci, după cum prea bine ştii, Mira, dacă vrei să crezi, trebuie mai întîi să imaginezi şi, fiindcă el >nu reuşea să-şi imagineze cum să fie Friedrich Hohenem- ʲser, nici nu-1 putea produce pe Friedrich Hohenemser.

Spuneam mai devreme că-i dădusem numele unui cîine de-al meu care avea exact aceeaşi fire — neştiind niciodată ce voia sau ce trebuia să facă — şi pe care în •cele din urmă l-am împuşcat. Dumnezeul lui Friedrich Hohenemser s-a dovedit pînă la sfîrşit mai îngăduitor **cu** el.

Cu toate acestea, Pilot se descurca destul de bine în societate, care, pe continentul european, presupun că nu le cere membrilor ei decît un minimum de existenţă. în plus era bogat, avea o piele alb-rozalie şi o pereche de picioare puternice — amănunte în legătură cu care nr avea nici un strop de orgoliu —, iar printre doamnele mai vîrstnice trecea drept un adevărat tînăr-model. La mine ţinea şi îi făcea plăcere că-mi produsese o impresie atît de categorică încît îi dădusem şi o poreclă. Cineva, îşi spunea el, mi-a dat o poreclă. Deci exist.

în timp ce se apropia acum de mine, observam că se petrecuse o schimbare la el. Parcă revenise la

viaţă ; îi luceau ochii. Tot aşa îi luceau ochii şi cîinelui meu Pilot şi dădea din coadă în rarele ocazii cînd spera să-mi fi dovedit că exista cu adevărat. Poate că la el se vedea însă efectul noii sale prietenii cu tînărul *gentleman* care îl însoţea. în orice caz eram convins că nu avea să-mi cînte în strună în seara aceea. Am oftat. Aş fi dat oricît pentru a fi în tovărăşia unui cîine credincios în acea clipă. M-am gîndit cu părere de rău la bătrînii mei cîini din Anglia.

Mi l-a prezentat pe prietenul lui : era un anume baron ‘Guildenstern din Suedia. Nu apucasem să mă bucur nici

zece minute de compania lor că m-au şi informat amîn- doi că, în ţara lui, baronul avea o reputaţie de mare seducător. Vestea aceasta m-a făcut să reflectez — deşi raporturile mele cu restul lumii se desfăşurau doar undeva la suprafaţa gîndurilor mele — ce fel de femei or fi în Suedia. Doamnele ce mi-au acordat onoarea de a se lăsa seduse de mine au insistat toate să hotărască ele care urma să fie punctul central al tabloului. De aceea mi-au şi plăcut, căci aici se şi manifesta varietatea unei îndeletniciri altfel destul de monotone. în cazul baronului însă era clar că centrul de greutate nu fusese de fiecare dată decît el însuşi. L-ai fi bănuit mai degrabă o fire lipsită de entuziasm, chiar şi atunci cînd vorbea de frumuseţile pe care le urmărise, dar constatai că nu-i lipsea, deloc entuziasmul de îndată ce reuşea să-ţi abată privirea, spre ceea ce dorea el într-adevăr să admiri. Din conversaţia lui reieşea că doamnele sale fuseseră toate croite pe acelaşi calapod, însă acest gen de femeie eu nu l-am întâlnit niciodată. Dacă tot era numai el eroul indiscutabil al fiecărei întâmplări, mă miram de ce îşi dădea atîta-osteneală — şi se arăta vizibil dispus să treacă peste orice fel de obstacole — ca să nu obţină, iar şi iar, decît o repetare a exact aceluiaşi episod. Trebuie să recunosc însă din capul locului că, tînăr fiind şi eu, am fost peste măsură de impresionat de apetitul său inepuizabil.

Curînd am înţeles din conversaţia lui, care era foarte vie şi a devenit şi mai vie după ce am golit cîteva sticle împreună, că pentru tînărul suedez cheia existenţei stătea într-un singur cuvânt : întrecere. Viaţa pentru el era o întrecere continuă, în care trebuia să-şi eclipseze cu orice preţ ceilalţi parteneri. Eu însumi fusesem un mare amator de întreceri în adolescenţă, dar, încă de pe vremea cînd eram la şcoală, mi-am pierdut interesul pentru ele, iar în acel moment, afară doar dacă îmi plăcea un lucru sau altul, mi se părea o prostie să mă lupt să-l obţin numai pentru că, din întîmplare, el le

plăcea şi altora. Ceea ce nu i se întîmpla baronului suedez. Nimic pe lumea asta nu îi apărea în sine bun sau rău. Nu aştepta decît o replică sau o dîră de mirosit din partea celorlalţi pentru a pomi să descopere la ce anume ţineau mai mult aceştia şi să încerce să-i întreacă în goana după acel lucru, sau chiar să li-1 răpească. Cînd era singur, se simţea pierdut. Astfel devenise mai dependent de lume decît însuşi Pilot şi-mi înohipui că se temea de singurătate ca de dracul. Trecutul, cum am înţeles din spusele sale, îl vedea doar ca pe o suită de victorii asupra unui şir întreg de rivali, nimic altceva, deşi era mai vîrstnic decît mine. însă nici rivalii, nici victimele nu-1 interesau ■cîtuşi de puţin. Nu era capabil nici de admiraţie, nici de milă şi nu cunoştea nici un alt sentiment decît invidia şi dispreţul.

Şi totuşi nu era prost. Dimpotrivă chiar, aş spune că era foarte viclean. Adoptase atitudinea băiatului de treabă, simplu şi direct, puţin necizelat poate, dar lesne scuzabil datorită firii sale deschise şi deloc prefăcute. Pe acest fond însă, căutătura lui atentă şi iscoditoare te spiona cînd te aşteptai mai puţin, pentru a surprinde ce .anume preţuiai şi a te lăsa cu buza umflată. Fiindcă nu •avea nervii care îi fac pe oamenii obişnuiţi să simtă tensiunea din lucruri, îi compensa fără îndoială printr-o "forţă şi o energie extraordinare şi trecea, în ochii lui şi în ai altora, drept un titan prin comparaţie cu cei înzestraţi cu imaginaţie sau compasiune.

Cei doi se împăcau foarte bine, Pilot fiind măgulit şi amăgit de vicleanul suedez cu iluzia că există — am un prieten, trebuie că gîndea Pilot, care e un mare seducător de inimi ; deci exist —, iar baronul fiind mulţumit că îi pusese în umbră pe toţi foştii prieteni ai tînărului bogătaş german şi că îşi cîştigase admiraţia necondiţionată a acestuia. Cred chiar că s-ar fi simţit mai bine dacă nu ar fi dat de mine acolo. Dar s-au trezit atraşi spre mine ca de un magnet. Pilot pentru a se făli cu prietenul său, iar baronul gata să se arunce după indiferent

ce ar fi constatat că preţuiesc sau doresc eu, ca să cîştige înaintea mea sau să-mi smulgă prin înşelătorie.

Atît de mult mă plictisise după o vreme conversaţia baronului încît — imensă raritate — mi-am întors atenţia către Pilot. De cum i s-a ivit prilejul, acesta a şi început să-mi destăinuie marile evenimente din viaţa lui.

— S-ar putea să nu-ţi convină să fii văzut în compania mea, Lincoln, dacă ai şti totul. Cît timp mă aflu încă

în Elveţia, sînt în perieol. Intr-o ţară cu atîtea tulburări politiee pînă şi pereţii au urechi. Făcu o scurtă pauză pentru a studia efectul cuvintelor sale, apoi continuă r — Vin de la Lucerna.

Acum mi-aduceam aminte că fusese o luptă acolo, dar că Pilot putea fi amestecat în ea nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap.

— A fost lată rău — mai adăugă.

Sărmanul Pilot ! De pe buzele lui, ce zîmbeau jenata pînă şi adevărul suna ca o născocire stîngace. Sînt sigur că baronul ar fi dat drumul unui întreg torent de minciuni şi cu un asemenea aplomb îneît nici o singură clipă auditoriul nu le-ar fi pus la îndoială. Dar Pilot mă informă simplu :

— Am împuşcat un om într-o luptă pe baricade la trei martie.

Ştiam că fusese o luptă de stradă între partidele de la putere, în special partizanii preoţimii pe de o parte şi poporul răsculat de partea cealaltă.

— Serios ? — am întrebat cuprins de un acces puternic de invidie pentru că mă aflam în faţa unui combatant. Ai împuşcat un răsculat ?

Căci pentru mine Pilot fusese întotdeauna o persoană profund respectabilă, dar cu un intelect redus. Or acum era de la sine înţeles că luase partea popilor, ceea ce-mi anula aproape complet motivele de invidie.

Orgolios şi conspirativ, Pilot a făcut semn din cap că nu. După o clipă spuse :

— Am tras în capelanul episcopului de St. Gallen.

Gazetele fuseseră pline de relatări despre această, crimă, iar asasinul era căutat peste tot. Fireşte că m-a interesat să aflu cum de ajunsese tocmai Pilot autorul acelui gest eroic şi l-am pus să-mi povestească totul din fir în păr. Plictisit să audă istoria faptelor glorioase ale altuia, baronul şedea fără să asculte, sorbindu-şi băutura şi studiind oamenii care intrau şi ieşeau.

„Cînd am plecat din Coburg — spunea Pilot — aveam de gînd să rămîn trei săptămîni la Lueema,

la unchiul meu, De Watteville. înainte de plecare, toate doamnele elegante de acasă m-au implorat pe rind să le aduc din Lucerna cîte o bonetă de la o anumită modistă, care ele •spuneau că se numeşte Madame Lola. Această femeie, m-au asigurat ele, era celebră de la un capăt la altul al continentului. Veneau la ea doamne de la marile curţi -şi din toate capitalele Europei să-şi cumpere bonete, iar în istoria croitoriei nu se pomenise încă un asemenea geniu al modei. Cum în mod firesc nu aveam de ce refuza un serviciu doamnelor din oraşul meu natal, am plecat cu buzunarele burduşite de mici eşantioane de mătase şi, ■n-ai să mă crezi, chiar de bucle dfe păr, pentru ca Madame Lola să-şi poată asorta pălăriile la ele. Dar la Lucerna, unde atmosfera era plină de tensiuni politice, am uitat de Madame Lola cu desăvîrşire, pînă într-o seară, cînd mă aflam la masă într-o societate de înalţi demnitari şi politicieni şi, scoţînd batista, mi-a căzut din buzunar un petec mic de satin roz, drept care a trebuit să furnizez o explicaţie. Spre marea mea surprindere, conversaţia s-a îndreptat imediat oătre persoana modistei. Cel puţin bărbaţii însuraţi, dar şi toţi clericii ştiau despre ea. E adevărat, spunea episcopul de St. Gallen, care era de faţă, că femeia avea geniu. Asemeni unei baghete magice, simpla atingere a mîinii ei crea minuni de artă şi eleganţă, iar doamnele cele mari din St. Petersburg şi Madrid şi chiar din Roma, făceau pelerinaje la magazinul ei de pălării. Era bănuită însă de a fi o conspiratoare de primă mînă, care îşi transformase atelierul într-un loc de întâlnire al celor mai periculoşi revoluţionari. Pînă şi în această calitate se dovedea un geniu, o Circe care punea în mişcare şi organiza totul cu mînuţele ei delicate, iar cei mai aspri dintre partizanii ei ar fi fost gata să-şi dea şi viaţa pentru ea.

Atît de insistent am fost pus în gardă asupra acestei doamne încît, firește, a doua zi primul drum l-am făcut direct la firma ei, în strada ce-mi fusese indicată. Cu acel prilej mi s-a părut doar o femeie

extrem de inteligentă şi agreabilă. Mi-a primit toate comenzile şi m-a întrebat despre călătoria mea, despre firea mea şi despre ocupaţia mea. în timp ce eram acolo, a intrat şi a ieşit un tînăr roşcovan, care semăna foarte tare a revoluţionar, însă ea aproape că nu i-a dat nici o atenţie.

în timp ce Madame Lola confecţiona pentru mine bonetele comandate, atmosfera devenea din ce în ce mai

încordată la Lucerna ; furtuna plutea deasupra oraşului- Unchiul meu, care avea o înaltă funcţie în consiliul orăşenesc, a presimţit nenorocirea şi şi-a trimis la castelul său de la ţară soţia şi fiica, sfătuindu-mă şi pe mine să le însoţesc. Dar eu simţeam că nu pot pleca înainte de a o mai vedea o dată pe Madame Lola şi a ridica de la ea pălăriile comandate.

În ziua cînd m-am dus, în fine, s-o vizitez, tulburările de stradă erau atît de intense încît am fost nevoit să merg printr-un întreg labirint de străduţe pînă- să ajung la casa ei şi chiar aşa am izbutit numai cu mare greutate. Dar, intrînd în clădire, am constatat cu stupoare că, de la uşă pînă la pod, toată scara nu era decît o masă clocotitoare de oameni înarmaţi, foindu-se întruna încoace şi încolo. Parcă picasem direct în cazanul vrăjitoarelor. Cine să mai aibă timp de bonetele mele ? Ea însăşi, suită în picioare pe tejghea, vorbea şi împărţea ordine ; cînd m-a văzut, mi-a sărit drept în braţe. «Ah — strigă ea — inima te-a adus pe drumul cel drept în sfîrşit!» Şi, în aceeaşi clipă, toată acea mulţime de oameni, şi noi cu ea, a părăsit clădirea, apucînd-O' în jos pe stradă. M-am lăsat şi eu purtat de val, sau poate că eram atît de plin de entuziasm pentru eroina mea încît m-am dus de bunăvoie. Astfel, într-o secundă, m-am trezit prins într-un schimb de focuri şi m-am aruncat în spatele unei baricade, mereu alături de Madame Lola.

O priveam cum încarcă puştile şi le dă combatanţilor, servindu-se în această sinistră îndeletnicire de toată verva şi îndemânarea pe care o folosea la cusutul bonetelor ei. Oamenii din jurul ei, deşi erau nişte bravi, totuşi se temeau şi aveau, slavă Domnului, destule motive ; numai ea nu se arăta cîtuşi de puţin speriată. Cînd le-întindea puştile luptătorilor de pe baricadă, le dădea odată cu ele şi ceva din temeritatea ei. Se vedea pe feţele lor. Şi, ce-i mai ciudat, eu însumi eram convins în acel moment că nimic n-o putea vătăma sau nu mă putea vătăma pe mine atîta timp cît mă aflam în preajma ei. Ţin minte vorbele

bătrînei noastre bucătărese de la Coburg, care îmi spunea că o pisică are nouă vieţi. Madame

'•Lola, îmi ziceam eu, trebuie că are în ea viaţă cît nouă pisici. în acele clipe îmi apărea intr-adevăr supraumană, deşi, parcă v-am mai spus, nu era o doamnă de obîrşie mobilă, ci o simplă modistă din Lucerna, şi nici prea tînără pe deasupra.

Atunci, cuprins şi eu de mînia ce fierbea în jurul meu, am apucat o puşcă şi am tras în masa de soldaţi şi gărzi municipale ce avansau încet, uroînd strada către noi. Din ■cîte ştiam, s-ar fi putut să-i conducă unchiul meu De Watteville însuşi, dar nici nu-mi păsa de el. în aceeaşi clipă am primit o lovitură puternică, nu ştiu de unde venită şi m-am prăbuşit ca un sac.

Cînd mi-am revenit, mă aflam într-o cămăruţă, iar Madame Lola stătea la căpătîiul patului meu. Am încercat să mă mişc, dar piciorul drept mi-era tot numai bandaje. La început a dat un strigăt de bucurie văzîn- du-mă că desohid ochii, apoi a dus degetul în dreptul buzelor. în penumbra încăperii mi-a povestit cum s-a încheiat lupta şi cum îl împuşcasem pe capelanul episcopului de St. Gallen. M-a conjurat să stau foarte liniştit, în primul rînd pentru că glontele îmi fracturase piciorul, iar în al doilea rînd pentru că situaţia rămăsese încă tulbure în Lucerna. Libertatea mea era în mare pericol şi ea mă ţinea ascuns în casa ei.

Trei săptămîni am stat în podul acelei case, îngrijit de ea. Luptele continuau afară şi uneori se auzeau împuşcături. Dar la rana mea, la ceea ce făcusem, la ce aveau 6ă spună oamenii, chiar la situaţia mea atît de precară abia dacă m-am gîndit vreodată. Mi' se părea că mă ridicasem cumva foarte mult deasupra lumii în care trăisem pînă atunci şi că eram singur acolo sus acum, doar cu ea. Un doctor venea din cînd în cînd să mă vadă, altcineva nimeni. Dar Lola îşi punea şalul pe umeri şi mă părăsea pentru o vreme, rugîndu-mă să stau liniştit pînă la întoarcerea ei. Ceasurile cînd nu era cu mine mi se păreau nesfîrşit de lungi.

Dar, cînd eram împreună, stăteam de vorbă întruna. Acum, dacă mă gîndesc mai bine, îmi aduc

aminte că ea nu spunea mare lucru, în schimb eu puteam în sfîrşit vorbi oricît, aşa cum îmi dorisem întotdeauna. Pentru prima oară în acel pod de oasă am descoperit că înee- peam să înţeleg viaţa şi lumea, pe mine însumi şi pe Dumnezeu. Vorbeam mai ales despre lucrurile măreţe pe care voiam să le realizez în viaţă. îţi dai seama că fapta mea reuşise să mă facă deja cunoscut printre oameni , dar am fost amîndoi de acord că acesta nu era decît începutul.

Ştiam că mulţi din prietenii ei părăsiseră Lucerna şi că ea se expunea la tot felul de pericole de dragul meu ; de aeeea o şi rugam să plece. Ba nu, îmi răspundea ea, nu m-ar fi lăsat pentru nimic în lume. în primul rînd, după isprava mea, revoluţionarii din Lucerna mă priveau toţi ca pe un frate şi oricare din ei ar fi fost gata să-şi dea viaţa pentru mine. Mai era ceva însă, mi-a explicat ea roşind toată : dacă ne găseau tiranii oraşului sau gărzile lor municipale, trebuia să insistăm amîndoi că nu luasem deloc parte la lupte, ci ne aflam împreună pentru că ne iubeam. Ea urma să treacă drept amanta mea, iar eu drept iubitul ei; rana de la picior îmi fusese provocată de un rival gelos. Deşi toată împrejurarea nu era decît o comedie, cuvintele ei m-au făcut să mă simt din nou extrem de fericit şi să încep să visez la ce va urma cînd voi fi sănătos. Vezi, nu ştiu dacă o dragoste adevărată m-ar fi putut face mai fericit de-atita.

în fine, a venit şi seara cînd m-a anunţat că doctorul mă declarase în afară de orice pericol şi că trebuia să ne despărţim. Părăsea Lucerna şi ea în aoeeaşî noapte. Eu aveam să plec în mare taină a doua zi, înainte de răsăritul soarelui. Spunea că un prieten de-al ei îmi pune trăsura sa la dispoziţie şi mă însoţeşte afară din oraş. La auzul acestor vorbe m-a cuprins un fel de groază. Dar mă simţeam încă foarte slăbit. N-am ştiut ce se în- întîmplă eu mine până a fost prea tîrziu. Madame Lola îmi vorbea cu o voce blîndă. Aveam să primesc, spunea ea, o recompensă pentru toată osteneala mea : îmi dăruia toate bonetele pe care le avea în magazin

«Pentru că — zicea — eu nu mă mai întorc la Lucerna.» Şi, cu ajutorul slujnicuţel sale, a făcut de douăsprezece ori drumul în sus şi-n jos pe 6cări, aducînd de fiecare dată cîte un munte de cutii, pe care le-a clădit în jurul meu. M-a cuprins un asemenea rîs încît pînă la urmă nu mă mai puteam opri : eram de-a dreptul îneoat în bonete de toate culorile curcubeului, împodobite cu flori, cu panglici şi cu pene. Podeaua, patul, scaunul,' masa erau pline ; aveam probabil cea mai formidabilă colecţie de bonete din lume. «Iată — a spus ea după ce a umplut camera cu ele — aici ai tot ce-ţi trebuie ca să cucereşti inimile femeilor.» Apoi şi-a pus o bonetă simplă şi un şal şi mi-a luat mina. «Niciodată să nu fii supărat pe mine. Am încercat să-ţi fac numai binele.» Mi-a cuprins gîtul cu braţele ei, m-a sărutat şi a dispărut. «Lola !», am apucat să mai strig înainte de a mă prăbuşi leşinat pe un scaun. Cînd mi-am revenit, am petrecut o noapte îngrozitoare. Nu reuşeam să găsesc nici măcar un singur lucru plăcut spre care să-mi îndrept gîndurile. începuse de asemenea să mă chinuie imaginea omului pe care îl ucisesem şi mi se părea că în toată lumea nu există nici un loc unde să mă pot refugia.

într-adevăr, Lola s-a ţinut de cuvînt. A doua zi dimineaţă, un domn evreu mai în vîrstă şi de o mare eleganţă s-a prezentat în mansarda mea, iar jos, în capul scărilor, am găsit trăsura sa luxoasă aşteptîndu-mă. Apoi m-a condus prin oraş, unde ici şi colo se mai vedeau încă urmele luptelor, întreţinîndu-mă pe drum cu conversaţia lui agreabilă. Cum ne apropiam de marginea oraşului, mi-a spus : «Trăsura baronului De Watteville ne aşteaptă în dreptul parcului cutare. Sentimentele unchiului dumneavoastră au fost însă rănite de purtarea dumneavoastră şi m-a însărcinat să vă spun că ar prefera să vă continuaţi călătoria, în aşa fel încît deocamdată să evitaţi o întîlnire cu domnia sa.»

«Dar unchiul meu nu ştie prin ce am trecut ?»,

am exclamat eu surprins.

«Ba da — răspunse evreul — a ştiut tot timpul. Baronul are însă o mare trecere la clerul din Lucerna şi cel mai probabil este că, fără domnia sa, nu ne-am fi descurcat.

N-a mai scos nici o vorbă şi am mers mai departe în tăcere, eu cu toate gîndurile răscolite.

Trăsura unchiului ne aştepta într-adevăr lîngă un parc, după cum spusese şi evreul. Cînd ne-am oprit, un bărbat a coborît din ea şi s-a apropiat încet de noi : l-am recunoscut pe tînărul cel roşcovan pe care-1 văzusem în •locuinţa Lolei la prima mea vizită, iar mai tîrziu, mi^aminteam acum, pe baricadă. Arăta de parcă ar fi trecut şi el printr-o mare suferinţă. Şchiopăta, iar faţa îi era foarte palidă şi severă cînd s-a înclinat către însoţitorul meu. Dar, cînd a dat cu ochii de mine a zîmbit.

«Deci ăsta-i sticletele din cuşca lui Madame Lola.» «Da — i-a confirmat evreul, zîmbind la rîndul lui — ăsta-i golemul ei.»

Pe atunci nu ştiam ceea ce am aflat mai tîrziu, şi anume că *golem,* în limba idiş, înseamnă o figurină mare de lut în care se suflă în mod magic viaţă, cel mai adesea pentru a făptui o crimă pe care magicianul nu îndrăzneşte s-o comită cu mina lui. Despre golemuri se crede că sînt foarte mari şi puternice.

Cei doi m-au urcat în trăsura unchiului şi ne-am luat rămas bun unii de la alţii. Mergeam tot înainte, dar gîndurile mă asaltau acum din toate părţile şi nu mai izbuteam să mă regăsesc. Mirosul prafului de puşcă de pe baricade, discuţiile noastre despre Dumnezeu şi sărutul Lolei în pod, împreună cu toate acele bonete pe care mi le dăruise, îmi goneau prin faţa ochilor asemeni petelor de culoare ce le vezi după ee ai privit mult în soare. De atunci n-am mai fost în stare să reflectez la faptele măreţe pe care voiam să le împlinesc. Nici măcar nu-mi mai aduc aminte care erau. Atîta ştiu, că l-am ucis pe capelanul episcopului de St. Gallen şi că trebuia

să fiu cu băgare de seamă pînă ce ieşeam din ţara asta. Am văzut şi un doctor, care mi-a spus că piciorul mi-a fost atît de bine fixat de parcă nici n-ar fi fost rupt vreodată^

— Şi de atunci — am întrebat eu — încerci mereu s-o găseşti pe acea femeie şi o cauţi peste tot şi n-ai somn noaptea ?

— Cum ai ghicit ? — s-a mirat Pilot. Da, o caut. Pentru că nu ştiu ce să cred şi cum să înţeleg lucrurile pînă ce n-am s-o întîlnesc din nou. Şi nu mai era tînără, ştii, şi nici de obîrşie nobilă, ci o simplă modistă din Lucerna.

Asta era povestea lui Pilot. în timp ce o ascultam, nu o dată m-a cuprins teama. Multe lucruri sunau alarmant de cunoscute în urechile mele. Mă gîndeam că nu mă îmbătasem niciodată de cînd o pierdusem pe Olalla pînă în acea seară. Mi-era limpede că, deşi băusem doar două sticle de vin elveţian, capul mă trăda. Şi totul din cauză că de multă vreme nu mă gîndeam decît la un singur lucru. Povestea acestui prieten semăna prea tare cu un vis de-al meu. Femeia lui de pe baricade îmi reamintea în mare măsură de purtarea curtezanei mele din Roma, iar cînd, în toiul întîmplărilor, mai intervenea şi bătrînul evreu, atunci era prea de tot şi mintea mea o lua razna. Cît mai e oare, mă întrebam, pînă la nebunie ?

Pentru a lămuri dilema, am continuat să beau.

In timpul povestirii lui Pilot, baronul Guildenstern mă privise din cînd în cînd zîmbitor, iar în cîteva rîn- duri mi-a făcut chiar cu ochiul. Dar, cum istoria dura,, interesul lui s-a stins, drept care a comandat încă o sticlă. A destupat-o şi ne-a umplut din nou paharele.

— Dragul meu Fritz — a intervenit el rîzînd — ştiu şi eu ce îndrăgostite sînt doamnele de bonetele lor. Pentru ele un soţ e cineva care le cumpără bonete de toate formele şi culorile posibile şi apoi Dumnezeu să-i dea sănătate. Dar e cea mai precară piesă de vestimentaţie pe care o poţi scoate de pe o femeie. Eu le lăsam să-şi păstreze boneta pe cap şi după ce tot restul hainelor era pe jos; iar, dacă-i

vorba să-ţi azvîrle ceva în ochi, atunci eu unul prefer cămăşuţa.

— Tu n-ai făcut niciodată curte unei doamne fără să ajungi la cămăşuţa ei ? — a întrebat puţin nervos Pilot, cu privirile aţintite drept în faţă, la ceva ce părea foarte îndepărtat.

Baronul îl studie atent, ca şi cum ar fi fost pe punctul de a descoperi că eşecul şi apetitul nesatisfăcut găseau ecou la un anumit gen de oameni.

— Dragă prietene — spuse el —, în schimbul mărturisirii tale dă-mi voie să-ţi povestesc o aventură de-a mea :

„Acum şapte ani, regimentul meu din Stockholm, «Prinţul Oscar», m-a trimis în Franţa, la şcoala de călărie de la Saumur. Nu mi-am putut încheia stagiul acolo pentru că am intrat în nişte încurcături, dar, cîtă vreme am stat în acel oraş, am petrecut cîteva ceasuri foarte agreabile în compania a doi tineri prieteni, dintre care unul, Waldemar Nat-og-Dag, venise cu mine din Suedia. Celălalt era un baron belgian pe nume Clootz, care făcea parte din noua nobilime şi avea o avere uriaşă.

Datorită unor scrisori de recomandare ale unor mătuşi bătrîne, prietenul meu suedez şi cu mine am nimerit o vreme într-o ciudată comunitate de bătrîni legitimişti ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ ruinaţi din cea mai înaltă aristocraţie, care pierduseră tot ce aveau în timpul Revoluţiei Franceze şi trăiau acum într-un orăşel de provincie de lîngă Saumur.

Erau toţi foarte bătrîni, căci, în tinereţea lor, femeile nu avuseseră zestre ca să se mărite, iar bărbaţii bani ca să întreţină o familie la un nivel potrivit cu rezonanţa numelor străvechi ce le purtau, aşa încît o generaţie tînără nu se mai născuse. întrevedeam cu toţii sfîr- şitul iminent al

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ *Legitimişti* — în Franţa, partizani ai ramurii vîrstnice a dinastiei Bourbon-ilor, detronată în 1830 în favoarea familiei de Orleans, provenită din ramura tînără. (N. t.)

lumii lor, însă pentru ei a fi tînăr era sinonim cu a nu face parte din cercurile cele mai selecte. Doamnele se adunaseră toate să eitească scrisorile mătu- şilor mele, mirîndu-se de condiţiile bizare din Suedia, unde nobilimea mai avea curajul să procreeze.

Mă plictiseam de moarte. Parcă m-ar fi pus cineva într-un raft, lîngă sticlele de vin vechi şi borcanele de murături legate cu pergament şi sigilate.

Se discuta mult în aceste cercuri de o tînără bogată care, de vreun an, închiriase o vilă foarte frumoasă din afara oraşului. O văzusem şi eu peste zidul grădinii în timpul plimbărilor mele ecvestre de dimineaţă. La început nu mi-a trezit nici cel mai mic interes. O credeam si pe ea o membră a trupei acelor călugărite de nevoie. Mă miram doar cum se făcea că însuşirile tinereţii şi prosperităţii nu-i erau imputate ca nişte defecte, ci dimpotrivă, păreau s-o sădească şi mai adînc în toate acele bătrîne inimi uscate din oraş.

S-au grăbit ei înşişi să-mi ofere explicaţia, informîndu-mă că această doamnă îşi consacrase viaţa amintirii generalului Zumala Carregui, care fusese, cred, un erou şi un martir al cauzei regelui legitim al Spaniei, fiind ucis de insurgenţi. în memoria lui ea se îmbrăca mereu în alb, se hrănea doar cu mîncare de post şi apă şi în fiecare an făcea cîte un pelerinaj la momîntul lui. din Spania. Era foarte caritabilă cu săracii şi înfiinţase o şcoală pentru copiii din sat şi un spital. Din eînd în cînd avea viziuni şi auzea voci, probabil vocea blîndă şi solemnă a generalului Zumala. Pentru toate aceste motive era ţinută la mare cinste. Că, înainte de moartea lui, întreţinuse o relaţie mai pămînteană cu martirul nu-i strica în nici ian fel reputaţia. Dimpotrivă, acea adunătură de fete bătrîne de ambe sexe se arăta cît se poate de intrigată de ideea experienţei la această persoană atît de sfîntă, la fel cum, probabil, s-au simţit şi cele unsprezece mii de fecioare martirizate din Koln cînd au fost prezentate, în paradis, unei sfinte cu grad înalt în

ierarhia cerurilor, Sfînta Maria din Magdala.

Dar, cînd a cunoscut-o, inima prietenului meu. Waldemar s-a topit la fel de repede ca şi o bucată de zahăr într-o ceaşcă de cafea fierbinte.

«Arvid — îmi spunea el — niciodată n-am cunoscut o asemenea femeie şi ştiu că a fost vrerea destinului s-o întîlnesc. Pentru că numele meu e Noapte-şi-Zi, iar blazonul mi-e împărţit în alb şi negru. Deci mi-e destinată mie — sau eu ei. Căci această Madame Rosalba are în ea mai multă viaţă decît orice altă fiinţă pe care am cunoscut-o vreodată. E o sfîntă de prima mărime şi-şi poartă condiţia sacră cu vigoarea unui general ce ia cu asalt o fortăreaţă. E ca o floare proaspătă şi plină în mijlocul buruienilor bătrîne şi uscate. E ca o lebădă pe lacul vieţii celei fără de sfîrşit. Asta ar fi jumătatea albă a stemei mele. Dar, în acelaşi timp, şi moartea pluteşte în preajma ei şi aceasta ar fi jumătatea neagră a blazonului familiei Nat-og-Dag. Ideea mea nu ţi-aş putea-o lămuri decît printr-o metaforă ce mi-a sugerat-o cînd o priveam.

De cînd am venit aici am aflat o mulţime de lucruri despre creşterea viţei-de-vie şi mai ales cum, pentru **a** atinge perfecţiunea în fabricarea vinului alb specific acestei regiuni, strugurii sînt lăsaţi pe viţă mai mult decît pentru alte vinuri. în felul acesta, ei se usucă puţin, se coc peste normal şi sînt foarte dulci. în plus, ajung la un stadiu care în franceză se numeşte *pourriture noble* *, iar în germană *Edeljaule* §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ şi care, de fapt, dă vinului parfumul său special.

în tot aerul Rosalbei, Arvid, pluteşte un parfum nemaiîntâlnit la nici o altă femeie. Poate că e adevăratul miros al sanctităţii, sau poate că e tocmai această nobilă putrefacţie, coroziva rugină regală dintr-un vin tare şi rar. Sau poate amîndouă, Arvid, prietene, împreunate intr-un suflet împărţit în alb şi negru, un suflet de Nat- og-Dag.»

în duminica următoare — era în mai — am

---

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Putrefacţie nobilâ. (N. t.)

reuşit să fiu prezentat doamnei Rosalba după slujbă, la un prînz unde fusesem invitat, în casa unui prieten bătrîn.

Deşi în plină ruină, aceşti aristocraţi decăzuţi mai dădeau încă mese respectabile şi nu dispreţuiau nici cîte o sticlă de vin bun. Dar femeia mînca linte cu pîine uscată şi un pahar de apă şi o făcea cu o atît de sinceră şi încîntătoare modestie încît dieta ei părea foarte nobilă şi nimeni n-ar fi cutezat s-o îmbie cu altceva. După masă, în salonul întunecos şi aerisit, a întreţinut adunarea cu aceeaşi sinceră şi încîntătoare modestie, povestind o viziune pe care o avusese de curînd. Se trezise pe o pajişte întinsă şi înflorită, spunea ea, în mijlocul unei mulţimi de copilaşi, fiecare cu cîte un mic nimb în jurul capului, iar nimburile erau clare ca flacăra unei luminări. Apoi venisq la ea Sfîntul Iosif însuşi pentru a o vesti că se afla în paradis şi că urma să fie doica acelor copii, care, i-a explicat el, nu erau alţii decît primii din lungul şir al martirilor şi anume pruncii din Bethleem ucişi de Irod. I-a arătat de asemenea ce plăcută era misiunea ei, căci, întocmai cum Mîntuitorul pătimise şi murise în locul oamenilor, tot aşa acei prunci pătimiseră şi muriseră în locul Mîntuitorului. La auzul acestor cuvinte o cuprinse o mare beatitudine, spunea ea şi-i declarase cu un suspin de fericire lui Iosif că nici nu şi-ar fi dorit altceva în vecii vecilor decît să îngrijească de pruncii martirizaţi şi să se joace cu ei.

Eu nu cred prea mult în viziuni sau în paradis, dar, în timp ce această tînără îşi depăna povestea, nu am pus nici o clipă la îndoială că văzuse într-adevăr cu ochii ei ceea ce descria sau că fusese aleasă pentru paradis. Atîta viaţă respira toată fiinţa ei încît te convingea că alegerea fusese cum nu se poate mai nimerită ; micii martiri,aveau să se distreze acum precis de minune.

Odată, în timpul povestirii, şi-a ridicat privirile. Doamne, ce ochi ; emana din ei o forţă extraordinară ; iar cînd îi surprindeai căutătura — pfff !, erai mort.

Cum stăteam însă aşa, ăscultînd eu însumi pătruns şi privind la cercul ei fericit de bătrîni discipoli, începeam să mă conving tot mai tare că în toată povestea asta era şi o parte de înşelătorie foarte subtilă. Poate că Rosalba era într-adevăr o sfîntă de prima mînă şi revărsa binefaceri asupra bogaţilor şi săracilor deopotrivă dintr-un corn al abundenţei. Şi poate că îl iubise şi pe generalul Zumala Carregui, în care caz eroul era demn de toată invidia. Dar nu el fusese unica ei pasiune pe lumea asta, după cum nici acum ea nu trăia numai şi numai întru amintirea lui. Monogamia — căci ea există şi am fost iubit de femei cu înclinaţie reală spre mono- gamie — se vede la o femeie. Intre călugăriţă şi prostituată mai e posibilă confuzia, dar pe acele femei din India care se spune că cerşesc să fie alături de soţul lor pe rugul funerar le recunoşti îndată cînd le vezi. Sau, meditam eu, această lebădă neprihănită de Rosalba îşi numără amanţii pe mărgelele rozariului, sau e vreo fată bătrînă perversă — căci nu mai era chiar tînără ; trecuse de treizeci de ani — care, în disperare de cauză, pozează în ochii legitimiştilor mei drept iubita unui general.

Rosalba nu mă privise mai mult de o singură dată, însă ştiam că era conştientă de prezenţa mea. Deşi stăteam departe unul de celălalt, contactul între noi se realiza la fel de strîns ca şi cum ar fi dansat un *pas-de- deux* în mijlocul scenei, cu un corp de balet bătrîior grupat în jurul nostru. Iar cînd s-a îndreptat către geam să privească după trăsură, faldurile rochiei sale albe şi valurile de păr negru se legănau şi unduiau doar pentru mine.

Mă gîndeam : nu avusesem încă niciodată în viaţa mea un rival mort. Ia să vedem acum ce e în stare generalul Zumala. De Paşti urma să ascult o predică despre Sfînta Maria Magdalena — oare această Marie sacră ar fi fost mai greu de sedus decît celelalte omonime ale ei, sau mai uşor ? Bătrînul cal de front, se zice, saltă capul cînd aude chemarea goarnei.

Curînd am devenit un vizitator asiduu al castelului lui Madame Rosalba. N-aş putea spune dacă societatea bătrinilor aristocraţi avea idee de pericolul ce-o ameninţa pe sfînta lor. Am fost acceptat ca însoţitor al ei în vizitele caritabile la copii şi la săraci. O consultam adesea în privinţa sufletului meu la început. îi mărturiseam multe din păcatele mele, dar nici unul nu părea s-o impresioneze în mod deosebit. Poate că le cunoştea chiar ea însăşi. Cred însă că m-a sfătuit de bine şi, dacă aş fi vrut cu adevărat să mă îndrept, ar fi trebuit să-i urmez poveţele, îşi păstra mereu aceeaşi atitudine serioasă, dar agreabilă şi părea chiar să ţină la mine, în schimb în duetul nostru amoros era lentă în mişcări. în ce mă privea, eu aveam răbdare. Trebuia să nu-1 scap din ochi pe amicul Walde- mar şi atunci îi rezervam o surpriză plăcută Rosalbei la sfîrşitul dansului.

Un lucru mi se părea ciudat în acea casă. Eu am pri- jnit o educaţie luterană, iar bunica m-a dus mereu la biserică în ziua de Crăciun. Am ascult^multe predici şi cunosc diferenţa dintre sfinţenie şi păcătoşenie la fel de bine ca bătrînul nostru pastor Methodius, chiar dacă gusturile noastre se contraziceau puţin în această privinţă. Dar, pe onoarea mea de ofiţer, la ea era greu să le deosebeşti. Predica teologia cu atîta voluptate de parcă masa Domnului ar fi fost un adevărat ospăţ pentru epicurei, iar cînd vorbeam despre dragoste, o făcea să pară o joacă de copii la grădiniţă. Asta nu-mi plăcea la ea. Am avut o doică în copilărie care credea în vrăjitorie şi uneori, în prezenţa Rosalbei, ciudat, îmi aminteam de poveştile sumbre ale bătrînei mele Maja-Lisa. Chiar aşa stînd lucrurile, o asemenea vrăjitoare plină de sfinţenie şi o sfîntă mai desfrînată ca ea nu întîlnisem în viaţa mea.

Pînă la urmă am obţinut totuşi promisiunea unui *rendez-vous* la ea acasă într-o vineri după-amiază tîr- ziu. în orice caz toată lumea se ducea la înmormîntarea văduvei unui mareşal, moartă la o sută de ani. Era pe la sfîrşitul lui iunie. Cum mă

cam plictisisem de tergiversările ei, mi-am zis : sau reuşesc în vinerea asta, sau nu mai fac în viaţa mea dragoste cu o femeie.

Toată istoria s-ar fi terminat, sînt sigur, altfel, dacă n-ar fi intervenit ceva la Saumur. Dar s-a întîmplat că în oraş a poposit pentru o săptămînă un evreu bătrîn din Spania. Tot ce avea el era *nec plus ultra.* Se vorbea mult despre caleaşca, despre servitorii, despre diamantele lui. Dar ceea ce a sucit capul tuturor ofiţerilor de la şcoala noastră de călărie au fost o pereche de cai andaluzi, pe care îi adusese cu el. Erau, mai ales unul din ei, cei mai frumoşi cai pomeniţi în Franţa. Nici regimentul meu din Suedia nu avea asemenea exemplare. în plus, fuseseră dresaţi în manejul regal din Madrid, încît era mai mare ruşinea să se afle acum în mîinile unui evreu, şi civil pe deasupra.

Din cauza acestor cai am neglijat-o cîteva zile pe Madame Rosalba, atît de mult se vorbea despre ei. Puţini dintre noi erau destul de bogaţi ca să-i poată cumpăra şi, cu toate acestea, onoarea ne obliga să nu-i lăsăm să părăsească Saumur-ul. Pînă la urmă baronul Clootz, care era milionar şi un tînăr cu mult spirit, ne-a făcut într-o seară, după cină, o propunere la cinci dintre noi, care eram de mţjjtă vreme cei mai buni prieteni şi camarazi ai lui. El a promis că va cumpăra calul evreului şi îl va oferi drept premiu cîştigătorului unei întreceri în care urma să dovedim fiecare dacă sîntem buni de ceva sau nu. Regulamentul întrecerii prevedea că trebuia să parcurgem călare, într-o singură zi, trei mile franceze, să bem trei sticle de vin din cel produs prin partea locului şi să facem dragoste cu trei femei pe rînd. Ordinea acestor isprăvi rămînea la alegerea noastră, dar calul evreului avea să fie al celui care sosea primul la locuinţa baronului Clootz, după îndeplinirea condiţiilor cerute.

Propunerea lui a fost primită cu mare entuziasm şi toomai îmi stabileam în minte ordinea diferitelor probe, trecînd în revistă femeile frumoase din oraş şi din împrejurimi pe care le cunoşteam, cînd mi-am dat seama că ziua aleasă pentru întrecere era

tocmai cea a *rendez-* vous-ului meu cu Madame Rosalba. Din amîndouă punctele de vedere ziua fusese aleasă pentru acelaşi motiv, şi anume că lumea bună a oraşului va fi ocupată cu înmormîntarea şi nu-şi băga nasul în treburile noastre.

Eram totuşi încrezător în forţele mele şi, cum mergeam braţ la braţ cu tînărul Waldemar, mă gîndeam că totul era o glumă bună. El încă o mai diviniza pe Rosalba de la picioarele piedestalului pe care o aşezase ; mai mult, voia să treacă la catolicism de dragul ei, ba chiar, bănuiesc, să se călugărească. Trebuia să-i ascult adesea panegiricile la adresa ei. Cu toate acestea, după o discuţie aprigă, l-am convins şi pe el să participe la întrecere. Cred că voia să i se înfăţişeze neapărat Rosalbei pe calul spaniol, căci era im călăreţ destul de bun.

Fără să mă laud, am fost punctual la *rendez-vous-ul* de la castelul Rosalbei în acea vineri după-amiază. Slujnica — pentru că nu mai era nimeni în casă ; plecaseră cu toţii la înmormîntare — m-a condus în budoarul stă- pînei sale, tocmai în turn, pe o scară nesfîrşită de piatră. Jaluzelele erau lăsate, camera era cufundată în semiobscuritate şi răcoroasă ca o catedrală cînd veneai de afară. Peste tot erau crini albi, ce făceau aerul greu de respirat din cauza parfumului lor.

Pe o masă erau pregătite pahare şi o sticlă din cel mai bun vin pe care l-am gustat vreodată, un Château Yquem sec, a treia mea sticlă din ziua aceea.

Rosalba mă aştepta. Era îmbrăcată, ca întotdeauna, simplu, dar adiase asupra ei parcă un suflu de aer proaspăt, care-i dădea o frumuseţe infinită.

Dacă ceea ce mi s-a întîmplat mai apoi în acel turn poate părea oarecum fantastic şi de necrezut, o poveste cu zîne sau cu stafii mai degrabă decît o idilă, vina nu-i a mea. E adevărat că era o zi fierbinte ; noaptea s-a şi abătut o furtună puternică

peste oraş ; iar eu, venind de pe drumul prăfos şi tîrîndu-mi cu destulă greutate cizmele de călărie, nu eram nici eu prea stăpîn pe judecata mea. Poate să fi fost mai îndrăgostit decît îmi dădeam singur seama, căci totul părea să mă îndrepte spre Rosalba ; chiar precedentele sticle de vin şi cursele de galop nebunesc nu erau decît cuvenitele ceremonii de iniţiere pentru această clipă supremă a iubirii. Dar mi-aduc aminte cu toată limpezimea ce s-a întîmplat.

N-aveam mult timp de pierdut. Uşor ameţit cum eram şi cu toată camera legănîndu-se sub ochii mei, cuvintele îmi veneau ca un şuvoi şi curînd m-am trezit ţinînd-o în braţe. Hainele îi ajunseseră cam în neorîn- duială. Semăna cu un crin în mijlocul furtunii, albă, cu faţa udă şi elătinîndu-se. Dar mă ţinea la distanţă prop- tindu-şi braţele întinse în pieptul meu.

«Ascultă-mă puţin — spuse ea. Sîntem singuri. Nu mai e nimeni în toată casa decît noi doi şi servitoarea care te-a adus aici, fata aceea drăguţă. Nu te temi ? Arvid — începu ea apoi — ai auzit vreodată povestea lui Don Juan ?»

Atît de intens mă privea încît a trebuit să-i răspund că ascultasem chiar şi opera *Don Giovanni.*

«Ţi-aminteşti — a continuat ea — de momentul cînd statuia Comandorului vine să-1 ia ? O statuie asemănătoare se află şi pe mormîniul generalului Zumala în Spania.»

«Atunci mai bine să-1 ţină acolo sub ea», am răspuns.

«Aşteaptă — mă opri ea. Rosalba a fost a generalului Zumala Carregui. Dacă îl trădează, biata Rosalba trebuie să dispară. Dar o operă trebuie să aibă, mai devreme sau mai tîrziu, şi un act cinci. Iar tu, lumina mea din Nord, vei fi eroul lui. Căci ţi-e onoarea în joc, precum a unei femei. Şi n-ai avea nici o milă pentru Sfîntă Maria din Magdala. Rosalba a fost un balon de săpun strălucitor, dar, cînd îl vei sparge, nu vei rămîne decît cu puţină udătură. E adevărat că venise

timpul să dispară. Oamenii, şi însuşi creatorul ei, se îndrăgostiseră prea tare de ea. Tu îi oferi un sfîrşit tragic. Nimeni pe lume, cred, n-ar fi reuşit mai bine. Ai meritat să intri în scenă.»

«Atunci lasă-mă să intru», i-am cerut cu răsuflarea tăiată.

«N-ai nici un pic de milă pentru biata Rosalba ? — m-a întrebat ea. Nu-ţi pasă că în felul acesta îşi pierde ultimul ei refugiu şi că va fi bîntuită de duhuri şi osfn- dită pe veci ?»

«Nici tu n-ai milă de mine», am strigat.

«Ah, cît greşeşti — a exclamat ea. Tocmai pentru tine, Arvid, sînt îngrijorată şi-mi pare nespus de rău. Te-aşteaptă un viitor înspăimîntător — un deşert, un pustiu — ce chinuri ! Te-aş ajuta dacă aş putea ; dar mi-e cu neputinţă. Gîndul la Rosalba nu ţi-ar folosi la nimic ; exemplul ei nu te-ar ajuta deloc. Amintirea ceasului de faţă s-ar putea să-ţi facă bine după aceea, dar nici asta nu-i sigur. O, iubitul meu, dacă, pentru a te mîntui, ţi-aş oferi în dar un cal minunat, înşăuat şi pregătit jos, în grajd şi destul de focos ca să te poarte în galop departe de iremediabila cădere şi pierzanie a amîndurora şi dacă aş trimite-o cu tine pe servitoarea cea drăguţă care te-a condus pînă aici, să-ţi arate din nou drumul, te-ai duce ? Căci curind — a mai spus ea, în- dreptîndu-şi mult spatele, cu mîna pe pieptul meu, ca şi a mea pe al ei şi vorbind precum o sibilă — s-ar putea să fie prea tîrziu şi să auzim pasul fatal pe scară, călcînd cu marmură pe marmură.»

în agitaţia ce ne cuprinsese, părul ei negru, care de obicei îi atîrna numai zulufi de-o parte şi de alta a feţei, s-a răsfirat pe spate şi atunci am văzut că avea într-adevăr pe gît semnul vrăjitoarei. De la urechea stingă şi pînă la claviculă se întindea o cicatrice adîncă şi albă ca un şarpe mic...“

La aceste cuvinte ale baronului Pilot a sărit ca ars :

— Cum ? Ce-ai spus ?

— Am spus — repetă baronul cu răbdare şi mulţumit de impresia ce o producea povestea lui —

că de la urechea stingă pînă la claviculă se întindea o cicatrice, ca un şarpe.

— Asta am auzit — strigă Pilot. De ce repeţi cuvintele mele ? Madame Lola, modista din Lucerna, avea o asemenea cicatrice pe gît şi ţi-am descris-o chiar eu cu mai puţin de un ceas în urmă !

— Nici o vorbă n-ai pomenit despre aşa ceva — spuse baronul.

— Nici o vorbă ?! — strigă Pilot spre mine.

Eu însă rămăsesem complet mut. Mă gîndeam : visez. Acum sînt absolut sigur că visez. Hotelul ăsta, Pilot, baronul suedez — totul nu-i decît un vis. Dumnezeule mare, şi ce coşmar ! Mi-am pierdut, în sfîrşit, definitiv minţile şi în clipa următoare Olalla va intra pe uşa aceea repede, cum apare ea mereu în visele mele. Şi, stăpînit de acest gînd, mi-am aţintit ochii spre uşă.

In timp ce noi stăteam de vorbă, alţi călători intraseră din cînd în cînd în hotel şi fie luaseră loc în foaier, fie îl traversară pentru a urca spre apartamentele lor. Acum intră o doamnă cu servitoarea ei ; trecură pe lîngă noi repede şi abia simţit. Doamna purta o pelerină neagră, ce-i acoperea şi capul şi faţa. Servitoarea avea părul strîns în jurul capului cum poartă femeile elveţiene şi ducea pe braţ nişte şaluri. Erau două apariţii atît de modeste încît nici măcar baronul nu le acordă vreo privire. Numai după ce dispăruseră de o vreme, Pilot, oprin- du-se din dezbaterea sa înflăcărată cu baronul, se ridică drept ca o statuie şi privi în urma lor. Cînd l-am întrebat rîzînd — căci băusem destul de mult pentru a ne considera fiecare unul pe celălalt ridicoli — ce păţise, şi-a întors faţa sa lată către noi.

— Aia — a strigat el peste măsură de emoţionat, dar şi din cauza sonorităţii propriei sale voci — a fost ea. Aia a fost Madame Lola din Lucerna.

Fulgerul nebuniei a lovit în aceeaşi clipă, dar nu pe mine, ci pe Pilot. Şi, cu toate acestea, nimeni n-ar fi putut spune ce avea să urmeze acum ; într-adevăr, după revelaţia lui, parcă recunoşteam şi eu

un anumit aer familiar în apariţia acelei femei. Pilot începuse să-şi smulgă părul din cap.

— Hai, băiete — i-am spus luîndu-1 de braţ. Nu-i nevoie să înnebuneşti. Mergem chiar acum la portar, care trebuie s-o cunoască şi îndată aflăm dacă femeia asta nu-i cumva moaşa din Andermatt, care o să descoperim că n-are nimic în comun cu Fecioara din Orleans.

Tot rîzînd, l-am tras pînă la loja portarului şi acolo ne-am apucat să-1 chestionăm pe elveţianul cel chel despre noii sosiţi. La început omul, fiind ocupat cu numărul unor cufere elegante, nu ne-a prea dat atenţie.

— Uite-aici — i-am spus — o plată mare pentru un serviciu mic. Doamna cu *juste-au-corps* ********** negru e cumva o revoluţionară care a inspirat uciderea capelanului episcopului de St. Gallen ? Sau o mistică ce şi-a dedicat viaţa amintirii generalului Zumala Carregui ? Sau e o prostituată romană ?

Privindu-mă îngrozit, bătrînelul a scăpat pînă şi creionul din mînă.

— Doamne păzeşte — a exclamat el — nu ştiu despre ce vorbiţi, domnule. Doamna care tocmai a trecut prin sufragerie şi care ocupă camera numărul nouă nu-i altcineva decît soţia domnului consilier Heerbrand din Altdorf. Consilierul e cel mai important bărbat al oraşului şi a rămas văduv, cu o familie numeroasă. Actuala doamnă consilier e văduva unui viticultor italian şi are o proprietate în Toscana ; de aceea tot merge în Italia şi se întoarce. La Altdorf, unde am trei nepoate în serviciu la case mari, doamna e foarte stimată. Dumneaei dă tonul pentru tot oraşul şi-i umblă faima că joacă bine cărţi.

— Iată, dragă Pilot — i-am spus eu însoţindu-1 înapoi către scaunele noastre, căci el prescris ar fi rămas pe loc, stană de piatră, dacă i-aş fi dat

---

********** Rochie strînsă pe corp, (fr.) (N. t.)

drumul — prozaica soluţie a enigmei noastre. Putem dormi liniştiţi la noapte în camerele opt şi zece, avînd-o l-a mijloc, de cealaltă parte a zidului, pe distinsa doamnă consilier.

Cum nu eram prea atent pe unde merg, m-am izbit de un om care venea încet spre noi prin sufragerie, aju- tîndu-se de un baston. Mi-am cerut scuze şi, în momentul cînd şi-a ridicat uşor ţilindrul în semn de răspuns, l-am recunoscut pe bătrînul evreu Marcus Cocoza, pe care îl ştiam de la Roma. într-o frîntură de secundă a trecut însă mai departe, făcîndu-se nevăzut pe aceeaşi uşă ca şi femeia.

După primul acces de adevărată teroare pe care l-am avut privindu-i chipul palid şi ochii întunecaţi, adînci, m-a cuprins o furie ce m-a scuturat din cap pînă în pi- eioare. încă din tinereţe reuşesc să mă mînii greu, tu ştii doar, Mira. Dar, cînd mă înfurii cu adevărat, simt o imensă uşurare. Fusesem abătut, dezamăgit, batjocorit, foarte multă vreme incapabil de orişice, iar disperarea mea atinsese punctul ei culminant odată cu întîlnirea acestor doi prieteni acolo, în hotelul dintre munţi. Mă gîndeam : chiar dacă toate lucrurile de pe lumea asta ar fi realmente împotriva mea şi toate la fel de condamnabile, acum venise momentul decisiv. Cel puţin aşa simţeam în acea clipă. Mai tîrziu am reflectat că nu ceva anume în fiinţa mea determinase schimbarea, ci doar proximitatea femeii. Trecuse la nici doi metri de mine, eliberîndu-mi sufletul cu foşnetul rochiei sale ; vînturile vieţii îmi suflau din nou în pînze, curenţii ei se aflau acum în puterea mea !

Am privit către ceilalţi doi : şi ei îl recunoscuseră pe bătrînul evreu. Dar în acea clipă stăteau înmărmuriţi de uimire. Toată vraja ţesută de poveştile lor îi înconjura, la fel ca şi pe mine, sau poate că erau amîndoi numai nişte zămisliri ale imaginaţiei mele. Nu avea prea mare importanţă. Brusc mă hotărîsem să încolţesc destinul într-o fundătură. Am scos deci cartea mea de vizită, am scris pe ea numele bătrînului evreu şi o provocare

în toată regula, cerîndu-i să ne întîlnim neîntârziat, apoi am trimis chelnerul să i-o ducă în cameră. Nu simţeam nici cea mai mică teamă faţă de omul pe care Olalla îl numise umbra ei. îl credeam într-adevăr o apariţie a diavolului, dar trebuia să-1 văd cu orice preţ. Chelnerul mi-a adus răspunsul că o întâlnire a noastră era cu neputinţă. Bătrînul domn se culcase şi trimisese valetul să-i aducă ceva cald de băut, drept care uşa era încuiată şi nu voia să fie deranjat de nimeni. I-am explicat că era vorba de o chestiune extrem de importantă, însă chelnerul a refuzat categoric să mai insiste. îl cunoştea prea bine pe oaspetele hotelului lor, care călătorea în propria sa ca- leaşcă şi cu propriii săi servitori şi era un om de o bogăţie incomensurabilă.

— Dar a mai călătorit pe aici în compania doamnei Heerbrand ? — am întrebat eu.

— Nu, niciodată — a răspuns nenorocitul, speriat probabil de privirile mele.

După părerea lui, doamna şi' domnul nici măcar nu se cunoşteau.

Mă cuprindea groaza la gîndul că va trebui să aştept toată noaptea înainte de a putea lămuri situaţia. Dar, cum nu aveam ce face, mi-am tras un scaun mai aproape de cămin şi am început să scormonesc tăciunii, neîn- drăznînd să mă duc la culcare. Mi-era teamă că femeia va părăsi hotelul devreme, încît l-am chemat înapoi pe chelner, i-am dat bani şi i-am spus să mă anunţe a doua zi dimineaţă cînd doamna de la numărul nouă se va pregăti de plecare.

— Domnule — a spus tînărul —, dar să ştiţi că doamna a plecat.

— A plecat ? — s-a auzit strigătul meu, însoţit, ca un dublu ecou, de exclamaţia baronului şi a lui Pilot.

Da, plecase. Nici nu a ieşit bine din foaier pe o uşă că s-a şi întors la loja portarului pe alta, foarte tulburată şi a poruncit imediat o trăsură, care s-o ducă în aceeaşi seară pînă la mănăstire. I-a mai spus portarului că o aşteptase o scrisoare la hotel, prin care era anunţată că sora ei din Italia trăgea

să moară. Trebuia deci cu orice chip să-şi continue călătoria.

— Dar se poate urca prin trecătoare — am întrebat eu — acum noaptea şi pe o asemenea furtună ?

Chelnerul era de părere că doar cu foarte mare greutate, însă ea insistase, ba chiar dublase şi triplase preţul, îşi frînsese mîinile de durere încît pînă la urmă înmuiase inima vizitiului. Căci cine-i putea rezista doamnei Heer- brand ? Ea nu era o doamnă ca toate celelalte. Şi plecase. Probabil că auzisem şi noi roţile trăsurii.

Adevărat. Auzisem tocmai zgomot de roţi.

Şi iată-ne rămaşi ca trei cîini de vînătoare la gura vizuinii de unde vulpea a fugit.

Nu aveam nici o îndoială că apariţia bătrinului evreu fusese adevăratul motiv al plecării ei grăbite. Acesta era de fapt un vrăjitor şi un diavol, un duh rău care o ţinea cumva pe frumoasă în puterea sa. Timp de o clipă am fost cuprins de cea mai adîncă deznădejde la gîndul că nu pot ajunge la el pe loc să-1 omor. S-ar crea prea mare agitaţie şi lumea din jur m-ar împiedica. Nu-mi rămînea altă soluţie decît s-o urmez şi s-o apăr de el. La acest gînd inima mea şi-a luat zborul spre înălţimi ca o ciocîrlie.

Ne-a fost foarte greu să facem rost de încă o trăsură, dar am reuşit pînă la urmă, datorită baronului, care a dat dovadă de multă energie şi eficienţă la înlăturarea acestui obstacol. Vedeam cum cei doi prieteni, care nici nu bănuiau interesul meu personal în toată istoria, erau complet surprinşi de zelul ce-1 depuneam în împrejurările create. Baronul, care mă credea foarte beat, nu era încă ostil ideii de a mai avea încă un spectator la isprăvile sale. Pilot îmi lua sîrgul drept o dovadă a prieteniei ce i-o purtam. Deşi părea tot timpul că fusese lovit de muţenie, a încercat să dea totuşi glas recunoştinţei sale.

—- Du-te dracului, Pilot — i-am spus, la care s-a mulţumit să-mi strîngă doar mîna.

In cele din urmă, cu mare cheltuială, am

obţinut trăsura dorită şi am pornit toţi trei spre mănăstire.

Vîntul sufla cumplit, iar pe drum stratul de zăpadă crescuse. De aceea şi trăsura noastră mergea foarte aiurea, tot cu hopuri şi poticneli, iar cîteodată se oprea cu totul. Stăteam înăuntru, fiecare ghemuit în cîte un colţ. Din momentul cînd am pătruns în atmosfera înăbuşitoare din interiorul trăsurii, iar geamurile au fost curînd acoperite de zăpada ce le izbea cu putere, n-a mai scos nimeni nici o vorbă. Sînt sigur că fiecare din noi ar fi simţit o mare plăcere dacă ceilalţi doi ar fi păţit ceva în timpul acestui drum. în ce mă priveşte, m-am trezit îndată complet absorbit de gîndul de a o revedea pe Olalla, înelt lumea exterioară a rămas undeva departe în urmă şi a dispărut pentru mine. Urcam întruna. După mine, puteam urca şi pînă în ceruri. Dacă aş fi fost liber să mi-1 aleg, cerul meu ar fi fost fără îndoială furtunos şi bîntuit de rafale înfricoşătoare de vînt.

Pe măsură ce înaintam, drumul devenea tot mai pieptiş, iar ninsoarea mai deasă. Vizitiul şi însoţitorul lui nu vedeau nici la cîtiva paşi în faţă. Deodată se simţi o zdruncinătură mai puternică decît toate celelalte şi trăsura se opri în loc. Ieşind de sub apăratoarea lui, vizitiul a deschis uşa, trimiţând o pală de vînt şi de viscol înăuntru şi, acoperit el însuşi tot de zăpadă, ne-a urlat mînios că nu mai putea scoate trăsura din gropniţele în care nimerise.

Am ţinut un scurt conciliabul înăuntru, fără nici o importanţă pentru vreunul din noi însă, căci nimeni n-ar fi abandonat călătoria tocmai acum. Am ieşit afară înche- indu-ne la paltoane şi ridieîndu-ne gulerele, apoi, gîrbo- viţi ca nişte moşnegi, ne-am continuat urmărirea.

'Ninsoarea se oprise. Cerul era aproape senin. Luna, .'gonind pe după vălurile subţiri de nori, ne lumina calea. In schimb vîntul era cumplit acolo sus. Mi-am adus aminte, în clipa cînd am coborît din trăsură, de un basm pe care îl ascultam în

copilărie şi în care o vrăjitoare bă- trînă ţinea toate vînturile cerului închise într-un sac. Tre- cătoarea asta, mi-am spus, trebuie să fie sacul cu pricina. Vînturile captive se zbăteau cu furie şi se năpusteau drept in jos, ca nişte dulăi turbaţi prinşi de zgardă. Uneori păreau a se prăvăli de sus vertical în creştetele noastre, pentru ca în clipa următoare să se pornească de ■- jos stîrnind zăpada pînă în tăriile cerului. Fusese şi în trăsură frig, dar acolo, căci eram aproape de vîrful trecă- torii, aerul era atît de tăios de parcă cineva ne-ar fi vărsat în cap o găleată de apă îngheţată. Abia mai puteam respira. Dar toată acea dezlănţuire a elementelor îmi făcea bine. într-o lume şi într-o noapte ca aceasta o voi găsi si ea va avea nevoie de mine.

Siluetele tovarăşilor mei de drum, chiar la un braţ distanţă nişte simple umbre pe întinderea de zăpadă, nu mă interesau cîtuşi de puţin. Simţeam că acea căutare era numai a mea şi curînd am luat un anumit avans faţă de ei. Pilot nu se mai vedea. Baronul se menţinea destul de aproape, dar fără să mă ajungă.

Deodată, după vreo oră de mers şi la o cotitură a drumului ce ocolea o stîncă, un obiect mare, pătrat şi sprijinit într-o rînă se înalţă ca un turn masiv în faţa mea. Era trăsura Olallei. Rămăsese împotmolită ca şi a noastră şi pe jumătate răsturnată, dar nu se vedeau nici caii, nici vizitiul prin preajmă. Am deschis violent uşa ; a răsunat strigătul de groază al unei femei. Era servitoarea pe care o văzusem la hotel. Stătea ghemuită pe podea şi îngropată sub şaluri. Era singură şi, convingîndu-se că nu voiam nici s-o ucid, nici s-o prad, mi-a strigat că vizitiul lor deshămase caii pentru a-i adăposti undeva, căci trebuise, ca şi al nostru, să renunţe la nădejdea de a continua dru- mul. Dar unde era stăpîna ei ?, am strigat la rîndul meu. Plecase mai departe pe jos. Fata era îngrozitor de speriată şi, descriindu-mi fuga stăpînei sale şi pericolul ce-o ameninţa, ofta şi plîngea întruna şi abia reuşea să vorbească. M-am

smuls din strînsoarea ei, căci nu mai voia să-mi dea drumul, şi i-am trîntit uşa în faţă. Ce groază, ce pericole, mă gîndeam, trebuie să fi plutit în acea trăsură încît o femeie să plece mai departe singură în puterea nopţii şi în plină sălbăticie a muntelui ? Cu ce anume o speria atît de tare bătrînul evreu din Amsterdam ?

Am rămas poate un sfert de oră lîngă trăsură, ceea ce i-a permis baronului să mă ajungă din urmă. Cele două felinare ale trăsurii mai ardeau încă şi, cînd s-a apropiat din spate şi a început să-mi vorbească, îi vedeam, în chip ciudat, sub razele reci ale lunii, faţa cuprinsă de flăcări stacojii. La adăpostul trăsurii am schimbat cîteva cuvinte. Apoi am pornit din nou, mergînd o vreme alături.

într-un loc unde drumul devenea şi mai abrupt, am zărit, prin ceaţa vârtejurilor de zăpadă ce se tîra pe jos ca fumul unui tun, o formă întunecată, la vreo cincizeci de metri în faţă, care putea semăna cu o siluetă umană. La început părea că tot apare şi dispare şi-mi era greu din cauza nopţii şi a furtunii s-o urmăresc cu privirea. După o vreme însă, deşi n-am micşorat distanţa dintre noi, ochii mei s-au obişnuit cu misiunea lor şi n-au mai pierdut-o din vedere. Pe acel drum greu şi pieptiş mergea la fel de repede ca mine şi mi-a revenit în minte gîn- dul fantezist de altădată că, dacă ar dori, ar putea zbura. Vîntul îi răvăşea întruna hainele. Cînd le umfla, părînd că vrea să i le smulgă, încît arăta ca o bufniţă speriată, cu aripile înfoiate, cînd le înfăşură strîns în jurul ei, încît, mergînd, părea, pe picioarele ei înalte, o barză ce aleargă pe pămînt adunînd elan să-şi ia zborul.

Proximitatea baronului îmi devenise insuportabilă. Dacă, după şase luni de căutare, îmi fusese dat s-o întîl- nesc tocmai în această trecătoare, Olalla nu putea fi decît a mea. N-avea nici un rost să încerc să-i explic lui aşa ceva. M-am oprit şi, cum s-a oprit şi el odată cu mine, l-am apucat de piept şi l-am împins înapoi. Urcuşul îl obosise. Răsufla greu şi făcuse de cîteva ori pînă atunci popas. Dar violenţa gestului şi expresia de

pe faţa mea l-au trezit la viaţă. Acum pentru nimic în lume nu m-ar fi lăsat să merg mai departe singur. I-am văzut ochii şi dinţii scăpărind în aceeaşi clipă. Timp de cîteva minute ne-am luptat pe acel drum pietros şi el a reuşit să-mi doboare de pe cap pălăria, care s-a rostogolit cît colo. Tinîndu-l în continuare însă de haine cu mîna stingă, i-am tras o lovitură puternică drept în figură, care l-a făcut să-şi piardă echilibrul. Cum drumul era alunecos, a căzut şi s-a rostogolit înapoi. Dar, în cădere, a mai apucat să prindă un capăt al fularului meu şi puţin a lipsit să nu mă gîtuie cu el. Blestemînd acea nenorocită întîrziere, am pornit iarăşi, înfierbîntat şi tremurînd tot din cauza efortului.

Cum eram acum iar singur şi convins că o voi prinde pînă lit urmă pe Olalla acolo, în inima munţilor, m-a cuprins o imensă fericire, dar şi acea frică pe care o încercasem prima oară lîngă trăsură. Amîndouă mă împingeau înainte cu egală putere. Mi-a trecut din nou prin minte, urmînd jos, pe pămîntul întunecat, traiectoria lunii de sus, din cer, că probabil înnebunisem. Era, într-adevăr, o situaţie demenţială, numai bună pentru o fantezie dramatică montată pe o scenă romană. Alergam după femeia iubită, iar ea fugea în noapte cît o ţineau picioarele de repede, încredinţată că eram acelaşi vechi duşman al ei şi al meu, care ne despărţise iniţial şi pe care eu doream să-l ucid. Nu întorcea nici măcar o dată capul, iar a o striga împotriva vîntului ar fi fost zadarnic. Amîndoi ne încordam, de asemenea, la maximum puterile în această întrecere de-a fuga şi urmărirea ; însă, chiar aşa, înain- tînd cocoşaţi ca doi bătrîni, nu reuşeam să parcurgem mai mult de două mile într-o oră. Dar cel mai ciudat şi mai îngrijorător pentru mine era cum putea ea să mă confunde cu bătrînul evreu. Şi pe străzile Romei şi în foaierul de la Andermatt acesta umblase foarte încet şi sprijinindu-se în baston. Eu în schimb eram tînăr şi un bun atlet pe deasupra : atunci cum putea să mă confunde cu el? Nu era el în realitate un diavol, sau

poate avea puterea de a trimite diavolii în locul lui ? Am început să mă simt ca un emisar, manevrat de el de la distanţă. Poate că mă aflam, fără să ştiu, în puterea lui ; sau devenisem cumva, împotriva voinţei mele, unealta bătrînului vrăjitor din Amsterdam ?

în timp ce toate aceste gînduri mi se învîrteau prin cap, cîştigam încet în distanţă. Apoi, incitat de apropiere şi înnebunit de dorinţa de a o prinde şi a o ţine în braţele mele, am făcut cîteva ultime salturi grăbite. Deodată pelerina ei lungă, umflată de vînt, m-a lovit peste faţă şi în clipa următoare am fost lîngă ea, am întrecut-o puţin şi, întorcîndu-mă, am oprit-o. A nimerit direct în braţele mele şi, dacă n-aş fi prins-o eu, s-ar fi prăbuşit cu: siguranţă. într-o clipă eram strîns îmbrăţişaţi sub lumina de gheaţă a lunii. Lipiţi unul de altul de forţa elementelor, gîfîiam şi ne sufoca pe amîndoi lipsa aerului.

Vezi tu, Mira, prietene, mare lucru e şi nebunia omenească. Alergasem după acea femeie convins că în momentul cînd o voi ajunge voi prinde odată cu ea şi fericirea mea pierdută la Roma. Nu-mi mai aduc aminte ce am vrut să fac atunci — s-o iau în braţe, s-o iubesc chiar acolo, în munţi, sau, poate, s-o ucid, ca să nu mă mai chinuie a doua oară. Cred că o clipă am dorit şi acest lucru, cum o ţineam aşa în braţe şi-i simţeam răsuflarea pe obraz, iar trupul ei mult rîvnit stătea lipit strîns de al meu. Totul n-a durat însă decît foarte puţin. Şi boneta ei şi pălăria mea fuseseră luate de vînt. Faţa ei întoarsă, albă ca fildeşul, cu ochii mari ca două lacuri adînci, se afla acum foarte aproape de a mea. Am văzut pe chipul ei groaza ce i-o inspiram. Nu de bătrînul evreu fugise, ci de mine.

Multi ani mai tîrziu, fiind surprins de o furtună pe Mediterana, am privit timp de o clipă în ochii unui şoim, care încercase de mai multe ori zadarnic să se salte pe velatura vasului meu, pînă ce a fost înghiţit de un vîrtej şi azvîrlit pe vecie în valuri. Avea exact aceeaşi privire ca Olalla atunci, în trecătoare. Şi pasărea era copleşită şi înnebunită de teamă, epuizată de efort şi fără nici o speranţă.

Presupun că arătam la fel de îngrozit ca şi ea cînd am înţeles ; i-am urlat numele de două sau de trei ori la rînd. Dar nu mai avea nici aer, nici putere să spună ceva, oric^ şi nu sînt sigur nici că m-a auzit.

Acum, dacă o feream întrucîtva de vînt, părul ei lung, negru şi hainele întunecate i s-au lăsat în jos pe lîngă trup. Mi se părea că începe să-şi schimbe forma şi să se prefacă în braţele mele într-o coloană. După ce am stat aşa o vreme, am întrebat-o :

— De ce fugi de mine ?

M-a privit. în cele din urmă a reuşit să îngaime două cuvinte :

— Cine sînteţi ?

Am tras-o mai aproape de mine şi am sărutat-o de două ori. îi simţeam faţa rece, dar proaspătă. A stat nemişcată, lăsîndu-mă s-o sărut. Sau poate că fulgii de zăpadă şi aerul îngheţat îi apăsau buzele, nu gura şi obrajii mei.

— Olalla — i-am spus — toată viaţa mea te-am căutat prin lumea asta. Nu putem fi odată împreună, aici şi acum ?

— Sînt singură aici — răspunse ea după un timp. Dar dumneavoastră m-aţi speriat. Cine sînteţi ?

Asta era prea de tot şi mi-am zis că deocamdată ajunge cu joaca. Deci am tăcut şi am cîntărit situaţia. N-o puteam lăsa în beznă şi pe un asemenea vînt singură. I-am dat puţin drumul, sprijinind-o însă cu braţul meu drept.

— Doamnă — am spus — eu sînt englez şi întîmpla- rea face să călătoresc prin aceşti munţi blestemaţi. Numele meu e Lincoln Forsner şi nu cred că e nimerit ca o doamnă să umble singură pe un drum atît de prost şi la o oră atît de tîrzie. Prin urmare, dacă îmi veţi permite să vă însoţesc pînă la mănăstire, mă voi simţi extrem de onorat.

A reflectat puţin, lăsîndu-se parcă mai tare pe braţul meu şi mi-a răspuns :

— Mi-e imposibil să merg mai departe.

Se vedea cît de colo că nu mai poate. Dacă n-aş fi ţinut-o eu, s-ar fi prăbuşit. Ce era de făcut ? Privi ea însăşi de jur împrejur, apoi în sus, către lună. După ce şi-a mai recăpătat întrucîtva echilibrul, a spus :

— Numai puţin să mă odihnesc. Să stăm undeva amîndoi, să ne odihnim ; ca să pot merge pe urmă cu dumneavoastră pînă la mănăstire.

M -am uitat după un loc adăpostit şi am văzut unul deloc rău, nu departe de unde ne aflam, sub o stîncă mare ce se boltea deasupra drumului. Zăpada fusese viscolită pînă sub acoperământ, dar în fundul găvanului nu pătrundea vîntul. Aveam cinci sau şase metri pînă la el. Am sprijinit-o sau am dus-o în braţe pînă acolo, nu' mai ştiu. Mi-am scos pelerina şi fularul cu care baronul era cît pe-aci să mă gîtuie şi i-am încropit un loc cît mai moale. Noaptea începuse să se limpezească. întreg peisajul era imaculat de alb şi luminos, doar din cînd în cînd un nor acoperea discul lunii. Şedeam alături de ea şi nu speram decît că vom avea măcar un scurt răstimp de tihnă, aici, pe vîrful muntelui.

Olalla stătea aproape de mine, atingîndu-mi chiar umărul, calmă şi absolut prietenoasă. Simţeam din nou în prezenţa ei un lucru de care-ţi vorbeam mai devreme, şi anume că durerea şi suferinţa n-o tulburau, ci toate lucrurile erau mai mult sau mai puţin egale pentru ea. Stătea în trecătoarea friguroasă şi pustie întocmai ca o fetiţă pe o pajişte înflorită, cu rochiţa plină de florile pe care tocmai le-a cules.

După o vreme am întrebat-o :

— Ce împrejurare vă aduce în munţii aceştia, doamnă ? Eu mă aflu aici deoarece caut ceva, dar fără noroc. Mai voiam, de asemenea, să vă fiu de folos şi îmi pare rău că v-am speriat, căci acum îmi va fi cu atît mai greu să vă pot ajuta.

— Da — răspunse ea după o vreme — nu e uşor de trăit, pentru nici unul din dumneavoastră. La fel era şi cu Madame Nanine. Voia ca fetele să ştie ce

înseamnă disciplina, dar în acelaşi timp voia să nici nu ne distrugă spiritul, căci atunci n-am mai fi fost de nici un folos în casa ei.

Madame Nanine era patroana casei din Roma despre care ţi-am povestit. Iar ea a rostit prietenoasă aceste cuvinte, ca pentru a-mi arăta bunăvoinţă. Evident,, se gîn- dea că,'întrucît fusesem îndeajuns de amabil să pretind că mi-era total străină, ea îmi va răspunde admiţînd că ne cunoscusem cu multă vreme în urmă.

I-am spus :

— Aici doar e atît de frig. Mîine, cînd veţi coborî de cealaltă parte a trecătorii, veţi simţi adierile primăverii, în Italia e primăvară acum, iar la Roma cred că s-au şi întors rîndunelele.

— E într-adevăr primăvară ? — a întrebat ea. Nu, nu-i încă. Dar va veni curînd şi atunci va fi foarte plăcut pentru dumneavoastră, care sînteţi atît de tînăr.

— Ştii, Mira — spuse Lincoln întrerupîndu-se din povestire — că acum pentru prima dată mă gîndesc la ora aceea petrecută acolo sus, în munţi, cu ea ? Nu mi-o- amintesc decît pas cu pas, dacă pot spune aşa, pe măsură ce-ţi povestesc ţie. Nu ştiu de ce nu m-am gîndit niciodată la ea pînă acum. Să fie luna care mă ajută să-mi amintesc ? Era şi ea de faţă atunci.

— Doamnă — i-am spus—, dacă am fi acum în ţara mea, cînd am ajunge din nou printre oameni, v- aş pregăti o băutură întăritoare... da, cred că o fiertură de ghimbir ar fi numai bună... v-ar şi încălzi.

I-am descris apoi băuturile noastre tari, care se beau la gura căminului iarna, cînd vii de afară cu degetele de la mîini şi de la picioare îngheţate. Am ajuns treptat să vorbim despre mîncăruri şi băuturi şi despre cum ne-am descurca dacă am rămîne blocaţi pentru totdeauna acolo. Era plăcut că puteam vorbi şi că ne auzeam acum fără a striga.

Aşa cum arăta găvanul acela de sub stîncă, era pentru amîndoi ca o locuinţă, cum nu avusesem niciodată împreună. Mi se părea că totul s-ar potrivi acolo şi că pînă şi tata, dacă-i puteam cumva chema spiritul, mi s-ar fi alăturat bucuros şi mîndru. Ea nu a vorbit mult, ci a rîs doar puţin către mine. Nici eu nu am vorbit tot timpul. Am stat acolo vreo trei sferturi de oră, cred. îmi dădeam seama ce periculos ar fi dacă am adormi.

Deodată am zărit o lumină pe drum şi două siluete care o însoţeau jalnice, oprindu-se din timp în timp. Erau Pilot, mort de oboseală şi sugrumat de efortul urcuşului şi baronul, ce se sprijinea de braţul lui şi şchiopăta sub clarul de lună pe cărarea anevoioasă. Aveam să aflu după aceea că suedezul îşi scrîntise glezna în cădere, iar Pilot, care venea în urma lui, îi dăduse primul ajutor. După aceea baronul îl trimisese înapoi să ia felinarul de la trăsura Olallei, pe care îl purtau acum după ei cu mare greutate, fiind amîndoi rebegiţi de frig.

Ghinionul meu a fost că s-au oprit să adune puteri pentru a-şi continua drumul şi au pus felinarul jos chiar în dreptul adăpostului nostru. Pilot nu ne-a văzut; nu observa niciodată nimic din cele ce se petreceau în jurul lui. în schimb baronul, deşi şchiopăta şi se făcuse livid la faţă de durere, nu scăpa nimic din ochi şi avea o privire ageră ca de linx. S-a întors, trăgîndu-1 şi pe Pilot cu el odată. La vederea lor m-am ridicat în picioare. Mă gîndeam că poate era mai bine că ne găsiseră ; ei doi mă vor ajuta s-o duc pe Olalla pînă la un adăpost.

Nu cred că baronul ar mai fi dorit o revanşă a primei noastre lupte, dar se vedea că fierbe de mînie împotriva mea. Probabil că era întotdeauna greu de învins într-o luptă cu un adversar la fel de puternic ca şi el. Dar, de data aceasta, bănuiesc, se simţea mai tare şi datorită lui Pilot. Precis că-i povestise acestuia înfruntarea noastră, descriindu-mă ca pe un nebun ori ca pe un beţiv.

— Ei poftim — a exclamat el —, urmărirea s-a încheiat şi englezul a cîştigat-o. Imediat a şi profitat de ocazie, chiar pe un ger de minus zece grade. N-ar fi trebuit să-i dăm atîtea amănunte incitante. Pînă azi el n-a cunoscut decît femeile din ţara lui, iar noi i-am sucit minţile cu poveştile noastre. Hai s-o vedem acum şi noi pe doamnă, Fritz.

Cum se apropiară de noi, păreau amîndoi nişte păsări funeste. Pilot a întors felinarul în aşa fel înoît lumina să cadă pe Olalla. Se ridicase şi ea între timp şi stătea lîngă mine, dar fără a se sprijini acum deloc pe braţul meu.

Baronul o privea atent. La fel şi Pilot.

— Deci tu eşti, într-adevăr, sfînta mea Rosalba — spuse primul — şi te-ai oprit o clipă din drumul tău spre cer. Iţi doresc mult noroc în noua ta ocupaţie, mai plăcută, desigur.

Observasem cum, la cuvintele sale, Olalla îşi reţinea cu greu rîsul. De fapt, de cîte ori îl privea pe suedez, îi venea să rîdă. Era foarte palidă însă şi, cu fiecare minut, paloarea ei creştea.

Pilot, care ţinuse pînă atunci felinarul şi rămăsese ca orbit de lumina lui, a făcut acum şi el un pas către noi şi a privit-o drept în ochi.

— Madame Lola, dumneata eşti ? — a strigat el.

— Nu, nu sînt eu — a răspuns femeia. Faceţi o confuzie.

Pilot a rămas foarte încurcat şi a început să se tragă iarăşi de păr. Credeam că o să-1 apuce nebunia acolo şi în aceeaşi clipă.

— Te rog în genunchi, spune-mi adevărul. Cine eşti: atunci ?

— N-ar avea nici o importanţă pentru dumneavoastră
— a răspuns ea. Oricum, tot nu vă cunosc.

— Ştiu că eşti supărată pe mine — a strigat el — pentru că am spus şi altora povestea noastră. Dar nu mai ştiam ce să fac. De cînd ne-am văzut ultima oară, judecata m-a părăsit cu totul. Sînt nefericit, Madame Lola. Spune-mi cine eşti de fapt.

La lumina felinarului am văzut că hainele Olallei se întăriseră şi luceau acum de zăpada îngheţată pe

ele, care îi acoperea complet şi pantofii. Dar încă n-o luam s-o- duc de acolo, ci stăteam şi ascultam.

Deodată Pilot s-a lăsat in genunchi dinaintea ei, în zăpadă.

— Madame Lola — a strigat el din nou — salvează-mă. Dumneata eşti singura fiinţă de pe lume care mă poate salva. Săptămînile acelea petrecute la Lucerna au fost singurele fericite din toată existenţa mea. Şi tot ce mi-a reuşit vreodată în viaţă ! Am ajuns acum să le uit pînă şi pe ele. Spune-mi cine eşti !

Aici baronul a luat felinarul pe care Pilot îl pusese în zăpadă şi l-a ridicat la înălţimea capului său. Cred că îl tulbura să-şi vadă companionul decăzut în aşa hal.

— Această Madame Rosalba, *elle se moque des gens* †††††††††††††††††††††††††
— declară el. De altfel mi s-a spus încă de la început. Dar cu Arvid Guildenstern nu ţine gluma. Această doamnă sfîntă are pe spate o aluniţă brună. Cred că toţi trei la un loc putem afla destul de repede cine e cu adevărat.

Am privit spre Olalla : se abţinea din nou să nu rîdă. în schimb i s-a adresat plină de blîndeţe lui Pilot :

— Dacă v-aş fi cunoscut vreodată, nu v-aş fi făcut nici un rău. Dimpotrivă, aş fi încercat să vă dăruiesc puţină bucurie. Dar eu nu vă cunosc. Şi acum lăsaţi-mă să plec.

S-a întors încet către mine şi m-a privit, încredinţată că voi fi de partea ei. Aşa aş fi fost în urmă cu zece minute faţă chiar cu întreaga lume, dar e uimitor ce repede izbuteşte să te corupă tovărăşia rea. Auzindu-i pe ceilalţi doi că o cunosc de atîta timp, m-am întors şi eu, care mă aflam atît de aproape de ea prin comparaţie cu ei şi am privit-o insistent.

— Spune-le — am strigat la rîndul meu. Spune-le cine eşti !

---

†††††††††††††††††††††††††††††† îşi bate joc de lume, (fr.) (N. t.)

Şi-a îndreptat către mine ochii ei mari, negri şi strălucitori, apoi în sus, către lună. Trupul întreg i-a fost scuturat de un fior.

— Vom face lumină în tot acest mister — a adăugat baronul — cînd vom pune mîna pe moşul tău evreu. Mi se pare mie că el ţi-a ţinut cutia cu farduri la toate deghizările tale.

— Despre cine vorbiţi ? — se miră Olalla, rîzînd uşor. Nu-i nici un moş evreu prin apropiere.

— Dar nu departe de aici — spuse baronul — ne vom întîlni cu toţii iar la mănăstire.

La această veste a rămas nemişcată, ca o statuie. Iar această nemişcare a ei faţă de ceilalţi îmi era insuportabilă. I-am spus :

— Te scap eu de cei doi, însă, pentru Dumnezeu, spune-mi, te rog, măcar de data asta adevărul : cine eşti ?

Nu s-a întors şi nu m-a privit. Dar în clipa următoare a făcut exact lucrul pe care mă temeam întruna că îl va face : şi-a întins aripile şi şi-a luat zborul. Sub globul alb al lunii, cu o mişcare amplă, s-a smuls dintre noi, arun- cîndu-se în calea vîntului, care i-a umflat pe dată hainele. Spuneam şi mai devreme că, în timpul fugii ei la deal, îmi semănase cu o pasăre mare ce foloseşte forţa vîntului pentru a se ridica de la pămînt. Acum parcă ar fi fost iarăşi un lăstun negru cînd aleargă la vale pe o costişă sau pe un acoperiş pentru a prinde elan şi a-şi lua zborul. Timp de o secundă parcă ar fi purtat-o vîntul, apoi, fugind direct de-a curmezişul drumului, s-a azvîrlit cu toată forţa în prăpastie, făcîndu-se nevăzută.

Nu am avut vreme s-o opresc şi în prima clipă am vrut s-o urmez şi eu în abis. Dar, de pe marginea pră- pastiei, am descoperit că nu căzuse mult, ci doar pînă la o cornişă mai proeminentă, cu vreo cinci-şase metri mai jos. In lumina tulbure, părea să se fi prăbuşit cu faţa în jos, acoperită de pelerina ei largă.

M-am trezit cu Pilot plîngînd alături de mine şi, toţi trei împreună, ne-am căznit mai mult de o oră

s-o ridicăm de acolo. Ne-am tăiat pelerinele cu cuţitul la lumina felinarului şi am legat fîşiile laolaltă. Cînd am fost gata, am lăsat felinarul peste marginea drumului, în gol. Misiunea noastră a devenit şi mai dificilă cînd, brusc, felinarul s-a stins, căci luminarea dinăuntrul lui arsese pînă la capăt, iar ninsoarea, care stătuse pînă atunci, s-a pornit din nou.

Prima oară cînd m-am coborît, n-am nimerit cornişa şi am rămas agăţat în aer. în cele din urmă am reuşit să pun un picior pe marginea ei. Olalla părea fără strop de viaţă. Capul îi căzu înapoi cînd i l-am ridicat, întocmai precum corola unei flori moarte şi totuşi trupul ei nu era complet rece. Am vrut să-i leg funia improvizată în jurul mijlocului. Dar nu ajungea. Cînd au tras-o în sus, trupul ei inert se lovea de stîncă în chip groaznic. A trebuit să le strig celor doi s-o coboare înapoi, în braţele mele. Cornişa pe care ne aflam era strimtă şi acoperită cu un strat gros de zăpadă. Cea mai mică mişcare se făcea anevoie. Sub noi se căsca o prăpastie înfricoşătoare şl o dată sau de două ori m-a cuprins disperarea că n-am s-o pot vedea odată sus. M-am gîndit apoi cum trebuie să-i fi sunat întrebarea mea încît s-o împingă pînă la urmă spre o moarte sub clar de lună plină.

Pînă la sfîrşit am făcut un fel de laţ în care am pus un picior şi am izbutit s-o leg cumva strîns de mine, apoi le-am strigat celor de sus să ne tragă. Ne-au tras mai repede şi mai lesne decît mi-aş fi putut închipui. Cînd am desprins-o de mine, iar eu am căzut lat, incapabil să mă mai ţin pe picioare, am auzit mai multe voci în jur strigînd că nu era moartă.

Cînd am putut ridica din nou capul, l-am văzut, fără nici o surprindere de această dată, pe bătrînul evreu din Roma, Amsterdam şi Andermatt în mijlocul nostru. Caleaşca lui aştepta în apropiere, iar vizitiul şi valetul său ajutaseră să ne tragă în sus pe Olalla şi pe mine. Cum reuşise să-şi aducă trăsura greoaie în toiul nopţii şi pe un drum atît de greu tocmai pînă acolo rămînea o enigmă ; numai

pentru un evreu totul e cu putinţă.

Am urcat-o pe Olalla în trăsură, iar evreul m-a obligat să urc şi eu lîngă ea, căci mîinile şi picioarele îmi sîn- gerau. Şedeam înăuntru, alături de el, ţinînd în poală picioarele Olallei şi amintindu-mi cum îl întîlnisem prima oară la Roma. Mi-era foarte sete şi frig : transpirasem din abundenţă, iar aerul rece al nopţii mă pătrunsese pînă la .oase. Am ajuns în cele din urmă la clădirea mare şi cubică, din piatră masivă, a mănăstirii ; prin cîteva ferestre răzbătea- afară lumina. Oamenii ne-au ieşit în întîmpinare.

Am primit niste vin fierbinte de băut şi cineva mi-a spălat mîinile. Cînd am întrebat apoi de Olalla, am fost condus într-o cameră mare, unde pe o masă ardeau două luminări.

Zăcea, la fel de nemişcată ca înainte, pe o targă aşezată direct pe podea. Cred că au vrut s-o ducă într-o cameră, dar au renunţat. Nu-i descheiaseră decît puţin hainele. Era acoperită cu o pătură mare de blană, care era a evreului. Ţinea capul uşor întors pe pernă, iar o umbră întunecată îi acoperea o jumătate a feţei.

Bătrînul evreu şedea pe un scaun alături, tot în mantia sa îmblănită ca şi afară, cu ţilindrul pe cap şi spriji- nindu-şi bărbia în baston. Nu-şi dezlipea ochii întunecaţi de pe chipul ei şi abia dacă schiţa vreo mişcare. Privind la pendula cea mare din cameră, am fost surprins să constat că nu era decît ora trei după miezul nopţii.

M-am aşezat şi eu, fără a scoate multă vreme nici un cuvînt. Dar, cînd a bătut încă o dată ceasul, m-am hotărît să-i vorbesc evreului. Voiam să ştiu dacă o ucisesem pe Olalla cu întrebarea mea şi el era singurul care mă putea lămuri. I-am vorbit puţin, iar el mi-a răspuns foarte politicos. I-am povestit apoi tot ce ştiam despre ea şi l-am rugat, fiindcă tot stăteam şi aşteptam, să-mi spună amă- nunte în plus. O vreme a părut că nu voia să vorbească. Dar pînă la urmă cuvintele i-au venit cu multă energie. Pilot şi baronul se aflau acum şi ei de faţă. Pilot s-a ridicat de pe scaunul său şi a venit

de la celălalt capăt al încăperii s-o vadă, apoi s-a întors la loc. Baronul adormise în jilţul său. Mai tîrziu totuşi s-a trezit şi ni s-a alăturat.

— Am cunoscut-o, într-adevăr, pe femeia aceasta — spunea evreul — într-o vreme cînd toată lumea o cunoştea pe numele ei adevărat şi o diviniza. Căci a fost cîntăreaţa de operă Pellegrina Leoni.

La început numele ei nu mi-a spus nimic, aşa că a urmat un moment de tăcere. însă curînd mi s-au trezit amintirile, aducîndu-mi în memorie zilele copilăriei.

— Bine, dar e cu neputinţă — am strigat. Acea mare cîntăreaţă era primadona pe care o venerau părinţii mei. După ce s-au întors din Italia, nici nu vorbeau despre altceva. Şi-mi aduc bine aminte lacrimile lor cînd au aflat că fusese rănită la Milano, în acel teatru care a luat foc. Dar toate astea s-au petrecut demult, cînd eu eram de vreo zece ani, adică în urmă cu treisprezece ani buni.

— Nu — a spus evreul. Ba da, a murit. Cîntăreaţa celebră a murit. Acum treisprezece ani, într-adevăr, cum bine spuneţi. Dar femeia a trăit mai departe în acest răstimp.

— Cum aşa ? Explicaţi-mi — am spus.

— Să vă explic ? — a repetat el. Cereţi cam mult, tinere domn. E ca şi cum aţi spune : «Ascunde-mi adevărul în acele întorsături de frază pe care m-am deprins să le aud şi care sînt goale de sens». La Milano, Pellegrina a fost grav rănită în incendiul de la teatru. De la aceste răni şi de la şocul suferit şi-a pierdut vocea. N-a mai cîntat nici o singură notă cîte zile a mai avut.

îmi devenea tot mai limpede pe măsură ce-1 ascultam vorbind că atunci îşi depăna pentru prima oară povestirea. Eram atît de adînc impresionat de groaza şi suferinţa ce-o trăia prin propriile sale cuvinte încît nu găseam nimic de spus, deşi voiam să aud continuarea istoriei, căci nu-mi oferise încă nici o explicaţie. Dar pilot a întrebat :

— Atunci înseamnă că n-a murit ?

— A murit, a trăit. A trăit, a murit — zise evreul

în neştire. A trăit la fel de mult ca oricare din dumneavoastră, sau poate mai mult chiar.

— Şi totuşi — a insistat Pilot — lumea a crezut-o moartă.

— Ea a vrut să fie crezută moartă — a spus evreul. Ne-am dat multă osteneală, ea şi eu, ca să treacă drept moartă pentru toţi. Am privit cum i-a fost umplut şi astupat mormîntul. I-am ridicat şi un monument pe el.

— Aţi fost amantul ei ? — a întrebat şi baronul.

— Nu — răspunse bătrînul evreu plin de mîndrie şi dispreţ. Nu, dar i-am văzut amanţii sărind şi gudurîn- du-se în jurul ei, linguşind-o şi bătîndu-se unii cu ceilalţi. Nu. Eu am fost prietenul ei. Cînd, la porţile paradisului, voi fi întrebat : «Cine eşti ?», nU-i voi spune acelui mare înger nici un nume, nici o demnitate publică sau faptă cu care m-am distins pe lumea asta, ci îi voi răspunde doar atît : «Sînt prietenul Pellegrinei Leoni». în schimb voi, care aţi ucis-o, cum singuri spuneaţi, între- bînd-o cine este, cînd veţi fi întrebaţi la rîndul vostru, de cealaltă parte a mormîntului, «Cine sînteţi ?», ce veţi putea răspunde ? Va trebui să vă spuneţi, în faţa lui Dum- nezeu, numele voastre, întocmai ca la hotelul din An- dermatt.

La aceste cuvinte, Pilot păru tare încurcat; a dat să vorbească, dar s-a răzgîndit.

— Iar acum, tinerii mei domni — spuse bătrînul evreu — lăsaţi-mă să vă povestesc totul după cum mi-e placul. Şi deschideţi bine urechile, căci nu veţi mai auzi poveste ca aceasta vreodată :

„Toată viaţa mea am fost un om foarte bogat. Am moştenit averi uriaşe de la tatăl şi mama mea şi de la neamurile lor, care toţi au fost mari negustori. în primii patruzeci de ani ai vieţii mele am fost un om cît se poate de nefericit, la fel ca şi dumneavoastră. Călătoream mult. Am iubit mereu muzica. Mi-a plăcut să şi compun, îneît am făcut muzica şi aranjamentul la cîteva baleturi, căci aveam o anumită preferinţă pentru dans. Timp de douăzeci de ani am ţinut propriul meu corp de balet, să-mi danseze lucrările în faţa mea şi a

prietenilor mei, sau numai în faţa mea. Aveam o trupă de treizeci de fete, nici una mai mare de şaptesprezece ani, care exersau cu maestrul meu coregraf şi dansau goale pentru mine.“

Baronul se trezi şi el, cuprins brusc de interes şi rînji binevoitor spre bătrîn.

— înseamnă că nu vă plictiseaţi — spuse.

„Ba de ce nu ? — întrebă acesta. Dimpotrivă, era o plictiseală teribilă, ucigătoare. îmi venea să mor de plictis, dar întîmplarea a făcut s-o aud cîntînd, la un mic teatru din Veneţia, pe Pellegrina Leoni, care nu avea pe atunci decît şaptesprezece ani. Şi din acea clipă mi s-a deslușit înţelesul cerului şi al pămîntului, al stelelor, al vieţii şi al morţii, al eternităţii. Te îmbia la o plimbare printr-o grădină cu trandafiri, plină de oîntecul privighetorilor, pentru ca apoi, la momentul ales de ea, să-şi ia zborul şi să te ridice şi pe tine mai sus decît însăşi luna. Dacă nefericita creatură care eşti se temuse vreodată de ceva anume, ea te făcea să te simţi, chiar deasupra abisului, la fel de sigur pe tine ca şi cum te-ai fi aflat în fotoliul tău de acasă. La fel precum un rechin tînăr, ce se face stăpîn peste apele verzi ale mării dintr-o singură bătaie a înotătoarelor sale, şi Pellegrina te purta cu ea prin adîncimile şi tainele lumii celei mari. Inima ţi se to-pea la auzul vocii ei şi-ţi spuneai : e prea mult. Atîta dulceaţă mă ucide, nu mai pot suporta. Iar în clipa următoare te trezeai în genunchi, plîngînd de recunoştinţă pentru nesfîrşita dragoste şi generozitate a Domnului nostru, care îţi hărăzise să te naşti într-o lume atît de minunată. Un miracol — asta îţi părea totul.[11]

Simţeam o imensă milă pentru acest bătrîn evreu, care trebuia să-şi reverse astfel sufletul dinaintea noastră. Se vedea că nu mai vorbise despre aceste lucruri niciodată pînă atunci, iar acum, cînd se pornise, nu se mai putea opri. Umbra nasului său lung şi fin se proiecta pe zidul spoit al încăperii.

„Am avut onoarea, cum spuneam — continuă el — să devin prietenul ei. I-am cumpărat o vilă în

apropiere de Milano. Cînd nu călătorea, stătea acolo ; uneori o înconjura o armată de prieteni, alteori rămîneam doar noi doi singuri şi rîdeam atunci de lumea întreagă sau ne plimbam la braţ după-amiezile şi serile prin grădină.

Se purta cu mine ca un copil cu mama lui. îmi dădea o mulţime de porecle delicate şi-mi lua degetele să se joace cu ele spunînd că aveam cele mai frumoase mîini din lume, făcute parcă să umble numai cu diamantele. Cum ne cunoscusem la Veneţia, iar numele meu era Marcus, spunea singură că e leoaica mea. Şi asta şi era : o leoaică înaripată. Dintre toţi oamenii, doar eu o cunoşteam.

Avea două mari pasiuni în viaţa ei, mistuitoare amîn- două şi care stăpîneau cu cerbicie sufletul ei nobil.

Prima era iubirea pătimaşă pentru marea soprană Pellegrina Leoni. Era ca o adoraţie, de o extraordinară gelozie, cum trăiesc doar preoţii dumneavoastră în faţa icoanei făcătoare de minuni a Fecioarei, sau femeia în faţa soţului ei acoperit de glorie, sau, în sfîrşit, şlefuitorul de pietre preţioase în faţa celui mai pur diamant care a existat vreodată. Faţă de acest idol al ei nu cunoştea nici slăbiciunea, nici odihna. Nu-i dădea şi nu aştepta îndurare de la el. Trudea în slujba Pellegrinei Leoni ca un sclav sub bici, plîngînd uneori, murind alteori, după cum îi cerea idolul.

Celelalte cîntăreţe de operă vedeau în ea o întruchipare a diavolului, căci voia toate rolurile doar pentru Pellegrina. Era de-a dreptul revoltată că nu se putea să joace două roluri în aceeaşi operă. La teatru îi spuneau Lucifera. Şi nu o dată s-a întîmplat să tragă de urechi o rivală chiar pe scenă. Cîntăreţele, şi tinere şi bătrîne, erau mereu cu lacrimi în ochi cînd jucau cu ea. Şi n-ar fi avut nici un motiv să se poarte aşa, căci era fără tăgadă steaua cea mai luminoasă ce strălucea pe cerul muzicii. Dar mu numai pentru vocea ei era geloasă pe onoarea Pellegrinei Leoni. Voia totodată ca Pellegrina să fie şi cea mai frumoasă, mai elegantă

şi mai la modă femeie ; în această privinţă vanitatea ei o făcea aproape ridicolă. Nu apărea pe scenă decît cu bijuterii veritabile şi în toalete din cele mai somptuoase. Cînd juca rolul Agathei, o fată de la ţară, era toată numai diamante şi avea o trenă de doi metri la rochie. De băut bea doar apă, de teamă să nu strice tenul Pellegrinei. Iar dacă vreun prinţ sau cardinal sau papa însuşi treceau pe la ea înainte de amiază, îi primea cu părul pus pe bigudiuri şi o cremă albă de zinc pe faţă, astfel încît seara să poată umili toate celelalte femei, nu doar cîntăreţele de pe scenă, ci şi pe doamnele din sală şi din loje — şi credeţi-mă că avea publicul cel mai select din lume. Devenise o adevărată modă s-o adori pe Pellegrina Leoni. Oamenii cei mai de vază din Italia, Austria, Rusia şi Germania se îmbulzeau în saloanele ei. Şi era mulţumită ; îi plăcea să-i vadă pe toţi la picioarele Pellegrinei. Mai degrabă ar fi fost grosolană cu ţarul Rusiei, riscînd un exil în Siberia, decît să renunţe la repertoriul ei sau la orele stricte cînd exersa.

Iar a doua mare pasiune a acestui suflet nobil, tinerii mei domni, era dragostea ei pentru public. Dar nu pentru lumea aleasă, pentru prinţii şi magnaţii orgolioşi sau pentru frumoasele doamne acoperite de bijuterii ; nici măcar pentru compozitorii, muzicienii, criticii sau oamenii de litere celebri, ci pentru galerie. Pentru oamenii sărmani din străduţele dosnice şi din pieţe, care ar fi renunţat bucuroşi la o masă, la o pereche de încălţări, ori la banii câştigaţi prin trudă grea, numai să se poată înghesui sus, la balconul încins, ca s-o audă pe Pellegrina şi care tropăiau, urlau sau plîngeau pentru ea — pe aceştia îi iubea mai mult ca orice pe lume. A doua ei patimă era la fel de puternică pe cît era şi prima, dar blîndă, ca dragostea lui Dumnezeu, sau a Fecioarei dumneavoastră, pentru lume. Dumneavoastră, bărbaţii din Nord, nu ştiţi ce înseamnă dragostea unei femei din Sud sau din Răsărit. Cînd îşi sărută copiii şi le plînge pe creştet, parcă ar fi o flacără sfîntă. După premiera

spectacolului cu *Medeea,* cînd oamenii au deshămat caii trăsurii mele, în care se afla ea şi s-au înhămat în locul lor, Pellegrina nu s-a uitat la ducii care puseseră umărul lor cel nobil la treabă. Nu, ea a revărsat o ploaie de lacrimi calde, mai de preţ decît toate diamantele şi a înălţat un curcubeu de zîmbete dulci deasupra măturătorilor şi hamalilor, vînzătorilor de fructe şi sacagiilor din Milano. Ar fi fost gata să-şi dea şi viaţa pentru ei. Eram cu ea în trăsură şi mă ţinea de mînă. Pellegrina nu venea dintr-o familie chiar săracă. Tatăl ei fusese brutar, iar mama era fiica unui fermier spaniol. Nu ştiu de unde făcuse o pasiune atît de puternică pentru oamenii cei mai de jos. De cîntat e adevărat că nu cînta numai pentru ei, căci îi plăceau şi aplauzele cunoscătorilor ; dar şi le dorea de dragul credincioşilor ei de la galerie. Cînd vremurile se înăspreau şi oprimarea creştea, o cuprindea şi pe ea tristeţea. Le dădea toţi banii şi-şi vindea rochiile în folosul lor. Interesant e că nu prea îi cerşeau, ca şi cum şi-ar fi dat seama că ce avea ea mai bun le dădea prin cîntecul ei. Dacă i-ar fi cerut, ar fi primit de la ea totul. Grădina şi casa ei le erau deschise şi stătea împreună cu copiii săracilor sub oleandrii de pe terasele ei suspendate, refuzînd în schimb să primească înalţi lorzi englezi, ce traversaseră marea anume ca s-o vadă pe ea.

Pe legătura dintre aceste două mari pasiuni se sprijinea fericirea ei deplină. Cît timp n-a cunoscut decît triumful, totul a mers perfect. Vocea şi măiestria ei sporeau cu fiecare zi. Era de necrezut. Eu însumi sînt convins că, în momentul prăbuşirii, nu ajunsese încă la culmea posibilităţilor ei. Lumea întreagă răsuna de numele Pellegri- nei Leoni. Ţinea în mânuţa ei fină piatra filozofală a muzicii, care prefăcea în aur tot ce atingea. Dumneavoastră, domnule — s-a întors el către mine — îmi spuneaţi cum, în ţări îndepărtate, oamenii plîngeau la amintirea acelui rîu bogat de aur, a acelor cascade ameţitoare de diamante, safire şi rubine sîngerii. Şi era divinizată de gloată. Oamenii

simţeau că, atîta vreme cît Pellegrina le mai cînta pe scenă, pămîntul nu fusese încă părăsit de îngeri.

În aceasta — în faptul că Pellegrina cînta ca un înger pentru protejaţii ei de la galerie, spre a le muia sufletele şi a le stoarce lacrimi de bucurie divină, spre a-i ajuta să uite de greutăţile vieţii şi a le reaminti că paradisul există mereu, în faptul că-şi risipea sufletul asupra lor ca pe o ploaie de stele, iar ei o divinizau ca pe o Madonă a lor, ca pe însuşi Dumnezeu din ceruri coborît printre ei sub o întruchipare pămîntească, atît de frumoasă, de măreaţă, de elegantă şi de strălucitoare era — în aceasta consta fericirea ei.

Nici chiar atunci, cum vă spuneam, cînd juca rolul vreunei fete de la ţară şi apărea toată numai brocaturi şi pene, n-o făcea dintr-o vanitate personală, ci mai degrabă dintr-un sentiment al datoriei faţă de publicul ei de la galerie, cam la fel cum preoţii bisericilor dumneavoastră împodobesc imaginea Fecioarei în cele mai elegante veşminte cu putinţă. Pînă şi în scenele cu naşterea lui Isus, unde toată lumea e copleşită de vederea Maicii Domnului şi a pruncului ei în staul, pe stratul de paie, doar cu o iesle drept leagăn, preotul nu rabdă s-o vadă pe Fecioară sărăcăcios îmbrăcată, ci o găteşte cu mătăsuri şi-i atîrnă lanţuri de aur la gît.

Eu zîmbeam la această pasiune a ei pentru săraci, fiindcă mie oamenii comuni mi-au mirosit întotdeauna urît şi n-am fost niciodată convins de virtuţile lor. «O, trebuie să fim oare toţi croiţi după acelaşi tipar al păcătoşilor venerînd divinitatea ? — mă întreba ea. Lasă-mă să fiu ceea ce sînt, Marcus, şi ce-am ales să fiu : o divinitate ce venerează păcătoşii.»

Cît despre amanţii ei, pe cei mai mulţi i-am cunoscut, dar au însemnat la fel de puţin şi pentru ea ca şi pentru mine. De fapt, pînă s-a obişnuit cu ei, mai mult a enervat-o curtea lor decît i-a făcut plăcere.

Căci a fost mereu în viaţă, cu tot extraordinarul ei bun simţ, o Dona Quichotta de la Mancha.

Faptele vieţii nu erau destul de mari pentru ea, nu erau pe măsura inimii ei. Se simţea ca un om care a primit o puşcă pentru vînat elefanţi, dar i se cere să vîneze cu ea potîrnichi. Sau ca o pasăre mare, un albatros, care e pus să ţopăie şi să ciripească laolaltă cu canarii din colivie. Cînd suferea de pe urma legăturilor de dragoste, nu orgoliul îi era cel rănit. Căci în afara scenei nu arăta deloc vanitoasă şi ştia prea bine că bărbaţii nu marii soprane îi făceau curte, ci femeii de lume, cu ochii ca două stele şi cu graţia acelor gazele blînde şi înţelepte despre care un compatriot al meu a scris atît de frumoase poeme. De aceea le şi lua în uşor frivolitatea şi prefăcătoria. în schimb era adînc rănită şi dezamăgită fiindcă lumea nu se dovedea un loc mai măreţ decît este în realitate şi fiindcă nimic mai colosal sau mai asemănător cu dramele de pe scenă nu se petrecea, nici chiar atunci cînd, în desfăşurarea evenimentelor, intervenea ea, cu toată forţa ei.

A încheiat acest prim şir de legături sentimentale cînd era încă o fetiţă şi chiar puţin ruşinată de ea însăşi. Cred că pe atunci ar fi preferat să fie bărbat, căci nu avea nici un rost, pentru ea, să fii femeie. Cu toată bogăţia ei de frumuseţe feminină, de împlinire a sinului, a braţelor şi a picioarelor, de strălucire a ochiului, de senzualitate a buzelor şi a cărnii, era întocmai ca o doamnă care a îmbrăcat cea mai elegantă toaletă pentru a întîlni un prinţ la marele bal şi cînd colo se trezeşte invitată la o reuniune familială în onoarea comisarului de poliţie local, unde toată lumea poartă hainele de fiecare zi. Asemenea doamne se simt întotdeauna puţin ruşinate şi-şi tîrăsc tre- nele lungi şi rîurile de diamante cu un amestec de furie şi timiditate, simţind că, într-un loc ca acela, apariţia lor e ridicolă.

Şi cred — spuse bătrînul evreu — că multe femei simt la fel în legăturile lor de dragoste.

în ceasurile ei de tristeţe revenea mereu la mine, sigură că va găsi aici înţelegerea. Lumea ar fi rîs de ea dacă oamenii vulgari şi lipsiţi de

imaginaţie ar fi putut recunoaşte într-o fiinţă atît de frumoasă şi de bogat dăruită de providenţă trăsăturile cavalerului tristei figuri. Chiar astfel stînd lucrurile însă, nu puteam să nu fac haz de ea cu bunăvoinţă. îi spuneam : «Pentru toată lumea, şi pentru amanţii tăi ca parte a acestei lumi, întreaga filozofie a dragostei, a tuturor raporturilor umane de fapt, se prezintă asemeni toxicologiei, ştiinţa otrăvurilor şi a antidotului lor. Ei sînt toţi pregătiţi pentru otrăvuri şi adaptaţi la ele. Seamănă cu nişte mici vipere sau scorpioni, foarte mîndri de muşcătura lor şi imuni la o otravă comparabilă ca virulenţă cu a lor. Pentru cei mai mulţi dintre ei dragostea nu-i decît o distribuţie reciprocă de otrăvuri şi antidoturi, iar, pe parcursul unei lungi existenţe presărate cu legături sentimentale, ei ajung să se laude cu rezistenţa lor la toate otrăvurile, întocmai ca acei băştinaşi din India despre care se spune că fac exerciţii pentru a deveni imuni la veninul oricărui şarpe. Numai că tu nu eşti un şarpe veninos, Pellegrfria, tu eşti un piton. Adesea mersul tău îmi aminteşte de dansul şerpilor pe care mi l-a arătat cîndva un îmblînzitor indian. Dar tu nu ai nici un strop de venin în tine, iar, dacă ucizi, nu reuşeşti decît prin strînsoarea îmbrăţişării tale. Această însuşire îi nedumereşte pe amanţii tăi, care, obişnuiţi fiind cu viperele mici, nu au nici forţa de a-ţi rezista, nici înţelepciunea de a aprecia moartea pe care le-o oferi tu. De fapt, imaginea ta cînd îţi desfaci inelele uriaşe ca să te răsuceşti mai bine, să strîngi mai tare şi, în cele din urmă, să striveşti cu totul un biet şoarece de cîmp, e de-ajuns pentru oricine ca să moară de rîs văzîndu-te». Astfel reuşeam să-i readuc în suflet, chiar printre lacrimi, veselia.

Cu toate acestea, fiind atît de inteligentă, şi cizelată şi de inteligenţa mea, ea a fost cea care a învăţat cîte ceva de la amanţii ei, îneît pînă la urmă deziluziile în această privinţă au ajuns să conteze la fel de puţin pentru ea ca şi pentru ei. Iată de ce le datorez sincere mulţumiri tinerilor domni respectivi. Căci au ajutat-o să ia toate aceste

lucruri cu o uşurinţă care nu era a ei din naştere, în clipa cînd şi-a însuşit temeinic lecţiile lor, a atins perfecţiunea şi pe scenă şi în rolul tinerei îndrăgostite nevinovate.[0]

— Iar adevărul acestui fapt — spuse Lincoln, între- rupîndu-se din povestire — îl cunoşti şi tu cît se poate de bine, Mira. Ţi-aminteşti, cred, de acel vechi cîntec nemuritor despre tînără fecioară ce respinge toate darurile sultanului pentru a rămîne credincioasă iubitului ei şi care începe aşa : *Ah Rupia, kama ma Majasee.* E un cîntec minunat despre dragostea pură şi adevărată şi, de cînd există, numai o prostituată a reuşit să-1 cînte bine, din cîte ştiu.

Apoi reveni la povestea bătrînului evreu :

„Astfel am trăit — spunea evreul mai departe — în vila cea albă de lîngă Milano pînă în ziua dezastrului.

Tinerilor, cred că n-aţi uitat cum plîngeau taţii voştri la amintirea acelei zile fatale de marţi. Sa întîmplat la un spectacol cu *Don Giovanni,* în timpul actului doi, cînd Donna Anna apare pe scenă cu scrisoarea lui Ottavio în mînă şi începe recitativul : *Crudele ? Ah no, mio bene ! Troppo mi spiace allontanarti un ben che lungamente la nostr' alma desia.* ######################## în momentul intrării Pellegrinei, două sau trei bucăţi de lemn arzînd au căzut din tavan chiar în faţa ei. Cum însă era curajoasă din fire, şi-a continuat fără şovăială aria, privind doar o dată scurt în sus şi luînd o notă înaltă la fel de uşor pe cît ar fi respirat. Dar a urmat o seîndură întreagă în flăcări şi teatrul tot, cuprins de panică, s-a sculat în picioare, iar orchestra a tăcut la mijlocul unei măsuri. Oamenii s-au repezit spre uşi, ci- teva femei au leşinat. Pellegrina a făcut un pas înapoi şi a început să privească jur împrejur pînă ce ochii ei i-au intîlnit pe ai mei, căci şedeam în primul rînd al sălii. Da, pe mine mă căuta în acel moment de disperare. Şi atunci să nu fiu pe bună

---

‡‡‡

dreptate mîndru ? Nu arăta deloc speriată. Stătea calmă, ca şi cum ar fi vrut să spună : «O să murim acum împreună, Marcus, şi tu şi eu». Mie, însă, mie mi-era frică. Nu îndrăzneam să mă avînt pe scena învăluită în flăcări, unde copacii şi casele şi străzile de carton ardeau. In acea clipă un nor gros de fum a răbufnit dintr-o parte în cealaltă a culiselor şi dogoarea lui m-a izbit ca răsuflarea unui cuptor uriaş, ascunzînd-o privirilor mele pe Pellegrina. Am luat-o şi eu la fugă odată cu mulţimea, am reuşit să ies din sală şi să ajung afară, în bătaia vîntului rece. Toată strada parcă devenise o casă de nebuni. Valetul meu, care mă aştepta în foaier, m-a sprijinit să nu mă prăbuşesc. Am fost informaţi că Pellegrina fusese salvată de cîntăreţul care interpreta rolul lui Leporello şi pe care îl ajutase mult să se afirme. O purtase în braţe prin culisele în flăcări şi o coborîse repede scara, în timp ce părul şi hainele ei luaseră foc. Aflînd că era salvată, oamenii au căzut în genunchi.

Am dus-o la casa ei, am strîns toţi doctorii din Milano şi a supravieţuit. O lovise o scîndură în cădere şi avea o arsură adîncă în locul unde lemnul îi atinsese pielea, de la ureche pînă la claviculă. în rest numai arsuri uşoare. De altfel s-au şi vindecat repede. Din cauza şocului, însă, îşi pierduse vocea. N-avea să mai poată cînta în viaţa ei vreo notă.

Cînd mă gîndesc cum arăta în acea primă săptămână de după pierderea vocii, mi se pare mereu că parcă ar fi fost arsă complet şi că stătea culcată pe o parte, imobilă, neagră şi carbonizată, ca trupurile dezgropate din lavă la Pompeii. Şase zile am stat la căpătîiul ei şi n-a scos nici măcar o vorbă. Era cea mai crudă încheiere cu putinţă ca durerea Pellegrinei Leoni să fie mută.

Nici eu, la rîndul meu, nu-i vorbeam. Pe aleea pavată din faţa casei se înghesuiau trăsurile celor care veneau să afle veşti despre ea.

Şedeam în camera întunecată şi meditam la situaţia ei. îmi închipuiam că încerca acelaşi sentiment ca preotul care descoperă că icoana făcătoare de minuni a Fecioarei,

pe care a slujit-o,, nu-i decît un idol păgîn, profan şi obscen, gol pe dinăuntru şi ros de şobolani. Sau ca femeia care vede că soţul ei cel acoperit de glorie nu-i deloc un erou, ci un nebun sau un măscărici.

Ba nu, îmi spuneam tot eu, nu-i aşa. Durerea ei putea fi comparată cu durerea fiicei unui rege care, avînd drept zestre un regat şi împodobită cu toate comorile vistieriei tatălui său, merge la tînărul ei mire, tot un fiu de rege, care o aşteaptă cu oraşul decorat în cinstea sosirii miresei şi răsunînd de talgere şi coruri de fete şi băieţi, dar care pe drum e prădată de hoţi. Da, cam acelaşi lucru trebuie să simtă şi Pellegrina, mă gîndeam.

Nici unul din oamenii de vază veniţi din toată lumea să întrebe despre ea n-au fost primiţi vreodată în oasă. Aşa s-a născut zvonul că era pe moarte. Mă întreb ce i-ar fi putut spune oamenii aceia dacă i-ar fi primit ? Că era încă tînără şi frumoasă şi că ei tot o mai iubeau ?

Ce i-ar fi putut spune, mă întrebam, fiicei de rege prădate de toate bogăţiile ei spre a o consola ? Că era tot tînără şi minunată, că mirele ei o va iubi şi aşa ? I-ar fi putut spune că ea n-avea nici o vină, că nu greşise cu nimica : «Nici un păcat de moarte nu săvîrşise, căci el o găsi pe cîmp, iar tînără logodnică plîngea şi nimeni nu se afla prin preajmă ca s-o scape». Dar constatările vulgului sună amar pentru o ureche nobilă. Să lăsăm medicii şi cofetarii şi servitorii de la casele mari să fie judecaţi după ceea ce sînt. Am auzit că leii capturaţi şi închişi în cuşti suferă mai mult de ruşine decît de foame.

Vă cer iertare, domnii mei, dacă vă vorbesc de lucruri prea minunate pentru dumneavoastră, pe care nu le înţelegeţi. Căci unde-şi ţin femeile dumneavoastră onoarea în aceste vremuri moderne ? Cunosc ele oare însuşi cu- vîntul, cînd îl aud ?

Faptul că nu i-am spus nici o singură vorbă de consolare, pentru că nici o vorbă de pe lumea asta nu m-ar fi putut consola pe mine însumi, a făcut prezenţa mea suportabilă pentru Pellegrina în

timpul acelei săptămîni care a fost numai a noastră.

Suferea după faima ei, după aplauzele curţilor regale şi după omagiile prinţilor, întocmai cum fiica de rege ar fi plîns după bogăţia şi coroana ei, după balurile şi procesiunile sărbătorilor nupţiale. Iar la gîndul prietenilor săi de la galerie vărsa lacrimi la fel de grele ca mireasa pentru mirele ei. Căci se gîndea cum aveau să primească aceştia pierderea Pellegrinei Leoni. Aveau să trăiască de acum încolo, zi de zi, mergînd la muncile lor grele, oprimaţi şi nedreptăţiţi de stăpînii lor şi de autorităţi, prost plătiţi, iar cerul n-avea să-şi mai deschidă niciodată pentru ei porţile ? Şi nici o Madonă să nu le mai zîmbească din ceruri ? Unica lor stea căzuse ; rămăseseră cufundaţi în bezna nopţii prietenii ei de la galerie, care au rîs şi au plîns cu ea deodată.

În timpul acelei săptămîni am învăţat ce diferenţă poate apărea, în interval de douăzeci şi patru de ore, între o lună şi următoarea. Acolo, în casa noastră, timpul trecea uşor, ca o briză de mai, ca fluturii în zbor, ca o ploaie de vară şi curcubeul ei. Acum ziua dura cît un an, iar noaptea cît zece.

După acea primă săptămînă, Pellegrina m-a rugat să-i dau o otravă puternică, să-şi ia viaţa odată pentru totdeauna. Aveam obiceiul, încă din tinereţe, să port mereu o sticluţă la mine pentru cazul cînd viaţa mi-ar fi devenit insuportabilă. Pe atunci locuiam la Milano şi mergeam în fiecare zi cu trăsura pînă la casa ei. I-am dat otrava într-o miercuri la amiază şi m-a rugat să revin doar a doua zi pe înserate.

Cînd am sosit din nou, am găsit-o într-o stare foarte proastă. Spunea că luase toată doza primită, dar fără nici un efect. Nu reuşea să moară şi gata. Deşi ea era cît se poate de convinsă, eu ştiam că n-avea cum să fie adevărat. Oricine ar fi murit pe loc după o doză ca aceea pe care i-o dădusem. Poate însă că ea luase doar atît cît să-i facă rău, ori poate că îşi pierduse cunoştinţa şi de aceea i se părea că înghiţise toată otrava. Oricum, nu mai avea nici o importanţă. Adevărul, cum singură spunea

Pellegrina, era că nu reuşea să moară. Indiferent cum priveam lucrurile, avea prea multă viaţă în ea.

Mai tîrziu m-am gîndit că, dacă aş fi fost destul de curajos ca să mă sinucid atunci, poate că ar fi găsit şi ea puterea de a mă urma. Din cele ce-mi povestea uneori, am înţeles că se temuse întotdeauna de moarte ca de un lucru prea străin de firea ei şi că se consola cu gîndul că eu, care eram cu atîţia ani mai în vîrstă, voi muri probabil înaintea ei şi-i voi pregăti venirea sau o voi primi pe lumea cealaltă, dacă o asemenea lume exista cu adevărat. Acesta şi era motivul pentru care mă prefera altor bărbaţi mai tineri şi mai în putere. însă pe atunci aşa ceva nici nu-mi trecea prin minte.

Prafurile mele au produs totuşi o schimbare la ea. Părăsise ideea morţii. Epuizată, se ridicase, într-un fel, din morţi. Pentru prima oară în acea după-amiază a vrut să-i vorbesc.

I-am spus atunci cum, după lungile ceasuri ale nopţii dinainte, chiar la ivirea zorilor, o privighetoare începuse să cînte furtunos, avîntat, la fereastra mea, ca şi cum ar fi vrut să prindă din urmă timpul şi cum, ascultînd-o, m-am gîndit la un balet, inspirat din tot ce ni se întîm- plase nouă în ultima vreme. Pellegrina m-a ascultat cu atenţie, iar a doua zi a revenit la ideea baletului meu, întrebîndu-mă despre libret şi muzică. I-am mărturisit că voiam să-i pun titlul *Philomela* şi i-am explicat ordinea scenelor şi a dansurilor. în timp ce stăteam de vorbă, mi-a luat mîna şi a început să se joace cu degetele mele. Era pentru prima dată de la accidentul ei cînd atingea o fiinţă omenească.

Cîteva zile mai tîrziu a trimis după mine dis-de-dimi- neaţă, înainte de răsăritul soarelui. Am fost surprins să o găsesc trează într-un neglijeu şi plimbîndu-se prin pergola vilei.

Era o dimineaţă de vis. Salcîmii şi iarba din grădină răspîndeau o mireasmă dulce, proaspătă şi delicată în aerul de un albastru tare şi clar.

Pellegrina arăta întocmai ca înainte de nefericita în- tîmplare. în lumina incertă a zorilor, faţa ei cu rotunjimi de floare părea complet albă. Dar, cînd a început să vorbească, vocea îi era stinsă, ca şi cum s-ar fi temut să nu trezească pe cineva.

«Am trimis atît de devreme după tine, Marcus — m-a primit ea — ca să avem toată ziua să stăm de vorbă, dacă va fi nevoie.» Mi-a luat apoi braţul şi am pornit să ne plimbăm încoace şi încolo. La capătul pergolei s-a oprit, înainte de a ne întoarce, ca să privească peisajul. Aerul era foarte proaspăt. «Am multe să-ţi spun», a dat ea să înceapă, dar n-a mai continuat. Doar cînd ne-am întors din nou în acel loc, mi-a repetat : «Am multe să-ţi spun, Marcus».

Ne-am aşezat, în sfîrşit, pe o bancă ce se afla sub per- golă. Nu mi-a dat nici atunci drumul la braţ, încît stăteam lipiţi unul de celălalt, ca în trăsură.

«Tu îţi închipui probabil — a spus ea — că în zilele din urmă eu nu m-am gîndit la nimic, Marcus, dar te înşeli. Numai că nu mi-e uşor să-ţi povestesc toate gîndurile mele, căci mi le-am adunat de departe, de foarte departe. Te rog să fii răbdător, avem toată ziua în faţă.

Vezi tu, Marcus — a continuat ea, vorbind la fel de încet — am ajuns acum să-mi dau seama că am fost foarte egoistă. Nu m-am gîndit mereu decît la Pellegrina şi iar la Pellegrina. Ce i se întîmplă ei mi se părea copleşitor de important, lucrul cel mai important de pe lume. Numai cei ce o iubeau pe Pellegrina, numai aceia credeam că s'nt singurii oameni cu suflet cald şi bun care există şi trăiam cu ideea că unicul lucru de bun simţ pe care-1 poate face un om înţelept e să meargă s-o asculte pe Pellegrina Leoni cîntînd.»

Tăcu din nou o clipă, strîngîndu-mi uşor braţul.

«Pînă şi nenorocirea mea — izbucni ea brusc —, dacă s-ar fi întîmplat altcuiva, Marcus, unei soprane, să zicem, care cînta acum o sută de ani la

Opera Imperială chinezească, am fi aflat despre ea şi nu ne-am fi sinchisit prea tare, sau dimpotrivă, am fi vărsat lacrimi grele. Şi am fi spus că este o poveste tristă şi teribilă. Dar, fiindcă i s-a întîmplat tocmai Pellegrinei, cruzimea faptului mi se pare imposibil de suportat. Şi noi nu avem nevoie de aşa ceva, Marcus, nici acum, nici altădată.

Stai — spuse ea — să-ţi explic mai bine totul.

Pellegrina e moartă. N-a fost ea o mare cîntăreaţă, o stea ? Ţi-aduci aminte cîntecul acela :

Lumina gloriei s-a stins, Din cer o stea căzut-a...

La fel s-a întâmplat şi cu ea ; o mare durere a încercat toată lumea la moartea ei. O, ce tristeţe, ce tristeţe. Acum trebuie să mă ajuţi să vestim lumii această moarte ; tu trebuie să sapi mormîntul Pellegrinei şi să ridici un monument pe el. Să nu pui o statuie prea frumoasă, cum am fi ales dacă, în loc să-mi pierd vocea, aş fi murit de-adevăratelea, ci o placă de marmură, pe care să scrie numele ei cu datele naşterii şi morţii. Să mai pui şi o inscripţie scurtă. Să sune aşa, Marcus : *Prin mila lui Dumnezeu.* Da, *Prin mila lui Dumnezeu,* Marcus.

Pellegrina e moartă — repetă ea. Nimeni, absolut nimeni nu trebuie să mai fie vreodată Pellegrina. Să apară din nou pe scena vieţii, a lumii acesteia nemiloase şi să aibă soarta crudă a oamenilor pe pămînt — nu, aşa ceva nici cu gîndul nu trebuie gîndit. Nu există fiinţă omenească să poată îndura tirania lui. Deci îmi promiţi asta în primul rînd ?», m-a întrebat ea.

Am făgăduit că voi face întocmai cum dorea.

S-a ridicat din nou şi s-a dus pînă la capătul pergolei. Era mai lumină acum ; ultimele stele palide dispăruseră ; totul era acoperit de rouă în jurul nostru şi iarba, pînă atunci întunecată, lucea ca poleită cu argint. O mare limpezime plutea în aer, de parcă cerul s-ar fi ridicat sus, deasupra pămîntului. Pellegrina stătea aproape de mine. Pînă şi hainele ei se umeziseră de rouă. Se juca întruna

cu cozile ei lungi şi negre, trecîndu-le cînd pe una, cînd pe cealaltă printre buze şi tremurînd uşor în răcoarea dimineţii. De la capătul pergolei grădina cobora într-o vale ; la picioarele noastre o panoramă largă se întindea pînă departe ; acum puteam distinge şi drumurile şi cîmpurile şi copacii. Dedesubt, pe şosea, treceau cîţiva lucrători şi cîteva femei ce se duceau la muncă.

«Uite —■ spuse Pellegrina — pe ei i-am aşteptat, ca să-ţi explic mai bine. Iată acolo o femeie oare merge să muncească la cîmp. Poate-i soţia unui ţăran ; poate o cheamă Maria. în dimineaţa asta-i fericită pentru că bărbatul ei a fost drăguţ cu ea şi i-a dat un şirag de corali. Sau poate e nefericită, fiindcă o chinuie cu gelozia lui. Ei, ce gîndim noi doi, Marcus, tu şi eu, despre lucrul ăsta ? Gîndim că o femeie pe nume Maria e nefericită şi gata. Femei ca ea au să fie mereu o mulţime în jurul nostru şi n-o să ne batem capul de fiecare dată cu ele. Uite alta, care merge în direcţie opusă. Duce cu catîrul ei verdeţuri şi fructe la Milano şi se necăjeşte fiindcă sărmanul e bătrîn şi abia mai umblă, iar ea o să ajungă la piaţă tîrziu. Nici soarta ei nu ne prea frămîntă, Marcus. Ei bine, aşa ceva am să fiu eu de-acum înainte. A sosit pentru mine vremea să nu fiu decît o femeie cu un nume sau altul şi atît. Iar, dacă va fi nefericită, nu ne vom bate capul prea mult cu ea.»

Şedeam tăcuţi amîndoi, iar eu încercam să-i urmăresc gîndurile.

«Şi, dacă ajung să mă preocupe mai mult decît e nevoie soarta acelei femei — a continuat ea — atunci am să plec îndată şi am să fiu altcineva : o femeie care face dantele într-un oraş, sau care îi învaţă pe copii să citească, sau o doamnă care merge la Ierusalim să se roage la Sfîntul Mormînt. îmi pot lua multe identităţi. Că sînt fericite sau nefericite aceste femei, că sînt nebune sau înţelepte n-o să mă frămînte prea tare. Nici tu să nu-ţi faci gînduri, dacă vei afla despre ele. N-am să mai fiu de-acum încolo niciînd o singură persoană, Marcus, ci mai multe. Niciodată nu-mi voi mai lega

sufletul şi viaţa întreagă Ide o singură femeie, ca să mai sufăr atît de mult ca pînă acum. Mi-e groază să mă şi gîndesc. Destulă vreme, vezi tu, n-am făcut decît asta. Nimeni nu-mi poate cere să continui la fel. Gata, s-a tenninat.

Iar tu, Marcus, mi-ai dăruit multe lucruri plăcute ; am să-ţi dau şi eu acum un sfat înţelept. Fii şi tu mai mulţi oameni. Renunţă la jocul acesta de a fi mereu numai unul şi doar Marcus Cocoza întotdeauna. Destul ţi-ai tot făcut griji pentru Marcus Cocoza, pînă ce ai ajuns cu adevărat sclavul şi prizonierul lui. N-ai făcut un pas pînă ce nu te-ai gîndit mai întîi cum se va răsfrînge el asupra fericirii şi onoarei lui Marcus Cocoza. Te-ai temut mereu prea tare că s-ar putea ca Marcus să facă o trăsnaie, ori să se plictisească. La urma urmelor ce importanţă ar fi avut ? Peste tot în lume oamenii fac trăsnăi şi mulţi dintre ei se mai şi plictisesc, iar noi am ştiut mereu că aşa se întîmplă. Renunţă de a mai fi Marcus Cocoza acum ; ce va conta pentru lumea asta dacă încă un om, dacă încă un evreu bătrîn face o trăsnaie ori se plictiseşte o zi-două ? Mi-ar plăcea să te văd că te simţi liber şi că sufletul ţi-e din nou uşor. Trebuie, de azi înainte, să fii nu doar un singur om, ci mai mulţi, oricît de mulţi oameni reuşeşti să-ţi închipui că eşti. Simt — şi sînt sigură —, Marcus, că toţi oamenii din lume ar trebui, fiecare în parte să fie mai mult decît o singură persoană şi atunci toţi — da, toţi — ar avea sufletul mai uşor. Şi s-ar bucura de puţină veselie. Nu-i oare ciudat că nici un filozof nu s-a gîndit la asta pînă acum şi că tocmai mie mi-a venit un asemenea gînd ?»

Am reflectat la îndemnurile ei, întrebîndu-mă dacă aveau sau nu să-mi fie de vreun folos. Dar ştiam că nu-i voi putea urma sfatul cît timp se mai afla încă în viaţă. Dacă ar fi fost moartă, m-aş fi refugiat în acest capriciu al ei. Luna trebuie să înconjoare pămîntul ; dacă s-ar întîmpla însă ca pămîntul să se spargă şi să se eva- pore, poate că s-ar elibera şi ea din această legătură şi, zburînd liberă prin eter, să devină pentru o clipă luna lui

Jupiter, apoi luna lui Venus. Nu ştiu destulă astronomie ca să vă spun exact. Las la alegerea dumneavoastră, care, poate, vă pricepeţi mai bine la ştiinţe.

«Ce dimineaţă frumoasă — spunea Pellegrina. Ai zice că e încă întuneric, dar de fapt aerul e plin de lumină **ca** vinul dintr-un pahar. Şi ce umed e totul. Dar curînd lumea se va usca din nou şi drumurile vor fi toropite de arşiţă. Pentru noi n-are nici o importanţă. Noi vom sta aici toată ziua.»

«Şi eu ce să fac ?» am întrebat-o.

Multă vreme a rămas cufundată într-o tăcere adîncă.

«Da, Marcus — a spus într-un tîrziu — trebuie să ne despărţim. în seara asta plec.»

A dus un deget în dreptul buzelor.

«Să nu-mi spui nimic, dacă va fi să ne mai întîlnim vreodată. Tu doar ai cunoscut-o cîndva pe Pellegrina.»

«Lasă-mă să te urmez — am spus — şi să-ţi fiu în preajmă, încît să mă poţi chema oricând vei avea nevoie de ajutorul unui prieten.»

«Bine — a consimţit ea. Atunci să fii aproape de mine, Marcus, încît dacă cineva mă va lua **vreodată** drept Pellegrina Leoni, eu să te chem, iar tu să mă ajuţi să scap. Nu sta niciodată prea departe, ca să mă poţi feri întotdeauna de numele ei. Dar de vorbit să nu-mi vorbeşti în veci, Marcus. Dacă ţi-aş auzi glasul, n-aş putea să nu-mi amintesc de vocea divină a Pellegrinei, de marile ei triumfuri şi de această casă, în care ne aflăm acum şi de grădina ei.»

Şi a cuprins vila cu privirile, de parcă ar fi fost un lucru care deja nici nu mai exista.

«Ah, curenţii vieţii sînt reci, Pellegrina, să ştii», i-am spus.

A rîs uşor în aerul răcoros al dimineţii, apoi a rămas din nou foarte tăcută.

«Priveşte la rîndunele cum zboară — a spus ea la un moment dat. Ce crezi tu despre paradisul de

care vorbesc ele ? Există oare undeva cu adevărat ? Acolo vom intra din nou amîndoi în casa aceasta, iar brizele cereşti vor umfla uşor vălul perdelelor. A venit iar primăvara şi s-au întors rîndunelele. Acum toate greşelile ne sînt iertate.»

Şi a plecat — zise bătrînul evreu — în seara aceleiaşi zile, întocmai cum spusese.

De atunci n-am mai vorbit cu ea niciodată, în schimb mi-a scris de cîteva ori, cînd a avut nevoie de ajutorul meu ca să plece dintr-un loc sau ca să-şi sohimbe. identitatea. La Roma — se întoarse către mine — dacă nu i-ai fi spus că tatăl dumitale era un entuziast al operei italiene, ar fi fost gata să te urmeze în Anglia. Dar nu mai mult de un an sau doi. Pe urmă te-ar fi părăsit iar. în vecii vecilor n-ar fi acceptat să rămînă legată mereu de vreunul din rolurile ei.“

Aşa s-a încheiat povestea bătrînului evreu. Şi-a rotit pe rînd privirile asupra fiecăruia dintre noi, apoi s-a liniştit, şi-a rezemat bărbia de capătul aurit al bastonului şi, privind neîncetat la chipul muribundei culcate pe targă, s-a cufundat într-o meditaţie adîncă.

Iar noi trei, ascultătorii lui de pînă atunci, am rămas muţi, simţind că fusesem, aş zice, nişte proşti cu toţii.

In acest punct al povestirii, Lincoln se lăsă el însuşi cuprins de reverie şi o vreme nu mai scoase nici un cuvînt.

— Poate că aici e locul să-ţi spun, Mira, că, mai tîrziu în viaţă, prietenul meu Pilot a urmat sfatul Pelle- grinei Leoni.

Lucrurile s-au petrecut aşa : nu-mi amintesc prea exact dacă, mulţi ani după aceea, am întîlnit, la Capul Bunei Speranţe, un preot german mai în vîrstă, pe numele său pastorul Rosenquist, care, în timp ce dezbateam despre caracterul straniu al firii omeneşti, mi-a povestit această istorie în legătură cu prietenul meu, sau dacă eu însumi, pentru divertisment, mi-am imaginat, mulţi ani mai tîrziu, că întîlnisem, la Capul Bunei Speranţe, un preot

german care mi-a spus această poveste despre el ?

Fapt este că Pilot i-a urmat sfatul şi şi-a născocit încă o identitate, pe lîngă a sa cea veche. Din cînd în cînd renunţa la sarcina grea şi deprimantă de a fi tot mereu Friedrich Hohenemser şi devenea peste noapte un mic fermier într-un ţinut depărtat, sub numele de Fridolin Emser. Această a doua existenţă şi-o învăluia în cel mai desăvîrşit secret, astfel încît nimeni să nu poată afla ce face. Plecînd de la castel, i se părea că fuge ca să-şi scape viaţa şi se ghemuia în căsuţa lui Fridolin din afara satului asemeni unui animal care nu se simte în siguranţă decît în vizuina lui. Dacă, ispitit de vreo bănuială, cineva i-ar fi luat urma, pe care el îşi dădea atîta osteneală s-o acopere şi ar fi vrut să vadă ce făcea el în acel ascunziş al său, ar fi descoperit că, de fapt, ca Emser Pilot nu făcea nimic. îşi îngrijea căsuţa şi locul, punea zi de zi ceva bani deoparte pentru Fridolin, iar serile se aşeza sub bolta de verdeaţă din grădină, unde avea o mierlă într-o colivie şi pufăia liniştit din pipă ; alteori se ducea să bea o bere la circiuma din sat şi să discute politică înaltă cu vecinii săi prietenoşi. Aici era cu adevărat fericit. Întrucît ştia însuşi din capul locului că Fridolin era inexistent, nu-şi bătea niciodată capul să-1 facă să existe. Singurul lueru care îl frămînta era că nu îndrăznea să rămînă multă vreme refugiat în identitatea sa de vacanţă de teamă ca aceasta să nu înceapă să atîrne prea greu la cîntar şi într-o zi să-1 dezechilibreze. Trebuia să se întoarcă la castelul de pe domeniul familiei Hohenemser. Dar pînă şi Friedrich Hohenemser se simţea mai fericit după ce a început să dea ascultare sfatului Pellegrinei, căci o taină în viaţă era un cîştig la fel de mare şi pentru el ca şi pentru Fridolin.

Nu mai ştiu dacă, în vreuna din existenţele lui, s-a însurat. Căsnicia cu Friedrich Hohenemser era menită a fi de la bun început profund nefericită şi o plîng pe femeia care s-ar fi lăsat tîrîtă în această relaţie matrimonială ; însă Fridolin s-ar fi putut

lesne însura şi sînt sigur că i-ar fi asigurat soţiei sale o viaţă plăcută şi liniştită. Căci n-ar fi fost preocupat să-i demonstreze tot timpul că el există cu adevărat — un blestem ce apasă pe capul multor soţii — ci s-ar fi bucurat în tihnă s-o vadă pe ea cum există. Nu ştiu de ce, dar acum, de cite ori mă gîndesc la Pilot, mi-1 închipui stînd sub o umbrelă — tocmai el, care a înfruntat cîndva toate vrăjmăşiile naturii. Sub acest acoperămînt nici soarele nu-1 chinuie ziua, nici noaptea luna.

Scuturîndu-se din visare, Lincoln reveni însă la povestirea sa :

Deodată o schimbare evidentă se produse pe fizionomia bătrînului evreu. Părea că, într-o frîntură de secundă noi toţi, cărora pînă atunci ne depănase istoria vieţii sale, dispărusem în eter. Coborînd bastonul, se aplecă înainte, cu toată fiinţa sa concentrată asupra chipului Pellegrinei.

Aproape imperceptibil, aceasta se mişcase. Pieptul i se ridica încet, iar capul se întoarse puţin într-o parte. O tresărire uşoară îi trecu peste chip ; după un minut îşi arcui slab sprîncenele, iar marginile pleoapelor întunecate începură a-i vibra, ca aripile unui fluture cînd stă pe corola florii. Ne sculasem cu toţii în picioare. Am privit din nou spre evreu. I se citea pe faţă groaza de a nu fi văzut dacă femeia va deschide ochii. S-a tras înapoi, ascunzîndu-se în spatele meu. în clipa următoare ea se uită în sus. Ochii îi păreau nefiresc de mari şi întunecaţi.

în ciuda intenţiei evreului de a se feri din raza el vizuală, privirile femeii căzură drept asupra lui.

Rămase complet imobilizat şi cuprins de o paloare mortală, ca şi cum s-ar fi temut că va urma un acces de repulsie. Dar n-a urmat nimic. îl privea doar cu atenţie, nici zîmbitoare, nici încruntată. L-am auzit trăgînd de două ori adînc aer în piept, de parcă ar fi scăpat din- tr-o mare tensiune. Apoi, timid, a schiţat un gest de apropiere.

De două sau trei ori femeia încercă să articuleze ceva, dar din gît nu-i ieşea nici un sunet şi închise ochii la loc. Dar îi deschise apoi din nou, privind ţintă către el. Cînd reuşi în sfîrşit să vorbească, era din nou vocea ei dintotdeauna, înceată, curgînd puţin anevoie, dar totuşi fără efort.

„Bună seara, Marcus."

El îşi drese glasul ca pentru a vorbi, dar nu scoase nici un cuvînt.

„Ai ajuns cam tîrziu", spuse ea, ca şi cum ar fi fost puţin supărată.

„Am fost reţinut", răspunse el şi am rămas surprins auzindu-i glasul, atît de calm şi de blind şi cu o sonoritate atît de nobilă.

„Cum arăt ?“, întrebă Pellegrina.

„Arăţi bine", o asigură el.

În momentul cînd femeia i se adresă, figura evreului suferi o schimbare stranie şi izbitoare. Spuneam mai devreme că era neobişnuit de palid. în timp ce ne istorisea povestea lui, se făcuse complet alb la faţă, de parcă tot sîngele i s-ar fi scurs din corp. Cînd însă ea a început să-i vorbească, iar el să-i răspundă, o roşeaţă intensă, dar de o mare delicateţe, asemeni celei a unui băiat sau a unei fete surprinşi goi în baie, i se răspîndi pe toată faţa.

„Mă bucur că ai venit — spuse ea. Am puţin trac astă seară."

„N-ai nici un motiv — o linişti el. Pînă acum totul a mers foarte bine."

„Vorbeşti serios ? — întrebă ea, seormonindu-1 cu

privirile. Nu mă critici deloc ? Nu era nimic de îmbunătăţit ? Am cîntat bine ? Eşti mulţumit ?“

„Da — răspunse Oocoza. Nu te critic şi afirm că nu mai aveai nimic de îmbunătăţit. Ai cîntat bine şi sînt mulţumit de absolut totul.“

Rămase tăcută timp de două sau poate trei minute. Apoi ochii ei negri alunecară asupra noastră.

„Cine sînt domnii ?“, se interesă ea.

„Sînt trei tineri domni străini — îi explică evreul — care vin de foarte departe pentru a avea onoarea de a-ţi fi prezentaţi.“

„Atunci prezintă-mi-i — spuse ea. Dar va trebui s-o faci repede, fiindcă nu cred că mai durează mult antractul. “

Indreptîndu-se către noi, evreul ne luă unul cîte unul de mînă şi ne conduse pînă lîngă targa ei.

„Distinşii mei domni din ţări frumoase şi îndepărtate — spuse el —, am plăcerea să fi obţinut pentru dumneavoastră un moment ce va rămîne de neuitat în vieţile domniilor voastre. Vă prezint Donnei Pellegrina Leoni, cea mai mare cîntăreaţă din lume.“

Şi îi declamă numele noastre, pe care le reţinuse cît se poate de corect.

Ea ne privi cu multă bunăvoinţă.

„Mă bucur foarte mult că vă aflaţi aici în astă seară. Am să cînt acum pentru dumneavoastră şi sper că nu veţi fi dezamăgiţi.“

I-am sărutat toţi trei, cu cîte o reverenţă adîncă, mîna. Mi-am amintit de mîngîierile pe care le cerşisem de la mîna ei. Dar imediat Pellegrina s-a întors spre bătrînul evreu :

„Ba nu, să ştii că am puţin trac astă seară. Ce scenă urmează, Marcus ?“

„Micuţa mea — îi spuse aceasta —, nu trebuie să ai nici un fel de trac. Ai să vezi că o să meargă totul bine şi în seara asta. Urmează *Don Giovanni,* actul doi, aria scrisorii. Care începe cu recitativul tău : *Crudele ? Ah no, mio bene ! Troppo mi spiace allontanarti un ben che lungamente la nostr’ alma*

desia.[u]

Ea a oftat o dată adînc, apoi i-a repetat cuvintele :

„Crudele ? Ah no, mio bene I Troppo mi spiace allon- tanarti un ben che lungamente la nostr' alma desia."

Rostind aceste cuvinte din vechea operă, un val puternic de roşeaţă, de parcă ar fi fost chipul unei mirese, ori chiar cel al bătrînului evreu, s-a răsfrînt pe faţa ei albă şi plină de răni, cuprinzîndu-i întreg decolteul, de la sîni şi pînă la rădăcina părului. Noi, cei trei spectatori, eram, cred, palizi ; ei doi însă, privindu-se ochi în ochi, emanau lumina unui extaz mut, de o intensitate cres- cîndă.

Deodată chipul păru că i se sparge, la fel cum, în copilăria mea, se spărgea gheaţa veche de o noapte de pe lac atunci cînd aruncam cu o piatră în ea şi deveni o constelaţie de aştri ce clipeau în univers. O ploaie de lacrimi îi ţîşni din ochi scăldîndu-i obrajii. Corpul întreg îi vibra de patimă, precum o coardă a unui instrument muzical.

„O — strigă ea — priviţi, priviţi ! E Pellegrina Leoni... ea e, ea e din nou... s-a întors. Pellegrina, cea mai mare cîntăreaţă, biata Pellegrina, e din nou pe scenă. Slavă Domnului, ca înainte. O, e aici, ea e... Pellegrina, chiar Pellegrina 1"

Era de neînchipuit cum, pe jumătate moartă fiind, mai reuşea totuşi să dea glas acelui vîrtej ameţitor de chinuri şi triumf. Fără îndoială, era cîntecul ei de lebădă.

„Veniţi la ea cu toţii, din nou. Veniţi înapoi, copiii mei, prietenii mei. Sînt eu... eu pe vecie, acum."

Şi o potopi un plîns imens de uşurare, ca şi cum prea mult ar fi ţinut pînă atunci zăgăzuit torentul lacrimilor sale.

Bătrînul evreu era pradă unei teribile stări de chin şi tensiune. O clipă şi el se clătină pe picioare. Pleoapele i se umflaseră şi lacrimi grele i se furişară pe la colţul ochilor, scurgîndu-i-se în jos pe obraji. Rămase însă mai departe la locul său,

neîndrăznind să-şi exteriorizeze emoţia, care îl gîtuia. Cred că se abţinea atît de tare numai de teama că, altminteri, slăbit cum era, s-ar fi putut să moară înaintea Pellegrinei, părăsind-o tocmai în clipele ei de pe urmă.

Deodată ridică bastonul său subţire şi lovi de trei ori scurt în marginea de lemn a tărgii.

„Donna Pellegrina Leoni — strigă el cu o voce clară şi sonoră. *En scene pour le deux."* §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

Ca un soldat cînd aude apelul, sau ca un cal de trupă la sunetul goarnei, femeia se opri, cu atenţia trează. în clipa următoare se linişti — era un calm impresionant, ca eliberarea morţii. îl fixa cu ochii ei negri şi imenşi. Dintr-o mişcare energică, asemeni cu a unei furtuni ce se stîrneşte şi expiră, îşi încordă mijlocul. Din piept îi ieşi un sunet straniu, ca mugetul îndepărtat al unui animal uriaş. încet apoi, flăcările i s-au stins din obraji, iar o umbră de cenuşă a coborît pe chipul ei. Trupul i-a căzut înapoi, s-a destins şi a rămas nemişcat : murise.

Evreul îşi apăsă ţilindrul pe cap şi spuse :

„Iisgadal rejiiskadesch schemei rabu." **********

Am rămas o vreme toţi în picioare. Pe urmă ne-am dus în refectoriu, să şedem acolo. Mai tîrziu, aproape spre dimineaţă, am fost anunţaţi că se întorseseră, în sfîrşit, şi cele două trăsuri. Eu am ieşit să dau poruncile necesare vizitiilor. Voiam să pornim de îndată ce se lumina de ziuă. Mă gîndeam că aşa era cel mai bine, deşi habar nu aveam acum încotro s-o apuc.

Cînd am trecut prin camera cea lungă mai ardeau încă luminările, deşi pe geam pătrundea lumina zilei. Stăteau amîndoi acolo : Pellegrina

---

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ In scenă pentru actul doi. (fr.) (N. t.)

********** „înalţă-se şi sfinţească-se numele celui fără de sf!rşit" — începutul rugăciunii evreieşti pentru morţi. (N. t.)

culcată pe targă, iar bătrînul evreu la căpătîiul ei, cu bărbia rezemată în baston. Mi se părea că nu s-ar fi cuvenit să-1 părăsesc pe acel om încă. M-am apropiat de el.

„Domnule Cocoza — i-am spus — de data aceasta nu marea artistă, al cărei mormînt l-aţi făcut cu mulţi ani în urmă, o îngropaţi, ci femeia al cărei prieten aţi fost.“

Bătrînul şi-a ridicat privirile spre mine şi mi-a răspuns : *„Vous etes trop bon, Monsieur",* ceea ce înseamnă : Sînteţi prea bun, domnule.

— Aceasta — spuse Lincoln — a fost povestea mea. Mira.

Mira trase aer în piept, apoi îl dădu din nou încet afară şi fluieră.

— Mă tot gîndesc — reluă firul vorbei Lincoln — ee s-ar fi întâmplat dacă femeia aceea n-ar fi murit atunci ? Poate că ar fi fost aici, cu noi, în noaptea asta. Era o companie plăcută şi nu ne-am fi plictisit împreună. Poate că ar fi ajuns dansatoare la Mombasa, ca Thusmu, tîrfa aia bătrînă cu ochi de căprioară, care a fost amanta bunicului şi tatălui lui Said, după al căror blazon tîn- jeşte chiar şi în clipa asta. Sau poate că ne-ar fi însoţit sus, pe platouri, la o vînătoare de fildeşi sau de sclavi şi s-ar fi hotărît să rămînă la vreun trib de războinici de acolo, care ar fi proclamat-o pe dată mare vrăjitoare, în cele din urmă m-am gîndit că poate s-ar fi hotărît să devină un mic şacal drăguţ, care şi-ar fi săpat vizuina pe cîmpie sau în coastra vreunui deal. Atît de viu mi-am închipuit această situaţie că, într-o noapte cu lună, mi s-a părut că-i aud vocea printre coline. Şi am văzut-o apoi alergînd şi jucîndu-se cu propria ei umbră mică, simţindu-se liberă şi cu sufletul uşor.

— A, da-da — spuse Mira care, ca povestitor, era un ascultător excelent şi plin de imaginaţie — am auzit şi eu acel mic şacal. L-am auzit lătrînd. Spunea : „Nu sînt un mic şacal, nu sînt doar unul; sînt mulţi mici şa- cali“. Şi, hop !, peste o secundă e într-adevăr un alt şacal şi numai ce-ţi latră în

spate : „Nu sînt un mic şacal. Acum sînt altul[14]. Aşteaptă, Lincoln, pînă o mai aud încă o dată. Atunci am să-ţi fac eu o poveste despre ea, să se potrivească bine cu cea pe care mi-ai spus-o tu.

— Ei — zise Lincoln —, povestea mea asta a fost. O lecţie pentru Said.

— Cunosc toată povestea ta pe dinafară — spuse Mira. Am mai auzit-o înainte. Aproape îmi vine să cred că eu am născocit-o. Sultanul Sabour din Khorassan era un mare erou, dar nu numai atît, ci şi un om al lui Dumnezeu, ce avea viziuni şi auzea voci, care îi tălmăceau mai bine voinţa Domnului. Încît se hotărî s-o lămurească, la rindu-1 său, întregii lumi, cu focul şi cu iataganul. Din păcate, a fost trădat de o femeie, o dansatoare, cînd ajunsese chiar la zenitul orbitei sale ; dar asta e o poveste lungă. Important e că oastea i-a fost nimicită. Nisipul deşertului i-a supt sîngele oştenilor, iar vulturii s-au ospătat cu stîrvurile lor. Bocetele văduvelor şi ale orfanilor s-au ridicat pînă la cer. Haremul i-a fost împărţit şi împrăştiat printre duşmanii săi. Rănit el însuşi, n-a reuşit să scape decît mulţumită unui rob care l-a cărat în spinare. De atunci, în amintirea soldaţilor săi, nu mai vrea să se arate ori să fie văzut în starea în care a ajuns, de cerşetor. A devenit, ca şi femeia din povestea ta, mai multe persoane, renunţînd, ca şi ea, la o singură identitate. Uneori e sacagiu, alteori slugă la vreun cadiu, alteori, în sfîrşit, pescar pe mare sau vreun pustnic sfînt. Acum e foarte înţelept. Cunoaşte multe lucruri şi lasă urme adînci pe unde trece. Oamenilor pe care îi întîlneşte le face mult bine, dar le face şi rău, căci tot rege a rămas. Dar nu pentru multă vreme. Cînd îşi cîştigă prietenia bărbaţilor iar femeile încep să-I iubească, fuge din acea ţară speriat de moarte să nu devină din nou sultanul Sabour, sau să încremenească în pielea vreunei singure fiinţe. Numai robul lui cunoaşte adevărul. Iar acestui rob, acum mi-amintesc, i s-a tăiat nasul pe seama lui Sabour.

— Viaţa, Mira, e, vai, plină de neajunsuri —

spuse Lincoln.

■—■ A, în ce mă priveşte — adăugă Mira — eu sînt în siguranţă oriunde m-aş duce. N-aţi scris chiar voi, în Cartea voastră Sfîntă, că tot ce-i pe lume lucrează spre binele aceluia care îl iubeşte pe Dumnezeu ?

— Porneşte din inimă această declaraţie de dragoste ? — întrebă Lincoln. Sau de pe buzele vechiului poet de curte ?

— Ba nu, să ştii că vorbesc din adîncul inimii — zise Mira. încerc de multă vreme să-1 înţeleg pe Dumnezeu. Acum am legat prietenie cu el. Pentru a-1 iubi cu adevărat, trebuie să iubeşti schimbarea şi mai trebuie să iubeşti şi glumele, căci ele sînt înclinaţii fireşti ale inimii lui. Curînd am să ajung să iubesc atît de tare glumele încît, din omul care odinioară făcea să îngheţe sîngele întregii lumi, am să ajung un iStorisitor de po

vestioare hazlii, cu care să mai descreţesc frunţile oamenilor.

— Atunci — interveni Lincoln — potrivit legii Profetului, înseamnă că ai să fii în aceeaşi oală cu bărbierii şi cu cei care-şi sărută nevestele în public, adică n-ai să mai ai dreptul de a depune mărturie la judecăţi.

— Da, aşa e — adeveri Mira. N-am să mai pot depune mărturie la judecăţi.

— Ce spune Said ? — întrebă Lincoln.

Said, care şezuse întruna tăcut şi nemişcat, rîse acum încet. Privea spre uscat. în lumina lunii se zărea o dungă albicioasă difuză şi se auzea un murmur în aer, ca vibraţia unei strune.

— Talazurile din golful Takaungu — spuse el. în zori sîntem la Mombasa.

— în zori ? — întrebă Mira uimit. Atunci vreau să apuc să dorm oră-două.

Se întinse pe puntea vasului, se înfăşură în mantia sa, pe care şi-o trase pînă peste cap şi adormi pe loc, nemişcat precum un mort.

Lincoln mai zăbovi puţin, cît să mai fumeze o ţigară- două. Apoi se culcă şi el, se răsuci de cîteva ori şi adormi la rîndul său.

POETUL

Multe întîmplări romantice se leagă de numele orăşelului danez Hirschholm. într-o seară de vară de la începutul secolului al optsprezecelea, după o vînătoare ce durase toată ziua, regina Sophia Magdalena — consoarta regelui Christian al VI-lea, acel pios monarh ce mergea cu toată curtea sa de trei ori pe zi la capelă şi care a pus să se închidă toate teatrele din Copenhaga — a ucis pe malul unui lac liniştit din mijlocul codrilor un cerb. Atît de mult i-a plăcut locul încît a hotărît să construiască un castel acolo, pe care l-a numit, după cerbul ucis, Hirschholm. Asemeni majorităţii lucrărilor de arhitectură teutonică ale vremii, şi acest castel, cînd a fost gata, degaja un aer de pompozi- tate şi afectare, construit cum era în mijlocul lacului, cu diguri lungi şi drepte ce brăzdau suprafaţa apei şi pe care treceau, în toată splendoarea lor, caleştile regale reflectate cu capul în jos în undele de cleştar, la fel cum, odinioară, se reflectase şi cerbul, încolţit de ogarii reginei. Orăşelul, cu căsuţele slujbaşilor, cîrciumioarele şi micile sale prăvălii modeste, crescuse pe malul lacului şi în jurul imenselor grajduri şi manejuri regale. Liniştit altminteri cea mai mare parte a anului, îşi trăia intens ceasul de glorie cînd strălucitoarea curte venea aici pentru sezonul de vînătoare.

Cincizeci de ani mai tîrziu, cînd rege al Danemarcei devenise Christian al VH-lea, nepotul Sophiei Magdalena, tragedia tinerei sale regine englezoaice, Carolina Mathilda, a avut loc, sau a fost pregătită cel puţin, tot la Hirschholm. Această nefericită prinţesă, cu tenul ei alb-roz şi pieptul

împlinit venise, la vîrsta de cincisprezece ani, peste Marea Nordului pentru a lua de soţ un rege-copil crud şi desfrînat, nu cu mult mai mare decît ea, dar aflat, la acea vreme, destul de departe pe drumul demenţei regale ce l-a mistuit de altfel doar cîţiva ani mai tîrziu, un fel de Caligula în miniatură, al cărui portret îţi dă senzaţia ciudată că te afli în faţa unei minţi complet însingurate şi pierdute în deziluzii. După cîţiva ani nefericiţi, ce trebuie să fi fost şi monotoni, dar şi stînjenitori pentru tînăra englezoaică, la vremea cînd regele a început să se joace cu pajul său negru de-a caii, şi-a găsit şi ea sfîrşitul. Se îndrăgostise profund şi cu disperare de medicul chemat din Germania să vindece, cu ajutorul nou-descoperitei sale cure de băi reci, pe micul şi bolnăviciosul prinţ moştenitor. Acest medic era o minte scăpărătoare, în avans considerabil faţă de timpul său. Marea pasiune a reginei pentru el l-a ridicat la început în cele mai înalte demnităţi ale regatului, unde, în chip surprinzător, a strălucit ca o stea de prima mărime şi s-a distins ca un necugetat tiran şi revoluţionar, apoi aceeaşi pasiune i-a pierdut pe amîndoi. Scurtul răstimp de fericire l-au trăit însă la Hirschholm, unde Carolina Mathilda îşi uluia supuşii danezi plecînd la vînătoare în haine bărbăteşti — o ţinută care, judecind după portretele ei, nu-i de presupus că o prindea foarte bine. Apoi mînia reginei-mame, cuprinse de indignare, i-a încercuit pe cei doi îndrăgostiţi, care şi-au aflat pieirea. Medicul a fost decapitat pentru uzurparea prerogativelor coroanei daneze, iar tînăra regină exilată într-un orăşel din provincia Hanovra. †††††††††††††††††††††††††††† Astfel a

---

†††††††††††††††††††††††††††† Prin căsătoria sa, în 1766, cu tînărul rege debil şi pervers Christian al VII-lea (1749—1608), prinţesa Carolina Mathilda (1751—1775) devine la vîrsta de cincisprezece ani regină a Danemarcei şi Norvegiei. In această calitate ea leagă o relaţie 6trînsă cu Johann Friedrich conte von Struensee (1737—1772), din 1767 medic personal al regelui, iar între 1770—1772 prim ministru şi iniţiator al unor mari şi importante reforme politice şi sociale. In 1772 regina cade victimă conjuraţiei îndreptate contra primului

triumfat virtutea sub forma ei cea mai întunecată, iar castelul ce găzduise o asemenea blasfemie a fost el însuşi părăsit şi în cele din urmă demolat, în parte pentru că familiei regale nu-i plăcea să-1 mai vadă, iar în parte pentru că oricum se spunea că se scufundă singur în lac. Toată strălucirea lui dispăru, iar pe locul unde se înălţase castelul a fost ridicată o biserică în stilul clasic de la începutul secolului al nouăsprezecelea, asemeni unei cruci deasupra mormîntului. Mulţi ani mai tîrziu, prin casele ţăranilor bogaţi din jurul Hirschholm-ului se puteau vedea încă statui şi mobile cu încrustaţii şi aurituri, cu ghirlande de trandafiri şi amoraşi.

După ce furtuna trecu peste capul său, orăşelul dădu timp de ani şi ani de zile impresia unei persoane paralizate de un şoc puternic şi care zace inertă. Nu fusese în stare nici măcar să-şi închipuie că astfel de lucruri se puteau petrece, cu atît mai puţin în mijlocul său. Poate că în adîncul inimii el mai păstra totuşi un rest de simpatie loială tinerei şi veselei regine care îi zîm- bise cîndva. în schimb tăierea unui cap i se părea un verdict de o maximă gravitate şi nu trebuia decît să privească spre locul unde se înălţase înainte oaStelul pentru a înţelege care putea fi unica răsplată a păcatului. Vremuri grele se abătură apoi peste Danemarca : războaie, pierderea flotei, falimentul de stat, impunerea spiritului virtuţii şi economii din cele mai severe. Duse pentru totdeauna erau uşuraticele zile ale secolului al optsprezecelea.

Mai tîrziu, la vreo cincizeci sau şaizeci de ani după tragedia tinerei regine şi a primului ei ministru, oraşul cunoscu o mică şi plăcută renaştere.

---

ministru. In închisoare ea obţine desfacerea căsătoriei regale şi se retrage la Celle, în provincia Hanovra, unde şi moare în 1775. După înlăturarea lui Struensee şi îndepărtarea Carolinei Mathilda, regele Christian al VII-lea devenind tot mai iresponsabil, conducerea statului este preluată de mama sa vitregă, Juliana Maria de Braunschweig, care guvernează împreună cu fiul ei, prinţul moştenitor Friedrich. (N. t.)

De altfel nici nu s-ar fi putut căi la infinit pentru nişte păcate la care de fapt nu participase şi n-ar fi putut trăi veşnic, împotriva întregii ţări, cu convingerea că prudenţa este cea mai desăvîrşită dintre calităţi. Cînd eşti şi-aşa destul de strîns legat de o existenţă plină de griji, îţi face plăcere uneori să te gîndeşti la vremuri şi la o lume lipsite de orice grijă. Şi încă ceva : deşi oamenilor nu le place ca virtutea mamelor lor să fie pusă la îndoială, frivolităţile bunicelor în schimb au pentru ei o duioşie ce le aduce mereu zîmbetul pe faţă.

Intr-o epocă în care bărbaţii începeau să-şi lase fa- voriţi, iar femeile se pieptănau cu zulufi pe tîmple, păcatele celor ce purtaseră cîndva peruci pudrate apăreau romantice, la fel ca şi pasiunile puternice sau crimele de pe scenă. Acum era vremea poeţilor, care veneau cu trăsuricile de la Copenhaga şi luau oamere la Hirschholm, spre a o cînta pe nefericita Carolina Mathilda şi a-i sur- prinde umbra uşoară, pe armăsarul ei înfocat, galopînd ca o năluca prin pădure. Şirurile de tei, plantaţi de-a lungul vechilor diguri în spiritul atît de altruist al secolului al optsprezecelea — secol care trebuie să se fi plimbat printre nişte tulpini desfrunzite de doi metri înălţime doar pentru a putea dărui umbră şi frunziş bogat generaţiilor următoare — crescuseră şi îmbătrîni- seră, iar pe sub bolta lor de crengi se plimbau doamne şi domni în vînstă; care în copilăria lor o văzuseră pe regină vîjîind călare, în mijlocul haitei de ogari, peste podurile de piatră, sau pe rege trecînd în caleaşca sa, pudrat şi încorsetat ca o păpuşă elegantă, cu privirea pierdută în gol. Descriau acum cu lux de amănunte viaţa fremătătoare de la curtea regală fetelor, matroanelor şi tinerilor din oraş, care doar cu mare greutate izbuteau să-şi ţină în frîu pornirile inimii.

Trăiau în acea vreme la Hirschholm doi bărbaţi ce se distingeau, fiecare în felul său, de burghezul mijlociu.

Primul era, pe drept cuvînt, o figură

proeminentă a oraşului, un cetăţean cu mare influenţă, nu doar un proprietar înstărit şi cu faimă, ci şi un om de lume plin de farmec. Se numea Mathiesen şi fusese făcut *Kamer- raad,* consilier la Curtea Supremă. Mai tîrziu, în amintirea lui s-a ridicat şi un bust la începutul uneia din acele lungi promenade cu tei, unde îi plăcea atît de mult să se plimbe.

Avea pe atunci —■ adică la începutul anilor treizeci ai secolului trecut — între cincizeci şi cinci şi şaizeci de ani şi trăia liniştit şi mulţumit la Hirschholm. Dar fusese odată şi tânăr şi trăise în multe alte locuri. Călătorise deasemeni mult şi fusese atât în Germania cît mai ales în Franţa în acea perioadă fatidică şi neliniştită dinaintea idilei ; în zilele Revoluţiei Franceze şi ale războaielor napoleoniene. Acolo văzuse multe lucruri — probabil că luase şi parte la ele — despre care orăşelul nici măcar nu visa, iar oamenii care îl cunoscuseră în tinereţe spuneau că se întorsese cu alţi ochi : înainte erau albaştri, acum erau cenuşii deschis sau verzi. Dacă îşi mai pierduse acolo din iluzii, e de presupus că pierderea nu i se părea acum prea mare, căci dobîndise între timp talentul de a-şi face viaţa plăcută şi de a trăi în tihnă. Or, probabil că nu există loc mai bun pe pământ pentru un epicureu cu o judecată sănătoasă decît un mic orăşel de provincie. Consilierul, care era văduv de cincisprezece ani, avea o menajeră fără cusur şi o pivniţă care ar fi făcut cinste chiar şi unui cardinal. Se povestea despre el la Hirschholm că, dacă rămînea singur serile, se apuca să facă broderie cu acul; dar, pe de altă parte, nu exista nici un motiv pentru care, în situaţia lui, consilierul să fi renunţat la vreun amuzament de dragul gesturilor convenţionale.

Dintre toate comorile adunate de el din lumea largă pentru a le aduce acasă, la Hirschholm, cele mai dragi îi erau amintirile de la Weimar, unde îşi petrecuse doi ani din viaţă, precum şi gîndul că

trăise cîndva în preajma renumitului *Geheimrat* ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Goethe. E mare lucru să te fi aflat vreodată faţă în faţă cu o culme a spiritului, iar o lege a vieţii spune că un lucru anume dintre toate cîte le întîlnim trebuie să se imprime mai adînc în sufletele noastre decît altele ; iar imaginea acelui oraş senin şi a acelui mare poet rămăsese pecetluită pe vecie în fiinţa sa. Iată omul ideal — supraomul, ar fi putut spune, dacă s-ar fi inventat pe vremea lui acest cuvînt — ce reunea în el toate calităţile pe care umanitatea le rîvneşte şi spre care aspiră : poet, filozof, om de stat, prieten şi sfătuitor al prinţilor, cuceritor de inimi. Consilierul îl întîlnise de multe ori pe Goethe în timpul plimbărilor sale matinale şi îl auzise discutînd cu prietenii ce-1 însoţeau. într-o anumită împrejurare i-a fost chiar prezentat marelui om, a privit în acei ochi olimpieni şi totuşi atît de umani şi a schimbat cîteva cuvinte cu Gigantul. Poetul şi Herr Eckermann tocmai discutau despre arheologia nordică şi Herr Eckermann a făcut apel, în dezbaterea lor, la mărturia tînărului danez. Goethe i-a mai pus şi alte întrebări despre subiectul în chestiune, apoi l-a întrebat respectuos dacă avea posibilitatea să-i mai procure şi alte informaţii. Mathiesen a făcut o reverenţă adîncă şi a răspuns :

„Ich bin Eurer Exzellenz ehrerbietigster Diener.“ §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

Nu era un om obişnuit Consilierul şi nici nu avea vreuna din ambiţiile omului obişnuit. Avea în schimb o părere foarte bună despre poziţia sa la Hirschholm — cum era şi îndreptăţit să aibă —, iar în viaţa de zi cu zi nu existau nevoi care să nu-i fie desăvîrşit împlinite. Dacă, pentru restul vieţii sale, nutrea, asemeni imaginii ce o păstra despre *Geheimrat,* ambiţia secretă de a se simţi şi el, în mediul său mai mărunt, un supraom în miniatură,

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Consilier particular, (germ.) (N. t.)

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Sînt servitorul preaplecat al Excelenţei Voastre, (germ.) (N. t.)

ea îi rămînea cunoscută exclusiv lui însuşi, iar în existenţa cotidiană juca doar în general rolul ideilor •— care e acela al unei forţe directoare nevăzute, ce tinde spre echilibru. Era însă un om de perspectivă largă, ce privea toate lucrurile în mare. Cultiva o anumită reprezentare a paradisului, căci generaţia sa fusese crescută în ideea vieţii veşnice, ca atare şi noţiunea de nemurire i se părea absolut firească. Paradisul lui urma să semene cu Weimar-ul, adică să fie un elizeu al demnităţii, graţiei şi strălucirii. Cu toate acestea, sentimentele sale despre o altă lume nu aveau pentru el o importanţă vitală ; ar fi renunţat oricînd la ele fără mare durere. Avea însă o încredere nestrămutată în istorie şi în nemurirea ce ţi-o putea conferi aceasta. O văzuse desfăşurîndu-se în jurul lui, îi simţise răsuflarea pe obraz şi îşi dăduse seama că împăratul şi eroii Revoluţiei erau mai vii decît funcţionarii şi negustorii din Hirschholm, care îşi ridicau pălăriile la vederea lui pe străduţele grosolan pavate ale orăşelului şi cu care schimba zi de zi scurte replici de complezenţă. în arena şi în această înaltă societate a istoriei dorea el să trăiască.

Fie impresia adîncă produsă asupra sa de poezie cînd se manifesta cu atîta grandoare, fie o tendinţă înnăscută, deşi poate mai puţin previzibilă, existentă în sufletul său —■ dar cine ar putea stabili cu exactitate, cînd ştim atît de puţine despre sufletul omenesc ? — făcea ca această artă anume să ocupe un loc atît de important în configuraţia lucrurilor, aşa cum o vedea el. în afara poeziei, pentru el nu exista nici un ideal adevărat în viaţă, sau, practic, nici o formă satisfăcătoare de nemurire. Era, deci, cît se poate de firesc să încerce el însuşi să scrie poezie. întors de la Weimar, a compus chiar o tragedie pe un subiect din istoria veche a Danemarcei, pentru ca, mai tîrziu, să scrie şi cîteva poeme inspirate de episodul romantic de la Hirschholm. Fiind însă şi un

judecător al artei, şi-a dat prin urmare seama, la fel de repede ca oricare altul, că nu era deloc poet. Astfel a înţeles la un moment dat că poezia vieţii sale trebuia să vină de altundeva şi, în această situaţie, şi-a văzut noul rol ca pe al unui Mecena ; se simţea făcut pentru un asemenea rol, ce-i apărea concordant cu idealul nemuririi spre care năzuia.

Întîmplător, ceea ce căuta el îi veni în întîmpinare prin persoana unui tînăr tot din Hirschholm, care în acea vreme era funcţionar districtual şi — lucru cunoscut doar de consilier şi de el însuşi — un mare poet.

Se numea Anders Kube şi avea douăzeci şi patru de ani. Cei care îl cunoşteau nu-1 considerau deloc arătos, dar un artist pictînd o sci*nă sfîntă şi care ar fi căutat un model pentru figura unui tînăr înger, cu siguranţă că pe el l-ar fi ales. Avea o faţă lată şi ochi de un albastru intens, foarte depărtaţi. La birou purta ochelari, dar, cînd îi scotea pentru a vedea direct lumea, avea o privire atît de limpede şi de adîncă de parcă ar fi fost Adam cînd mergea întîia oară prin grădina paradisului, uitîndu-se la animale. Cu graţia sa ciudată, surprinzătoare, înceată şi cam colţuroasă, cu părul de un roşu închis şi mîinile lui mari, era prototipul aproape perfect al ţăranului danez, pe care îl întîlneai pe atunci printre paracliseri şi scripcari, dar care acum, cînd ţăranii au ajuns deputaţi în parlament, a dispărut cu totul. Dintre cele două lumi în care trăia, cea care îi furniza pîinea de toate zilele era foarte limitată, constînd doar din biroul spoit cu var de la tribunalul districtual, din camerele sale — mereu curate lună graţie unei menajere ce ţinea tare mult la el — de la mansarda unei case şi umbrite de afară de un tei bogat şi din pădurile şi cîmpurile din jurul Hirschholm-ului, pe care le cutreiera în ceasurile sale libere. Era deasemeni primit în casele cîtorva burghezi respectabili şi de treabă din Hirschholm ca să joace cărţi ori să asiste la discuţiile lor politice, dar avea prieteni şi

printre cărăuşii de drumul mare, ce poposeau peste noapte la han, precum şi printre membrii acelui trib ciudat ce se încălzea arzînd mangal, pe care îl aduceau cu căruţele din codrii deşi din Elsinore şi Copenhaga. Locuinţa consilierului ocupa un loc aparte în existenţa sa. Trei ani mai devreme, cînd sosise pentru prima oară în oraş, avea scrisori de recomandare de la un prieten al consilierului, bătrînul farmacist Lerche, care îl prezenta ca pe un tînăr talentat şi muncitor ; cu sprijinul lor a primit o invitaţie permanentă sîmbetele seara la cina consilierului. Erau plăcute pentru el aceste seri şi se întorcea acasă cu o mulţime de impresii. Nu mai avusese niciodată pînă atunci norocul de a asculta atîta înţelepciune lumească, nici un asemenea tezaur de experienţă bogată precum cele cu care era ospătat aici. E adevărat, poate, că şi consilierul îi vorbise mai deschis decît altora, însă tînărul nu avea oricum idee ce rol important juca în viaţa protectorului său.

Nu ştia nimic nici despre teoria dezvoltată de consilier spre binele lui şi care spunea că tînărul trebuia ţinut într-un fel de colivie sau glob de sticlă, pentru a putea da tot ce era mai bun în el ca poet. Această teorie pornea poate de la propria experienţă de viaţă a consilierului, care simţea cum, în decursul evenimentelor trecutului, el însuşi risipise din forţele şi idealurile esenţiale pentru un poet. Poate însă că nu era decît o chestiune de instinct. în orice caz, nutrea convingerea adînc înrădăcinată în sufletul său că avea datoria de a-şi păzi protejatul Atîta timp cît izbutea să-l ţină liniştit la Hirschholm, să tocească asfaltul de acasă pînă la slujbă ori să bată aleile nesfîrşite, marile forţe din lăuntrul lui trebuiau să se reverse odată în poezie. Dar dacă lumea, cu influenţele sale haotice şi incalculabile, avea să pună stăpînire pe el, atunci probabil că avea să fie definitiv pierdut pentru literatură şi pentru acest Mecena al său ; avea să fie tîrît în agitaţia şi revolta îndreptată împotriva legii şi ordinii, al căror susţinător consecvent era

consilierul şi avea să-şi sfîrşească zilele precis pe vreo baricadă. Deşi nimeni altcineva nu şi-l putea închipui pe tînărul Kube pe o baricadă, teoria ar fi demonstrat totuşi, dacă s-ar fi adeverit, o mare intuiţie a naturii umane din partea consilierului, cu excepţia, poate, a faptului că oamenii care apar pe baricade sînt în general cei pe care ne-am aştepta cel mai puţin să-i găsim acolo. Rezultatul ei, în orice caz, a fost că bătrînul ţinea tot timpul un ochi aţintit asupra tînărului său prieten, ca un fel de iubit altruist sau ca acel puternic şi distins Kislar Aga asupra unei frumuseţi înfloritoare a seraiului său, pentru care pusese lucruri mari la cale.

În ce îl privea, consilierul nu avea de unde şti că şi el, la rîndul său, apărea înconjurat de un nimb poetic în ochii protejatului. Acest nimb luase naştere imediat după venirea tînărului la Hirschholm, ca rezultat al unei povestiri a menajerei sale, a cărei exactitate rămînea îndoielnică, dar care suna cam aşa :

Consilierul era, după cum s-a mai spus, văduv, dar, pînă să ajungă în această situaţie, îndurase multe suferinţe. Răposata doamnă Mathiesen moştenise o avere, dar o avere modestă. Era de fel din Christiansfeld, reduta, în Danemarca, a Hernhuten-ilor, o sectă, puritană extrem de severă, asemeni janseniştilor ********** din Franţa şi era o femeie cu o conştiinţă extrem de dezvoltată. Dar, într-o seară de vară, cu doi ani înainte de sfîrşitul ei, îşi pierduse brusc minţile într-un acces de groază la gîndul existenţei diavolului şi voise să-şi ucidă soţul şi pe ea însăşi cu o pereche de foarfeci. Au trimis după bătrînul doctor, care şi-a încercat, fără nici un folos, toată

********** Discipoli ai teologului olandez Jansenius (Cornelius Jansen, 1585—1638), episcop de Ypres, care, în principala sa lucrare, *Augustinus,* apărută postum, îşi expune punctul de vedere asupra doctrinelor Sfîntului Augustin referitoare la graţia divină, liberul arbitru şi predestinare. Jansenismul tinde să limiteze libertatea umană pornind de la principiul că anumiţi oameni predestinaţi primesc graţia divină încă de la naştere, iar alţii nu. (N. t.)

priceperea sa profesională şi, cum nu exista nici un spital pentru acest gen de pacient prin apropiere, au plasat-o în gazdă la bătrînul grădinar al palatului de la Fredensborg — alt pal^t regal aflat la o anumită distanţă de Hirschholm — şi la soţia acestuia, nişte oameni simpli şi de treabă, care îşi datorau slujba influenţei consilierului. Acolo a trăit mai departe, fără a-şi mai recăpăta raţiunea, dar într-o stare de spirit fericită, căci se credea deja moartă şi în ceruri, aşteptîndu-şi soţul. Deşi uneori se arăta temătoare că el nu va mai apuca să ajungă niciodată acolo, fiindcă, spunea ea, era un mare păcătos ; dar se încredinţa ea singură milei lui Dumnezeu.

Povestitoarea acestor întîmplări, care fusese în acea vreme servitoare în casa doamnei Mathiesen, era singura persoană din afara cercului intim al familiei care ştia de unde izbucnise criza fostei sale stăpîne. într-o seară de iulie, cînd, după o furtună cu tunete şi trăsnete, apăruse pe cer un dublu curcubeu înflăcărat, consilierul şi soţia sa, împreună cu o fetiţă care era fiica unui funcţionar de la curte, prieten al domnului casei şi care fusese trimisă la Hirschholm să se vindece de o decepţie în amor, se pregăteau să iasă toţi trei la o plimbare. Doamna Mathiesen era în camera ei, unde tocmai îşi punea boneta, cînd, pe fereastra deschisă, a văzut-o pe fată cule- gînd o pansea galbenă şi prinzînd-o la butoniera hainei consilierului. Poate că panseaua galbenă sau văzduhul de sub dublul curcubeu, cine ştie ?, exercită o vrajă anume în secta Hernhuten. Fapt este că scena produsese asunra doamnei Mathiesen un efect la care nimeni nu s-ar fi aşteptat.

Doi ani mai tîrziu, cam în aceeaşi perioadă a anului, consilierul primi de la Fredensborg vestea că starea sănătăţii soţiei sale se îmbunătăţise, că nu se mai credea acum în ceruri şi că, după părerea celor doi credincioşi îngrijitori ai ei, poate îi făcea bine să-şi vadă iarăşi soţul. A pus deci să i

se pregătească docarul şi s-a urcat în trăsurică, apucînd el însuşi hăţurile. Dar, în clipa cînd să pornească, străfulgerat parcă de o idee, a coborît din nou, s-a dus în grădină, a cules o pansea galbenă şi şi-a prins-o la butonieră. întîlnirea dintre cei doi nu s-a desfăşurat aşa cum speraseră prietenii lor, deşi doamna Mathiesen îşi petrecuse toată ziua la fereastră aştep- tîndu-şi soţul. Dar nici nu apucă să-1 vadă bine că vechea tulburare a minţilor i se întoarse şi mai puternică. A devenit atît de violentă încît au trebuit să cheme şi ajutoare ca s-o potolească. De fapt a recăzut complet în nebunia ei, din care nu şi-a mai revenit vreodată, murind de altfel un an mai tîrziu.

Tînărul Kube nu era în stare să rostească verdicte şi, de unul singur, nu s-ar fi apropiat niciodată de vreun fenomen al vieţii dintr-un punct de vedere morel. Prin urmare nici nu-1 admira, dar nici nu-1 condamna pe consilier pentru rolul său în această dramă. în schimb avea un spirit care, în mod straniu, amplifica tot ce observa. Sub acţiunea gîndurilor sale, lucrurile luau proporţii gigantice, asemeni acelor umbre uriaşe ale lor înşile refleotate de ceaţă, care-i îngrozesc pe cei ce cutreieră munţii, uriaşe, dar totodată cam groteşti, ca într-un joc al obiectelor oarecum în afara puterii omeneşti de judecată. Astfel consilierul începu să se umfle, să se evapore şi să se mişte în meandre mistice, asemeni spiritului care a ieşit din sticla lui Solomon şi i s-a arătat pescarului sărac din Bagdad ; iar în fiece sîmbătă seara, tînărul poet cina cu Loki †††††††††††††††††††††††††††† însuşi.

în majoritatea restului serilor stătea singur şi, cum era un biet funcţionăraş prost plătit, instinctul îl îndemna să fie foarte grijuliu în privinţa banilor,

---

†††††††††††††††††††††††††††† Fiinţă divină în mitologia nordică, la origine demon. Loki are o anumită însemnătate în credinţele populare, în mituri şi în creaţiile poetice, unde apare în general ca un personaj leneş, glumeţ şi bucuros de paguba altora. (N. t.)

susţinut în această lăudabilă întreprindere şi de menajera sa, mânca mai mult budincă de griş, iar, după ce termina, îşi lăsa pisica uriaşă să lingă laptele din farfurie. Apoi şedea nemişcat privind la focul din cămin, sau, în serile de vară, pe fereastră în zare, spre vălul uşor de ceaţă lăptoasă ce urma conturul lacului şi lăsa lumea cea mare să-şi deschidă inima către el, să se desfăşoare şi să i se dezvăluie în forme pe cît de teribile pe atît de naturale. Tînărul fiu al pămîntului, legat de catastiful său, avea sufletul vechilor Edda ++++++++++++++++++++++++, care creau lumea în jurul lor din zei şi demoni şi o umpleau cu înălţimi şi abisuri necunoscute în ţara lor ; şi deasemeni gîndirea jucăuşă a acelor vechi mistici ce o populau cu fauni, centauri şi duhuri ale apelor, care nu întotdeauna se purtau cum trebuie. Ţăranii danezi, care erau în chip natural des- cendenţii lor, ascundeau, sub un aer de gravitate profundă, ca de copii, mai multă zburdălnicie şi neruşinare în gînduri decît un clovn. în general nu au prea fost înţeleşi sau apreciaţi decît în măsura în care puteau da la iveală această faţă anume a firii lor, încît, în nevoia mistuitoare de a fi înţeleşi, s-au apucat adesea de băut, încă şi Anders Kube, părîndu-i-se că aşa trebuia procedat, la un moment dat a scris mici poeme despre un păianjen ce stătea pe creanga trandafirului, dar, mai tîrziu, cînd a început să fie mai stăpîn pe sine, creaţiile sale au căpătat şi ele dimensiuni cu totul diferite.

în unele seri pleca pentru a nu reveni decît în zori, iar menajera sa nu putea cu nici un chip scoate de la el unde fusese.

La cîţiva kilometri de Hirschholm se află o mică

++++++++++++++++++++++++++++++ *Edda* — cele două cărţi ale vechii moşteniri scrise islandeze, cuprinzînd cîntece despre zeii şi eroii nordici. Ambele opere au servit drept surse importante pentru geneza mitologiei ger- manico-nordice. (N. t.)

proprietate cu un conac alb foarte elegant, înconjurat de copaci şi pajişti domoale, care se numeşte La Liberte. Ani de zile n-a fost locuită de nimeni. Proprietarul fusese un bătrîn farmacist, acelaşi care îi dăduse lui Anders Kube scrisorile de recomandare ; acesta îşi vedea de afacerile sale la Copenhaga, unde toată viaţa făcuse bani. La vîrsta de şaptezeci de ani, după ce a împrumutat de la club cîteva jurnale romantice de călătorie, s-a hotărît să vadă lumea şi a început cu o călătorie în Italia. O aură de aventurism îi învăluise de la bun început planul. Ea a devenit şi mai intensă după ce s-a aflat cum trăise la Napoli experienţa unui cutremur de pămînt şi cum făcuse cunoştinţă cu un compatriot, o figură misterioară, uneori prezentat ca un căpitan de vas comercial, alteori ca director de trupă teatrală, care îi murise în braţe farmacistului, lăsînd în urmă o familie numeroasă. De la Napoli bătrînul îşi anunţa prietenii că o luase în grija sa pe fiica mai mare a defunctului, pe care se gîndea s-o adopte ; însă, două săptămîni mai tîrziu, de la Genova sosea vestea căsătoriei lor. „De ce i-o fi trebuit lui una ca asta ?“, se întrebau doamnele din Hirschholm. Farmacistul n-a mai apucat să le lămurească. La întoarcere a murit la Hamburg, lăsînd rudelor averea, iar tinerei sale văduve La Liberte precum şi o mică rentă. Către sfîrşitul iernii lui 1836 femeia şi-a făcut apariţia şi s-a stabilit pe domeniul ei.

Consilierul s-a dus s-o ajute la instalare şi s-o vadă, cu această ocazie pe aventuriera de la Napoli, care îl atrăsese în mrejele ei — şi, după cum bănuia, îl şi lichidase — pe vechiul său prieten. A găsit însă o fiinţă modestă şi tot timpul gata să-1 asculte orice-i spunea. Era o femeie micuţă de statură, zveltă şi care arăta ca o păpuşă ; dar nu ca cele din ziua de azi, care imită chipurile şi configuraţia bebeluşilor, ci ca păpuşile din vechime, ce aspirau, pe lîngă umanitate, spre un ideal abstract de frumuseţe feminină. Avea ochi mari şi limpezi ca de cleştar, iar genele lungi şi

sprîncenele delicate îi erau atît de negre îneît păreau pictate cu peniţa pe chipul ei. Cea mai izbitoare însuşire a sa era însă uşurinţa rară în toate mişcările, ce-ţi sugerau sprinteneala unei păsări. Avea ceea ce consilierul ştia că în jargonul tehnic al coregrafiei se numeşte *ballon,* adică o lipsă de greutate care nu este doar o negare a gravitaţiei, ci pare să te împingă mereu în sus, tinzînd spre condiţia zborului ; ea se întîlneşte numai arareori la balerinele zvelte, ca şi cum materia ar fi la ele mai uşoară decît aerul, şi de aceea cu cît e mai multă, cu atît principiul funcţionează mai bine. Rochiile şi bonetele ei de doliu erau întrucîtva mai elegante prin comparaţie cu cele întîlnite în mod obişnuit la Hirschholm ; sau, poate, unde fuseseră cumpărate la Hamburg, respirau un anumit aer de străinătate în peisajul vestimentar al orăşelului. Dar fie că femeia era cumpătată cu banii ei, fie gusturile îi erau simple, fapt este că nu a făcut nici o schimbare în bătrîna casă, nici măcar nu a mutat vreuna din mobilele vechi şi mucegăite, care duceau de atîta timp o existenţă singuratică în odăile văruite. In oranjerie se găsea o cutie muzicală mare şi foarte scumpă, adusă tocmai din Rusia. Văduvei părea că îi place să se plimbe anume în acea încăpere, ori să şadă în grădină, pe care însă o lăsă mai departe năpădită de bălării, cum era de ani de zile. Aparent se arăta hotărîtă să se poarte extrem de corect cu toată lumea, căci făcea vizite tuturor doamnelor din vecinătate, care-i ofereau sfaturi nepreţuite şi reţete cum să prepare cîrnaţii sau turta dulce, dar ea însăşi vorbea foarte puţin şi era timidă, poate şi din cauză că avea un uşor accent în limba daneză. Consilierul mai observă însă o caracteristică la ea : femeia dovedea o teribilă reţinere, dacă nu chiar o aversiune faţă de atingerea fizică. Niciodată nu săruta sau nu mîngîia pe vreuna din celelalte doamne, cum era obiceiul la Hirschholm şi îi displăcea, fireşte, să fie atinsă de ele. Această păpuşă avea în ea ceva dintr-o Psyche. Doamnele

din Hirschholm o considerau inofensivă. Nu avea să ajungă niciodată o rivală serioasă la făcut turtă dulce sau în mica moară de bîrfe a oraşului. Consilierul era şi nu era de acord cu ele. Ceva se ascunde la mijloc, îşi spunea el.

In ziua de Paşti se duse împreună cu Anders la biserica din Hirschholm. Soarele strălucea pe cer, lacul din jurul bisericii etala un albastru intens, dar dimineaţa era încă rece din pricina unui vînt tăios ce bătea dinspre răsărit, iar din cînd în cînd se porneau din senin averse de ploaie. Narcisele şi Diclytra — pe care danezii o numesc „inimă-de-locotenent", pentru că, dacă deschizi floarea, găseşti înăuntru o sticlă de şampanie şi o dansatoare —, care tocmai răsăriseră prin grădiniţele caselor, erau răvăşite şi culcate de vînt şi de ploaie. Ţărăncile, care veneau la sfînta împărtăşanie cu bonetele lor brodate cu fir de aur, aveau de luptat serios din cauza rochiilor grele şi a panglicilor lungi de mătase la intrarea în biserică.

Tocmai în clipa cînd consilierul şi protejatul său dădeau să intre, tînără doamnă de la conacul La Liberte sosi într-un landou tras de doi puternici cai murgi, care îşi îngăduiră totul din belşug drept în uşa bisericii. Era prima dată cînd apărea fără straiele văduviei, căci trecuse anul de la moartea soţului ei. Şi purta acum o pelerină de un gri deschis cu o bonetă albastră. Se simţea fericită ca un porumbel sălbatic în frunzişul verde şi radia din toată fiinţa ei o bucurie a vieţii ce părea un vals cîntat pe o vioară cu surdină.

Cum în acel moment consilierul tocmai era absorbit într-un schimb de idei cu pastorul, tînărul Kube o ajută el să coboare din trăsură. In semn de respect faţă de văduva fostului său protector, îşi ţinu pălăria în mînă pe distanţa celor cîţiva paşi pe care îi făcură împreună. Privind scena din portalul bisericii, consilierul se simţi atras în mod ciudat de vederea celor doi. Nu-i slăbea deloc din priviri. Amîndoi tinerii arătau extrem de timizi. Alături de graţia înceată şi greoaie a siluetei bărbatului şi de

extraordinara uşurinţă în mişcări a femeii, această dublă timiditate părea să confere scurtei lor întîlniri o expresivitate aparte, o calitate pregnantă, ca şi cum ar fi închis în ea o taină ce avea să se dezvăluie într-o zi. Consilierul nu ştia nici el singur ce anume îi atrăgea atenţia şi îl emoţiona atît de tare în toată împrejurarea. Parcă ar fi, medita el, primele măsuri ale unei opere sau capitolul întîi al unui roman de dragoste purtînd titlul *Anders şi Fransine.*

Geheimrat Goethe, îşi spuse el, ar fi putut scoate —■ şi chiar ar fi scos — ceva interesant de aici. Şi pătrunse în biserică pradă unei profunde stări de reflecţie.

în tot timpul slujbei, gîndurile consilierului s-au jucat întruna cu această ultimă impresie, care îi venea chiar la momentul potrivit, căci în ultima vreme îl cam îngrijora poetul său. Tînărul sclav literar fusese ciudat de absent spiritualmente, ba chiar şi trupeşte, la una sau două din întîlnirile lor de sîmbăta. Se vedea în toată atitudinea lui o nelinişte inconştientă, iar, mai adînc decît ea, pecetea unei melancolii ce îl îngrijora pe consilier, căci se ştia incapabil să-i găsească remediu. Dintr-o discuţie avută cu menajera tînărului funcţionar desprinse ideea că acestuia îi plăcea poate cam mult băutura. E drept că mulţi dintre marii poeţi fuseseră şi beţivi, dar o asemenea situaţie nu se prea potrivea cu postura unei Mecena. Sub influenţa băuturii, care, a aflat consilierul, jucase un anumit rol în trecutul familiei băiatului, s-ar fi putut ca acesta să-i scape din mînă. şi s-o şteargă să cînte din
vioară pe la nunţile ţărăneşti. De aceea s-a şi opus cînd a aflat că prefectura districtuală voia să-i acorde tînărului funcţionar o majorare a salariului, convins fiind că nu i-ar fi făcut nici un bine, dar în acelaşi timp era deasemeni în căutarea unei modalităţi mai sigure de a-1 ancora în loc. Iar acum, în biserică, avu revelaţia că răspunsul la toate frămîntările sale era o căsătorie. Vă- duvioara

de la conacul La Liberte, cu mica ei rentă, era trimisă poate chiar de providenţă spre a fi soţia ideală pentru geniul său. Dacă se nimerea să fie o Christiane Vulpius *, unica femeie, după cum fusese informat, care a petrecut nopţi întregi în braţele domnului *Gelieimrat* fără a-i pune întrebări despre sensul vieţii ? Toate aceste imagini vagi îl binedispuneau pe consilier.

Din jumătatea rezervată bărbaţilor, la dreapta coridorului central, ochii săi rătăciră o dată sau de două ori spre băncile femeilor. Tînăra văduvă stătea nemişcată. Deşi predica pastorului o absorbise cu totul, pe chip i se putea citi o expresie de adîncă şi tainică bucurie. Spre sfîrşitul slujbei, cînd îngenunche, _adînc mişcată, ţinea în dreptul feţei o batistă, dar bătrînul nu reuşi să-şi dea seama dacă rîdea cu adevărat sau plîngea în ea.

La terminarea ceremoniei, tînărul funcţionar şi mai vîrstnicul său prieten porniră împreună pe jos către locuinţa consilierului. Cînd tocmai treceau peste pod, o aversă rece ca gheaţa spălă deodată peisajul. Trebuiră să desfacă deci umbrelele şi se opriră puţin pe arcul podeţului de piatră să vadă cum plesneşte grindina în contact cu suprafaţa apei, iar cele două lebede ale lacului fug supărate peste valurile cenuşii să se adăpostească sub curbura podului. Rămaseră multă vreme acolo, fără să-şi dea seama, duşi amîndoi pe gînduri.

Mintea lui Anders era plină, în urma predicii de Paşti, de un şir întreg de umbre ce căpătau treptat formă, asemeni norilor cînd se adună pe cer.

Se gîndea la Maria Magdalena, care venise grăbită foarte în dimineaţa Vinerei Mari la casa lui Caiafa. Avusese o viziune cum că, în după-amiaza acelei zile, vălul templului va fi sfîşiat. Văzuse mormintele deschizîndu-se,

*. Christiane Vulpius (1765—1816) — soţie a lui Goethe. (N. t.)

iar sfinţii ieşind din ele. Privise deasemeni îngerul Domnului cum împinge la loc piatra mormîntului şi cum se aşează pe ea ; şi le

azvîrlise reproşuri grele arhiereilor pentru monstruozitatea ce se pregăteau s-o comită răstignindu-1 pe Cristos. Vorbele ei îi convinseră pe bătrînii preoţi că Isus era de fapt unicul născut al lui Dumnezeu şi mîntuitorul întregii lumi şi că ei aveau să înfăptuiască singura crimă adevărată din toată istoria omenirii.

Drept pentru care au ţinut sfat în sala cea întunecoasă a palatului, unde un opaiţ îşi arunca puţina lumină asupra caftanelor multicolore şi chipurilor bărboase şi pătimaş gînditoare. Cuprinşi de groază, cîţiva dintre arhierei au cerut ca întemniţatul să fie slobozit pe dată ; alţii, în stare de extaz, profeţeau cu glasuri stridente, însă Caiafa şi cîţiva dintre preoţii foarte bătrîni s-au sfătuit cu de-amănuntul şi s-au înţeles că trebuia să meargă mai departe cu ceea ce aveau de săvîrşit. Dacă exista într-adevăr această unică şansă ca lumea să fie mîntuită, atunci datoria lor era să asculte de hotărîrea Domnului, oricît de îngrozitoare ar fi fost fapta.

în disperare de cauză, Maria le-a vorbit despre păcatele şi nefericirea acestui pămînt, despre care ea doar ştia atît de bine şi deasemeni despre fiinţa sfîntă a lui Cristos. Cu cît o ascultau mai mult, cu atît arhiereii clătinau mai tare din cap.

Atunci Caiafa l-a chemat pe Satan pentru a se sfătui cu el. Ca primă întruchipare a acestuia, intră în cameră Iuda cel cu părul roşu, care vru să înapoieze cei treizeci de talanţi de argint. Cînd sfatul refuză să-i primească, el le descrise cu un hohot sardonic de rîs lungul şir de nenorociri ce sta în faţa poporului ales, care de atunci încolo avea să umble mereu cu arginţii în mînă, prigonit şi scuipat de lumea întreagă. Le descrise arhiereilor pînă şi ghetoul din Amsterdam, pe care însuşi consilierul îl înfăţişase protejatului său într-o sîmbătă seara. Capul bătrînului se prăbuşi pe cartea cea mare.

Figura consilierului apărea şi ea undeva în sfatul arhiereilor, deşi încă nedistinct localizată. Maria Magdalena stătea în genunchi, ascunzîndu-şi faţa.

Tînărul funcţionar îşi simţea capul plutind uşor. Cu o seară înainte jucase cărţi pînă tîrziu cu cărăuşii de la han.

Ploaia se opri. închiseră amîndoi umbrelele şi porniră mai departe.

Şi consilierului, în ciuda planurilor sale matrimoniale, predica îi oferise un subiect de reflecţie. Se gîn- dea oît de ciudat era că tocmai Sfîntul Petru, singurul care cunoştea şi ar fi avut puterea să facă uitată povestea cu cîntatul de două ori al cocoşului, îngăduise răspîndirea ei nestingheritâ.

în următoarele trei săptămîni vremea a fost foarte blîndă, în schimb a plouat mereu. Pămîntul era plin de vegetaţie şi aerul de o mireasmă ce nu aştepta decît o zi senină şi însorită pentru a exploda în toată splendoarea ei. Prunii înfloriţi pluteau ca nişte nori de calcar în jurul fermelor ţărăneşti. Mai tîrziu, în pădure, sub trunchiurile de fragi, pămîntul s-a umplut de anemone, trandafirii ca nişte scoici, cu frunze digitate şi parfum dulce-amărui. S-au întors şi privighetorile, prefăcînd lumea toată într-o vioară, învăluită încă în ceaţă şi în picurii de ploaie.

într-o joi, pe la sfîrşitul lui mai, consilierul cina şi juca cărţi la Elsinore cu un prieten, ofiţer în serviciul de pază al Sund-ului, Petreceri de felul acesteia erau prilejuri anuale pentru cei doi vechi prieteni de a se reîntâlni. Stăteau întotdeauna pînă foarte tîrziu dar, deşi de la Elsinore la Hirschholm sînt aproape douăzeci de kilometri, consilierul nu-şi făcea prea multe griji, căci nopţile în Danemarca sînt destul de luminoase în această perioadă a anului. Mergea în cabina trăsuricii, legănîn- du-se învăluit în pelerina sa mare şi cenuşie de călătorii, în timp ce bătrînul vizitiu Kresten mîna calul ; vedea oarecum printre gene frumuseţea nopţii de

mai şi simţea mirosul adormitor al cîmpiilor şi al crîngurilor înmugurite ce le străbăteau. Cu puţin înainte de Hirschholm ceva se rupse la un ham. Au fost nevoiţi să se oprească, iar Kresten conchise că trebuia mers pînă la prima fermă şi cerută nişte sfoară dacă voiau să continue drumul. Privind în jur, consilierul observă că erau chiar în dreptul domeniului La Liberte. Întrucît se temea că bătrînul Kresten va face prea mult zgomot, tulburînd somnul stă- pînei locului, se hotărî să meargă el însuşi. îl cunoştea pe administratorul domeniului, de fapt chiar el îi obţinuse angajarea ; âcum îi va bate uşor în geam, fără a trezi pe nimeni altcineva. Coborî puţin înfrigurat din trăsură şi porni pe alee spre conac. Zorile stăteau să mijească.

întunericul era plin de parfumul dulce-acrişor al frunzişului umed. Ici şi colo pe aleea pietruită se formaseră bălţi ; dar noaptea era încă întunecoasă. Umbla încet, căci printre arbori şi boschete nu se vedea prea bine. Un drum de plopi sălbatici ducea din şosea către clădirea fermei, adăugind mireasma nectarului acru din florile lor pufoase la armonia întregii atmosfere.

Deodată auzi o muzică. Se opri, nevenindu-i să-şi creadă urechilor; însă, nici o îndoială, era muzică, o melodie dansantă chiar, şi venea dinspre casă. Mai făcu cîţiva paşi, apoi se opri mirat : cine cîntă şi dansa aici înainte de răsăritul soarelui ? Părăsi aleea şi porni peste gazonul ud către intrarea în conac. Pe măsură ce se apropia de verandă, faţada casei îi părea de un alb mortuar ; printre tăbliţele obloanelor zări venind o lumină clară dinăuntru. Poate că tînără văduvă dădea un bal astă seară în oranjerie.

Tufele de liliac umed din jurul verandei erau pline de flori cu corolele desfăcute. Ciorchinii întunecaţi şi ascuţiţi parcă ascundeau o taină ; cu atît mai uşori se vor simţi cînd se vor deschide şi o vor spune lumii întregi. Un şir de lalele îşi fereau cu grijă cupele albe şi roz de aerul nopţii. Totul era

nemişcat. Consilierul îşi aminti două versuri dintr-un vechi poem :

Dulcile zefire nu mai legănară
Leagănul naturii proaspăt adormite.

Era ceasul dinaintea răsăritului, cînd lumea pare fără culoare sau dă impresia că neagă orice culoare. Nuanţele bogate ale nopţii au pălit, s-au retras ca valurile de pe ţărm, iar toate culorile dimineţii zac adormite în peisaj întocmai ca vopselele olarului, care arată toate cenuşii pînă ce prind viaţă în cuptor. Dar această lume nemişcată închide în ea o uriaşă făgăduinţă.

Bătrînul, şi el cenuşiu în pelerina sa cenuşie, ar fi fost invizibij chiar pentru cineva care l-ar fi căutat. Se şi simţea de altfel foarte singur, ca şi cum ar fi ştiut că nu-1 poate vedea nimeni. Nu îndrăznea nici măcar să atingă oblonul, de teamă să nu facă vreun zgomot. Cu mîinile la spate, se aplecă şi privi înăuntru.

în viaţa lui nu fusese mai surprins ca acum. Oranje- ria prelungă, ce se deschidea prin trei ferestre-uşi către verandă, era pictată într-un albastru siniliu foarte decolorat de vreme. în cameră nu se vedea decît puţină mobilă, şi aceea împinsă la perete. în schimb din tavan atîma pînă în mijlocul încăperii un candelabru vechi şi minunat, tot numai o lumină, cu fiecare luminare în parte aprinsă. Marea cutie muzicală rusească pusă pe spi- neta amuţită era deschisă, iar din ea se revărsau notele înalte şi clare ale unei mazurci.

Tînără stăpînă a locului stătea pe poante în mijlocul camerei. Era îmbrăcată într-o rochie scurtă şi diafană, de balerină, iar papucii ei minusculi de dans îi erau legaţi cu panglici negre de gambele şi de încheieturile delicate. Ţinea braţele deasupra capului arcuite graţios şi privea nemişcată spre cutia muzicală, cu o expresie de păpuşă liniştită şi fericită pe chip.

Cînd veni măsura ei, prinse deodată viaţă.

Ridică piciorul drept încet, încet, cu vîrful îndreptat direct spre consilier, tot mai sus şi mai sus, ca şi cum s-ar fi înălţat aievea de la pămînt cu dorinţa de a-şi lua zborul. Apoi îl aduse din nou încet jos, foarte încet, revenind în poante cu un zgomot uşor, ca o atingere discretă a mesei cu degetul.

Afară spectatorul clandestin îşi ţinu răsuflarea. întocmai ca odinioară, cînd văzuse baletul din Viena, avea senzaţia că aşa ceva era prea de tot, că era imposibil de realizat. Dar ea reuşea performanţa uşor, în glumă parcă, de ajungeai chiar să te îndoieşti de căderea omului şi să nu te mai frămînţi aşa de tare pentru el cînd vedeai o balerină urcînd cu atîta uşurinţă înapoi spre cer.

Sprijinindu-se acum pe vîrful piciorului drept, ridică stîngul încet, pînă sus de tot, îşi desfăcu braţele într-o mişcare iute şi îndrăzneaţă, făcu o piruetă şi începu să danseze. Dansul ei era mai mult decît o mazurcă adevărată, tot numai foc şi lumină, deşi nu dură mai mult de două minute ; era pe rînd un titirez, o floare, o flacără ce dansa, un joc glumeţ cu legea gravitaţiei, o comicărie celestă. Şi actorie deasemeni : dragostea, duleea inocentă, lacrimile, un *sursum corda* §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ exprimate toate prin muzică şi mişcare. în mijlocul vîrtejului intervenea o mică pauză, pentru sperierea auditoriului, dar spectacolul se relua şi mai admirabil, ca transpus într-o cheie şi mai înaltă. Cum însă cutia muzicală dădea semne de oprire, ea se uită drept spre consilier şi se prăbuşi pe jos într-o grămăjoară graţioasă de *tulle,* asemeni unei flori azvîr- lite cu tulpina în sus, ca şi cum cineva i-ar fi tăiat picioarele cu o foarfecă.

Consilierul avea destule cunoştinţe de balet pentru a preţui cele văzute ca pe un spectacol de cea mai înaltă clasă. Avea deasemeni destulă experienţă a lucrurilor frumoase din viaţă pentru a şti să aprecieze surprinzătoarea apariţie din zorii zilei ca pe o viziune demnă de însuşi ţarul

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Literal : Sus, inimă ! (lat.) în context: tresăltare, avînt al inimii. (N. t.)

Alexandru, dacă ar fi fost cu putinţă.

Alarmat de privirea ei atît de directă, se retrase puţin. Cînd se uită din nou prin fanta oblonului, balerina se ridicase în picioare, dar stătea parcă nehotărîtă şi nu mai învîrti iarăşi cutia muzicală. în încăpere era o oglindă mare. Sprijinindu-şi palma delicat pe sticlă, se aplecă înainte şi-şi sărută propria imagine argintie reflectată în ea. Apoi luă o mucamiţă cu braţ lung şi, una cîte una, stinse toate luminările candelabrului. Deschise uşa şi după o clipă nu mai era.

în ciuda temerii sale de a nu fi văzut de cineva, consilierul mai rămase totuşi un minut sau două pe verandă. Era la fel de uluit de parcă ar fi surprins-o, în acea dimineaţă de mai, pe însăşi nimfa Echo exersînd de una singură în adîncul pădurii.

Cînd se întoarse să plece, rămase uluit de măreţia perspectivei ce se deschidea dinspre conacul La Liberte. N-o observase niciodată pînă atunci. îşi roti privirile peste peisajul înverzit şi unduios, chiar şi peste vîrfurile pădurii întunecate. în zare, Sund-ul sclipea ca o panglică argintie, iar deasupra lui soarele tocmai stătea să răsară.

Se întoarse la trăsură cufundat în reflecţii adînci. îi tot venea prosteşte în minte un cîntecel pentru copii, cu o melodie însă minunată :

O, nu-i vina găinii Cocoşul de e mort.
Cînta privighetoarea La marginea grădinii.

De sfoară uitase complet. Aflînd de la Kresten că acesta izbutise să dreagă hamul şi fără ea, nu mai găsi nimic de spus.

Tot restul drumului rămase cum nu se poate mai treaz. I se ■ părea că are din nou foarte mult de lucru, trebuind să aranjeze figurile cu totul altfel acum pe tabla de şah. Noua sa preocupare îi rezerva o mulţime de idei plăcut incitante omului care, în viaţa de toate zilele, se ocupa numai de cărţi şi de legi şi care, doar cu o seară înainte, jucase *ombre* în compania altor trei bătrîni

celibatari.

Hotărît lucru, văduva farmacistului nu era o Christiane Vulpius. Şi nici fiinţa care să ancoreze trainic pe cineva. Dimpotrivă, era în stare să-1 ridice de la pămint pe tînărul ce i-1 destinase el şi să zboare împreună cine ştie unde, în orice caz departe de supremaţia lui. Nu îl deranja însă faptul că îi produsese o asemenea decepţie. O admira chiar ; atît de puţine lucruri îl mai surprindeau în viaţă. Dar avusese mare noroc să dea peste ea, căci acum nu avea să-şi mai piardă poetul. De fapt, gîndi el, i-ar fi plăcut să-i păstreze pe amîndoi. îşi scoase pălăria o clipă simţind vîntul dimineţii cum îi joacă pe la tîmple. Nu era bătrîn ; era chiar tînăr comparativ cu soţul de care avusese ea parte. Deasemeni era şi un om bogat, un om care preţuia şi merita de la viaţă cele mai alese lucruri. Putea oare s-o pună să-i danseze numai lui într-o seară ? Atunci existenţa lui matrimonială va fi cu totul diferită de cea dinainte. Iar poetul va rămîne mai departe protejatul său şi prietenul casei.

Gîndurile îi înaintau mereu pe măsură ce soarele se ridica. O dragoste nefericită e un sentiment stimulator. Ea a creat în istorie cele mai mari opere. O iubire fără speranţă pentru soţia binefăcătorului său îl poate face pe un tînăr poet nemuritor ; ce dramatic să ai o asemenea situaţie chiar în casa ta. Cei doi tineri îi vor rămîne loiali oricît de mult ar suferi, cu toate că dragostea şi tinereţea sînt două atuuri atît de puternice. Dar dacă se dovedeau neloiali ?

Consilierul luă o priză de tutun, la incitarea căreia nasul său delicat se strîmbă puţin. Călătoria era aproape încheiată. în atmosfera limpede şi senină a dimineţii, orăşelul părea o aşezare de pe fundul mării. Acoperişurile cu ţigle se aglutinau ca o colonie de corali cînd mai palizi, cînd mai clar reliefaţi, fumurile albastre se ridicau precum nişte alge către suprafaţă. Brutarii scoteau pîinea proaspătă din cuptoare. Aerul tare al dimineţii îl făcea pe consilier puţin somnolent, dar se simţea

foarte bine. îi veni în minte o veche zicală pe care ţăranii o botezaseră rugăciunea burlacului :

„Dă-mi, Doamne, să nu mă însor vreodată. Iar, de-ar fi să mă însor, să nu-mi pună soţia coarne. Iar, de-ar fi şă-mi pună, măcar să nu aflu. Iar, de-ar fi totuşi să aflu, cel puţin să nu-mi pese.“

Asemenea gînduri nu-şi poate îngădui decît un om în a cărui minte există o cameră impecabil măturată şi a cărei cheie este absolut sigur că n-o are nimeni altcineva decît el însuşi.

în seara următoare, fiind sîmbătă, Anders veni să cineze la consilier. După masă îi citi gazdei sale un poem despre un ţărănuş care priveşte trei lebede cum se prefac noaptea în trei tinere fete şi se soaldă în lac. Băiatul îi fură uneia din ele aripile, pe care aceasta le scosese înainte de a intra în apă şi se însoară cu ea. După ce îi face mai mulţi copii, într-o zi soţia găseşte aripile, pe care el i le ascunsese şi şi le pune din nou. Dă roată casei în cercuri tot mai largi, iar în cele din urmă se pierde în văzduh.

Cum de scrisese asta, cum de putuse oare scrie tocmai asta ?, se întreba consilierul. Ciudat. Doar n-o văzuse şi el dansînd.

Venise acum vremea ca pădurile de pin să se trezească la viaţă. Timp de cîteva zile căzu, ca vălul pe mireasă, o ploaie cenuşie peste toată lumea; apoi, în prima dimineaţă senină, pădurile erau verzi.

în Danemarca fenomenul se petrece în fiecare an în luna mai, dar în fiecare an e la fel de impresionant, iar pe oamenii de acum o sută de ani îi impresiona cu atît mai tare drept un lucru absolut surprinzător şi inexplicabil. în timpul lungilor luni de iarnă au pătruns, pînă şi în adîncurile pădurii, vînturile şi lumina mată a cerului. Dar deodată luna mai îţi ridică o boltă deasupra capului, îţi oferă un refugiu, un sanctuar misterios pentru toate inimile omeneşti. Frunzişul uşor şi tînăr, moale ca mătasea, răsare ici şi colo precum smocurile de puf nou ale păsărilor sau

precum aripile slabe încă pe care pădurea le întinde să le încerce. Dar a doua zi, ori după două zile mergi ffe sub bolta de verdeaţă. Liniile perpendiculare dau impresia fie de cădere, fie de urcare. Coloanele cenuşii ca de cositor ale trunchiurilor de pini nu numai că se ridică de pe sol năzuind spre infinit, spre eter şi soare în timp ce pămîntul se leagănă în jurul lor, ci şi urcă şi poartă pe vîrfurile lor înaltul şi impresionantul acoperiş al marii săli aeriene. Lumina dinăuntru, mai slabă ca înainte, pare . însă mai puternică, mai plină de sensuri şi de taine ce răspîndesc ele însele lumina, deşi muritorilor le rămîn necunoscute. Ici şi colo un stejar bătrîn şi scorburos, mai leneş în a se trezi la viaţă, cască o fereastră spre înălţimi. Miresmele şi prospeţimea te cuprind cu îmbrăţişarea lor. Crengile, atîrnînd parcă direct din cer, par că te mîngîie ori te binecuvîntează şi, pe măsură ce înaintezi, primeşti o nesfîrşită binecuvîn- tare.

Atunci toată ţara merge la pădure ! la pădure ! pentru a profita la maximum de această măreţie ce nu durează mult, căci curînd frunzele se întunecă şi se întăresc, iar umbra pune stăpînire pe tot ce mişcă. în trăsuri sau pe jos, oraşele migrează spre pădure, cîntă şi joacă printre copacii înalţi, aducîndu-şi de mîneare pîine cu unt şi fierbînd în poieni cafeaua.

Consilierul se duse la rîndul său pe jos către pădure, spunîndu-şi *Domine, non sum dignus* **********. Tînărul Anders încurcă. nişte registre la birou, iar într-o noapte lăsă iarăşi patul nedesfăcut. De la conacul La Liberte Fran- sine porni şi ea la plimbare cu pălăria sa de pai pe braţ.

La vremea cînd natura îşi pusese haina cea mai atrăgătoare, consilierul primi vizita prietenului său contele Augustus von Schimmelmann. în ciuda celor cincisprezece ani care îi despărţeau, cei doi

---

********** Doamne, nu sînt demn, nu merit, (lat.) (N. t.)

erau prieteni adevă- raţi, împărtăşind multe simpatii şi gusturi comune. Cînd tînărul conte nu avea decît cincisprezece ani, bătrînul consilier ocupase timp de un an locul unui prieten al său, care tocmai murise, ca preceptor al băiatului, iar mai tîrziu s-au reîntîlnit în Italia, unde au putut sta de vorbă pe îndelete despre cărţi şi religii, despre oameni şi locuri îndepărtate. Apoi cîţiva ani nu s-au mai văzut, dar nu din cauza vreunei înstrăinări intervenite între ei, ci datorită unei împrejurări prin care trecea contele şi pe durata căreia a încercat să-şi găsească pentru sine un fel de *modus vivendi,* fără ca, în această tentativă, consilierul să-i fi putut fi de vreun folos.

Din fire contele Augustus avea o puternică aplecare spre melancolie. Voia să fie foarte fericit, dar nu avea deloc talent pentru fericire. în tinereţea lui suferise mult. Undeva, undeva pe lumea aceasta, îşi spunea el, trebuie să existe o fericire mare, o fericire minunată, acele *fons et origo* †††††††††††††††††††††††††††† ale forţei ce se manifestă prin deliciile muzicii, florilor şi prieteniei. Adunase deci flori, studiase muzica şi-şi făcuse mulţi prieteni. încercase o viaţă de plăceri şi cunoscuse de multe ori fericirea. însă drumul de la toate acestea către inima lucrurilor tot nu-1 aflase. Odată cu trecerea timpului i se întîmplase un lucru teribil : orice lucru devenise pentru el la fel de bun ca oricare altul. Acum, cînd era mai înaintat în vîrstă, primea fericirea vieţii altfel, nu cum îşi închipuia el că este, ci ca pe o reflexie în oglindă, aşa cum o vedeau ceilalţi.

Schimbarea s-a produs în clipa cînd a moştenit pe neaşteptate o foarte mare avere. Lăsat în pace, nu l-ar fi preocupat în mod deosebit, căci nu avea nici măcar idee ce s-ar fi putut face cu atîţia bani. Dar cu acest prilej l-a impresionat atitudinea celor din jurul lui; îi preocupa împrejurarea şi socoteau

---

†††††††††††††††††††††††††††††† Fîntîna şi izvorul, (lat.) (N. t.)

că era o situaţie minunată şi strălucită pentru el. Din fire contele Augustus era el însuşi foarte invidios şi trăise de multe ori această agonie, mai cu seamă faţă de eroii cărţilor citite, aşa încît 'avea posibilitatea să aprecieze acum toată greutatea acestui sentiment. După ce ai pictat un tablou de care singur eşti mulţumit, următoarea satisfacţie ar fi poate să pictezi un tablou despre care toată lumea să fie de acord că-i bun. La fel şi cu fericirea contelui Augustus. Treptat începu să trăiască, dacă putem spune aşa, din invidia lumii exterioare şi să-şi accepte fericirea potrivit cuvîntului de ordine al zilei. Nu se lăsa niciodată ! amăgit de iluzia că lumea are dreptate ; lucra după un sistem de contabilitate în partidă dublă. La capitolul lume avea destule lucruri pentru care putea fi mîndru şi recunoscător ; în acest cont aproape că nu avea înscrise decît valori. Avea un nume vechi, una din cele mai mari proprietăţi şi unul din cele mai frumoase castele din toată Danemarca, o soţie minunată, patru băieţi drăguţi şi silitori, dintre care cel mai mare era de doisprezece ani, o avere imensă şi un prestigiu recunoscut. Era un bărbat neobişnuit de chipeş, însuşire ce sporise cu vîrsta şi se potrivea cu tipul său uman, aşa încît în acest moment al vieţii sale era o apariţie într-adevăr maiestuoasă. în sala de dezbateri a parlamentului i se spunea Alcibiade al Nordului. Arăta mai puternic decît era în realitate, ca un om ce se bucură de mîncarea şi de vinul lui şi care doarme noaptea bine. De fapt şi vinul şi mîncarea nu-1 bucurau peste măsură, iar de dormit i se părea că doarme foarte prost. A fi invidiat însă de vecini pentru aceste daruri ale vieţii devenise, în ochii lui, un substitut acceptabil al satisfacţiilor sale.

Din acest punct de vedere, pînă şi gelozia soţiei sale îi era utilă. Contesa nu avea de fapt nici un motiv să fie geloasă pe el. Probabil că, dintre toate femeile pe care le cunoscuse, tot la soţia sa ţinea cel mai mult. însă cincisprezece ani de căsnicie şi patru fii mari nu reuşiseră s-o vindece de vigilenţă

şi de neîncredere, de lacrimi şi de lungile scene conjugale, terminate uneori cu leşinuri şi pe care, în tinereţea sa, contele Augustus le privise ca pe o cruce grea de purtat. Acum pînă şi gelozia ei îşi ocupase locul în ordinea lucrurilor, su- gerîndu-i sau dovedindu-i contelui posibilitatea nu ca doamnele de pe domeniile vecine sau de la curte să se îndrăgostească de el ■— ceea ce, indubitabil, se în- tîmpla —,: ci ca el însuşi să se îndrăgostească de ele, sau de una din ele anume. Ajunse astfel să fie condiţionat de atitudinea ei şi, dacă ea s-ar fi îndreptat ori ar fi renunţat la gelozie, el i-ar fi resimţit lipsa. Asemeni împăratului în hainele sale cele noi, umbla demn, viaţa sa fiind o procesiune permanentă şi o reuşită în toate privinţele, afară de propria sa persoană. Nu că ar fi avut vreo părere formidabilă despre filozofia sa, dar aceasta nici nu funcţiona prea rău şi în ultimii cinci ani fusese chiar ceva mai fericit ca înainte.

în timp ce el îşi construia încet, precum un polip de coral, lumea sa morală, consilierul n-ar fi avut cu ce-i fi de folos. Căci nu stătea în firea acestuia să invidieze pe cineva, drept care probabil că i-ar fi zdruncinat din temelii edificiul. Dar acum, cînd construcţia era ferm consolidată, iar el însuşi fortificat înăuntrul ei, fără nici o porţiune descoperită şi în asemenea măsură sigui' de el încît îşi permitea chiar să ia toată situaţia puţin în glumă, îşi revăzu cu mare plăcere vechiul prieten. în ce-1 privea, consilierul era oricînd bucuros de o întîl- nire cu Augustus. La fel de bucuros trebuie să fi fost şi Diogene ori de cîte ori îl întîlnea pe Alexandru. La rîndul său Alexandru era mulţumit în asemenea clipe, căci doar el însuşi afirmase că, dacă n-ar fi Alexandru, i-ar plăcea să fie Diogene. Dar cine ar putea spune dacă marelui cuceritor, care probabil că era în măsură însemnată condiţionat şi el de opinia lumii, i-ar fi convenit să- 1 audă atunci pe filozoful din butoi afirmînd că, dacă n-ar fi Diogene, i-ar place să fie Alexandru. Mai tîrziu în cariera sa poate că şi-ar fi îngăduit

luxul unei a doua întîlniri .şi al unei discuţii deschise cu marele cinic despre natura lucrurilor. Adică exact ce făcea contele Augustus.

Cei doi prieteni ar fi putut lesne trece drept Alexandru şi Diogene ai anului 1836, cum se plimbau prin pădure, de-a lungul aleilor presărate cu mătăsoasele tegumente căzute pe jos ale frunzelor tinere. în hainele lor întunecate semănau cu două păsări liniştite, ciori- de-cîmp sau coţofene, ieşite să se bucure de plăcuta după-amiază de mai împreună cu suratele lor mai vesele.

S-au aşezat pe o bancă sculptată în pădure şi au început să discute.

■— Pe măsură ce trăim — spunea contele Augustus — devenim tot mai conştienţi de realitatea umilitoare că, aşa cum în treburile curente depindem de inferiorii noştri — căci, fără bărbierul meu, într-o săptă- mînă aş ajunge, social, politic şi domestic, o epavă —, tot aşa şi în lumea spirituală depindem de oameni mai proşti decît noi. După cum cred că ştii, cu cîtva timp în urmă am renunţat la orice ambiţie artistică personală şi am început să mă ocup, în aceeaşi sferă, cu expertiza de artă. (Era, într-adevăr, un critic subtil al tuturor obiectelor frumoase.) Aşa am ajuns să-mi dau seama că nu se poate picta un anumit obiect, să zicem un trandafir, fără ca eu sau alt critic inteligent să nu putem stabili, cu o aproximaţie de douăzeci de ani, în ce perioadă sau, tot cu aproximaţie, în ce loc de pe pămînt a fost pictat. Artistul a vrut să creeze fie imaginea unui trandafir în abstract, fie portretul unui trandafir anume ; intenţia sa nu va fi niciodată de a ne reda un trandafir chinezesc, persan, olandez, sau, în funcţie de perioadă, rococo sau *Empire* autentic. Dacă i-aş spune că exact asta a şi reuşit, nu m-ar înţelege. Ba chiar cred că s-ar supăra. Ar zice : „Dar eu am pictat un trandafir**. Şi totuşi n-ar avea ce face. Prin aceasta îi sînt mult superior artistului, căci eu îl pot măsura cu o măsură despre care el habar nu are. Totodată n-aş putea picta, cu atît mai puţin

vedea sau concepe eu însumi un trandafir. Aş putea în schimb imita oricare din creaţiile lor. Aş spune : „Voi picta acum un trandafir în manieră chinezească, olandeză sau rococo**. Dar niciodată n-aş ăvea curajul să pictez un trandafir aşa cum arată. Căci cum arată un trandafir ?

Rămase o vreme pe gînduri, cu bastonul rezemat pe genunchi.

— Tot aşa — spuse el într-un tîrziu — şi cu ideea general umană de virtute, de dreptate, sau, dacă vrei, de Dumnezeu. Dacă cineva m-ar întreba care este adevărul despre toate aceste lucruri, i-aş răspunde : „întrebarea dumitale, prietene, e fără sens. Evreii şi-au conceput Dumnezeul aşa ; aztecii din America, despre care tocmai am citit o carte, aşa ; iar jansenişţii, la rîndul lor, aşa. Dacă doreşti amănunte despre diferitele lor puncte de vedere, sînt gata să ţi le ofer cu plăcere, deoarece mi-am dedicat pînă acum o parte a timpului meu studierii lor. însă dă-mi voie să-ţi sugerez să nu mai repeţi o asemenea întrebare într-o societate inteligentă". Dar, în acelaşi timp, cu tot punctul meu de vedere superior, aş fi mai prejos de acei oameni naivi care au crezut în posibilitatea dobîndirii unei idei directe şi absolut adevărate despre Dumnezeu, dar care s-au înşelat. Căci, dacă şi-ar fi propus doar să creeze o idee evreiască, aztecă sau creştină despre Dumnezeu, unde ai mai putea găsi presupunerile observatorului neutru ? El s-ar afla în situaţia fiilor lui Israel, care aveau de făcut cărămizi fără paie. ++++++++++++++++++++++++++ De fapt, prietene, în timp ce proştii s-ar fi descurcat fără noi foarte bine, noi depindem de ei pentru mai buna noastră ştiinţă.

După o scurtă pauză continuă.

— Dacă dumneata şi eu, în timpul plimbării de dimineaţă, trecem pe lîngă prăvălia unui, cămătar şi, ară- tîndu-mi o scîndură vopsită în geam pe care scrie : „Aici se calcă haine", îmi spui : „Priveşte, aici se calcă haine... mă duc să-mi aduc lenjeria",

---

++++++++++++++++++++++++++++++++ *Ieşirea,* 5, 7—18. (N. t.)

eu am să zîmbesc şi am să-ţi spun că nu vei găsi nici fier de călcat înăuntru şi nici pe cineva să-ţi calce rufele, deoarece scîndură ea însăşi e de vîrtzare. Majoritatea religiilor sînt ca acea scîndură şi noi zîmbim la vederea lor. în schimb n-aş mai fi avut nici un temei să zîmbesc, să simt sau să-mi arăt superioritatea dacă de fapt scîndură vopsită n-ar mai fi fost acolo deloc, sau dacă, la un moment dat, nişte oameni n-ar fi crezut cu tărie în posibilitatea, în înţelepciunea călcatului rufelor şi n-ar fi fost ferm convinşi de însăşi existenţa propriului lor fier de călcat, cu care într-adevăr călcau rufele.

Consilierul îl asculta cu atenţie. Acum, că tot erau împreună în pădure, se gîndi că i-ar face plăcere să vorbească despre planurile sale matrimoniale, despre care nu informase încă pe nimeni, nici măcar pe doamna Fransine.

— Dragă prietene — spuse el —, în toată nebunia de care vorbeai mă încadrez şi eu de minune. *Alter, schiitzt vor Torheit nicht.* §§§§

trebii. Căci n-are mai mult de o treime din anii mei şi, după cum sînt îndreptăţit să cred, e un drăcuşor romantic fără pereche. Nu ştie nici să coacă o prăjitură, nici să ţeasă un ciorap şi sînt sigur că nici nu va citi niciodată filozofia lui Hegel. Dacă mă însor cu ea, va trebui să cumpere jurnale de modă franţuzeşti, să-i ţin şalul la balurile din Hirschholm, să studiez limbajul fiorilor şi să învăţ poveşti cu stafii pentru serile lungi de iarnă.

La auzul acestor cuvinte, contele rămase de-a dreptul uluit, într-atît de mult îi aminteau ele vremurile de altădată. îl revedea parcă pe tînărul Augustus Schim- melmann jucînd şah cu perceptorul său în faţa ferestrei deschise a bibliotecii de la Lindenburg. Căci acesta fusese întotdeauna micul truc al consilierului, ori de cite ori i se oferea ceva spre examinare. Cînd erai mai încrezător în jregii şi în aşii tăi, el îţi punea pe masă un mic atu cu care te izbea drept în moalele capului şi anume într-un moment cînd nici nu gîndeai că mai existau atuuri în joc. La fel fusese şi în copilărie. Toamna, cînd ceilalţi băieţi se jucau pe sub pomi spu- nînd despre castane că sînt cai, el venea cu o cuşcă mică plină de şoricei albi vii şi deci mult mai asemănători cu caii ; sau, cînd ceilalţi îşi comparau între ele tezaurele de bricege, soldăţei de lemn şi cîrlige de pescuit, el scotea din buzunar o pungă de praf de puşcă, suficientă pentru a-i arunca pe toţi în aer cu o explozie răsunătoare. Nu că ar fi depreciat achiziţiile prietenilor săi; atitudinea lui nu era deloc negativă. Dar avea un mic drăcuşor în sînge care, la momentul oportun, scotea capul, răpind greutatea din lucrurile tale, încît te cam dezumfla în privinţa lor. Cei care nu reuşeau să pre- ţuiască drăcuşorii, nu-i apreciau nici această calitate, în schimb, tipul opus, jucătorul de şah de exemplu, era atras de ea. Contele Augustus, iată, îşi etalase în faţa lui, senin, superioritatea sa faţă de viaţă, atitudinea sa de siguranţă şi inexpugnabilitate în raport cu ea, cînd deodată, pac !, din buzunar consilierul scoate o

fărîmă de risc, pe care o face să sclipească între degetele sale ca 6 nestemată. Tînărul dintre cei doi prieteni rostise cuvintele înţelepciunii, la care cel vîrstnio scosese un fluier şi cîntase trei note doar pentru a-i reaminti că mai existau şi muzică şi nebunie, încît vai de sufletul elevului său îmbătrînit.

Ochii consilierului urmăreau fluturii cum se pierd în dans uşor printre copaci.

Contele Augustus îşi scoase pălăria şi o puse pe genunchi. Adierea blîndă a brizei de mai îi dezmierda ca o mînă fină buclele. Accesul plăcut de invidie ce-1 încerca îi amintea atît de bine de adolescenţă de parcă aripile galbene ale fluturilor i-ar fi atins inima. Tînăr, Augustus se plimba din nou meditînd la eroismul şi la veselia vieţii prin adierea mîngîietoare şi dulce înmiresmată, sub frunzişul tînăr, delicat şi mătăsos. îşi lăsă bastonul cu cap de argint să descrie liber cercuri pe pămînt. Ce însemna reputaţia lui că îi place vinul şi că doarme bine nopţile — ce însemna oare a te bucura cu adevărat de aceste lucruri ?, se întrebă el acum, amintindu-şi cuvintele auzite cîndva demult : „Cine n-a înghiţit printre lacrimi pîinea şi n-a plîns niciodată noaptea în patul său, acela nu vă ştie, puteri cereşti[44]. Da, puterile cereşti, de mult nu se mai gîndise la ele. Şi puţin îşi simţi inima grea la amintirea felului cum de obicei îţi simţi inima grea.

O siluetă venea spre ei pe una din aleile pădurii ; consilierul o recunoscu, apropiindu-se, ca fiind a protejatului său. îl prezentă deci prietenului cu influenţă şi, după cîteva replici, îl rugă pe tînăr să le recite unul din poemele sale.

Lui Anders îi venea greu să se concentreze. în această primăvară anume sufletul lui descria cercuri largi, asemeni orbitei planetelor în jurul soarelui. Cu toate acestea voia să-1 mulţumească pe mai vîrstnicul şi rece protocolarul *gentleman.* Căci nu se lăsă înşelat de hainele cele noi ale împăratului, ci îl văzu pe dată ca centru al unei procesiuni, dîrdîind în cămaşă. Pînă la urmă şi-

aminti o mică baladă ca să le-o recite, un strop vesel din toată revărsarea de fericire şi durere ce-l copleşise în ultimul timp. Era vorba de un tînăr care merge să doarmă în pădure şi e purtat într-un lăcaş al zînelor. Acestea îl iubesc şi îl înconjoară cu multă grijă, sfărmîndu-şi creieraşele lor cum să-l facă mai fericit. Deliciile vieţii silvestre erau inspirat descrise, fiecare strofă sfîrşin- du-se printr-un vers lung, ce sugera întrucîtva şopotul izvorului în inima pădurii. Dar zînele nu dorm niciodată şi nici nu ştiu ce-i acela somn. De îndată ce tînărul lor prieten aţipeşte, ele încep să se vaiete : „Vai, moare, moare !“ şi-şi adună toate puterile pentru a-l ţine în viaţă. Încît, pînă la urmă, spre marea lor părere de rău, băiatul moare din lipsă de somn.

Contele Augustus lăudă reuşita poemului şi aprecie că frumuseţea micuţei creaţiese a zînelor era delicios prinsă în cuvinte. Băiatul, îşi zise în sinea lui, avea un puternic filon de sensibilitate primitivă, pe care însă trebuia s-o supravegheze dacă voia ca să nu sufere gustul producţiilor sale.

— Fereşte-te — i se adresă el consilierului — de plăcerile din lăcaşul zînelor. Pentru sărmanii muritori valoarea plăcerii stă, fără îndoială, în raritatea ei. Nu ne spuneau oare înţelepţii din vechime : e un prost cel ce nu ştie că jumătatea e mai mult ca întregul ? Dacă plăcerea se prelungeşte la infinit, riscăm să devenim blazaţi, sau, cum susţine tînărul nostru prieten, să murim.

Deodată consilierului îi veni o idee. Pădurea asta înverzită, gîndi el, ar putea fi un decor minunat pentru puţină dramă.

— Contele — îi spuse el băiatului — zîmbeşte deoarece l-am făcut părtaşul unui mic secret. Vreau acum să ţi-l mărturisesc şi ţie, Anders ; te rog doar să nu rîzi de bătrînul ţău prieten. Sper ca în curînd să-ţi ofer o tînără patroană căreia să-i poţi recita din versurile tale şi care să vadă în frumuseţea zînelor, driadelor şi undi- nelor tale propria ei frumuseţe reflectată ca într-o oglindă. (Ca într-o oglindă umbrită şi argintie, cu puţin îna-

inte de răsăritul soarelui, mai adăugă el în gînd.)

Tînărul din faţa celor doi bărbaţi în negru rămase tăcut cîteva clipe, cufundat parcă în reflecţii. Apoi ridică uşor pălăria către consilier.

— Vă doresc multă fericire, desigur — rosti el grav, privindu-1 drept în ochi — şi vă mulţumesc că mi-aţi spus. Cînd va avea loc evenimentul ?

— A, nu ştiu încă, Anders. La vremea cînd înfloresc trandafirii — răspunse consilierul, luat puţin prin surprindere de întrebarea directă a tînărului.

După încă un moment, Anders îşi luă rămas bun de la conte şi de la patronul său şi se îndepărtă. Contele Schimmelmann, care era un fin observator al oamenilor, îl urmări din priviri. Ca să vezi! îşi zise în sinea lui. Bătrînul vrăjitor de la Hirschholm avea nu doar vechiul său spirit binecunoscut şi, firește, o driadă căreia ii făcea curte, ci şi un tînăr sclav din triibul Asra, în care oamenii mor cînd iubesc.

I se făcu puţin frig, ca şi cum nu numai din viaţa luată în abstract ar fi fost exclus, ci şi de la senzaţia de preaplin a acestei seri anume de mai. Se ridică de pe bancă şi porni încet înapoi. Cînd, în timpul discuţiei cu gazda sa, îi privi chipul, observă pe el o expresie profundă, moderat inspirată şi decisă. *„Das* — medita zîmbind contele, care se trăgea dintr-un neam de militari — *das ist nur die Freude eines Helden den schonen Tod eines Helden zu sehen.“* ********** Mai tîrziu, totuşi, reflectă la aceste momente.

Contele Augustus avea o fericire şi un talent reale, pe care alţii i le-ar fi putut lesne invidia, însă pe care el le ţinuse mereu secrete. Era haşişoman, dar lua numai doze foarte mici, fără a încerca să forţeze vreodată plăcerea. Probabil că undeva pe lume avea fraţi întru haşiş, care i-ar fi oferit bucuroşi o jumătate din viaţa lor în sohimbul acestui dar al său.

********** E doar bucuria unui erou să vadă moartea frumoasă a unui alt erou, (germ.) (N. t.)

Mergînd alături de consilier, se gîndea : ce să visez la noapte ? Opiul, reflectă el, e un individ brutal, care te apucă de gît. Haşişul însă e un servitor oriental insinuant, ce aruncă pentru tine un văl asupra lumii ; prin exerciţiu reuşeşti să-ţi alegi figurile din ţesătura vălului. Fusese deja un rajah şi vînase tigri de pe spinarea elefantului sau privise dansul baiaderelor; fusese directorul operei celei mari din Paris ; şi fusese deasemeni Shamil, în fruntea rebelilor săi, străbătînd trecătorile ameţitoare şi înzăpezite ale Caucazului. Dar astă seară ce vis să-şi aleagă ? Să retrăiască nopţile înrourate de sub ghirlandele de crengi tinere de la Ingolstadt ? Dar, dacă alegea acest vis, îl va putea visa oare ?... Iar, dacă putea, îi va plăcea el ?

După cina de la consilier, îşi comandă trăsurica ultraelegantă şi mult invidiata sa pereche de cai englezeşti şi plecă.

A doua zi, în timp ce consilierul se pregătea să pornească în petit spre La Liberte, primi o veste care nu-i căzu tocmai bine. I-o aduse menajera sa, împreună cu pălăria cea nouă pe care el îi ceruse s-o scoată din cutie.

Deşi fusese angajată cu mai bine de cincisprezece ani în urmă, această femeie, pe numele ei Abelone, era încă tînără, înaltă, roşcată la păr şi avea o forţă fizică neobişnuită. Trăise toată viaţa la Hirschholm şi nu exista vreo părticică din viaţa orăşelului pe care să n-o cunoască. De aceea era ciudat că în jurul ei plutea misterul, dar unii susţineau că la cincisprezece ani fusese suspectată de naştere tăinuită şi uciderea copilului şi că abia scăpase de la o condamnare. Consilierul îi purta un respect deosebit. încă nu întîlnise economist pe potriva ei, nu numai în gospodăria sa, ci în general în viaţă. Risipa era probabil cel mai mortal dintre păcate pentru ea, o monstruozitate a firii. Tot ce intra în aria atenţiei sale trebuia într-un fel sau altul folosit şi, din cîte îşi dădea el seama, Abelone nu arunca niciodată nimic. Dacă n-ar fi avut decît un şobolan să facă tocană din el, apoi

făcea tocană din acel şobolan. în raporturile cu ea, consilierul simţea întotdeauna că orice cuvînt şi orice stare a sa erau cumva stocate şi ţinute în rezervă spre a fi folosite mai curînd sau mai tîrziu.

în acea frumoasă dimineaţă de mai începu să-i relateze consilierului despre purtarea, în noaptea precedentă, a tînărului funcţionar, pe care pînă atunci ea îl luase în stăpînire întocmai ca pe un obiect din inventarul gospodăriei, iar, în această calitate, îl trata cu multă bunăvoinţă.

Tînărul petrecuse deci seara la han într-o tovărăşie veselă. Cînd s-a terminat berea, le-a promis convivilor săi ceva mult mai bun de-atît şi, avînd, după cum ştia şi consilierul, cheile bisericii, unde tocmai făcea un control în registrele parohiale, a adus din sacristie patru sticle de vin de împărtăşanie, cu care şi-a cinstit companionii de pahar. Nu fusese cîtuşi de puţin beat, ci măsurat în purtări, ca de obicei. Şi, adăugă Abelone, le-a propus celor de faţă să bea acel vin în sănătatea consilierului.

Ascultînd istoria, consilierul se tot privea în oglindă, căci se hotărîse, cu acea uşoară nervozitate potrivită unui peţitor, să-şi pună un alt papion, iar acum tocmai îl înnoda cu solicitudine. Nu credem că exagerăm spu- nînd că istorisirea Abelonei îl înspăimîntase. La dimensiunile Hirschholm-ului, întîmplarea era similară cu asaltul lui Lucifer asupra cerului. Ce toast se închinase oare în cinstea lui ?

O privi pe Abelone în oglindă. Ceva din purtarea ei, mai mult decît expresia feţei late şi imobile, ce părea în veci uşa zăvorită dincolo de care zăcea depozitată rezerva de materiale ce urmau a fi cîndva folosite, îi dădea impresia că şi ea era speriată, sau, în orice caz, profund impresionată. Fără îndoială că la mijloc era ceva mai mult decît se vedea cu ochiul liber. Abelone nu era defel o bîrfitoare. Dacă ştia ceva despre un om n-ar fi spus mai departe — cunoştea, probabil, o reţetă mai bună pentru folosirea informaţiilor —, iar patru

sticle de vin de împărtăşanie nu erau pentru ea mai mult decît patru simple sticle. Dacă nu voia ca pe băiat să-1 ia diavolul, însemna că şi-1 dorea pentru sine ? Era el oare şobolanul din care avea să facă tocana ?

îşi întoarse privirile spre propriul său chip şi întîlni ochii unui consilier tot numai bunătate. A fi spectator cînd Lucifer ia cerul cu asalt putea fi o experienţă pasionantă ; dar şi mai interesant putea fi dacă reuşeai să-i pui nişte beţe în roate.

— Draga mea Abelone — spuse el zîmbind —, oraşul nostru pare să cam aibă un talent pentru scandal. Eu însumi l-am rugat pe domnul Anders să ia vinul acela din sacristie. Am impresia că, din greşeală, a fost amestecat cu rom, care, însă, nefiind făcut din struguri, nu poate realiza transsubstanţiunea. Domnul Anders va avea grijă ca vinul să fie înlocuit.

După care porni spre La Liberte, avînd destule subiecte de gîndire, majoritatea lor, ciudat lucru, legate de menajera sa. Abia cînd coti pe aleea cu plopi gîndu- rile i se întoarseră din nou spre viitor.

La sosirea lui n-o găsi pe tînără doamnă pregătită de vizită şi trebui să aştepte puţin în oranjerie. Pe o consolă mică Fransine pusese un buchet mare de iasomie într-un vas de flori. Parfumul dulce-amărui era puternic, aproape sufocant, în încăperea răcoroasă. Se simţea earn nervos, dar nu pentru răspunsul ce avea să i-1 dea ea, ci din cauza posturii sale de peţitor. Ştia că o să-1 accepte. Era aproape sigur că această femeie făcea, în viaţă, ce i se spunea. Acum se mira însă dacă, după plecarea lui ca pretendent acceptat, pe ea o va preocupa vreun moment gîndul cum va arăta viitorul ei ca doamnă consilier ? Că el era cel care avea să vadă, mai tîrziu, cum aveau să se schimbe toate lucrurile sub mîinile ei, asta era altă poveste.

Stînd în aşteptare, i se părea că ajunge la o mai bună înţelegere cu mobila din acea cameră albastru- sinilie. Spineta, cutia muzicală şi scaunele

se retrăseseră puţin, cu spatele la perete, ca şi cum ar fi fost stînje- nite în prezenţa lui, asemeni mobilelor dintr-o casă de păpuşi, speriate de intruziunea unei oersoane adulte. Nu cumva sosise timpul să pună capăt acestui joc ? încercă să le liniştească. „N-am venit — le spuse el tuturor — să distrug, ci să împlineso. Jocul cel mai frumos abia de-acum urmează."

în acea clipă, chemată parcă din nou la viaţă, tînără doamnă Lerche intră în cameră îmbrăcată într-o rochie trandafirie cu volane, urmată de servitoare, care ducea un samovar şi o faţă de masă pentru oaspete. După_o scurtă şi plăcută conversaţie, acesta îşi putu formula cererea în căsătorie.

Fransine îi dădea mereu impresia că era nerăbdătoare, sau mulţumită, să termine repede lucrul început. Motivul nu-1 cunoştea, căci nu părea să existe altceva de care ar fi vrut neapărat să se apuce. După părerea consilierului, din partea ei nu era nici un risc să roage, asemeni lui Faust, clipa să stea în loc de atîta frumuseţe. Fransine împingea fiece clipă înainte cu repeziciunea unei călugăriţe italience, care scapă una după alta de mărgelele rozariului numărîndu-le. în timp ce el îi vorbea despre iubirea şi speranţele sale îndrăzneţe, chipul ei păli, iar silueta zveltă i se îndreptă uşor în jilţul masiv. Ochii ei negri îi întîlniră pe ai lui, apoi se feriră într-o parte. Părea mulţumită cînd declaraţia de dragoste se termină. Aşa cum se aşteptase consilierul, cererea sa în căsătorie a fost primită, cu o uşoară emoţie chiar, ca un refugiu al vieţii. îi sărută mîna şi ea se **arătă** mulţumită că şi acest moment trecuse.

Mai tîrziu, în timp ce logodnicii îşi luau ceaiul împreună, Fransine tronînd pe sofaua din spatele uriaşului samovar, consilierul, pentru a-şi da puţină importanţă, îi povesti întîmplarea cu Anders şi vinul de împărtăşanie. Reacţia femeii îi depăşi categoric aşteptările, căci istoria o impresionă teribil. Arăta de parcă ar fi vrut să intre în pămînt

de groaza unei asemenea crime. Cînd îşi recăpătă glasul, întrebă, cu o paloare cadaverică pe chip, dacă pastorul aflase. Consilierul nu se aştepta la o asemenea smerenie în faţa lucrurilor sfinte. Era o calitate întru totul lăudabilă, dar aici era vorba de ceva mai mult, de o frică de duhuri sau de un duh anume. O linişti, deci, arătîndu-i cum avea de gînd să-1 scutească pe tînărul funcţionar de consecinţele nebuniei lui. Auzind această hotărîre, Fransine îl binecuvîntă cu o privire deschisă şi plină de lumină, atît de languroasă şi de animată în drăgălăşenia ei adînc întunecată încît cuprinse toată încăperea, asemeni parfumului de iasomie şi îl făcu pe consilier să se simtă puternic şi generos.

— Ar merita — spuse acesta — să-1 sperii puţin pe băiat pentru binele lui. Dacă nu l-aş fi ajutat eu să capete slujba asta, acum ar fi murit de foame. (Fransine păli din nou.) Şi totuşi, draga mea — continuă consilierul —, să ştii că are o frumoasă carieră în faţa lui. E păcat să vezi însă cum un tînăr necugetat, un vagabond, spulberă viitorul unui mare om. Acest viitor e şi al meu într-o anumită măsură, căci îl consider pe Anders ca pe un fiu. Dar mă tem să nu trezesc în el o îndîr- jire pe care n-am să mai fiu în stare s-o ţin în frîu. Poate însă că vorba blîndă a unei-femei ar ajunge mai lesne pînă la mai bunele lui sentimente. Sînt convins că e genul de om care are nevoie de un înger păzitor şi ar fi deosebit de nobil din partea dumitale dacă m-ai ajuta să-1 salvez, ţinîndu-i o mică predică.

Stabiliră deci că Fransine îl va însoţi pe consilier la Hirschholm pentru a-1 moraliza pe Anders Kube. îşi puse repede o bonetă roz prin care, trecînd, lumina soarelui îi sporea şi mai mult văpaia feţei, ca un trandafir deschis. Era puţin neobişnuit pentru o tînără să meargă singură în trăsură cu un domn. Chiar dacă în spatele lor, pe capră, stătea bătrînul Kresten, consilierul îşi închipuia că trecătorii vor deduce logodna lor, încît drumul îi făcea mare plăcere. Alături de el, Fransine privea la calul ce mergea în trap uşor şi

părea fericită că duce şi această faptă la bun sfîrşit.

Braţ la braţ, consilierul şi tînără sa viitoare soţie, care urma să joace rolul îngerului păzitor, urcară scara îngustă spre mica locuinţă a lui Anders din spatele teiului celui mare şi proaspăt înfrunzit, unde îl găsiră împreună cu sora lui, soţia unui căpitan de vas comercial din Elsinore şi cu băieţelul acesteia. Faptul că nu era singur făcea şi mai complicată misiunea tinerei femei, dar îi uşura întrucîtva sufletul. Simţi că avea să petreacă un ceas liniştit şi plăcut în această companie. Sora şi fratele semănau între ei, iar, cînd îşi ridică spre ea privirile copilul, inima îi stătu o clipă în loc, căci avea în faţă un *bambino* asemeni celor ce cutreierau bisericile din Napoli — un heruvim cu ochii lui Anders, reflectînd personalitatea poetului întocmai ca o mică oglindă în ceruri.

Cu şalul ei scump, Fransine arăta ca o protectoare caritabilă venită în vizită la oamenii sărmani şi păcătoşi. Stătea imobilă, cu privirea întunecată, precum Rahila cînd i-a spus lui Iacov : „Dă-mi copii, iar de nu, voi muri“. †††††††††††††††††††††††††††††† Voia să îngenuncheze să strîngă copilul la piept, dar ezită la gîndul că poate nu era un gest tocmai cuvenit. Apoi îşi dădu seama că acelaşi rezultat obţinea şi dacă-1 ridica pe copil la nivelul ei. 11 aşeză în picioare pe un soaun, mai întîi pentru a privi pe fereastră, apoi pentru a se juca cu degetele ei înmănuşate. Copilul se uita fix la ea. Nu mai văzuse niciodată bucle rotunde şi îşi vîrî mînuţele în ele. Pentru a-i face plăcere, ea scoase boneta şi îşi scutură belşugul pletelor negre în faţă. îi căzură ca nişte norişori întunecaţi de-o parte şi de alta a chipului, iar copilul izbucni în rîs şi începu s-o tragă cu amîndouă mîinile de păr. Ea îl strînse la piept uşor, veselă, privindu-1 drept în faţă şi, timp de o clipă, îi simţi inimioara lipită de a ei, bătând ca un cesuleţ. Cum ceilalţi stăteau şi-i

†††††††††††††††††††††††††††††† *Facerea, 30,* 1. (N. t.)

priveau, roşi. Valuri de roşeaţă îi treceau pe chip, dar nu putea şterge totuşi zîmbetul.

Consilierul începu să converseze cu tînără mamă, care şedea pe sofa, cu o bonetă albă şi ascuţită pe cap şi cu băieţelul în poală, iar ceilalţi doi tineri rămaseră la fereastră într-un *tete-ă-tete.* Fransine simţea că venise momentul să-şi îndeplinească misiunea.

— Domnule Anders — zise ea —, consilierul... logodnicul meu — se corectă singură — mi-a împărtăşit cu mult regret că are toate motivele să fie dezamăgit, ba chiar supărat pe dumneavoastră. Nu e bine ; nu trebuie să lăsaţi lucrurile aşa. Poate nu ştiţi de aici, de la Hirschholm, cît rău şi cîtă stricăciune există pe lumea asta. De aceea vă conjur, domnule Anders, nu faceţi acele lucruri care-i duc pe oameni la pierzanie.

Deşi i se adresa atît de solemn, pe faţa ei stăruia încă reflexul zîmbetului de acum o clipă. Chiar în timp ce îşi continuă monologul, profund mişcată, zîmbetul îi rămase pe loc.

Anders nu auzea nici măcar un cuvînt din tot ce-i spunea. Cu acel teribil talent al uitării, pe care consilierul nu-1 aprecia întotdeauna la protejaul său, acesta pierduse de mult din vedere subiectul în legătură cu care era moralizat. îi întoarse, cu exact aceeaşi expresie, zîmbetul. Cînd ea se schimbă la faţă, se schimbă şi el. îşi împrumutau unul altuia lumina şi umbra ca două oglinzi atîrnate vizavi.

Fransine îşi dădea seama că scena nu se prea desfăşura cum ar fi trebuit, însă nu ştia ce să facă.

— Consilierul — continuă ea — vă iubeşte ca şi cum aţi fi chiar fiul său, iar, dacă nu v-ar fi ajutat dumnealui, acum aţi fi muritor de foame. Dumnealui e înţelept şi ştie mai bine decît noi doi cum să se poarte în lume. Uitaţi... — zise ea, căutînd unul din obiectele mici legate pe lănţişorul de aur ce-1 purta la gît : era o bucăţică de coral, în formă de com, pe care oamenii simpli îl foloseau în Italia ca talisman. Bunica mi l-a dat. Se spune că

fereşte de deochi. Dar ea susţinea că apără deasemeni de vărsat şi gîndurile periculoase. De aceea mi l-a şi dăruit. Vă rog să-l primiţi, ca să vă amintească să urmaţi mereu întocmai sfaturile consilierului.

Anders luă mica amuletă. Cînd mâinile li se întâlniră, amîndouă chipurile lor se făcură livide.

Din colţul său de canapea, consilierul urmărea cu coada ochiului marile forţe ce intraseră în joc la doi paşi de el. Şi văzu cu toată claritatea momentul cînd viitoarea sa soţie îi dădu tînărului funcţionar, ca un fel-de simbol, ceva ce aducea cu o pereche de coarne. Cu aceasta, nefiind însă chiar ceea ce dorise el, se declară mulţumit şi coborî din nou scara braţ la braţ cu Fransine spre locul unde îi aştepta bătrînul Kresten cu trăsura.

Cum în cercurile mondene din Hirschholm se considera că nu se cuvine ca o pereche de logodnici, deşi logodnicul era un bărbat ajuns deja la o anumită vîrstă, iar logodnica o văduvă, să stea prea mult singuri, în timpul lunilor de vară Anders îşi făcu un obicei din a-1 escorta, în calitatea sa de însoţitor, pe consilier în vizitele acestuia la conacul La Liberte. In serile calde luau toţi trei ceaiul împreună pe verandă, iar Fransine le pregătea mîncăruri italieneşti care îi aminteau consilierului de alte vremuri şi de alte lucruri. Atunci privind, în lumina blîndă şi licăritoare a nopţii, peste masă la cei doi tineri care-i erau atît de dragi — deşi ordinea preferinţelor în sufletul său i-ar fi surprins probabil — consilierul se simţea fericit şi în armonie cu universul, cum rar izbutea altminteri. Era greu de imaginat, reflecta el, o idilă mai perfectă. „Şi eu — îşi spunea în sinea lui — am fost în Arcadia.“

Uneori atitudinea păstorului şi a păstoriţei îl surprindea şi îl stînjenea, amintindu-i de o poveste ce o citise cîndva într-o carte de călătorii. O echipă de exploratori englezi, nimerind într-un sat de negri, a dat peste un grup de prizonieri închişi într-un fel de ţarc şi puşi la îngrăşat pentru masa

capturatorilor lor. Indignaţi, englezii s-au oferit să le răscumpere libertatea, însă vi'-- timele au refuzat, părîndu-li-se că trăiesc cel mai plăcut răstimp din viaţa lor. Era oare cu putinţă, reflecta consilierul, ca tinerii să plănuiască o fugă împreună, pe care deocamdată o ascundeau cu abilitate, ori erau ia fel de prevăzători ca şi prizonierii canibalilor ? Ambele variante i se păreau la fel de improbabile.

Şi, totuşi, cu parabola lui nu era prea departe de adevăr ; sau poate că adevărul, dacă l-ar fi cunoscut, nu i s-ar fi părut mai puţin improbabil.

Pentru Anders situaţia se simplifica prin hotărîrea ce o luase de a se sinucide în ziua ninţii, o hotărîre născută încă din clipa cînd aflase de logodnă şi care i se părea la fel de inevitabilă ca şi moartea însăşi. Pentru ţăranul danez, cu felul lui de a fi, ideea renunţării la viaţă vine foarte uşor. Viaţa nu pare — şi nici nu este — pentru el vreo mare scofală, iar sinuciderea într-un mod sau altul poate fi considerată ca un sfîrşit firesc.

Anders nu era un răsfăţat al soartei. Dacă avusese totuşi parte de vreun răsfăţ, acesta îi venise din partea altor forţe. Urmase destinul propriu celor de-o fire cu el : ca şi cum ar fi fost făcut dintr-un material fundamental diferit faţă de restul lumii, era invizibil pentru ceilalţi. Cînd o întîlnise pe Fransine, ea fusese cea care îl observase. Fără vreun efort deosebit, ochii ei limpezi puseseră cu totul stăpînire pe el. Acest gen de inexistenţă umană, de care uneori ajungea să se simtă obosit, se încheiase acum şi îşi promitea lucruri mari sub influenţa realităţii nou cîştigate. Dacă însă Fransine se căsătorea' cu consilierul şi îşi întorcea ochii de la el, nu era decît firesc să încerce şi el o altă soluţie.

De obicei era foarte rezervat în privinţa propriilor planuri, iar în cazul de faţă simţea că hotărîrea lui nu privea pe nimeni afară de el însuşi. Prin urmare nu o făcea cunoscută în nici un fel. Dacă ar fi aflat despre ea, consilierul nu numai că

ar fi împiedicat-o să se realizeze, însă nici n-ar fi acceptat-o. Sînt puţini oamenii cărora le convine să-şi ia ceaiul în compania viitoarelor duhuri de peste o săptămînă. Pe Fransine ar fi făcut-o nefericită. Cavalerismul nu-i stătea lui Anders în fire, în schimb avea un mare talent de a fi prietenos şi n -ar fi vrut să-i amărască pe nici unul din ei. Pentru a evita această posibilitate, avea de gînd să împrumute o barcă de la un prieten al său pescar din Rungsted şi să se răstoarne ca din întîmplare în larg. Se pricepea destul de bine 1a- navigaţie pentru a reuşi în această tentativă. Din cînd în cînd încerca un sentiment ciudat faţă' de Anders Kube, ca şi cum ar fi fost un personaj central din vreun poem al său. Uneori se simţea puţin vinovat faţă de el, alteori parcă ar fi fost însă binefăcătorul ce îl ajuta să scape dintr-o mulţime de lucruri neplăcute. Pe ansamblu avea, înăuntrul ţarcului său, aceiaşi ochi liniştiţi ca ăi prizonierilor negri din poveste.

Pe lîngă această idee dominantă a sa, mai avea în cap şi un mare poem, cîntecul său de lebădă, care trebuia isprăvit înaintea lui însuşi. După ce scrisese pînă atunci despre păduri şi cîmpii, încredinţîndu-se mării spre a primi ultima îmbrăţişare, îşi lăsă toate gîndurile să se îndrepte către aceasta din urmă. în acest ultim mare epos al său naiadele şi tritonii dansau pe valuri ; balenele treceau peste capetele lor ca nişte nori ; delfinii, lebedele şi peştii se jucau prin spuma groasă şi perlată a valurilor prelungi, în timp ce vînturile cîntau din sute de flaute şi fagoturi unite într-o orchestră amplă. Libertatea în care trăiesc oamenii muritori răzbătuse în poemul său ; şi, cu toate că nu era, asemeni unei piese, prea lung, diferitele sale înţelesuri se dovedeau inepuizabile. 1-1 citi Fransinei după-amiezile, acasă la ea, pe măsură ce avansa cu el.

Cît despre Fransine, era cît se poate de firesc pentru ea să trăiască de azi pe mîine. Nu avea deloc noţiunea reală a timpului ; de fapt nu exista

nimic în natura ei care să deosebească timpul de eternitate. Era tocmai una din trăsăturile de caracter ce le făcuse pe doamnele lui Hirschholm s-o considere cam grea de cap. Nu fusese încă niciodată în viaţă atît de fericită şi nu-şi dădea seama precis dacă incertitudinea în privinţa duratei sau în privinţa viitorului nu era cumva o particularitate a fericirii. în rest, gîndurile ei urmau stările sufleteşti ale lui Anders. îi citi ultimul său poem şi, eum acesta era numai despre mare, îşi comandă toate rochiile din trusou în nuanţe de albastru marin şi celest. Celor doi bărbaţi li se păru acum o făptură de-a dreptul cerească.

Cum, în ultimele luni, consilierul ajunsese să-şi cunoască mai bine viitoarea mireasă, îl surprindea adesea totala ei lipsă de preocupare faţă de adevăr. Plăcîndu-i şi lui însuşi să rearanjeze existenţele, se descoperea în multe privinţe în armonie cu Fransine, iar metodele femeii se potriveau cu planurile lui. Şi nu o dată acest talent al ei îl impresionase. Era, medita el, un truc tipic feminin, un *code de femme* ######################## al economiei practice, probat de nenumărate generaţii. Vrînd să fie fericite, femeile sînt confruntate cu un caz de forţă majoră. De aceea se şi simt îndreptăţite să caute o scurtătură pînă la fericire declarînd că lucrurile sînt, de fapt, ceea ce vor ele să fie. în practică ele au făcut acest leac empiric indispensabil pentru gospodărirea vieţii. Astfel, deoarece urma să-i devină soţ, s-a văzut proclamat de tînără sa mireasă *ipso facto* bun, deştept şi generos. Nu considera totuşi aceste atribute ca pe un compliment personal ; probabil că ea se folosise de aceeaşi formulă şi în cazul bătrînului farmacist Lerche. Şi astfel darurile lui pentru ea erau întotdeauna minunate, astfel predicile bătrînului pastor Abel din Hirschholm erau adînc emoţio-

---

Cod feminin, (fr.) (N. t.)

nante, astfel timpul era nespus de frumos cînd o lua cu el la plimbare. O excepţie de la regulă o constituiau rochiile şi bonetele ei, în legătură cu care îşi dădea multă osteneală adevărată ; avea însă un asemenea talent în a-şi purta cu eleganţă toaletele încît în această privinţă putea aspira cu succes către ideal. Dacă se refugiase în religia ştiinţei de a fi femeie dintr-o nevoie personală, sau dacă fusese iniţiată în ea de vreun Nestor feminin, consilierul nu ştia. Puţine femei, reflecta el, ajung să cunoască dragostea, fericirea conjugală ori succesul în viaţă altfel decît printr-o astfel de stratagemă. Principiul avea o anumită similitudine cu hainele cele noi ale împăratului, de care vorbea contele Schimmel- mann, dar, inventat de nişte femei simple, era lipsit de ambiţia specific masculină de a dovedi mereu cîte ceva ; aici i se prezenta ca o dogmă pură, indisputabilă.

Tot la fel şi vrăjitoarele din vechime făceau copii din ceară, îi purtau timp de nouă luni pe sub haine, apoi îi botezau, la miezul nopţii, cu numele uneia din cunoştinţele lor, după care, în toate situaţiile concrete, copilul de ceară ţinea locul tizului său real. în mîinile unei vrăjitoare misterioase, această simpatică magie albă ar putea face mult bine. Dar dacă vreodată o vrăjitoare tînără concepe şi poartă în pînteo timp de nouă luni un copil care este carne din carnea ei şi sînge din sîngele ei ? Atunci să te ţii.

Văzîndu-şi protejatul atît de absorbit de noua sa operă, consilierul îl rugă să i-o citească şi lui. Anders nu vedea nici un motiv de ce mai vîrstnicul său prieten să nu-i cunoască poemul, încît îi recita din cînd în cînd pasaje din el. Bătrînul se arătă profund impresionat şi copleşit de o admiraţie ce uneori friza chiar idolatria. I se părea că şi el pătrunsese într-un spaţiu şi într-un timp nou, în eterul însuşi, unde înota ori zbura prin marea de albastru şi într-un nou gen de armonie şi fericire. Simţea că trăieşte începutul unor lucruri măreţe, îl

discută în amănunt cu poetul şi chiar îi oferi sfaturi, astfel încît nu puţine din ideile şi reflecţiile consilierului îşi găsiră, într-un fel sau altul, ecou în marele epos, iar, în lunile de vară dinaintea nunţii, Mathiesen făcu şi curte, scrise şi poezie prin intermediari — o situaţie destul de picantă, ce avea să dureze pînă în ziua cununiei sale. Zile şi săptămîni de-a rîndul, chiar cînd serveau ceaiul pe terasa conacului, cei trei vieţuiau în apele întinse ale mărilor celeste.

Cu două zile înainte de nuntă, consilierul primi de la un prieten al său din Germania un exemplar al noului roman *Wally, die Zweiflerin* de tînărul Gutzkow §§§§

pui de vulpe blind, pe care Fransine îl ţinea într-un fel de coteţ. Se gîndea că în săptămîna următoare nu avea să prea aibă vreme pentru lectură, încît cel mai bine era să termine cartea în acea zi.

La un moment dat ajunse la următorul pasaj :

La stînga-i apare o imagine de o frumuseţe răpitoare : Sigune, care îşi dezveleşte singură goliciunea mai cast decît şi-o acoperă pe a ei Venus Medici. Stă neajutorată şi orbită de divina nebunie a iubirii. Iubirea i-a cerut această îndurare, iar voinţa ei nu-i destul de puternică pentru a-i rezista : acum e toată doar ruşine, inocenţă şi devoţiune. Şi, ca un semn că un ritual pios de iniţiere sanctifică toată această scenă, nu-i. nici o floare roşie de trandafir prin preajmă, ci doar un crin înalt şi alb, ce înfloreşte lîngă trupul ei, acoperind-o ca un simbol al neprihănirii. Cît o secundă mută — cît o răsuflare — şi gata. Un scrilegiu, dar un sacrilegiu inspirat de inocenţă şi de renunţarea etern credincioasă...

Consilierul închise cartea şi, lăsîndu-se pe spătarul scaunului, ca şi cum ar fi privit spre cer, închise şi ochii. Sub coroana teiului bătrîn aerul era inundat de o lumină verde-aurie, de mirosul dulceag al florilor copacului şi de zumzetul unei puzderii de albine.

Ce frumos, îşi spuse în sinea lui. Ce frumos ; poate să tot tune şi să fulgere bătrînul profesor Menzel că nu-i aşa. îl ademenea visul unei vîrste de aur, al inocenţei şi al farmecului etern. Lasă criticii să spună că asemenea lucruri nu sînt cu putinţă ; nu are oricum nici o importanţă, căci o specie nouă de floare a fost introdusă în tiparele imaginaţiei. îi auzea pe Anders şi Fransine vorbind ceva mai încolo, dar nu putea auzi despre ce anume.

De la coteţul puiului de vulpe, cei doi tineri porniseră spre grădina de zarzavaturi, aflată în partea de sud a casei, de unde voiau să culeagă

salată, mazăre şi morcovi noi pentru cină. Partea de jos a grădinii era deja umbrită de un şir de mesteceni bătrîni şi contorsionaţi, ce formau un gard viu despărţitor faţă de parcul conacului. Printr-o rarişte a acestui gard se vedea fîneaţa, unde, în înserarea blîndă, aurie, două slujnice, care ieşiseră să mulgă vacile şi acum se întorceau purtînd pe cap şiştarele pline, aruncau umbre nefiresc de lungi peste cîmpul de trifoi.

Fransine îi cerea sfatul lui Anders în privinţa puiului de vulpe.

— La toamnă, dacă-i dau drumul, o să fie oare în stare să-şi găsească singur hrana ?

— Eu i-aş da drumul — spuse Anders — şi, cum e şi-aşa obişnuit cu coteţele găinilor dumneavoastră, se va întoarce sigur nopţile aici.

Avea deja viziunea unei vulpi singuratice, cu colţi ascuţiţi, duhul tovarăşului lor de joacă din serile de vară, îndreptîndu-se într-o noapte de iarnă geroasă şi argintie către La Liberte.

— Atunci va trebui să veniţi să-1 prindeţi din nou — spuse Fransine.

— Dar la vremea aceea n-am să mai fiu aici — rosti Anders fără să-şi dea seama.

— O — exclamă ea —, dar ce înalte funcţii şi în ce ţară vă răpesc meleagurilor noastre, domnule Anders ?

Anders rămase tăcut. Ce înalte funcţii, în ce ţară ?

— Trebuie să plec — spuse el în cele din urmă simplu.

Fransine nu mai comentă nimic. Probabil ştia prea bine ea însăşi cum e acea necesitate aspră ce stăpîneşte în chip absolut şi oamenii şi zeii. După o clipă însă îl
privi atît de intens de parcă ar fi vrut să-i dăruiască într-o singură privire întreaga ei fiinţă.

— Da, dacă nu veţi fi aici — spuse ea — o să fie mult prea rece la noi !

Anders o înţelese foarte bine. Un val uriaş de milă îi inundă întreaga fiinţă şi i-o aruncă la

picioarele ei. Desigur că ar fi prea rece pentru ea. Şi sufletul său fu sfîşiat între disperarea de a o şti că-i era rece şi disperarea de a se şti pe el însuşi, la acea vreme, prea rece pentru a o mai putea mîngîia.

— Eu ce-am să mă fac atunci ? — îl întrebă ea.

Stătea dreaptă în faţa lui. în afară de faptul că era îmbrăcată, iar mîinile i se odihneau deci uşor pe volanele rochiei, avea exact aceeaşi poziţie ca Venus Medici, despre care, în acel moment, consilierul tocmai citea. Anders îşi aminti că mai devreme o privise ca pe un copil, care, în persoana, lui, nu şi-ar fi pierdut deloc păpuşa preferată. Acum o vedea altfel, ca pe păpuşa ce nu-şi putea pierde copilul, care trebuia să se joace cu ea, s-o îmbrace şi s-o dezbrace şi să se lase cuprins de extaz în faţa ei — o păpuşă a nimănui, fără stăpîn altminteri decît în mîinile sale.

— Domnule Anders — spuse ea —, în săptămînile de după Paşti, cînd petreceam atîta timp împreună în locuinţa consilierului, la picnicul acela de la Rungsted — mai ţineţi minte ? — mi-aţi spus că aţi fi foarte fericit să rămîneţi aici şi să fiţi prietenul meu toată viaţa.

Anders nu scoase un cuvînt. Gîndul la acele săptă- mîni de după Paşti îl durea nespus de mult, dar a le mai şi evoca în cuvinte simţea că l-ar ucide încetul cu încetul.

— Sînteţi oare un prieten atît de puţin credincios ? — mai întrebă ea.

— Să ştiţi, doamnă Fransine — răspunse el —, că v-am visat acum două nopţi. (Ea zîmbi, dar se arătă foarte interesată). Şi în visul meu se făcea că mergeam împreună, dumneavoastră şi eu, pe o plajă nesfîrşită şi că bătea un vînt puternic. Dar dumneavoastră mi-aţi spus : „O, nu trebuie să credeţi una ca asta — mi-aţi spus atunci. Dacă îmi scot acum boneta şi o arunc în mare, o să credeţi că nu e un vis ?“ Şi v-aţi scos boneta şi aţi aruncat-o departe, iar valurile au luat-o şi au dus-o în larg. Eu încă tot eram convins că nu era decît un vis. „O,

cît de neştiutor sînteţi — mi-aţi spus din nou —, dar dacă îmi scot şalul de mătase şi-l arunc, o să vă daţi seama că totul doar e real.“ Aţi aruncat în spate şalul de mătase, iar vîntul l-a cules de pe nisip şi l-a dus pe aripile lui. Numai că eu tot nu puteam crede că nu era un vis. „Nici dacă mi-aş tăia mîna stingă — aţi mai spus — nu v-aţi convinge ?“ Şi, scoţînd o pereche de foarfeci din buzunarul rochiei, aţi ridicat mîna stingă, de parcă ar fi fost un trandafir, şi aţi tăiat-o. Şi atunci... — se opri însă, foarte palid — ...şi atunci m-am trezit — conchise el.

Fransine rămase nemişcată. Avea mare încredere în vise şi se văzuse pe sine însăşi mergînd alături de el pe plaja despre care tocmai îi vorbise. Dar acum îşi aduna tot arsenalul pentru a-l păstra, căci se gîndea, într-adevăr, că, dacă ar fi să-l piardă, ea ar muri. Era gata să-şi taie şi mîna stingă pentru el, dacă aşa dorea, dar se gîndi că mai bine ar ţine-o sub capul lui. în înserarea limpede şi blîndă îşi simţea trupul puternic şi uşor ca un mesteacăn tînăr, mijlocul zvelt elastic ca o creangă, iar sînii ei tineri odihnindu-se oa o pereche de ouă rotunde şi netede în cuibul căptuşit cu iarbă proaspătă şi caldă. Privirea ei înflăcărată era cufundată atît de adine într-a lui, iar a lui într-a ei înеît ar fi trebuit un scripete puternic pentru a le dezlipi una de alta.

Fransine ridică doar puţin mîna pe care Venus o ţine în jos şi o întinse încet către el, ca şi cum ar fi fost o greutate mică. La rîndul său Anders îşi apropie mîna şi-i atinse vîrful degetelor. Era exact gestul prin care Creatorul lui Michelangelo îi insuflă viaţa divină tînărului Adam. Astfel de reproduceri ale marii arte clasice se perindau în acea seară prin grădina de legume a domeniului La Liberte.

îl auziră amîndoi pe consilier foindu-se în jilţul său, lăsînd cartea la o parte şi ridieîndu-şi privirile spre frunzişul arborelui de deasupra. încet, fără un cuvînt, Fransine se întoarse şi pomi de-a lungul

verandei către el, în, timp ce Anders o urma cu coşul de salate şi mazăre.

Consilierul încă mai ţinea un deget în carte, la pagina unde rămăsese cu lectura.

— A, Fransine — începu el —, iată că am introdus fraudulos în şcoala de rafinament a domeniului La Liberte un mic *sans-culotte* al literaturii. Tînărul autor al acestei cărţi a fost întemniţat pentru ea în Germania. Aşa e drept să fie. Pedepsiţi carnea şi lăsaţi sufletul să zboare. Şi, întrucît profesorii universitari au confiscat poetul, măcar noi să ne bucurăm de poezia lui. Vorbesc uşuratic, draga mea — continuă el —, dar, într-o seară ca cea de astăzi, moralistul ar face o figură jalnică aici. Şi ceea ce m-a captivat e un amănunt curios, o chestiune absolut minoră. Mi se pare că, pentru locul de întîlnire al tinerilor amanţi nestăpîniţi, Gutzkow face o descriere foarte fidelă a micului tău templu al prieteniei de jos, din pădurea de fagi a domeniului La Liberte.

Cu aceste cuvinte se ridică şi intră înăuntru pentru a lua ceaiul cu viitoarea sa soţie, lăsînd cartea deschisă pe scaunul de sub bătrînul tei.

în ziua dinaintea nunţii, consilierul nu se mai duse la domeniu. în Danemarca se consideră că aşa este cuviincios. I se lasă miresei ultima zi pentru a medita în linişte asupra trecutului şi viitorului, iar mirii nu se mai întîlnesc decît la biserică. Şi consilierul avea, la rîndul său, destule treburi de rezolvat, drept care îşi petrecu ziua punînd ordine în hîrtii şi dînd dispoziţii subalternilor săi, astfel încît să nu-şi strice primele zile din luna de miere cu lucruri prozaice. Dar îl trimise pe tînărul Anders în locul său, cu un buchet enorm de trandafiri. Era o zi minunată de vară.

Pe înserate, după apusul soarelui, Anders îşi luă puşca şi plecă să vîneze raţe. Nici consilierul însă n-avea stare şi porni la drum într-o lungă plimbare pe jos, cum se cuvenea să facă un ginere cu sufletul clocotind de sentimente. O apucă peste cîmpuri către La Liberte, pentru a da tîrcoale

viitoarei sale soţii nebăgat în seamă nici de lume, nici de aceasta însăşi.

Cerul nopţii de vară era de un albastru limpede şi împăcat, asemeni unei petale de pervincă. Nori mari argintii se îngrămădeau la orizont cît vedeai cu ochii ; copacii înalţi îşi proiectau coroanele severe şi întunecate pe fondul lor alb. Toate culorile din timpul zilei se regăseau în peisaj, deloc mai puţin vii ca dimineaţa, ci doar schimbate, dezvăluind parcă o faţă nouă a fiinţei lor, ca şi cum întreaga lume a culorilor ar fi fost transpusă dintr-o gamă majoră într-una minoră. în profunzimea lor, tăcerea şi nemişcarea nopţii erau pline de viaţă, de parcă peste o clipă universul avea să-şi dezvăluie taina. Ridicîndu-şi privirile, consilierul rămase surprins văzând luna plină tronînd în mijlocul cerului. Discul ei lucitor azvîrlea un pod îngust de aur peste întinderea cenuşiu-oţelită a mării, ca şi cum o puzderie de peştişori s-ar fi jucat aproape de suprafaţă ; şi, cu toate acestea, nu părea să răspîndească prea multă lumină, de parcă n-ar fi fost nevoie de fapt de lumină.

Acum, că le ştia acolo, începu să distingă totuşi petele transparente de umbră de sub copaci şi bălţile înguste de-a lungul drumului, la marginea ierbii înalte, ude şi înmiresmate.

Consilierul îşi dădu seama că stătuse o vreme privind la lună. Era la mare depărtare, ştia, dar între el şi ea. nu se afla nimic decît aerul diafan, cu atît mai subţire, din cîte aflase, cu cît te ridicai mai sus. Cum se făcea că nu fusese niciodată în stare să închine un poem lunii ? Ar fi avut multe să-i spună. Era atît de albă şi de rotundă, iar lucrurile albe şi rotunde îi plăcuseră întotdeauna.

Deodată i se păru că şi luna avea să-i spună lui la fel de multe lucruri pe cîte avea el ei. Ba mai multe chiar, sau poate că ea le exprima cu mai multă forţă. De bătrîn era, într-adevăr, bătrîn ; dar şi ea era bătrînă, mult mai bătrînă decît el. Gîndi : nu-i rău să fii bătrîn ; observi lucrurile şi te poţi bucura de ele mai bine decît atunci cînd eşti tînăr.

Buchet oricum are numai vinul vechi ; şi e nevoie de un palat bătrîn pentru a-i încerca întreaga savoare.

Nu era însă cumva acest puternic mesaj al lunii pentru el un avertisment ? îşi aminti de o istorioară din copilăria sa despre hoţul care a furat o oaie grasă şi o mănîncă sub clar de lună. La un moment dat îi întinde în batjocură lunii o bucată de carne strigîndu-i :

Ia-o, dragă, De ea-ntreagă Ţi-am făcut eu rost.

La care luna îi răspunde :

Hoţule, tu ! Cheie, te du De-l arde pe prost.

La care o cheie înroşită în foc vine zburînd prin aer şi înfierează hoţul drept pe obraz. Auzise povestea cu mai bine de cincizeci de ani în urmă, probabil de la bă- trîna sa doică. Noaptea închidea în ea totul. Viaţa, da, şi moartea, undeva se ascundea un *memento mori.* „Ai grijă, moartea e pe-aproape !“, îi spuse luna. Trebuia oare luat în seamă avertismentul ?

Sau era mai degrabă o făgăduinţă ? Avea să i se ridice acum sufletul, asemeni lui Endymion, spre a fi răsplătit pentru povara vieţii cu somnul fără de sfîrşit şi dulce ca noaptea din jurul său ? Iar lumea avea să ridice aici, pe fîneaţa domeniului La Liberte, o statuie în memoria apoteozei sale ?

Ce fel de fantezii ciudate erau toate acestea ? Trifoiul dulce ca mierea, cu frunzele lui grele de picăturile de apă, îi atingea fluierul piciorului. Avea senzaţia stranie că mergea puţin deasupra pămîntului. Undeva şedeau culcate ori umblau prin trifoi nişte vaci ; nu le putea distinge în lumina lunii, însă mirosul lor adînc şi pătrunzător plutea prin aer.

Deodată îşi aminti de o întîmplare petrecută cu

mai bine de patruzeci de ani în urmă. Pe atunci tînărul Peter Mathiesen, un băiat retras şi meditativ, locuia la unchiul său, preotul din Mols. în aceeaşi casă mai era şi o fetiţă, fiica unui fermier, care se pregătea pentru con- firmaţie. Unchiul său era un om învăţat, în stare să vorbească despre orişice — Dumnezeu, iubire, viaţă eternă — şi un mare entuziast al noii literaturi romantice. Serile, la casa parohială, citeau poezie şi o dată, fiindcă pe fetiţă o chema Nanna, pastorul s-a amuzat să-i pună să citească pe roluri recitativul din *Moartea lui Baldur* ********** şi să-şi adreseze unul altuia replicile în versuri înflăcărate de patimă ale lui Baldur şi Nanna. Ridicîndu-şi ochelarii pe frunte, preotul asculta răpit, cu acelaşi gen de nerușinare cu care fetele bătrîne creso zambile în vase înalte de sticlă transparentă, ca să le poată observa rădăcinile şi nu-şi dădea seama că cei doi copii de ţară ardeau şi păleau la auzul sunetului propriei lor voci. Cînd veni vremea culcării, băiatul simţi că nu se putea apropia de pat. Înfierbîntat şi nedumerit, rătăci printre acareturi, căutînd ceva care să-i şteargă acea impresie tulburătoare ; ajunse astfel la uşa grajdurilor. Era o noapte de la începutul primăverii, puţin ceţoasă, dar cu dar de lună. Rezemat de perete, se simţise teribil de singur, dar nu numai singur, ci şi trădat, ca şi cum i-ar fi fost hărăzită o nenorocire. Apoi începu să se gîndească la vacile din grajd şi la imperturbabili- tatea lor pe întuneric. Era mai cu seamă o vacă mare şi albă, pe nume Rosa, la care toţi copiii ţineau. Simţea că în vecinătatea ei şi-ar putea afla alinarea. în despărţi- tura ei, cu pieptul lipit de animalul care stătea culcat şi rumega alene, o liniște şi un eohilibru dulce şi pătrunzător îi coborîseră în suflet şi se hotărî să doarmă toată noaptea alături de ea. Dar nici nu apucase bine să se culce în paie, cînd uşa

---

********** *Moartea lui Baldur (Balders Ded)* — poem dramatic în endecasilabi scris în 1775 de marele poet liric danez Johannes Ewald (1743—17881). (N. t.)

grajdului se deschise încet şi un pas uşor se auzi înăuntru. Privind de după spinarea Rosei, o văzu intrînd pe fetiţă, o siluetă şi întunecată şi luminoasă în lumina difuză a lunii. Fusese ca şi el nefericită, se gîndi, şi simţise că numai un biet animal rumegător avea darul să-i readucă liniştea în suflet. Razele lunii pătrundeau înăuntru prin ferăstruica grajdului — era aceeaşi lună — şi, unde întîlneau peretele spoit, îi dădeau o nuanţă lăptoasă. Părul blond al fetei licărea la atingerea lor, dar băiatul şedea ascuns în beznă şi nu făcea nici o mişcare, întocmai ca un fugar aflat în primejdia de a fi descoperit. O privi cum îngenunchează în paie, atît de aproape de el şi respirînd atît de intens. Nu era sigur dacă nu cumva nu suspină. Au stat aşa timp de cîteva ceasuri în cea noapte scurtă de primăvară, dormind uneori, alteori treji, cu Rosa cea liniştită şi atît de bine mirositoare între ei, ca sabia cu două tăişuri din poemul cavaleresc. Multe gînduri şi multe imagini frumoase şi tulburătoare au trecut prin mintea băiatului, în somn o visase pe Nanna, iar cînd se trezi şi se săltă s-o privească, ea era tot acolo, nebănuindu-i prezenţa, înainte de ivirea zorilor fata se ridică, îşi curăţă paiele de pe fustă şi plecă ; niciodată după aceea el nu îndrăzni să-i spună că tot timpul fusese acolo, alături cu ea.

Consilierul pomi mai departe, mulţumit. Se gîndea la vorba contelui Schimmelmann : „E un prost cel care nu ştie oă jumătatea e mai mult ca întregul[44]. Acest incident de mult uitat era ca o floricică pe drumul vieţii lui, în cununa vieţii lui, o floare de cîmp, o nu-mă-uita sălbatică. Nu puţine erau florile — violete, pansele — din viaţa lui. Oare noaptea aceasta va adăuga un trandafir la cunună ?

Ceva mai departe de grădina conacului La Liberte, în mijlocul fîneţei, era o dumbravă de fagi. într-un colţ al ei, pe o ridicătură, una din fostele stăpîne ale castelului, care, cu vreo sută de ani mai înainte, se arătase încîntată de solemnitatea liniştită şi gravă a locului, pusese să se ridice un

mic adăpost de vară, un templu al prieteniei. Cinci coloane de lemn susţineau un acoperiş boltit. Urcai două trepte pînă a ajunge înăuntru, unde o bancă se întindea pe toată partea interioară a coloanelor în semicerc. De aici se vedea şi marea. Mai tîrziu, întru- cît clima Danemarcei nu e întotdeauna în concordanţă cu arhitectura grecească, o parte a construcţiei a fost acoperită cu stuf, pentru protejarea gînditorului dinăuntru. Toată construcţia era căzută acum în paragină şi ziua era destul de tristă, în schimb sub razele lunii pline arăta chiar romantică.

îşi îndreptă paşii către micul templu, părindu-i-se locul ideal pentru reveriile unui mire, dar merse încet şi cu prudenţă, căci poate pe tînăra sa mireasă o încercase acelaşi îmbold şi atunci nu voia s-o sperie ori s-o deran- jeze. Apropiindu-se însă, auzi glasuri dinspre pavilion, ceea ce-1 făcu să încremenească în prima clipă, apoi să-şi continue drumul tiptil, pe urmele sunetelor. Pentru a doua oară vizitator nepoftit pe domeniul La Li-berte, avu grijă să se apropie fără zgomot, prin spatele porţiunii căptuşite cu stuf.

în templu erau doar Anders şi Fransine, care vorbeau între ei încet. Tînărul şedea nemişcat pe o bancă. Femeia stătea în picioare în faţa lui rezemată cu spatele de unul din stîlpi. Luna îşi revărsa razele asupra lor ; toată lumea nu era decît o imensă lumină în jurul lor, ca un peisaj sub zăpadă. însă bătrînul consilier se afla în umbra adîncă a ascunzătorii sale. Arăta într-adevăr ca acea statuie *a* lui însuşi despre care visase de cu-rînd. Iar statuile, uneori, văd o mulţime de lucruri.

Femeia purta o îmbrăcăminte neobişnuită, străină, un fel de domino negru sau pelerină de operă, cu care n-o mai văzuse pînă atunci şi pe care ea o ţinea strîns înfăşurată în jurul trupului. Părul negru îi atîrna ca o mantie vie, înmiresmată, iar chipul ce-1 încadr a semăna în aerul nopţii cu un trandafir alb, înrourat. Niciodată nu i se păruse mai frumoasă ca acum. De fapt nu văzuse niciodată

fiinţă mai frumoasă. De parcă toată acea noapte de vară născuse o singură floare, ohintesenţa frumuseţii ei. Dădea impresia că se leagănă uşor, ca o creangă flexibilă, prea grea de povara trandafirilor ei albi.

Urmă o lungă tăcere. Apoi Fransine rise o dată încet; era un rîs delicat şi dulce de fericire, ca un gungurit de porumbiţă.

— Dorm cu toţii — zise ea — întocmai ca morţii într-un cimitir. Numai noi doi sîntem în picioare. Nu-i oare o prostie să dormi ? (Se răsuci puţin în pelerina ei.) Ah, m-am săturat de ei — exclamă ea pătimaş —, nu fac decît să vorbească, să vorbească întruna. Mă rog la Dumnezeu să rămînă adormiţi pe veci, ca să putem fi şi noi singuri pe lumea asta puţin.

Plăcerea gîndului păru să o copleşească. îşi trase răsuflarea. Rămase nemişcată, aşteptînd ca el să facă un gest ori să-i răspundă ceva. După o clipă îl întrebă, cu vocea încă plină de rîs şi duioşie :

— Anders, în fond ce se întîmplă ?

Anders aşteptă îndelung pînă să-i răspundă, apoi vorbi abia auzit :

— Da, e o întrebare bună, Fransine. O chestiune importantă. De formă, vreau să zic de spirit, nu-i nevoie să ne ocupăm acum ; nici un pericol din partea ei. Dar în fond — în fond ce se întîmplă ? Fondul are multe ciudăţenii. Fondul, vreau să zic materia, e flogisto- nul trupurilor noastre şi are greutate negativă, cum ar veni. E uşor de înţeles, fără îndoială, dar atît de dureros cînd demonstraţia se produce chiar pe tine. La început sîntem trataţi cu foc — arşi, sau prăjiţi la foc mic, totuna — şi nici chiar atunci nu putem zbura.

Acum înţelese bătrînul ascultător motivul imobilităţii tînărului îndrăgostit. Acesta era beat mort. Abia reuşea, stînd aşezat, să-şi păstreze echilibrul, dar să mai şi mişte îi era cu neputinţă. Arăta palid ca un cadavru ; transpiraţia îi curgea pe faţă din belşug ; îşi ţinea ochii aţintiţi asupra chipului fetei de parcă i-ar.fi provocat o durere

insuportabilă să şi-i mute. Consilierul, care îşi tot repetase în minte pînă atunci micul aforism cu „jumătatea care e mal mult ca întregul[14], avea acum teoria probată pe viu chiar în faţa ochilor săi.

Fransine îi zîmbi. Asemeni majorităţii femeilor, nu recunoştea simptomele beţiei la un bărbat.

— O, Anders — zise ea —, tu nu ştii, dar am să-ţi dezvălui o taină : eu pot zbura. Sau aproape. Bătrînul meu maestru de balet îmi spunea : „Pe celelalte fete trebuie să le bat cu băţul să se ridice de la pămînt, numai ţie curînd o să trebuiască să-ţi leg doi bolovani de picioare să nu-ţi iei zborul de la mine“. Bătrînii ăştia nu sînt în toate minţile şi vor tot felul de ciudăţenii. Acum însă nu-mi mai pasă. Curînd am să-ţi arăt că pot zbura, la fel ca raţele sălbatice care, timp de cîteva clipe, par că aleargă pe apă înainte de a-şi lua zborul.

— Vezi tu, fetiţo — spuse Anders —, tu eşti ca bucătăreasa care omoară o raţă întreagă, frumoasă şi vie ca să gătească din ea doar o ciorbă de măruntaie. Dacă vrei, poţi face şi din mine o ciorbă de măruntaie, dar atunci va trebui să tai tu însăţi măruntaiele de care ai nevoie. Păsările nu ştiu singure unde le e ficatul şi unde inima. Asta-i treabă de femeie, Fransine.

Fransine reflectă o vreme la spusele lui. Era convinsă că fiecare cuvînt în parte era înţelept şi alinător pentru ea.

— Mama — zise la un moment dat — venea din ghetoul de la Roma. Nu ştiai, nu-i aşa ? Nimeni nu ştie. Acolo am văzut-o cum omora păsările după ritual, ca să nu rămînă nici o picătură de sînge în ele. Ghetoul, Anders, e un loc unde, află de la mine, lumea suferă şi unde trebuie să ai mare grijă, căci altfel te poţi trezi jefuit ori lovit. Ori spînzurat chiar. Am văzut oameni spînzuraţi. Bunicul meu a fost spînzurat acolo. Lumea a fost aspră cu mine, Anders, la fel ca şi cu tine. Tocmai de aceea e cu atît mai plăcut cînd eşti fericit. (Făcu o pauză.) Cînd eşti fericit — repetă ea. Nu crezi ?

— Dar e prea tîrziu — spuse Anders. Lucrurile

se întâmplă şi cînd nu eşti de faţă. Asta-i necazul. Pentru că'nu ştii. Cocoşii cântă chiar dacă noi, de-aici, nu-i putem auzi.

Apoi, amintindu-şi de un cîntecel, rosti încet şi plin de blîndeţe :

Dis de dimineaţă cocoşii cîntară,
Leagănele toate uşor se legănară.

— Nu, nu cînta cocoşii — spuse ea. încă n-au venit zorii, Anders. Nu-i nici măcar miezul nopţii.

Stătea mai departe în faţa lui nemişcată.

— Există două fiinţe — zise Anders — care m-ar lua cu totul, aşa cum stau acum aici. Abelone m-ar lua cu totul. Vrea să deschidă o pensiune la Elsinore, iar eu s-o iau de nevastă şi să fiu hangiul marinarilor. Iar a doua care m-ar lua cu totul ar fi marea. Dacă ajungi sau pe mîna uneia sau pe a celeilalte, nu-ţi mai rămîne nici o fărâmă de came pe oase.

Deşi absorbit de conversaţia lor, suci consilierul avu un mic şoc. Va să zică menajera sa îşi făcea tot felul de planuri, iar lui nu-i sufla o vorbă despre ele. Poate chiar t> vedea pe Fransine ca pe o rivală a favorurilor ce 1 -s-ar fi cuvenit ei, dovedind astfel mai multă perspicacitate decît consilierul însuşi ?

Fransine îl privea pe tînăr uimită.

— Nu vorbi aşa, Anders — zise ea. Ascultă-mă. La sărbători, cînd dansam, lumea îmi striga : „înc-o dată ! înc-o dată !“ Şi mai ziceau : „Parcă stelele ar dansa, parcă inimile-ar arde". Nu crezi că eu te-aş putea face fericit ?

— Ah, fetiţo — spuse el —, hai să ne înţelegem. Hai să ne purtăm ca doi oameni de treabă. Lasă-mă să-ţi plătesc cum le plătesc marinarii pe fetele din Elsinore. N-am prea mulţi bani şi de-asta-mi pare rău ! Ieri seară mi-am cheltuit economiile pe bere ca să fac cinste la toată lumea de la han. Dar cincizeci de dolari bani gheaţă tot am reuşit să mai păstrez. Te rog, pentru Dumnezeu, ia-i tu acum.

Nu-ţi cer asta de dragul meu, îţi jur, căci, în orice caz, mai devreme sau mai tîrziu, ■eu tot am să mor, ci de dragul tău, fetiţă frumoasă şi săracă ce eşti. Unei fete nu-i prind niciodată rău cincizeci de dolari bani gheaţă. Du-te şi-ţi cumpără o cămăşuţă cu ei şi nu mai umbla goală nopţile, că e rece.

Fransine avea în ea o forţă ieşită din comun. La acest ultim îndemn al lui făcu o mişcare bruscă spre el. Pelerina pe care o ţinea strîns lipită şi părul ei lung o urmară. Din mijlocul chipului ei luminat de o lumină interioară îl fixau doi ochi negri, mari. Sub clarul de lună părea o tînără vrăjitoare.

— Anders, Anders — striga ea —, tu nu mă iubeşti ?

— O, Doamne — oftă el. Ştiam că ajungem şi aici. Desigur, îţi pot răspunde din experienţă. Te iubesc, micuţa mea vulpe. Părul tău acum seamănă cu o flăcăruie roşiatică în beznă, cu o limbă despicată de foc, un foc de felul celor ce ard prin mlaştini şi care amăgesc oamenii pe drumul cel greşit, ce duce drept în iad.

Femeia tremura din cap pînă în picioare. 11 întrebă :frîngîndu-şi mîinile :

— Tu nu ai dorit să fiu aici, cu tine, în noaptea .asta ?

— Păi — rosti el după un răstimp de gîndire —, dacă vrei un răspuns sincer, Madame Fransine, atunci pot spune că nu. Aş dori să fiu singur.

Fransine se întoarse şi o luă la fugă. Trena pelerinei sale largi de la Napoli o încurcă la păşit. Dar fata n-o slăbea nici o clipă din strînsoare. La fel fugise cîndva şi nimfa Aretuza ††††††††††††††††††††††††††††††††, preschimbată într-o fîntînă şi tînguin- du-se amar şi tot aşa se pierduse şi ea printre crîngurile de oleandri.

Anders rămase multă vreme ca mort. Apoi, cu

---

†††††††††††††††††††††††††††††††† Una din cele cincizeci de Nereide. Zeiţa Artemis, din ai cărei alai făcea parte, a preschimbat-o într-o fîntînă pentru a o scăpa de urmărirea zeului-fluviu Alfeu. (N. t.)

mişcări încete şi nesigure de beţiv, îşi luă puşca şi se ridică. Întorcîndu-se în loc, se trezi faţă în faţă cu consilierul.

Nu păru cîtuşi de puţin surprins că-1 vede. Poate că se gîndise la el sau îi simţise cumva mereu prezenţa în atmosfera acelei întîlniri. Nu făcu decît să zîmbească, dînd cu ochii de el, ca şi cum ar fi descoperit deodată soluţia unei enigme complicate. Consilierul se simţea şi mai stînjenit. Timp de cîteva secunde cei doi se priviră insistent. Apoi, cu zîmbetul băiatului care şi-a pus în gînd să joace o festă urîtă cuiva, Anders ridică puşca pe jumătate şi trase din plin, fără a mai ochi, în trupul bătrînului. Ecoul bubuiturii răsună departe în noaptea de vară.

Zgomotul asurzitor şi durerea bruscă şi copleşitoare îl izbiră simultan, asemeni sfîrşitului sau începutului unei lumi. Se prăbuşi, dar în cădere îşi văzu ucigaşul sărind cu o agilitate surprinzătoare la un om beat peste zidul scund al micului templu şi dispărînd în beznă.

După un lung răstimp petrecut într-o lume ciudată, consilierul se trezi culcat pe spate în trifoi, în mijlocul unei bălţi calde şi lipicioase : era propriul lui sînge, care se contopea cu jilăveala cîmpiei.

Avea impresia că fusese teribil de supărat. Nu era Sigur dacă întunericul şi tulburarea din jur nu erau efectul mîniei sale, o anatemă ce o aruncase pe capul ingratului său protejat. Recăpătîndu-şi treptat cunoştinţa, mai suferea totuşi încă de pe urma durerii şi epuizării pe care o furie mare ţi le lasă în piept, însă nu mai ura şi nu mai învinuia pe nimeni. Trecuse de acest stadiu.

Pierduse mult sînge. Se gîndi că Anders îi descărcase probabil tot butoiaşul în partea dreaptă a pieptului. Nici piciorul drept nu-1 putea mişca. Era straniu cît de total se schimbau lucrurile cînd şedeai culcat acolo unde stă- tuseşi mai devreme în picioare. Nu ştiuse pînă atunci că mirosul trifoiului înflorit putea fi atît de pătrunzător; şi asta numai

din cauză că nu fusese niciodată culcat, îngropat, scăldat în el ca acum.

Avea să moară. Tînărul la care ţinuse atît de mult voia ca el să nu mai trăiască. Lumea îl exclusese din rîndurile ei. îşi aminti că testamentul îi era în bună ordine. Banii îi reveneau miresei lui. Avusese grijă şi de bătrînii servitori, iar pivniţa i-o lăsa contelui Schimmel- mann, care ştia să aprecieze un vin bun. în timp ce-şi scria testamentul, se tot întreba dacă pentru un muribund poate fi o consolare gîndul că lăsa un testament bine făcut. Acum ştia cu certitudine că da.

După o clipă încercă să-şi dea seama unde anume fusese azvîrlit în afara lumii. Recunoscînd locul, îi trecu prin minte că s-ar mai putea încă salva. Că ar putea redobîndi controlul asupra lumii sale.

Era probabil cam la o milă distanţă de La Liberte. Dacă reuşea să se întoarcă şi să-şi schimbe greutatea pe braţul sănătos, poate că izbutea să se şi mişte. Chiar şi dacă ajungea pînă la aleea ce ducea spre casă, atunci se putea tîrî de-a lungul gardului de pîatră rezemîndu-se de el.

Simţi dureri cumplite de cum începu să miste şi stătu să se întrebe dacă merita efortul. „Dragă amice, trebuie să încerci — îşi spuse în sinea lui, dîndu-şi seama că avea nevoie de un cuvînt cald —, trebuie neapărat. Şi ai să vezi că o să fie bine.“ Reuşi să se tîrască astfel o bucată, asemeni unui şarpe bătrîn care a fost călcat de o roată pe drum, dar care totuşi mai poate înainta.

. Apoi braţul îi cedă ; căzu cu faţa în jos, iar gura, pe care o ţinea căscată să apuce cît mai mult aer, i se umplu de pămînt.

Ridicîndu-se din nou, constată că se înşelase în privinţa locului ; nu era în Danemarca, ci la Weimar.

Satisfacţia acestei descoperiri aproape că îl copleşi. Deci iată cît de uşor era de ajuns la Weimar. Un drum ducea din fîneaţa domeniului La

Liberte direct pînă acolo. Iar locul acesta — vedea limpede acum — era terasa ; perspectiva oraşului era la fel de impresionantă ca întotdeauna ; era însăşi grădina sfîntă, iar teii solemni păzeau sanctuarul, le simţea întreaga aromă grea, îmbălsămată. Luna strălucea senină peste tot peisajul şi de la o fereastră luminată poate chiar în acea clipă o privea însuşi marele poet, închinînd versuri sublime divinităţii ei.

Acum îşi aminti : scria şi el o tragedie. Cîndva socotise acest proiect ca pe cel mai mare al vieţii sale şi nu mai ştia cum se făcuse că o vreme nu s-a mai gîndit pe urmă deloc la el. Născocise chiar şi un plan cum să manevreze pentru ca manuscrisul să ajungă în mîna domnului *Geheimrat.* Poate că acuma era momentul potrivit. îi pusese titlul *Jidovul rătăcitor.* Nu era convins că e cine ştie ce de capul ei. Apăreau în ea reminiscenţe din *Faust* al domnului *Geheimrat,* dar era şi destulă imaginaţie proprie. De exemplu crucea imaginară pe care Ahasverus ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ al său o purta în lungul lui drum prin lume nu era lipsită de o anumită forţă a emoţiei.

Se gîndi : va lăsa oare marele poet personajele sale — Wilhelm Meister, Werther, Dorothea — să se asocieze cu creaţiile zămislite de mintea consilierului ? Fără îndoială că avea să existe o ordine socială în lumea imaginară, Ia fel ca pretutindeni, pînă şi în universul unui orăşel ca Hirschholm. De fapt putea fi un criteriu al unei opere de artă să-ţi poţi imagina personajele în compania personajelor sau în decorul operelor unor mari maeştri. N-ar putea oare acosta Elmire şi Tartuffe în Cipru, unde să fie întîmpinaţi, în numele stăpînului său, de tînărul Cassio §§§§

pe lîngă o corabie cu pînze brune aflată în drum spre Scheria ? **********

Căzu din nou şi se rostogoli pe spate. Era o poziţie mai dificilă din care să se ridice şi, stînd aşa culcat şi gîfîind după aer, auzi un cîine cum latră în depărtare.

Aud cum latră cățelandrii; haita Dă buzna să mă muşte... ††††††††††††††††††††††††††††††††††

Da, poate că aveau vreun motiv să-l latre. îşi văzu propriile sale haine în lumina lunii, ţepene de atîta sînge şi praf. Nici un cerşetor n-ar fi arătat mai jalnic.

Şi regele Lear trecuse la un moment dat prin ceasuri grele. Şi pe el îl urmăriseră ucigaşii. Şi el rătăcise de unul singur prin lande, se luptase şi căzuse. Noaptea petrecută afară, sub cerul liber, fusese mai rea decît aceasta. Şi totuşi bătrînul rege se aflase tot timpul în siguranţă, într-o inatacabilă siguranţă. întins întruna pe jos şi gîfîind, consilierul încercă să-şi amintească ce anume îl făcea pe Lear atît de neobişnuit de sigur pe el încît nici furtuna din lande, nici toată răutatea lumii nu-l puteau atinge defel. Avea două fiice ingrate, care îl trataseră cu o mare cruzime ; nimic dătător de siguranţă din partea lor. Deci altceva era. Orice i s-ar fi întîmplat, bătrînul rege se afla în mîinile poetului, ale lui Shakespeare. Asta era.

între timp consilierul ajunsese la gardul de piatră al grădinii. Cu un efort supraomenesc se săltă în capul oaselor şi se rezemă de el. Aşa se putu odihni o vreme. Şi deodată, cu faţa plină a lunii reflectată pe faţa sa pătată de sînge şi dîre de praf, bătrînul consilier înţelese tot ce se întîmpla

— personaje din comedia *Tartuffe* de Moliăre ; Cassio — personaj din tragedia *Othello* de Shakespeare, locotenentul lui Othello pe insula Cipru. (N. t.)

********** Numele sub care apare insula Corcyra în *Odiseea.* (N. t.)

†††††††††††††††††††††††††††††††††††† *Regele Lear,* III, 6 în Shakespeare — *Opere,* vol. X, EPLU, Bucureşti, 1962. Traducere de Mihnea Gheorghiu. (N. t.)

pe lumea asta.

Nu era numai la Weimar. Nu, mult mai mult decît atît. Intrase în cercul magic al poeziei. Se găsea în universul minţii marelui *Geheimrat.* întregul peisaj nemişcat din jurul lui, ca şi teribila durere ce-1 copleşea din timp în timp erau înfăptuirile geniului de la Weimar. El însuşi pătrunsese în acele capodopere ale armoniei, profunzimii de gîndire şi ordinii indestructibile. Era liber, dacă voia, să fie Mephisto ori studentul cel proltuţ oare vine să ceară sfaturi despre viaţă. De fapt putea fi oricare din personaje fără să rişte nimic, pentru că, indiferent ce ar fi făcut, autorul ar fi avut grijă ca totul să iasă pînă la urmă bine, iar legea şi ordinea înaltă şi divină să rămînă intacte. Cum îi putuse fi teamă vreodată în viaţă ? Crezuse el oare că Goethe putea greşi ?

Fă din Unu Zece, Lasă-n urmă Doi,
la-l pe Trei apoi;

Nouă este Unu, Iar Zece Niciunu.
##########

Cuvintele îi aduseră o mare alinare în suflet, Cît de prost, da, cît de prost fusese ! Ce importanţă aveau restul lucrurilor ? Se afla în mîinile lui Goethe.

Bătrînul privi, parcă pentru prima oară în viaţa lui, către cer. Buzele îi mişcau uşor. Spuse :

— *Ich bin Eurer Erzellenz ehrerbietigster Diener.* în acel moment al apoteozei sale îşi dădu seama că nu departe de el plîngea cineva. Sunetul se apropie, apoi deodată se întoarse depărtîndu-se. Nu era oare, gîndi el, Margareta plîngînd în singurătatea temniţei ?

Măicuţa mea, tîrţa

++++++++++++++++++++++++++++++++++ J. W. v. Goethe — *Faust,* Partea întîia, *Bucătărie de vrăjitoare,* versurile 2540—2542 şi 2549—2550. Traducere de Şt. Aug. Doinaş, ed. Univers, Bucureşti, 1982. (N. t.)

M-a omorît!
Tăicuţul meu, scîrba M-a înghiţit.
§§§

Pe cer luna îşi schimbase poziţia şi culoarea. Se apropiau zorii. Cerul verii se colora încet în ruginiu; stelele atîrnau pe el ca nişte stropi limpezi, gata să cadă. Aproape de pămînt sufla o briză îmbălsămată.

Consilierul gîndi că trebuie să arate ca o stafie şi, cu mare greutate, scoase din buzunar batista şi-şi şterse faţa. Efortul îl aduse la un pas de moarte şi nu izbuti decît să se mînjească tot de praf şi sînge. îşi dădu seama că nu merita să încerce s-o strige ; vocea îi era prea slabă. Trebuia să se apropie şi mai mult. Erau două trepte de piatră de pe alee, prin gard, pînă la capătul verandei şi, dacă reuşea să ajungă acolo, nu se putea să nu-l vadă. Cu ultimele forţe se mai tîrî, pe cot şi pe genunchi, încă vreo cinci metri, după care gata ; ştia că atît fusese totul. *Se* săltă pe treapta de jos şi se sprijini de cea de sus. Voia să strige, dar nu-i ieşea nici un sunet, în aceeaşi clipă femeia se întoarse şi dădu cu oohii de el.

Dacă el arăta ca o stafie, şi arăta într-adevăr — cu atît mai-mult cu cît şi ea îl privi ca atare —, ea însăşi nu numai părea, ci chiar şi era stafia acelei frumoase tinere de la conacul La Liberte, încîntătoarea Fransine Lerche. Nu avea decît o simplă cămaşă de noapte pe ea, îmbrăcată şi aceea în grabă, căci trupul îi dispăruse. Odată cu pelerina de la Napoli, aruncase şi acea delicată şi înmiresmată ghirlandă de crini şi trandafiri a frumuseţii ei, care, în cazul Fransinei, însemnase totul. Sînii şi şoldurile rotunjite se comprimaseră pînă ce veşmîntul ei alb nu mai învelea decît un băţ. Pînă şi părul lung îi atârna acum fără viaţă, asemeni braţelor sale. Chipul proaspăt şi dulce de păpuşă îi era distrus şi dizolvat de lacrimi ; păpuşa se stricase ; ochii ca două stele şi gura ca un boboc de trandafir apăreau acum doar ca nişte găuri negre într-o masă informă albă. Moartă de oboseală cum era, nu reuşea să stea nici aşezată, nici culcată. Disperarea o ţinea întruna în picioare, ca plumbul din figurinele de lemn ale copiilor sau ca

greutatea legată de picioarele marinarilor morţi, care îi fixează drepţi pe fundul mării, legănîndu-i uşor, încoace şi încolo.

Cei doi se priviră intens. în cele din urmă bătrînul adună destulă putere pentru a îngăima :

— Ajută-mă. Nu mai pot mişca.

Ea rămase ca o stană de piatră. Consilierului îi fulgeră prin minte că trebuia s-o liniştească, pentru că era înnebunită de groază. Spuse :

— Cum vezi, am fost împuşcat. Dar nu contează.

Nu ştia dacă îl auzise sau nu. Nici măcar dacă vorbise nu-şi mai dădea bine seama. în cele din urmă fata pricepu. Iubitul ei îl împuşcase pe acest bătrîn. Timp de o frîntură de secundă, ca într-o mare explozie de lumină albă, avu viziunea lui Anders cu ştreangul de gît. Şi, pe dată, stafia vechii ei forţe îi reveni, asemeni epavei vasului tău pe care valurile ţi-o aruncă înapoi pe ţărmul pustiu. Indiferent ce făcuse Anders, ei doi îşi aparţineau unul altuia, erau un singur trup. Că o rănise de moarte, că ea fugise, iar în acea clipă nu se temea de nimic pe lume decît de revederea cu el, nu schimba cu nimic lucrurile.

Stătea şi privea la sîngele ce curgea din trupul bă- trînului, înroşindu-i scările de piatră. Ca şi cum acesta ar fi închis în el o vrajă, îşi simţea inima liniştită şi întărită la vederea lui. înţelese că toată nefericirea iscată între ea şi Anders era numai şi numai din vina ei. Această convingere îi produse o mare uşurare ; căci ideea de a fi nedreptăţită de el i-ar fi fost cu neputinţă de suportat. Roşeaţa sîngelui, marea uşurare din sufletul ei şi lumina apropiată a zorilor, care începuse deja să umple aerul, se contopiră pentru ea într-un singur tot. întunericul se risipea. După ce ea fugise de el, Anders, iată, îi dovedea că o iubeşte. Iar acest IUCFU îl ştiau numai ea şi bătrînul.

Ca o menadă, cu părul atîrnîndu-i despletit, începu să tragă şi să smucească de o piatră plată din zid pentru a o desprinde. Cînd reuşi, rămase o clipă în loc, ţi- nînd-o în braţe şi strîngînd-o la piept

cu atîta înverşunare de parcă ar fi fost unicul ei copil, pe care bătrînul vrăjitor îl prefăcuse într-un pietroi.

Consilierul simţea că trupul i se goleşte cu iuţeală de sînge ; dacă voia să-i mai spună ceva, acum trebuia s-o facă. Speriat că buzele nu-i articulaseră nici un sunet mai devreme, cînd încercase să-i vorbească, întinse mîna dreaptă pe jos pînă ce-i atinse piciorul gol. Deşi altminteri era atît de crispată la orice atingere, fata nu schiţă nici o mişcare ; trupul ei nu mai exista.

— Biata mea fetiţă — spuse el —, porumbiţa mea, ascultă-mă. Totul e bine. Totul, totul !

Trebui să se oprească un minut, dar nu terminase încă oe avea de spus. Reluă, cu foarte mare greutate :

— Luna pe cer stă luminînd. Noi doi nu vom muri nicicînd.

Dar nu mai putea continua. Capul îi căzu jos pe piatră.

Chiar dacă nu-1 auzise, Fransine înţelese, din atingerea mîinii lui, totul. Voia să-i spună că lumea era bună şi frumoasă, numai că ea ştia mai bine. Pentru că aşa-i convenea lui, ca lumea să fie minunată, avea de

gînd s-o farmece să fie într-adevăr minunată. Poate începea acum să-i împuie capul cu frumuseţea peisajului. N-ar fi fost prima oară. Poate avea să-i spună că era chiar ziua nunţii ei şi că cerul şi pămîntul îi zîmbeau cu duioşie. Dar asta era lumea în care Anders avea să fie spînzurat.

— Poetule ce eşti ! — îi strigă ea. Poetule !

Apoi ridică piatra cu amândouă mîinile deasupra capului şi o aruncă din toate puterile înspre el.

Sîngele împroşcă în dreapta şi-n stînga. Trupul, care, cu o secundă mai devreme, avusese un echilibru al său, un scop, o idee asupra lumii înconjurătoare, se chirci şi rămase grămădit pe pămînt ca un morman de haine vechi a căror cădere o dirija doar legea gravitaţiei.

Consilierul simţi că, printr-o teribilă smucitură, fusese azvîrlit cu capul înainte într-un abis fără fund. Trecu o vreme ; căderea se produse în trei sau patru etape lungi de la o cataractă la alta. Iar între timp, din toate părţile, ca un ecou pierdut în hăurile întunecimii, rostogolit şi răsucit în nesfîrşitele caverne, ultimul ei cuvînt îi răsuna de departe repetîndu-se iar şi iar.

ANECDOTE ALE DESTINULUI

SCUFUNDĂTORUL

Mira Jama spune următoarea poveste :

Trăia la Shiraz un învăţăcel în ale teologiei pe nume Saufe, dăruit cu multe însuşiri de la natură şi care avea un suflet curat ca lacrima. Cum tot citea şi răscitea el' din Koran, gîndul despre fiinţa îngerilor îl absorbi atît de tare încît sufletul său zăbovea mai abitir printre aceştia decît alături de mama şi fraţii săi, de dascăli şi ceilalţi învăţăcei sau de orice alt om din Shiraz.

îşi tot repeta în gînd cuvintele Cărţii Sfinte : „...de către îngeri, care smucesc mînioşi înainte sufletele oamenilor şi de către aceia care le trag după ei cu blîndeţe, de către cei ce lunecă lin prin aer, de parcă ar înota, purtînd poruncile Domnului, de către aceia înainte-mer- gători şi care arată drepţilor intrarea în rai şi de către cei ce, cu supunere, veghează la bunul mers al acestei lumi...“.

Tronul Domnului, gîndea el, trebuie că-i aşezat atît de sus în ceruri încît ochiul muritor nu-1 poate cuprinde, iar mintea omenească ameţeşte pînă la el. Dar îngerii zboară fără zăbavă între încăperile azurii ale Domnului şi şcolile noastre cu chiliile lor întunecate. Ar trebui deci să-i putem vedea şi vorbi cu ei.

Dintre toate vieţuitoarele, medita el mai departe, păsările trebuie că seamănă cel mai bine cu îngerii. Căci nu spune Scriptura : „Tot ce mişcă în cer şi pe-pămînt pe Dumnezeu slăveşte şi îngerii deasemeni* ? Iar păsările se mişcă doar şi în cer şi pe pămînt. Şi, mai departe, nu spune oare despre

îngeri : „Ei nu suferă de păcatul îngîmfării, să-şi dispreţuiască misiunea lor, ci cîntă şi joacă după cum primesc poruncă* ? Or păsările, nu încăpea îndoială, tot aşa făceau. Încît, dacă ne străduiam să imităm în această privinţă păsările, aveam să semănăm mai mult decît acum cu îngerii.

Numai că, pe deasupra, păsările mai au şi aripi, la fel ca îngerii. Bine ar fi dacă şi oamenii şi-ar putea face aripi, să se ridice cu ele spre înălţimile unde domneşte lumina eternă şi clară. Pasărea, dacă şi-ar încerca la maximum puterea aripilor, s-ar putea să întîlnească sau chiar să întreacă vreun înger pe cărările neştiute ale eterului. Poate că aripa rîndunicii a şi atins deja un picior de înger, sau privirea vulturului, în clipa cînd era aproape vlăguit de puteri, a întîlnit ochiul senin al vreunuia din mesagerii Domnului.

Timpul şi învăţătura mea le voi folosi, hotărî el deci, ca să construiesc aripi pentru semenii mei.

Astfel îşi puse în gînd să părărească Shiraz-ul spre a cerceta obiceiurile zburătoarelor.

Pînă atunci, ca preceptor al unor copii de familii bogate şi copist de manuscrise vechi, îşi întreţinuse mama şi fraţii mai mici, care începuseră acum să plîngă amar că, fără el, vor muri de foame. Dar Saufe îi lămuri că descoperirea lui îi va răsplăti cîndva pentru toate lipsurile lor de acum. Dascălii săi, care îi prevăzuseră un drum de mari împliniri, veniră să-1 vadă şi să-1 lămurească pe tînărul învăţăcel că, dacă lumea exista de atîta timp fără ca oamenii să stea de vorbă GU îngerii, probabil că aşa fusese dat să fie şi tot aşa trebuia să rămînă şi în viitor.

Tînărul *softa* îi contrazise cu tot respectul.

— Nimeni încă nu a văzut pînă azi — spunea el — ca păsările migratoare să-şi ia zborul spre ţinuturi calde ce nu există, nici ca riurile să-şi întrerupă cursul printre stînci şi cîmpii spre a se vărsa într-un ocean ce nu se află nicăieri. Căci Dumnezeu nu creează o dorinţă ori o speranţă fără să creeze şi cele trebuincioase pentru împlinirea ei.

însă dorinţa noastră ne stă chezăşie, drept care fericiţi sînt cei cu dor de casă, căci ei se vor întoarce la casa lor. Şi în acelaşi timp — exolamă el, în- fierbîntat de gîndurile sale — cît de bine ar putea merge lumea dacă omul s-ar sfătui cu îngerii şi ar învăţa de la ei mersul universului, pe oare ei mai lesne îl pot vedea, căci îl văd de sus !

Atît de puternică îi era încrederea în ceea ce voia să încerce încît pînă la urmă şi dascălii renunţară a-1 mai contrazice şi se gîndiră că faima elevului lor i-ar putea, cu timpul, face şi pe ei renumiţi pe lîngă el.

Tînărul *softa* rămase deci un an încheiat printre păsări. îşi încropi culcuş în ierburile înalte ale cîmpiei, unde ciripeşte prepeliţa ; se căţără în arborii bătrîni, unde-şi fac cuib guguştiucul şi sturzul; îşi găsi un locşor în frunzişul des şi stătu atît de nemişcat încît păsările nici nu-1 simţiră. Cutreieră munţii cei înalţi şi, chiar sub limita zăpezilor veşnice, poposi în preajma unei familii de vulturi, privindu-i tot timpul cum se duc şi vin.

Apoi se întoarse la Shiraz cu 42 mai adîncă înţelegere a lucrurilor şi cu multă ştiinţă adunată şi se apucă să meşterească la aripile sale.

în Koran scrie : „Slavă lui Dumnezeu, care-i face pe îngeri cu două, cu trei, sau cu patru perechi de aripi“, încît se hotărî să-şi facă şi el trei perechi, una pentru umeri, alta pentru şale, iar a treia pentru picioare. în timpul pribegiilor sale adunase sute şi sute de pene de vultur, lebădă şi uliu şorecar ; acum se închise în atelier şi se puse pe lucru cu atîta rîvnă încît vreme îndelungată nici nu se văzu, nici nu vorbi cu vreun suflet. Dar, muncind, cînta cu foc, iar trecătorii se opreau, ascultau şi spuneau :

— Acest tînăr *softa* înalţă laudă Domnului şi-i urmează întocmai porunca.

Dar, cînd isprăvi prima pereche de aripi şi, încercîn- du-le, simţi că se ridică de la pămînt cu ele, nu izbuti să păstreze doar pentru sine vestea izbînzii, ci o împărtăşi degrabă şi prietenilor.

La început mai-marii Shiraz-ului, preoţii şi

demnitarii zîmbiră la auzul unei asemenea isprăvi. Cum zvonul se lăţea însă mereu, găsind ecou la o sumedenie de tineri din oraş, începu să-i cuprindă îngrijorarea.

— Dacă băiatul ăsta înaripat — îşi spuneau ei — se întîlneşte într-adevăr cu îngerii şi stă de vorbă cu ei, atunci poporul din Shiraz, cum are obiceiul cînd se întîmplă cîte ceva neobişnuit, va înnebuni de uimire şi de bucurie. Iar apoi cine ştie ce idei noi şi revoluţionare i-or mai băga şi îngerii în cap ? Fiindcă, la urma urmelor, te pomeneşti că în cer chiar sînt îngeri.

Se gîndiră ei ce era de făcut, pînă cînd cel mai bătrîn dintre cei de faţă, un ministru al regelui, pe numele său Mirzah Aghai, spuse :

— Tînărul acesta e periculos, pentru că nutreşte vise mari. Pe de altă parte însă e inofensiv şi uşor de mînuit, întrucît a uitat să mai cerceteze şi lumea reală, unde visele sînt puse la încercare. îi vom dovedi noi, cu o singură lecţie, şi existenţa şi inexistenţa îngerilor. Sau nu mai sînt femei tinere în Shiraz ?

A doua zi trimise după una din dansatoarele regelui, o fată pe nume Thusmu şi îi lămuri cam atît cît i se păru lui că era cu cale să ştie, făgăduindu-i s-o răsplătească dacă îl va asculta întocmai. Iar, dacă nu, o altă dansatoare, prietena ei, avea să-i ia locul în trupa regală pentru sărbătoarea culesului trandafirilor.

Aşa se întîmplă că, într-o noapte, cînd tînărul *sojta* se afla pe acoperişul casei sale şi privea la stele socotind cam cît de repede ar putea el zbura de la una la alta, îşi auzi deodată numele strigat uşor de undeva din spate ; se întoarse şi zări o siluetă zveltă şi strălucitoare, într-un veşmînt vaporos de aur şi argint, ce stătea dreaptă, cu Ptfioarele apropiate, pe marginea acoperişului.

^Cum mintea îi era stăpînită doar de gîndul îngerilor, tînărul nu se Jndoi cîtuşi de puţin de identitatea oaspetelui său şi nici nu se arătă prea surprins, ci doar o mare bucurie îl copleşi. Aruncă o

privire spre cer pentru a vedea dacă, în zborul său, îngerul nu lăsase vreo dîră luminoasă în urmă ; în acest timp oamenii de jos, din stradă, trăgeau scara pe care dansatoarea urcase pînă pe acoperiş. Apoi Saufe căzu în genunchi la picioarele ei.

Fata înclină puţin capul înainte, privindu-1 cu ochii ei migdalaţi, înconjuraţi de gene groase.

— M-ai purtat multă vreme în inima ta, Saufe, slugă credincioasă — îi şopti ea. Am venit acum să văd cum arată micul meu lăcaş. Cît timp am să rămîn cu tine în casa ta depinde de umilinţa ce ai să-mi ştii arăta şi de credinţa cu care-mi vei împlini toate dorinţele.

Apoi se aşeză turceşte pe acoperiş, el rămînînd în genunchi şi stătură de vorbă.

— Noi, îngerii — spuse ea — n-avem nevoie de aripi ca să zburăm între cer şi pămînt. Ne ajung mîinile şi picioarele noastre. Dacă noi doi o să ne împrietenim cu adevărat, o să poţi zbura şi tu ca mine şi atunci n-o să-ţi mai trebuiască aripile la care trudeşti acum.

Tremurînd tot de extaz, el o întrebă cum era cu putinţă un asemenea zbor, împotriva oricărei legi a ştiinţei. Dar ea rise şi risul îi suna precum clinchetul unui clopoţel.

— Vouă, oamenilor, vă plac legile şi probele şi aveţi mare încredere în cuvintele ce vă ies prin barbă. Eu am să te conving însă că noi avem o gură făcută pentru înfruntări mai dulci şi o gură dulce în înfruntări. Am să te învăţ cum îngerii şi oamenii pot ajunge la o desăvîr- şită înţelegere fără nici o probă, într-un chip divin.

Ceea ce şi făcu.

Timp de o lună, fericirea tînărului *sojta* fu atît de mare îneît sufletul său de-abia o mai putea cuprinde. Ocupat cum era cu pătrunderea lucrurilor sfinte, uită cu totul de munca sa. Lui Thusmu îi explică :

— Văd acum cîtă dreptate avea îngerul Eblis cînd îi spunea lui Dumnezeu : „Eu sînt mai bun decît Adam. Căci pe el l-ai făcut din humă, dar pe mine m-ai făcut din foc“. *j*

Şi iarăşi îi cita din Sfînta Scriptură oftînd :

— „Cine e duşmanul îngerilor, e duşmanul lui Dumnezeu".

Saufe ţinea îngerul mereu în casă, căci acesta îi spusese că, la vederea frumuseţii lui, poporul din Shiraz, necopt încă pentru asemenea privelişte, avea să orbească. Doar nopţile îl însoţea pe acoperişul locuinţei, de unde priveau amîndoi la luna nouă.

Aşa se făcu deci că dansatoarea începu să ţină la tînărul teolog, deoarece era plăcut la înfăţişare, iar vigoarea lui, necheltuită pînă atunci, se revărsa toată în ceasurile iubirii lor. începu să-1 creadă în stare de orice. Din cele ce vorbise cu bătrînul ministru înţelegea că acesta se temea de băiat şi de aripile lui, socotindu-1 un pericol pentru el însuşi, pentru ceilalţi dregători şi pentru regat. Se gîndi că i-ar fi plăcut să vadă cum pier bătrînul ministru, dregătorii şi regatul însuşi. Duioşia ce o simţea faţă de tînărul ei prieten îi înmuie inima aproape la fel de mult ca şi lui.

Cînd urca pe cer luna plină, iar tot oraşul era scăldat în lumina ei, cei doi stăteau lipiţi unul de altul pe acoperiş. Saufe îşi lăsa mîinile să alerge peste tot trupul ei spunîndu-i :

— De cînd te cunosc pe tine, mîinile mele parcă ar fi prins viaţă. Şi înţeleg acum că Dumnezeu, cînd le-a dat oamenilor mîini, le-a arătat o dragoste şi o bunătate la fel de mare ca şi cum le-ar fi dat aripi.

Şi îşi ridica mîinile privindu-le şi minunîndu-se.

— Nu huli — spuse ea cu un suspin uşor. Tu eşti un înger, nu eu şi, într-adevăr, mîinile tale au o viaţă şi o putere miraculoasă în ele. Fă-mă acum să le mai simt o dată, iar mîine arată-mi lucrurile minunate ce le-ai reuşit cu ajutorul lor.

Pentru a-i face plăcere, tînărul o duse a doua zi, ascunsă toată sub văluri, la atelierul lui. Aici văzu că, între timp, şobolanii îi mîncaseră penele de vultur, iar scheletul aripilor zăcea rupt şi împrăştiat peste tot. Privi acele resturi jalnice şi-şi aminti de vremea cînd lucra la construirea aripilor sale. Pe dansatoare o podidi plînsul.

— N-am ştiut că asta voia — spuse fata. Ce ticălos e Mirzah Aghai !

Uimit, tînărul *softa o* întrebă ce voia să spună, căci nu pricepea nimio; atunci, cu durere şi indignare, ea îi povesti totul.

— Şi, vai, dragostea mea — încheie Thusmu — nu sînt în stare nici să zbor, deşi se spune că, atunci cînd dansez, parcă n-aş avea deloc greutate. Să nu fii supărat pe mine, ci mai degrabă gîndeşte-te că Mirzah Aghai şi prietenii lui sînt oameni de temut, împotriva cărora o biată fată singură nu poate face nimic. Şi, la urma urmelor, o dansatoare nu poate fi un înger.

La auzul acestor cuvinte, Saufe se prăbuşi cu faţa în jos fără o vorbă. Thusmu se aşează lîngă el şi, cum ii tot învîrtea cîrlionţii pe deget, laorimile îi picurau în părul lui una după alta.

— Ce băiat minunat eşti tu — spuse fata. Alături de tine totul e măreţ şi dulce şi cu adevărat divin, iar eu te iubesc. Aşa că nu te mai necăji, dragă.

El îşi săltă puţin capul, o privi şi zise :

— Doar îngerilor le-a dat Dumnezeu să vegheze asupra focului din iad.

— Nimeni — spuse Thusmu — nu recită din cartea sfîntă mai frumos ca tine.

Din nou Saufe îşi întoarse ochii către ea :

— De-ai vedea numai cînd îngerii îi ucid pe necredincioşi. îi lovesc peste obraz şi le spun : „Să guşti din durerea focului, asta să înduri pentru ce au săvîrşit mîinile tale".

— Dar poate că izbuteşti să repari aripile — mai încercă ea — şi atunci au să arate ca noi.

— Nu le mai pot repara — spuse el — şi acum, dacă tot ţi-ai îndeplinit misiunea, du-te, căci poate fi periculos pentru tine să mai zăboveşti aici. Mirzah Aghai şi prieţenii lui sînt oameni de temut. Iar tu trebuie să dansezi la sărbătoarea culesului trandafirilor.

— Ai s-o uiţi pe Thusmu ? — întrebă ea.

— N-am s-o uit.

— Şi ai să vii să mă vezi dansînd ? — mai întrebă ea.

— Da, dacă am să pot.

— întotdeauna — spuse ea cu gravitate, ridicîndu-se în picioare — am să sper că ai să vii. Căci, fără speranţă, nu se poate dansa.

Şi se duse, copleşită de tristeţe.

Acum Saufe nu se mai putea întoarce acasă ; lăsă uşa atelierului deschisă şi porni la întîmplare prin oraş. Dar nici în oraş nu mai putea sta, şi atunci rătăci prin codri şi pe pajişti. Nici aici însă nu putea răbda să vadă ori să audă păsările cum cîntă şi curînd se întoarse înapoi pe străzile oraşului. Se oprea ici-colo din mersul său bezmetic în faţa prăvăliei vreunui vînzător de păsări şi rămînea să privească îndelung la zburătoarele închise în coliviile lor.

Cînd prietenii încercară să-i vorbească, nu-i recunoscu. în schimb cînd băieţii rîseră de el pe stradă şi-i strigară : „Uite-1 pe *softa* care a crezut că Thusmu e un înger", se opri în loc, privi către ei şi spuse :

— Mai cred şi acum. Nu încrederea în dansatoare mi-am pierdut-o, ci credinţa în îngeri. Azi nu-mi mai aduc aminte cum mi-am închipuit, în tinereţe, că arată îngerii. Dar simt că trebuie să fie înfricoşători la vedere. Cine e duşmanul îngerilor, acela e duşmanul lui Dumnezeu şi cine e duşmanul lui Dumnezeu înseamnă că nu mai are nici o speranţă. Eu mi-am pierdut speranţa, iar fără speranţă nu se poate zbura. Iată de ce nu-mi pot găsi liniştea.

Astfel hoinări nefericitul *softa* timp de un an încheiat. Cînd eram copil, eu însumi l-am văzut rătăcind pe străzi învăluit în pelerina lui neagră ponosită şi într-o pelerină mai întunecată, a singurătăţii nesfîrşite.

Cînd se împlini anul, plecă şi de atunci nimeni nu l-a mai văzut în Shiraz.

— Aceasta -- spune Mira Jama — e prima parte a povestirii mele.

Mulţi ani mai tîrziu, cînd, fiind de-acum un

tinerel, am început să istorisesc poveşti pentru a desfăta lumea şi a o face mai înţeleaptă, mi s-a întîmplat să ajung pe ţărmul nisipos al mării, în satele unor pescuitori de perle, cu gînd să ascult ce-mi vor povesti şi să-mi însuşesc întîmplările lor.

Căci multe li se întîmplă celor ce se scufundă în apele mării. Perlele sînt încărcate de mister şi de neprevăzut; dacă urmăreşti numai formarea unei singure perle şi tot aduni subiecte pentru o sută de poveşti. Iar perlele seamănă cu poveştile poeţilor ; la început sînt doar ca o boală, dar se prefac mai apoi în frumuseţe, sînt şi străvezii şi opace, sînt taine ale adîncurilor scoase la lumină pentru bucuria tinerelor femei, care vor recunoaşte în ele tainele şi mai adînci îngropate sub sînul lor.

Mai tîrziu am ajuns să povestesc, şi cu mult succes, chiar unor capete încoronate întîmplări pe care le auzisem prima oară din gura acelor pescari simpli şi blajini.

în povestirile lor un nume revenea atît de des încît mi-a aţîţat curiozitatea şi i-am rugat să-mi spună mai multe despre purtătorul lui. Atunci am aflat că omul îşi cîştigase faima printre ei datorită îndrăznelii sale şi unui noroo nemaiîntîlnit şi inexplicabil. De fapt însuşi numele ce i-1 dăduseră, Elnazred, înseamnă în dialectul lor „cel victorios“ sau „cel fericit şi mulţumit[41]. Acesta se scufunda unde era marea mai adîncă şi rămînea sub apă mai mult ca oricare alt pescuitor, iar, pe deasupra, nu exista să nu scoată decît acele cochilii ce închideau în ele cele mai frumoase perle. Prin satele pescuitorilor în adîncuri umbla credinţa că trebuia să aibă acolo, pe fundul mării, un aliat — vreo tînără sirenă, poate, sau vreun spiriduş marin — care îi călăuzea paşii. în vreme ce restul pescuitorilor erau storşi de companiile lor şi trăiau toată viaţa în sărăcie, „cel fericit[14] adunase o avere frumoasă, îşi luase o casă cu grădină în inima uscatului, îşi adusese bătrîna mamă să locuiască în ea şi îşi înzestrase toţi fraţii la căsătorie. Păstra însă pentru el o colibă mică pe plajă şi, în ciuda

reputaţiei ce-o avea că ar fi un demon, pe uscat şi în viaţa de toate zilele se arăta un om cît se poate de paşnic.

Cum sînt poet, ceva din aceste povestiri îmi amintea parcă de lucruri petrecute demult. M-am hotărît deci să-1 găsesc pe acel om şi să-1 fac să-mi vorbească despre sine. La început l-am căutat în zadar la casa lui cu grădină ; apoi, într-o seară, am pornit de-a lungul plajei, către coliba sa.

Luna plină lucea în noapte, valurile prelungi, cenuşii, se spărgeau unul cîte unul de ţărm şi totul în jurul meu părea pregătit să păstreze o taină. Le-am privit pe toate pe rînd şi am simţit că aveam să ascult o poveste minunată.

Omul pe care îl căutam eu nu era în coliba lui, ci şedea pe nisip şi, cu ochii aţintiţi spre larg, zvîrlea din cînd în cînd cu pietricele în apă. Sub razele lunii am văzut că era un bărbat gras şi chipeş, iar înfăţişarea sa liniştită respira într-adevăr împăcare şi fericire.

L-am salutat cu închinăciune, i-am spus numele meu şi i-am lămurit că ieşisem să mă plimb prin noaptea limpede şi caldă. îmi întoarse curtenitor şi binevoitor salutul spunîndu-mi că avea ştiinţă de renumele meu şi auzise că eram un tînăr ce căuta a se desăvîrşi în arta povestirii. Apoi mă pofti să şed lîngă el, pe nisip. O vreme vorbi doar despre lună şi despre mare. După un răstimp de tăcere îşi aminti că de mult nu mai ascultase o poveste. Nu voiam eu, dacă tot îi ţineam atît de plăcută tovărăşie, să-i istorisesc ceva ?

Nerăbdător să-mi arăt meşteşugul, mă gîndeam totodată că poate aşa îl voi face la rîndul meu să vorbească. Cum tot căutam printre amintiri o poveste frumoasă, nu ştiu de ce mi-a venit în minte tocmai istoria lui Saufe. Şi încet, domol, urmînd curgerea lină a lunii şi ritmul valurilor, am început :

— Trăia la Shiraz un învăţăcel în ale teologiei...

„Cel fericit" asculta atent, fără o vorbă. Dar, cînd am ajuns la partea unde cei doi îndrăgostiţi stau pe acoperiş şi am rostit numele dansatoarei Thusmu,

el ridică o mînă şi o privi îndelung. Mă căznisem mult pînă să inventez această scenă sub clar de lună şi-mi era tare dragă sufletului meu de poet ; recunoscusem însă gestul lui, încît, uimit peste măsură şi cuprins de teamă, am exclamat :

— Eşti *softa* din Shiraz !

— Da — îmi adeveri „cel fericit".

Este înspăimîntător. pentru un poet să descopere că povestea lui e adevărată. Pe atunci eram foarte tînăr, doar un învăţăcel în arta mea ; am simţit că mi se face părul măciucă şi-mi venea să mă ridic, s-o iau la goană. Dar ceva în glasul „celui fericit" mă ţintuia locului.

— Cîndva — spuse el — puneam foarte mult la inimă soarta acestui *softa pe* nume Saufe, despre care tocmai îmi povesteai. Numai că între timp l-am uitat aproape de tot. Mi-e plăcut să ştiu însă că a intrat într-o poveste, căci probabil pentru asta şi era făcut, încît de acum încolo îl voi şi lăsa în ea cu toată încrederea. Con- tinuă-ţi istorisirea, Mira Jama, povestitorule, vreau să-i aflu şi sfîrşitul.

Cînd am auzit ce vrea, m-a apucat un tremur de teamă, dar, vrăjit de purtarea lui, am reuşit să reînnod firul povestirii. La început am simţit că îmi acorda toată onoarea sa şi curînd, pe măsură ce înaintam cu povestirea, la rîndul meu i-am închinat-o pe a mea. Triumful povestitorului îmi umplea inima. Istoriseam întîmplările cu atîta emoţie încît, sfîrşindu-mi povestea, acolo, pe acea plajă pustie, doar el şi eu sub luna plină, m-am trezit cu faţa scăldată în lacrimi.

„Cel fericit[14] mă consolă rugîndu-mă să nu pun prea tare la inimă o simplă poveste. Cînd mi-a revenit glasul, l-am implorat să-mi spună tot ce i se întîmplase după plecarea sa din Shiraz. Căci întîmplările trăite de el în adîncuri şi norocul ce-i adusese bogăţie şi faimă între semeni aveau să facă o poveste la fel de frumoasă ca şi cea pe care tocmai i-o spuneam, dar mai veselă. I-am explicat că prinţilor, nobilelor doamne, dansatoarelor le plăceau poveştile triste, la fel şi cerşetorilor aciuaţi

pe sub zidurile cetăţilor. Eu însă voiam să fiu povestitorul tuturor, iar negustorii şi soţiile acestora cereau întâmplări terminate cu bine.

„Cel fericit[44] tăcu o vreme.

— Ce mi s-a întîmplat după plecarea din Shiraz — începu el — nu-i vrednic de-o poveste. Mi-am cîştigat faima printre oamenii aceştia pentru că pot rămîne pe fundul mării mai mult timp decît ei. Acest dar este, dacă vrei, o mică rămăşiţă din acel sofia de care aminteai. Dar nici asta nu-i vrednic de-o poveste. Peştii s-au arătat buni cu mine şi ei nu trădează niciodată pe nimeni. încît nici asta nu-i vrednic de-o poveste. Şi totuşi — continuă el după o tăcere şi mai îndelungată — în schimbul poveştii tale, şi ca să nu descurajez poetul tînăr care eşti, am să-ţi spun ce mi s-a întîmplat după plecarea mea din Shiraz, deşi nu-i vrednic de-o poveste.

Şi-şi începu istorisirea, iar eu eram numai ochi şi urechi.

— Las la o parte amănuntele plecării mele din Shiraz şi sosirii mele aici şi încep de unde le face plăcere să audă negustorilor şi soţiilor acestora.

Cînd m-am scufundat prima oară şi am ajuns pe fundul mării, în căutarea unei anumite perle rare la care pe atunci visam adesea, m-a întîmpinat un peştişor bătrîn, cu nişte inele în jurul ochilor ca nişte rame de ochelari. Fiind foarte mic, se prinsese în năvodul a doi pescari bătrîni şi rămăsese toată noaptea în palma de apă de pe fundul bărcii lor, ascultînd ce vorbeau acei oameni, care trebuie să fi fost nişte firi tare pioase şi pline de o simţire adîncă. însă dimineaţa, cînd năvodul fu săltat pe mal, el se strecură printr-un ochi al plasei şi sări înapoi în apă. De atunci zîmbeşte mereu cînd îi aude pe ceilalţi peşti mărturisindu-şi neîncrederea în oameni. Căci, de fapt, explică el, dacă un peşte ştie.cum să procedeze, se poate descurca uşor în preajma oamenilor. Atît de mult au ajuns să-1 intereseze natura şi obiceiurile omului îneît adesea le ţine adevărate- prelegeri despre acest subiect peştilor. Şi, de asemenea, îi place să discute cu mine.

îi sînt foarte îndatorat, căci e un peşte cu multă influenţă, iar eu, ca[1] protejat al lui, am fost bine primit pretutindeni ; îi datorez în acelaşi timp şi o parte însemnată a averii şi faimei care au făcut din mine, după cum ai aflat, un om fericit. Dar îi datorez mult mai mult decît atît, căci, în timpul lungilor noastre diseuţii, el mi-a împărtăşit filozofia ce mi-a sădit în suflet pacea ’ şi împăcarea.

Iată ce spune el :

„Dintre toate făpturile de pe lume, peştele urmează cel mai credincios şi mai întocmai asemănarea Domnului. Toate lucrurile se îmbină între ele pentru a-i sluji, de unde putem deduce că pînă şi numele i-a fost ales potrivit acestui scop.

Omul nu se poate mişca decît într-un singur plan, fiind legat de pămînt. Şi totuşi pămîntul îl sprijină doar cu acea porţiune îngusta acoperită de tălpile celor două picioare ale sale ; el trebuie să-şi poarte singur povara şi să ofteze sub apăsarea ei. Din vorbele bătrînilor mei pescari am înţeles că omul trebuie să urce cu trudă mare dealurile pămîntului ; i se poate însă întîmpla să se împiedice în timpul urcuşului şi atunci pămîntul îl primeşte cu toată tăria sa. Chiar păsările, care au aripi, dacă nu şi le încordează, sînt trădate de aerul în care zboară şi se prăbuşesc.

Noi, peştii, sîntem ţinuţi şi proptiţi în schimb din toate părţile. Ne sprijinim cu deplină încredere şi armonie pe mediul natural în care trăim. Ne deplasăm pe toate dimensiunile şi, oriîncotro am apuca-o, din preţuire pentru acest dar al nostru, apele îşi schimbă forma pe măsură.

Mîini nu avem, deci nu putem construi nimic şi nici măcar nu ne ispiteşte ambiţia deşartă de a voi să schimbăm ceva din lumea creată de Dumnezeu. Nu semănăm nimic şi nu trudim la nimic ; prin urmare nici o socoteală de-a noastră nu poate fi greşită şi nici o aşteptare înşelată. Cei mai mari dintre noi, în sferele lor, trăiesc în cea mai desăvîrşită beznă. Iar ţesătura universului o distingem lesne, căci noi o vedem de jos.

în peregrinările noastre, purtăm cu noi despre

toate întâmplările o părere gata făcută şi cît se poate de nimerită pentru a ne dovedi neîncetat poziţia noastră privilegiată şi a menţine între noi sentimentul de comuniune. Şi oamenii cunosc acest sentiment, care a ocupat chiar un loc important în istoria lor, însă, potrivit concepţiei puerile pe care o au în general despre lucruri, ei nu-1 pot înţelege decît într-un chip tulbure. Să încerc să-ţi explic.

Cînd Dumnezeu a creat cerul şi pămîntul, pămîntul i-a produs o dezamăgire cruntă. Omul, capabil de căderе, a căzut aproape imediat, iar, odată cu el, şi tot ce se afla pe uscat. Atunci Dumnezeu s-a căit amar pentru că-1 făcuse pe om şi toate dobitoacele de pe pămînt şi toate păsările din văzduh.

Numai peştii n-au căzut şi nici nu vor cădea vreodată, căci cum şi unde am putea noi cădea ? Aşa că Dumnezeu privi cu blîndeţe la peştii Lui şi îl mîngîie vederea lor, fiindcă, din toată creaţia, numai aceştia nu-L dezamăgiseră.

Atunci se hotărî să răsplătească neamul peştilor după merit. Şi toate izvoarele din adîncuri fură destupate, iar zăgazurile cerului deschise, încît şuvoaiele potopului începură să cotropească pămîntul de-a valma. Iar apele se răspîndeau şi creşteau şi toate dealurile înalte ce se ridicau sub întreagă întinderea cerului fură acoperite. Şi apele se răspîndiră şi mai mult, iar tot ce era făcut din carne vie şi mişca pe faţa pămîntului, zburătoare sau vite, dobitoace sau oameni, muri. Tot ce trăise înainte pe uscat pieri atunci.

Dacă îţi istorisesc aceste lucruri, nu voi insista prea mult descriindu-ţi cît de plăcută era acea epocă şi acea stare. Căci nutresc o mare compasiune pentru oameni şi, în plus, ştiu ce înseamnă să ai tact. Pînă a-ţi afla drumul către noi, tu însuţi poate că ai dorit să ai vite, cămile, cai, sau poate ai ţinut porumbei, păuni. Eşti tînăr şi te-ai ataşat, presupun, de vreo făptură de acelaşi regn cu tine şi totuşi şi puţin zburătoare, vreo puicuţă, cum spuneţi voi femeilor cînd sînt tinere. (Deşi, apropo, tare bine ar fi să nu fie aşa, căci mi-amintesc de

cuvintele pescarilor mei, care ziceau că femeia îl va face pe iubitul ei să guste din durerea focului, iar, pe de altă parte, poate că te-ar interesa să faci cunoştinţă cu o nepoată de-a mea, o fiinţă foarte «sărăţică» şi care nu şi-ar face niciodată iubitul să guste din durerea focului.) Nu-ţi voi aminti decît în treacăt că noi am avut parte de o sută cincizeci de zile de belşug şi că, pentru noi, cornul abundenţei s-a revărsat cu toată dărnicia.

Mai departe — şi de data aceasta numai spre binele meu — voi trece uşor, după obiceiul cunoscut al peştilor, peste faptul că omul, deşi căzut şi corupt, a izbutit încă o dată, prin viclenie, să se ridice totuşi la suprafaţă.

Persistă, desigur, îndoiala dacă, prin acest triumf aparent, omul a dobîndit sau nu o bunăstare adevărată. Cum poate dobîndi adevărata siguranţă "o făptură mereu preocupată de direcţia în care se deplasează şi dominată de importanţa vitală pe care o acordă ascensiunii sau căderii sale ? Cum poate atinge echilibrul o fiinţă ce refuză să renunţe la ideea de speranţă şi de risc ?

Noi, peştii, trăim calmi, sprijiniţi din toate părţile, într-un element natural care în permanenţă se echilibrează singur, în chip desăvîrşit şi infailibil. Un element despre care s-ar putea spune că este în asemenea măsură modelat după existenţa noasti-ă încît, indiferent de forma particulară ce-o avem, că sîntem turtiţi sau rotunzi, greutatea şi volumul ne sînt calculate în funcţie de cantitatea de mediu natural pe care o dislocuim.

Experienţa noastră ne-a dovedit, după cum şi vouă, într-o zi, vă va dovedi a voastră, că se poate foarte bine pluti fără nici o speranţă, ba — ce spun eu ? — că se poate pluti chiar mai bine fără ea. Prin urmare, crezul nostru spune că, pentru noi, orice speranţă este inexistentă.

Nici un risc nu ne pîndeşte. Căci deplasările noastre prin apă nu creează şi nu lasă niciodată în urmă ceea ce omul numeşte un drum, adică nu produc acel fenomen

— în realitate nu un fenomen, ci o iluzie — în legătură cu care el îşi pierde, absolut inexplicabil, timpul în ne- sfîrşite şi pasionate reflecţii.

Omul, în fine, e speriat de ideea timpului şi descumpănit de neîncetatele sale oscilaţii între trecut şi viitor. Locuitorii lumii lichide au unit însă trecutul şi viitorul într-o singură maximă : *Apres nous le deluge". ***********

********** După noi potopul (fr.) (N. t)

I. *Două domnişoare din Berlevaag*

Există un fiord în Norvegia — un braţ lung şi îngust al mării ce pătrunde adînc printre munţii înalţi către inima uscatului — numit fiordul Berlevaag. Pitit la poalele munţilor, tîrguşorul Berlevaag seamănă cu un orăşel de jucărie construit din scîndurele vopsite în cenuşiu, galben, roz şi într-o mulţime de alte culori.

Acum şaizeci şi cinci de ani, într-una din aceste căsuţe galbene, trăiau două doamne. Alte doamne purtau pe atunci malacovuri ; cu aceeaşi graţie ar fi putut purta şi cele două surori acest accesoriu vestimentar, căci erau înalte şi zvelte. Dar ele nu căutaseră niciodată să fie în pas cu moda ; se îmbrăcaseră numai sobru, în gri sau negru, toată viaţa lor. Erau botezate Martine şi Philippa, după Martin Luther şi prietenul acestuia, Philipp Melanchthon. †††††††††††††††††††††††††††††††† Tatăl lor era decan şi profet, întemeietorul unei frăţii ecleziastice sau secte, cunoscută şi respectată în toată Norvegia. Membrii ei renunţaseră la plăcerile

†††††††††††††††††††††††††††††††† Philipp Melanchthon (Melanchthon — gr. : „pămînt negru") (1497—1560) — supranumit „învăţătorul Germaniei", cel mai important colaborator al lui Martin Luther în susţinerea şi răspin- direa Reformei. Şi-a cîştigat merite deosebite în domeniul în- văţămîntului public. A redactat Profesiunea de credinţă de la Augsburg *(das Augsburger Bekenntnis),* manifestul bisericii luterane, în limbile latină şi germană, înmfaiat de protestanţi împăratului german Carol V în cadrul Dietei de la Ausburg (1530). (N. t.)

acestei lumi, căci pământul şi tot ce se afla pe el nu le apăreau decît ca o iluzie, cînd singura existenţă adevărată era doar cea a Noului Ierusalim, către care tînjeau cu toţii. Nu se jurau pe nimic şi-şi răspundeau doar cu da-da şi nu-nu ; între ei se adresau unul altuia cu „frate“ şi „soră“.

Decanul se însurase tîrziu şi, cu multă vreme în urmă, trecuse către cele sfinte. Discipolii săi rămîneau an de an tot mai puţini, mai cărunţi sau mai chei şi mai tari de ureche, devenind ceretăreţi şi cîrcotaşi, încît congregaţia ajunse cu timpul sfîşiată de schisme de tot felul. Se mai strângeau totuşi cîteodată pentru a citi şi tălmăci Cuvîntul. Cu toţii le cunoscuseră pe fiicele decanului încă de mici ; le priveau şi acum ca pe nişte surioare mai tinere, pe care toţi le îndrăgeau în amintirea tatălui lor. Căsuţa cea galbenă era locul unde se să- vîrşea comuniunea eu spiritul Păstorului lor şi aici toţi se simţeau ca acasă, pe deplin împăcaţi.

Aceste două surori aveau o slujnică franţuzoaică bună la toate, pe nume Babette.

Era o situaţie ciudată pentru două femei puritane, şi pe deasupra într-un orăşel norvegian atît de mic ; aproape că se impunea o explicaţie. Şi oamenii din Berlevaag au găsit explicaţia acestei stări de lucruri în evlavia şi bunătatea sufletească a celor două surori. Căci fiicele decanului îşi cheltuiau şi timpul şi micul lor venit cu operele de caritate ; nici o fiinţă necăjită sau ajunsă la ananghie nu bătea la uşa lor în van. La acea uşă bătuse cu doisprezece ani în urmă şi Babette, o străină fugară, fără prieteni şi aproape înnebunită de durere şi frică.

II. *Iubitul Martinet*

îh tinereţea lor, Martine şi Philippa fuseseră de

o frumuseţe neobişnuită ; aveau acea puritate aproape supranaturală a pomilor în floare sau a zăpezilor veşnice. Nu erau văzute pe la baluri sau petreceri, dar lumea întorcea capul după ele pe stradă, iar tinerii din Berlevaag mergeau la biserică mai mult pentru a le privi cum trec printre şirurile de bănci. Sora mai mică avea şi o voce plăcută, care duminicile umplea biserica de un farmec dulce. Pentru congregaţia decanului iubirea pămîntească şi căsătoria erau fapte mărunte, nimic altceva decît iluzii ; cu toate acestea s-a întîmplat că nu unul, ci mai multi dintre „fraţii[14] mai vîrstnici să dea de înţeles tatălui fetelor că ie preţuiau mult mai mult ca pe orice nestemate. însă decanul le declara că, în misiunea cu care fusese investit, fetele erau dreapta şi stînga lui. Cine ar fi dorit să-1 vadă ciung pe Păstor ? Şi astfel cele două fete au fost crescute întru împlinirea idealului dragostei cereşti ; erau pătrunse de el pînă în adîncul sufletului şi nu s-ar fi lăsat deloc atinse de flăcările acestei lumi.

Şi, cu toate acestea, ele răscoliseră pacea sufletească a doi domni din lumea cea mare de dincolo de Berle- vaag.

Unul din ei era un tînăr ofiţer pe nume Lorens Loe- wenhielm, care dusese o viaţă uşuratică în oraşul de reşedinţă al garnizoanei sale şi acum era înglodat în datorii. în anul Domnului 1854, cînd Martine avea optsprezece ani, iar Philippa şaptesprezece, tatăl său, peste poate de supărat, îl trimisese o lună în vizită la mătuşa lui, în casa acesteia de la Fossum, lîngă Berlevaag, unde urma să aibă timp berechet pentru reflecţie şi îndreptarea purtărilor sale. într-o zi, tînărul porni călare la oraş, unde o întîlni în piaţă pe Martine. Privi în jos la fata cea frumoasă, iar aceasta privi în sus la mîndrul călăreţ. După ce trecu şi se făcu nevăzută, Lorens nu ştiu dacă să-şi creadă sau nu ochilor.

Exista o legendă în familia Loewenhielm care spunea că, demult, un gentilom purtînd acest nume

luase de soţie o Huldre, un spirit feminin din munţii Norvegiei, care era atît de frumoasă încît aerul strălucea şi tremura în jurul ei. De atunci se întîmpla ca unii membri ai familiei să aibă cîteodată un al şaselea simţ. Tînărul Lorens nu avea ştiinţă pînă acum de vreun dar spiritual deosebit în firea sa. Dar în acea clipă în faţa ochilor săi apăru deodată viziunea luminoasă a unei vieţi mai înalte şi mai pure, fără creditori, somaţii şi predici paterne, fără secrete şi mustrări de conştiinţă, alături de un înger cu părul de aur, care să-1 îndrume şi să-1 mîntuiască.

Cu ajutorul mătuşii sale, foarte evlavioase, fu primit în casa decanului şi aici avu prilejul să constate că Martine era şi mai minunată fără bonetă pe cap. îi urmărea silueta zveltă cu ochii plini de adoraţie, în schimb ura şi dispreţuia din toată inima propria sa persoană în preajma ei. Era uimit şi dezgustat de faptul că nu găsea nimic de spus şi nici nu afla vreo inspiraţie în paharul de apă din faţa lui.

— îndurarea şi Adevărul, prea iubiţii mei fraţi, s-au întîlnit — spunea decanul. Virtutea şi Fericirea s-au sărutat.

Iar gîndurile tînărului zburau numai la clipa cînd el o va săruta pe Martine. îşi repeta mereu vizitele, dar de fiecare dată se simţea tot mai mic, mai neînsemnat şi mai demn de dispreţ.

Serile, cînd se întorcea la casa mătuşii sale, îşi azvîr- lea cizmele lustruite de călărie în colţurile camerei ; o dată a pus chiar capul pe masă şi a început să plîngă.

în ultima seară a şederii sale a făcut o ultimă încercare de a-şi împărtăşi Martinei sentimentele. Fusese o joacă pînă atunci pentru el să spună femeilor nostime că le iubeşte,-dar acum, cînd se uita în ochii acestei fete, toate cuvintele de dragoste i se opreau în gît. După ce-şi luă rămas bun de la adunare, Martine îl conduse pînă la uşă cu o luminare aprinsă. Flacăra îi lumina gura şi lungea şi mai mult în sus umbrele genelor ei lungi.

Era gata să plece cuprins de o disperare mută, cînd, în pragul uşii, îi luă deodată mîna şi-şi lipi apăsat buzele de ea.

— Plec pentru totdeauna ! — spuse el dintr-un suflet. Niciodată n-am să vă mai văd, niciodată ! Căci am învăţat aici cît de nemilos e Destinul şi că există lucruri pe această lume care nu sînt cu putinţă !

Odată întors în oraşul de reşedinţă al garnizoanei sale, consideră idila încheiată şi chiar descoperi că nu-i făcea cîtuşi de puţin plăcere să se mai gîndească la ea. în timp ce restul ofiţerilor tineri îşi povesteau aventurile sentimentale, el păstra tăcere asupra întîmplării al cărei erou fusese. Căci, privită de la popota ofiţerilor şi văzută, cum s-ar spune, cu ochii ei, toată povestea se prezenta jalnic. Cum se putea ca un locotenent de husari să se lase în- frînt şi umilit de nişte sectanţi scofîlciţi, în casa cu podele goale, neacoperite a unui decan bătrîn ?

Apoi se sperie şi îl cuprinse panica. Nu cumva ^*vechea* nebunie din familia sa era de vină că întruna îl urmărea chipul de vis al unei fete atît de frumoase îneît aerul strălucea în jurul ei de o sfîntă neprihănire ? Dar el nu voia să fie un visător, el voia să fie un ofiţer ca toţi ceilalţi camarazi ai săi.

Astfel că se scuturâ de slăbiciunea ce-1 copleşise şi, cu un efort uriaş faţă de anii lui tineri, îşi puse în gînd să uite cele petrecute la Berlevaag. De acum înainte, hotărî el, nu va privi decît înainte, niciodată în urmă. Toată energia şi-o va pune în slujba carierei sale şi nu era prea departe ziua cînd va face o figură strălucită într-o lume strălucitoare.

Mama lui se dovedi mulţumită de rezultatul şederii fiului la Fossum, drept care îşi exprimă, prin scrisori, toată recunoştinţa faţă de mătuşa băiatului. Nici nu putea ea bănui pe ce căi ciudate şi întortocheate ajunsese fiul ei la această fericită încheiere morală.

în curînd ambiţiosul tînăr îşi cîştigă atenţia superiorilor săi din armată şi urcă neobişnuit de

repede în grad, primind misiuni în Franţa şi Rusia. La întoarcere se căsători cu o doamnă de onoare din suita reginei Sophia. Se mişca plin de graţie şi uşurinţă în cercurile cele mai înalte, mulţumit de anturaj şi de sine însuşi. Cu timpul ajunse chiar să profite de unele cuvinte şi întorsături de frază auzite în casa decanului, căci pietatea era la mare preţ acum la curtea regală.

În căsuţa lor galbenă din Berlevaag, Philippa mai aducea uneori vorba de tînărul cel chipeş şi tăcut care-şi făcuse atît de neaşteptat apariţia şi apoi tot atît de neaşteptat dispăruse. Atunci, în cuvinte pline de blîn- deţe, sora ei mai mare îi răspundea cu o expresie liniştită şi împăcată pe chip, după care îndrepta discuţia spre alte subiecte.

III. *Iubitul Philippei*

Un an mai tîrziu sosi la Berlevaag un oaspete şi mai de seamă decît locotenentul Loewenhielm.

Marele cîntăreţ Achille Papin din Paris cîntase timp de o săptămînă la Opera Regală din Stockholm şi entuziasmase publicul şi aici ca pretutindeni. într-o seară, o doamnă de la curte, care visa o aventură cu marele artist, îi descrisese peisajul sălbatic şi grandios al Norvegiei. Propria lui natură romantică fu puternic stîrnită de această povestire şi cîntăreţul hotărî ca, pe drumul de întoarcere spre Franţa, să coboare de-a lungul coastei norvegiene. Dar îl încercă un sentiment de nimicnicie în acel decor sublim ; lipsit de un tovarăş de drum, cu care să schimbe o vorbă, căzu într-o stare de melancolie şi se văzu pe sine însuşi cu tristeţe, un om bătrîn, la sfîrşitul carierei, pînă ce într-o duminică, negăsind altceva de făcut, merse la biserică, unde o auzi pe Philippa cîntînd.

Atunci, într-o frîntură de secundă, ştiu şi înţelese totul. Căci îi apăreau acum piscurile înzăpezite, florile sălbatice şi nopţile albe ale nordului transpuse în propriul său limbaj muzical şi

împărtăşite lui de vocea unei tinere fete. Şi, întocmai ca Lorens Loewenhielm, avu la rîndul său o viziune.

„Doamne atotputernice**, se gîndi el, „nemărginită e puterea Ta şi mila Ta ajunge pînă la nori ! Iată o primadonă de operă care o să ţină tot Parisul la picioarele ei.“

In acea vreme, Achille Papin era un bărbat de patruzeci de ani, plăcut la înfăţişare, cu părul negru ondulat şi o gură cărnoasă roşie. Idolatrizat de naţiuni întregi, nu-şi pierduse totuşi capul ; era bun la suflet şi cinstit faţă de sine însuşi.

Prin urmare se înfiinţă direct la căsuţa cea galbenă, îşi declină numele — care nu-i spunea nimic decanului — şi arătă că venise la Berlevaag pentru a-şi îngriji sănătatea, răstimp în care ar fi fost fericit s-o aibă elevă pe tînără domnişoară.

Nu aminti nimic de Opera din Paris, dar în schimb descrise pe larg ce frumos avea să cînte domnişoara Philippa în biserică, spre gloria eternă a lui Dumnezeu.

O singură clipă atenţia îl trădă : cînd decanul vru să ştie dacă e romano-catolic, el răspunse că da, căci adevărul acesta era, la care bătrînul păstor sufletesc, ce încă nu văzuse în viaţa lui un catolic în carne şi oase, păli puţin. Cu toate acestea, decanul vorbi cu plăcere limba franceză, care îi amintea de tinereţea sa, cînd studiase opera marelui scriitor luteran francez Lefevre d’Etaples. ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Şi, cum nimeni nu-i putea rezista multă vreme lui Achille Papin cînd îşi punea ceva în minte, la sfîrşit tatăl îşi dădu consimţămîntul, spu- nîndu-i fiicei sale : „Cărările Domnului- trec peste mare şi peste munţii

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Lefevre d’Etaples (aprox. 1450—1537) — teolog şl umanist francez, născut la Etaples, în nordul Franţei. A studiat cu metode riguros filologice Sfintele Scripturi. Iniţiator al „cenaclului de la Meaux", care a contribuit la pregătirea spirituală a afirmării calvinismului în Franţa. (N. t.)

înzăpeziţi,,unde ochiul omenesc nu vede nici o urmă“.

Astfel porniră împreună la lucru celebrul cîntăreţ francez şi tînără novice norvegiancă. Aşteptările lui Achille se transformau în certitudini, iar certitudinile în extaz. îşi spunea : „Am greşit crezînd că îmbătrînesc. Cele mai mari triumfuri abia de-acum înainte mă aşteaptă ! Şi lumea va crede din nou în minuni cînd ea şi cu mine vom cînta împreună !“

După o clipă nu-şi mai putu ţine visele doar pentru sine, ci le mărturisi şi Philippei.

Ea se va ridica, îi povestea el, mult mai sus decît toate divele, şi decît cele din trecut şi decît cele de azi. O vor asculta împăratul şi împărăteasa, prinţii, doamnele cele mari şi *Ies bels esprits* din Paris şi vor vărsa lacrimi auzind-o cum cîntă. O vor diviniza şi oamenii de rînd, iar ea va aduce alinare celor obidiţi şi împilaţi. Cînd va părăsi Opera Mare la braţul maestrului ei, admiratorii vor deshăma caii de la trăsură şi o vor trage ei pînă la „Cafe Anglais[11], unde o va aştepta o cină magnifică.

Philippa nu împărtăşi nici tatălui, nici sorei sale aceste gînduri ; pentru prima oară în viaţă avea un secret faţă de ei.

Profesorul încredinţă acum elevei sale spre studiu rolul Zerlinei din opera *Don Giovanni* de Mozart. El însuşi, ca de atîtea ori înainte, avea partitura lui Don Giovanni.

Niciodată nu eîntase Achille Papin mai frumos ca acum. în duetul din actul doi — numit şi duetul seducţiei — muzica divină şi vocile celeste îl absorbiră cu totul. Cînd se stinse şi ultima notă duioasă, luă mîinile Philippei, o trase uşor la sine şi o sărută solemn, cum şi-ar săruta un mire în faţa altarului mireasa. Apoi îi dădu drumul să plece. Momentul era prea sublim să-1 strice cu o vorbă sau cu un gest; din cer îi privea însuşi Mozart.

Acasă, Philippa îi spuse tatălui său că nu mai voia lecţii de canto şi că el să-i scrie lui Monsieur Papin, să-i aducă la cunoştinţă acest lucru.

— Iar cărările Domnului trec şi peste riuri, copila mea — îi zise decanul.

Cînd primi scrisoarea tatălui fetei, Achille rămase timp de o oră întreagă nemişcat. Se gîndea : „Am greşit. Steaua mea a apus. Niciodată n-am să mai fiu divinul • Papin. Iar această biată grădină cu bălării şi-a pierdut privighetoarea !“

Ceva mai tîrziu se gîndi : „Ce s-a petrecut cu aiurita asta ? Oi fi sărutat-o eu cumva din întîmplare ?“

în cele din urmă îşi zise : „Mi-am distrus viaţa pentru un sărut şi nici măcar nu mai ţin minte cum a fost !- Don Giovanni a sărutat-o pe Zerlina, iar Achille Papin plăteşte ! Ce soartă au şi bieţii artişti !“

în casa decanului, Martine simţea că situaţia era de fapt mai gravă decît părea şi căuta privirile sorei sale. Cuprinsă de un tremur uşor, timp de o clipă îi trecu şi ei prin minte că poate domnul acela romano-catolic încercase s-o sărute pe Philippa. Nu-şi închipuia că sora ei ar putea fi surprinsă ori speriată de ceva aparţinînd propriei sale firi.

Achille Papin părăsi Berlevaag-ul cu primul vapor.

Despre acest oaspete din lumea mare surorile nu vorbeau decît foarte rar ; le lipseau cuvintele pentru a-1 caracteriza.

IV. *O scrisoare din Paris*

Cincisprezece ani mai tîrziu, într-o noapte ploioasa de iunie a anului 1871, cineva trase de trei ori cu putere de minerul soneriei de la căsuţa cea galbenă. Cînd stăpînele casei deschiseră uşa, văzură o femeie masivă, brunetă şi de o paloare cadaverică, purtînd o boccea pe braţ, care le privi, făcu un pas înainte şi se prăbuşi, leşinînd, pe prag.

După ce, speriate, femeile o readuseră la viaţă, se săltă în capul oaselor, le mai aruncă o privire fugară din ochii ei îngropaţi în orbite şi, fără un singur cuvînt, începu să scotocească' prin hainele ude pînă ce dădu peste o scrisoare şi le-o întinse.

Scrisoarea le era într-adevăr adresată lor; dar scrisă în franţuzeşte. Surorile îşi adunară la un loc toate cunoştinţele de franceză şi citiră scrisoarea, care suna aşa :

Doamnelor !

Vă mai amintiţi de mine ? Ah, cînd mă gîndesc la dumneavoastră, mi se umple sufletul de lăcrămioare sălbatice ! Oare amintirea devoţiunii unui francez vă va îndupleca inimile spre a salva viaţa unei franţuzoaice ?

Aducătoarea scrisorii de faţă, Doamna Babette Hersant, întocmai ca şi prea frumoasa noastră împărătească, a trebuit să fugă din Paris. Războiul civil faee ravagii pe străzile noastre. Mîini de francezi au vărsat sînge franţuzesc. Nobilii Comunarzi, care s-au ridicat în apărarea Drepturilor Omului, au fost zdrobiţi şi anihilaţi. Soţul şi fiul Doamnei Hersant, amîndoi renumiţi coafori, au fost împuşcaţi. Ea însăşi a fost arestată ca *Petroleuse* — (un cuvînt folosit pe-aici *â propos* de femeile care dau foc la case cu ajutorul petrolului) — şi abia a reuşit să scape din mîinile pătate de sînge ale Generalului Galliffet. A pierdut acum totul şi nu mai îndrăzneşte să rămînă în Franţa.

Un nepot de-al ei, bucătar pe vasul *Anna Colbioerns- son,* cu destinaţia Christiania — (capitala Norvegiei, din cîte mi se pare §§§§

se îmbarce la bord. I se oferea o ultimă şansă. Ce tristeţe !

Cunoscînd că am fost cîndva oaspetele minunatei dumneavoastră ţări, iat-o că vine la mine, mă întreabă dacă ştiu nişte oameni de treabă în Norvegia şi, dacă da, mă imploră s-o recomand acestora printr-o scrisoare. Cele trei cuvinte, „oameni de treabă“, îmi aduc pe dată în faţa ochilor imaginea dumneavoastră, atît de dragă inimii mele. Şi astfel am trimis-o la domniile voastre. Cum va ajunge de la Christiania la Berlevaag nu mai ştiu, căci am uitat harta Norvegiei. Dar Babette e franţuzoaică şi veţi constata că, pînă şi în nenorocire, ea şi-a păstrat ingeniozitatea, demnitatea şi adevăratul stoicism.

Sînt invidios pe situaţia ei disperată, căci ea va fi cu dumneavoastră amîndouă.

Cînd o veţi primi cu milostenia ce v-o cunosc, îndreptaţi un gînd milostiv şi către Franţa.

Timp de cincisprezece ani, Domnişoară Philippa, am trăit cu regretul că vocea dumneavoastră nu va umple niciodată Opera Mare din Paris. Astă seară, cînd mă gîndesc la dumneavoastră, fără îndoială înconjurată de o familie veselă şi iubitoare, şi la mine : cărunt, solitar, uitat de cei care altădată mă aplaudau şi mă adorau, îmi dau seama că dumneavoastră aţi ales probabil partea mai bună a vieţii. Ce-i faima ? Ce-i gloria ? Mormîntul ne aşteaptă pe toţi !

Şi totuşi, pierduta mea Zerlină, şi totuşi, soprană a zăpezilor ! Scriind aceste rînduri simt că mormîntul nu înseamnă sfîrşitul tuturor lucrurilor. în Paradis îmi va fi dat să vă aud din nou vocea. Acolo veţi cin ta, fără temeri şi reţineri, aşa cum Domnul v-a hărăzit să cîntaţi. Acolo veţi fi marea artistă eare Domnul v-a hărăzit să fiţi. O ! parcă văd cum veţi fermeca îngerii.

Babette găteşte bine.

Vă rog să primiţi, doamnele mele, umilul omagiu

(N .t.).

al prietenului care v-a fost cîndva

Achille Papin

în loc de P.S., în josul paginii erau desenate cu grijă primele două măsuri ale duetului Don Giovanni-Zerlina :
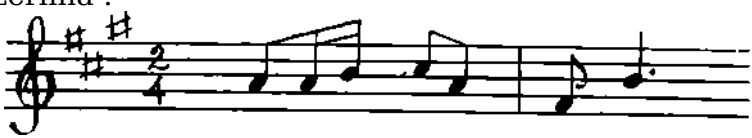
Pînă atunci surorile ţinuseră doar o slujnicuţă de cincisprezece ani, care le ajuta în casă ; acum era limpede că nu-şi puteau permite să angajeze o menajeră mai vîrstnică şi mai experimentată. Dar femeia le spuse că era gata să muncească fără nici o plată pentru oamenii de treabă la care o trimisese Monsieur Papin şi că în nici un caz nu s-ar angaja la altcineva. Dacă o goneau, atunci nu-i rămînea decît să moară. Aşa trăi Babette în casa fiicelor decanului timp de doisprezece ani, pînă în momentul cînd începe povestea de faţă.

V. *Viaţă liniştită*

Babette sosise disperată şi cu privirile sălbatice, ca o fiară hăituită, dar, în noua ambianţă prietenoasă, do- bîndi curînd aspectul unei servitoare respectabile şi de încredere. Păruse în prima clipă o cerşetoare ; acum se dovedea a fi o cuceritoare victorioasă. Felul ei liniştit de a fi şi privirea severă, adîncă erau hipnotizante ; sub ochii ei lucrurile se mutau fără zgomot la locurile lor.

La început stăpînele ei tremuraseră puţin, întocmai ca decanul odinioară, la ideea că primesc o papistaşă sub acoperişul lor. Dar nu voiau să

plictisească o biată fiinţă atît de încercată de viaţă cu catehismul; nu-i vorbă, nici nu erau ele prea stăpîne pe limba franceză. Tacit, au căzut de acord că exemplul unei vieţi luterane virtuoase va fi cel mai bun mijloc de convertire a noii servitoare. Astfel prezenţa lui Babette în casă deveni, cum s-ar zice, un imbold moral pentru locatarele ei.

Primiseră cu neîncredere afirmaţia lui Monsieur Papin că protejata lui gătea bine. în Franţa, doar ştiau ele, se mănîncă broaşte. îi arătară deci lui Babette cum se prepară codul despicat şi supa de bere cu pîine ; în timpul demonstraţiei, faţa franţuzoaicei rămase complet fără expresie. Dar, după o săptămînă, Babette pregătea codul despicat şi supa de bere cu pîine la fel de bine ca orice nltă femeie născută şi crescută la Berlevaag.

Ceea ce le-a alarmat şi le-a speriat apoi pe fiicele decanului a fost ideea luxului şi a extravaganţei franţuzeşti. Chiar din prima zi au chemat-o pe Babette în faţa lor şi i-au explicat că erau sărace şi că, pentru ele, mesele rafinate treceau drept un păcat. Hrana lor trebuia să fie cît mai simplă cu putinţă ; în rest, contau doar cazanele de supă şi coşurile de merinde pentru săracii lor. Babette dădu din cap în semn că înţelesese ; ca fată, le informă ea pe doamne, fusese bucătăreasă la un preot bătrîn, un sfînt. La care surorile se hotărîră să-1 întreacă pe preotul francez în ascetism. Şi curînd descoperiră că, din ziua cînd Babette luase în mînă gospodăria, cheltuielile se reduseseră în mod miraculos, iar cazanele de supă şi coşurile de merinde dobîndiseră o nouă şi misterioasă capacitate de a-i îmbărbăta şi a-i întări pe săraci şi pe bolnavi.

Pînă şi lumea din afara căsuţei celei galbene ajunse să-i recunoască lui Babette calităţile. Fugara nu reuşi niciodată să înveţe limba ţării sale de adopţiune, dar, în norvegiana ei stricată, se tocmea la sînge chiar şi cu cei mai straşnici negustori din Berlevaag. Era cît se poate de temută şi pe chei, şi în piaţă.

Fraţii şi surorile mai vîrstnice din congregaţie,

care la început priviseră chiorîş la străina pripăşită în mijlocul lor, simţeau o schimbare fericită în viaţa celor două surori şi, la rîndul lor, se bucurau şi profitau de ea. Aşa ajunseră să descopere că din existenţa lor grijile şi necazurile dispăruseră ca prin farmec şi că aveau acum mai mulţi bani de cheltuială, mai multă vreme să-şi facă unii altora confidenţe şi să se plîngă de vechii lor prieteni şi mai multă linişte sufletească pentru a medita la cele sfinte. în decursul timpului, nu puţini dintre prozeliţii decanului începură s-o pomenească pe Babette în rugăciunile lor, înălţînd mulţumiri Domnului pentru că le trimisese acea străină tăcută, o Martă oacheşă în casa celor două blonde Marii. Piatra pe care zidarii aproape că voiseră s-o arunce devenise acum piatra de încheiere a colţului clădirii.

însă domnişoarele din casa cea galbenă erau singurele care ştiau că piatra de la colţul casei lor avea o trăsătură ciudată şi destul de înfricoşătoare, ca şi cum s-ar fi înrudit cu însăşi Kaawa, piatra cea neagră de la Meoca.

Şi anume Babette nu vorbea mai deloc de trecutul ei. Cînd, în primele zile, surorile i-au împărtăşit compasiunea lor pentru pierderea fiinţelor dragi, au fost tratate cu demnitatea şi stoicismul de care le scrisese Monsieur Papin.

— Ce vreţi, doamnelor ? — răspunsese ea, ridicînd din umeri. Asta-i viaţa.

Dar într-o zi mărturisi pe neaşteptate că păstra de mulţi ani un bilet la o loterie franceză şi că un prieten credincios din Paris i-1 reînnoia în fiecare an. Încît nu era exclus ca odată şi odată să cîştige *le grand, pria*| lozul cel mare, de zece mii de franci. Surorile începură să se teamă că bocceaua sărăcăcioasă a bucătăresei lor ar putea fi de fapt un covor fermecat şi că, la un moment dat, urcîndu-se pe el, Babette va zbura înapoi, la Paris.

Şi se mai întîmplă şi ca Martine sau Philippa să-i spună ceva lui Babette, iar aceasta să nu le răspundă, încît se întrebau dacă femeia le auzise vorbele sau nu. O găseau în bucătărie, cu coatele

sprijinite pe masă şi tîmplele rezemate în pumni, pierdută în lectura unei cărţi mari şi negre, care, bănuiau ele în taină, trebuia să fie vreo carte papistaşă de rugăciuni. Sau şedea nemişcată pe scăunelul cu trei picioare, ţinîndu-şi mîinile ei mari în poală şi ochii negri larg deschişi, enigmatică şi fatală ca Pitia pe tripodul ei. în clipe ca acestea îşi dădeau seama că Babette era o fiinţă cu profunzimi sufleteşti nebănuite şi că în străfundurile firii ei sălăş- luiau pasiuni, amintiri şi doruri despre care ele nu ştiau absolut nimic.

Un fior rece le trecea atunci pe şira spinării şi îşi spuneau în sinea lor : „La urma urmelor, poate că totuşi a fost într-adevăr o *petroleuse".*

VI. *Norocul lui Babette*

La 15 decembrie se împlineau o sută de ani de la naşterea decanului. De multă vreme aşteptau fiicele sale această zi şi doreau s-o aniverseze ca şi cum iubitul lor tată s-ar mai fi aflat încă printre discipolii săi. De aceea erau triste şi nu înţelegeau cum era cu putinţă că în ultimul an discordia şi dezbinarea îşi ridicaseră tot mai semeţ capetele în mica lui turmă. Ele încercaseră să readucă armonia în rîndurile congregaţiei, dar îşi dădeau seama că nu izbutiseră. Părea că forţa blîndă şi plină de iubire a tatălui lor se evaporase întocmai ca picăturile lui Hoffmann ********** lăsate pe raft într-o sticlă fără dop. Iar dispariţia sa deschisese larg uşile unor lucruri pînă atunci necunoscute celor

---

********** Friedrich Hoffmann (1660—1742) — profesor de medicină la Halle şi medic personal al împăratului Friedrich I al Prusiei. Unul dintre cei mai importanţi medici şi teoreticieni ai medi- cinei din secolul al XVHI-lea. Picăturile lui Hoffmann — amestec de eter, şi alcool, utilizat mai ales în combaterea leşinurilor şi ameţelilor. (N. t.)

două surori, mult mai tinere ca vîrstă decît copiii lui spirituali. Dintr-o epocă îndepărtată cu o jumătate de secol în trecut, pe vremea cînd oile alergau pe coclauri care încotro nepăstorite de nimeni, groaznici musafiri veneau acum nepoftiţi, căutînd să pătrundă, pe urmele adoratorilor, prin breşa iscată, în- tunecînd odăile mici ale casei şi aducînd cu ei frigul de afară. Păcatele bătrînilor fraţi şi surori ieşeau la iveală însoţite de o fierbinte căinţă tîrzie, ca o durere de dinţi, iar păcatele săvîrşite de alţii faţă de ei trezeau resentimente amare, ca o otravă în sînge.

Erau în această frăţie întru duh două bătrîne care, înainte de convertire, se împroşcaseră cu atîtea calomnii una 'P^e aha încît îşi distruseseră una o căsnicie, iar cealaltă o moştenire. Azi nu mai ţineau minte întîmplări vechi de o zi sau de o săptămînă, ci numai răul ce şi-1 făcuseră cu patruzeci de ani în urmă şi le plăcea să dezgroape întruna vechile răfuieli ; aceste două femei se dondăneau toată ziua. Un alt frate bătrîn îşi aduse deodată aminte că, în urmă cu patruzeci şi cinci de ani, un alt frate îl înşelase într-o tranzacţie ; el ar fi vrut să uite toată istoria, dar aceasta i se înfipsese ca o aşchie adîncă în creier şi-i copsese acolo. Mai erau un căpitan cărunt şi cinstit şi o văduvă pioasă, plină de riduri, care se iubiseră în tinereţe, pe vremea cînd ea era măritată cu un alt bărbat. în ultima vreme fiecare se supărase pe contul lui şi tot trecea asupra celuilalt povara vinei, gîn- dindu-se cu groază la teribilul rău pe care i-1 putea provoca, în faţa eternităţii, fiinţa care pretindea că îl iubeşte. La reuniunile din căsuţa cea galbenă păleau amîndoi cînd se vedeau şi-şi fereau grijulii privirile unul de celălalt.

Pe măsură ce se apropia aniversarea, Rfartine şi Philippa simţeau cum răspunderile lor creşteau întruna. Oare preacredinciosul lor tată n-avea să cate din ceruri mustrător spre ele şi să le ocărască pentru că nu ştiuseră apăra cu folos misiunea lui .pe pămînt ? Surorile îşi împărtăşeau adesea aceste temeri şi-şi repetau cuvintele bunului lor

tată : cărările Domnului trec chiar şi peste marea cea sărată şi peste munţii înzăpeziţi, unde ochiul omenesc nu vede nici o urmă.

într-una din zilele acelei veri, poşta aduse o scrisoare din Franţa pentru Madame Babette Hersant. Lucrul în sine era destul de surprinzător, căci niciodată în timpul celor doisprezece ani de cînd Babette trăia la Berlevaag nu primise vreo scrisoare. Ce veşti puteau veni tocmai acum, se mirau stăpînele ei ? îi duseră scrisoarea la bucătărie, pentru a fi de faţă şi ele cînd o deschide şi o citeşte. Babette o deschise, o citi, apoi îşi ridică privirile către surori şi le spuse că numărul de loterie, pe care ea îl tot reînnoia în Franţa, ieşise la tragerea din acel an : câştigase zece mii de franci.

Vestea produse o impresie atît de puternică asupra celor două femei încît vreme de un minut încheiat nu putură scoate nici măcar un cuvînt. Ele însele îşi primeau rentele lor modeste în rate mici ; le venea greu să-şi închipuie un teanc de bancnote în valoare de zece mii de franci. Pe urmă îi strînseră mîna lui Babette cu mîinile lor cuprinse de un tremur uşor. Niciodată nu mai strînseră mîna cuiva care, cu o clipă mai înainte, să fi ajuns în posesia a zece mii de franci.

După o clipă îşi dădură seama însă că evenimentul le afecta în egală măsură şi pe ele ca şi pe Babette. Simţeau că imaginea Franţei se ridica încet la orizont pentru bucătăreasă, în timp ce existenţa lor se scufunda treptat. Cei zece mii de franci care o făcuseră bogată făceau să apară atît de necăjită casa în care slujise ! Rînd pe rînd, griji şi necazuri uitate începură să-şi iţească iarăşi capetele din cele patru colţuri ale bucătăriei. Li se stinseră felicitările pe buze şi cele două femei pioase începură să se simtă ruşinate de tăcerea lor.

Cu chipuri vesele în zilele următoare împărtăşiră vestea cea bună la prieteni, dar le făcu bine să vadă cum figurile acestora se întristau ascultîndu-le. Nimeni, era de părere congregaţia, n-o putea condamna pe Babette : păsările se întorceau

întotdeauna la cuiburile lor, iar oamenii în ţările unde se născuseră. Dar oare îşi dădea seama această slujnică atît de bună şi credincioasă că, plecînd din Berlevaag, va lăsa atîţia oameni bătrîni şi săraci în suferinţă ? Că surioarele lor nu vor mai avea timp să vadă de toţi bolnavii şi necăjiţii ? Loteriile astea erau mîna diavolului, da, da.

La timpul potrivit, banii au sosit prin intermediul băncilor din Christiania şi Berlevaag. Cele două domnişoare au ajutat-o pe Babette să-i numere şi i-au dat o cutie în care să-i ţină. Tot umblînd cu ele, treptat s-au obişnuit cu acele bancnote prevestitoare de rău.

De îndrăznit nu îndrăzneau s-o întrebe pe Babette cînd avea de gînd să plece. Să cuteze ele să spere că va mai rămîne măcar pînă la 15 decembrie ?

Stăpînele nu ştiuseră niciodată foarte exact cît anume din discuţiile lor putea urmări sau pricepe bucătăreasa. De aceea rămaseră complet surprinse cînd, într-o seară de septembrie, Babette veni în salon mai umilă şi mai supusă ca niciodată de cînd era în slujba lor şi ceru o favoare. Le implora, spunea ea, să-i îngăduie să pregătească o cină de gală pentru aniversarea zilei decanului.

Să ofere o cină la această sărbătoare nici măcar nu le trecuse prin gînd surorilor. O gustare foarte modestă şi o ceaşcă de cafea erau masa cea mai somptuoasă la care invitaseră vreodată pe cineva. Dar ochii negri ai lui Babette erau plini de suferinţă şi rugători, ca ai unui cîine ; deci au fost nevoite să cedeze. Faţa bucătăresei se lumină toată.

Dar mai era ceva. Babette voia, zicea ea, să le pregătească o cină franţuzească veritabilă pentru această ocazie. Martine şi Philippa se uitară una la alta. Ideea nu le surîdea ; cine ştie ce putea să însemne asta pînă la urmă ? Dar ciudăţenia rugăminţii le dezarmase. Nu aveau argumente cu care să combată dorinţa de a li se pregăti o cină franţuzească veritabilă.

Babette scoase un suspin adînc de fericire, dar

tot nu plecă. Mai avea o rugăminte. Le imploră pe stăpîne să-i îngăduie să plătească din banii ei această cină franţuzească.

— Nu, Babette ! — exclamară ele într-un glas.

Cum se putea măcar gîndi la una ca asta ? îşi închipuia că aveau s-o lase să-şi cheltuiască banii ei preţioşi pe mîncare şi băutură — sau pentru ele ? Nu, Babette, fii serioasă.

Dar Babette făcu un pas înainte. Ere ceva măreţ în această mişcare, parcă din senin se stîmise un val. Oare tot aşa păşise şi în 1871, să înfigă steagul roşu pe vreo baricadă ? începu să vorbească în norvegiana ei stricată, dar cu o elocinţă franceză clasică. Vocea ei parcă era un cîntec.

Doamnelor ! Le ceruse ea vreodată, în aceşti doisprezece ani, măcar o singură favoare ? Nu ! Şi de ce nu ? Dumnealor, care se rugau în fiecare zi, ştiau ele ce simte un suflet de ,om care nu are pentru ce se ruga ? Pentru ce să se fi rugat Babette ? N-avea pentru ce ! Iată însă că astă seară avea şi ea o rugăciune de făcut din adîncul sufletului. Nu simţeau doamnele că astă seară se cuvenea să-i împlinească această rugăciune cu aceeaşi bucurie cu care bunul Dumnezeu le împlinea mereu rugăciunile lor însele ?

O vreme surorile nu spuseră nimic. Avea dreptate Babette : era prima ei rugăminte după doisprezece ani ; probabil că avea să fie şi ultima. Se gîndiră îndelung ce să facă. La urma urmelor, îşi ziseră, bucătăreasa lor era mai bogată acum decît ele şi o cină nu avea cum însemna prea mare lucru pentru o persoană cu zece mii de franci în buzunar.

Consimţămîntul lor acordat pînă la sfîrşit o transformă cu totul pe Babette. îşi dădeau seama că aceasta, în tinereţe, trebuia să ,fi fost o femeie minunat de frumoasă. Şi se întrebau dacă, în acel moment, ele însele nu deveniseră cumva, pentru întîia oară, în ochii lui Babette, „oamenii de treabă[11] din scrisoarea lui Achille Papin.

VII. *Broasca ţestoasă*

în noiembrie Babette plecă într-o călătorie.

Trebuia să facă anumite pregătiri, îşi informă ea stă- pînele, pentru care avea nevoie de un concediu de vreo săptămînă sau zece zile. Nepotul ei, care o ajutase cîndva să ajungă la Christiania, naviga şi acum pe aceeaşi rută şi urma să se afle din nou în capitală ; trebuia să-1 vadă şi să discute cu el amănunţit. Babette nu suporta vaporul ; le vorbise despre unica sa călătorie pe mare, cea din Franţa pînă în Norvegia, ca despre cea mai groaznică întîmplare din viaţa ei. Acum însă era ciudat de liniştită ; surorile simţeau că inima îi era demult în Franţa.

După zece zile Babette se întorcea însă la Berlevaag.

Aranjase totul aşa cum dorea-ea?, o întrebară surorile. Da, răspunse femeia, se întîlnise cu nepotul şi-i dăduse o listă de lucruri pe care să i le aducă din Franţa. Pentru Martine şi Philippa sensul acestor cuvinte rămî- nea destul de obscur, însă, cum nu ţineau neapărat să afle data plecării ei definitive, nu mai puseră şi alte întrebări.

în săptămînile următoare Babette se arătă cam nervoasă. Dar într-o zi din decembrie îşi anunţă triumfătoare stăpînele că lucrurile comandate de ea sosiseră la Christiania, fuseseră descărcate de pe vas şi în aceeaşi zi ajunseseră şi la Berlevaag. Aici se înţelesese cu un bătrîn care avea o roabă să i le aducă din port pînă acasă.

Dar, Babette, despre ce lucruri e vorba ?, o întrebară surorile. Păi cum, *Mesdames,* răspunse ea, doar am nevoie de nişte ingrediente pentru cina de gală. Slavă Domnului, au ajuns toate în bună stare de la Paris.

Acum Babette, întocmai ca demonul din poveste, închis în sticlă, se umflase şi crescuse ajungînd atît

de mare îneît stăpînele ei se simţeau mici de tot prin comparaţie. Vedeau cina franţuzească promisă ca pe un obiect de o natură şi la nişte dimensiuni incalculabile, ce se rostogolea către ele. Dar, cum niciodată în viaţă nu luaseră înapoi vreo promisiune, se părăsiră cu totul în mîi- nile bucătăresei lor.

Şi totuşi, cînd văzu apărînd în bucătăria lor o roabă întreagă plină de sticle, Martine încremeni. Le atinse timidă şi ridică o sticlă.

— Ce-i aici, Babette ? — întrebă ea stins. Nu cumva vin ?

— Ba chiar vin, *Madame !* — răspunse femeia. A, nu, *Madame.* E un Clos Vougeot 1846 ! De la Philippe, din *Rue* Montorgueil ! — mai adăugă ea după o clipă.

Martine, care nu bănuise niciodată că şi vinurile pot avea nume, se văzu complet redusă la tăcere.

Seara tîrziu, cînd auzi soneria, se trezi din nou cu roaba în faţa uşii, împinsă de un tînăr mus cu părul roşu, ca şi cum bătrînul dinainte s-ar fi defectat între timp. Tînărul rînji spre ea ridicînd în sus un obiect mare şi de o formă incertă. Părea, la lumina felinarului, un fel de pietroi negru-verzui, dar, pus de podeaua bucătă

riei, scoase deodată un cap ca de şarpe şi începu să-1 mişte încet de la stînga la dreapta. Martine ştia din ilustraţii cum arată o broască ţestoasă, iar în copilărie chiar şi avusese una, dar obiectul de faţă era de o mărime monstruoasă şi de un aspect înfiorător. Se retrase deci fără o vorbă din bucătărie.

Nu îndrăznea să mai împărtăşească şi sorei sale ce-i fusese dat să vadă.

In acea noapte nu dormi aproape deloc ; se gîndea la bunul decan şi era convinsă că ea şi sora ei găzduiau cu bună ştiinţă un sabat de vrăjitoare în casa tatălui lor, chiar la aniversarea acestuia. Cînd adormi în sfîrşit, avu un vis groaznic, în care Babette otrăvea pe toată lumea : pe bătrînii fraţi şi surori, pe Philippa şi pe ea însăşi.

Se sculă dis-de-dimineaţă, îşi puse pelerina cenuşie şi pomi pe străzile întunecate. Se opri din casă în casă, îşi deschise inima la toţi fraţii şi surorile lor întru duh, mărturisindu-şi vina. Ea şi Philippa nu voiau să facă nimănui vreun rău, spunea ea ; consimţiseră doar la o rugăminte a servitoarei, fără să prevadă ce va ieşi de aici. Acum nu putea spune ce aveau să primească oaspeţii ca rriîncare şi băutură de ziua tatălui lor. De broasca ţestoasă nici nu mai aminti, cu toate că se vedea pe chipul ei, i se simţea şi în voce.

Bătrînii, cum spuneam mai devreme, le cunoşteau toţi pe Martine şi Philippa încît din fragedă pruncie şi le văzuseră plîngînd amar pentru cîte o păpuşă ruptă. Lacrimile Martinei le aduseră şi lor lacrimi în ochi. Se adunară deci în după-amiaza aceleiaşi zile spre a discuta situaţia.

înainte de a se despărţi, îşi făgăduiră unii altora ca, de dragul surioarelor lor mai miei, să păstreze o tăcere absolută, la ziua decanului, în privinţa mîncării şi a băuturii. Şi nimic din ce avea şă li se pună în faţă, fie broaşte sau melci, să nu le smulgă nici măcar un singur cuvînt de pe buze.

— Pentru că limba — spuse un frate cu o barbă lungă colilie — e un mădular mic,, dar se ştie fuduli cu fapte mari. Limba n-o poate nimeni ţine în frîu ;

e nesupusă şi rea şi plină de otravă ucigaşă. De ziua păstorului nostru să ne clătim însă limbile de orice gust şi să le curăţăm de orice plăcere sau scîrbă a simţurilor, păstrîn- du-le doar pentru lucruri înalte, ca laudele şi mulţumirile aduse Domnului nostru.

Atît de puţine fapte se petreceau în viaţa liniştită a frăţiei din Berlevaag încît în această clipă fraţii se simţiră adine mişcaţi şi exaltaţi. îşi strînseră mîinile întru consfinţirea hotărîrii luate, simţind că parcă s-ar fi juruit dinaintea păstorului lor sufletesc.

VIU. *Imnul*

într-o duminică dimineaţă începu să ningă. Fulgii albi căzdeau repezi şi deşi; geamurile mici de la căsuţa cea galbenă fură curînd acoperite de zăpadă.

De dimineaţă un argat de la Fossum aduse un bilet pentru cele două surori. Bătrîna doamnă Loewenhielm mai trăia încă şi acum în casa ei de la ţară. Avea nouăzeci de ani, era complet surdă şi îşi pierduse cu totul senzaţia de gust şi de miros. Dar ea fusese una din primele adepte ale decanului şi nici infirmitatea, nici drumul cu sania n-o puteau împiedica să-i cinstească memoria. Tocmai acum, scria în bilet, nepotul ei, generalul Lorens Loewenhielm, venise pe neaşteptate în vizită la Fossum ; cum acesta vorbea cu o mare veneraţie despre decan, solicita permisiunea de a-1 aduce cu ea la comemorare. Avea să-i prindă şi lui bine, căci bietul băiat părea cam abătut.

Martine şi Philippa îşi amintiră de vizitele tînărului ofiţer de odinioară ; acum nimerise la momentul cel mai potrivit pentru ca dorinţa lor fierbinte de a evoca fericitele zile de altădată să-şi afle împlinirea. Răspunseră deci că generalul Loewenhielm era binevenit. O chemară şi pe Babette spre a-i aduce la cunoştinţă că vor fi

douăsprezece persoane la masă ; deasemeni mai adăugară că ultimul invitat trăise timp de mai mulţi ani la Paris. La aflarea acestei veşti Babette păru bucuroasă şi le asigură că mîncare era destulă pentru toată lumea.

Cele două gazde îşi făcură micile lor pregătiri in sufragerie. La bucătărie nici nu îndrăzneau să pună piciorul, căci Babette adusese în mare taină un ajutor de bucătar de pe un vas din port — acelaşi băiat care venise cu broasca ţestoasă, după cum descoperi Martine — spre a o ajuta la gătit şi la servit mesenii, iar acum femeia cea oacheşă cu băiatul roşcovan, întocmai ca o vrăjitoare cu spiritul ei malefic, puseseră stăpînire absolută pe acea parte a casei. Surorile n-ar fi putut spune ce focuri ardeau şi ce cazane clocoteau în bucătăria lor încă dinainte de ivirea zorilor.

Ca prin minune, faţa de masă era călcată şi argintăria lustruită, iar de undeva, numai Babette ştia de unde, apăruseră pahare şi carafe. Cum în locuinţa decanului nu existau douăsprezece scaune, a fost adusă din salon sofaua cea lungă, tapisată cu păr de cal ; salonul, de altfel întotdeauna sumar mobilat, arăta acum straniu de gol şi mare.

Martine şi Philippa se străduiră să aranjeze cît mai frumos teritoriul lăsat în grija lor. Indiferent ce necazuri le erau rezervate oaspeţilor, cel puţin nu trebuia să le fie şi frig ; toată ziua cele două surori hrăniră vechea sobă cu buşteni de mesteacăn. Agăţară o ghirlandă de ienupăr în jurul portretului tatălui lor din perete şi aşezară sfeşnice cu luminări dedesubt, pe măsuţa de cusut a răposatei lor mame ; arseră şi cîteva crenguţe de ienupăr, ca să parfumeze camera. între timp se întrebau dacă sania avea să răzbată pe o asemenea vreme de la Fossum pînă la Berlevaag. în cele din urmă îşi puseră rochile negre cele mai bune şi crucile de aur de la con- firmaţie. Apoi se aşezară jos, cu mîinile în poală şi se încredinţară în voia Domnului.

Fraţii şi surorile sosiră în grupuri mici şi intrară

în cameră încet şi solemn.

Această încăpere joasă, cu podeaua ei goală şi mobila puţină le era tare dragă discipolilor decanului. Dincolo de ferestrele ei se întindea lumea mare. Văzută dinăuntru, lumea mare, îngropată sub albul iernii, era plăcut încadrată în trandafiriu, bleu şi roşu de. un rînd de ghivece cu zambile rînduite pe tocul geamului. Iar vara, cînd ferestrele erau deschise, lumea mare avea o ramă uşor unduitoare de perdele din muselină albă.

în acea seară, oaspeţii fură întîmpinaţi încă din pragul uşii cu căldură şi arome plăcute şi dădură ochii cu portretul păstorului lor drag, înconjurat de o cunună veşnic verde. Odată cu degetele amorţite, li se încălzirâ şi inimile.

După cîteva momente de tăcere, un frate foarte bătrîn se porni, cu vocea sa tremurătoare, să îngîne unul din imnurile compuse chiar de păstorul lor :

„Ierusalim, lăcaş iubit Şi nume pururi drag..."

Una cîte una intrară toate vocile ; erau glasuri subţiri şi înfiorate de femei, mormăieli groase de vechi lupi de mare şi, deasupra tuturor, vocea clară de soprană a Philippei, puţin uzată de vîrstă, însă tot angelică. Pe nesimţite, coriştii se luaseră de mîini. Gîntară imnul pînă la capăt şi, cum nu le venea să se oprească, începură un altul :

„La veşminte şi la hrană Să nu te gîndeşti prea mult..."

Stăpînele casei se simţeau acum întrucîtva liniştite, iar al treilea verset :

„Cînd copilu-ţi cere hrană, Tu-i dai pietre, tiritoare ?..."

îi merse Martinei drept la inimă, înaripînd-o cu speranţe.

Dar în mijlocul acestui imn se auziră afară clopoţeii unei sănii ; sosiseră invitaţii de la Fossum.

Martine şi Philippa ieşiră să-i întîmpine şi să-i conducă în salon. Cu vîrsta, doamna Loewenhielm se făcuse mică de tot, iar chipul ei fără culoare arăta pergamentos şi încremenit. Alături de ea, înalt, spătos şi roşu la faţă, îmbrăcat într-o uniformă strălucitoare şi cu pieptul plin de decoraţii, generalul Loewenhielm umbla semeţ şi ţanţoş ca o pasăre ornamentală, un fazan auriu sau un păun, nimerit într-o adunare liniştită de ciori şi stăncuţe.

IX. *Generalul Loewenhielm*

Pe drumul de la Fossum la Berlevaag, generalul Loewenhielm încercase o stare ciudată. Nu mai fusese în acest ţinut de treizeci de ani. Acum venise pentru a se odihni după viaţa agitată de la curte şi totuşi nu putea afla tihna. Vechea casă de la Fossum era cu toate acestea destul de liniştită, deşi părea jalnic de mică după Tuileries sau Palatul de Iarnă. Dar exista aici o prezenţă neliniştitoare : tînărul locotenent Loewenhielm bîntuia prin camere.

Generalul Loewenhielm vedea lîngă el silueta zveltă şi chipeşă a tînărului. Şi, trecînd, băiatul îi aruncă bărbatului mai vîrstnic o privire fugară şi un zîmbet, acel zîmbet arogant şi dispreţuitor pe care tinereţea îl aruncă de obicei bătrineţii. Generalul ar fi putut zîmbi la rîn- dul lui, blind şi puţin trist, cum zîmbeşte bătrîneţea de obicei tinereţii, dacă s-ar fi simţit cu adevărat în starea de spirit potrivită pentru aşa ceva ; însă, cum scria şi mătuşa lui, el era tare abătut.

Lorens Loewenhielm obţinuse tot ce-şi dorise de la viaţă şi lumea îl admira şi îl invidia. Dar iată că

un lucru ciudat, pe care îl ştia numai el, făcea o notă distonantă în existenţa sa prosperă şi anume nu era întru totul fericit. Ceva funcţiona greşit undeva, iar el îşi pipăia peste tot cu grijă eul sufletesc, aşa cum ai pipăi atent un deget pentru a găsi locul unde s-a înfipt adînc spinul invizibil.

Se bucura de înaltele favoruri ale familiei regale, îşi urmase cu cinste chemarea, avea prieteni peste tot. Spinul nu era în nici unul din aceste locuri.

Soţia sa era o femeie strălucitoare şi încă frumoasă. Poate că îşi neglija puţin casa de dragul vizitelor şi al petrecerilor ; îşi schimba servitoarele la fiecare trei luni„ iar mesele generalului acasă erau servite nepunctual. Generalul, care preţuia mult în viaţă mîncarea bună, încerca în această privinţă o uşoară amărăciune faţă de doamna sa, pe care, în secret, o făcea vinovată de indigestiile ce-1 chinuiau uneori. Şi totuşi spinul nu era nici aici.

Nu, dar un lucru absurd se petrecuse în ultima vreme cu generalul Loewenhielm : începuse să-1 preocupe sufletul său nemuritor. Dar exista vreun motiv pentru aceasta frămîntare a sa ? Era un om profund moral, era credincios regelui, soţiei şi prietenilor săi, o pildă pentru orişicine. în anumite momente însă lumea îi apărea nu ca un teren moral, ci ca unul mistic. Se privea în oglindă, îşi observa atent şirurile de medalii de pe piept şi suspina către sine : „Deşertăciune, deşertăciune, totu i deşertăciune !“

Ciudata întîlnire de la Fossum îl silise să-şi facă bilanţul vieţii.

în tinereţe, Lorens Loewenhielm atrăsese visele şi fanteziile cum atrage floarea albinele şi fluturii. Luptase pentru a se elibera de ele ; fugise şi ele îl urmăriseră peste tot. Se temuse de acea Huldre din legenda familiei sale şi se ţinuse tare cînd aceasta căuta să-1 ademenească spre munţi ; refuzase categoric să fie dăruit cu un al şaselea simţ.

Acum, la maturitate, Lorens Loewenhielm se trezi că doreşte să i se adeverească măcar un singur vis. Tînjea după un al şaselea simţ cum tînjeşte orbul după darul firesc al vederii.

Era cu putinţă ca un şir de victorii presărate pe mulţi ani şi în multe ţări să nu însemne de fapt decît o singură înfrîngere ? Generalul Loewenhielm satisfăcuse pretenţiile locotenentului Loewenhielm şi îi împlinise cu vîrf şi îndesat ambiţiile. S-ar fi putut spune că reuşise să cîştige o lume întreagă. Iar acum bărbatul mai vîrstnic şi mai trecut prin viaţă ajunsese în situaţia de a se întoarce către tînărul naiv de odinioară şi a-1 întreba grav, cu amărăciune chiar : la ce bun toate acestea ? Ceva, era limpede, se pierduse pe drum.

De aceea, cînd doamna Loewenhielm îi spusese nepotului ei de aniversarea decanului, iar acesta se hotărîse s-o însoţească la Berlevaag, gestul lui nu era o simplă acceptare a unei invitaţii la masă.

îşi promise că în acea seară se va confrunta cu tînărul Lorens Loewenhielm, ce se dovedise cîndva o apariţie timidă şi nefericită în casa decanului, de unde plecase la sfîrşit jurînd ca niciodată să nu mai pună piciorul acolo. îl va lăsa acum pe tînăr să-i dovedească, o dată pentru totdeauna, că alesese, drumul cel bun cu treizeci şi unu de ani în urmă. Camerele joase şi peştele cu paharul de apă ce i se vor servi la masă vor fi chemate să depună mărturie că, într-un asemenea mediu, existenţa lui Lorens Loewenhielm s-ar fi cufundat curînd în cea mai desăvîrşită mizerie.

îşi lăsă gîndurile să rătăcească în voie. Odată, la Paris, cîştigase un concurs hipic şi fusese sărbătorit de ofiţerii superiori din cavaleria franceză, printre care erau o mulţime de prinţi şi duci. Se oferise în cinstea lui o masă la cel mai luxos restaurant. Vizavi stătea o doamnă din aristocraţie, o frumuseţe celebră, căreia şi el îi făcuse multă vreme o curte asiduă. în mijlocul sărbătorii, aceasta şi-a ridicat ochii catifelaţi peste marginea cupei de şampanie, promiţîndu-i, din priviri, că îl va face fericit. Acum, în sanie, îşi dădu seama deodată că, timp de o secundă, văzuse atunci în faţa ochilor chipul Martinei şi că îl izgonise. Ascultă o vreme clinchetul clopoţeilor săniei, apoi zîmbi uşor gîndindu-se cum în acea seară va domina conversaţia din jurul

aceleiaşi mese la care tînărul Lorens Loewenhielm stătuse altădată ca un mut.

Ningea cu fulgi mari şi deşi ; dîrele dispăreau repede în urma săniei. Generalul Loewenhielm stătea nemişcat lîngă mătuşa sa, cu bărbia îngropată în gulerul înalt de blană al hainei.

X. *Cina lui Babette*

Cînd ajutorul cel roşcovan al lui Babette deschise uşa sufrageriei, iar invitaţii îi trecură încet pragul, îşi dădură drumul la mîini şi tăcură. Dar era o tăcere dulce şi mîn- gîietoare, căci, în spirit, ei încă se mai ţineau de miini şi cîntau.

Babette aşezase un şir de luminări pe mijlocul mesei ; flăcările lor luceau reflectate de rochiile şi redingotele negre şi de uniforma stacojie şi licăreau în ochii limpezi şi umezi ai adunării.

Generalul Loewenhielm văzu chipul Martinei la flacăra luminărilor şi i se păru la fel ca la despărţirea lor, cu treizeci de ani înainte. Ce urme lăsaseră pe acest chip treizeci de ani de viaţă la Berlevaag ? Părul auriu era acum presărat cu fire argintii ; faţa, ca o floare, se transformase încet în alabastru. Dar cît de senină îi era fruntea, cită linişte încrezătoare se citea în ochii ei, ce pure şi delicate îi rămăseseră buzele, ca şi cum nici un cuvînt grăbit nu şi-ar fi luat vreodată zborul de pe ele.

Cînd toţi se aflară aşezaţi, cel mai vîrstnic membru al congregaţiei spuse rugăciunea, alegînd chiar cuvintele decanului :

> *„Hrana trupul să-mi nutrească, trupul sufletu-ntărească, iar acesta gîndul meu, prinos pentru Dumnezeu."*

încă de la cuvîntul „hrana[11], cu capetele lor cărunte aplecate peste mîinile împreunate în

rugăciune, invitaţii îşi amintiră că se juraseră să nu scape nici o vorbuliţă despre acest subiect şi acum îşi înnoi ră în inimile lor jurămîntul : nu numai că nu vor scoate nici un cuvînt despre mîncare, dar nici măcar nu se vor gîndi la ea ! Stăteau la o masă, atît; şi la nunta de la Cana Galileii doar stătuseră oamenii la o masă. Iar pronia cerească li se revelase, sub însăşi forma vinului, la fel de măreaţă ca oriunde altundeva.

Ajutorul lui Babette umplu fiecărui oaspete cîte un pahar mic. Aceştia le ridicară plini de gravitate, ca pentru confirmarea hotărârii lor secrete.

Bănuitor întrucîtva în privinţa vinului, generalul Loewenhielm sorbi o dată, tresări surprins, duse paharul întîi la nas, apoi în faţa ochilor şi, nedumerit, îl puse înapoi pe masă. „Foarte straniu“, îşi zise în sinea lui. „Asta-i Amontillado ! Şi, pe deasupra, şi cel mai bun pe care l-am gustat vreodată/[4] După o clipă, ca să verifice dacă simţurile nu-1 înşală, gustă o jumătate de lingură de supă, apoi încă una întreagă şi puse lingura jos. „Din ce în ce mai straniu !“, îşi spuse din nou. „Asta fără doar şi poate e supă de broască ţestoasă... şi ce supă !“ Se simţi cuprins de o panică nelămurită, drept care goli grăbit paharul.

La Berlevaag oamenii de obicei nu prea vorbeau în timpul mesei. Dar, ciudat lucru, în acea seară limbile parcă se dezlegaseră. Un bătrîn frate povesti de prima lui întîlnire cu decanul. Un altul reconstitui predica din urmă cu şaizeci de ani care hotărîse convertirea sa. O femeie în vîrstă, aceeaşi căreia Martine îi mărturisise celei dintîi îngrijorarea ei, le aminti cum, la necaz, orice frate sau soră era gata să împartă povara durerii cu cel necăjit.

Generalul Loewenhielm, care îşi pusese în gînd să domine conversaţia din jurul mesei, povesti că una din lecturile favorite ale reginei era tocmai colecţia de predici a regretatului decan. Cum însă un nou fel de mîn- care îşi făcu apariţia, se văzu redus la tăcere. „De necrezut !“, îşi spuse el în gînd, absolut stupefiat. „Dar astea sînt *Blinis Demidoff* !“

Şi privi de jur împrejur, la ceilalţi meseni, care mîncau liniştiţi *Blinis Demidoff,* fără vreun gest de uimire sau măcar de apreciere, ca şi cum în ultimii treizeci de ani numai asta ar fi mîncat.

O soră de pe partea cealaltă a mesei aduse vorba despre ciudatele întîmplări petrecute pe vremea cînd decanul era încă printre pruncii săi spirituali şi care puteau fi lesne privite ca nişte adevărate minuni. Îşi mai aminteau cei de faţă, întrebă ea, cînd făgăduise să ţină o predică de Crăciun în satul de pe malul opus al fiordului ? Două săptămîni încheiate vremea fusese atît de rea încît nici un căpitan de vas ori pescar nu se încumeta şă încerce traversarea. Sătenii îşi pierduseră orice speranţă, însă decanul le făgădui că, dacă nici o barcă nu vrea să-1 treacă dincolo, o să vină el singur la ei, peste ape. Şi ce să vezi ?! Cu trei zile înainte de Crăciun furtuna se opri, se lăsă un ger cumplit şi fiordul îngheţă de
la un mal la celălalt. De cînd şi-aminteau oamenii, aşa ceva nu se mai întîmplase.

Băiatul le umplu iarăşi paharele. De această dată fraţii şi surorile ştiau că nu mai era tot vin, ci o băutură spumoasă. Probabil vreun soi de limonadă ! Limonada era numai potrivită acum pentru spiritul lor cuprins de exaltare, căci li se părea că îi ridică de la pămint şi-i poartă către sfere mai înalte şi mai pure.

Din nou generalul Loewenhielm puse jos paharul, se întoarse către vecinul din dreapta sa şi-i spuse :

— Dacă nu mă-nşel, asta e *Veuve Cliquot 1860.*

Vecinul îi întoarse o privire toată numai bunătate, zîmbi şi făcu o remarcă despre vreme.

Ajutorul lui Babette primise instrucţiuni precise ; fraţilor din congregaţie nu trebuia să le umple paharele decît o singură dată, în schimb generalului ori de cîte ori îl golea. Iar acesta golea pahar după pahar. Căci cum să se poarte un om în toată simţirea cînd nu se mai putea încrede în simţurile sale ? Decît nebun, mai bine beat.

Cel mai adesea, în timpul unei mese bune, oamenii din Berlevaag ajungeau, la un moment dat, să se simtă grei de atîta mîncare. Nu însă şi în acea seară. Cu cît convivii mîncau şi beau mai mult, cu atît îşi simţeau şi trupul şi sufletul mai uşoare.

Generalul Loewenhielm se opri din mîncat. îşi amintea iar de acel dineu parizian de altădată, spre care îl purtase gîndul pe drum, în sanie. Li se servise atunci o mîncare inimaginabil de rafinată şi care avea un gust de- săvîrşit; cînd îl întrebase pe vecinul său, colonelul Gal- liffet, cum se numea acea minune, acesta îi răspunsese zîmbind : *„Cailles en sarcophage“* ††††††††††††††††††††††††††††††††††. Mai departe il lămuri că reţeta fusese inventată chiar de bucătarul restaurantului unde se aflau, o persoană cunoscută în tot Parisul drept cel mai mare geniu culinar al timpului şi care — lucrul cel mai surprinzător — era o femeie ! „Şi într-ade- văr“, spunea colonelul Galliffet, „femeia asta transformă o masă luată la Cafe Anglais într-un fel de poveste de dragoste..., într-o poveste de dragoste nobilă şi romantică, în care ţi-e cu neputinţă să mai distingi între apetitul sau saţietatea trupului şi a sufletului ! Mai devreme m-am bătut în duel de dragul unei doamne. Pentru nici o altă femeie din Paris, tinere prieten, nu mi-aş jertfi mai bucuros viaţa !“ Generalul Loewenhielm se întoarse către vecinul din stînga şi-i zise :

— Dar astea sînt *Cailles en sarcophage !*

Vecinul, care tocmai asculta descrierea unei minuni a decanului, îl privi distrat, apoi dădu afirmativ din cap şi răspunse :

— Da. Sigur că da. Păi ce altceva să fie ?

De la minunile păstorului turmei, discuţia din jurul mesei ajunse pînă la mai măruntele minuni de bunătate şi abnegaţie săvîrşite zilnic de fiicele acestuia. Bătrînul frate care dăduse tonul imnului

---

†††††††††††††††††††††††††††††††††††† Potîrnichi în sarcofag (fr.). (N. t.)

cită acum o nouă înţelepciune a decanului :

— Singurele lucruri care ne e îngăduit a le lua din viaţa noastră pămîntească sînt acelea pe care le-am dăruit !

Invitaţii zîmbiră... Ce nababe ar deveni atunci pe lumea cealaltă gazdele lor, cele atît de sărmane şi atît de modeste !

Generalul Loewenhielm nu se mai mira de nimic. După cîteva minute, cînd văzu apărîndu-i în faţă struguri, piersici şi smochine, rîse către vecinul său de vizavi :

— Ce struguri formidabili !

— Apoi au venit pînă în valea Eşcol — îi răspunse acesta — au cercetat-o şi au tăiat de acolo o viţă de vie cu un strugure de poamă şi au dus-o doi pe pîrghie. ǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂ

Aici generalul simţi că venise momentul să spună cîteva cuvinte. Se ridică deci şi rămase ţeapăn în picioare.

Nimeni de la acea masă nu se ridicase pînă atunci să vorbească. Bătrînii îşi înălţară privirile într-o aşteptare solemnă şi fericită. Erau obişnuiţi să vadă marinari şi vagabonzi beţi criţă de la rachiul ieftin de prin partea locului, dar nu ştiau să recunoască la un războinic şi un curtean atît de strălucit ameţeala produsă de cel mai nobil vin din lume.

XI. *Toastul generalului Loewenhielm*

— îndurarea şi Adevărul, dragi prieteni, s-au întîl- nit — spuse generalul. Virtutea şi Fericirea se vor săruta.

Vorbea limpede, căci avea un glas ce se formase

ǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂ *Numerii,* 13, 24. (N. t.)

pe cîmpurile de manevră şi se auzise apoi discret în sălile palatelor regale, dar, cu toate acestea,' vorbea într-un chip atît de nou pentru el însuşi şi cu o emoţie atît de. stranie încît fu nevoit să se oprească după prima frază. Era deprins să-şi construiască oraţiile cu grijă, mereu conştient de scopul urmărit, însă aici, în sînul nepretenţioasei congregaţii a decanului, părea că generalul, cu tot pieptul său numai decoraţii, nu era decît purtătorul unui mesaj ce trebuia transmis mai departe.

— Omul, dragi prieteni — continuă el — e slab şi nesăbuit. Ni s-a spus că vom afla mila Domnului în univers. Dar, în nesăbuinţa şi miopia noastră omenească, noi ne închipuim că mila Domnului e mărginită. Şi pentru asta tremurăm...

Niciodată pînă atunci nu mai afirmase generalul că tremură ; era sincer surprins — şocat chiar — la auzul propriei sale voci făcînd asemenea declaraţii.

— Tremurăm înainte de a alege în viaţă, iar, după ce am ales, tremurăm iar de teamă că alegerea noastră n-a fost bună. Dar vine o clipă cînd ni se deschid ochii şi vedem şi înţelegem cît de nesfîrşită e mila cerească. Fiindcă mila cerească, dragi prieteni, nu cere nimic de la noi decît s-o aşteptăm cu încredere şi să-i răspundem cu recunoştinţă. Mila cerească, fraţii mei, nu pune condiţii şi nu favorizează pe nimeni dintre noi anume ; mila cerească ne ia pe toţi la sînul ei şi declară amnistie generală. Vedeţi ! Ceea ce am ales ne-a fost dat să avem, iar ceea ce am respins, ne-a fost, de asemenea şi în acelaşi timp, dăruit. Da, ceea ce am respins, iată, e revărsat asupra noastră din belşug. Căci îndurarea şi Adevărul s-au întîlnit, iar Virtutea şi Fericirea s-au sărutat !

Fraţii şi surorile nu pricepuseră prea mult din oraţia generalului, dar chipul său recules şi inspirat şi auzul cuvintelor binecunoscute şi atît de dragi lor le cotropiseră sufletele cu emoţie. Şi astfel, după treizeci şi unu de ani, generalul Loewenhielm reuşea, în sfîrşit, să domine discuţia de la masa decanului.

Despre cele petrecute în continuarea acelei seri

nu s-ar putea spune nimic precis. Nici unul dintre invitaţi n-a păstrat vreo amintire limpede. Ştiau doar că odăile s-au umplut de o lumniă cerească, de parcă mai multe aureole mici s-ar fi unit într-un singur nimb glorios. Bătrînii taciturni redobîndiseră harul limbii ; urechi care ani de zile fuseseră aproape surde se deschideau acum să-1 primească. însuşi timpul se transformase în eternitate. Mult după miezul nopţii ferestrele casei încă luceau ca aurul, iar cîntece răpitoare zburau afară, prin aerul nopţii d? iarnă.

Cele două femei ce se bîrfiseră cîndva una pe alta se întoarseră acum cu ani şi ani în urmă, trecînd de vremurile pe care tot nu reuşeau să le uite, pînă în zilele copilăriei lor, cînd împreună se pregăteau să fie confirmate şi, mînă în mînă, cu un stol de fetiţe, umpleau de cîntece străzile din Berlevaag. Un frate din congregaţie îi trase altuia un pumn între coaste, cum obişnuiesc băieţii, cu acel amestec de tandreţe şi asprime şi-i strigă tare :

— Ce m-ai înşelat cu cheresteaua aia, escroc bătrîn ce eşti !

Fratele căruia i se adresase aproape că se prăvăli de pe scaun cuprins de un hohot uriaş de rîs, dar din ochi îi curgeau lacrimi.

— Da, chiar aşa, frate dragă — răspunse el. Chiar aşa.

Căpitanul Halvorsen şi doamna Oppegaarden se treziră deodată singuri într-un colţ şi îşi dăruiră acel sărut prelung pentru care dragostea lor tainică şi nesigură din tinereţe nu le îngăduise niciodată vreme.

Turma bătrînului decan era făcută din oameni simpli. Mai tîrziu în viaţă, gîndindu-se la acea seară de neuitat, nici unuia din ei nu-i trecuse prin minte că starea de exaltare ce-o atinseseră le venea din lăuntrul lor înşile. îşi dădeau seama că fuseseră dăruiţi să aibă parte de ne- sfîrşita milă cerească despre care le vorbise generalul Loewenhielm, iar lucrul nici măcar nu-i mira, căci nu făcea decît să se împlinească o speranţă veşnic vie în sufletele lor. Iluziile deşarte de pe pămînt se spulberaseră

dinaintea ochilor lor ca fumul, iar ei văzură universul aşa cum era el de fapt. Dintr-un mileniu fuseseră dăruiţi cu o oră.

Bătrîna doamnă Loewenhielm se ridică cea dintîi să plece. Nepotul ei o însoţi, iar cele două surori le luminară drumul. în timp ce Philippa o ajuta pe bătrîna doamnă să îmbrace multele ei veşminte călduroase, generalul luă mîna Martinei şi o ţinu îndelung într-a sa, fără un cuvînt. în cele din urmă spuse :

— M-am aflat alături de dumneata în fiecare zi a vieţii mele. Ştii — nu ? — că aşa a fost ?

— Da — zise Martine — ştiu că aşa a fost!

— Şi mă voi afla alături de dumneata în fiecare zi ce mi-a mai rămas de trăit — continuă el. în fiecare seară voi fi cu dumneata, nu trupeşte, căci trupul nu înseamnă nimic, ci în spirit, căci el e totul şi vom cina împreună, întocmai ca astă seară. Fiindcă, surioară dragă, în această seară am aflat că totul e posibil pe lumea asta.

— Da, aşa e, fratele meu drag — îi consfinţi Martine. Totul e posibil pe lumea asta.

Şi se despărţiră.

Cînd, în sfîrşit, adunarea se împrăştie, ninsoarea încetase. O feerie albă, nepămîntească se coborîse peste orăşel şi peste munţii din jur, iar cerul era luminos de atîtea stele. Zăpada era atît de înaltă pe străzi îneît cu greutate se putea înainta prin ea. Oaspeţii din căsuţa cea galbenă umblau nesiguri pe picioare, se clătinau, se lăsau brusc pe spate ori cădeau înainte în patru labe şi se umpleau de zăpadă, ca şi cum, spălaţi de păcate, ar fi rămas albi ca lîna şi, redobîndind acest veşmînt al neprihănirii, zburdau acum veseli ca nişte mieluşei. Erau cu toţii fericiţi să se simtă recăzuţi în prima copilărie ; era deasemeni nespus de hazliu să priveşti cum fraţii şi surorile, trecuţi de o anumită vîrstă şi care altfel se purtau cu atîta sobrietate, trăiau din plin această sfîntă copilărie de-a doua. Se împiedicau şi se ridicau, mergeau ori stăteau pe loc, ţinîndu-se de mîini atît trupeşte cît şi în spirit şi aducînd cu o companie de lăncieri cuprinşi de

beatitudine, ce s-au desfăşurat în formaţie de luptă.

— Fii binecuvîntat, fii binecuvîntată, fii binecuvintat — se auzea de pretutindeni, ca un ecou al muzicii sferelor.

Martine şi Philippa rămaseră multă vreme afară, pe scările de piatră ale casei. Nu simţeau frigul.

— Stelele au venit parcă mai aproape — zise Philippa.

— în fiecare noapte au să vină — spuse încet Martine. Probabil că nici n-o să mai ningă.

Aici însă greşea. Căci după o oră începu să ningă din nou ; atîta zăpadă nu se pomenise încă niciodată la Berlevaag. A doua zi oamenii abia izbutiră să deschidă uşile din pricina troienelor. Un strat atît de gros de zăpadă acoperea ferestrele încît după ani şi ani încă se mai povestea cum mulţi dintre cinstiţii locuitori ai oraşului n-au ştiut că se făcuse între timp ziuă şi au continuat să doarmă pînă tîrziu după-amiaza.

XII. *Marea artistă*

După ce încuiară uşa, Martine şi Philippa îşi amintiră de Babette. Un val de milă şi duioşie le umplu inimile : numai Babette nu se împărtăşise din bucuria acelei seri.

Astfel că merseră în bucătărie şi Martine îi spuse :

— A fost o masă tare bună, Babette.

Şi recunoştinţa le copleşi sufletele. îşi dădeau seama că nici unul dintre invitaţi nu scosese o vorbă despre mîncăruri. De fapt însă, oricât s-ar fi căznit, nu reuşeau nici ele însele să-şi amintească măcar un singur fel din toate cîte se serviseră. Martinei îi veni în minte broasca ţestoasă. Dar aceasta nici nu se zărise, iar acum i se părea cu atît mai nelămurită şi mai depărtată ; poate că pînă la urmă nu fusese totuşi decît un coşmar.

Babette şedea pe butucul de tăiat carnea, înconjurată de mai multe crătiţi şi tigăi unsuroase decît văzuseră pînă atunci surorile în toată viaţa lor. Era palidă şi moartă de oboseală, întocmai ca în noaptea cînd bătuse la uşa lor şi leşinase pe prag.

După un răstimp le privi drept în ochi şi spuse :

— Am fost bucătăreasă la Cafe Anglais.

— Toată lumea era de părere că a fost o cină bună — zise Martine şi, cum Babette nu răspundea nimic, continuă tot ea : — O să ne amintim mereu de masa din astă seară cînd ai să fii înapoi, la Paris, Babette.

— Dar eu nu mă întorc la Paris.

— Nu te întorci la Paris ? — exclamă Martine.

— Nu — zise Babette. Ce să mai caut la Paris ? Doar s-au dus cu toţii. I-am pierdut pe toţi, *Mesdames.*

Gîndul celor două surori se îndreptară către *Monsieur* Hersant şi fiul acestuia şi încercară s-o mîngîie.

— O, biata de tine, Babette.

— Da, toţi s-au dus — continuă Babette. Şi ducele de Morny, şi ducele de Decazes, şi prinţul Narîşkin, şi generalul Galliffet, şi Aurelian Scholl, şi Paul Daru, şi prinţesa Pauline ! Toţi !

Numele ciudate şi titlurile persoanelor a căror pierdere o deplîngea Babette le lăsară pe cele două surori puţin nedumerite, dar din cuvintele ei se întrevedea perspectiva unei asemenea tragedii încît, în starea de spirit plină de compasiune în care se aflau, îşi însuşiră grelele pierderi ale femeii ca pe ale lor proprii şi ochii li se umplură de lacrimi.

După o nouă tăcere îndelungată, Babette zîmbi vag spre ele.

— Şi cum să mă duc, *Mesdames,* la Paris ? N-am nici un ban.

— Nici un ban ? — exclamară surorile într-un singur glas.

— Nu.

— Dar cei zece mii de franci ? — întrebară ele din nou îngrozite.

— Cei zece mii de franci s-au dus, *Mesdames* —

spuse Babette.

Cele două surori se aşezară. Timp de un minut încheiat nu reuşiră să îngaime nici măcar un cuvînt.

— Cum ? Zece mii de franci ? — şopti încet Martine.

— Ce vreţi, *Mesdames 2* — enunţă Babette cu multă demnitate. O masă la Cafe Anglais pentru douăsprezece persoane costă zece mii de franci.

Stăpînele nu mai ştiau ce să spună. Vestea era de neînţeles pentru ele, dar, pe de altă parte şi multe din lucrurile petrecute în acea seară le depăşeau, într-un fel sau altul, puterea de înţelegere.

Martine îşi aminti o istorie povestită de un prieten al tatălui lor, care fusese misionar în Africa. Acesta salvase viaţa soţiei favorite a unui bătrîn şef de trib, care, pentru a-şi arăta recunoştinţa, îl poftise la o masă bogată. Dar, mult mai tîrziu, misionarul a aflat de la servitorul său negru că mîncarea din care se înfruptase era unul din nepoţeii cei grăsuţi ai şefului de trib, preparat în cinstea marelui vraci creştin. O străbătu un fior de groază.

în schimb Philippei i se topea inima în piept. Se părea că această seară de neuitat avea să fie încununată de o dovadă şi mai de neuitat de abnegaţie şi loialitate.

— Babette dragă — spuse ea cu blîndeţe — n-ar fi trebuit să-ţi cheltui toţi banii de dragul nostru.

— De dragul dumneavoastră ? — întrebă ea. Nu. De dragul meu.

Se sculă de pe butucul de tăiat carnea şi se opri drept între cele două surori.

— Eu sînt o mare artistă ! — spuse ea. Mai aşteptă o Glipă, apoi repetă : — Eu sînt o mare artistă, *Mesdames.*

Din nou se coborî o lungă tăcere în bucătărie, pînă ce Martine întrebă :

— Şi acum ai să fii săracă toată viaţa, Babette ?

— Săracă ? — se miră femeia, zîmbindu-şi numai sieşi. Nu, n-am să fiu niciodată săracă. V-am spus

doar că eu sînt o mare artistă. Iar o mare artistă, *Mesdames,* nu e niciodată săracă. Noi avem eeva, *Mesdames,* despre care ceilalţi oameni nici nu au habar.

în timp ce sora mai mare nu găsea nimic de spus, în inima Philippei prinseră să vibreze strune adinei, de mult uitate. Căci ea auzise cîndva, cu ani şi ani în urmă, de Cafe Anglais şi tot atunci auzise şi de numele de pe tragica listă a lui Babette. Se ridică deci şi făcu un pas către ea.

— Dar toţi cei pe care-i aminteai, Babette, toţi prinţii şi lumea bună din Paris de care ne-ai vorbit... Chiar tu ai luptat contra lor. Ai fost comunardă ! Generalul de care spuneai mai înainte doar a ordonat moartea soţului şi a fiului tău ! Cum îţi poate părea rău după asemenea oameni ?

Ochii negri ai lui Babette îi înfruntară pe ai Philippei.

— Da — zise ea — am fost comunardă. Slavă Domnului că am fost. Iar oamenii pe care i-am numit mai devreme au fost oameni răi şi cruzi, *Mesdames.* Ei au lăsat populaţia Parisului să moară de foame ; ei au oprimat şi au împilat sărăcimea. Slavă Domnului, pot spune că am luptat pe baricade ; încărcăm puşti pentru com- patrioţii mei ! Dar, cu toate acestea, *Mesdames,* nu mai vreau să mă întorc la Paris acum, cînd oamenii despre care v-am vorbit nu mai sînt. (Rămase nemişcată şi adîn- cită în gînduri.) Vedeţi, *Mesdames* — spuse ea în cele din urmă — oamenii aceia îmi aparţineau, erau ai mei. Fuseseră crescuţi şi educaţi cu mult mai multă cheltuială decît vă puteţi dumneavoastră vreodată imagina pentru a-şi da seama ce mare artistă eram. Eu îi puteam face fericiţi. Cînd îmi dădeam cea mai mare silinţă, îi făceam absolut fericiţi. (Se opri o clipă.) Tot aşa şi cu Monsieur Papin.

— Cu Monsieur Papin ? — întrebă Philippa.

— Da, cu Monsieur Papin al dumneavoastră, biata mea doamnă — continuă Babette. Odată mi-a spus : „E teribil şi insuportabil pentru un artist — zicea el — să fie încurajat şi aplaudat pentru că

a dat mai puţin decît maximum". Şi mai zicea : „în toată lumea se aude un singur strigăt prelung, izvorît din inima artistului : Lă- saţi-mă să dau tot ce am mai bun !“

Philippa se apropie de Babette şi o cuprinse cu braţele sale. Trupul bucătăresei era ca o statuie de marmură şi un fior rece o străbătu din creştet pînă-n tălpi.

O vreme nu putu rosti nimic. Apoi şopti în urechea femeii :

— Şi, totuşi, nu acesta-i sfîrşitul ! Simt, Babette, că nu acesta e. în paradis vei fi marea artistă care Domnul ţi-a hărăzit să fii ! O ! — mai adăugă ea, în timp ce lacrimile îi udau obrajii — O ! parcă văd cum vei fermeca toţi îngerii !

FURTUNI

I *Viziunea Furtunii*

Trăia odată un bătrîn actor şi director de trupă pe nume *Ilerr* Soerensen. în tinereţea lui jucase în teatrele din Copenhaga ; apăruse chiar şi în rolul lui Aristofan din tragedia lui Adam Oehlenschlăger §§§§

să regizeze spectacolul lumii din jurul său. în copilărie crescuse la neamurile mamei sale, în Norvegia şi păstrase o pasiune adîncă şi neştirbită acelor ţinuturi muntoase care, avîntate spre cer şi bătute de vînturi, apăreau în imaginaţia lui drept fundal şi decor pentru *Hakon Jarl* şi pentru Scoţia lui Macbeth şi Ossian. Citea versurile poetului norvegian Wergeland ********** şi auzea de foamea norvegienilor după marea artă, iar neliniştea îi cuprindea sufletul. Mintea îi era plină de viziuni şi glasuri, i se arăta o coroană ce-1 aştepta şi primi poruncă să pornească în Nord. Tîrziu în viaţă îşi smulse pe neaşteptate rădăcinile din lutul moale al Copenhagăi pentru a şi le împlînta din nou într-un pămînt pietros şi, pe vremea cînd vasele cu aburi începuseră să circule regulat de-a lungul coastelor norvegiene — adică în urmă cu vreo sută de ani — umbla şi el cu mica lui trupă din oraş în oraş de-a lungul fiordurilor.

Foştii lui prieteni din Copenhaga discutau între ei ce trist sentiment al decăderii trebuie să încerce un actor de la Teatrul Regal din Copenhaga atunci cînd apare pe nişte scene de provincie, cu o distribuţie fără profesionişti adevăraţi şi în faţa unui public semibarbar. Insă Herr Soerensen era fericit cu libertatea ce şi-o cîştigase ; înflorea în bătaia vînturilor şi a valurilor, în cabinele construite din bîrne grosolane unde se costuma, printre năvoade şi picături de unsoare. în serile de

---

********** Henrik Arnold Wergeland (1808—1845) — om politic şi scriitor norvegian. încă din tinereţe se angajează în polemica politică şi literară care, de la uniunea Norvegiei cu Suedia (1814), era axată pe chestiunile independenţei şi suveranităţii naţionale. La 22 de ani scrie opera sa cea mai reprezentativă, *Creaţia, omul şi Mesia,* un masiv poem teologic. Ca ziarist şi educator al poporului sărac, Wergeland a scris o mare cantitate de poeme, articole, discursuri politice, povestiri şi piese dramatice. Influenţei sale i se datorează abolirea paragrafului din constituţia norvegiană care îi priva pe evrei de drepturi cetăţeneşti în această ţară. (N. t.)

gală era mult- apreciatul ambasador pe lîngă marile puteri, sclipind sub medalii şi favoruri regale, alteori gemea în cuşeta lui îngustă pradă răului de mare necruţător, era profetul greu încercat, Iona în burta peştelui. Dar pretutindeni şi-n totdeauna el cel ales, rătăcitorul prin vocaţie.

Herr Soerensen avea în firea lui un fel de duplicitate care-i putea lesne înşela şi tulbura pe cei din jurul lui şi care avea chiar ceva demonic în ea, dar cu care el însuşi reuşea să trăiască în destul de bună armonie. Pe de o parte era un om de afaceri cît se poate de lucid, viclean şi neobosit, cu ochi pînă şi la ceafă, capabil a mirosi de lâ o poştă profitul şi cu o privire absolut detaşată şi nepăsătoare asupra publicului său şi a umanităţii în general. Dar în acelaşi timp era slujitorul preasupus al artei sale, un preot în templu, bătrîn şi smerit, avînd săpate în suflet cuvintele : *„Domine, non sum dignus !“* †††††††††††††††††††††††††††††††††††

Dacă semna vreun contract, nu se lăsa nici măcar cu un bănuţ tras pe sfoară. în timp ce-şi potrivea din farduri masca în faţa unei oglinzi pătate şi ciobite, se în- tîmpla să-i vină deodată vreo idee grozavă cum să le mai tragă oamenilor clapa. Juca în multe farse lipsite de orice fineţe (care pe vremea aceea se numeau *Possen),* oferind spectatorilor, după pofta inimii, tot felul de răc-nete, ţopăieli şi grimase imposibile, mulţumindu-le apoi pentru aplauzele asurzitoare cu mîna în dreptul inimii şi cu cel mai dulce surîs pe buze — nepierzînd însă nici o clipă din memorie încasările din seara respectivă, pînă la ultimul crăiţar.

în schimb mai tîrziu cînd, mulţumit de cina lui modestă, însoţită de un pahar de şnaps, urca la el în cameră, cu luminarea în mînă, pe o scară abruptă şi îngustă asemeni celei care duce la cuibarul găinilor, în spirit suia de fapt ca un înger

---

†††††††††††††††††††††††††††††††††††† Doamne, nu sînt vrednic (lat.). (N. t.)

bătrîn pe scara lui Iacob. Iar sus şedea din nou la masă cu Euripide, Lope de Vega şi Moliere, cu poeţii vârstei de aur din ţara sa şi cu acela care, dintre toţi, semăna cel mai mult cu o fiinţă omenească, însuşi William Shakespeare. Spiritele nemuritoare erau fraţii săi şi îl înţelegeau, după cum şi el îi înţelegea pe ei. In mijlocul lor se putea desfăşura, jubilînd liber, sau putea vărsa lacrimile izvorîte din cel mai adînc *Weltschmerz.* ##########

Cîteodată Herr Soerensen era categorisit de partenerii săi de afaceri drept un speculant neruşinat. Dimpotrivă, în raporturile sale cu personalităţile nemuritoare se dovedea la fel de neprihănit ca Sfînta Fecioară.

Doar puţini dintre prietenii apropiaţi îi cunoşteau teoria : şi anume că multe din lucrurile nedemne ale vieţii ar putea fi evitate dacă oamenii s-ar obişnui să vorbească în versuri. „Nu-i nevoie să rimeze neapărat[41], spunea el. „Nu-nu, rima nu-i necesară chiar deloc. Versurile rimate devin cu timpul un atac pe sub mînă îndreptat contra adevăratului suflet al poeziei. Noi însă ar trebui să ne exprimăm sentimentele, să comunicăm între noi în vers alb. Căci iambii leagănă uşor asprimea firii noastre — nobleţe dîndu-i, despărţind palavre, ocări şi-n- jurături — de aurul şi-argintul vorbirii minunate[44]. în marile clipe ale existenţei sale, Herr Soerensen însuşi gîndea în metru iambic.

Numai Registratorul General al Naşterilor şi Deceselor de la Copenhaga — ce se arătase reticent însă la o asemenea idee — avea ştiinţă de un codicil din testamentul său, potrivit căruia ţeasta bătrînului actor urma să fie într-o zi lustruită cu grijă pentru a dăinui peste vremuri pe scenă în chip de craniu al lui Yorick.

într-un an se întîmplă ca, făcîndu-şi socotelile,

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Pesimism (grem.). (N. t.)

Herr Soerensen să descopere că ultimul sezon îi adusese mai mult profit ca oricare din sezoanele precedente. Bătrînul director de trupă simţi că marile forţe de deasupra noastră priviseră cu bunăvoinţă către el de această dată şi că ar trebui să facă şi el ceva în schimb pentru ele. Se hotărî să pună în faptă visul său de-o viaţă : un spectacol cu *Furtuna,* în care el să joace rolul lui Prospero.

Nici nu luă bine această hotărîre că se şi ridică din pat, se îmbrăcă şi porni într-o lungă plimbare prin noapte. Privea stelele deasupra sa, pe cer şi se gîndea că paşii îi fuseseră îndreptaţi pe căi tare ciudate. „Acele aripi după care am alergat şi am tînjit toată viaţa mea[44], îşi spuse el, „mi-au fost dăruite acum — să le pot strînge eu laolaltă ! Toate mulţumirile mele acelora în mîna cărora m-am aflat şi mă aflu.[44]

II. *Un rol distribuit*

A stat astfel treaz multe nopţi la rînd, purtîndu-şi încoace şi încolo bărbaţii şi femeile din trupă prin toată distribuţia, de parcă ar fi fost piesele unui joc select de şah. Cu timpul, în afară de un singur personaj, a reuşit să hotărască pe degete cine în ce rol va juca şi se arăta mulţumit de sine. Numai pe Ariei nu-1 găsise încă şi-şi smulgea părul din cap de neputinţă şi disperare. în mintea sa îşi încercase deja cei mai buni actori în acest rol, dar, exasperat, îi gonise pe toţi, cînd, într-o zi, ochii îi căzură pe o fată oare intrase doar de curînd în trupă şi primise chiar ceva aplauze modeste în cîteva roluri mici.

„Doamne şi judecător al meu“, strigă tare în acea clipă Herr Soerensen în sufletul său, „unde mi-au fost ochii ? Stăteam aici şi imploram în genunchi cerul să-mi trimită un spiriduş aerian acceptabil măcar. Ajunsesem să pierd orice speranţă şi să renunţ ! Şi în tot acest timp cel mai desăvîrşit Ariei din lume umbla în sus şi-n jos pe

sub nasul meu, iar eu nu-l vedeam !“

Atît era de tulburat încît uită cu totul că eleva sa aparţinea sexului opus.

— Fetiţa mea — îi spuse el tinerei actriţe. Tu ai să-l joci pe Ariei în *Furtuna.*

— Adevărat ? — exclamă ea.

— Da — zise Herr Soerensen.

Fata cu care stătea de vorbă era înaltă, avea ochii limpezi, ce priveau fără nici o teamă, dar din toată atitudinea ei răzbătea o anume demnitate rezervată. Herr Soerensen, care, în privinţa moralei tinerelor sale actriţe, păstrase înaltele tradiţii ale Teatrului Regal din Copenhaga, o remarcase în cîteva rînduri tocmai pentru că părea greu abordabilă. Era o fată drăguţă şi pentru o fire cavalerească precum cea a lui Herr Soerensen figura ei avea ceva emoţionant, ba chiar patetic în ea. Cu toate acestea, nici un om de teatru, afară doar de un regizor cu un ochi de geniu, nu şi-ar fi închipuit-o în rolul lui Ariei.

„E cam slăbuţă[44], se gîndea Herr Soerensen, „căci dinspre partea mîncării a cam dus lipsă, biata copilă. Dar nu-i stă rău aşa pentru că are un schelet cu o conformaţie extrem de nobilă. Dacă e drept ce-mi spunea regizorul meu de la Copenhaga, binecuvîntată fie-i amintirea, că femeia pentru bărbat e ca poezia pentru proză, atunci femeile peste care dăm zi de zi sînt nişte poeme citite cu voce tare. — Citite de-s cu gust şi har, urechea ţi-o mîngîie — altminteri rău citite dacă-s, ţi-o zgîrie şi te doare. — Fetiţa mea cu ochii-i limpezi e îns-un cîntec lin.[44]

— Ascultă, micuţo — spuse el, aprinzîndu-şi o ţigară groasă de foi, singurul lux pe care şi-l îngăduia. Noi doi o să ne-apucăm acum de lucru cu toată seriozitatea. Treaba noastră e să-l slujim pe Will Shakespeare, lebăda de pe Avon. Şi n-o să ne gîndim nici o singură clipă la noi, fiindcă noi nu sîntem nimic prin noi înşine. Eşti pregătită să uiţi totul de dragul lui ?

Fata se gîndi o vreme, apoi roşi şi spuse :

— Doar dacă nu sînt prea mare.

Herr Soerensen o privi scrutător din cap pînă-n picioare, ba chiar dădu un ocol în jurul ei pentru a se încredinţa.

— Dă-le-ncolo de kilograme — exclamă el. *Au con- traire,* parcă aş vrea să mai pui puţin pe tine. Căci tu eşti uşurică în felul tău, îmi aminteşti de un balon cu gaz : cu cît îl umfli m ii tare, cu a lit se ridică mai sus. Dar, pe lîngă aceasta, sînt sigur că William al nostru e destul de bărbat pentru a nu ţine seama de o regulă atît de comună precum legea gravitaţiei. Şi-acum uită-te la mine. Sînt un biet omuleţ posomorit care-mi fac rondul zilnic. Dar crezi că, îmbrăcat în mantia lui Prospero, tot aşa am să arăt ? Cîtuşi de puţin ; există pericoltil ca scena să fie prea mică pentru statura mea, iar celorlalţi actori să li se pară cam înghesuit locul. Iar cînd îmi voi comanda un rînd nou de haine — numai Dumnezeu ştie cîtă trebuinţă-mi fac — croitorul care a stat pe scaunul lui din stal va urca preţul pentru mine fiindcă-şi va da seama că, la volumul meu, trebuie să pună material în plus. Ştiu — continuă el după un răstimp, cu toată se- riozitatea — există chiar printre directorii de teatre oameni care au inima — şi mijloacele — să-1 aducă pe Ariei ţopăind pe scenă, legat de o sîrmă din culise. La naiba ! Mie procedeele astea mi se par un sacrilegiu. Cuvintele poetului trebuie să-1 înaripeze pe Ariei. Să ne lăsăm noi, slujitorii lui William, în nădejdea unei sîrme de oţel, cînd avem la îndemînă strofele lui dumnezeieşti ? Aşa ceva nu se va petrece pe această scenă decît peste trupul lui Valdemar Soerensen ! Eşti cam înceată în mişcări — continuă el. Aşa şi trebuie. Ariei nu trebuie să fie nici iute, nici agitat. Şi cînd îi va răspunde lui Prospero :

Sorb aerul din faţă şi mă-ntorc

Cît ai clipi din ochi,
§§§

cîtva timp în adîncul sufletului că avea să devină actriţă.

Mama ei cosea pălării pentru doamne într-un orăşel de pe malul unui fiord şi fiica şedea împreună cu ea, încercînd senzaţia ameţitoare că inima îi creştea întocmai cum creşteau apele mării. Uneori era convinsă că din asta avea să i se şi tragă sfîrşitul. Dar nu ştia despre bătăile inimii mai mult ca despre vuietele mării. Atunci lua din nou, cu chipul palid, degetarul şi foarfecă şi lucra mai departe.

Tatăl ei fusese un căpitan scoţian pe nume Alexander Ross, a cărui corabie suferise avarii în urmă cu douăzeci de ani, pe cînd se afla în drum spre Riga şi fusese nevoită să rămînă toată vara pentru reparaţii în micul oraş de pe coastă. în timpul acelei veri scoţianul cel înalt şi chipeş, care făcuse înconjurul lumii şi luase parte chiar la o expediţie în Antarctica, a stîmit o mare nelinişte printre localnici. Iar el, grăbit, dar hotărît din fire, cum era în tot ce făcea, se îndrăgosti şi apoi luă de soţie una din fetele lor cele mai frumoase, pe fiica de şaptesprezece ani a unui vameş. Tînără fecioară s-a apărat la început cu emoţie şi cu o dulce îndărătnicie, dar pînă la urmă deveni totuşi doamna Ross, înainte de a-şi da seama ce se întîmplă de fapt cu ea.

— Marea adus pe mine aici, mica inima mea — îi şoptise el sacadat în norvegiana lui stricată, dar fermecătoare. Stop bate valul, stop bate inima.

Spre sfîrşitul verii corabia era din nou în bună stare, iar căpitanul şi-a îmbrăţişat şi sărutat tînără soţie, a lăsat o moviliţă din bani de aur pe masa ei de croitorie şi i-a făgăduit să se întoarcă pînă la Crăciun s-o ia cu el în Scoţia. Ea a stat pe chei învelită în şalul cel frumos din Indiile Răsăritene pe care i-1 dăruise el şi a privit pînă ce corabia s-a pierdut în zare. Fusese trup şi suflet cu ea : acum era din nou trup şi suflet cu corabia lui. Din acea zi nimeni nu-1 mai văzu şi nu mai auzi nimic despre el.

Primăvara următoare, după lungile luni de aşteptare încordată de peste iarnă, tînără soţie înţelese că vaporul lui se scufundase şi că ea rămăsese văduvă. Dar oamenii începură să vorbească şi ziceau că nici o clipă căpitanul Ross n-avusese de gînd să se întoarcă. După o vreme s-a aflat chiar că ar mai fi avut o soţie acasă, în Scoţia ; oamenii lui dăduseră de înţeles că aşa ar sta lucrurile.

Printre localnici erau şi din aceia care n-o puteau ierta pe tînără fată că se aruncase cu atîta grăbire în braţele unui căpitan străin. Altora le era însă milă de biata fată părăsită şi ar fi vrut s-o ajute cumva, s-o mîngîie. însă era ceva în ajutorul şi în mîngîierea lor ce ea nu voia sau nu putea primi. înainte chiar de a i se naşte copilul, din banii lăsaţi de soţul ei la plecare, îşi deschise un mic atelier de croitorie. Numai o singură liră puse deoparte, să-i rămînă copilului un obiect din aur curat moştenire de la tatăl său. De acum înainte se ţinu deoparte şi de familia ei şi de cunoştinţele din oraş. N-avea cu nimeni nimic, dar toţi la un loc nu-i lăsau destul timp să se gîndească la Alexander Ross. Cînd malurile fiordului apucară din nou să înverzească, născu o fetiţă care, îşi făcea ea socoteala, avea s-o ajute, cu timpul, în meseria ei.

Doamna Ross îşi boteză fiica Malli, pentru că soţul ei îi cînta un cîntec despre o fată din Scoţia pe nume Malli, desăvîrşită în toate. Insă clientelor ce trăgeau cu ochiul spre leagănul pe care-1 ţinea cu ea în atelier le spunea că numele fetiţei era obişnuit în familia soţului ei ; şi pe maică-sa tot Malli o chemase. Pînă la urmă ajunse chiar să creadă singură ceea ce spunea.

în lunile cît aşteptase cu teamă crescîndă şi, în cele din urmă, cu adîncă deznădejde, pruncul încă nenăscut fusese pentru ea o dovadă sigură că soţul ei trăieşte. Creştea şi o lovea în pîntece ; n-avea cum fi copilul unui mort. Apoi însă, cînd au ajuns şi la ea zvonurile despre căpitan, copilul a devenit încetul cu încetul o dovadă la fel de sigură că soţul

îi murise. Căci un copil atît de sănătos, atît de frumos şi de bun nu putea fi rodul unei înşelăciuni. Pe măsură ce creştea, Malli îşi dădea seama, fără ca mama ei să fi încercat să-i explice în cuvinte, căci nici nu s-ar fi priceput, ce însemnătate covîrşitoare, aproape mistică, totodată tragică şi fericită avea existenţa ei pentru mama sa cea atît de bună şi atît de singură. Astfel mama şi fiica trăiau într-o minunată linişte şi izolare, nespus de ferioite împreună.

Cînd fata se făcu mai mărişoară şi începu să iasă de-acum uneori printre oameni, auzi şi ea vorbe despre tatăl ei. Era ageră la minte şi ştia să înţeleagă intonaţiile oamenilor şi tăcerile lor; curînd află ce fel de faimă avea căpitanul Ross în oraş. Nici un suflet nu reuşi să afle însă ce simţea ea cu adevărat. Dar îi lua partea mamei cu tot mai mare îndîrjire faţă de toată lumea. Stătea de gardă lîngă doamna Ross ca o santinelă înarmată şi deveni peste măsură de înţeleaptă şi de stăpînită în tot ce făcea. Fără a-şi lămuri nici sieşi prea bine vreodată, în sufletul ei tînăr hotărî că niciînd oamenii nu aveau să găsească în purtarea fiicei vreo dovadă că mama ei se lăsase sedusă de un om rău.

Dar, în singurătate, Malli se părăsea bucuroasă în voia gîndurilor despre bărbatul înalt şi frumos care fusese tatăl ei. Pentru ea putea la fel de bine lua chipul unui aventurier, al unui căpitan de briganzi, ca aceia despre care se auzea în vreme de război — ba chiar al unui pirat sau al unui corsar ! Dincolo de gesturile ei liniştite, se ascundeau o voioşie şi o aroganţă pline de vitalitate ; împletea dispreţul faţă de locuitorii orăşelului cu îngăduinţa faţă de mama sa. Ea, Malli şi Alexander Ross pricepeau lucrurile mai bine decît ceilalţi oameni.

Doamna Ross era atît de mîndră de fiica ei cea ascultătoare şi cumpănită încît vanitatea sa maternă deveni puţin ridicolă în ochii oraşului. O dădu pe Malli să înveţe engleza de la o domnişoară bătrînă care mai trăia încă în orăşelul de pe malul

fiordului, unde venise cu o generaţie în urmă ca guvernantă a fiicelor baronului Loewenskiold. Deasupra unei băcănii, în cămăruţa englezoaicei uscăţive şi cu nasul coroiat, Malli învăţă limba tatălui ei. Şi tot aici avu loc o întîlnire fatidică pentru ea : într-o zi ajunse să-1 citească pe Shakespeare. Gu vocea tremurătoare şi cu lacrimi în ochi fata cea bătrînă i-a citit cu voce tare din bardul ei fetei celei tinere, femeia exilată şi-a dezvăluit descendenţa şi bogăţia şi, cu maiestuoasă demnitate, a introdus-o pe fiica modistei într-un cerc de nobili şi străluciţi compatrioţi. De atunci înainte Malli îl văzu pe eroul ei, Alexander Ross, printre eroii lui Shakespeare. în sufletul ei striga împreună cu Philip Faulconbridge :

„Mai bun părinte n-aş putea dori.
Sînt unele păcate care poartă Un privilegiu-n lume, ca al tău.“
****

în copilărie Malli fusese înaltă pentru vîrsta ei, dar feminitatea i-a venit doar mai tîrziu. Chiar şi la şaisprezece ani, cînd a fost confirmată, arăta ca un băiat deşirat. Cînd a crescut însă, a crescut frumoasă. Nici o fiinţă omenească nu trăieşte o experienţă mai bogată ca fata urîţică şi stîngace care, în răstimp de cîteva luni, devine o tînără frumoasă. E în acelaşi timp o surpriză copleşitoare, şi o aşteptare împlinită, o favoare, dar şi o recompensă binemeritată. Corabia a stat ancorată la ţărm ori s-a zbătut în fierberea curenţilor marini ; acum pînzele ei albe se umflă şi stă gata să pornească în larg. Viteza cu care va merge îi va da şi echilibrul.

Malli îşi urma cursul ei drept şi fără şovăieli la fel de îndrăzneaţă şi sigură de sine ca şi cum la cîrmă s-ar fi aflat însuşi căpitanul Ross. Băieţii

---

********** W. Shakespeare — *Regele Ioan,* I, 1. Traducere de Dan Botta în : William Shakespeare — *Opere,* vol. I, ESPLA, Bucureşti, 1955. (N. t.)

întorceau capul după ea acum pe stradă, iar unii îşi închipuiau că, în situaţia ei mai ieşită din comun, avea să fie o pradă uşoară. Dar aici se înşelau. Căci, dacă fata consimţea să fie fiica unui corsar, în ruptul capului n-ar fi consimţit să fie prada unui corsar. în copilărie fusese bună la suflet; acum se arăta fără milă. „Nu“, îşi făgăduia sieşi. „Ei au să fie victimele mele.“ Cu toate acestea admiraţia cu care nu era obişnuită, noua ei defensivă şi ofensivă contra oamenilor îi treziră tot felul de nelinişti în primii ani ai tinereţii. Şi, fiindcă povestea lui Malli e aşternută aci pe hîrtie şi citită de domniile voastre, să ne închipuim că, dacă lucrurile ar fi continuat astfel încă multă vreme, ea ar fi devenit ceea ce francezii numesc *une lionne,* adică o leoaică. în poveste, însă, ea e doar un pui de leu, stîngaci încă în mişcări şi care, pînă în ultimul capitol, se dovedeşte nesigur în aprecierea propriilor sale forţe.

IV. *Doamna Ross*

într-o seară, în mica sală de teatru a oraşului, Malli văzu un spectacol dat de trupa lui Herr Soerensen. Toată vigoarea şi năzuinţele din sufletul ei, atît de strîns ţinute în frîu timp de ani de zile, s-au descătuşat dintr-o dată cu desăvîrşită limpezime şi frenezie, ca şi cum vreo săgeată divină ar fi nimerit-o drept în inimă, încă înainte de căderea cortinei, ea şi luase o hotărîre irevocabilă : voia să devină actriţă.

Pe cînd se întorcea de la teatru i se părea că strada se umflă şi se lasă sub paşii săi şi de jur împrejur. în cămăruţa ei scoase cărţile din raft şi încăperea se prefăcu într-o noapte înstelată la Verona, apoi într-o criptă, înverzi umplîndu-se de cîntecul dulce şi de muzica pădurii Arden, iar

valurile albastre ale Mediteranei scăl- dară insula Cipru. în mare taină, cu inima tremurîndu-i de parcă s-ar fi înfăţişat la judecata de apoi, s-a îndreptat curînd către hotelul unde trăsese Herr Soerensen, a fost primită de acesta şi i-a recitat cîteva din rolurile ce le învăţase singură.

Domnul Soerensen a ascultat-o, a privit-o, apoi a privit-o din nou mai atent şi şi-a spus : „Are ceva fata asta !“ Şi, pentru ca acel ceva să nu se piardă, n-a mai lăsat-o să plece, ci a angajat-o trei luni de probă, cu o plată modestă. „S-o lăsăm“, se gîndea el, „să se coacă o vreme pe neobservate în atmosfera teatrului. Şi să vedem pe urmă.“ Acum Malli putea dezvălui mamei sale hotă- rîrea ce-o luase, iar curînd vecinii aflară şi ei minunea.

Pentru locuitorii oraşului viaţa şi profesia unei actriţe erau un lucru complet străin şi în felul său îndoielnic. Şi situaţia specială a lui Malli o făcu pe de altă parte să fie aspru judecată sau batjocorită. Dar fata era atît de sigură de sine încît, dacă pînă atunci ştiuse totdeauna întocmai ce gînduri şi ce păreri avea oraşul şi ţinuse seama de ele, acum le nesocoti cu totul sau nici măcar nu-şi plecă urechea să le afle. Cu adevărat surprinsă a fost doar de disperarea mamei sale în ziua cînd i-a spus ce avea de gînd să facă.

Doamna Ross nu trebuise niciodată să-şi strunească fiica şi de aceea nu avea nimic din autoritatea unei mame obişnuite. în acest conflict cu fata ei însă aproape că înnebuni de groază şi de durere, în timp ce, de partea cealaltă, Malli rămînea absolut neînduplecată. Ajunseră astfel la cîteva certuri de o mare violenţă între ele, care s-ar fi putut în orice clipă termina tragic, cînd una, cînd alta din cele două femei amenin ţînd că-şi va pune capăt vieţii în apele fiordului.

în această situaţie Malli primi ajutor de unde se aştepta mai puţin. însuşi tatăl ei mort sau dispărut îi deveni aliat.

Doamna Ross îşi iubise bărbatul şi crezuse în el fără să-l fi înţeles vreodată însă. Acum, fie spre

ispăşire, fie ca răsplată, pînă la sfîrşitul lumii trebuia să iubească şi să creadă ceea ce nu înţelegea. Dacă această năzuinţă a lui Malli ar fi încăput în cîmpul înţelegerii sale, poate că ar fi găsit mijloace de a o zădărnici. Dar, faţă cu nesocotinţa inconştientă şi nebunească a fetei, simţi că i se moaie picioarele, ameţită cum era de amintiri şi asociaţii ciudate, dar atît de dulci. în timpul cît a luptat cu obsesia fiicei, a retrăit în mod inexplicabil scurta ei căsătorie. De la o zi la alta încerca din nou aceleaşi surprize şi emoţii : o forţă străină, copleşitoare şi îmbătătoare, care odinioară o învăluise într-un vîrtej ameţitor, o împresura acum iarăşi din toate părţile. Purtarea lui Malli deveni la fel de insinuantă şi de ispititoare ca şi a iubitului ei în urmă cu douăzeci de ani. Doamna Ross işi aminti cum Alexander, marinarul cel vînjos şi chipeş, îngenunchease la picioarele ei şi-i şoptise, privind în sus către ea : „Nu, lasă pe mine şed aici. Locul ăsta cel mai potrivit e“. Se îndrăgosti de fiica ei aşa cum se îndrăgostise cîndva de tatăl acesteia, încît uită că anii trecuseră şi că şi părul ei încărunţise între timp. Roşea şi păIea cînd era cu Malli şi o apucă tremurul cînd fata o părăsi ; îşi simţea voinţa neputincioasă în faţa privirilor şi glasului copilei, dar o fericire înviată după mulţi ani, ca într-un vis, îi umplea această neputinţă.

Cînd, după o întîlnire furtunoasă şi stropită cu lacrimi din belşug, îi dădu fetei în sfîrşit binecuvîntarea ei, simţi ca şi cum s-ar fi cununat din nou. De aici înainte nu putea fi mîhnită sau înspăimîntată, cum se aştepta oraşul s-o vadă. în ziua cînd Malli a plecat cu trupa lui Herr Soerensen, mama şi fiica şi-au luat rămas bun una de la alta în deplină înţelegere şi iubire.

V. *Magistrul şi eleva*

Malli începu deci să înveţe rolul lui Ariei, iar Herr Soerensen îşi făcu o misiune din a o perfecţiona. Nu-i dădea pace nici zi, nici noapte. O bombănea întruna şi-o ocăra, îl batjocorea, cu o cruzime plină de inspiraţie, expresia feţei şi intonaţia, o ciupea de braţele ei slabe pînă i le învineţea, iar într-o zi chiar o trase zdravăn de urechi.

Celorlalţi membri ai trupei, care fuseseră martorii miraţi ai neaşteptatelor progrese ale acelei fete timide şi care ar fi putut-o invidia din această pricină, li se făcu milă de ea. Mamzell Ihlen, vedeta trupei, ce urma s-o joace pe Miranda, se încumetă o dată sau de două ori să protesteze pe lîngă director în apărarea lui Malli. Junele prim, un tînăr blond cu picioare frumoase, aştepta cu blîndeţe în culise .pentru a o consola pe novice cind aceasta ieşea clătinîndu-se din scenă după cîte o repetiţie. Dacă totuşi, pici pe scenă şi nici în afara ei, nu încercau să se apropie mai mult de victima lui Herr Soerensen şi nu prea vorbeau unii cu ceilalţi despre ea, n-o făceau din lipsă de compasiune ; erau neîncrezători faţă de ceea ce se petrecea sub ochii lor, întocmai ca oamenii care privesc un pomişor cum creşte prin vraja unui fachir. O relaţie de acest fel poate trezi admiraţia sau stinghereala ; dar inhibă atitudini ca dezbaterea sau respingerea.

Numai că Herr Soerensen se lumina tot mai mult de la o lecţie la alta şi Malli înţelese că o certa doar pentru binele ei şi n-o făcea decît din dragoste. Se întîmplă de asemenea o dată că, la una din replicile pe care le spunea ea, bătrînul actor să se întrerupă brusc din mînia sa dezlănţuită şi să-şi privească eleva intens şi iscoditor.

— Mai spune partea asta o dată — o rugă el cu blîndeţe şi umilinţă.

Dar, cînd Malli repetă :

V-am scos din minţi;
E starea-n care oamenii se-neacă Sau

capu-n streang şi-l pun.
////////////////////////////////////

Herr Soerensen rămase încremenit o clipă, ca şi cum i-ar fi venit greu să-şi creadă ochilor şi urechilor, apoi, în cele din urmă, trase adînc aer în piept şi-şi găsi scăparea chiar într-una din replicile lui Prospero :

Pe harpie-ai făcut-o, Ariei, Cu mare meşteşug — fermecătoare !
////////////////////////////////////

îi făcu un semn aprobator din cap şi lecţia continuă. Uneori, exuberant de mîndrie şi bucurie, îi dădea cîteva palme uşoare, părinteşti, mai jos de mijloc şi, mai mult pentru sine decît pentru ea, îşi expunea teoriile despre frumuseţea feminină.

— Cîte femei — se întreba el — au fundul unde trebuie ? Unora — vai de capul lor — le-ajunge pînă la călcîie. Dar tu, puişor — adăuga el vesel, cu trabucul în gură — tu ai picioare lungi ! Pantofii nu te fac mai mică decît eşti. Nu, nu, picioarele-ţi sînt drepte ca doi pilaştri nobili — ce poartă-n semeţie, de mergi sau dacă şezi, — făptura-ţi minunată, spre boltă riidicînd-o !

într-o zi îşi prinse capul cu amîndouă mîinile, izbucnind :

— Şi eu care voiam să pun o fată ca asta să se-nvîrtă în conduraşi franţuzeşti de mătase ! Tîmpit, tîmpit ce sînt ! Să nu-mi dau eu seama că la picioare din astea cizme de şapte leghe înălţime se potrivesc !

VI. O *furtună*

---

†††††††††††††††††††††††††††††††††††† *Furtuna,* III, 3. (N. t.)

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ *Furtuna,* III, 3. (N. t.)

Astfel zi de zi Malli devenea tot mai Ariei, după cum tot zi de zi Herr Soerensen devenea tot mai Prospero şi data primului spectacol al *Furtunii* la Christianssand fusese deja stabilită pe 15 martie, cînd o întâmplare neprevăzută şi fatidică îi copleşi atît pe Herr Soerensen şi pe Malli cît şi restul trupei de actori. Întîmplarea se dovedi atît de senzaţională încît deveni în curînd nu numai principalul subiect de conversaţie oriîncotro te învîrteai, dar ajunse să fie relatată şi în pagina întîi a *Gazetei de Christianssand* în următorii termeni :

O eroină

Vremea nefavorabilă ce a survenit în ultima săptă- mînă de-a lungul coastei a produs în vecinătatea noastră o calamitate, care în alte împrejurări ar fi cauzat o regretabilă pierdere de vieţi omeneşti precum şi a unui trainic vas cu aburi din traficul de coastă, dacă în ultimul moment, aproape ca printr-un joc al providenţei, curajul unei brave fete nu ar fi găsit o soluţie mai fericită. Prezentăm cititorilor noştri o scurtă relatare a dramei.

Miercuri 12 martie vasul de călători *Sofie Hose- winckel* a părăsit Arendai cu destinaţia Christianssand. Vizibilitatea era slabă, ningea şi dinspre sud-est bătea un vînt tăios. Către seară vîntul a atins intensitatea unei furtuni şi, după cum se ştie, coastele noastre au fost bîntuite de o vreme din cele mai rele de care am avut parte vreodată. *Sofie Hosewinckel* număra şaisprezece pasageri la bord, printre care binecunoscutul şi respectatul director de trupă teatrală Herr Valdemar Soerensen, împreună cu compania sa, aflaţi în drum spre Chri- stianssand, unde aveau spectacol.

Vasul nostru îşi croise drum cu mare dificultate pînă în fiordul Kvase, cînd furtuna izbucni cu toată puterea. A fost nevoit deci să pună pană, dar, cu toate acestea, a fost împins către stîncile din largul Randsund-ului, fără ca cei de la bord să se poată

apropia de usoat din cauza perdelei de zăpadă şi deoarece carena era fără încetare spălată de la prora spre pupa de valurile mării cu hulă.

La ora opt seara, atît la tribord cît şi la babord au început să apară stînci la mică adîncime, marea dezlănţuită rostogolind valuri înalte cît casa peste ele. *Sofie Hosewinckel a* fost îndeajuns de norocoasă şi a lunecat peste stînca cea mai îndepărtată, ajungînd în ape ceva mai liniştite, la adăpostul unei insuliţe înguste, dar aici vasul a intrat din plin într-o stîncă scufundată şi a luat imediat o cantitate de apă. în timpul furtunii, căpitanul însuşi, împreună cu doi membri ai echipajului, au fost răniţi, încît secundului îi era greu să menţină ordinea la bord. Una din bărcile de salvare ale vasului era şi ea strivită de valuri, dar bravii noştri mateloţi izbutiră să pună la apă cealaltă barcă, în care încăpeau douăzeci de oameni. Pasagerii, împreună cu atîţia membri ai echipajului cîţi erau necesari pentru a manevra barca, îşi ocupară locurile pentru a vîsli pînă la insulă. Numai o fată de nouăsprezece ani, Mamzell Ross, din trupa teatrală a lui Herr Soerensen, făcu tuturor cunoscută hotă- rîrea sa de a rămîne la bord, cedînd cu un nobil curaj feminin locul ei în barcă unuia din marinarii răniţi.

Intenţia era ca secundul să revină cu barca la vas pentru a-i aduce pe mal şi pe restul rămaşilor la bord. Dar, în timpul acostării pe insulă, fragila ambarcaţiune a fost complet dezmembrată. Ocupanţii ei au ajuns cu bine pe ţărm, însă acum le era cu neputinţă să mai ia legătura cu vasul, pe care cei de pe mal îl zăreau doar cînd şi cînd prin pînza de apă şi zăpadă. Curînd cei de pe insulă aveau să observe că un val săltase nava pe patul de stînci şi nu puteau presupune decît că acesteia îi sunase ceasul de pe urmă.

Şi oamenii rămaşi la bord îşi dădeau seama de pericolul iminent ca vasul să ia apă şi să se scufunde rapid. Cei zece membri ai echipajului lăsaţi în urmă fură aproape cuprinşi de panică şi

erau pe punctul de a renunţa la lupta cu furiile naturii. Ca o ultimă posibilitate de a-şi salva vieţile s-au gîndit s-o îndrepte pe *Sofie Hosewinckel* pe direcţia vîntului şi să ajungă astfel mai aproape de mal. După toate probabilităţile şi în bezna deasă a nopţii, o asemenea manevră ar fi însemnat pierderea totală a navei.

în această clipă anume, ca la porunca unor puteri supreme, Mamzell Ross, o femeie singură pe un vapor în voia valurilor, prin extraordinara sa neînfricare, a sădit curajul în piepturile echipajului. Această fată de tot tînără a coborît mai întîi în sala maşinilor şi i-a convins pe primul mecanic şi pe foehişti să dea din nou presiune maximă motoarelor. Apoi cu mîna ei a ajutat la operaţiunea periculoasă de repunere a pompelor în funcţiune, iar, după această reuşită, în timp oe vaporul a stat pus din pană sub valuri, luînd tot mai mult apă cu fiecare ceas, ea a rămas toată noaptea neobosită lîngă timonierii carturilor succesive.

înţelegem că spiritul de neînvins al unei tinere fete a putut, în ceasul deznădejdii, domina şi fortifica mate- loţii noştri în lupta lor cu marea. Dar este aproape de neconceput că o femeie la o vîrstă atît de fragedă şi absolut neîncercată în viaţa marinărească, a fost capabilă a face dovada unei asemenea forţe; Aici un tînăr marinar, Ferdinand Skaeret pe numele său, merită de asemenea o menţiune aparte. încă din prima clipă el a stat umăr lîngă umăr cu Mamzell Ross şi, pe toată du- rata încleştării nocturne, a executat întocmai ordinele ei. Peste urletul furtunii fata a putut fi adesea auzită strigîndu-i cu putere numele.

Către primele ore ale zilei de joi, 13 martie, furtuna s-a domolit întrucîtva. în zori echipajul a reuşit s-o conducă pe *Sofie Hosewinckel* prin fiordul Christianssand şi, tocmai cînd era aproape scufundată, s-o facă să eşueze aproape de insula Odder, de unde poate fi salvată de pe mal fără dificultate. Iar, în momentul cînd paginile de faţă intră sub teasc, proprietarul navei, onorabilul

nostru concitadin Jochum Hosewinkel, într-un glas cu soţiile şi mamele bunilor noştri mateloţi, va fi mulţumind din adîncul sufletului, după Dumnezeu, tinerei eroine care a izbutit să-i salveze vasul.

VII. *Pentru bravură*

în timpul dramaticei nopţi descrise de *Gazeta de Christianssand,* luminile au stat aprinse în toate camerele de la etajul întîi al impunătoarei case galbene de lemn din piaţa cea mare a oraşului, unde locuia armatorul Jochum Hosewinckel.

Armatorul se plimba încoace şi încolo prin camere, se oprea, asculta huietul furtunii şi umbla mai departe. Gîndurile sale însoţeau vapoarele ce le avea în larg în acea noapte, dar mai cu seamă pe *Sofie Hosewinckel,* aflată pe drum de la Arendai. Vasul purta numele surorii sale celei mai dragi, care murise cu multă vreme în urmă, la vîrsta de nouăsprezece ani. Spre dimineaţă adormi în scaunul bunicului său, lîngă masă, iar, cînd se trezi, fu convins că vaporul se dusese la fund şi că era pierdut pentru totdeauna.

în acea clipă intră fiul său Arndt, ale cărui camere se aflau într-o aripă laterală a casei, cu părul şi pelerina albe de zăpadă ; venea direct din port şi-i spuse tatălui său că *Sofie Hosewinckel* era salvată şi se găsea undeva pe lîngă insula Odder. Un pescar adusese vestea în zori. Jochum Hosewinckel îşi lăsă capul peste mîinile împreunate pe masă şi plînse.

Amdt îi povesti apoi în ce împrejurări avusese loc salvarea vasului. Atunci bucuria armatorului fu atît de mare încît simţi nevoia să comenteze evenimentul cu fraţii săi întru trafic maritim. Luă braţul fiului său şi merseră împreună până în port, iar din port prin tot oraşul. Pretutindeni vestea era primită cu mirare şi bucurie, se evocau iarăşi de

fiecare dată amănuntele şi pahar după pahar se închina pentru vasul salvat şi în sănătatea lui Mamzell Ross. După noaptea nesfîrşită de frămîntări, Jochum Hosewinckel îşi simţea acum şi inima şi capul atît de uşoare, cum de mulţi ani nu le mai simţise. Trimise vorbă soţiei sale acasă că o vor lua în locuinţa lor pe nobila fată cînd va sosi în oraş, drept care ea să pregătească odaia ce fusese cîndva a lui Sofie.

Tîrziu, după-amiaza, cînd o barcă pescărească de pe insula Odder, care îi aducea pe naufragiaţi, acostă în port, jumătate din oraşul Christianssand era de faţă. Oamenii îl salutau pe armator cu chipuri fericite ; o împrejurare specială, o tradiţie sau o legendă din familia lui Jochum Hosewinckel adăuga parcă un aer de pietate acestor saluturi.

Era o seară agitată şi tumultuoasă. Nu mai ningea, cerul era întunecat şi numai de-a lungul orizontului se întindea o geană de lumină. Cînd soarele apuse, un reflex ciudat, arămiu, se răsfrînse în apele neliniştite, înflăcă- rînd figurile oamenilor de pe chei.

Barca a fost primită cu acele urale pe care o naţiune de marinari ştie să le înalţe eroilor mării. Toţi ochii erau în căutarea fetei care o salvase pe *Sofie Hosewinckel* şi care, în imaginaţia oamenilor, trebuia să aibă înfăţişarea unui înger. N-au recunoscut-o imediat căci Malli îşi schimase hainele ude cu un jerseu, pantaloni şi cizme pescăreşti, iar în această îmbrăcăminte, prea mare pentru ea, arăta ca un mus de pe un vapor. Timp de cîteva secunde mulţimea fu cuprinsă de teamă şi dezamăgire. Dar un bărbat vînjos din barcă o ridică în sus pe fată şi strigă spre cei de pe mal :

— Iată comoara noastră !

în momentul cînd îngerul fu dezvăluit sub înfăţişarea unui tînăr marinar, asemeni lor, tuturor celor de faţă, o sută de inimi se topiră ca la o singură comandă. Un formidabil strigăt de bucurie izbucni din toate piepturile, se fluturau prin aer caschetele şi întreaga adunare începu să rîdă către

barcă. Nu puţini plîngeau însă în acelaşi timp.

In clipa cînd fu ridicată, fata îşi pierdu şapca marinărească, iar părul despletit şi tot numai zulufi din cauza apei sărate şi a zăpezii părea, la lumina soarelui de seară, un nimb în jurul capului ei. Cum era nesigură pe picioare, un tînăr o luă în braţe şi pomi cu ea printre oameni. Era Arndt Hosewinckel. Malli îl privi drept în faţă şi se gîndi că nu văzuse încă niciodată chip omenesc mai frumos. O privi şi el la rîndul său ; era foarte palidă, avea cearcăne vineţii sub ochi, iar gura îi tremura. li simţea trupul prin hainele aspre lipit de al său, o şuviţă de păr se rătăci printre buzele sale ; avea un gust sărat; părea că însăşi marea îi aruncase în braţe această fată.

O clipă nu-şi dădu seama ce era cu masa neagră de oameni din faţa ei ; ochii albaştri, larg deschişi, căutară privirea lui Amdt. în secunda următoare îşi auzi numele strigat cu atîta putere încît aerul vibră de rezonanţă. Atunci se dărui cu totul — cu obrajii îmbujoraţi de un val de sînge, cu o privire atotcuprinzătoare, deşi încă ameţită şi cu o singură mişcare — mulţimii din jur, la fel de fericită şi nebună de bucurie ca şi mulţimea însăşi. Amdt îi ţinea chipul radios aproape de al său ; îi dădu o sărutare.

Oamenii făcură loc armatorului care, cu capul descoperit şi cu o voce puternică, adînc mişcată, adresă cîteva cuvinte fetei şi adunării. Arndt o păzi apoi, rîzînd, să nu fie îmbrăţişată de tot Christianssand-ul. Cînd mulţimea înţelese că proprietarul vasului salvat o duce pe fată la casa lui, îi însoţiră cu aclamaţii pînă la poartă.

Tînărul Ferdinand, marinarul care, în imaginaţia oamenilor, o secondase pe fată ca un erou al acestei mari drame încheiate cu bine, avea o căsuţă în oraş, unde locuia împreună cu mama sa văduvă. A fost şi el purtat pînă acasă pe umeri.

Ceva mai tîrziu în aceeaşi seară şi ceilalţi naufragiaţi, care ajunseseră cu bine pe insulă, au fost aduşi în oraş, încît oamenii au avut prilejul să

rămînă mai departe într-o stare de spirit sărbătorească. Herr Soerensen intui cu iuţeala fulgerului situaţia. Nu se mai gîndea la propriile sale suferinţe, ci radia în lumina răspîndită de aureola discipolei sale ; prin atitudinea sa hotărîtă şi autoritară sublinia că el o crease şi că lui îi aparţinea. în rest, nimic nu-i era prea limpede şi mai cu seamă nu ştia ce-a rămas în picioare şi ce stă cu capu-n jos pe lumea asta. în cursul dimineţii răguşise foarte tare ; acum însă îşi pierdu vocea cu totul, drept care îşi petrecu primele cîteva zile de după naufragiu cu gîtul învelit în multe eşarfe de lînă, fără a scoate o vorbă. Prin oraş umbla zvonul că, în timpul furtunii, de grija pericolului în care se găsea Mamzell Ross, îi albise părul. Adevărul este că peruca sa castanie îi fusese smulsă de valuri pe cînd se afla în barca de salvare. îndura această pierdere cu un nobil calm, conştient că, în schimbul unei posesiuni vremelnice, cîştigase o experienţă eternă, dar şi că pierderea va fi acoperită cînd bătrînul său cufăr de voiaj avea să fie adus pe mal.

Curînd şi ceilalţi membri ai trupei au pus piciorul pe ţărm, palizi şi doar pe jumătate conştienţi, dar fiecare în parte mîndru şi neînfricat. în barcă, Mamzell Ihlen îşi lăsase părul ei lung şi negru s-o acopere ca o pelerină. Blondul june prim al trupei a scris chiar a doua zi după ce fuseseră salvaţi o *Odă către vintul de nord,* care i-a fost primită de ziarul local ; cititorii acestuia, mai cunoscători într-ale vremii, şi-au dat seama că unui poet nu i se poate cere să cunoască la fel de bine şi prozodia şi punctele cardinale.

Cel puţin deocamdată spectacolele trebuiau amînate. Dar, în cursul săptămînii, ca un fel de aperitiv, cîţiva dintre actori au prezentat fragmente ale piesei în foaierul mic de la hotelul Harmonien. în aceste împrejurări speciale şi emoţionante proprietarul hotelului îngădui mărinimos trupei să locuiască la un preţ mai redus. Iar, cînd s-a aflat că decorurile şi costumele de la

bordul lui *Sofie Hosewinckel* fuseseră stricate de apa sărată a mării, s-a deschis o colectă publică în folosul victimelor. Colecta a adus un cîştig frumos şi Herr Soerensen, mut şi înţepenit în pat cum era, nu putu să nu se gîndească totuşi la preţuirea publicului pentru strădaniile unui artist în artă şi respectiv în viaţă.

Casa impunătoare din piaţa cea mare a oraşului îşi deschisese uşile pentru Malli şi le închisese în urma ei, în semn de generoasă recunoştinţă pornită din adîncul
inimii faţă de tînără singură pe lume care îşi riscase viaţa pentru a salva unul din vapoarele stăpînilor.

La oamenii care trăiesc lîngă şi de pe urma mării, realitatea şi fantezia se împletesc într-un mod straniu, în primele zile de după sosirea fetei, chipurile celor din casă păreau cuprinse de o anumită groază cînd se întorceau către ea. Nici unul n-ar fi putut spune dacă marea, acea forţă supremă omniprezentă şi veşnic de nepătruns, îi dăduse cu adevărat drumul din strînsoarea ei. Nu cumva oare un val înalt, din cele ce ridieau pe crestele lor vasele ancorate în port, avea s-o ia cu el spre larg, astfel că atunci cînd o vor căuta în camera ei să găsească odaia goală, doar cu o dîră întunecată de apă şi alge rămasă pe podea, asemeni dîrelor lăsate în urma lor de duhurile mării ? După cîteva zile, totuşi, casa se linişti în privinţa ei. Devenise acum un simbol al casei : o jumătate din ea era *Sofie Hosewinckel,* care fusese prinsă de furtună în larg, cealaltă jumătate însăşi tînără Sofie Hosewinckel, ce înflorise cîndva în acele camere.

în viaţa ei Malli încă nu intrase într-o casă atît de minunată. Privea la candelabrele de cristal ce atîrnau din plafon, la perdelele de dantelă, la portretele de familie înrămate în aur de pe pereţi şi la vasele din lemn de camfor şi i se părea că trebuie să facă o reverenţă' fiecăruia din ele în parte. Iar în această casă ea era tratată cu toată

consideraţia ; i se aduceau prăjiturile şi cafeaua la pat şi avea lîngă chiuvetă un săpun cu aromă de violete.

Timiditatea n-o părăsise încă şi nu găsea prea multe de spus. Despre fapta sa eroică n-a povestit decît atît cît a fost necesar ca să răspundă la întrebările celorlalţi. în schimb era fericită ; umbla şi zîmbea înconjurată de zîmbete. Simţi că, a doua zi chiar după sosirea ei, casa constatase cu surprindere că era frumoasă. Pătrunsese în ea palidă, murdară şi urît îmbrăcată ; în braţele acestei case însă descoperea singură în oglindă cum se face pe zi ce trece tot mai frumoasă. Bătrînă casă mai zîmbea şi la gîndul că o crezuse urîtă, cînd ea de fapt era o fată atît de dulce. Şi astfel, cu îngăduinţa casei, Malli mai îndrăzni un pas şi începu să privească în jur la oamenii ce trăiau în ea.

Cel mai bine se simţea în compania bătrînului armator. I se părea că, tocmeli pentru că îşi dorise atîta vreme un tată, acum îi plăcea să fie printre bărbaţi şi simţea că, prin postura, privirile şi prin glasul ei, le putea dărui foarte mult. Cu doamna casei era mai ruşinoasă. Doamna Hosewinckel era o persoană impunătoare şi purta o rochie de mătase neagră, cu un lanţ de aur pe piept. Avea o faţă mare, cu nuanţe delicate de alb şi roz şi Malli se gîndi că semăna cu regina Thora din *Axei şi Valborg. ** Doamna Hosewinckel nu vorbea mult, însă, deşi regina Thora din tragedie spune doar un singur vers, pe care i-1 adresează fiului ei : „Să te ierte Dumnezeu !“, publicul ştie totuşi că e o fiinţă bună şi plină de măreţie şi că doreşte numai binele personajelor nobile. Despre Arndt, fiul casei, Malli ştia sau îşi amintea că i se păruse minunat de frumos la chip cînd o ridicase din barcă s-o ducă pe mal.

VIII. *Casa din piaţa cea mare*

Jochum Hosewinckel şi soţia sa erau oameni cu frica lui Dumnezeu ; casa lor era cea mai respectabilă, din oraş şi cea mai generoasă cu nevoiaşii. Se cununaseră de tineri şi trăiseră în paoe şi fericire, dar multă vreme căsnicia lor fusese fără copii. Dăinuia în familia Hosewinckel o tradiţie, şi anume că, dacă aduceai închinările tale Providenţei duminica la biserică şi zilnic în rugăciunile de dimineaţa şi de seara, nu te puteai înghesui pe de altă parte mereu cu doleanţe proprii. Numai prin- tr-o viaţă strictă şi plină de virtuţi se impusese această pereche, împreună cu marea ei dorinţă, atenţiei Atotputernicului. Dincolo de tăcerea lor se ascundea însă o nedumerire tulburătoare : nu-Şi făcea Atotputernicul rău în acest caz chiar cu mîna Sa ? Optsprezece ani după

♦ Tragedie de Adam Oehlenschlăger. Vezi nota de la pag. 483. (N. t.) cununie, rugăciunea lor niciodată exprimată fu auzită şi aduseră pe lume un fiu. Cită recunoştinţă se simţeau acum liberi să arate în mod deschis ! La botezul copilului s-au făcut mari donaţii ce purtau numele lui Amdt Jochumsen Hosewinckel. De atunci înainte casa oferi generoasa ei ospitalitate orişicui.

Dar, pe măsură ce anii treceau, armatorul şi soţia sa deveniră tot mai îngrijoraţi de soarta lor atît de norocoasă.

Găci, încă de la o yîrstă fragedă, fiul lor se dovedea atît de frumos încît oamenii rămîneau înmărmuriţi şi ca loviţi de muţenie cînd îl vedeau. Iar, pe măsură ce creştea, se făcea inteligent, prindea totul repede, se arăta neînfricat şi nobil, era mult deasupra altor băieţi. Cînd, în anii tinereţii, a fost trimis la Liibeck şi Amsterdam să înveţe cum se conduce o linie maritimă, oriunde ajunse, îşi câştigă, datorită gîndirii sale limpezi, firii plăcute şi purtării sale demne, încrederea şi afecţiunea celor puşi să-i călăuzească paşii cu autoritatea lor. La vîrsta de douăzeci şi unu de ani ajunse partenerul tatălui său în fruntea campaniei de navigaţie, vădind o pricepere cu totul deosebită

în privinţa vaselor şî a comerţului pe mare. Pe tot ce punea el mina ieşea bine şi atît marinarii cît şi funcţionarii companiei erau bucuroşi să lucreze sub conducerea lui. Avea o pasiune aparte pentru muzică şi cînta el însuşi bine din gură sau din vreun instrument.

În ultimii ani însă o umbră plutea din cînd în cînd peste fericirea părinţilor săi : Amdt Hosewinckel nu părea să aibă vreun gînd de însurătoare. în familia lor destui membri muriseră tineri şi necăsătoriţi, ca şi cum ar fi fost prea buni sau prea delicaţi pentru a-şi amesteca firea lor cu firea lumii. Tot aşa avea să se întîmple oare şi cu ultimul copil din familie, cel născut tîrziu, dar atît de drag ? Bătrînii însă nu aveau de gînd să se lase copleşiţi fără rost de grijă. La urma urmelor, fiul lor era onorabil, cinstit şi cavaler cu toate fetele din 6hris- tianssand ; putea, oricînd dorea, alege dintre ele după pofta inimii.

Toţi cei care-1 priveau acum, cu o plăcere profundă şi inconştientă, pe Amdt Hosewinckel îşi lăsau ochii să zăbovească asupra frumuseţii, forţei şi farmecului făpturii sale, asupra perfecţiunii deosebite a trăsăturilor şi asupra expresiei chipului său, totodată sincer şi meditativ şi se gîndeau că acest tînăr din Christianssand primise încă din leagăn tot ceea ce-şi poate dori şi aproape mai mult decît poate duce lesne o fiinţă omenească.

Şi încă fusese dăruit cu şi mai mult decît aveau ei ştiinţă. Era deschis, dar şi chibzuit din fire şi trecuse prin ceva experienţă la viaţa lui.

Cînd Arndt era de cincisprezece ani, o fată de pescar din Vatne, pe nume Guro, intrase slujnică în casa părinţilor săi. Nu avea mai multi ani decît fiul lor, însă băiatul cel chipeş, căruia bogăţia şi admiraţia oamenilor îi încununau fruntea ca un nimb, trezise o pasiune puternică şi irezistibilă în pieptul acelei fete pe jumătate sălbatică. N-a fost în stare să-şi ascundă pasiunea faţă de el; deveniră amanţi înainte chiar de a-şi da seama. El era atît de tînăr încît nu simţea nici o vină. Nu se temuse

niciodată în viaţa lui şi nici nu avusese vreun motiv să se teamă că lucrurile ce le dorea în modul cel mai firesc ar putea fi în contradicţie cu purtarea nobilă sau cu gîndirea curată. O tandreţe şi o dorinţă necunoscute pînă atunci, un joc cu atît mai plăcut cu cît era tainic, se ţesură între el şi Guro. îşi zîmbeau unul altuia ; ţineau din adîncul inimilor unul la celălalt. Despre tatăl şi mama sa — cît mai apuca să se gîndească în acea vreme la ei — băiatul îşi spunea : „Tot n-ar înţelege*. Erau cu mulţi ani mai bătrîni ca el; atît cît îi cunoscuse, faţă de preaplinul său de energie şi hotărîre, îi apăruseră ca nişte oameni aşezaţi. Nu reuşea să-i treacă prin minte că acelaşi joc poate îl jucaseră şi ei vreodată.

Povestea tainică de dragoste din casa armatorului a durat şase săptămîni. Apoi, într-o noapte de primăvară, Guro se azvîrli de gîtul tînărului ei iubit şi exclamă într-un vîrtej de lacrimi :

— Sînt o fiinţă pierdută fiindcă te-am întîlnit şi te-am privit, Amdt!

în zori nu mai era de găsit nicăieri şi după două zile trupul ei plutea pe apa fiordului.

Arndt o văzu din nou pe Guro cînd a fost adusă în casă, albă, rece ca gheaţa, cu şiroaie de apă sărată curgîndu-i din haine şi' din păr. Motivul gestului’ său disperat avea să fie în curînd cunoscut : Guro rămăsese grea. Timp de trei zile băiatul a crezut că el fusese cauza nefericirii şi morţii tinerei fete. însă după aceea au venit părinţii să-i aducă trupul înapoi în satul ei şi casa a aflat că necazul fetei începuse mai înainte de a fi primită în slujbă. Avea un iubit la Vatne ; acesta o părăsise, dar, între timp, gîndindu-se mai bine, o căutase în două rînduri la oraş, cerînd-o de soţie. însă Guro nu mai voia să ştie acum nimic de el. Stăpînul şi stăpîna casei fură îngroziţi de povestea sumbră şi tragică ce se desfă- şurase sub acoperişul lor. Deşi n-ar fi vrut să vorbească de ea în faţa fiului lor, îşi dădură seama că n-aveau încotro, ba mai mult, că

era de datoria lor să-i spună adevărul pe scurt, neuitînd să adauge cîteva cuvinte solemne despre răsplata păcatului.

Acest adevăr, pe care Amdt îl află de pe buzele părinţilor săi, îi spulberă vinovăţia. Dar în acelaşi timp parcă i-ar fi spulberat şi tot restul, astfel încît se trezi cu sufletul gol. Nu-i rămăsese decît un dor care, zile de-a rîndul, îi secătui inima, un dor mai puţin după fată sau după fericirea ce i-o dăruise aceasta, eît mai mult după credinţa lui în ea şi în fericire. I se dezvăluise o anume bucurie a vieţii, ce-i dovedise că aceasta există aievea, pentru ca imediat după aceea să se renege şi să-i dovedească, dimpotrivă, că nu existase niciodată. Dar cuvintele de adio ale lui Guro îi sunau în urechi ca o profeţie sumbră că pînă şi pentru cei cărora el le dorea numai binele era o nenorocire să-1 întâlnească şi să-1 privească. „Sînt o fiinţă pierdută fiindcă te-am întîlnit şi te-am privit !“, se căinase ea cu obrazul scăldat în lacrimi lipit de al lui. Toate aceste evenimente se întâmplaseră în viaţa sa doar în decursul cîtorva luni şi fără ca vreun suflet omenesc să ştie ce-i cu el. Şi astfel copilul crescut cu atîta blîndeţe ajunse să simtă că cea mai mare parte a lucrurilor ce meritau ştiute pe lume el le aflase într-o stare de izolare totală.

Au trecut doisprezece ani. De atunci privise întruna în jurul lui la ce se întîmplă în lume şi întâlnise mulţi oameni şi împrejurări diverse. îşi făcuse prieteni în multe ţări şi cunoscuse fete la fel de frumoase şi devotate ca şi fata pescarului din Vatne. Nu se mai gîndea la ea şi abia dacă îşi amintea cum se întâmplase prima oară cînd a preferat să se ţină departe de oameni, pentru oa, datorită lor, să nu ajungă definitiv pierdut.

IX. *Un bal la Christianssand*

Doamnele şi domnii din lumea bună a oraşului tot veneau acum la casa din piaţa cea mare pentru a o vedea şi a o felicita pe Mamzell Ross. Aşa au căzut de acord între ei să organizeze în onoarea fetei un bal în sala festivă de la Harmonien. Pînă atunci Malli umblase prin casa cea bogată în singura ei rochie, de un aspect tare modest, dar nu se sinchisise defel ; rochie de bal nici nu avusese ea vreodată. însă, pentru acel bal, doamna Hosewinckel îşi chemă croitoreasa ca să facă în mare grabă o rochie de tul cu volane şi eşarfă înnodată pentru tînără invitată a casei. în seara balului, bătrîna doamnă rămase surprinsă văzînd cu cîtă uşurinţă şi prestanţă purta fata cusătoresei toaleta ei atît de elegantă şi stătu o clipă să se întrebe dacă nu cumva greşeau şi ea şi restul oraşului cînd tratau această făptură, ce săvîrşise o faptă de eroism, ca pe o jucărie. Toate grijile ei nu aveau însă nici un temei. Atîta prinos de atenţie ar fi sucit minţile altei fete, numai că, în situaţia de faţă, această tînără accepta anume să fie tratată ca o jucărie şi reuşea totodată să trateze — la rîndul său — întregul oraş, cu portul, străzile, primăria şi locuitorii lui, ca pe propria ei jucărie.

Astfel că Malli s-a dus la bal, dar nu s-a putut bucura pe de-a-ntregul de el, pentru că nu învăţase niciodată să danseze. Una din doamnele membre ale eomitetului de organizare o rugă în schimb să le cînte ceva. Malli se învoi bucuroasă şi toată lumea îi ascultă cu plăcere vocea limpede şi clară, iar domnii în vîrstă de la mesele de cărţi ridicară paharele închinînd către ea cînd le cîntă un refren marinăresc pe care-1 ştia încă din copilărie. O tînăra propuse apoi să le cânte ceva pe care să se poată dansa. Malli se gîndi puţin şi, ca o pasăre într-un pom, începu, cu o plăcere multă vreme ascunsă ce izbucnea deodată la lumină, cîntecul ei, cîntecul lui Ariei :

Spre-auriul ţărm veniţi, Miinile vă-
nlănţuiţi; Vă plecaţi, vă sărutaţi,
Valurile-astîmpăraţi; Bateţi pasul

binişor, Iar voi, silfi, cîntaţi în cor.
§§§

X. *Schimb de vizite*

Malli dori să-1 viziteze ,pe Herr Soerensen, care bolea, şi Amdt Hosewinckel veni cu ea să-i arate drumul pînă la hotel şi să adreseze omagiile sale omului care, împreună cu fata, îndurase potrivnicia mării la bordul vasului *Sofie Hosenwinckel.*

Herr Soerensen, se ridicase din pat şi stătea aeum într-un fotoliu, dar vocea tot nu şi-o recăpătase. Relaţiile dintre bătrînul actor şi fată erau atît de mult condiţionate de scenă încît, după ce se adaptă ia situaţie, Malli transformă pe dată întreaga întîlnire într-o panto- mimă, ca şi cum bătrînul ei profesor, pentru că-şi pierduse vocea, trebuia neapărat să fi şi surzit. Magistrul şi eleva se luminară unul în prezenţa celuilalt şi Malli înţelese dintr-o privire că frumuseţea lui Amdt îl impresiona puternic şi îl emoţiona pe bătrînul director de trupă, care gîndea : „He-hei, numai deaş avea eu un june prim ca băiatul ăsta !“ Nu ştia însă că, în acelaşi timp, el se minuna de apariţia ei şi se întreba : „Cum se face oare că sînul acestei fete s-a rotunjit aşa de frumos într-un răstimp atît de scurt ?“ Toate mişcările îi erau rotunjite şi molcome, în vreme ce, prin pantomima ei, fata îi arăta cu cîtă drăgălăşenie fusese înconjurată de cînd se aflau amîndoi sub acelaşi acoperiş.

Veni însă şi momentul ca ea şi Arndt să-şi ia la revedere de la bătrînul actor ; Herr Soerensen îi apucă mîna, i-o ţinu cît putu de strîns şi îi şopti slab, sau mai bine îi şuieră cu multă dificultate la ureche :

— Ce mult o să-ţi duc dorul, Ariei ! **********

La aceste cuvinte Malli îşi redobîndi la rîndul ei

********** *Furtuna,* V, 1. (N. t.)

glasul.

— Şi eu dumitale ! — hohoti ea, fără să-şi aducă însă aminte că nu fusese nici o clipă vorba de vreo despărţire.

Herr Soerensen rămase singur, iar cîteva zile tulburarea şi emoţia nu-1 slăbiră. îşi dăduse seama, ori înţelesese din cîte o ochire fugară, atitudinea tinerei sale pupile şi era impresionat de ea. Iată o lucrare măreaţă : lumea întreagă, viaţa obişnuită de zi cu zi urca pe scenă şi se contopea-cu ea. Facă-se voia ta, William Shakespeare, precum pe scenă tot aşa şi-n salon ! Dar iată că aici, în realitatea imediată, Arielul pe care-1 crease el îşi desfăcea aripile şi se înălţa în văzduh sub propriii lui ochi. Deodată, în mod ciudat, îşi aminti cum odinioară, cuprins de exuberanţa sufletului său de actor tînăr, visase el însuşi o asemenea apoteoză. Şi tot acum i se întîmplă în primele două sau trei nopţi după vizita lui Malli, ca în visele sale obişnuite, care-1 găseau în patul îngust al camerei de hotel, să i se alăture fetei în marea ei aventură, o dată în rolul socrului Prospero în vizită la regele şi regina Neapolelui, iar altă dată ca bufon în casa Hosewinckel. Dar, cînd se trezea din nou, gonea asemenea gînduri de la el. în cursul lungii sale vieţi dobîndise experienţă şi perspicacitate, iar pentru orice om cu experienţă şi cu perspicacitate, în general pentru oricine, afară de o tînără actriţă îndrăgostită, încercarea de a urca viaţa de zi cu zi pe scenă apărea ca un paradox şi, în esenţa ei, ca un sacrilegiu. Căci era mai probabil ca viaţa de zi cu zi să tragă scena în jos, către ea, decît ca scena să reuşească s-o menţină la un nivel atît de ri-' dicat; întreaga ordine a lumii risca să ajungă astfel pînă la urmă un imens talmeş-balmeş.

Apoi medită că era pe cale de a-1 pierde pe Ariei şi că marea izbîndă a vieţii sale nu avea să se mai realizeze niciodată. Era mîhnit la gîndul acesta. De ce, se întreba el, fusese nevoie ca aoea hidoasă furtună dezlănţuită din fiordul Kvase să se năpustească în plină *Furtună* a lui Shakespeare ? E oare cu putinţă să o fi atras voinţa acelei

formidabile copile neînfricate şi cu atîta forţă de caracter ?

De îndată ce bătrînul regizor îşi redobîndi întrucâtva registrul modulat al vocii, se şi prezentă la locuinţa armatorului spre a întoarce vizita. îşi cumpărase pentru această ocazie o pereche de mănuşi de culoarea lavandei, ce contrastau frapant cu vechiul său frac şi cu ţilindrul uzat, în schimb se armonizau cu alura şi cu tonul vocii sale. îşi alesese o atitudine atît de curtenitoare şi amabilă încît *Fru* Hosewinckel, care nu era obişnuită ca un om de lume să fie cotropit de atâta modestie, aproape că se ruşină. Făcea la fiecare minut cîte o reverenţă şi nu obosea să laude întruna tot ce vedea în casă. Dacă îi scăpa fie şi un singur obiect, se grăbea imediat să-şi repare neglijenţa, de parcă ar fi vrut să aducă pînă şi oglinzilor înalte dintre geamuri sau vederii spre piaţa cea mare a oraşului umilele sale scuze pentru că fusese atît de uituc.

Exelama :

— Ilustre-obiecte-aveţi, şi minunate — ce bani or fi costat în Europa ! Şi ce comori din China şi din Indii ! O, candelabrele mă-ncîntă foarte — tablourile-n schimb sînt strălucite !

Herr Soerensen şi Malli rămaseră o clipă singuri în salon. Herr Soerensen duse un deget la buze, suflă o bezea către Malli şi proclamă solemn :

— Fetiţa mea, tu eşti favorita Doamnei Fortuna ! Cum Malli întoarse către el o privire limpede, însă fermă, îşi feri ochii, scoase o batistă verile de mătase din buzunarul hainei, îşi tamponă fruntea şi încheie, cu glasul coborît şi mai mult pentru sine decît pentru ea :

E leneş Pegasul meu, Se lasă pe tînjală ! De-acum însă şi eu L-oi trage de zăbală. (Nu-nghit eu leneveală.)

Cînd îşi luă din nou rămas bun cu o suită de plecăciuni uşoare, Malli nu se dezlipi de la fereastră, urmă- rindu-i silueta ce traversă mîndră piaţa, se făcu tot mai mică şi în cele din urmă

dispăru.

XI. *Povestea unei logodne*

Ideea sau eventualitatea că Malli, în loc să-şi continue călătoria cu Herr Soerensen şi trupa lui, s-ar putea să rămînă în oraş, ajungînd, cu timpul, să fie de-a lor, apăru mai întîi la oamenii care însoţiseră cu urale sosirea ei în port. Această idee sau eventualitate se mişca parcă după o spirală în comunitatea închisă a oraşului; inelele ei deveneau tot mai înguste pe măsură ce urcau, atît social cît şi sentimental. Cînd, în cele din urmă, ajunseră chiar la aoeia în jurul cărora gravita, tensiunea şi destinul atinseră amândouă apogeul.

într-o comunitate mică, unde nu se întîmplă mare lucru, de obicei se vorbeşte mult. Deci o logodnă e subiectul major al tuturor conversaţiilor şi discuţiilor şi, cu cît există dinainte un interes mai pronunţat faţă de persoanele despre care se bănuieşte că se vor logodi, cu atît dialogul e şi el mai viu. De aceea poate merită amintit că în acest caz anume s-a vorbit neobişnuit de puţin. Tot oraşul îl iubea pe Arndt Hosewinckel şi îl considera drept cea mai bună partidă ; Malli era eroina. Dar, în vreme ce aceştia doi erau tot mai apropiaţi, iar în mintea oamenilor deveniseră de-acum o singură fiinţă, părea că figurile lor scăpau oricărui fel de observaţie. Un suflu de înţelegere profundă străbătea oraşul, însă numele lor erau pronunţate mai puţin des ca înainte.

Oamenii simpli din oraş se bucurau la gîndul că Arndt Hosewinckel şi Mamzell Ross vor fi o familie. Era încă o dată încheierea fericită şi surprinzătoare, dar şi previzibilă, a vechiului basm în care Prinţul o ia de soţie pe Cenuşăreasă. Pentru o faptă măreaţă oraşul dăruia cu mărinimie tot ce avea mai bun de dăruit. Că frumoasa clădire galbenă din piaţa cea mare avea să-şi deschidă porţile unei nurori sărace, vlăstarul unui căpitan înecat, le bucura şi le emoţiona pe soţiile de

marinari, iar în bucuria lor nu era nici un fel de răutate faţă de armator şi doamna sa. Nu se spusese chiar în port că logodnica e o comoară ? în măsura în care întruchipa marea, de la care toţi îşi luau şi hrana, îşi primeau şi soarta, ea unea, tot ca şi marea, locuitorii de jos şi pe cei avuţi ai oraşului.

Ideea sau eventualitatea îşi urmă drumul său în spirală mai sus, către un cero mai înalt şi mai restrîns, pă- trunzînd în casele lumii alese. Aici bunul renume al lui Malli şovăi o zi sau două pe marginea abisului. Căci se născu întrebarea dacă eroina nu era de fapt o aventurieră care juca pe cartea admiraţiei şi recunoştinţei oraşului pentru a face o partidă mai bună decît ar fi îndreptăţit-o condiţia ei. Dar ceva din imaginea fetei însăşi înelină pe dată balanţa în favoarea ei. Bătrînii domni de la bal fură cei dintîi în a o achita. Soţiile lor, femei de treabă, ce adesea tremuraseră pentru corăbii şi echipaje, cercetară purtarea lui Malli în noaptea furtunii şi recunoscură că nimic din cele întîmplate atunci nu fusese făcut din calcul.

Se poate chiar ca fiecare din tinerele fiice de burghezi care dansaseră pe cîntecul lui Malli să-şi fi făcut socoteala că, dacă nici una din ele nu-1 putea avea pe Amdt Hosewinckel pentru ea, fata de pe vasul eşuat era singura în favoarea căreia era gata să renunţe cel mai uşor la el. Sau poate că aceste fete, care se cunoşteau între ele încă de pe vremea pieptănuţilor încovoiaţi şi a pantalonaşilor cu dantele, îşi cunoşteau prea bine şi neajunsurile. Despre una din frumoasele locului, cu deosebire admirată pentru piciorul ei mic, ştiau că-şi co- manda pantofii cu un număr şi mai mic, drept care făcuse noduri la picioare. Despre o altă făptură încîntătoare, ştiau că strălucitoarele ei cozi aurii nu creşteau, cu toată lungimea lor, din capul ei. Despre străină frumoasele fete ştiau că era săracă, prost îmbrăcată, prea mare pentru a fi elegantă şi mai aflaseră şi că nu ştia să danseze. Dar în purtarea acesteia peste măsură de modestă era atîta încredere şi atîta recunoaştere a frumuseţii ce

o înconjura că în prezenţa ei toată lumea se simţea mai frumoasă. Li se întîmplă de asemenea să-şi dea seama că fata venită de pe mare avea un rîs diferit de al lor. Acesta răsunase peste vuietul furtunii sau îl însoţise.

Ideea sau eventualitatea ajunse şi la casa din piaţa cea mare. înainte de a urca la etaj, ea îşi află un reazem în odaia servitorimii, unde fu privită ca fiind de cea mai mare însemnătate. Odaia servitorimii sfîrşi prin a o accepta pe Malli ; ea închise pe tăcute chiar un oerc în jurul posibilei viitoare doamne a casei, care avea doar o singură rochie şi trei schimburi şi cînta atît de frumos.

Ideea sau eventualitatea urcă apoi scările şi pătrunse în salonul cu tablouri de corăbii maiestuoase, umplîndu-1 de o tăcere încărcată. Ajunsese sus de tot; în această încăpere se afla însuşi viitorul.

Atmosfera din salon stătea pregătită sau în aşteptare, ca un instrument acordat anume pentru o melodie. Bătrînul stăpîn al casei trăia clipe de mare fericire şi o roşeaţă uşoară îi urcase în obraji ; purta gulere tari şi aducea în dar soţiei sale dantele, iar lui Malli bomboane. Odată cu salvarea miraculoasă a vasului său în noaptea furtunii, în viaţa lui atît de precis ordonată pătrunsese o adiere romantică şi eroică — un suflu de nelinişte, cântecul vîntului cînd umflă pînzele. Era cît se poate de nimerit ca el, viitorul socru, să fie pînă la urmă răscolit furtunos de o eroină. A-ţi dărui vieţii de fiecare zi entuziasmul tău pentru o faptă eroică putea trece drept un lucru periculos şi probabil că experimentatului armator nu i-ar fi căzut bine drept noră o eroină — să fi fost ea însăşi Fecioara din Orleans — a cărei vitejie să se fi consumat pe ţărm. Dar Malli îşi cucerise nimbul pe mare, în mijlocul valurilor sărate şi al hulei. în tinereţea lui, Jochum Hosewinckel naufragiase cu unul din vasele tatălui său. De aceea nu i-ar fi displăcut o noră în prezenţa căreia să se simtă iarăşi de optsprezece ani.

Doar originea neclară a lui Malli mai putea arunca o umbră asupra tinerei sale făpturi, cînd o vedeau umblînd prin casă. Dar, întrucît marea se dovedise o dată aliata fetei, se deduse de aici că între ele armonia era perfectă, iar Alexander Ross pierise în valuri ca un om de onoare. De altfel neînfricarea fiicei lui pe vasul *Sofie Hosewinckel* deveni, într-un fel aproape mistic, dovada acestui fapt. Jochum Hosewinckel îşi aminti de un comandant suedez pe nume Ross, prieten cu tatăl său, care şi acela fusese de origine scoţian şi în legătură cu care domnea un anumit mister. Poate că între comandantul suedez şi căpitanul dispărut era vreo rudenie şi aveau de-a face cu o familie de eroi.

Fru Wencke Hosewinckel, care fusese întotdeauna o femeie destul de puţin înclinată spre vorbărie, se mira în tăcere cît de repede păreau capabili toţi bărbaţii să-şi formuleze un punct de vedere în faţa evenimentelor vieţii. Privea la chipul fiului ei, îl asculta vorbind şi stătea în aşteptare.

Ideea sau eventualitatea îşi atinse în cele din urmă încheierea sau culmea cînd ajunse la cei doi tineri ce urmau să fie fericita pereche. îi luă pe amîndoi prin surprindere, ca o idee stranie, dar minunată dintr-o lume exterioară, pe care ei o uitaseră. Timp de câteva săptămâni trăiseră printre forţele nemuritoare. Acum însă, cînd şi lumea muritoare le dădea binecuvântarea sa, o primeau cu bucuria gândului că eternitatea avea să devină pentru ei viaţă de zi cu zi.

Pentru Malli era Încununarea şi desăvârşirea ascensiunii sale. Odată i se dăduseră aripi ; ele crescuseră în chip miraculos şi izbutiseră s-o poarte sus, tot mai sus, către această glorie inexprimabilă. Stătea pe o înălţime ameţitoare, dar se putea fără teamă arunca oriîncotro, căci orinde braţele lui Amdt stăteau gata s-o prindă şi s-o poarte ca pe un fulg. Acum avea să devină şi soţia lui, avea să-i poarte numele şi să împartă casa lui cu el, avea să fie

...făr-a scădea de loc, părtaşă Şi-a bogăţiei lui şi-a strălucirii...
////////////////////////////////////

Visase înainte, copleşită de emoţie s-o joace cândva pe Julieta, însă iată că viaţa îi oferea un rol comparabil cu cel al Julietei. Şi, pe deasupra, rămânea mai departe fata din Arendai care n-ar fi consimţit să fie prada orişicui !

Fericirea lui Amdt era de cu totul alt fel. Făgăduinţe vechi, pe care mintea sa le respinsese, acum se înfiripau din nou şi se vedeau împlinite. Lumea fusese neliniştită pentru el, haotică şi goală. Acum o fată îşi arunca privirile asupra ei şi, sub ochii acestei fete, lumea se închega, devenea un cosmos.

El fusese cel ce primise, în port, fata cea curajoasă şi fără un ban, care salvase una' din corăbiile casei sale. Această tînără era cea din urmă fiinţă pe care ar fi vrut s-o facă nefericită ; nu avea de gînd să ia chipul destinului ei. O sărutase atunci şi, pentru a compensa acel sărut, se ţinuse departe de ea la început în casa părinţilor săi. Dar într-o zi Malli îl privise cu ochi mari şi candizi şi atît de grăitori înelt îşi dădu seama că nici el, nici altcineva de pe lumea asta n-ar fi în stare s-o facă nefericită. Faptul i se păru tînărului celui bogat o glumă din partea Soartei ; o privi la rîndul său pe fată, se apropie de ea, îi vorbi. Şi iată că se trezise şi el cu un destin — limpede, generos, fără gînduri ascunse.

Da, era o eroină, o fată cu inimă de leu, cum se spunea pe la ei. Dar într-un fel cu totul diferit decît ştiau ei. N-avea nevoie să se teamă, căci, unde era ea, pericolul dispărea. Naufragii, dureri, nefericire mai existau. Dar naufragiile, durerile şi nefericirea arătau acum altfel, deveniseră dovada atotputerniciei şi milosteniei lui Dumnezeu.

---

†† *Romeo şi Julieta,* I, 3 în Shakespeare — *Opere,* vol. I, ESPLA, Bucureşti, 1955. Traducere de Şt. O. Iosif, revăzută de Al. Phi- lipplde. (N. t.)

Mai tîrziu, în cumpăna nopţii, văzu, în mod straniu, imaginea lui însuşi cum fusese înainte de venirea ei. Se gîndi : „Are puterea să învie şi rnorţii".

Chiar înainte de ivirea zorilor îi apăru şi imaginea lui Guro, la care nu se mai gîndise de mulţi ani. Şi îşi aminti că fuseseră prieteni amîndoi, fericiţi împreună, cuprinşi de dorinţă şi duioşie în nopţile de primăvară, în nopţi ca cea de faţă. Şi înţelese că, în acea ultimă noapte de primăvară, marea o luase la ea pe Guro într-o îmbrăţişare în care erau amestecate puterea şi iubirea, iertarea şi uitarea.

„Iar voi, silfi, cîntaţi în cor“, răsuna în jurul lui prin întunecimea casei.

Avem toate îndreptăţirile să bănuim că Arndt a ce- rut-o pe Malli de soţie în modul cel mai obişnuit cu putinţă şi că ea, tot ca o fată obişnuită, a spus „da“. întrebarea a fost însă pusă, iar răspunsul dat de parcă acestea două ar fi urmat să hotărască veşnica mîntuire atît a lui cit şi a ei.

Au stat aşa, îmbrăţişaţi strîns, purtaţi şi înălţaţi de acelaşi val. Dar de sărutat nu s-au sărutat; un sărut ar fi fost nepotrivit în acea clipă de eternitate.

Ceva mai tîrziu, cînd şedeau alături pe canapeaua din faţa ferestrei, ea îl întrebă cu voce joasă şi gravă :

— Eşti fericit ?

El îi răspunse încet :

— Sînt cu adevărat fericit. Dar tu nu fericirea eşti, Malli. Tu eşti viaţa. Nu eram sigur că viaţa mai e de aflat undeva pe lumea asta. Oamenii spun : „ E o chestiune de viaţă şi de moarte", iar eu îmi spun : „Ce chestiune măruntă". Mi se părea că ştiu totul despre orişice şi că sînt aducător de nenorocire. Azi, Malli, am devenit o enigmă pentru mine însumi şi un mesager al bucuriei către lume.

Curind după aceste cuvinte, ea lunecă la picioarele lui, iar cînd el vru s-o ridice, îl opri

încleştîndu-se cu amîndouă mîinile de genunchiul lui.

— Nu, lasă-mă să stau aici — spuse ea. Aici e locul cel mai- potrivit.

Chipul ei blind, iluminat şi pios iradia către el.

— Da — spuse ea foarte încet. Da. „Eu sînt învierea şi viaţa ; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi. Şi oricine trăieşte şi crede în Mine nu va muri în veac." ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

Arndt trebuia să plece în interesul firmei la Stavanger ; din cauza unui faliment neaşteptat se scosese la vînzare acolo un vapor. Porni la drum după cîteva zile, dis-de-dimineaţă.

Nu-şi închipuise cît de grea avea să fie despărţirea de Malli ; acum, în ultima clipă, trebuia să-şi ia inima-n dinţi să plece. Malli, din partea ei, luase uşor această despărţire de numai cîteva zile ; aproape simţea că avea nevoie să-şi tragă puţin sufletul. Doar la plecare, văzîn- du-1 cît de palid era, deveni şi ea la fel de palidă. Ceva îngrozitor i se putea întîmplă pe drum. Ar fi trebuit să-1 împiedice să plece, sau să-1 fi însoţit pentru a izgoni nenorocirea ce-1 pîndea. în dimineaţa răcoroasă de primăvară stătea pe treptele casei învăluită în şalul din Indiile Răsăritene ce-1 avea de la mama ei şi privea cabrioleta depărtîndu-se.

„Dumnezeule mare !“, se gîndi ea. „Dacă se întâmplă şi cu el ca şi cu Tata !? Dacă nu se mai întoarce niciodată ?!“

XII. *Ferdinand*

A doua zi după plecarea lui Amdt, două doamne din oraş îi făceau o vizită lui Fru Hosewinckel şi tocmai stăteau la o ceaşcă de cafea cînd Malli intră

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ *loan,* **11, 25—26. (N. t.)**

în cameră îmbrăcată în pelerină şi cu boneta pe cap, radioasă de fericire şi gata la rîndul ei de plecare. Fru Hosewinckel o întrebă unde merge, iar ea răspunse că se ducea să-1 vadă pe Ferdinand. Doamnele tăcură toate trei şi priviră una spre alta. Fru Hosewinckel se ridică de la locul său, veni spre Malli şi-i luă mîna într-ale ei.

— Fetiţa mea dragă — spuse ea — n-ai să-1 mai poţi vedea pe Ferdinand.

— De ce ? — întrebă mirată Malli.

— Bietul Ferdinand a murit — spuse Fru Hosewinckel.

— Ferdinand ! — strigă tare Malli.

— Da, săimanul şi bunul nostru Ferdinand — spuse Fru Hosewinckel.

— Ferdinand ! — strigă iar Malli.

— Asta a fost voia Domnului — spuse Fru Hosewinckel.

— Ferdinand ! — mai strigă Malli şi a treia oară, ca pentru sine.

Cele două doamne din oraş îşi mărturisiră la rîndul lor părerea de rău şi se porniră să povestească în amănunt ce păţise Ferdinand. în noaptea furtunii fusese lovit, pe vasul *Sofie Hosewinckel,* de o bucată ruptă din braţul vergii, care îi provocase leziuni interne serioase. Acestea la început nu păreau a fi prea grave, dar ieri murise.

— Deci, pînă la urmă — spuse una din doamne — tot furtuna l-a omorît pe bietul băiat.

— Furtuna ! ■— exclamă Malli. Furtuna ! Cum vă puteţi închipui una ca asta ? Trebuie să mă duc la el. Şi o să vedeţi că n-aveţi deloc dreptate !

— Din păcate, e în afară de orice îndoială — spuse cealaltă doamnă. Şi ce familie necăjită are. Cum o să se descurce biata maică-sa acum ? Nu, Mamzell Ross, nu mai e nici o îndoială.

Malli rămase un moment pe gînduri.

— Ba da — izbucni ea apoi cu putere. Ştiţi că doar a stat cu mine pe punte ! Am fost toată noaptea împreună. Dimineaţa, în coliba

pescărească, el m-a ajutat să-mi schimb hainele. Şi doar aţi văzut cu ochii dumneavoastră — continuă ea, întorcîndu-se cu faţa către doamne — că am ajuns împreună pe mal, în aceeaşi barcă. Nu, Ferdinand n-a murit !

Tăcu din nou.

— Trebuie să mă duc la el imediat ! — strigă. Doamne ! Cînd mă gîndesc că nu m-am dus mai devreme !

Doamnele nu ştiau cum să reacţioneze la această agitaţie febrilă şi tulburată, încît tăcură şi o lăsară pe fată să se ducă unde-i era voia.

Malli ajunse la casa lui Ferdinand tocmai cînd tînărul marinar era aşezat în coşciug. Mama lui, fraţiorii şi surioarele şi cîteva rude care veniseră să le ajute se aflau de faţă şi, îmbrăcaţi în hainele lor negre, umpleau odăiţa întunecoasă. îi făcură toţi loc fetei, iar mama mortului îi dădu bineţe, o luă de mînă şi o conduse să-1 vadă pe Ferdinand pentru ultima oară.

Malli alergase pe stradă ca un uragan şi gîfîia de efort; acum rămăsese însă de parcă ar fi fost de piatră. Chipul tînăr al lui Ferdinand odihnind pe pernă arăta împăcat, ca al unui om care doarme. Suferinţa şi agonia trecuseră peste el şi se retrăseseră apoi, lăsând în urmă un fel de experienţă solemnă şi profundă. Malli nu mai văzuse pînă atunci un cadavru ; nici pe Ferdinand nu-1 văzuse încă atît de liniştit.

La venirea ei străinii din cameră tocmai se pregăteau să plece ; acum îşi luară rămas bun de la ea şi-i strînseră mîna unul cite unul, cu ochii larg deschişi şi trişti. Mama lui Ferdinand îi conduse afară ; Malli era acum singură cu el.

Căzu în genunchi lîngă sicriu.

— Ferdinand ! — îl chemă ea încet. Apoi din nou : — Ferdinand ! Dragă Ferdinand !

Cum el nu-i răspundea, întinse mîna şi-i atinse faţa. Fiorul rece al morţii pătrunse prin degetele ei; îl simţi cum o fulgeră drept în inimă şi-şi trase înapoi mîna. Dar puţin mai tîrziu o lăsă iarăşi să se

odihnească pe obrazul băiatului pînă ce îşi închipui că mîna i se făcuse la fel de rece ca acel obraz şi începu să mîngîie încet chipul nemişcat. îi simţi sub buricele degetelor pometii şi orbitele. Propria ei faţă luă în această vreme expresia tînărului marinar mort; ajunseră să semene între ei de parcă ar fi fost frate şi soră.

Mama lui Ferdinand se întoarse în cameră şi o duse pe Malli să şadă pe un scaun. Se apucă să-i povestească despre Ferdinand, ce fiu bun fusese întotdeauna. Parcurse scurta lui viaţă, istorisind mici fapte şi întîmplări din copilăria şi adolescenţa sa şi, în timp ce povestea, lacrimile îi curgeau pe obraji. Doar cînd începu să spună cum Ferdinand punea mereu deoparte aproape toată simbria lui de marinar ca să i-o dea ei cînd venea acasă, încetă să mai plîngă. Oftă numai adînc la gîndul ce grea avea să fie de-acum viaţa pentru fraţiorii şi surioarele sale şi pentru ea însăşi.

— Ferdinand — spuse ea cu durere — ar fi fost atît de mîhnit să vadă una ca asta.

Malli asculta şi, în adîncul inimii, recunoştea această lamentaţie de femeie resemnată. Era întocmai ca a mamei sale, temătoare mereu pentru pîinea ei şi a copilului. Privi acum de jur împrejur şi recunoscu şi odaia strimtă şi sărăcăcioasă. Era chiar odaia de la ea de-acasă ; aici crescuse. Vechea şi familiara lume nevoiaşă îi veni din nou în minte, atît de straniu de duioasă şi cu neputinţă de evitat.

Simţea că o mînă — să fi fost chiar mîna rece a lui Ferdinand pe care mîna ei zăbovise adineauri ? — o strînge de gît şi îi veni ameţeală, se prăbuşi sau totul se prăbuşi în jurul ei. Femeia mai vîrstnică o privi şi, cu tactul tăcut al oamenilor sărmani, schimbă subiectul. începu să povestească ce mîndru era Ferdinand de prietenia domnişoarei. Auzise din gura lui Ferdinand mai mult ca oricine despre naufragiu şi o urmase pe Malli pas cu pas de pe punte pînă în sala maşinilor şi din sala maşinilor pînă la cîrmă. De atîtea ori îi ceruse fiul ei în

timpul bolii să-i citească relatarea din *Gazeta de Chris- tianssand* încît acum o ştia toată pe de rost. Un zîmbet vag apăru pe faţa ei muncită de griji cînd îi povesti cum, pentru a-i face lui plăcere, trebuise să-i repete strigătul domnişoarei prin vuietul şi mugetele, furtunii : „Ferdinand !“

La aceste cuvinte, Malli se ridică de pe scaun, palidă ca moartea însăşi. Privi la masa şi la banca sărăcăcioasă, la singurul ghiveci de flori pricăjit din fereastră şi la hainele jerpelite ale femeii. La sfîrşit se întoarse şi către chipul tăcut din coşciug. Dar acum nu mai îndrăzni să se apropie de el. Doar timp de o clipă îşi îndreptă mîinile împreunate spre el într-un gest ce părea să fie un strigăt. Apoi dădu mîna mamei lui Ferdinand şi plecă.

Acasă o căută pe Fru Hosewinckel şi-i spuse :

— Adevărat, Ferdinand e mort. Şi casa aceea e atît de necăjită. Cum, cum o să se descurce mama lui ?

Fru Hosewinckel se înduioşă de paloarea fetei.

— Malli dragă — spuse ea — n-o să uităm niciodată loialitatea lui Ferdinand. O s-o ajutăm noi pe biata mai- că-sa.

Malli rămase cu ochii aţintiţi asupra ei ca şi cum n-ar fi priceput ce-i spusese şi aştepta să audă ceva mai lesne pentru ea de înţeles.

— Copila mea dragă — spuse Fru Hosewinckel — fericirea ce ţi-o dă bogăţia este că poţi fi de folos acolo unde nevoia este mai mare.

A doua zi, cînd coborî din camera ei, Malli arăta atît de schimbată încît cei ai casei se speriară. Era din nou fata cu chipul alb şi ţeapăn, cu cearcăne vineţii sub ochi şi cu toate încheieturile paralizate, aşa cum fusese adusă de pe vasul eşuat. Dar îşi pierduse şi vocea acum, întocmai ca, la vremea aceea, însuşi Herr Soerensen. Nu voia să iasă din casă, dar îi era groază şi să stea înăuntru; se ridica de pe un scaun doar pentru a se aşeza pe altul. Fru Hosewinckel propuse să trimită după medicul familiei, dar Malli o imploră cu o asemenea disperare să nu-1 cheme încît renunţă din nou. Complet

surprinşi, ceilalţi o lăsară în pace ; numai doamna casei urmărea atentă expresiile suferinţei pe chipul ei cel tînăr.

XIII. *Vălul pentru altar*

Atîta timp cît Arndt se aflase acasă, din cauza luminii orbitoare în care dragostea lui o învăluia pe Malli, lui Fru Hosewinckel îi fusese greu s-o vadă pe fată cu adevărat. Cu felul ei lucid de a fi, aproape că-i aşteptase plecarea, ca să aibă timp şi linişte s-o privească în tihnă. Schimbarea bruscă şi îngrijorătoare de pe chipul şi din purtarea lui Malli o speria şi nu ştia ce să creadă. Cu cîteva zile în urmă fiul său fusese încă atît de aproape de ea încît, la rîndul ei, o privise pe Malli cu ochii lui. Pe atunci fata era un bun de mare preţ pentru ea şi încerca, pe cît îi stătea în putinţă, s-o ajute şi s-o mîngîie.

Acum îşi reproşa, mai serios chiar decît în seara balului, şi nesăbuinţa ei de a accepta ca Malli să fie ţinta curiozităţii şi complimentelor tuturor. Această fată atît de tînără privise moartea în faţă, apoi îndată după aceea fusese luată într-un mediu nou pentru ea şi bogat, unde era de presupus că se şi hotărîse cursul vieţii ei. De i-ar fi norocul mereu la fel de zîmbitor, gîndi femeia mai vîrstnică, şi tot i-ar trebui putere să-1 poată duce. Acum se va pune însă capăt balurilor şi întîlnirilor, iar Malli va rămîne mai departe neobservată de toţi şi netulburată sub protecţia casei lor.

Cînd Fru Hosewinckel îi împărtăşi lui Malli hotărîrea ei, păru că, pentru prima dată de la moartea lui Ferdinand, fata pricepe cu adevărat ce i se spune.

— Da, tăinuită privirii tuturor — şopti ea...

...tăinuită privirii tuturor, văzută doar de tine şi de mine.
§§§

convingă, fie s-o silească pe Malli să se destăinuie.

Timp de cîteva zile îi puse fetei întrebări prudente despre copilărie şi despre viaţa ei în trupa lui Herr Soerensen. Malli răspunse fără nici o prefăcătorie ; în această porţiune a trecutului ei nu existau nici un fel de secrete. Fru Hosewinckel aminti apoi de numele lui Ferdinand şi se lămuri că băiatul nu-i dăduse niciodată vreun motiv de întristare lui Malli decît prin moartea sa. Bătrîna doamnă aproape că-şi pierdu răbdarea cu această tînără care suferea văzînd cu ochii, dar nu s-ar fi lăsat cu nici un chip ajutată. Pe urmă tot ea îşi spuse că existau pe lume puteri mai înalte decît viaţa omenească şi hotărî să se îndrepte către ele spre a afla mîntuire pentru Malli.

Gum arătam mai înainte, ea nu era obişnuită să tulbure cerul cu dorinţi prea directe ; acum, poate pentru întîia oară, îi adresă o rugăminte .personală. O făcea însă de dragul singurului ei fiu şi pentru că pătrunsese atît de adine în toată această poveste îneît nu mai avea cale de întoarcere. Nici nu putea, pe de altă parte, încredinţa altcuiva această misiune. Soţul ei era la fel de credincios ca şi ea şi, timp de peste patruzeci de ani, îşi spuseseră rugăciunile de seară împreună. Dar, aşa cum Fru Hosewinckel — deşi spera în sinea ei să nu aibă dreptate — nu putea crede că un bărbat ar fi în stare să dobîndească viaţă eternă, ea nu reuşea nici să-şi închipuie că o persoană de sexul tare ar putea şti să înfăţişeze Domnului o anumită împrejurare sub forma unei rugăciuni.

Astfel că în duminica următoare merse la biserică, unde se reculese, pentru a-şi putea înălţa ruga. Nu cerea putere sau răbdare ; atît cît era nevoie din aceste două virtuţi ştia că trebuie să găsească singură. Dar se rugă să primească inspiraţie divină pentru a afla deslusirea tainei şi a fi de ajutor acelei fete îndurerate, căci îşi dădea seama că singură mintea ei se arăta săracă în inspiraţie. Se întoarse deci acasă cu sufletul plin de

speranţă.

în semn de recunoştinţă pentru salvarea navei *Sofie Hosewinckel,* bătrîna doamnă voise să dăruiască bisericii sale un văl spre a fi pus în altar. Era o lucrătură de mare fineţe, formată din pătrate ce puteau fi brodate separat şi cusute împreună la urmă. Cum ea tocmai se apucase de un pătrat, o rugă pe Malli, care ştia lucrul cu acul de la mama ei, să brodeze alt pătrat şi această îndeletnicire, o întoarcere la zilele de altădată, părea singura cu care fata reuşea să se împace ; lucra întruna, aproape fără să-şi ridice ochii de pe gherghef. Duminică seara, doamna casei şi tînără fată şedeau împreună lingă masa din salon şi coseau ; în camera mare şi întunecoasă pînza de in, radia albă şi delicată în lumina lămpii cu parafină. Curînd intră şi stăpînul casei şi se aşează, pentru a le ţine de urît.

XIV. *Oameni bătrîni şi istorii de demult*

în ultimii ani, bătrînul Jochum Hosewinckel trăise în umbra tot mai apăsătoare a unui destin greu de îndurat, căci, pentru el, părea să conţină un fel de vină sau de ruşine ; dar despre acest lucru nu vorbise nimănui. Şi totuşi nu era vorba de vreo ispăşire a lui proprie, ci de părticica ce-i revenea din condiţia comună a suflării omeneşti şi pe care oamenii cu viaţă îndelungată ajung s-o cunoască. începuse să simtă povara bătrîneţii. în familia lui oamenii trăiau mult; îşi văzuse şi tatăl şi bunicul îmbătrînind într-un mod şi aşteptat şi respectat, devenind tari de ureche, iar în cele din urmă surzi toacă, avînd şi spatele şi gîndirea la fel de ţepene, umblînd ca nişte onorabile şi onorate monumente ale unui lung şir de ani şi experienţe. în cazul lui anume, părea că bătrî- neţea se făcea cunoscută sub un chip diferit şi, în sinea lui,

arunca toată vina pentru această împrejurare pe mama mamei sale, care venise din extremul nord al Norvegiei. Nu s-ar fi putut spune că devenea rigid sau împietrit, dar întreaga lume, şi el însuşi odată cu ea, părea să-şi piardă pe zi ce trecea greutatea şi să se dizolve, împrejurările şi ideile îşi schimbau culoarea întocmai ca şi stratul de vopsea bătut de vînturi şi de ploi de pe o barcă. Nuanţa fiecărei scînduri a bărcii poate deveni aproape mai plăcută ca înainte, s-ar putea să apară chiar un joc nou de tonuri, dar cu toate acestea nu este cum ar trebui să fie şi atunci dai să-ţi vopsească barca din nou. începea să-i fie greu să-şi ţină socotelile în bună ordine şi să aprecieze dacă lucrurile ce se petreceau în jurul lui erau avantajoase sau nefavorabile, vesele sau triste, ba mai mult, dacă în registrele conştiinţei sale trebuia să le înscrie la credite sau la debite. Uneori i se părea că nu mai reuşeşte să facă deosebirea între prezent şi trecut; mintea lui părăsea pe dată lucrurile apropiate pentru a galopa înapoi, spre vremurile demult apuse ; jocurile copilăriei şi năzdrăvăniile adolescenţei îi deveneau mai vii în memorie decît încărcăturile vaselor sau cursurile de schimb. Se temea ca anturajul său să nu-i descopere declinul şi deveni extrem de prudent în raporturile cu căpitanii şi cu funcţionarii săi. Cel mai puţin îngrijorat era faţă de soţia lui, care odată pentru totdeauna, îl lua aşa cum era şi-şi făcuse o regulă din a nu se ocupa prea mult de el; în schimb uneori evita prezenţa fiului său. Cîteodată poate că se simţea fericit sau chiar plin de încredere într-o existenţă fără socoteli, dar, pentru un bătrîn dintr-o veche familie, a cărui luptă de-o viaţă fusese pentru a ţine datoriile şi capitalul separate, faptul era îngrijorător, drept care se ehema singur la raţiune. Ajunsese atît de departe încît încordarea din zilele eşuării vasului *Sofie Hosewinckel* pe uscat îi dădu pentru o clipă un sentiment de uşurare, fiindcă în această situaţie se putea face distincţia clară între noroc şi ghinion.

Apoi veni în casa lor Malli, această tînără făptură a cărei imagine despre univers nu avea cum include graniţe stricte, dar care totuşi, contrar părerii oamenilor price- puţi, se îndreptase fără şovăială către ţel, salvîndu-i lui o mîndreţe de vas — copila aceasta merita să fie alintată şi amuzată cu tot felul de jocuri. O armonie şi o încredere pline de veselie se stabiliră între bătrînul amfitrion şi tînără musafiră, ca şi cum, din toată casa, ei doi şi-ar fi aparţinut unul altuia. Fata îl însoţea, în plimbările lui de dimineaţă, pînă în port şi la depozitele de mărfuri, se căznea să-şi aducă aminte cîntece vechi ca să i le cînte lui, iar o dată, cînd el îi aduse o pasăre în colivie, îl sărută pe amîndoi obrajii.

Acum, cînd Malli era bolnavă de vreo boală necunoscută sau de melancolie adîncă şi se ţinea departe de toată lumea, înţelegerea dintre cei doi se întări şi mai mult, găsindu-şi o expresie a ei aparte. Fata nici nu voia să audă de întâmplările sau faptele de zi cu zi, în schimb îi plăcea să asculte istorisiri din vremuri trecute, ba chiar poveşti pentru copii. Iar bătrînul ei aliat şi protector, cu chipul său osos plin de bunătate şi cu favoriţii săi albi, era fericit să-i istorisească întîmplări şi poveşti din copilăria sa, pe care le aflase cu peste şaizeci de ani în urmă de la servitorii casei părinteşti, de la bătrini căpitani şi pescari şi de la mama mamei sale. Astfel încît se statornici un fel de tradiţie în familia Hosewinckel ca seara, cînd femeile stăteau la masă şi coseau, domnul casei să vină de la firmă, să se aşeze pe fotoliul bunicului şi să le spună cîte o poveste. în acele ceasuri nu-i păsa că soţia sa îl ascultă cum se dăruieşte cu totul unor fantezii ciudate. Se închipuia pe sine alergînd mînă în mină cu Malli în asfinţit, către o zonă de umbră numai a lor. Dar aceasta nu era pustie ; era lunga noapte a luminilor nordului şi în ea întîlneau urşi mari, cu blana miţoasă, moale şi flocoasă, lupi gonind în şiruri lungi prin viscol peste cîmpii, finlandezi

bătrîni, pricepuţi într-ale vrăjitoriei, care chicoteau vînzînd puternice vînturi marinarilor. Bătrînul Jochum Hosewinckel şedea în fotoliul său zîmbind, ca retras din viaţă şi izolat într-un adăpost în care nici un gînd rău nu mai putea pătrunde.

în acea duminică seara intră în cameră cu o poveste la îndemînă pentru Malli şi curînd prinse s-o istorisească.

— Astă seară, Malli — începu el — am să-ţi spun povestea marelui pericol ce a ameninţat cîndva casa în care te afli ; ţină cît mai departe de ea Dumnezeu altul asemănător. Şi am să-ţi mai spun şi despre bunicul bunicii mele, Jens Aabel. Această poveste am aflat-o pe vremea cînd eram copil.

XV. *Povestea lui Jens Aabel şi sfatul său cel bun*

— Acest om de treabă, Jens Guttormsen Aabel — îşi începu el povestirea, stînd sub lampă, a cărei lumină însă nu-i cădea pe chip, ci pe mîinile mari, împreunate în poală — venise aid tocmai de la Saeterdalen, unde pe atund oamenii erau încă pe jumătate păgîni; dar el era un bun creştin. Avea şi ceva stare, întreg oraşul îi purta respect şi era destul de înaintat în ani cînd, în luna lui Făurar a anului 1717, izbucni focul cel mare de la Christianssand. Prăpădul a fost uriaş ; în răstimp de şase ceasuri mai mult de treizeci de case erau cenuşă. Se povestea că văpaia focului s-a văzut pe cer tocmai de la Lillesand şi de pe corăbiile ancorate la Mandal. Se porni în noaptea aoeea şi un vînt puternic dinspre nord-vest, încît focul, care izbucnise la început în Lillegade, se îndreptă glonţ spre casa şi magaziile stră-străbunicului meu din Vestergade şi se părea că toate bunurile sale erau de-acum sortite pieirii. Slugile şi angajaţii lui Jens Gut- tormsen se şi apucaseră să scoată afară casele de bani şi registrele. Se adunase multă lume la

celălalt capăt al străzii, iar unii dintre ei începuseră să plîngă de mila bietului om care avea să vadă alegîndu-se praful de tot ce agonisise în viaţă. Povesteau bătrînii oraşului că atît de aproape ajunsese focul îndt, deşi se aflau în toiul iernii, pe stradă era la fel de cald ca într-o brutărie. Atunci, fetiţă dragă — continuă bătrînul armator —, Jens Aabel a ieşit pe poartă cu cîntarul în mîna dreaptă şi cu cotul de măsurat în mîna stingă. S-a oprit în mijlocul străzii şi a vorbit tare, să-1 audă toată lumea. A spus aşa : „Iată-mă-s. Jens Guttormsen Aabel, negustor în aeest oraş, cu cîntarul şi cotul meu de măsurat. Dacă vreodată am folosit pe unul sau pe celălalt cu înşelătorie, atunci vîntul şi focul năpustească-se peste casa mea ! Dar dacă aceste drepte măsuri le-am folosit cu dreptate, atunci voi, slujitori nemiloşi ai Domnului, să-mi cruţaţi casa, pentru ca în vremurile viitoare să poată sluji bărbaţii şi femeile din Christianssand ca şi pînă acum." Şi în acea clipă — spuse Jochum Hosewinckel —, cînd tocmai îşi isprăvise vorba, oamenii adunaţi în stradă văzură cum vîntul şovăie şi se opreşte cu totul, aruncînd vălătuci de fum şi scîntei asupra lor. Apoi îndată îşi schimbă direcţia dinspre nord-est spre nord, iar focul se abătu din Vestergade în jos, către piaţa cea mare. Casa lui Jens Aabel nu mai era de-acum în pericol, iar lucrurile *ce* tocmai fuseseră scoase afară puteau fi duse înapoi, la locurile lor.

Pendula cea mare din salon bătu domol de opt ori, iar bătrînul povestitor şi fata rămaseră tăcuţi, învăluiţi în vraja povestirii, de parcă s-ar fi aflat amîndoi în acea noapte de iarnă pe Vestergate.

— Poate-ai văzut, Malli — reluă Jochum Hosewinckel firul povestirii, neputîndu-se întoarce atît de repede la viaţa din jurul său — poate-ai văzut Biblia cea mare de pe masa din biroul meu. Aceea e Biblia lui Jens Aabel, care a ajuns în familia noastră lăsată de tatăl mamei mele. Şi ea are acest dar minunat că, dacă cineva din casă, nehotărît şi care nu ştie ce să facă, se duce să-i

ceară sfatul şi o lasă să se deschidă unde vrea ea, acela va găsi răspunsul cel drept la frămîntarea sa.

Fru Hosewinckel privi peste masă către Malli şi în aceeaşi clipă simţi că Dumnezeu răspunsese rugăciunilor ei. Stătea nemişcată pe canapea, însă urmărea îndeaproape discuţia celor doi. Soţul ei continuă :

— Să-ţi spun cum am cerut şi eu odată sfat Bibliei lui Jens Aabel. Dar mai întîi trebuie să iei o luminare, şi s-o aduci aici, ca să găsesc locul exact. E o carte grea, o să trebuiască s-o iei cu amîndouă mîinile şi să laşi luminarea acolo pînă o duci înapoi.

Malli se duse cu luminarea, apoi se întoarse cu cartea, ţinînd-o cu amîndouă mîinile şi o puse pe masă, în faţa bătrînului, care o aştepta.

Acesta îşi luă ochelarii, şovăi o clipă, se lăsă pe spate în fotoliu şi povesti :

— Odată, cu mulţi ani în urmă, vine la mine văru- meu Jonas ca să mă ia părtaş cu jumătate la cumpărarea unei corăbii. De dragul mătuşii mele, biata maică-sa, mi-era urît să-i spun nu, dar, cunoscîndu-1 pe el, mi-era şi mai urît să-i spun da, căci nu era un om de încredere în afaceri şi, pe deasupra, mă şi trăsese pe sfoară înainte. Cum şedea el pe canapea aşteptînd nerăbdător un răspuns din partea mea, iar eu mă tot plimbam încoace şi încolo îndoit şi nehotărît ce să fac, numai ce-mi cad ochii pe Biblie. „Asta-i“, mi-a trecut deodată prin minte, „ia dă-mi tu un sfat, Jens Aabel“ şi m-am dus şi-am deschis-o ca şi cum aş fi căutat pe masă nişte hîrtii. Află eă atunci s-a deschis la capitolul al douăzeci şi nouălea din cartea înţelepciunii lui Isus Sirah. Şi-am să-ţi citesc ce am citit şi eu în acea seară, acum mai bine de treizeci de ani.

îşi puse ochelarii şi-şi umezi degetul pentru a întoarce paginile, iar, cînd găsi locul, începu să citească rar :

— „Mulţi ca bani găsiţi au socotit împrumutul şi au făcut necaz celor ce i-au ajutat pe ei". „Chiar aşa“, mi-am zis, „i se potriveşte destul de bine

vărului Jonas". Apoi am citit mai departe : „Iar cînd este vremea să întoarcă tărăgănează, şi se apără cu cuvinte de lene şi învinuieşte vremea". „Adevărat", mi-am zis iar. Şi tocmai voiam să închid cartea cînd am dat de următorul verset, care aproape că mi-a sărit singur în ochi. Suna aşa : „însă eu cel smerit fii îngăduitor şi nu întîrzia a face milă cu el... Jertfeşte banii tăi pentru un frate şi un prieten... şi-ţi va folosi mai mult ca aurul". Timp de o clipă am rămas ţintuit locului. „Aşa spui tu ? Aşa spui tu, Jens Aabel ?“, I-am întrebat. Şi-acum, fetiţă dragă, am să închei această poveste, spunîndu-ţi că acel vas de toată lauda numit *încercarea,* pe care l-am cumpărat împreună cu văru-meu Jonas, a prins, chiar de la primul său drum, o cantitate nemaipomenită de heringi, răscumpărîndu-şi preţul cu vîrf şi-ndesat. în schimb la al doilea drum — adăugă bătrînul după un moment de tăcere şi cu o expresie nouă pe faţă, sau mai degrabă cu o faţă nouă, a povestitorului — soarta a vrut ca vărul Jonas să cadă într-o noapte peste bord în largul portului Bodoe, după ce petrecuse zdravăn pe mal. Astfel că biata maică-sa a fost mîntuită şi de alte ticăloşii din partea lui.

Bătrînul domn rămase o vreme pierdut în amintiri.

— Acum, te rog, du cartea la locul ei, Malli — spuse el — ca să poată găsi şi Amdt în ea sfatul cel bun.

Fru Hosewinckel îşi înălţă privirea din nou către Malli cînd aceasta se ridică din fotoliu şi o urmări pînă ce dispăru pe uşă.

După cîteva minute, soţul şi soţia auziră din salon o bufnitură grea în camera alăturată. O găsiră pe fată zăcînd pe jos, ca şi cum ar fi căzut moartă în faţa mesei pe care stătea deschisă Biblia.

Fru Hosewinckel nu uită niciodată că în acel moment i se păru că aude glasul fiului său întrebînd-o : „Asta ai vrut cu-adevărat ?“

O ridicară pe Malli de pe jos şi o întinseră pe canapeaua acoperită cu o cuvertură din păr de cal.

Fata deschise ochii, dar părea că nu vede nimic. într-o vreme ridică mîna şi mîngîie faţa bătrînului.

— M-a luat cu ameţeală, Amdt — şopti ea.

Fru Hosewinckel sună după slugi şi, cu ajutorul lor, o duseră împreună pe Malli sus, în camera ei, unde o culcară.

Cînd reveni în biroul soţului său, îl găsi tot unde-I lăsase, privind fix la luminarea ce stătea lîngă Biblia deschisă de pe masă. îşi ridică ochii spre ea şi închise cartea. Ea făcu un gest pentru a-1 opri, dar el încuie mai departe catarama grea de metal.

XVI. *Eleva şi Magistrul*

A doua zi în zori, înainte ca cineva din casa Hosewinckel să se fi trezit, Malli se sculă binişor, se îmbrăcă şi cobori scările, apoi, pe uşa de dindos, ieşi într-o străduţă lăturalnică. Nu mai departe decît cu o zi în urmă ar fi trebuit încă să caute drumul pînă la hotelul unde locuia Herr Soerensen, dar acum merse direct, ca un porumbel voiajor care se întoarce la hulubărie.

Noaptea i se păruse fără sfîrşit; aşteptase cu înfrigurare ivirea zorilor. în timp ce grăbea pe străzi, văzu cum de jur împrejur lumea îşi recăpăta lumina şi culoarea. Simţi miresme de tot felul şi o briză uşoară şi se gîndi : „Totul e altfel decît la început, cînd am sosit eu, fiindcă a venit primăvara. Mai încolo o să vină şi vara". Deodată îşi aminti, aproape cuvînt cu cuvînt, planurile lui Amdt, care-i spunea cum, vana, se vor duce amîndoi cu un vas al tatălui său în nord, unde soarele nu apune niciodată.

în timp ce mintea îi era plină de astfel de gînduri, intră pe poarta hotelului, urcă scara îngustă, pînă la camera lui Herr Soerensen şi, fără

a mai bate, ca şi cum ar fi fost aşteptată, deschise uşa.

Ca de obicei, Herr Soerensen se trezise înaintea celorlalţi şi era ocupat cu toaleta sa meticuloasă de dimineaţă. Cînd o văzu pe Malli intrînd, se retrase după un paravan şi de acolo îi spuse să şadă pe un scaun, lîngă fereastră. Cu toate acestea ea nu se aşează imediat, ci îşi plimbă privirile prin cameră, lăsîndu-le să poposească pe un tablou cu încoronarea regelui Karl Johan ********** şi pe sacul vechi de voiaj al lui Herr Soerensen rezemat de un dulap. Pe urmă îşi scoase încet pălăria şi haina, în semn că venise pentru mai multă vreme şi se prăbuşi pe scaunul ce-i fusese indicat.

Herr Soerensen săltă de trei ori capul peste marginea paravanului, în diferite stadii ale săpunirii feţei şi bărbieritului, observînd-o cu atenţie. Dar nu scoase nici un cuvînt.

La urmă veni şi el în cameră, proaspăt ras şi cu perucă, într-un halat din care, pe ici-pe colo, răsărea vătu- iala. Malli se ridică şi i se aruncă în braţe ; tremura atît de tare încît nu putea vorbi. Herr Soerensen nu făcu nici o încercare de a o calma şi nici măcar nu o cuprinse cu braţele sale, dar o lăsă în schimb să se agaţe de el ca un om care se îneacă de un buştean.

********** Este vorba de Jean Baptiste Bernadotte (1763—1844), unul dintre eroii epocii napoleoniene, deţinător al unor înalte demnităţi sub primul Imperiu (ambasador la Viena, ministru de război, mareşal al Imperiului, guvernator al oraşelor hanseatice), în anul 1810 devine prinţ moştenitor al Suediei sub numele de Karl Johan. în această calitate întăreşte masiv armata suedeză şi încheie o alianţă cu Rusia, ajungînd comandantul „armatei Nordului"[4] în cadrul ligii antinapoleoniene. în 1814 sileşte Danemarca, pe atunci aliată cu Franţa, să cedeze coroanei suedeze Norvegia (pacea de la Kiel). în 1818, la moartea regelui Karl XIII, este încoronat, sub numele de Karl XIV Johan, rege al Suediei şi Norvegiei, pe care le guvernează absolutist şi stîmeşte o opoziţie activă, ajungînd deasemeni la conflicte cu Norvegia şi Rusia. Are însă merite însemnate în domeniul progresului economic al Suediei în această perioadă. (N. t.)

în timpul conversaţiei ce urmă, ea cînd se depărta pentru a-i privi faţa, cînd se lipea strîns de parcă ar fi căutat un refugiu întunecat, unde nu trebuia să vadă nimic.

La început plînse încet şi răguşit la pieptul lui :

— A murit Ferdinand !

— Da — spuse Herr Soerensen cu glasul lui blind şi grav. Da, a murit.

— Aţi aflat ? — întrebă ea pe acelaşi ton plîngăreţ dinainte. Aţi auzit ? V-a venit să credeţi ?

— Da — răspunse el. Mi-a venit.

Malli se linişti, îşi recăpăta stăpînirea asupra vocii sale şi se trase un pas înapoi.

— Arndt Hosewinckel mă iubeşte ! — strigă pe un ton plin, strident.

Privirea lui Herr Soerensen urmărea schimbarea de pe chipul ei. O întrebă :

— Şi îl iubeşti şi tu ?

Pentru că întrebarea semăna cu o replică dintr-o tragedie foarte dragă inimii lui, o repetă, însă, de data aceasta, chiar cu cuvintele din piesă :

Şi îl iubeşti şi tu, neprihănită fată ?

Replicile din tragedie rămăseseră şi în inima lui Malli, încît îi răspunse pe dată cu multă înflăcărare :

...soarele şi luna
Ordiile cereşti, îngerii, însuşi Dumnezeu şi oamenii să audă : neclintită sînt în dragostea-mi pentru el.

— Ei — spuse Herr Soerensen. Ei — repetă el după o vreme. Şi-acum ce-ai de gînd, Malli ?

— Acum ? — scînci Malli disperată ca un pescăruş în luptă cu valurile. Acum trebuie să plec. Doamne, trebuie să plec înainte de a-i face pe toţi nefericiţi.

îşi frînse mîinile, ce-i atîrnau inerte în faţă.

— Nu vreau să fac oamenii nefericiţi — spuse. Nu vreau ! Nu vreau ! Dumnezeu mi-e martor că n-am făcut-o cu bună ştiinţă ! Credeam, Herr Soerensen, că n-am spus nici o minciună şi n-am făcut nici o greşeală ! Dar acum trebuie să plec ;

nu mai pot rămîne aici — începu ea din nou să plîngă, brusc, de parcă i-ar fi adus la cunoştinţă vreo hotărfre nouă. Nu mai pot, dumneavoastră ştiţi că nu mai pot să mă întorc în acea casă din piaţa mare, afară doar dacă ştiu că foarte curînd, cît de
curînd cu putinţă, o părăsesc iar. Căci mi s-a arătat uşa, Herr Soerensen. Un om drept, care n-a folosit niciodată cu înşelăciune cîntarul sau cotul de măsurat, mi-a arătat aseară uşa. Cei drepţi pot opri vîntul şi-i pot schimba direcţia dinspre nord-vest spre vest. Dar eu!... — se lamentă ea. Furtuna noastră din fiordul Kvase a venit drept unde mă aflam eu. Şi totuşi nu m-am rugat lui Dumnezeu s-o trimită, jur că nu m-am rugat. Sora bu- nieii — începu ea deodată pe alt ton, ca şi cum ar fi urmărit un gînd nou, dar se trezi adusă iar la chinul celui[1] dinainte — era atît de supărată pe mama pentru eă s-a măritat cu tata încît n-a vrut niciodată să-i pună piciorul în casă. Dar, într-o zi, m-a întâlnit pe mine pe stradă, m-a chemat la ea şi mi-a vorbit despre tata. „Malli, taică-tău nu venea din Scoţia şi nici nu era vreun marinar obişnuit[14], aşa mi-a zis, „ci unul de care multă lume a auzit şi i-a pus şi un nume : Olandezul Zburător...[44] Credeţi că-i adevărat, Herr Soerensen ?

După ce reflectă puţin, Herr Soerensen răspunse !

— Nu, nu cred.

La auzul acestor euvinte Malli păru o clipă că află alinare, dar o copleşi pe dată disperarea ei dinainte.

— Şi, cu toate acestea, îi trădez pe toţi, cum şi tata a trădat-o pe mama !

Din nou Herr Soerensen îşi îngădui o clipă de reflecţie, apoi întrebă :

— Pe cine ai trădat tu, Malli ?

— Pe Ferdinand — strigă ea. Pe Arndt. Cînd am să fiu departe, am să am curajul să-i scriu lui Arndt ce se intîmplă cu mine. Dar acum nu pot, nu îndrăznesc să-i spun în faţă.

îşi aminti figura lui şi rămase o vreme tăcută. Dar din nou îşi frînse mîinile.

— Trebuie să plec. Dacă nu plec, îi aduc nenoroeire. Da, nenorocire şi suferinţă, Herr Soerensen !

Aici făcu un pas mic înapoi şi-1 privi drept în faţă cu ochii ei larg deschişi, limpezi.

— Puteţi să mă credeţi, Herr Soerensen, căci vă vorbesc ca o nălucă ce iese din pămînt.

O lungă tăcere se lăsă în eameră.

— Da, da — zise într-un tîrziu Herr Soerensen. Să ştii că te înţeleg perfect, Malli. Pentru că, vezi tu, mi- cuţo, şi eu am fost căsătorit.

— Aţi fost căsătorit ? — repetă Malli cu surprindere.

— Da — spuse el. în Danemarca. Şi cu o femeie frumoasă şi tare bună.

— Şi acum unde e ? — întrebă Malli privind uimită în jur, de parcă enigmatica doamnă Soerensen s-ar fi putut ascunde în acea cămăruţă.

— Slavă Domnului*— spuse Herr Soerensen — slavă Domnului, acum e căsătorită. Cu un om de treabă. Tot în Danemarca. Au şi copii împreună. Cu mine n-a avut. Am plecat — îşi continuă el povestirea — fără să-i spun, în taină. Şedeam în ultima seară amîndoi în căsuţa noastră — aveam o căsuţă frumoasă, Malli, cu perdele şi un covor — şi ea îmi spune : „Tot ce faci tu în viaţă, Valdemar, faci doar spre fericirea mea. Eşti atît de bun cu mine“.

— Da — strigă fata, ca fulgerată drept în inimă. Asta ne spun, mereu asta cred despre noi.

Pentru a treia oară, Herr Soerensen căzu pe gînduri, apoi luă mîna lui Malli şi spuse : „Fetiţa mea“, însă rămase tăcut mai departe.

— Hai să stăm jos şi să vorbim amîndoi — rosti el în cele din urmă şi o conduse către o sofa cu tapiţeria ruptă.

Se aşezară unul alături de celălalt, fără să reuşească să scoată nici o vorbă. După o vreme însă Malli, în nevoia ei de a găsi înţelegere umană

şi ca pentru a îndupleca un judecător, sau ca într-o încercare de a alina o altă fiinţă nefericită şi condamnată la aceeaşi sentinţă ca şi ea, începu să mîngîie umerii, gîtul şi capul lui Herr Soerensen. îşi lăsă degetele să-i are prin perucă, ridi- eîndu-i o buclă sau două drept în sus. Şi, în timp ce, implorîndu-1 sau mîngîindu-1, fata stătea tot cu privirile ascunse, bătrînul actor era nevoit să-şi ferească întruna capul, cînd la dreapta, cînd la stînga, pentru ca degetele ei imploratoare să nu-i nimerească în ochi sau în gură.

Herr Soerensen, obişnuit să fie ascultat sau admirat, dar nu dezmierdat, îngădui acestui joc să se prelungească timp de cîteva minute şi rămase nemişcat, în aceeaşi poziţie, chiar şi după ce Malli îşi lăsă braţele în jos. La început i se păruse că joacă împreună rolul nefericitului rege şi al fiicei sale iubitoare. Dar acum centrul de greutate se mutase şi îşi dădea cît se poate de limpede seama de autoritatea şi răspunderea sa ! nu el era fugarul, ci tînără sa discipolă alergase la el după ajutor. O dată în plus deveni omul cel puternio şi mai presus de ceilalţi : Prospero. Şi, cu mantia lui Prospero pe umeri, fără a simţi deloc mai puţină milă pentru fata disperată de lîngă el, încerca în acelaşi timp un sentiment tot mai puternic de împlinire odată cu fericita ei întoarcere. Nu avea de gînd să-şi părăsească preţioasa lui comoară, doar ea era a lui şi avea să rămînă cu el, iar el avea să vadă înfăptuit marele vis al vieţii sale.

într-un tîrziu se hotărî să vorbească :

Mă duc !
Ascultă şi sfîrşitul pribegiei.
//

Se ridică şi, drept, cu paşi apăsaţi, merse pînă la o măsuţă şubredă, lîngă cealaltă fereastră, care-i servea şi drept masă de scris. Din sertar scoase

---

†† *Furtuna,* I, 2. (N. t.)

nişte hîrtii şi se cufundă în ele, alegîndu-le, făcînd notiţe, punînd unele din ele înapoi şi scoţînd altele. Dură o vreme destul de îndelungată, iar cînd Malli schiţă o mişcare, el îi făcu semn să aştepte, fără a se întoarce spre ea însă. La sfîr- şit, îşi împinse hîrtiile şi creioanele deoparte şi rămase tot cu spatele la ea.

— Am să renunţ la spectacolele de la Christianssan'd — spuse.

Malli nu comentă nimic.

— Da, da — continuă el cu hotărîre. Da, da. Am să pun să se vestească în oraş că anulez toate spectacolele de aici şi plec la Bergen. Desigur — începu să argumenteze ca şi cum fata ar fi ridicat vreo obiecţie — nu va fi fără pierderi. Am fi avut un succes unic, teribil în oraşul ăsta. Şi datorită ţie, biata de tine. Noi vom avea însă pierderi. Las' că nu vor fi chiar atît de mari pe cît m-am temut eu. Colecta orăşenilor acoperă ceva din ele •şi anume o parte nu chiar neînsemnată. Dar în viaţă, Malli, contul cîştiguri-pierderi trebuie păstrat mereu deschis. Eu şi tu — mai spuse — vom pleca de aici primii, în mare taină. Am să las instrucţiuni celorlalţi să ne urmeze mai tîrziu.

O auzi pe Malli cum se ridică, schiţează un pas către el şi se opreşte.

— Şi cînd vreţi să plecaţi ? — întrebă din spate vocea ei.

-r— Sînt aproape sigur că e un vapor miercuri — răspunse Herr Soerensen. Apoi îndată, cu autoritatea unui amiral pe punte, repetă : — Miercuri.

— Miercuri — răzbătu ca un ecou prelung şi plm de jale dinspre Malli.

— Da.

— Adică poimîine ! — se auzi la fel vocea ei.

— Adică poimîine — spuse el.

în timp ce-şi scria instrucţiunile, simţea cum persoana sa creşte întruna, dar în acelaşi timp era atent şi la tăcerea profundă din spatele lui, căci

tăcerea fusese întotdeauna un lucru greu de suportat pentru el. Ga şi cum ar fi avut o pereche de ochi la ceafă, o văzu stînd în mijlocul odăii strimte, cu o paloare cadaverică adunată pe chip după greutăţile prin care trecuse în ultima vreme, întocmai ca pe corabie, în noaptea furtunii. în acest conflict dintre conştiinţa puterii şi compasiunea sa, timp de cîteva clipe spiritul său şovăi, iar el se legănă puţin pe scaun. în cele din urmă se întoarse, îşi sprijini braţele pe spătarul scaunului şi bărbia în mîini, gata să dea faţă cu toată durerea lumii.

Malli se urni din locul unde rămăsese ţintuită şi se apropie de el, fără grabă, dar cu multă hotărâre, ca un val ce se îndreaptă spre ţărm. Tot ce se rosti în conversaţia următoare se auzi foarte încet, tot mai încet cu fiecare frază, nu sonor, ci semănînd cu sunetul clar şi profund al unui clopot.

Spuse :

Te rog
Să-ţi aminteşti că te-am slujit cu cinste :
Nici te-am minţit, nici ţi-am greşit, robind
Fără-a cîrti sau murmura...
####################################

Herr Soerensen rămase nemişcat, gîndind : „Doamne, cum lucesc ochii acestei fete ! Nu se uită la mine şi poate că nici nu mă vede. Dar cum îi mai lucesc ochii!“ După un scurt răstimp, ea continuă :

Închinăciune, înţelept stăpîn ! Venit-am
voia să-ţi plinesc — să zbor, Să-not, să
trec prin foc, să călăresc Pe nori scămoşi.
Atotputernic, Ariei Aşteaptă strașnica-ţi
poruncă. §§§§

fierul sau oţelul
Din cari vi-i paloşul nu-mi pot clinti Un fir de puf din aripi, după cum Nu pot răni furtuna sau ucide Lin unduiosul val...
****

Herr Soerensen nu era cîtuşi de puţin surprins de salturile lui Malli dintr-un loe în altul al piesei ; textul îi era la fel de familiar ca şi ei şi putea la rîndul său zburda încoace şi încolo prin el.

Acum ea însă îl privi drept în ochi', complet stăpînă pe glasul şi privirile proprii şi vorbi din nou, dar atît de dulce, de blind şi de sincer că lui Herr Soerensen i se muie inima în piept şi îi urcă în ochi sub formă de lacrimi limpezi :

Tatăl tău e-n fund de mare,
Oasele îi sînt mărgean, Ochii lui, mărgăritare.

Tot ce-n el e pămîntean, Plătind valurilor vamă, In scumpeturi se destramă, Prohodescu-l, ceas de ceas, (Refren din interior : Bing-bang) Nimfele cu jalnic glas.
//

Urmă un ultim şi lung moment de linişte, însă Herr Soerensen nu se putea lăsa atît de uşor bătut în acest schimb de replici. îşi săltă capul, întinse mîna dreaptă către ea peste spătarul scaunului şi, la fel de încet ca şi ea, spuse :

Ai grijă, Ariei!
Te-ntorci apoi, copile,-ntr-ale tale — Eşti liber — mergi cu bine !
##################################

********** *Furtuna*, III, 3. (N.t.)
†† *Furtuna*, I, 2. (N. t.)
++ *Furtuna*,

Malli mai aşteptă o clipă, după care îşi căută pelerina şi şi-o puse pe umeri ; era vechea ei pelerină de-acasă. Cînd se încheie la toţi nasturii, se întoarse iar către el.

— Dar de ce — întrebă ea — pentru noi lucrurile trebuie să fie aşa ?

— De ce ? — repetă el.

— De ce lucrurile trebuie să fie aşa de tragice, Herr Soerensen ?

După ultimele cuvinţe ale lui Prospero, Herr Soerensen se simţea înălţat şi inspirat; îşi dădea seama că la această întrebare trebuia să-i dea un răspuns din lunga experienţă a vieţii sale şi spuse :

— O, taci, fetiţa mea. Nu pune întrebări — ceilalţi veni-vor ei să ne întrebe — iar privilegiul nostru fi-va să răspundem — O, limpezi, minunate, vii răspunsuri — la cele ce o lume dezbinată — ne va-ntreba. Să nu-ntrebăm noi însă.

— Da, spuse Malli după o clipă de gîndire. Şi ce primim noi în schimb ?

— Ce primim noi în schimb ? — repetă el.

— Da — spuse ea din nou. Ce primim noi în schimb, Herr Soerensen.

Herr Soerensen medita la discuţia lor, apoi medita şi mai adine, la lunga sa viaţă în care trebuia să găsească răspunsul potrivit.

— Ce primim în schimb ? Micuţă Malli, din păcate — rosti el cu glasul complet schimbat, dar fără a-şi da seama, de această dată, că vorbea tot în limba lui sacră, pe care singur şi-o alesese : — Primim a lumii neîncredere — singurătatea grea. Şi alt nimica.

XVII. *Ultima scrisoare*

V, 1. (N. t.)

Cînd Arndt Hosewinckel se întoarse vineri seara de la Stavanger, îl aştepta o scrisoare, cu un bănuţ de aur înăuntru. Scrisoarea suna aşa :

Dragul şi Iubitul meu Amdt,

Scriindu-ţi aceste rînduri, lacrimile îmi curg şiroaie pe obraji. Cînd le vei citi, eu am să fiu departe şi n-o să ne mai vedem niciodată. Nu sînt demnă de tine, căci te-am înşelat şi ţi-am fost necredincioasă.

Da, te-am înşelat încă înainte să te văd pentru întîia oară, cînd m-ai ajutat să cobor din barcă. Dar îţi jur că n-am ştiut şi că n-am înţeles ce se întîmplă cu mine. Şi îţi mai jur un lucru, iar acest lucru trebuie de asemenea să-1 crezi. Că pînă la ultima mea suflare te voi iubi.

Am să-ţi mărturisesc în această scrisoare o taină. Ştiu, Arndt, că mă iubeşti şi că, probabil, cînd îţi voi mărturisi taina mea, tu mă vei ierta şi-mi vei spune că totul rămîne între noi cum a fost. Dar nu poate fi aşa. Căci necredinţa ce ţi-am arătat o port în mine şi, oriunde mă voi găsi, acolo va fi şi ea. Am crezut că nimic nu-i mai puternic pe lume decît dragostea noastră. Dar necredinţa mea faţă de tine e mai puternică.

Prima dată cînd am înţeles aeest lucru a fost la moartea lui Ferdinand. Pentru că el era mort, iar tu, la Stavanger, nu ştiai. Şi, cînd l-am văzut în coşciug şi am auzit cuvintele de durere ale sărmanei lui mame, **am** presimţit, ca şi cum cineva m-ar fi vestit de foarte departe, că într-o zi moartea lui se va ridica între noi doi. Şi totuşi nu înţelegeam încă prea bine că lucrurile sînt aşa cum sînt şi-mi închipuiam că totul ar putea fi încă frumos pentru mine, la fel ca înainte, şi încă ce frumos !

Dar s-a mai întîmplat ceva, pe cînd şedeam cuprinsă de tristeţe şi nehotărîre şi sufletul meu nu ştia ce să creadă. Duminică seara, cum stăteam în salon, tatăl tău, ca să-mi facă plăcere, mi-a spus povestea cu Jens Aabel şi focul. Apoi tot el mi-a

spus că, dacă un om în pragul disperării are nevoie de un sfat bun, trebuie să lase Biblia lui Jens Aabel să se deschidă unde vrea ea şi îl va afla. M-am hotărît, în durerea mea, să încerc şi eu. Dar cele ce am aflat sînt înspăimîntătoare.

Astă seară am adus Biblia aici, în camera mea şi o ţin deschisă pe masă. Am căutat textul şi acum ţi-1 scriu şi ţie. în felul acesta mi se pare că seriu în prezenta acelui om bun şi virtuos care a fost Jens Aabel. Dar cînd vei citi scrisoarea mea, închipuie-ţi la rîndul tău că l-am avut mereu alături în timp ce-ţi scriam.

Biblia s-a deschis la cartea profetului' Isaia, capitolul douăzeci şi nouă, care începe aşa :

„Vai ţie, Ariele, Ariele !... Tu vei fi doborît la pămînt şi de acolo se va auzi glasul tău... glasul tău va fi ca o nălucă ce iese din pămînt şi din oolb spusele tale ca un murmur vor părea.“

Cuvintele profetului Isaia m-au umplut de o mare teamă. Dar, abia cînd am citit mai departe, am înţeles cît se poate de limpede că pentru mine nu mai era nici o speranţă. Căci în versetul al optulea scrie :

„După cum cel flămînd visează că mănînGă, şi se trezeşte tot cu stomacul gol, şi după cum cel însetat visează că bea şi se trezeşte istovit şi tot însetat[11].

Da, Arndt, aşa ai ajunge dacă m-ai păstra lîngă tine şi nicicum altfel. De aceea te şi îndemn să nu te gîn- deşti să mă ierţi, căci nu-i cu putinţă.

Sîntem tineri amîndoi, iar eu am mai puţini anî decît tine. Dar în rîndurile acestea îţi vorbesc de parcă aş fi ca profetul Isaia de bătrînă, căci aşa mă simt în acest ceas. Şi tot ca el de înţeleaptă, căci aşa mă simt în acest ceas. Şi mi se pare că, în adîncul nefericirii mele, voi mai fi încă în stare să aflu cuvinte de alinare pentru tine. Niciodată nu-ţi va fi fără folos că m-ai întîlnit, Arndt. Nici mie nu-mi va fi fără folos tristeţea ce-o încerci la plecarea mea.

Vreau să-ţi mai spun că astă seară am compus o

poezie. N-am mai scris pînă acum poezii, încît nici aceasta nu este aşa cum ar trebui de fapt să fie. Tu totuşi citeşte-o şi păstreaz-o mereu în gîndurile tale cînd ai[1] să-ţi aminteşti de mine. Căci ea sună aşa :

> *Sărac te-am făcut foarte, iubitul meu cel drag. Departe sînt de tine cînd mă zăreşti în prag. Iubirea mea cea mare, bogat te-am făcut foarte. Aproape sînt de tine deşi sîntem departe.*

Şi acum, că am mai prins ceva curaj, să-ţi mărturisesc taina despre care tu nu ştii nimic.

Află atunci, Arndt, eă, în mijlocul furtunii din fiordul Kvase, *la bordul lui Sofie Hosewinckel, nu mi-a fost cîtuşi de puţin teamă.*

Oamenii din Ghristianssand m-au declarat eroină. O eroină ar fi o fată care ar vedea pericolul şi s-ar teme de el, însă l-ar înfrunta. Cît despre mine, eu nu l-am văzut şi n-am priceput că e vorba de vreun pericol.

în acel timp, Arndt, bunul tău tată se plimba prin cameră cuprins de teamă pentru *Sofie Hosewinckel,* iar mama lui Ferdinand se zbătea în ghearele fricii şi ale groazei pentru soarta fiului ei. Dar eu abia acum înţeleg şi-mi dau seama ce minunat e pentru o fiinţă omenească să se teamă şi de asemenea mai văd limpede că cine nu se teme acela e singur, respins de toţi, un paria faţă de ceilalţi oameni. însă mie, mie nu mi-a fost cîtuşi de puţin teamă.

Căci m-am gîndit şi am crezut un lucru pe care tu nu ţi l-ai putea închipui nioiodată singur, dar pe care am să ţi-1 spun eu acuma. Am crezut că acea furtună e chiar cea din piesa *Furtuna,* în care trebuia să joc ura rol curînd şi pe care am citit-o de peste o sută de ori. în ea eu sînt Ariei, un spirit al văzduhului, şi un mare magician, Prospero, e stăpînul meu. Iar în acea noapte am fost convinsă că, dacă *Sofie Hosewinckel* se scufundă» eu am să mă pot ridica în aer şi zbura pînă la ţărm. 0înd am

auzit echipajul strigînd : „Sîntem pierduţi !“, §§§§

două lucruri.

Primul ar fi că, plecînd de aici, s-ar putea să nimeresc din nou într-o furtună precum cea din fiordul Kvase. Dar de data aceasta îmi va fi cît se poate de limpede că nu e furtuna din piesă, ci însăşi întîlnirea cu moartea. Şi cred că atunci, în ultimele clipe înainte de a ne scufunda, am să pot fi a ta cu adevărat. Şi-mi închipui că ar fi frumos şi înălţător să las bătaia valului să acopere bătăile inimii mele. Iar în acea ultimă zbatere să spun : „Am fost mîntuită fiindcă te-am întîlnit şi te-am privit, Arndt !“

Iar al doilea lucru la care m-am gîndit e ce-ar fi să aud acum paşii tăi pe scări, urcînd spre camera mea ?! Acum mi se pare că acele clipe cînd am auzit cu adevărab paşii tăi pe scări au fost cele mai fericite din toată viaţa mea. Atît de tare mă dureau braţele de dorul de a te cuprinde încît îmi venea să plîng de durere. Ah, cum mă mai dor şi-acum !

Adio deci. Adio. Adio, Arndt.

A ta, pe acest pămînt, nestatornică, dar în moarte, ân înviere şi în eternitate credincioasă,

Malli

I. *Mr. Clay*

în anii şaizeci ai secolului trecut trăia la Canton un negustor de ceai peste măsură de bogat pe nume Mr. Clay.

Era un bătrîn uscăţiv, înalt şi închis în el. Avea o casă minunată şi un atelaj fără seamăn, iar el trona în mijlocul amîndurora ţeapăn, tăcut şi singuratic.

Printre europenii din Canton, Mr. Clay dobîndise faima unui om de fier şi a unui mare avar. Oamenii se fereau de el. Acest renume şi-1 datora mai degrabă privirilor, glasului şi atitudinii sale decît vreunor lucruri anume ştiute pe seama lui. Cu toate acestea, două sau trei întâmplări ce se povesteau în legătură cu persoana sa, repetate de mai multe ori, ajunseră să exprime opinia generală despre el.

Potrivit uneia din aceste istorii, în urmă cu cincisprezece ani, un negustor francez, care pe atunci era aso- eiatul lui Mr. Clay, dar care mai tîrziu, cînd s-au certat, **a** pornit o afacere pe cont propriu, se ruinase după nişte speculaţii eşuate. Ca o ultimă şansă, a încercat să-şi plaseze o încărcătură de ceai pe clipper-ul *Thermopylae,* care stătea în port gata de plecare. îi datora însă lui Mr. Clay suma de trei sute de guinee, iar creditorul îi sechestră baloturile de ceai, trimiţînd în loc un transport de-al său cu vasul *Thermopylae;* în acest fel îşi ruină definitiv rivalul. Francezul dădu faliment, casa îi fu 6coasă la vînzare, iar el

însuşi împreună cu familia sa se trezi aruncat în stradă. Nemaiîntrezărind nici o cale de scăpare din nenorocirea ce se abătuse asupra lui, omul îşi puse capăt zilelor.

Negustorul francez era un om deosebit de înzestrat şi cu o fire plăcută ; avea o soţie frumoasă şi o familie mare. Acum, după moarte, cînd, în oohii prietenilor, figura sa contrasta atît de tare cu chipul împietrit al lui Mr. Glay, amintirea i se înconjură cu un nimb de raze vesele şi strălucitoare şi lumea iniţie o colectă de bani pentru văduvă. însă, datorită rivalităţii dintre comunitatea franceză şi cea engleză din Ganton, colecta nu se ridică la o sumă prea mare şi, în scurtă vreme, soţia francezului şi copiii acesteia dispărură de pe orizontul cunoştinţelor lor.

Mr. Clay dobîndi casa mortului, o vilă mare şi somptuoasă, cu o grădină întinsă, unde păunii se plimbau agale pe gazon. în această casă locuia şi astăzi.

Ou timpul, această întîmplare aproape că deveni o legendă. Se povestea că, în ultima zi a vieţii sale, Monsieur Dupont chemase la el p% blînda şi frumoasa lui soţie şi copilaşii lor ca nişte îngeri. Întrucît, spunea el, tot şirul nenorocirilor se abătuse asupra lor din clipa cînd pentru prima oară ochii îi căzuseră pe chipul lui Mr. Glay, să se lege toţi prin jurămînt că nicăieri şi in nici o împrejurare, nu vor mai privi acel ship vreodată. Şi se mai povestea că, înainte de a-şi părăsi locuinţa, de care era atît de mîndru, aruncase pe foc ori spărsese toate obiectele de artă dinăuntru, spunînd că nici un lucru făcut pentru a înfrumuseţa viaţa nu va primi în vecii vecilor să aparţină noului stăpîn al casei. în schimb, în toate camerele cruţase oglinzile mari, cu rame aurite, aduse din Franţa, în care pînă atunci nu se reflectaseră decît scene vesele şi pline de dragoste, lăsînd cu limbă de plecare că aceasta va să fie pedeapsa ucigaşului său, şi anume că, oriîncotro s-ar întoarce, numai portretul călăului să-i întîlnească privirile.

Mr. Clay se mută în noua locuinţă, unde şedea singur la masă, faţă în faţă cu portretul său. Şi nu e sigur că şi-a dat vreodată seama cît de

neprietenos îi era tot anturajul, căci noţiunea de prietenie nu încăpuse nieicînd în vederile sale despre viaţă. Dacă toate lucrurile ar fi fost lăsate în întregime la discreţia lui, le-ar fi dispus în acelaşi fel ca acum ; era cît se poate de firesc să-şi închipuie că ele sînt aşa cum sînt deoarece fusese dorinţa sa ca totul să decurgă astfel. Treptat, în cariera lui de nabab, Mr. Clay ajunsese să se încreadă în atotputernicia sa. Şi alţi mari negustori din Canton împărtăşeau această încredere în privinţa persoanei lor şi, întocmai ca Mr. Clay, şi-o păstrau ignorînd acea parte a lumii ce cădea în afara cîmpului de acţiune a puterii lor.

La vîrsta de şaptezeci de ani, Mr. Glay se îmbolnăvi de gută şi multă vreme rămase aproape complet paralizat. Durerile erau atît de mari încît abia dacă putetţ dormi şi atunci nopţile i se păreau nesfîrşit de lungi.

într-o noapte, tîrziu, unul din tinerii funcţionari ai lui Mr. Glay veni la el acasă cu un teanc de facturi pe care tocmai le verificase. Din patul său bătrînul îl auzi vorbind cu servitorii, trimise după el şi-1 puse să mai verifice o dată facturile cu el. Cînd se iviră zorii îşi dădu seama că acea noapte trecuse mai puţin chinuitor decît celelalte. Astfel că, în seara următoare, îl chemă iar pe tînărul funcţionar şi-1 puse din nou să-i citească registrele cu voce tare.

De atunci înainte deveni o regulă că tînărul îşi făcea apariţia la ora nouă în dormitorul uriaş, încărcat de mobile, se aşeza la căpătîiul bătrinului său patron şi citea cu voce tare, la lumina unei luminări, facturile de plată, contractele şi devizele tranzacţiilor lui Mr. Clay. *Avea* o voce răsunătoare, dar, spre dimineaţă, răguşea puţin, ceea ce-1 cam deranja pe Mr. Clay, care în tinereţea lui avusese auzul bun, dar în vremea din urmă ajunsese cam tare de ureche. îi spuse deci funcţionarului său că îl plătea ca să-şi facă treaba, dar, dacă nu era în stare s-o facă aşa cum trebuia, el îl va da afară şi-şi va lua pe altcineva să-i citească.

Cînd cei doi epuizară registrele curente ale

companiei, bătrînul suspină şi întoarse capul pe pernă. Funcţionarul se gîndi o clipă, apoi se duse la seif şi scoase din el registre vechi de cinci, zece sau cincisprezece ani şi începu să i le citească nopţile cu voce tare, cuvînt cu cuvînt. Mr. Clay asculta atent; lectura îi reînvia în memorie afaceri şi succese ale trecutului. însă nopţile erau lungi ; cu timpul funcţionarul termină chiar şi registrele vechi şi fu nevoit să-i citească iar şi iar aceleaşi lucruri bătrînului.

într-o dimineaţă, după ce tînărul isprăvise de citit pentru a treia oară un contract încheiat cu douăzeci de ani în urmă şi tocmai se pregătea să plece şi el la culcare, Mr. Clay îl opri ; părea frămîntat de ceva. Caznele minţii patronului său erau o preocupare majoră a tînărului funcţionar ; mai zăbovi deci puţin, lăsîndu-i vreme bătrînu- lui să-şi afle cuvintele pentru a-şi formula gîndul.

După un timp Mr. Clay îl întrebă ezitînd, cuprins parcă el însuşi de îndoieli şi încurcat, dacă nu auzise şi de vreun alt fel de registre. Funcţionarul îi răspunse că nu, el nu avea ştiinţă de vreun alt fel de registre, dar, dacă Mr. Clay avea să-i arate ce anume doreşte, putea căuta. Cu acelaşi glas ezitant Mr. Clay îi spuse că se gîndea la nişte registre şi evidenţe în care să nu fie înscrise tranzacţii sau afaceri, ci alte lucruri, pe care nişte oameni ic însemnaseră cîndva, iar alţi oameni le citeau cîteodată. Funcţionarul cîntări întrebarea şi repetă că nu, el nu auzise în viaţa lui despre acest fel de registre. Convorbirea se opri aici, iar funcţionarul plecă. Pe drum spre casă răsuci în minte pe toate părţile întrebarea lui Mr. Clay. O simţea izvorîtă dintr-o nevoie profundă, pe jumătate chiar împotriva voinţei bătrînului, care o formulase cu timiditate, ba chiar eu ruşine. Dacă funcţionarul ar fi avut în firea sa măcar un vag simţ al ruşinii, atunci ar fi lăsat lucrurile în voia lor şi ar fi uitat cu totul acea unică derogare de la demnitate a patronului său. Dar cum această calitate îi lipsea cu desăvîr- şire, începu să

reflecteze. Dorinţa bătrînului era, fără îndoială, un semn de slăbiciune la el; ba poate chiar o presimţire a morţii. Şi se gîndi : ce urmări' putea avea <o asemenea stare de lucruri pentru el însuşi ?

II. *Elishama*

Tînărul furcţionar care îi eitea lui Mr. Clay era cunoscut în birourile companiei sub numele de Ellis Lewis, dar nu aşa îl chema de fapt, ci Elishama Levinsky. Spre deosebire de alţi oameni care migrau în acele vremuri spre China, el nu-şi schimbase numele pentru a ascunde vreun delict sau vreo crimă, ci pentru a cufunda în uitare fărădelegi comise de alţii împotriva lui şi un trecut presărat cu încercări din cele mai grele.

Era evreu şi se născuse în Polonia. Ai lui pieriseră toţi în pogromul cel mare din 1848, cînd el îşi amintea că avea, parcă, şase ani. Alţi evrei polonezi, care izbutiseră să scape, îl luaseră cu ei printre boccelele lor sărăcăcioase şi zdrenţuite. De atunci, întocmai ca o marfă de care nimeni n-are nevoie, fusese purtat încoace şi încolo şi părăsit la voia întîmplării, rezemat de un zid şi uitat acolo, apoi, după o clipă luat din nou şi azvîrlit în viitoare.

Copil pierdut şi singuratic, plutind prin lume în voia soartei, îndurase nebănuite suferinţe la Frankfurt, Amsterdam, Londra şi Lisabona. Întîmplări de neistorisit şi cu atît mai greu de păstrat în memorie încă tresăreau, ca nişte peşti marini, în străfundurile gîndurilor sale întunecate. La Londra norocul îl scosese în calea unui bătrîn şi priceput contabil italian, care îl învăţase scrisul şi cititul şi care, înainte de a muri, îl învăţase într-un

singur an atîta contabilitate în partidă dublă †† cît ar învăţa alţii în zece ani. Mai tîrziu, băiatul a fost avansat şi trimis în Orient, unde a sfîrşit prin a ajunge angajatul firmei lui Mr. Clay la Canton. Aici stătea la pupitrul lui întocmai ca o piesă ascuţită la piatra de polizor a vieţii pînă ce dobîndeşte o margine tăioasă brici, ochii şi urechile îi erau veşnic iscoditoare, ca ale unui rîs şi nu mai avea nici o iluzie nici despre viaţă, nici despre umanitate.

Cu o asemenea zestre Elishama şi-ar fi putut croi o carieră strălucită şi deveni o personalitate extrem de periculoasă atît în viaţa de fiecare zi cît şi în afaceri. Dar n-a fost să fie şi cauza acestei stări de lucruri aparent ilogice era lipsa totală de ambiţie din caracterul băiatu

---

†† înregistrare a operaţiunilor financiare sub forma a două coloane egale şi de sens contrar, fiecare operaţiune fiind analizată, iar valoarea ei respectivă fiind înscrisă în debitul unui cont primitor şi în creditul unui cont plătitor. (N. t.)

lui. Dorinţa, sub orice formă a ei, fusese măturată de ape, uscată şi arsă în sufletul său încă înainte de a învăţa să citească. Dacă îl priveai, arăta ca un tînăr destul de obişnuit, scund, zvelt şi foarte întunecat la faţă, cu ochi căprui voalaţi şi putea trece drept cetăţean al oricărei naţiuni. Mintea nu-i era deloc a unui tînăr, ci mai degrabă a unui copil precoce sau a unui om foarte- înaintat în vîrstă. Nu ştia ce-i blîndeţea sau deplinătatea firii, nu tînjea după iubire sau aventură, nu avea vreun spirit de competiţie, nici teama sau dorinţa de a lupta. Semăna, şi pe dinăuntru şi pe dinafară, cu o gîză, cu o furnică, greu de strivit chiar şi cu tocul cizmei.

Avea o singură pasiune, dacă pasiune poate fi numită dorinţa fanatică de a se afla în siguranţă şi de a fi lăsat în pace. în esenţa lui, acest sentiment se înrudea cu dorul de casă ori cu iastinctul porumbelului voiajor. Sufletul său era dominat de o unică grijă : să poată intra în eameră şi înohide uşa după el cu certitudinea că nimeni nu-1 putea urmări sau deranja aici.

Camera în care intra şi a cărei uşă o închidea în urma lui era modestă, o biată odăiţă întunecoasă pe o stradă îngustă. Dar în această odăiţă existau cîteva-. obiecte care-i aparţineau cu adevărat — o masă vopsită şi pătată cu cerneală, două scaune şi un dulap. Ele aveau, o semnificaţie deosebită pentru proprietarul lor. Uneori,, nopţile, aprindea o luminare mică, stătea culcat în pat şi le privea, ca şi cum ele ar fi fost dovada că lumea se afla încă în siguranţă. Şi tot nopţile se liniştea gîn- dindu-se la şirul numerelor. Şi parcurgea cifrele — 10,. 20, 7000. Erau toate la locul lor, putea deci dormi mar departe.

Elishama, care dispreţuia bogăţiile acestei lumi, îşi: petrecea timpul din zori şi pînă seara printre oameni lacomi şi rîvnitori de avere. Aşa trăise toată viaţa şi i se părea că totul este cît se poate de firesc. înţelegea de minune sentimentele anturajului său şi le aproba. Găci din acele

sentimente se detaşa, * în cele din urmă,, camera sa cu uşa pe care o putea închide către lume. Dacă lupta disperată a lumii din jurul lui pentru aur şi putere ar fi încetat vreodată, nu era sigur că odaia sau uşa lui ar mai fi existat. Prin urmare, îşi folosea daru-

rile pentru a aţîţa şi a răscoli focul ambiţiei şi al lăcomiei în oamenii din jurul său. Aţîţa mai cu seamă ‘focul lui Mr. Clay, studiindu-1 cu un ochi atent.

încă înainte de lecturile lor nocturne, între Mr. Clay •şi Elishama se stabilise un fel de relaţie, lucru rar pentru amîndoi. Ea a început atunci cînd Elishama i-a atras atenţia lui Mr. Clay că oamenii care îi cumpărau ■caii îl înşelau. Un strămoş al său necunoscut fusese geambaş de cai în slujba unor prinţi şi magnaţi polonezi, iar tînărul contabil din Canton avea în sîngele său toată ■ştiinţa despre cai a acelui bătrîn evreu. Pentru nimic în lume nu şi-ar fi cumpărat el însuşi un cal, dar încuraja ■vanitatea lui Mr. Clay în privinţa trăsurii şi atelajului său, de la care, în cele din urmă, putea beneficia siguranţa propriei lui situaţii. De partea sa, Mr. Clay fusese impresionat de gîndirea şi de perspicacitatea tînă- Tului; i-a lăsat în grijă supravegherea grajdurilor sale şi n-a fost niciodată dezamăgit. Altfel nu avuseseră niciodată de-a face direct unul cu celălalt, însă Mr. Clay devenise conştient de existenţa lui Elishama, după cum ■Elishama era de mult conştient de existenţa lui Mr. Clay.

Relaţia lor se manifesta într-un mod foarte special. Se putea observa că nici unul din ei nu vorbea despre celălalt în prezenţa altor oameni. Atît la bătrîn cît şi la lînăr aceasta era o excepţie de la obicei. Căci Mr. Glay se plîngea întruna supraveghetorilor de tinerii săi angajaţi, iar Elishama avea o limbă atît de ascuţită îneît remarcile sale despre marii sau mieii negustori din Canton erau celebre în antrepozite şi birouri. Astfel stăpînul şi sluga stăteau spate în spate, înfruntînd lumea întreagă şi, inconştient, comportîndu-se aşa cum s-ar fi comportat într-adevăr dacă ar fi fost tată şi fiu.

Stînd în camera lui, Elishama se gîndea acum la Ur. Clay şi-1 categorisi drept un prost şi mai mare decît îl crezuse de fapt. însă după o vreme se ridică să-şi facă o ceaşcă de Ceai — un lux pe care

şi-1 îngăduia la întoarcerea sa de la lecturile din fiecare noapte — şi, în timp ce o sorbea încet, gîndurile sale începură să-şi schimbe direcţia. Reflecta cu toată seriozitatea la întrebarea lui Mr. Clay. Era posibil, îşi spuse el, să existe cărţi de felul celor cum îi ceruse bătrînul. Iar el era obişnuit să-i facă rost lui Mr. Clay de lucrurile pe care acesta şi le dorea. Daeă asemenea căi există, trebuie să le caute şi, chiar de-ar fi fost să fie rare, el tot avea să le găsească pînă la urmă.

Elishama rămase multă vreme cu bărbia sprijinită în palmă, apoi se ridică şi merse pînă la dulapul din colţ. De aici luă o cutiuţă vopsită în roşu care, la sosirea sa în Canton, conţinuse toată averea lui pe lumea asta. O examină cu atenţie şi dădu peste un petec vechi de- hîrtie îngălbenită, împăturit şi păstrat într-o punguţă de mătase. La lumina luminării se apucă să-1 citească.

III. *Profeţia lui Isaia*

în grupul de evrei care, în fuga lor din Polonia, îl luaseră cu ei şi pe Elishama, se afla un bătrîn, care de altfel murise pe drum. Dar, înainte de a muri, i-a încredinţat băiatului acel petec de hîrtie din punguţa roşie. Elishama şi-a legat-o de gît, reuşind s-o păstreze astfel' mulţi ani, mai cu seamă că în această vreme n-a avut prilejul să se dezbrace decît rareori. Cum nu putea citi,, nu ştia nici ce scrie pe acea foaie de hîrtie.

Dar cînd, la Londra, a învăţat să citească şi a aflat că oamenii pun mare preţ pe lucrul scris, a seos hîrtia lui şi a descoperit că literele ce-o umpleau erau diferite- de cele pe care le deprinsese el. Patronul său îl trimitea, din cînd în cînd să facă o plimbare pînă la o prăvălie murdară şi întunecoasă, unde era un munte de pietate- şi al

cărei proprietar era un preot răspopit. Elishama duse petecul lui de hîrtie la acel om şi-1 întrebă dacă avea vreun înţeles. Aflînd că era scris în ebraică, îi propuse cămătarului să i-1 traducă în schimbul sumei de- trei penny. Bătrînul citi toată foaia şi recunoscu pasajele ; le căută fiecare la locul său, le copie în engleză şi primi, plin de importanţă, cei trei penny. De atunci:

înainte băiatul ţinuse şi originalul şi traducerea în punguţa lui cea roşie.

Pentru a veni în ajutorul lui Mr. Glay, Elishama scoase acum punguţa din cutie. în alte împrejurări n-ar fi făcut acest lucru, căci el îi trezea în minte imagini' ale întunericului şi ale groazei şi chipul sumbru al unui prieten. Dar Elishama nu mai dorea să aibă prieteni, după cum nici Mr. Clay nu mai avea nevoie de ei. Pentru •el prietenii erau oameni ce suferiseră şi muriseră, iar lumea însăşi însemna despărţire şi dispariţie; din ea picurau numai lacrimi şi sînge.

Şi astfel, după cîteva nopţi, cînd termină de citit "tranzacţiile lui Mr. Clay, iar bătrînul mormăi scurt, pre- ;gătindu-se să-1 trîmeată acasă, Elishama scoase din buzunar un petec murdar de hîrtie şi spuse :

— Mr. Glay, am să vă citesc ceva.

Mr. Clay îşi întoarse ochii spălăciţi spre ohipul vorbitorului. Elishama citi răspicat :

„Veseleşte-te pustie însetată, să se bucure pustia şi ca *crinul să înflorească. Şi vor înflori şi se vor bucura „pustiile Iordanului şi mărirea Libanului se va da ei..."*

— Ce-i asta ? — întrebă Mr. Clay posomorit.

Elishama lăsă hîrtia în jos.

— Asta — spuse el — e ceea ce aţi dorit dumneavoastră, Mr. Clay. Un lucru diferit de registrele de tranzacţii şi pe care nişte oameni l-au născocit şi l-au aşternut pe hîrtie.

Apoi continuă :

„...şi cinstea Carmelului; şi poporul meu va vedea slava Domnului, strălucirea Dumnezeului nostru. Intări- ţi-vă voi, mîini slabe şi genunchi slăbănoage prindeţi putere, ziceţi celor..."

— Dar ce-i asta ? Unde-ai găsit-o ? — întrebă din nou Mr. Clay.

Elishama ridică doar mîna pentru a arăta că voia linişte şi citi mai departe :

-556[1]

„Ziceţi celor slabi la inimă şi la cuget: «Întăriţivă şi nu vă temeţi. Iată Dumnezeul nostru ! Cu judecată răsplăteşte şi va răsplăti; el va veni şi ne va mintui». Atunci se vor deschide ochii celor orbiţi şi urechile celor surzi vor auzi. Atunci va sări şchiopul ca cerbul şi limpede va fi limba gîngavilor; că izvoare de apa vor curge în pustie şi rîuleţe în pământul însetat. Pământul cel fără de apă se va preface în bălţi şi ţinutul cel însetat izvor de apă va fi. Acolo va fi veselia păsărilor, iarbă, trestie şi bălţi." ##################################

Cînd ajunse aici, Elishama lăsă jos hîrtia şi privi drept în faţă. Mr. Glay horcăi astmatic, trăgîndu-şi răsuflarea.

— Ce-a fost toată asta ? — întrebă el.

— V-am spus, Mr. Clay — răspunse Elishama. Cum aţi auzit. Un lucru pe care un om l-a născocit şi l-a> pus pe hîrtie.

— Şi chiar aşa s-a întîmplat ? — mai întrebă Mr„ Clay.

— Nu — răspunse Elishama dispreţuitor.

— Nici nu se întîmplă în cilpa aceasta ?

— Nu — răspunse Elishama în acelaşi fel.

După un moment Mr. Clay întrebă iar :

— Dar cine naiba a mai născocit şi asta ? Elishama privi spre Mr. Clay şi spuse :

— Profetul Isaia.

— Asta cine a mai fost ? — întrebă Mr. Clay tăiost. Auzi, Profetul... phă ! Ce-i ăla un profet ?

— Un om care prezice diferite lucruri — explică Elishama.

— Atunci înseamnă că toate aceste lucruri ar trebui să se adeverească !— observă Mr. Clay batjocoritor.

Elishama nu voia să-1 tăgăduiască pe profetul Isaia». aşa încît spuse :

— Da. Dar nu acum.

După o clipă, Mr. Clay îi ordonă :

---

‡‡‡

— Mai citeşte o dată aia cu şchiopul.
— Atunei va sări şchiopul ca cerbul — citi Elishama. După încă o clipă, Mr. Clay ordonă iar :

— Şi aia eu genunchii.

— întăriţi-vă voi, mîinî slabe şi genunchi slăbănoa- jge — citi Elishama.

— Şi GU surzii.

— Şi urechile celor surzi vor auzi.

Urmă o pauză lungă, după care Mr. Clay se interesă i

— Şi face cineva ceva ca lucrurile astea să se adeverească ?

— Nu — spuse Elishama şi mai dispreţuitor ca înainte.

După o nouă pauză, cînd Mr. Clay reveni la profeţia Iui Isaia, din tonul vocii sale Elishama înţelese că acum se trezise de-a binelea.

— Mai citeşte-mi treaba asta o dată — porunci el.

Elishama execută porunca. La urmă Mr. Clay îl întrebă :

— Cînd a trăit profetul Isaia ?

— Nu ştiu, Mr. Clay — răspunse tînărul. Cred că acum vreo mie de ani.

în acel moment pe Mr. Clay îl dureau rău de tot genunchii şi era cît se poate de conştient de infirmitatea şi neputinţa sa.

— E o prostie — declară bătrînul — să prezici lucruri care nu încep să se adeverească nici după o mie de ani. Apoi adăugă încet : — Oamenii ar trebui să consemneze numai lucrurile care s-au petrecut deja.

— Vreţi să mai scot registrele de tranzacţii o dată ? — întrebă Elishama.

Urmă o pauză foarte lungă.

— Nu — spuse Mr. Clay. Nu. Oamenii pot consemna şi în afara registrelor de tranzacţii lucrurile deja petrecute. Ştiu cum se numeşte un lucru astfel consemnat. O poveste. Am auzit şi eu cîndva o poveste. Dacă nu mă întrerupi, mi-o amintesc îndată.

— Cînd aveam douăzeci de ani — zise el după o nouă tăcere prelungă — m-am îmbarcat în Anglia cu destinaţia China. Şi am auzit această poveste cu o noapte înainte ca să ajungem la Capul Bunei

Speranţe. Acum mi-o aduc bine aminte. Era o noapte caldă, marea era liniştită şi pe cer luna plină. Stăteam de cîtăva vreme singur la pupa, cînd au venit trei marinari şi s-au aşezat

jos pe punte. Erau atît de aproape de mine încît auzeam tot ce spuneau, însă ei nu mă vedeau. Unul din marinari le-a spus celorlalţi o poveste. Le istorisea lucruri care i se întîmplaseră lui cîndva. Întrucît am auzit povestea de la un capăt la altul, am să ţi-o spun şi dumitale.

IV. *Povestea*

— Marinarul — începu Mr. Glay — acostase odată într-un oraş. Nu-mi mai amintesc ce oraş era, dar n-are nici o importanţă. Şi cum mergea el singur pe o stradă din apropierea portului, numai ce se opreşte în dreptul lui o caleaşcă elegantă şi din ea coboară un domn în vîrstă, care îi spune : „Văd că eşti un marinar chipeş. Vrei să cîştigi în seara asta cinci guinee ?“

Mr. Clay era atît de neobişnuit să spună o poveste încît este îndoielnic că ar fi reuşit să ajungă altundeva cu istorisirea decît în tenebrele fără ieşire. Cu un efort continuă însă repetînd : „Vrei să cîştigi în seara asta cinci guinee ?“

Aici Elishama puse înapoi profeţia lui Isaia în săculeţul ei, iar pe acesta în buzunar.

— Firește — povesti Mr. Clay — marinarul răspunse că voia. Domnul cel bogat îi spuse atunci să vină cu el şi-1 conduse în caleaşca sa pînă la o casă mare şi impunătoare chiar la ieşirea din oraş. în casă totul era la fel de măreţ şi somptuos. Marinarul nu-şi închipuise niciodată că existau pe lume asemenea bogăţii, căci cum putea ajunge un biet băiat ca el în casa unui om atît de mare ? Domnul îi oferi o masă aleasă, cu vinuri scumpe şi marinarul a început să povestească tot ce-a mîncat şi a băut, dar eu am uitat şi mîncărurile şi vinurile acelea. Cînd au isprăvit cina, domnul casei îi spuse marinarului : „După cum vezi, sînt un om foarte bogat» de fapt omul cel mai bogat din acest oraş.

Dar sînt bătrîn. Nu mai am mulţi ani de trăit, iar cei care vor moşteni ce am adunat şi am economisit eu în viaţa nu-mi plao şi n-am încredere în ei. Acum trei anî mi-am luat o soţie tînără. Dar nu mi-a fost de nici un folos, pentru că nu mi-a dăruit pînă acum copii*.

Mr. Clay făcu o pauză ca să-şi adune gîndurile.

— Cu îngăduinţa dumneavoastră — spuse Elishama — aş putea continua eu povestirea.

— Gum vine asta ? — exclamă, foarte supărat pentru întrerupere, Mr. Clay.

— Am să vă spun eu restul povestirii, cu îngăduinţa dumneavoastră şi, sigur, dacă veţi voi să mă ascultaţi, Mr. Clay — spuse Elishama.

Mr. Clay nu găsi pe loo nici o replică, aşa încît Elishama continuă el povestea.

— Bătrînul îl conduse pe marinar într-un dormitor luminat cu sfeşnice din aur curat, cinci pe partea dreaptă şi cinci pe stînga. Sau nu aşa era, Mr. Clay ? Pe ziduri' erau sculptate în basorelief siluete de palmieri. Iar în cameră era un pat şi în faţa lui o despărţitură făcută din lanţuri de aur, iar în pat stătea culcată o femeie. Bătrînul domn îi spuse : „îmi cunoşti dorinţa. Deci să- vîrşeşte acum tot ce-i de trebuinţă pentru a mi-o îndeplini*. Apoi scoase din punga sa un ban de aur — era o monedă de cinci guinee, Mr. Glay — şi i-1 dădu marinarului, după care părăsi încăperea. Marinarul rămase cu doamna toată noaptea. Dar, la ivirea zorilor, servitorul bătrînului domn îi deschise uşa, iar el părăsi acea casă, întorcîndu-se pe vaporul său. Ori nu aşa era, Mr. Clay ?

Timp de un minut, Mr. Glay privi fix către Elishama, apoi întrebă :

— Gum se face că ai aflat povestea asta ? L-ai întîlnit cumva pe acel marinar de pe vaporul meu lîngă Capul Bunei Speranţe ? Trebuie să fie bătrîn acum şi faptele povestite de el s-au petrecut cu mulţi ani în urmă.

— Povestea aceasta, Mr. Clay — spuse Elishama — care dumneavoastră credeţi că a trăit-o

marinarul de pe vasul dumneavoastră, nu s-a întîmplat de fapt nimănui. Toţi marinarii o cunosc. Şi toţi marinarii o istorisesc, iar fiecare, tocmai pentru că ar fi dorit să fie el eroul, o spune ea şi cum i s-ar fi întîmplat aievea. Dar nu-i aşa. Toţi marinarii, cînd aud această poveste, vor să le

fie spusă astfel şi aşteaptă să le fie spusă astfel. Poate că marinarul care o spune o mai schimbă cîte puţin, mai adaugă amănunte de la el, descrie, de pildă, cum arăta doamna sau cum a iubit-o în acea noapte. Dar. altminteri povestea e mereu aceeaşi.

La început, bătrînul culcat în patul său nu scoase nici un cuvînt; apoi, eu glasul îngroşat de mînie şi dezamăgire, întrebă :

— De unde ştii dumneata ?

— Am să vă spun, Mr. Clay — răspunse Elishama. Dumneavoastră aţi călătorit cu un singur vapor, venind încoace, spre China, aşa încît aţi auzit o singură dată povestea. Eu, în schimb, am fost pe multe vapoare. Mai întîi am mers de la Gravesend la Lisabona şi pe vas un marinar a spus povestea pe care mi-aţi istorisit-o astă seară. Eram foarte tînăr pe atunci şi aproape că am crezut-o, deşi nu în întregime. Pe urmă am mers de la Lisabona la Capul Bunei Speranţe şi pe vapor s-a găsit iarăşi un marinar care a spus-o. Apoi am călătorit pînă la Singapore şi, pe drum, am mai auzit-o o dată de la un marinar. E povestea tuturor marinarilor de pe această lume. Pînă şi frazele şi ouvintele sînt aceleaşi. Dar toţi marinarii sînt mulţumiţi cînd unul din ei începe s-o spună.

— Dar de ce le plate s-o spună dacă nu-i adevărată ? — se miră Mr. Clay.

Elishama eîntări întrebarea în minte.

— Am să vă explic — spuse el — dacă veţi binevoi să mă ascultaţi. Intr-o anumită privinţă, Mr. Clay, toţi oamenii se aseamănă. Cînd se deschide o listă de subscripţii pentru o nouă speculaţie financiară, este dovedit pe hîrtie că acţionarii vor scoate un cîştig de o sută sau de două sute la sută, după cum e cazul. Dar un asemenea profit nu se poate realiza şi toată lumea ştie acest lucru ; cu toate aoestea oamenii trebuie să vadă cifrele respective scrise negru pe alb la cota bursei, altminteri afacerea nici nu-i interesează. La fel şi cu profeţia pe «are v-am eitit-o, Mr. Clay. Profetul Isaia, care a făcut-o, trebuie să fi trăit, cred, într-un

ţinut unde ploua rar. Şi atunci a prezis că pămîntul cel fără de apă se va preface în bălţi. Dar în Anglia, unde pămîntul e aproape mereu o baltă, oamenii nu-şi mai dau osteneala să scrie sau să citească aşa ceva. Marinarii care spurn această poveste, Mr. Clay, sînt nişte bieţi nenoroeiţi şi. duo o viaţă singuratică pe mare. De aceea şi istorisesc despre casa cea atît de bogată şi despre doamna cea atît de frumoasă. însă povestea lor nu s-a petrecut niciodată aievea.

— Marinarul le spunea celorlalţi că a avut în mînă o monedă de cinci guinee — zise Mr. Clay — şi că a simţit greutatea şi răceala aurului în palmă.

— Da, Mr. Clay — spuse Elishama — dar ştiţi de-ce le povestea acest amănunt ? Pentru că ştia şi el, ştiau şi ceilalţi marinari, că aşa ceva nu e cu putinţă. Dacă ar fi crezut măcar o singură clipă că e cu putinţă,, n-ar mai fi povestit. De obicei, un marinar, cînd coboară, pe ţărm, plăteşte o femeie de stradă să vină cu el. Uneori o plăteşte cu zece şilingi, alteori cu cinci, iar alteori cu doi şilingi şi nici una din aceste femei nu e nici tînără,. nici frumoasă, nici bogată. S-ar putea întîmpla — deşi tare nu-mi vine a crede — ca o femeie să primească un marinar la ea fără ca acesta să-i plătească ceva, dar, dacă s-ar întîmpla una ca asta, Mr. Clay, marinarul n-ar povesti niciodată. în istoria dumneavoastră, marinarul arată cum o doamnă tînără, frumoasă şi bogată — *o-* asemenea doamnă el a văzut, poate, de la distanţă, dar n-a cutezat niciodată să-i vorbească — i-a plătit, pentru: acelaşi lucru, ea lui cinci guinee. în poveste suma e tot-deauna aceeaşi, Mr. Clay, cinci guinee. Dar faptul contrazice legea cererii şi ofertei, el nu s-a întîmplat niciodată, nici nu se va întîmpla vreodată, dar tocmai de aceea e povestit.

în acest moment Mr. Clay era atît de răscolit, de- nedumerit şi de furios îneît nici nu putea vorbi. Furios- era pe Elishama fiindcă simţea că funcţionarul profită de slăbiciunea sa pentru a-i desfide autoritatea. însă, răscolit şi nedumerit era

din cauza profetului Isaia, căci se pregătea să-i anihileze întreaga sa lume şi pe el odată cu ea. Simţea că aceştia doi îi opun la un loc rezistenţă. După o vreme vorbi.

Vocea îi era aspră şi răguşită, dar nu mai puţin, fermă ca atunci cînd dădea vreun ordin subalternilor săi-

— Dacă această poveste — spuse el — nu s-a întîmplat niciodată aievea, am s-o fac eu să se întîmple acum. Nu-mi place prefăcătoria şi nu mă încălzesc profeţiile. Lucrurile ireale sînt o preocupare nesănătoasă şi imorală. Mie îmi plac faptele. Am să fac din această închipuire un fapt concret.

După ce termină de vorbit, bătrînul se simţi ceva mai uşurat. Simţea că a reuşit să-i contracareze pe Elishama şi pe profetul Isaia. Mai trebuia să le dovedească atotputernicia sa.

— Povestea va deveni realitate — mai spuse el foarte încet. Un marinar de pe lumea asta o va spune de la început pînă la sfîrşit, pas cu pas, aşa cum a trăit-o el aievea, din prima pînă-n ultima clipă.

în timp ce se întorcea, în zori, spre locuinţa sa, Elishama îşi spunea în gînd : „Sau bătrînul a înnebunit şi sfîrşitul îi e undeva pe-aproape, sau mîine va fi ruşinat de gîndul lui din noaptea asta şi va voi să-1 uite, încît cel mai bine e să nici nu-i mai amintese vreodată de el“.

V. *Misiunea lui Elishama*

Dar Mr. Clay n-a fost cîtuşi de puţin ruşinat, Gîndul din noaptea precedentă pusese stăpînire pe el, transfor- mîndu-se într-o luptă a voinţelor cu oponenţii săi. Gînd se făcu din nou miezul nopţii şi bătu oeasul, el reluă ideea şi-i spuse lui Elishama :

— Crezi că nu mai-sînt în stare să fac ce mi-am

pus în gînd ?

De această dată însă Elishama nu-1 contrazise nici cu o iotă ; îi răspunse în schimb :

— Dimpotrivă, Mr. Clay. Cred că puteţi face oriee doriţi.

— Vreau ca povestea pe care ţi-am spus-o azi noapte să se întîmple aievea în viaţă, cu oameni adevăraţi — zzise el.

— O să am eu grijă, Mr. Clay — spuse Elishama. Şi unde doriţi să se întîmple ?

— Aici — declară bătrînul privind mîndru la dormitorul său mare şi elegant mobilat. în casa mea. Şi mat vreau să fiu de faţă şi să văd totul cu ochii mei. Vreau să aleg eu marinarul, pe o stradă din apropierea portului. Şi să cinez eu însumi cu el, în sufrageria mea.

— Bine, Mr. Glay — spuse Elishama. Şi cînd doriţi să se petreacă aievea povestea, cu oameni adevăraţi ?

— Curînd — hotărî Mr. Clay după un scurt răstimp. Cît de curînd. Astă seară mă simt mai bine ; peste o săptămînă am să fiu destul de în putere.

— Atunci pînă într-o săptămînă totul va fi pregătit.

După o clipă Mr. Clay adăugă :

— Au să fie cheltuieli. Nu mă interesează cît de mari vor fi.

Aceste ultime cuvinte îi produseră lui Elishama o puternică senzaţie de răceală şi singurătate la bătrîn, de parcă ar fi fost rostite de dincolo de mormînt. Dar, cum el însuşi se simţea în mormînt ca la el acasă, o> legătură stranie îl apropie în acel moment de patronul său.

— Da — confirmă el — o să ne coste ceva bani'. Căci, nu trebuie să uitaţi, în poveste apare o femeie tînără.

— Da, o femeie — spuse Mr. Glay. Lumea e plină de femei. O femeie tînără poate fi oricînd cumpărată ; ea va fi lucrul cel mai ieftin din poveste.

— Nu, Mr. Clay — replică Elishama — nu va fi

lucrul cel mai ieftin. Căci, dacă vă aduc o femeie de pe stradă, marinarul îşi va da seama imediat de înşelătorie şi îşi va pierde încrederea în poveste.

Mr. Clay mormăi ceva în barbă.

— Şi nici o domnişoară n-am să vă pot găsi — continuă Elishama.

— Pentru asta te plătesc — spuse Mr. Clay. Deci e treaba dumitale să-mi găseşti o femeie.

— Trebuie să mă mai gîndesc — zise Elishama.

Dar, în timp ce vorbeau, el se şi gîndise la un plan.

După cum s-a mai arătat, Elishama era versat în contabilitate şi anume în contabilitatea în partidă dublă- El îl vedea pe Mr. Glay cu ochii lumii şi, în ochii lumii — dacă lumea i-ar fi cunoscut planul —, bătrînul apărea fără îndoială drept un nebun. Dar în acelaşi timp îl vedea pe Mr. Glay şi cu ochii săi proprii, iar în ochii săi patronul lui Elishama, împreună cu toţi ceilalţi negustori ■de ceai sau de alte mărfuri, apăruseră întotdeauna drept nişte nebuni. Tocmai de aceea nu-şi dădea bine seama dacă, pentru un om cu un picior deja în groapă, urmărirea unei poveşti închipuite nu era cumva o acţiune mai sănătoasă decît urmărirea profitului. în orice moment Elishama era pregătit să ia partea individului împotriva lumii, căci oricît de nebun ar fi fost individul, lumea în general era cu siguranţă mai agresiv şi mai iremediabil idioată decât el. Şi, în timp ce încă o dată se întorcea de la locuinţa lui Mr. Clay către casă, înţelese ■că din acea clipă îi devenise indispensabil patronului său şi că deci putea obţine orice de la el. Nu că ar fi vrut să folosească împrejurarea în avantajul său, dar îi plăcea ideea.

în birourile lui Mr. Clay mai lucra un tînăr contabil, pe numele lui Charley Simpson. Era un tînăr ambiţios, care îşi pusese în gînd să devină, la vremea potrivită, milionar şi nabab, întocmai ca Mr. Glay însuşi. Acest tînăr corpolent şi roşcovan se considera a fi singurul prieten al lui Elishama, pe care îl trata cu o jovialitate protectoare şi căruia nu

demult îi acordase privilegiul de a-1 face confidentul său.

Gharley întreţinea o iubită, pe Virginie. După cum îi mărturisi el protejatului său, fata era o franţuzoaieă de condiţie foarte bună, însă o ruinase temperamentul ei amoros şi acum trăia numai pentru pasiune. Virginie voia un şal franţuzesc. Iubitul ei ar fi dorit să-i ofere unul în dar, numai că se temea să intre în magazin să-l cumpere, ca să nu-1 vadă cineva şi să-1 spună tatălui său acasă, în Anglia. Dacă Elishama ar binevoi să ducă el o colecţie de şaluri la locuinţa Virginiei, Charley şi-ar dovedi recunoştinţa prezentîndu-1 fetei.

Cei doi îndrăgostiţi avuseseră o mică ceartă chiar înainte de sosirea lui Elishama cu şalurile. Dar, la vederea lor, Virginie se mai îmbună. înfăşură un şal după altul pe trupul ei zvelt în faţa oglinzii, ca şi cum nici n-ar fi fost doi domni în cameră şi chiar îşi ridică fustele mult peste genunchi schiţînd cîţiva *pas-de-basque.* Îk aruncă peste umăr iubitului ei că poate acum vede şi el că adevărata ei chemare era teatrul. Dacă ar putea strînge bani suficienţi, cel mai înţelept lucru ar fi să se întoarcă în Franţa. Acolo încă mai existau comedie, dramă şi tragedie, iar marile actriţe erau idolii naţiunii întregi !

Elishama nu ştia ce înseamnă cuvintele comedie, dramă şi tragedie, dar instinctul îi spuse că era o legătură între aceste noţiuni şi povestea lui Mr. Clay. A doua zis după ultima sa discuţie cu acesta, paşii îl purtară spre easa Virginiei.

Elishama avea în firea sa o trăsătură pe care puţini; oameni s-ar fi aşteptat s-o afle tocmai la el şi anume simţea o adîncă simpatie sau o compasiune înnăscută pentru toate femeile din lume şi mai ales pentru cele tinere.

Deşi, după cum s-a mai arătat, nu voia să aibă el însuşi un cal, tînărul nostru putea fixa cu o precizie uimitoare preţul unui cal, dacă îl vedea. Şi, deşi nu voia cîtuşi de puţin o femeie pentru el, o putea privi cu ochii altor tineri şi-i putea stabili cu exactitate

preţul. în acest caz, însă, îi considera pe ceilalţi tineri miopi sau orbi, preţul greşit, iar obiectul în sine subestimat sau nedreptăţit de o manieră supărătoare.

în chip misterios, încerca aceeaşi simpatie sau compasiune faţă de păsări. Patrupedele îl lăsau indiferent, iar caii — deşi îi cunoştea şi se pricepea ce să le facă — îi erau de-a dreptul nesuferiţi. în schimb, mergînd la lucru, făcea un ocol mare ca să treacă pe la prăvăliile negustorilor chinezi de păsări şi să stea îndelung dinaintea coliviilor clădite unele peste altele ; cunoştea fiecare pasăre în parte şi le urmărea cu grijă destinul.

Mergînd spre casa Virginiei încerca o simpatie ambiguă. Căci tînără îi sugera o pasăre. O compară în gînd[!] cu alte femei tinere din Canton şi fata îi apăru oa un fazan auriu sau ca un păun în mijlocul unei ogrăzi. Era mai mare decît suratele ei, mai mîndră şi mai nobilă la mers şi la penaj, plutind oarecum singuratică printre celelalte păsări domestice mai mărunte. La unica lor întîlnire arătase puţin abătută şi speriată, ca un fazan auriu cînd îi năpîrlesc penele. însă, chiar şi aşa, tot îazan auriu rămînea.

VI. *Eroina din poveste*

Virginie trăia într-o căsuţă chinezească îngrijită, cu o grădiniţă şi obloane verzi la ferestre. Proprietăreasa casei, o chinezoaică bătrînă, care făcea curăţenie şi gătea pentru chiriaşa ei, lipsea în acea zi. Elishama găsi uşa ■deschisă şi intră direct, fără să mai bată.

Virginie făcea pasienţe pe măsuţa ei de la fereastră, îşi ridică ochii şi se miră :

— A, dumneata erai ? Ce-ai adus ? Tot şaluri ?

— Nu, Miss Virginie, azi n-am adus nimic.

— Atunci la ce bun ai mai venit ? — întrebă ea. Stai jos şi ţine-mi de urît, dacă tot eşti aici, ce Dumnezeu !

După această invitaţie, tînărul se aşează.

"Cu tot trecutul ei aventuros, Virginie era încă tînără şi proaspătă şi arăta înfloritoare ca un trandafir într-un vas cu apă. Purta un neglijeu de muselină albă cu volane şi trenă, dar nu-şi aranjase încă bogatul păr castaniu, care i se revărsa pe spate pînă la eşarfa trandafirie ce-i încingea mijlocul. Soarele auriu al după-amiezii îi cădea, prin despicăturile oblonului, în poală.

îşi continua pasienţa, vorbind în acelaşi timp.

— Tot mai stai cu boşorogul ? — întrebă ea.

— E bătrîn şi nu poate ieşi din casă — răspunse Elishama.

— Dar nu mai moare odată ?

— Nu, Miss Virginie — spuse Elishama. Dimpotrivă, ■o încă destul de în putere ca să pună la cale tot felul de planuri. Şi, cu îngăduinţa dumneavoastră, am să vă povestesc unul din ele. Deci să încep cu începutul.

— Bine, cît timp e prea bolnav ca să mai iasă din casă, suport să aud despre el — spuse Virginie.

— Mr. Slay a auzit o poveste — începu Elishama. Acum cincizeci de ani... pe un vapor, într-o noapte, în largul Capului Bunei Speranţe... a auzit această poveste. Acum, tă e bolnav şi nu poate dormi nopţile, s-a tot gîndit la ea. Or lui nu-i place prefăcătoria, nici profeţiile, lui îi plaG faptele. Prin urmare şi-a pus în gînd să facă în aşa fel încît această poveste să se petreacă în viaţa de zi cu zi şi cu nişte oameni adevăraţi. Eu sînt în serviciul lui de şapte ani ; cui să încredinţeze împlinirea dorinţei sale dacă nu mie ? E cel mai bogat om din Canton, Miss Virginie şi trebuie să capete ceea ce-şi doreşte. Acum să vă spun povestea. Un marinar coboară de pe vaporul său în portul unui mare oraş. Cum merge singur pe o stradă din apropierea

portului, se opreşte în dreptul lui o caleaşcă trasă de doi armăsari murgi şi coboară din ea un domn în vîrstă, care-i spune : „Văd că eşti un marinar chipeş. Vrei să cîştigi în seara asta cinci guinee ?“ Marinarul se învoieşte şi bătrînul domn îl duce atunci la el acasă, unde îi dă mîncare şi băutură bună. Apoi, Miss Virginie, îi spune : „Sînt un negustor putred de bogat, după cum cred că singur ţi-ai dat seama, dar sînt singur pe lume. Cei care, după moartea mea, îmi vor moşteni' averea sînt cu toţii nişte proşti, core nu fac decît să mă sîcîie şi să mă necăjească. Mi-am luat o soţie tînără, dar...“

Aici Virginie îl întrerupse.

— Cunosc povestea — spuse ea. I s-a întîmplat la Singapore unui prieten de-al meu, un căpitan englez. Ţi-a spus-o şi dumitale ?

— Nu, Miss Virginie — spuse Elishama. Nu mi-a spus-o, dar au spus-o şi alţi marinari. E o poveste care trăieşte pe toate vapoarele ; toţi marinarii au auzit-o şi toţi au povestit-o măcar o dată. Şi >ar fi putut rămîne mai departe pe mare, fără să ajungă vreodată pe ţărm, dacă n-ar fi fost insomniile lui Mr. Clay. Iar el vrea acum s-o facă să se petreacă aici, la Canton, pentru ca un marinar de pe lumea asta s-o poată spune de la început pînă la sfîrşit, pas cu pas, aşa cum a trăit-o el aievea.

— Nu-i de mirare că a înnebunit pînă la urmă, după toate păcatele pe care le-a adunat — spuse Virginie. Iar, dacă acum vrea să joace o comedie cu diavolul, treaba lor.

— întocmai, o comedie — spuse Elishama. Uitasem cuvîntul. Oamenii joacă în comedii, ciştigă bani şi devin idolii naţiunilor. în comedia lui Mr. Clay apar trei personaje. Pe bătrînul domn îl va juca el însuşi, iar tînărul marinar îl va găsi pe o stradă din apropierea portului, unde coboară marinarii de pe vasele lor. Dar, dacă dumneavoastră, Miss Virginie, cunoaşteţi povestea, căpitanul englez trebuie să vă fi spus că, în afară de cei doi, mai' apare în ea şi o doamnă tînără şi

frumoasă. în numele lui Mr. Clay, tocmai sînt în căutarea acestei doamne. Dacă va voi să participe la poveste şi s-o ducă pînă la capăt pentru el, Mr. Clay e dispus să-i plătească o sută de guinee.

Din scaunul ei, Virginie îşi răsuci torsul tînăr şi plin către Elishama, încrucişă braţele peste sîni şi-i rîse în faţă.

— Ce mai e şi prostia asta ? — întrebă ea.

— ® comedie, Miss Virginie. O dramă sau o tragedie. E o poveste.

— Bătrînul are nişte idei tare ciudate despre comedie — spuse Virginie. într-o comedie actorii mimează că fac diferite lucruri, că se ucid unii pe alţii, ori că mor, ori că se culcă cu amanţii sau amantele lor. însă ei nu fac cu adevărat nici unul din aceste lucruri. Să ştii că stăpînul dumitale e ca împăratul Nero, care se distra aruncînd oamenii hrană la lei. De atunci n-a mai încercat nimeni aşa ceva, şi asta s-a petrecut demult-demult.

— Era foarte bogat împăratul Nero ? — întrebă Elishama.

— O, stăpînea peste toată lumea — spuse Virginie.

— Şi erau bune comediile lui ? — întrebă el din nou.

— Cred că lui îi plăceau — zise Virginie. Dar pe cine ar mai putea pune să-i joace astăzi în ele ?

— Dacă ar stăpîni peste toată lumea, ar găsi el pe cine să pună să joace în ele.

Virginie îi aruncă lui Elishama o privire tăioasă, ful- gerîndu-1 cu ochii ei negri.

— Cred că pe dumneata nu te poate insulta nimeni, chiar dacă şi-ar da silinţa.

Elishama îi cîntări o clipă vorbele.

— Nu — răspunse el — nu mă poate insulta. Şi de ce m-aş lăsa insultat ?

— Dar, dacă ţi-aş spune să ieşi afară din casa mea, ai ieşi aşa, simplu, fără vorbă multă ?

— Da, aş ieşi — spuse el. Doar e casa dumneavoastră. Dar, după ce aş ieşi, aţi sta şi v-aţi gîndi la motivul pentru care m-aţi dat afară. Cînd

oamenii îşi află propriile gînduri din gura altuia, atunci li se pare că sînt insultaţi. Şi de ce propriile lor gînduri să nu poată fi spuse de altcineva ?

Virginie rămăsese cu ochii aţintiţi asupra lui. în aceeaşi zi, dar mai devreme, fusese atît de furioasă pe soarta ei îndît hotărîse că se va duce în port şi se va arunca în mare. Pasienţele o mai liniştiseră puţin. Acum deodată îşi dădu seama că era singură în toată casa cu Elishama şi că nu stătea în firea lui să relateze altcuiva discuţia lor. Aceasta fiind situaţia, putea deci continua.

— Cît îţi plăteşte Mr. Clay ca să vii la mine să-mi propui aşa ceva ? — întrebă ea. *„Trente pieces d'argent n'est-ce pas ? C'est le prix !"* §§§§

VII. *Virginie*

Tatăl Virginiei fusese negustor la Canton. Deviza lui în viaţă, gravată şi pe inelul cu sigiliu, era : *„Pourquoi pas ?“* ********** Deşi trăise timp de douăzeci de ani în China, inima Iui tot în Franţa rămăsese, iar marile evenimente de acasă îi umpleau şi-i răscoleau sufletul.

La moartea lui Virginie avea doisprezece ani. Era eea mai mare dintre copii şi favorita tatălui. Cînd era doar o fetiţă, era suavă ca un înger ; tatăl ei se distra luînd-o cu el peste tot şi mîndrindu-se cu ea faţă de prieteni ; aşa se întîmplă că, în numai cîţiva ani, Virginie văzu şi învăţă o mulţime de lucruri. Avea un mare talent la imitaţii ; dădea acasă mici spectacole încîntătoare, mi- mînd scene la care asistase şi repetînd remarci sau cîn- tece vesele pe care le auzise. Mama ei, eare provenea dintr-o familie de corăbieri bretoni şi ştia cum nu se poate mai bine că o soţie trebuie să fie înţelegătoare cu exuberanţele soţului ei, îl dojenea totuşi cu blîndeţe cîte- odată că prea o răsfăţa pe fetiţă. Atunci, drept răspuns, primea un sărut şi o asigurare glumeaţă : *„Ah, Virginie este line ! Elle s'y comprend, en ironie !“* //

In tinereţea sa, acest gentleman chipeş şi plin de succes călătorise mult. în Spania avusese legături de afaceri şi fusese în termeni foarte amicali cu o doamnă din cea mai înaltă societate, contesa de Montijo. Cînd, mai tîrziu, în China, a aflat vestea că fiica acestei doamne se căsătorise cu împăratul Napoleon al III-lea, devenind împărătească a Franţei, s-a simţit atît de mîndru şi de mulţumit de parcă el însuşi ar fi pus la cale căsătoria. Alături de el, Virginie trăise mulţi ani în lumea înaltă a curţii

---

********** De ce nu ? (fr.) (N. t)

†† Ah, Virginie e fină ! Ea se pricepe la ironii ! (fr.) (N. t.)

imperiale franceze, în marile săli strălucitoare de bal de la Tuileries, în mijlocul recepţiilor date în cinstea capetelor încoronate străine, printre intrigile de curte şi poveştile romantice de dragoste, printre dueluri şi valsurile lui Strauss.

După moartea tatălui ei, în timpul lungilor ani de lipsuri şi sărăcie, cînd îşi pierduse ea însăşi graţia angelică a copilăriei şi crescuse prea mare, Virginie s-a refugiat în această lume magnifică, aflînd aici o consolare tainică. Urca în imaginaţie scările de marmură luminate cu mii de luminări, strălucind toată de diamante, pentru a dansa cu prinţii şi cu ducii ; iar cei ce-i împărtăşeau existenţa singuratică şi monotonă prin odăi întunecoase nu mai isprăveau de a se mira ce decădere tragică suferise biata fată. Pînă la urmă a pălit şi palatul Tuileries şi s-a risipit în aer ca un fum.

Chiar şi atunci cînd încerca să sădească anumite principii morale în mintea fragedă a fetei, tatăl ei le ilustra eu mici anecdote de la curtea imperială. Una din acestea lăsase o urmă adîncă în sufletul micuţei Virginie. Frumoasa Mademoiselle de Montijo îi pusese în vedere împăratului Napoleon că unicul drum către iatacul ei trecea mai întîi pe la Notre Dame. Virginie cunoştea bine catedrala ; o gravură mare a acesteia atîrna în salonul părinţilor ei. îşi imaginase şi ea un dormitor la dimensiuni comparabile, avînd în mijlocul lui pe frumoasa Mademoiselle Virginie, toată numai dantele. De multe ori această imagine îi încălzise şi-i înveselise sufletul.

Dar, vai, drumul către iatacul ei nu trecuse mai întîi pe la Notre Dame ! Nici măcar pe la micuţa şi cenuşia biserică franceză din Canton nu trecuse. în ultima vreme el se abătea — dar fără prea multe ocolişuri — pe la birourile şi reprezentanţele comerciale din oraş. De aceea şi dispreţuia Virginie din tot sufletul bărbaţii care veneau pe acest drum.

Un succes avusese totuşi în cariera ei presărată de dezamăgiri, dar nimeni nu-1 cunoştea, afară de ea însăşi.

Primul ei iubit fusese un căpitan englez, care o convinsese să fugă împreună cu el în Japonia, ce-şi deschisese tocmai atunci porţile comerţului cu lumea. Ghiar în prima lor noapte petrecută în Japonia a avut loc un cutremur de pămînt. Jur împrejurul hotelului easele cră- pau şi se prăbuşeau ; peste o sută de oameni şi-au pierdut viaţa. în acea noapte Virginie a încercat o senzaţie mai presus de groază ; trăia momentul suprem al vieţii ei. Vuietul tunător prăvălit din cer era îndreptat împotriva ei anume ; pămîntul se scutura şi tremura pentru pierderea inocenţei sale ; valurile uriaşe ale oceanului plîngeau căderea Virginiei ! Doar făpturile frivole — între care şi iubitul ei — ignorau în acea clipă legea cauzei şi efectului şi nu-şi dădeau seama de tragedia pe Care o trăia ea.

Virginie avea o fire plină de bunătate. în situaţia ei de acum, atît de tristă, cînd renunţase definitiv la Tuileries, s-ar fi simţit mai ataşată de amanţii pe care-i avea dacă aceştia ar fi lăsat-o să-i iubească în felul ei, ca pe nişte biete fiinţe în căutarea unui dram de compasiune. S-ar fi împăcat chiar şi cu actualul ei iubit, prietenul lui Elishama, dacă l-ar fi putut convinge să privească relaţia lor aşa cum o privea ea însăşi, ca pe o legătură între doi eameni solitari care încearcă, de o manieră burgheză ne-pretenţioasă şi împărtăşindu-şi puţină bunătate unul celuilalt, să se descurce cum puteau mai bine într-o lume ca a noastră, adică jalnică. Dar Charley era un tînăr ambiţios, căruia îi plăcea să se vadă pe el însuşi drept un om la modă, iar pe amanta sa drept o mare *demi-mondaine.* ########## Virginie, care cunoştea adevăratul înţeles al cuvîntului, era chinuită în existenţa lor cotidiană de această vanitate a lui, ceea ce şi provoca majoritatea certurilor dintre ei.

Acum stătea şi-1 asculta pe Elishama cu braţele încrucişate şi cu ochii ei seînteietori pe jumătate închişi, ca o pisică pîndind şoarecele. Dacă în acel

---

‡‡‡

moment Elishama ar fi vrut să fugă, nu l-ar fi lăsat.

— Mr. Clay — spuse tînărul — este gata să vă plătească o sută de guinee dacă, într-o anumită noapte, hotă- rîtă de dînsul, veţi binevoi să veniţi la casa lui. Desigur, Miss Virginie...

— La casa lui ! — exclamă ea ridioîndu-şi privirile stupefiate.

— Da — răspunse Elishama. La casa lui. Şi, desigur, Miss Virginie...

Virginie se ridică însă cu o asemenea violenţă de pe scaun încît acesta se răsturnă, veni spre Elishama şi îl pălmui cu toată puterea.

— Dumnezeule ! — strigă ea. Casa lui ! Ai cumva idee a cui e casa aia ? A tatălui meu ! Cînd eram mică mă jucam în ea.

Cum avea un inel pe deget, cînd îl lovi pe Elishama, îi lăsă acestuia o urmă pe obraz. El îşi şterse picătura de sînge şi-şi privi degetele. La vederea sîngelui provocat de mîna ei, pe Virginie o cuprinse o furie mută, începu să umble încoace şi încolo prin cameră atît de nervoasă încît rochia şfichiuia podeaua, iar Elishama avu în sfîrşit reprezentarea a ceea ce însemna o dramă. Fata se aşează pe un scaun, apoi se ridică şi se aşează pe un altul.

VIII. *Virginie şi Elishama*

— Casa aceea — spuse ea în cele din urmă — era singurul lucru care mi-a mai rămas de pe vremea cînd eram o fetiţă nevinovată, frumoasă şi bogată. De atunci, de cîte ori trec pe lîngă ea, nu visez decît să mai intru o dată înăuntru !

I se tăie răsuflarea în timp ce vorbea, iar pe obraji îi apărură pete albe.

— Iar acum o să puteţi, în sfîrşit, intra din nou în ea — spuse Elishama. Pentru că tînără doamnă din povestea lui Mr. Clay e bogată, frumoasă şi

nevinovată, Miss Virginie.

Fata îl privi fix, ca şi cum nu l-ar fi văzut, sau ca şi cum ar fi privit la o păpuşă.

— Dumnezeule — exclamă ea din nou. Doamne Dumnezeule ! Desigur... *Virginie est fine, elle s'y comprend, en ironie !* (îşi feri privirile, apoi le întoarse iarăşi către el.) Ca să afli şi dumneata. Asta mi-a spus-o tatăl meu !

îşi astupă urechile timp de o clipă cu degetele, dar îşi lăsă pe urmă braţele în jos şi se întoarse cu faţa către Elishama.

— Ca să afli şi dumneata — strigă ea — ca să afli totul ! în casa aceea... vorbeam cu tatăl meu despre lucruri măreţe şi alese şi nobile ! împărăteasa Eugenie a Franţei nu purta condurii de satin decît o singură zi, după care îi dăruia şcolilor mănăstireşti, ca să-i poarte fetiţele la prima comuniune ! Acelaşi lucru urma să-1 fac şi eu..., fiindcă tata era mîndru de picioruşul meu mic ! (Ridică un colţ al fustei şi-şi privi picioarele încălţate într-o pereche de papuci vechi.) împărăteasa Franţei şi-a făcut singură un destin măreţ, un destin unic şi la fel trebuia să fac şi eu. Iar drumul către dormitorul ei — ca să afli şi dumneata, ca să afli totul — drumul către dormitorul ei a trecut mai întîi pe la catedrala Notre Dame ! Virginie — adăugă ea încet — *s'y comprend, en ironie !*

Urmă o lungă tăcere.

— Ştiţi, Miss Virginie — începu Elishama — în şalurile...

— Ce şaluri ? — repetă ea uimită.

— în şalurile pe care vi le-am adus — continuă el — era un model. I-aţi spus prietenului dumneavoastră, Mr. Simpson, că un anumit model vă place mai mult decît altul. însă toate aveau acelaşi model.

Virginiei îi plăceau modelele ; unul din motivele pentru care îi dispreţuia pe englezi era că, după părerea ei, aceştia nu aveau nici un model în viaţă. Se încruntă uşor, dar îl lăsă pe Elishama să continue.

— Numai că — spuse tînărul — uneori desenul

unui model e invers decît v-aţi aştepta. Ca într-o oglindă.

— Ca într-o oglindă — repetă ea încet.

— Da — întări el. Şi, cu toate acestea, rămîne un model.

De data aceasta ea îl privi în tăcere.

— îmi spuneaţi — zise Elishama — că împăratul Romei stăpînea peste întreaga lume. La fel stăpîneşte şi Mr. Clay peste întregul Canton... (afară de mine, completă el în gînd). Mr. Clay şi alţi negustori bogaţi ca el stăpînesc acest oraş. Dacă priviţi pe străzi, veţi vedea sute de oameni care merg în toate direcţiile. Cîţi dintre ei credeţi că ar miai putea merge astfel dacă n-ar exista alţi oameni care să le spună încotro să meargă şi ce să facă ? Iar cei care le spun acest lucru sînt Mr. Clay şi ceilalţi negustori bogaţi ca el. Dacă şi dumneavoastră v-a spus să mergeţi la casa lui, apoi trebuie să mergeţi.

— Nu — declară Virginie.

Elishama aşteptă un moment, dar, cum fata nu mai spuse altceva, continuă tot el.

— Ceea ce le spune Mr. Clay oamenilor să facă — asta contează. Adineaori m-aţi pălmuit; acum tremuraţi pentru ceea ce v-a spus el să faceţi. Dar asta contează foarte puţin faţă de hotărîrea dumneavoastră dacă să vă duceţi sau nu.

— Dar nu el mi-a spus, ci dumneata — zise Virginie.

— Da, numai că eu doar v-am transmis dorinţa lui
— spuse Elishama.

Urmă o nouă tăcere.

— Lăsaţi-vă părul în jos peste faţă, Miss Virginie — spuse el. Dacă cineva tot trebuie să stea în întuneric, atunci măcar să stea în propriul lui întuneric. Eu am oricît de mult timp de aşteptat.

Vrînd să întărească refuzul de a-i urma sfaturile, Virginie scutură furioasă din cap. Părul ei lung, din oare, în timp ce mătura încoace şi încolo camera, se desprinsese panglica, flutura în jurul ei ca un

nor negru şi, când îşi lăsă capul să-i cadă în piept, se revărsă în faţă ascun- zîndu-i chipul. O clipă rămase cufundată în acest clarobscur.

— Domnul de care vorbeaţi — spuse Elishama — şi care trecea pe la Notre Dame există în acest model. Numai că el apare invers.

— Invers ? — se auzi de după perdeaua de păr.

— Da — spuse Elishama. Invers. In acest model drumul merge în sens opus. Şi continuă tot aşa.

Prin contrast cu atitudinea ei voluntară, blîndeţea stranie a vocii lui cîştigă atenţia Virginiei.

— Vă veţi asigura o carieră — zise Elishama — cu nimic mai prejos decît împărăteasa Franţei. Numai că în sens opus decît ea. Şi, la urma urmelor, de ce nu, Miss Virginie ?

După cîteva clipe, fata îl întrebă :

— L-aţi cunoscut pe **tata ?**

— Nu, nu l-am cunoscut.

— Atunci — întrebă ea din nou — de unde ştiţi **că** modelul de care vorbiţi există în familia mea şi că noi îl privim ca pe o tradiţie ?

Elishama nu răspunse, căci nu cunoştea înţelesul acestui din urmă cuvînt.

Dar, după o scurtă tăcere, tot ea spuse încet :

— Şi, în definitiv, *pourquoi pas ?*

îşi aruncă părul pe spate, ridică semeaţă capul şi se aşeză la masă ca o vînzătoare în spatele tejghelei sale. Lui Elishama figura ei i se păru mai lăţită şi mai plată decît înainte, ca şi cum ar fi trecut un compresor peste ea.

— Spune-i lui Mr. Olay din partea mea — zise Virginie — că, pentru preţul pe care mi-1 oferă, nu vin. Vin în schimb dacă îmi plăteşte trei sute de guinee. Iată modelul, dacă îţi place. Sau — ca să fiu sigură că Mr. Clay o să priceapă — e vorba de o datorie veche.

— Acesta e ultimul dumneavoastră cuvînt ? — întrebă el.

— Da.

— Absolut ultimul cuvînt ? — insistă el.

— Da.

—- Atunci, dacă-i aşa — zise tînărul —, am să vă plătesc pe loc cele trei sute de guinee.

Şi, scoţînd portmoneul, aşează bancnotele pe masă.

—- Doriţi o chitanţă ? — întrebă ea.

— Nu — spuse Elishama, calculînd că înţelegerea avea să fie mai trainică fără aşa ceva.

Virginie puse la un loc banii şi cărţile de joc într-un sertar al mesei. Azi. nu mai avea să facă pasienţe.

— De unde ştii — întrebă ea privindu-1 drept în ochi pe Elishama — că n-am să dau foc casei a doua zi dimineaţă, înainte de a pleca şi că, odată cu casa, n-o să ardă şi stăpînul dumitale ?

Elishama era pe picior de plecare ; se opri însă din drum.

— Am să vă spun un lucru înainte de a pleea — zise el. Povestea aceasta e sfîrşitul lui Mr. Clay.

— Crezi că şi-a premeditat moartea ? — întrebă Virginie.

— Nu — răspunse Elishama. N-aş putea spune. Dar, într-un fel sau altul, tot va însemna sfîrşitul lui. Nimeni de pe lume, nici chiar omul cel mai bogat, nu poate să ia o poveste născocită şi spusă de alţi oameni şi s-o facă să se întîmple aievea.

— De unde ştii ? — întrebă fata.

— Cînd adunăm o coloană de cifre — spuse după un moment Elishama rar, pentru a se face cît mai bine înţeles — pornim din dreapta, de la unităţi şi trecem tot mai spre stînga, la zeci, apoi la mii şi la zecile de mii. Dar, dacă cineva s-ar apuca să adune coloana invers, de la stînga spre dreapta, ce s-ar întîmplă ? S-ar întîmplă că suma totală ar fi greşită, iar registrele lui n-ar valora nici doi bani. Şi ce s^ar face Mr. Clay fără registrele sale ? Ca să nu mai vorbim că nici eu n-aş ieşi bine, Miss Virginie. Şapte ani am stat în slujbă la el, iar acum mi-aş pierde situaţia. Aşa că nu există scăpare.

Era prima dată cînd Elishama vorbea deschis unei terţe persoane despre patronul său.

— Şi acum te duci ? — îl întrebă Virginie.

— Eu ? — zise tînărul, mirat că soarta sa poate

interesa pe cineva. Mă duo la mine acasă, în camera mea.

— Mă întreb — spuse ea cu un fel de groază în voce — unde poate fi casa dumitale. Şi cum o fi arătînd. Ai avut locuinţă cînd erai copil ?

— Nu.

— Mai ai fraţi sau surori ?

— Nu.

— Bineînţeles că nu, mi-am închipuit eu — zise Virginie. Căci acum îmi dau seama cine eşti. Cînd ai intrat aici, am crezut că eşti vreun şobolan mărunt, ieşit din depozitele lui Mr. Clay. Mais toi — toi tu es *le Juif Errant !* §§§§

zgomote şi mirosuri. La acea oră a zilei nimeni nu se grăbea ; oamenii mergeau agale, se opreau şi stăteau de vorbă unii cu ceilalţi, încît trăsura trebuia să înainteze încet. Ici şi colo lampioane colorate luminau în noapte ca nişte bijuterii strălucitoare.

Din colţul său, Mr. Clay studia atent bărbaţii de pe trotuar. Niciodată pînă atunci nu mai privise ehipurile oamenilor pe stradă ; împrejurarea era nouă pentru el şi nu avea să se mai repete vreodată.

Un marinar venea singur către ei, privind jur împrejur, pe stradă ; Mr. Clay îi porunci lui Elishama să o- prească trăsura şi să-1 întrebe. Angajatul coborî şi, sub ochii patronului său, i se adresă străinului.

— Bună seara — începu el. Stăpînul meu, care-i în trăsura de colo, m-a trimis să vă spun că sînteţi un marinar chipeş. Şi vă întreabă dacă nu vreţi să cîştigaţi cinci guinee în seara asta ?

— Cum adică ? — întrebă marinarul şi Elishama trebui să-i repete oferta.

Omul făcu un pas în direcţia trăsurii, să-1 poată vedea mai bine pe bătrînul dinăuntru, apoi se întoarse eătre Elishama.

— Vreţi să mai spuneţi o dată, vă rog ? — zise el. în timp ce Elishama repeta acelaşi lucru pentru a treia oară, marinarul rămase cu gura căscată. Apoi se răsuci brusc pe călcîie şi se depărtă în mare grabă, coti pe prima străduţă laterală şi se făcu nevăzut.

La semnul lui Mr. Clay, Elishama urcă la loc în trăsură, poruncind vizitiului să mîne mai departe.

Ceva mai încolo, un tînăr bine legat şi cu alură de marinar, care tocmai voia să traverseze strada, se opri pentru a lăsa trăsura să treacă ; ochii săi întîlniră privirea lui Mr. Clay încă înainte ca atelajul să oprească. Din nou Elishama coborî şi-i adresă aceleaşi cuvinte ca şi primului marinar. Se vede însă că tînărul tocmai ieşise de la vreun local, căci se dovedea cam nesigur pe picioare. La rîndul

său îl puse pe funcţionar să-i repete despre ce era vorba, dar, pînă să apuce să isprăvească a doua oară cu oferta, tînărul izbucni în rîs şi se lovi cu palma peste coapsă.

— Aoleu, ţine-mă, Doamne — exclamă el. Da, ştiu că aşa păţesc toţi marinarii chipeşi de cum pun piciorul la voi, pe uscat. Taci, nu-i nevoie să-mi spui mai mult! Vin cu tine, bătrîne domn, sînt omul tău, de mine-aveai nevoie. Măi, ce poveste !

Se săltă în trăsură lîngă Mr. Clay, îl privi atent, apoi se uită la Elishama şi la vizitiu şi-şi lăsă mîna să alunece pe canapea.

— Ia te uită ! Numai mătase ! — rîse el sonor. Numai mătase, şic mare, ce mai ! Şi ăsta-i abia începutul !

Cum mergeau tot înainte cu trăsura, începu să fluiere şi scoase şapca să se mai răcorească puţin. Deodată însă îşi acoperi faţa cu amîndouă mîinile şi rămase aşa o clipă, apoi, fără o vorbă, sări din trăsură şi o luă la goană, înfundîndu-se în prima străduţă, întocmai ca şi celălalt marinar.

Mr. Clay dori ca trăsura să întoarcă şi să meargă pe aceeaşi stradă, pe urmă să întoarcă din nou şi să înainteze încet. De această dată însă nu mai puse să oprească. Cum în tot timpul drumului nu scosese nici un cuvînt, Elishama, care acum îşi ferea ochii de el, începu să se întrebe dacă nu cumva urma să se învîrtă amîndoi aşa toată noaptea. Dar, brusc, la un moment dat Mr. Clay porunci vizitiului s-o ia spre casă.

Părăsiseră străduţele înguste din preajma portului şi o apucaseră pe şoseaua ce ducea spre casa lui Mr. Glay, cînd le ieşiră în faţă, îndreptîndu-se către ei, trei marinari tineri, care se ţineau de braţ. Cînd trăsura se apropie, cei doi de pe lături îi dădură drumul celui din mijloc şi o luară la fugă, lăsîndu-1 pe acesta singur în faţa cailor.

Mr. Clay spuse să oprească şi întinse mîna spre Elishama.

— Mă duc eu de data asta.

Coborî încet şi meticulos, sprijinit de angajatul

său, se apropie de marinar, se opri drept ca un stîlp în faţa lui şi-1 împunse cu bastonul în piept. Cînd vorbi, vocea îi sună aspră şi spartă, atinsă parcă de aripa morţii.

— Bună seara — spuse el. Eşti un marinar chipeş. Nu vrei să cîştigi în seara asta cinci guinee ?

Marinarul era înalt, spătos şi avea braţe lungi, cu palme uriaşe. Părul îi era atît de blond şi-i atîrna atît de lung şi des în jurul capului încît Elishama crezu la început că purta o căciulă de blană albă. Nu vorbea, nici nu făcea vreun gest, ci îl privea pe Mr. Clay liniştit, fără nici o expresie pe chip ; aducea puţin cu un taur tînăr. în mînă dreaptă avea o boccea mare ; şi-o trecu acum în stînga şi începu să-şi frece mîna liberă de şold în sus şi-n jos ca şi cum s-ar fi pregătit în clipa următoare să tragă un pumn cuiva. Dar o întinse doar înainte şi strînse mîna lui Mr. Clay.

Bătrînul înghiţi şi îşi repetă propunerea.

— Eşti un marinar chipeş, tinere prieten — zise el. Nu vrei să cîştigi în seara asta cinci guinee ?

Băiatul cîntări timp de o clipă întrebarea.

— Ba da, vreau — spuse el într-o vreme. Tocmai mă gîndeam cum aş putea cîştiga cinci guinee. Vin cu dumneavoastră, stimate domn.

Vorbea încet, cu pauze după fiecare propoziţie şi avea un accent ciudat.

— Atunci te rog pofteşte în trăsura mea — zise Mr. Clay. Iar, cînd ajungem la mine acasă, îţi spun şi continuarea.

Marinarul îşi puse bocceaua în trăsură, dar nu urcă.

— Nu, trăsura dumneavoastră e prea elegantă — explică el. Iar hainele mele sînt murdare şi pătate de gudron. Am să alerg pe-alături ; pot ţine pasul cu caii.

Prinse cu mîna lui mare apărătoarea de Ia roată şi, cînd trăsura se urni din loc, începu să alerge pe

lîngă ea. Ţinu întruna pasul cu cei doi cai englezeşti uriaşi, iar cînd aceştia se opriră în poarta casei lui Mr. Clay, nu păru prea sufocat de alergătură.

Servitorii chinezi ai lui Mr. Clay veniră în grabă să-şi întîmpine stăpînul, să-1 ajute să coboare din trăsură şi să-1 scape de pelerină, în timp ce majordomul, un chinez gras şi chel, îmbrăcat de sus pînă jos în mătăsuri verzi, se ivi pe verandă cu un băţ lung ce avea un felinar în vîrf. La lumina aurie a acestuia Elishama cuprinse dintr-o singură privire şi gazda şi musafirul.

într-un mod cît se poate de ciudat, Mr. Clay revenise la viaţă. Părea că tînărul ce alergase pe lîngă trăsură îi descătuşase şi lui sîngele din strînsoarea vîrstei ; avea chiar o uşoară nuanţă trandafirie în obraji, ca o femeie care tocmai s-a machiat. Arăta mulţumit de captura lui, făcută în afara portului Canton. Alt peşte mai bun probabil că nici n-ar fi putut 'prinde acolo.

Marinarul era abia ieşit din adolescenţă. Avea o faţă lată, arsă de soare şi ochii de un albastru deschis. Era atît de slab încît oasele lui mari împungeau prin piele peste tot unde hainele nu reuşeau s-o acopere şi avea întipărită pe chip o expresie gravă, un aer straniu, ca un om care a ieşit dintr-o temniţă. Era sărăcăcios îmbrăcat, într-o cămaşă albastră şi o pereche de pantaloni de pînză şi purta încălţările direct pe piciorul gol. îşi luă bocceaua din trăsură şi-1 urmă încet pe majordomul cu felinar înăuntru.

X. *Cina din poveste*

Luminările aprinse de pe masă, în sfeşnicele lor masive de argint, se reflectau de mai multe ori în oglinzile cu rame aurite de pe pereţi, astfel incit în încăpere străluceau sute de flăcări vii. Masa era pusă, mîncarea gata, iar sticlele scoase.

Lui Elishama, care intrase ultimul în cameră şi,

tăcut, luase loc la una din extremităţi, cei doi meseni şi servitorii ce se foiau fără zgomot încoace şi încolo în jurul lor i se păreau personaje însufleţite dintr-un tablou aflat la foarte mare distanţă.

Mr. Clay, ajutat să se aşeze la masă în fotoliul său căptuşit cu perne, şedea la fel de ţeapăn şi drept ca în trăsură. In schimb tînărul marinar, tot privind discret cînd într-o parte, cînd în alta, părea speriat să nu atingă vreun obiect din încăpere şi trebui să fie poftit de două sau trei ori pînă ce îndrăzni să ia loc.

Bătrînul porunci cu un gest din mînă majordomului să toarne vin comeseanului său, îl observă cum bea şi, în timpul mesei, văzu să-i fie mereu paharul plin. Pentru a-i ţine tovărăşie, contrar obiceiului său, sorbi el însuşi de cîteva ori din vin.

Cel dintîi pahar avu un efect rapid şi puternic asupra tînărului. De îndată ce-1 puse jos, se roşi dintr-o dată şi atît de tare îneît ochii păreau a-i lăcrima de la dogoarea obrajilor.

Cufundat în jilţul său, Mr. Clay scoase un suspin adînc şi tuşi de două ori scurt. Cînd începu să vorbească, vocea îi era înceată şi puţin răguşită ; dar, pe măsură ce vorbea, ea îi deveni tot mai stridentă şi mai puternică. însă tot timpul vorbea extrem de rar.

— Şi acum, tinere prieten — zise el — am să-ţi spun de ce te-am înhăţat tocmai pe tine, un biet marinar, de pe o stradă din apropierea portului. Am să-ţi spun de ee te-am adus în această casă a mea, în care sînt îngăduiţi foarte puţini oameni, chiar dintre negustorii cei mai bogaţi din Canton. Dacă ai răbdare, ai să afli totul. Căci am multe lucruri a-ţi spune.

Se opri o clipă, îşi trase răsuflarea şi continuă.

— Sînt un om bogat. Sînt omul cel mai bogat dîn Canton. O parte din averea pe care am adunat-o în

cursul lungii mele vieţi se află în această casă ; o parte şi mai mare se află în antrepozitele mele, iar o parte încă şi mai mare călătoreşte pe fluvii şi pe mări. Numele meu aici, în China, valorează mult mai mult decît ţi-ai putea tu închipui vreodată. Dacă cineva rosteşte numele meu în China sau în Anglia, e ca şi cum ar spune un milion de lire.

Urmă o nouă pauză.

Elishama se gîndea la faptul că, pînă atunci, Mr. Clay înşiruise numai acele lucruri care se găseau de multă vreme adunate în mintea sa şi se întreba cum avea să facă stăpînul său pentru a trece din lumea realităţii în oea a imaginaţiei. Căci bătrînul, care în lunga lui viaţă auzise doar o singură poveste, nu istorisise el însuşi nici măcar o singură poveste în aceeaşi lungă viaţă şi nu se prefăcuse, nici nu se disimulase faţă de nici un om. Cînd Mr. Clay îşi reluă totuşi istorisirea, angajatul înţelese că stăpînul său avea cugetul încărcat cu mai multe lucruri, de a căror apăsare voia să se uşureze. în străfundul acestui cuget sălăşluiau gînduri, percepţii, emoţii chiar, despre care Mr. Clay nu vorbise niciodată şi despre care nici măcar nu ar fi putut vorbi unei alte făpturi omeneşti decît acestui băiat desculţ şi fără nume din faţa lui. Elishama începu să înţeleagă valoarea acelui joc numit comedie, în care un om poate, în sfîrşit, rosti adevărul.

— Un milion de lire — repetă Mr. Clay. Acest milion de lire sînt eu însumi. El înseamnă fiecare zi şi fie- care an al meu, înseamnă creierul şi inima mea, înseamnă toată viaţa mea. Trăiesc singur în această casă doar cu el. Am trăit singur doar cu el timp de mulţi ani de zile şi am fost bucuros că lucrurile sînt astfel orînduite. Căci oamenii eu care m-am întîlnit şi am avut de-a face în viaţă nu mi-au plăcut şi i-am dispreţuit de-a dreptul. De aceea multora din ei nu le-am îngăduit să-mi strîngă mîna; iar să-mi atingă banii n-am îngăduit nimănui. Şi niciodată — adăugă el gînditor — nu m-am

temut, ca alţi negustori bogaţi, că averea mea va dura mai puţin decît viaţa mea. Fiindcă am ştiut tot timpul să n-o risipesc, ba dimpotrivă chiar, s-o sporesc mereu. Dar în ultima vreme — spuse el — am înţeles că eu nu am să durez cît averea mea. Va veni clipa — ea se tot apropie — cînd noi doi va trebui să ne despărţim, cînd o jumătate din mine va trebui să plece, iar cealaltă să dăinuie. Dar unde şi la cine va rămîne ea atunci ? S-o- las să cadă în mîinile de care am izbutit s-o feresc pînă acum, s-o las să fie sfîşiată şi împărţită de acele mîini lacome şi duşmănoase ? Mai degrabă mi-aş lăsa trupul meu sfîşiat şi împărţit de ele. Gîndul acesta nu-mi dă pace nopţile. Nu mi-am dat osteneala — mai adăugă el — să caut o mînă să-i încredinţez liniştit averea mea, pentru că ştiu că o asemenea mînă nu există pe această lume. Dar în cele din urmă mi-a venit un gînd : ce-ar fi să creez eu însumi mîna care să apere întreaga mea avere ? S-o creez eu însumi — repetă el. S-o creez, să-i dau viaţă. La fel cum mi-am zămislit averea, milionul meu de lire- Căci nu pe mine m-au durut braţele pe plantaţiile de ceai, în aburul dimineţii şi pe arşiţa dogoritoare a miezului de zi. Şi nu palmele mele le-a ars tabla încinsă pe care se usucă frunzele de ceai. După cum nu muşchii mei s-au încordat gata să se rupă trăgînd de odgoanele pînzelor pentru a purta vasul cît mai repede spre destinaţie. Culii flămînzi de pe plantaţiile de ceai sau marinarii răpuşi de oboseală din cartul de noapte n-au avut niciodată habar că muncesc pentru ca undeva să se adune un milion de lire. Pentru ei doar minutele, durerea simţită în palme, rafalele de grindină şfichiuindu-le faţa şi cei cîţiva bănuţi de cupru cîştigaţi la urmă au avut o existenţă reală. Dar numai în capul meu şi prin voinţa mea toată această mulţime de mărunţişuri s-au combinat şi au început să acţioneze împreună pentru a produce un singur lucru : milionul de lire. Nu înseamnă atunci că, legal, eu am fost cel care l-am zămislit ? Şi astfel, combinînd datele vieţii şi

punîndu-le să acţioneze împreună după voinţa mea, tot legal pot zămisli şi mîna în care să las întreaga mea avere, partea cea mai durabilă din mine însumi.

Aici tăcu îndelung. Apoi vîrî mîna sa uscată şi osoasă adînc în buzunar, scoase ceva şi începu să privească.

— Ai văzut vreodată cum arată aurul ? — îl întrebă el pe marinar.

— Nu — răspunse băitul. Am auzit doar de la căpitani şi supraveghetorii din porturi care au văzut aur în viaţa lor. Dar eu... n-am văzut niciodată.

— întinde mîna — spuse Mr. Clay.

Băiatul întinse mîna sa uriaşă. Pe dosul palmei avea tatuate o cruce, o inimă şi o ancoră.

— Aceasta e o monedă de cinci guinee — spuse Mr. Clay. Cele cinci guinee pe care urmează să le cîştigi tu. E din aur curat.

Marinarul ţinea moneda în podul palmei şi, timp de o clipă, amîndoi o priviră concentraţi la maximum. Apoi Mr. Clay îşi mută privirile într-o parte şi sorbi puţin vin.

— Sînt un om aspru — spuse el — un om uscat. Aşa am fost mereu şi nici n-aş fi vrut să fiu altminteri. Mi-e silă de sucurile trupului. Nu-mi face bine vederea sîn- gelui, nu sufăr laptele, sudoarea îmi întoarce stomacul pe dos, iar lacrimile mă dezgustă. Asemenea lichide dizolvă oasele. La fel se dizolvă oasele şi în acele raporturi dintre oameni numite camaraderie, prietenie sau dragoste. Cîndva mi-am lichidat un asociat pentru că n-am vrut să-i îngădui să devină prietenul meu şi să-mi dizolve oasele. Dar aurul, tinere prieten, e solid. E un metal dur, nesupus disoluţiei. Aurul — repetă el şi umbra unui zîmbet îi trecu fugar pe chip — este solvabilitatea însăşi. Dar tu — continuă el după o nouă întrerupere — eşti plin de sucurile vieţii. Ai sînge şi presupun că ai şi lacrimi. Năzuieşti şi tînjeşti după lucrurile care-i dizolvă pe oameni; după prietenie, camaraderie şi dragoste.

Aur ai văzut astă seară pentru prima oară. Eşti exact ce-mi trebuie mie. Pentru tine astă seară numai minutele, plăcerea trupească şi cele cinci guinee din buzunar au o existenţă reală. Nici n-ai să-ţi dai seama în ce fel contribui la această operă măreaţă a mea. Totul spre uriaşa dezamăgire a neamurilor mele din Anglia, care au fost fericite să scape de mine cîndva, dar care în ultimii douăzeci de ani nu au ochi decît pentru moştenirea din China. Să aştepte ele mult şi bine !

Marinarul dădu drumul monezii de aur în buzunar. Era congestionat la faţă de atîta mîncare şi băutură. Mare şi ciolănos, zbîrlit şi cu ochi strălucitori, arăta puternic, lacom şi plin de energie, ca un urs abia ieşit din hibernare.

— Opriţi-vă, stărpîne — îl întrerupse el. Ştiu ce aveţi să-mi spuneţi mai departe. Am auzit povestea spusă pe vapoare cuvînt cu cuvînt. Ştiu că aşa păţesc marinarii de cum pun piciorul pe uscat. Iar dumneavoastră, domnule, aveţi noroc în astă seară. Dacă vă trebuie un marinar puternic şi inimos, atunci aveţi noroc. Nu găsiţi altul mai puternic ca mine pe nici un vapor. Cine a tras la pompe întruna timp de unsprezece ore pe viscol în largul portului Lofoten ? Vă cred că vă e greu să fiţi atît de bătrîn şi atît de uscat. Cît despre mine, ştiu eu foarte bine ce am de făcut.

Din nou băiatul roşi atît de tare încît se făcu stacojiu Ia chip. Se opri din lăudoreşenia lui şi tăcu un minut.

— Nu prea sînt eu obişnuit a sta de vorbă cu oamenii în vîrstă şi bogaţi — zise el. Ca să fiu sincer, stăpâne, nu prea sînt obişnuit să stau de vorbă cu lumea. Am să vă povestesc totul. Acum două săptămîni, cînd schooner-ul *Barracuda* m-a găsit şi m-a luat la bordul lui, nu scosesem într-un an de zile nici măcar un singur cuvînt. Căci cu un an în urmă, pe la mijlocul lui martie, vasul meu, *Amelia Scott,* a naufragiat în timpul unei furtuni şi, din tot echipajul, doar pe mine m-au aruncat valurile pe

ţărmul unei insule. Nu mai era nici un suflet acolo afară de mine. Acum mai puţin de trei săptămîni încă umblam pe plaja insulei mele. Erau multe zgomote acolo, pe insulă, dar nici unul nu aducea a vorbă omenească. îmi cîntam uneori singur un cîntecel — că de cîntat doar e slobod să cînţi. Numai de vorbit n-am vorbit niciodată.

XI. *Barca*

Aerul neaşteptat de aventură adus de marinar şi povestea lui îl binedispuseră pe Mr. Clay. îşi întoarse ochii pe jumătate închişi spre chipul băiatului şi-i lăsă o clipă să zăbovească asupra lui aprobator, aproape cu bunăvoinţă.

— A — spuse el — va să zică ai răbdat foame, ai dormit pe pămîntul gol şi te-ai îmbrăcat în zdrenţe timp de un an întreg ? (Privi cu mîndrie de jur împrejur la camera bogat decorată în care se aflau.) Atunci înseamnă că toate aceste lucruri ţi se par foarte neobişnuite.

Marinarul îşi roti şi el privirile de jur împrejur.

—Da. Casa asta e tare diferită de insula mea. (Şi, întorcîndu-i bătrînului privirea, îşi cufundă mîna în chica sa bogată.) De aceea şi am părul atît de lung — spuse el. Toomai voiam să mi-l tund în astă seară. Ceilalţi doi cu care eram ziceau că mă duc ei la un frizer, dar pe drum s-au răzgîndit şi au hotărît să mergem mai bine la fete. Mare noroc am avut că n-am ajuns acolo, fiindcă altfel nu v-aş mai fi întîlnit. O să mă deprind curînd să vorbesc iar cu oamenii. înainte doar ştiam vorbi ; nu sînt eu atît de prost pe cît par.

— Nespus de plăcut — îngînă Mr. Clay încet, de parcă ar fi vorbit singur. Nespus de plăcut trebuie să fi fost să trăieşti singur pe o insulă, netulburat de nimeni.

— Da, într-un fel era bine — concedă grav băiatul Plaja era plină de ouă de păsări, mai şi pescuiam cîte ceva. îmi rămăsese cuţitul, un cuţit tare bun ; făceam un semn cu el în coaja unui copac

mare de cîte ori era lună plină. Am făcut nouă semne, pe urmă am uitat, dar au mai fost încă două-trei luni pline şi a apărut *Barracuda*.

— Eşti tînăr — constată Mr. Clay. îmi închipui că te-ai bucurat cînd ai văzut vaporul la gîndul că te întorci printre oameni.

— M-am bucurat — spuse marinarul — pentru un singur motiv. Dar mă obişnuisem pe insulă şi începusem să mă gîndesc că aveam să rămîn acolo toată viaţa. V-am spus că se auzeau tot felul de zgomote pe insulă. Noaptea valurile, iar, cînd se stîrnea vîntul, îl auzeam vuind pretutindeni în jurul meu. Auzeam eînd se trezeau pescăruşii dimineaţa. O dată a plouat timp de o lună încheiată, iar altă dată două săptămîni. De fiecare dată au fost furtuni cumplite. Ploaia curgea din cer ca un cîntec, iar tunetul ca o voce omenească, semăna cu a bătrînului meu căpitan. Eram nedumerit; nu auzisem un glas de luni de zile.

- Ti se părea lungi nopţile ? — întrebă Mr. Clay.

— Erau la fel de lungi ca şi zilele — răspunse marinarul. Venea dimineaţa, apoi noaptea, apoi iar dimineaţa. Cît era una de lungă era şi cealaltă. Nu ca în ţara mea, unde nopţile sînt scurte vara şi lungi iarna.

— Şi la ce te gîndeai nopţile ? — întrebă din nou Mr. Clay.

— Mă gîndeam mai cu seamă la un lucru anume — spuse marinarul. Mă gîndeam la o barcă. De multe ori am visat chiar că o aveam de-adevăratelea, că o lansam la apă şi că stăteam la cîrma ei. Trebuia să fie o barcă bună, zdravănă, rezistentă. Şi nu mare. Un sloop ********** ar fi fost numai bun pentru mine, cu parapete înalte. Pupa trebuia să fie albastră şi aş fi cioplit în lemn stele jur împrejurul ferestrelor cabinei. Eu locuiesc la Marstal, în

---

********** Mică ambarcaţie cu un singur catarg şi pînze triunghiulare. (N. t.)

Danemarca. Bătrînul constructor de nave Lars Jensen Eager era prieten bun cu tata ; el m-ar fi ajutat să-mi construiesc o asemenea barcă. Aş fi dus griu cu ea de la Bandholm şi Skelskor la Copenhaga. N-aş fi vrut să mor înainte de a avea bărcuţa asta. Cînd am ajuns la bordul *Barracudei,* mi-a trecut prin minte că fac primul pas- către împlinirea visului meu ; de aceea am şi fost bucuros atunci. Dar cînd v-am întîlnit pe dumneavoastră, stă- pîne şi m-aţi întrebat dacă nu vreau să cîştig cinci guinee, am ştiut că n-am greşit cînd am plecat de pe insulă. De aceea am şi venit cu dumneavoastră aici.

— Eşti tânăr — spuse Mr. Clay. Nu-i aşa că acolo, pe insulă, te-ai gîndit şi la femei ?

Băiatul tăcu timp îndelungat, privind drept în faţă, ca şi cum ar fi uitat dintr-o dată graiul omenesc.

— Da — spuse el. Şi pe *Amelia Scott,* şi pe *Barracuda* ceilalţi marinari povesteau despre iubitele lor. Eu ştiu prea bine pentru ce mă plătiţi în astă seară şi sînt la fel de bun ca oricare alt marinar. N-o să aveţi a vă plînge de mine, stăpîne. Nici doamna dumneavoastră, care mă aşteaptă, n-o să aibă a se plînge de mine.

Deodată, pentru a treia oară în seara aceea, sîngele îi năvăli în obraz ; apoi se retrase, urcă din nou şi rămase acolo arzînd întunecat prin pielea arsă a feţei. Tînărul se ridică de pe scaunul său, înalt, bine clădit şi deosebit de serios.

— Păi, eu aşa gîndesc — începu el cu o voce nouă parcă, venită din adîncimi — că mai bine m-aş întoarce acum pe vasul meu. Iar dumneavoastră, stăpîne, să vă căutaţi alt marinar pentru ce vă trebuie dumneavoastră.

Şi duse mîna la buzunar. Nuanţa palid-trandafirie se stinse din obrajii lui Mr. Clay.

— Nu, nu. Nu vreau să te întorci pe vasul tău — interveni el în grabă. Ai fost aruncat de valuri pe o insulă pustie şi n-ai vorbit cu nici o fiinţă omeneassă timp de un an întreg. Tu eşti exact ceea

ee-mi trebuie. N-am de gînd să caut alt marinar.

Oaspetele lui Mr. Clay făcu un pas în faţă ; părea atît de mare încît bătrînul apucă deodată strîns braţele jilţului său. Pînă atunci nu fusese ameninţat decît de oameni ajunşi în pragul disperării, pe care însă îi dominase prin imensitatea averii sau prin forţa minţii lui reci şi agere. însă fiinţa iraţională din faţa sa era mult prea primitivă pentru a ceda la vreunul din cele două argumente. Nu s-ar fi mirat să-1 vadă scoţînd din buzunar chiar şi cuţitul de care povestise mai devreme. însemna oare că a face o poveste să se întîmple aievea era o chestiune de viaţă şi de moarte ?

Dar marinarul nu scoase din buzunar decît moneda de aur pe care i-o dăduse Mr. Clay şi i-o întinse înapoi bătrînului.

— Eu aş zice mai bine să nici nu încercaţi să mă ţineţi aici — zise el. Sînteţi tare bătrîn şi n-aveţi destulă putere să vă măsuraţi cu mine. Aşa că mulţumesc, stăpîne, pentru merinde şi pentru vin. Acum eu mă întoro pe vasul meu. Noapte bună.

în starea de surprindere şi alarmă ce-1 cuprinse, Mr. Clay nu izbuti să vorbească decît foarte încet şi foarte răguşit, dar totuşi spuse :

— Şi barca, tinere marinar ? Barca de care ne povesteai ? Nu prea mare, dar numai bună cît să poţi duce grîu cu ea din oraşul tău pînă la Copenhaga ? Ce se întîmplă acum cu ea dacă-mi înapoiezi cele cinci guinee şi pleci ? Rămîne doar o poveste, pe care mi-ai istorisit-o mie. N-ai să ajungi niciodată s-o lansezi la apă, n-ai să ajungi niciodată să navighezi cu ea !

După o clipă de reflecţie, băiatul puse moneda la loc în buzunar.

XII. *Oraţia bătrînului domn din poveste*

în timp ce nababul şi tînărul marinar se întreţineau în sufrageria orbitor luminată, în dormitorul ei, unde în acea seară toate luminările fuseseră discret ascunse după abajururi trandafirii, Virginie se pregătea pentru rolul ei, rolul eroinei din povestea lui Mr. Clay.

Trimisese micuţa servitoare chinezoaică împreună cu care aranjase camera şi o împodobise cu acele obiecte ce nu puteau în nici un caz lipsi din dormitorul unei doamne elegante. în două sau trei rînduri se întrerupsese brusc şi-i spusese fetei că aveau să părăsească în aceeaşi clipă casa. Acum însă, cînd era singură, nu se mai gîndea la plecare.

Camera în care se găsea fusese odaia părinţilor ei, unde odinioară copiii aveau voie să se joace duminica dimineaţa în patul cel mare. Tatăl şi mama ei, care multă vreme îi păruseră că se află la mare depărtare de ea, îi ţineau tovărăşie în această seară ; cu consimţămîn- tul lor doar intrase în fosta casă a familiei Dupont. Pentru ei ca şi pentru ea acea noapte avea să cunoască verdictul final pronunţat contra vechiului lor duşman de moarte ; dezonoarea şi umilirea fetei aducea destule probe convingătoare împotriva lui. Credincioasă jurămîntului făcut în copilărie, fiica nu avea să-i vadă chipul la pronunţarea verdictului, însă tatăl şi mama ei aveau să fie de faţă pentru a vedea totul.

Ornamentele cu care Virginie îşi împodobise dormitorul ei de o noapte — figurinele, evantaiele chinezeşti şi bucheţelele de flori din porţelan — erau asemănătoare cu cele pe care le ţinea minte din copilăria ei şi care fuseseră cu atîta furie sparte sau arse de tatăl lor înainte ca Mr. Clay să preia casa. Cîteva bibelouri şi le adusese din odăiţa ei cea săracă. în acest fel Virgirrie îşi unea existenţa întunecată din ultimii zece ani cu trecutul ei vesel şi neprihănit de demult, sub binecuvîntarea pri- virilor lui Monsieur şi Madame Dupont.

începu deci să se îmbrace şi să se gătească. Solemnă şi cruntă, îşi împlinea menirea la fel cum, în cortul ba- bilonenilor, Iudita îşi împodobea faţa şi

trupul pentru întîlnirea cu Holofern. Dar, neîntîrziat, şi în chip inevitabil, deveni la fel de absorbită de această îndeletnicire ca şi, foarte probabil, Iudita însăşi la vremea ei.

În chestiuni financiare, Virginie era o persoană onestă ; din cele trei sute de guinee primite de la Mr. Clay îşi cumpărase, cu multă conştiinciozitate şi generozitate, tot ceea ce ţinea de rolul ei. Cum avea o mare slăbiciune pentru dantele, în momentul de faţă plutea într-un nor de broderii de Valenciennes, cu un colier de corali la gît, perle în urechi şi o pereche de papuci din satin roz în picioare. îşi pudră şi roşi obrajii, îşi înnegri sprîncenele şi îşi rujă buzele pline ; îşi lăsă părul să-i atîrne în bucle mătăsoase bogate peste umerii netezi şi îşi parfumă gîtul, braţele şi pieptul. Cînd isprăvi, se duse plină de gravitate să se privească rînd pe rînd în oglinzile mari din oameră.

Aceste oglinzi îi reflectaseră cîndva silueta de fetiţă şi îi. spuseseră cît de frumuşică şi graţioasă era. Tot pri- vindu-se în ele, îşi aminti cum, la vîrsta de doisprezece ani, le implorase să-i dezvăluie cum va arăta ea peste ani, ca doamnă. Simţea că fetiţa de atunci nici nu putea măcar spera să vadă, scăldată în această încîntătoare lumină trandafirie, o doamnă mai elegantă şi mai seducătoare ca acum. Pasiunea Virginiei pentru arta dramatică, moştenită de la tatăl ei şi încurajată de acesta, îi veni din nou în ajutor la nevoie. Dacă ea nu era ce părea a fi, nici afacerile tatălui ei nu fuseseră întotdeauna ce păruseră.

În timpul acestor reflecţii, părăsi papucii mici de satin şi îşi lungi trupul alb, zvelt, dar puternie în aşternutul bogat ornat cu dantele, răsfirîndu-şi şuviţele negre pe faţa pernei.

Complet absorbită cum era în gîndurile ei despre duşmanul familiei lor şi despre propria ei imagine, pînă ce nu auzi paşi pe coridor nici măcar nu-i trecu prin minte că mai exista şi un al treilea erou în poveste, oaspetele cel necunoscut din acea noapte. Şi, timp de o secundă, simţi o undă de

dispreţ rece pentru marioneta angajată şi plătită de Mr. Clay.

Cînd minerul uşii se răsuci, ea îşi lăsă ochii în jos şi, abia după ce uşa se deschise şi se închise la urmă de tot, îşi ridică privirea fixă dintre cearşafuri. Dar această retragere în sine conţinea o energie şi o forţă la fel de mari ca şi privirea directă încărcată de o neîmpăcată duşmănie de moarte.

în halatul său de mătase grea chinezească şi sprijinit în baston, Mr. Clay pătrunse în cameră. La doi paşi cuviincioşi în spatele lui, o umbră mare şi neclară trecu încet pragul.

Paharul de vin pe care-1 băuse cu oaspetele său lucrase asupra victimei atîtor nopţi fără somn. Cîteva minute mai devreme îi fusese puţin teamă şi, cu toate că în timpul vieţii sale făcuse mulţi oameni să se teamă de el, frica era o experienţă rară pe care o încerca şi acum ea îi răscolea sîngele într-un chip necunoscut lui. Insă bătrînul era îmbătat de un alcool şi mai tare. Căci în această seară se mişca printr-o lume creată de voinţa lui şi la porunca lui.

Triumful îl îmbătrânise ; în numai cîteva ore părul îi albise parcă şi mai mult. Dar în acelaşi timp, într-un mod ciudat, îl şi întinerise.

în acel moment el cucerea şi subjuga ; într-adevăr, absorbindu-le în însăşi fiinţa sa, el anihila forţele care, în chip neaşteptat, îi opuseseră rezistenţă. Izbutea să materializeze o fantezie şi să prefacă fabula în realitate. Ceva obscur îi spunea că era pe cale să triumfe chiar asupra omului care încercase să-i răstoarne reprezentarea sa despre lume — profetul Isaia.

Un zîmbet fugar îi trecu pe faţă ; era destul de nesigur pe picioare. Pentru prima oară în viaţă îl izbea frumuseţea unei femei. Privi aproape fericit la fata culcată în pat, pe care ordinul său o chemase iarăşi la viaţă şi, timp de o clipă, îi trecu prin minte, apoi dispăru imediat, imaginea vagă a unui copil arătat lui cîndva demult de un tată peste poate de mîndru. Dădu aprobator din cap. Păpuşile

lui se comportau exact cum trebuia. Eroina din poveste trebuia să fie albă şi trandafirie, iar ochii ei plecaţi să trădeze o modestie puţin alarmată. Povestea începea să se lege.

Mr. Clay îşi dădea seama că sosise momentul oraţiei bătrînului domn din poveste. Şi-o amintea cuvînt cu cuvînt aşa cum o auzise cu cincizeci de ani înainte, însă conştiinţa puterii sale i se cam urcase la cap bogătaşului din Canton. Profetul Isaia era viclean ; sub înfăţişarea lui pioasă era uns cu toate alifiile. Mr. Clay avusese o copilărie foarte scurtă, doar pînă învăţase să vorbească şi să înţeleagă limba celorlalţi oameni. Acum, cînd se pregătea să atingă apogeul atotputerniciei sale, profetul îi pusese mîna pe creştet şi îl prefăcuse într-un copil — cu alte cuvinte, bătrînul de piatră intra liniştit în a doua sa copilărie. începu deci să se joace cu povestea ; nu putea părăsi atît de uşor tema de la cină.

— Tu — spuse el, împungînd cu arătătorul spre fata din pat — şi tu — împunse, fără să se uite, spre băiat — sînteţi tineri. Aveţi o sănătate de fier, nu vă dor toate mădularele şi aveţi somn noaptea. Şi, fiindcă puteţi umbla şi mişca fără dureri, vă închipuiţi că umblaţi şi că vă mişcaţi cum vreţi voi. Dar nu-i aşa. Voi umblaţi şi vă mişcaţi după voia mea. De fapt sînteţi doi clowni tineri, zdraveni şi sănătoşi, care ţopăiţi în palma mea bătrînă.

Se întrerupse, fără ca zîmbetul aspru să i se şteargă însă de pe chip.

— Asta... asta sînt, cum vă spuneam, toţi oamenii, nişte clowni care ţopăie într-o palmă mai puternică decît a lor. Aşa se întîmplă, cum vă spuneam, cu clownii săraci în mîna bogaţilor şi cu proştii pămîntului în mîna celor şireţi. Joacă ce joacă şi apoi cad jos, după cum trag aceste mîini sforile. Cînd am să plec — încheie el — şi veţi rămîne singuri, închipuindu-vă că ascultaţi doar de pornirea sîngelui vostru tînăr, tot n-o să faceţi nimic, dar absolut nimic ce să nu fi vrut eu să faceţi. Veţi urma întocmai acţiunea poveştii mele.

Căci astă seară, camera aceasta, patul şi voi înşivă, cu sîngele vostru fierbinte, nu sînteţi nimic decît o poveste, transformată, la porunca mea, în realitate.

îi venea greu să iasă din cameră. Mai rămase un minut la picioarele patului, sprijinit în baston. Apoi, eu o superbă demnitate, întoarse spatele actoraşilor de pe scena atotputerniciei sale.

Cînd deschise uşa, Virginie ridică ochii.

Privi drept după ucigaşul tatălui ei, dar nu văzu decît o siluetă ce se retrăgea ca să dispară. Lungul halat chinezesc al lui Mr. Clay se tîra pe jos şi, cînd închise uşa în urma sa, un colţ rămase prins înăuntru ; a fost nevoie să mai deschidă o dată uşa şi s-o închidă la loe.

XIII. *întâlnirea*

în încăpere nu se produse nici o mişcare, nici un zgomot pînă ce, în acelaşi moment, băiatul făcu doi paşi mari înainte, iar Virginie întoarse capul şi-1 privi.

La vederea lui se sperie atît de teribil încît uită de înalta misiune ce o avea şi, pentru o clipă, se dori înapoi în casa ei şi chiar sub patronajul, bun-rău Cum era, al lui Charley Simpson. Căci omul de la capătul patului nu era un marinar oarecare de pe străzile Canton-ului, ci o namilă sălbatică adusă anume pentru a o strivi sub greutatea sa.

Băiatul o privea nemişcat şi doar pieptul lui lat cobora şi se ridica încet, în ritmul regulat al respiraţiei. în cele din urmă spuse :

— Cred că eşti cea mai frumoasă fată de pe lume.

Atunci Virginie observă că are de-a face cu un copil. Acesta o întrebă :

— Cîţi ani ai ?

îi lipseau cuvintele. Era cu putinţă ca marea ei tragedie sumbră să se transforme deodată într-o

comedie ?

Băiatul aşteptă un răspuns, apoi o întrebă din nou :

— Ai şaptesprezece ani ?

— Da — zise Virginie şi, auzind sunetul propriei sale voci, chipul ei, întors către tînăr, se îmblînzi întru- cîtva.

— Atunci înseamnă că sîntem de-o vîrstă — spuse băiatul.

Mai făcu, încet de tot, un pas şi se aşeză pe marginea patului.

— Cum te cheamă ? — o întrebă el.

— Virginie.

îi repetă numele de două ori şi rămase cîtva timp s-o privească. Apoi se întinse uşor lîngă ea peste pătură. Deşi era atît de mare, avea gesturi uşoare şi gingaşe. îi auzi respiraţia cum se accelerează, se întrerupe şi porneşte din nou cu un geamăt slab, ca şi cum ceva ar fi cedat înăuntrul lui. O vreme rămaseră nemişcaţi.

— Trebuie să-ţi spun ceva — descătuşă el deodată un torent de şoapte. Pînă astă seară n-am dormit cu nici o fată. M-am gîndit adeseori în schimb. Dar n-am făcut-o niciodată.

Tăcu iar, aşteptînd să audă ce avea de spus Virginie la una ca aceasta. Cum însă ea nu zise nimic, continuă tot el :

— Şi nu numai din vina mea. Am fost plecat multă vreme, într-un loc îndepărtat, unde nu erau fete.

Şi din nou se opri, apoi spuse iar :

— Nu le-am mărturisit niciodată băieţilor de pe vas. Nici prietenilor mei, cu care am venit astă seară pe uscat. Dar m-am gîndit că dumitale e mai bine să-ţi spun.

împotriva voinţei sale, Virginie se întoarse spre el. Chipul lui, neaşteptat de aproape de al ei, era tot numai o văpaie.

— Cînd eram în locul acela foarte îndepărtat, de care-ţi povesteam — continuă el — îmi închipuiam oîte- odată că aveam cu mine o fată, care era numai a mea. îi aduceam ouă de păsări şi peşti şi nişte

fructe mari şi dulci, care creşteau acolo, dar care nu ştiu cum se cheamă, iar ea era bună cu mine. Dormeam împreună într-o peşteră pe care am descoperit-o după vreo trei luni de şedere pe insulă. Cînd era lună plină, lumina ei ajungea pînă în fundul peşterii. Doar eă nu reuşeam să-i găsesc un nume fetei... Virginie — adăugă el foarte încet. Virginie — repetă, apoi încă o dată : — Virginie.

Deodată ridică şi cuvertura şi cearşaful şi se strecură sub ele. Deşi rămase o vreme la distanţă de ea, fata îi simţi corpul mare, suplu şi foarte tînăr. După un timp, el întinse mîna-şi o atinse. Cămaşa de noapte dantelată i se ridicase pe picior ; mîna băiatului, înaintînd încet, dădu peste genunchiul ei gol. Se sperie puţin, îşi lăsă degetele să i-1 mîngîie uşor, apoi retrase mîna şi puse genunchiul său dur şi osos deasupra.

Un moment mai tîrziu, Virginie începu să strige cuprinsă de groază :

— Doamne ! Doamne Dumnezeule ! — urlă ea. Scoa- lă-te, să ne sculăm ! E cutremur... nu simţi ?

— Nu — gîfîi băiatul încet în obraz. Nu e nici un cutremur. Sînt eu.

XIV. *Despărţirea*

Cînd, în sfîrşit, marinarul adormi, o ţinea pe fată strîns lipită de el ca într-o menghină ; îşi îngropase obrazul în umărul ei şi respira profund şi împăcat.

, Virginie, care în ultima vreme se gîndise la o mulţime de lucruri, stătea trează acum, dar nu reuşea să se gîndească la nimic. Niciodată în viaţa ei nu întîlnise o asemenea forţă la cineva. Ar fi fost fără folos şi fără speranţă pentru ea să încerce acum ceva de una singură. Simţea strînsoarea lui teribilă în jurul mijlocului ca pe o realitate necunoscută pînă atunci şi care făcea tot restul să pară gol şi falsificat. *

în plină noapte îşi aminti deodată de întâmplările pe care i le istorisea mama ei despre oamenii din care se trăgea ea, marinarii de pe coasta Bretaniei. Vechile cîn- tece franţuzeşti despre primejdiile vieţii de marinar şi despre bucuria întoarcerii acasă îi reveniră singure în memorie. în cele din urmă, de foarte departe, veni şi cîntecul de leagăn al soţiei marinarului.

Trezindu-se în timpul nopţii, băiatul se purtă cu ea ca ursul cu fagurele de miere : mormăia, privind-o, într-un straniu şi sălbatic amestec de lăcomie şi extaz. De cîteva ori stătură de vorbă.

— Pe vas — zicea el — făceam uneori cîte un cîntec.

— Despre ce ? — întrebă fata.

— Despre mare. Despre viaţa marinarilor. Despre moartea lor.

— Cîntă-mi şi mie puţin — îl îndemnă ea.

După o clipă, el începu să-i recite rar :

> *„Cînd eram de cart odată-n miez de noapte, noaptea era rece şi pustie şi trei lebede tăiară faţa lunii, faţa ei rotundă şi-aurie.*[a]

— Aurie — repetă el, uşor încurcat. Apoi : — O monedă de cinci guinee seamănă cu luna. Şi totuşi nu răsare.

— Ai mai făcut şi alte cîntece ? — îl întrebă Virginie, care nu înţelegea despre ce era vorba, dar nu voia nici să-1 tulbure.

— Da, am mai făcut — spuse el. Despre barca mea.

— Atunci mai cîntă-mi puţin — ceru ea.

Şi din nou băiatul îi reciti în cet :

> *„Cînd ceru-i ca plumbul de greu*
> *şi marea se cască spre-adîncuri mereu, iar vasul ca piatra-n jos se prăbuşeşte, Povl Veiling de frică nu păleşte.*[u]

— Prin urmare, te cheamă Paul ? — întrebă ea.

— Da, Povl — răspunse băiatul. Nu-i un nume rău. Şi pe tata îl chema tot Povl, şi pe bunicul la fel. E un nume de marinar bun şi credincios bărcii lui. Tata s-a înecat cu şase luni înainte ca să mă nasc eu. E acolo jos, pe fundul mării.

— Dar tu n-ai să te îneci, Paul, nu-i aşa ? — întrebă fata.

— Nu — răspunse el. Poate că nu. Dar de multe ori m-am mirat la ce s-o fi gîndit tata cînd l-a luat pentru totdeauna la ea marea.

— îţi place să te gîndeşti la lucruri de-astea ? — întrebă ea, puţin alarmată.

— Da — spuse el, după ce-i eîntări o vreme întrebarea. E bine să te gîndeşti la furtuni şi la adîncurile mării. Nu strică să te gîndeşti uneori şi la moarte.

Imediat însă izbucni într-un strigăt înăbuşit :

— Cum se face lumină, trebuie să mă întorc pe vas. Bidicăm ancora în zori.

Tot trupul fetei fu străbătut de o durere plină de tristeţe. Dar în clipa următoare durerea era înghiţită din nou de forţa lui dezlănţuită. Curînd după aceea adormiră unul în braţele celuilalt.

Virginie se trezi cînd dimineaţa pătrundea odată cu dungile cenuşii de lumină printre perdelele ferestrelor. Băiatul mai slăbise ceva din menghina braţelor sale, dar încă o ţinea de mînă prin somnul lui adine.

în clipa cînd deschise ochii, un gînd îi cuprinse în strînsoarea lui mortală toate celelalte gînduri. Niciodată pînă atunci un singur gînd n-o mai copleşise în chip atît de înfricoşător, izgonind tot restul. „Cînd o să-mi vadă faţa la lumina zilei“, reflectă ea, „o să arate îmbătrînită, plină de pudră şi ruj. O faţă de femeie stricată, atinsă de morbul bătrîneţii !“

Privea cum se face tot mai lumină. încă zece minute, se gîndi, încă cinci — îşi simţea inima grea, grea de tot în piept. Venise timpul şi îi rosti uşor de două ori numele.

Cînd băiatul se trezi la rîndul lui, ea îi spuse că

trebuia să se scoale ca să ajungă pe vas înainte de ridicarea ancorei. El nu răspunse, ci doar îi strînse mai tare mîna şi o lipi pe obrazul său gemînd.

Din grădină pătrunse pînă la ei un tril de pasăre ; fata şopti :

— Auzi, Paul, au început să cînte păsările. S-au topit şi luminările, noaptea s-a terminat.

Deodată, fără o vorbă, tînărul sări din pat elastic ca un animal de pradă, o apucă şi o săltă la el dintr-o singură mişcare.

— Vino ! — strigă. Vino cu mine, hai din locul ăsta !

Glasul îi era ca un oîntec sau ca o furtună ; Virginie se simţea purtată mai sus decît o ridicau braţele lui.

— Te iau cu mine — strigă el din nou. Te ascund în cala vasului. Te iau cu mine acasă !

Vrînd să i se smulgă din îmbrăţişare, se propti cu mîinile în pieptul lui şi i-1 simţi umflîndu-se ca o pereche de foaie ; reuşi doar să-1 legene puţin, şi pe ea odată cu el, ca pe un copac în bătaia vîntului. El o cuprinse şi mai strîns, ridicînd-o parcă pentru a o arunca pe umăr.

— Nu te las ! Nu las pe nimeni să ne despartă pe lumea asta. Acum eşti a mea ! Niciodată ! Niciodată !

în această clipă Virginie zări siluetele lor neclare într-una din oglinzi. O scenă mai dramatică nici nu s-ar fi putut imagina. Băiatul arăta acum supraomenesc de mare, înfricoşător, ca un urs cuprins de furie, care s-a ridicat pe labele dinapoi şi-şi vîntură braţul drept prin aer — iar ea, cu părul ei lung şi negru atîrnîndu-i, nu era decît prada moale şi neajutorată din laba lui stingă. Tot zbătîndu-se, reuşi să pună un picior pe pămînt. Băiatul o simţi cum tremură ; o lăsă jos, dar o ţinea tot lipită de el.

— De ce ţi-e teamă ? — o întrebă, întorcîndu-i faţa în sus către el. Doar nu-ţi închipui că am să las pe cineva să mi te ia ! Vii cu mine acasă. Şi n-o să-ţi fie teamă de furtuni sau de viscole sau de valurile

mării cînd o să fiu cu tine. N-o să-ţi fie teamă niciodată în Danemarca. O să dormim în fiecare noapte împreună. Ca azi noapte ! Ca azi noapte !

Groaza ucigătoare a Virginiei n-avea nici o legătură cu furtunile, cu viscolele sau cu valurile mării ; în acea clipă nici măcar de moarte nu-i era teamă. îi era groază în schimb că el îi va vedea faţa la lumina zilei. La început nu îndrăzni să vorbească, deoarece se simţea nesigură şi ar fi fost în stare să spună orice. Dar, după

ce stătu pe picioarele ei timp de un minut, îşi adună toate gîndurile spre a găsi o cale de scăpare.

— Nu poţi face una ca asta — zise ea. Doar te-a plătit.

— Ce ? — strigă el uimit.

— Bătrînul acela te-a plătit ! — repetă ea. Te-a plătit ca să pleci în zori. I-ai luat banii doar !

Cînd pricepu sensul cuvintelor ei, băiatul păli pe dată şi-i dădu drumul atît de brusc încît Virginie se clătină.

— într-adevăr — spuse el încet. M-a plătit. Iar eu i-am luat banii... Dar pe atunci — strigă el — nu ştiam 1 Privi în gol, pe deasupra capului ei.

— Şi i-am făgăduit! — articulă el cu greutate. Oh ! Oh! Oh 1

Şi, lăsîndu-şi capul să-i cadă pe umărul fetei, îşi îngropă faţa în părul şi în carnea ei.

Apoi, ridicînd-o pe sus, o duse din nou în pat, aşe- zîndu-se lîngă ea cu ochii închişi. In mai multe rînduri o ridică şi-i lipi trupul strîns de al lui. Virginie era liniştită atîta vreme cît băiatul ţinea ochii închişi. Retrăi în minte scurta lor întîlnire pentru a găsi un cuvînt de încurajare să-i spună.

— O să ai barca ta — zise ea în cele din urmă.

După o lungă tăcere, băiatul repetă :

— Da, o să am barca mea. Apoi, după o secundă : — Ce-ai spus : că o să am barca mea ?

încă o dată o ridică şi o ţinu acum îndelung în braţe.

— Dar tu ? Dar tu ? — repetă el încet după o clipă. Ce-o să se întîmple cu tine, fetiţo ?

Virginie nu scoase nici o vorbă.

— Atunci trebuie să plec — spuse el — trebuie să mă întorc pe vas. Se opri să asculte ceva : — Auzi, cîntă o pasăre. S-au topit şi luminările. Noaptea s-a terminat. Trebuie să plec. (Dar mai zăbovi puţin.) La revedere, Virginie. Aşa te cheamă, nu ?... Virginie. O să-i pun bărcii mele numele tău. *O* să-i pun amîndouă numele noastre — Povl şi Virginie. Aşa, cu numele noastre unite la proră, o să navigheze prin Storstroem în golful Koege.

— O să-ţi aduci aminte de mine ? — întrebă

Virginie.

6D1

— Da — spuse marinarul. Mereu, toată viaţa. (Se ridică.) Am să mă gîndesc la tine toată viaţa. Cum să nu mă gîndesc la tine cînd am să fiu în barca mea ? Am să ;mă gîndesc la tine cînd întind pînzele şi cînd rildic ancora. Şi cînd las ancora. Am să mă gîndesc la tine dimineaţa, cînd o să cînte păsărelele. Am să mă gîndesc la trupul tău şi la parfumul tău. Niciodată n-am să mă gîndesc la altă fată, nu, la nici o fată n-am să mă gîndesc. Pentru că tu eşti cea mai frumoasă fată de pe lume.

Virginie îl însoţi pînă la uşă şi îl cuprinse cu braţele de gît. Aici, departe de fereastră, era încă întuneric. Deodată se trezi că nu-şi mai putea ţine lacrimile. „Dar nu mai am decît un singur minut[14], îi trecu prin minte cum îl strîngea în braţe în timp ce se sărutau.

— Uită-te la mine — îl imploră ea. Uită-te la mine, Paul.

El o privi drept în ochi, cu gravitate.

— Să-mi ţii minte chipul — spuse ea. Priveşte-1 bine, ca să-1 ţii minte. Şi să mai ţii minte că am şaptesprezece ani. Şi că, pînă te-am întîlnit pe tine, n-am iubit pe nimeni altcineva.

— Am isă ţin minte — spuse el. Şi n-am să-ţi uit niciodată chipul.

Cum stătea prinsă de gîtul lui, cu faţa scăldată în lacrimi, simţi că băiatul se eliberează din îmbrăţişare.

— Acum du-te — zise Virginie.

XV. *Scoica*

In zorii aceleiaşi zile, pe aleea presărată cu pietriş a parcului, Elishama venea către casa lui Mr. Glay pentru a pune, în felul său tăcut şi discret, punct final poveştii sau pentru a-i scrie epilogul.

în marea sufragerie a vilei, masa arăta întocmai ca în seara dinainte, iar în pahare mai rămăsese încă vin. Luminările se topiseră ; doar o singură flăcăruie mai pîlpîia în vîrful unui sfeşnic.

Mr. Clay era şi el tot acolo, proptit între perne în jilţul său adine şi cu picioarele întinse pe un scăunel. Stătuse treaz în aşteptarea zorilor pentru a bea la răsăritul soarelui cupa triumfului său. Dar această cupă îl doborîse.

Elishama rămase multă vreme la fel de nemişcat ca şi bătrînul, privindu-1 mereu. Nu-şi văzuse niciodată pînă atunci stăpînul dormind şi, din văicăreala şi lamentaţiile lui, dedusese că nici nu avea să-1 vadă vreodată în această postură. Asta e, se gîndi el, a avut dreptate Mr. Clay, uite că a nimerit unicul remediu eficient împotriva suferinţei. Să reuşeşti să transpui o poveste în viaţă — iată un lucru demn de un somn bun.

Ochii bătrînului erau uşor întredeschişi — albicioşi, ca nişte pietricele —, buzele sale subţiri, în schimb, erau adunate într-un zîmbet strîmb. Faţa îi era pămîntie ca şi mîinile descărnate sprijinite pe genunchi. Halatul îi atîrna în falduri atît de grele încît abia dacă se putea ghici prin el trupul care să facă legătura între cap şi mîini. Silueta semeaţă şi rigidă pe care atîţia o invidiau, sau de care se temeau, arăta acum ca o marionetă după ce mîna nevăzută a dat drumul sforilor.

Servitorul şi confidentul său se aşează pe un scaun, încercînd să prindă gemetele şi horcăielile obişnuite ale unui bătrîn care doarme. Dar în cameră nu se auzea nici un sunet. Elishama îşi repetă în gînd cuvintele profetului :

Şi vor fugi durerea, întristarea şi suspinarea.
††

Angajatul zăbovi îndelung alături de Mr. Clay, re- flectînd la întîmplările acelei nopţi şi la soarta

---

†† *Isaia,* **35, 10. (N. t.)**

omenească în general. Ce se întîmplase cu cei trei oameni, se întrebă el, care avuseseră fiecare cîte un rol în povestea lui Mr. Clay ? Nu s-ar fi putut şi fără asta ? Se gîndi, aşa cum făcuse adesea pînă atunci, că trebuie să fie greu, foarte greu chiar, pentru acei oameni care doresc

atît de tare un lucru îneît nu pot fără el. Dacă nu reuşesc să-l obţină le e greu, dar cu siguranţă că le e şi mai greu cînd l-au obţinut.

După o clipă se întrebă dacă nu era mai bine să atingă uşor trupul prăbuşit şi nemişcat din faţa sa, ca să-l trezească pe Mr. Clay pentru finalul triumfal al poveştii sale. Dar din nou se răzgîndi şi mai amînă puţin, în dorinţa sa de a asista singur la acest final. Ieşi deci din cameră pe tăcute.

Se duse pînă la uşa dormitorului şi, cum stătea în faţa ei, auzi glasuri. Doi oameni vorbeau în acelaşi timp. Ce făcuseră cei doi peste noapte şi ce făceau acum ? Nu s-ar fi putut şi fără asta ? Cineva plîngea înăuntru, vocea i se auzea frîntă, gîtuită de lacrimi. Şi iarăşi îi veniră în minte lui Elishama cuvintele profetului :

Că izvoare de apă vor curge în pustie şi rîuleţe în vămîntul însetat. Pămîntul cel fără de apă se va preface în bălţi şi ţinutul cel mai însetat izvor de apă va fi.

După puţin timp se deschise uşa ; două trupuri stăteau îmbrăţişate strîns în prag. Apoi se desprinseră ; o siluetă lunecă înapoi dispărînd, cealaltă ieşi închizînd uşa în urma ei. Marinarul din noaptea trecută rămase cîteva clipe în faţa uşii privind în jurul său.

Elishama făcu un pas înainte. Din loialitate faţă de Mr. Clay simţea nevoia să afle confirmarea victoriei acestuia chiar de pe buzele băiatului.

Marinarul îl privi cu seriozitate :

— Plec — spuse. Mă-ntorc pe vasul meu. Să-i spuneţi bătrînului că m-am dus.

Abia acum observă Elishama că se înşelase cu o seară înainte ; băiatul nu era atît de tînăr pe cît i se păruse la început. Diferenţa însă era neînsemnată ; oricum mai avea foarte mult de trăit pînă să ajungă la vîrsta lui Mr. Clay, care se odihnea acum liniştit în jilţul său. Mai avea foarte mult de trăit în nesiguranţă, pradă elementelor dezlănţuite ale naturii şi propriilor sale dorinţi.

Angajatul îşi asumă el misiunea de a veghea ca

intenţiile stăpînului său să fie împlinite.

60<

— Acum poţi spune povestea mai departe — îi zise el băiatului.

— Ce poveste ? — se miră acesta.

— Toată povestea asta — răspunse Elishama. Cînd vei istorisi ce ţi s-a întîmplat ţie, ce ai văzut şi ai făcut de ieri seară şi pînă acum, vei spune de fapt povestea întreagă. Tu eşti singurul marinar de pe lumea asta care o vei putea spune de la început pînă la sfîrşit, pas cu pas, aşa cum ai trăit-o tu aievea, din prima pînă-n ultima clipă.

Băiatul nu-şi luă multă vreme privirile de la Elishama.

— Dar ce mi s-a întîmplat mie ? — întrebă el în cele din urmă. Ce am văzut şi ce am făcut eu de ieri seară şi pînă acum ? Apoi, după o clipă : — Şi de ce spuneţi că-i o poveste ?

— Pentru că — îl lămuri Elishama — chiar tu însuţi ai auzit-o spusă ca poveste. Despre un marinar care coboară de pe vasul lui într-un mare oraş, unde se plimbă singur pe o stradă din preajma portului, cînd deodată se opreşte în dreptul lui o trăsură, coboară din ea un domn bătrîn şi-i spune : „Văd că eşti un marinar chipeş. Vrei să cîştigi în seara asta cinci guinee ?“

Băiatul stătea nemişcat. Avea însă o stranie capacitate de a-şi concentra, brusc şi pe nesimţite, uriaşa sa forţă şi de a o îndrepta către cel cu care vorbea, ca pe un proiectil formidabil şi ameninţător, care-1 făcea pe celălalt să-şi teamă viaţa. Aşa reuşise să-1 intrige pe Mr. Clay la prima lor întîlnire, pe stradă şi tot aşa mai tîrziu, la masă, îl speriase de-a dreptul. Elishama, care nu cunoştea sentimentul fricii, se simţi totuşi o clipă impresionat şi tulburat — în aşa măsură încît se dădu puţin înapoi din faţa giganticei făpturi cu care vorbea —, nu din cauza fricii însă, ci îndemnat de acea simpatie şi compasiune pe care o încercase toată viaţa faţă de păsări şi de femei.

Dar uriaşa făptură se dovedi a fi de fapt un biet animal blind. Tăcu un moment, apoi rosti

răspicat :

— Numai că povestea aia nu seamănă cîtuşi de puţin cu ce mi s-a întîmplat mie. (Tăcu din nou.) S-o spun ? Cui s-o spun ? Cine m-ar crede pe lumea asta dacă i-aş spune-o ?

Toată forţa şi greutatea lui adunate pînă atunci şi concentrate se revărsară într-o ultimă propoziţie :

— N-aş spune-o nici pentru de o sută de ori cinci guinee.

Elishama îi deschise oaspetelui de o noapte uşa casei. Afară, pomii şi florile din parcul lui Mr. Clay erau brumate de rouă şi, în lumina clară a dimineţii, arătau noi şi proaspete, de parcă tocmai atunci ar fi fost zămislite. Cerul era roşu ca un trandafir şi nici un nor nu se vedea pe el. Un păun ţipă o dată pe gazon, trăgîndu-şi coada în urmă, o pată întunecată pe covorul argintiu al ierbii. Din depărtare ajungeau zgomotele vagi ale oraşului ce se trezea.

Ochii marinarului căzură pe bocceaua sa, pe care, în seara dinainte, o lăsase pe o masă lăcuită de pe verandă. Vru s-o arunce pe umăr, apoi se răzgîndi, o puse înapoi jos şi-i desfăcu baierele.

— N-o să uitaţi dacă vă rog ceva ? — îl întrebă el pe Elishama.

— Nu, n-o să uit — răspunse acesta.

— Cu multă vreme în urmă — începu marinarul — am fost pe o insulă şi acolo, de-a lungul plajei, erau mii şi mii de scoici. Unele din ele erau minunate, poate erau chiar şi rare, poate nu se găseau decît pe acea insulă. în fiecare zi, dimineaţa, culegeam cîteva scoici. Pe cele mai frumoase le-am păstrat, ca să le iau în Danemarca. Ele sînt tot ce am şi tot ce duc cu mine acasă.

îşi răsfiră colecţia pe masă, o privi gînditor şi, la sfîrşit, alese o scoică trandafirie, mare şi lucioasă, pe care i-o întinse lui Elishama.

— N-am să i le dau pe toate — spuse. Ea are atîtea podoabe alese încît n-ar avea ce face cu o

grămadă de scoici. Dar scoica asta e rară, cred. Poate că nici nu mai există alta la fel în toată lumea. (îi mîngîie suprafaţa cu degetele sale.) E netedă şi mătăsoasă ca un genunchi — spuse el. Iar, dacă o ţii la ureche, se aude un sunet în ea, ca un cîntec. Vă rog să i-o daţi din partea mea. Şi vă mai rog să-i spuneţi s-o ţină la ureche.

O duse el însuşi la ureche şi pe dată chipul său luă o înfăţişare concentrată, dar împăcată. Elishama se gîndi că, pînă la urmă, nu se înşelase cu o seară înainte, căci băiatul era într-adevăr foarte tînăr.

— Bine — zise. N-am să uit să i-o dau.

— Şi n-o să uitaţi nici să-i spuneţi s-o ţină la ureche ? — întrebă tînărul.

— N-am să uit — îi făgădui Elishama.

— Atunci mulţumesc. Şi la revedere — zise marinarul întinzîndu-i mîna lui imensă.

Coborî treptele verandei şi pomi pe alee cu bocceaua pe umăr. Nu peste mult timp dispăru.

Elishama rămase privind în urma lui. Cînd silueta masivă a tînărului nu se mai văzu, duse la rîndul său scoica la ureche. Dinăuntru răzbătea un sunet adînc şi grav, ca vuietul depărtat al unor valuri uriaşe. Pe chipul lui Elishama apăru aceeaşi expresie ca pe faţa tînărului puţin mai înainte. Avu o tresărire ciudată şi plăcut răscolitoare la auzul unei voci noi în casă şi în poveste. „Am mai auzit-o cîndva“, se gîndi el. „Demult, foarte demult. Dar unde ?“

Şi lăsă uşor mîna în jos.

INELUL

într-o dimineaţă de vară, acum o sută şi cincizeci de ani, un tînăr nobil de ţară danez şi soţia sa ieşiră la plimbare pe pămînturile lor. Erau căsătoriţi doar de o săptămînă. Nu le fusese uşor să ajungă aici, deoarece familia soţiei era mai înaltă ca rang şi mai înstărită decît cea a soţului. însă cei doi tineri, acum în vîrstă de nouăsprezece şi douăzeci şi patru de ani, îşi puseseră în gînd cu zece ani mai înainte să se căsătorească ; pînă la urmă trebuiră să cedeze chiar şi trufaşii părinţi ai fetei.

Tinerii se simţeau cît se poate de fericiţi. Întîlnirile furate în taină Şi scrisorile de dragoste udate cu lacrimi amare aparţineau trecutului. în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor erau acum o singură fiinţă : puteau umbla d? braţ în plină zi sau merge în aceeaşi trăsură şi aveau să umble de braţ şi să meargă în aceeaşi trăsură pînă la sfîrşitul vieţii. Paradisul lor depărtat coborîse pe pă- mînt şi, în mod surprinzător, se dovedise alcătuit din faptele vieţii de fiecare zi : din tachinării şi glume, din mic dejunuri şi cine împreună, din cîini, căpiţe de fîn şi oi. Tînărul soţ, Sigismund, îşi făgăduise că nici măcar o singură piatră nu se va afla de acum înainte pe drumul iubitei lui, pe care nici o umbră nu-1 va acoperi. Iar Lovisa, soţia, simţea că în fiecare zi, şi pentru prima oară în viaţa ei cea tînără, umbla şi respira în deplină libertate, căci nu avea nici un secret faţă de soţul ei.

Pentru Lovisa — pe care acesta o numea Lise — atmosfera rustică a noii sale vieţi era un motiv permanent de uimire şi plăcere. Teama soţului că existenţa pe care i-o putea oferi nu era destul de

bună pentru ea îi umplea inima de haz. Nu trecuse prea mult de cînd încă se mai juca ’ cu păpuşile ; acum, dacă îşi împletea părul, dacă privea la teancul de pînzeturi sau dacă îşi îngrijea florile; retrăia o experienţă încîntătoare, atît de dragă ei : faci un lucru cu toată grija şi cu toată gravitatea, dar ştii tot timpul că de fapt nu-i decît o joacă.

Era o dimineaţă minunată de iulie. Norişori pufoşi pluteau în tăriile cerului, iar aerul era plin cu dulci miresme. Lise îşi pusese o rochie de muslină albă şi o pălărie italiană de paî. împreună cu soţul ei urma firul unei alei a parcului ; aceasta unduia peste pajişti, printre crînguri mici şi pilcuri de copaci, către păşunile turmelor. Sigismund voia să-i arate soţiei sale oile. De aceea nici nu-şi luase Lise căţeluşul ei alb, pe Bijou, căci ar ,fi lătrat Şi ar fi speriat mieii, sau ar fi sîcîit cîinii ciobăneşti. Sigismund era tare mîndru de oile lui ; studiase oieritul în Mecklenburg şi în Anglia şi adusese de acolo berbeci de Cotswold cu care să-şi îmbunătăţească rasa lui daneză. Pe drum îi lămurea Lisei marile avantaje şi dificultăţile planului său.

Ea se gîndea : „Ce inteligent e şi cîte lucruri ştie !“ Dar în acelaşi timp îşi spunea şi : „Ce caraghios e cu oile lui ! Parcă ar fi un copil! Eu sînt cu o sută de ani maî matură **decît el“.**

Dar. cînd ajunseră la saivan, bătrînul oier Mathias îi primi cu vestea proastă că unul din mieii englezeşti murise. iar alţi doi erau bolnavi. Lise văzu că această veste avusese darul să-1 mîhnească pe Sigismund ; în vreme ce soţul ei îl tot descosea pe Mathias ce şi cum, ea tăcu, strîngîndu-i doar uşor braţul. Cîţiva băieţi fură trimişi să '.alducă mieii bolnavi, ne cînd stăpînul şi argatul se apucară să cerceteze cazul. A durat ceva timp.

Lise începu să privească în jurul său şi să se gîndească la alte lucruri. în două rînduri gîndurile ei o făcură să roşească tare, dar de fericire, ca un trandafir roşu, apoi roşeala îi dispăru treptat, însă cei doi bărbaţi tot despre oi vorbeau. După puţin timp, discuţia lor îi atrase atenţia. Era vorba de un hoţ de oi.

De cîteva luni acest hoţ pătrundea ca un lup în saivanele din vecinătate, ucidea şi-şi lua prada ca un lup şi tot ca un lup nu lăsa nici o urmă după el. Acum trei' nopţi însă, ciobanul de pe o moşie de la vreo zece mile depărtare şi fiul său l-au prins asupra faptului. Hoţul l-a ucis pe cioban şi a lovit băiatul lăsîndu-1 căzut în nesimţire, apoi a izbutit să scape. Au fost trimişi oamerti în toate părţile ca să-1 încolţească, dar pînă acum încă n-a dat nimeni de el.

Lise voia să mai afle şi alte amănunte despre această groaznică întîmplare şi, de dragul ei, moş Mathias o luă din nou de la capăt. Se încinsese o luptă crîncenă la saivan şi în multe locuri pămîntul era îmbibat de sînge. În timpul luptei hoţul îşi rupsese braţul stîng ; însă chiar aşa, rănit, sărise totuşi un gard înalt cu un miel în spinare. Mathias mai arătă cum l-ar sugruma el cu mîinile astea două ale lui dacă l-ar prinde şi Lise îi dădu drep- • tate. îi venea întruna în minte lupul din povestea cu Scufiţa Roşie şi simţi un fior de plăcere străbătînd-o pe şira spinării.

Sigismund era cu gîndul însă la mieii lui şi se simţea prea împăcat cu sine pentru a dori cuiva răul pe lumea asta. într-o vreme spuse doar :

— Vai de capul lui.

Lise rămase uimită.

— Cum se poate să-ţi fie milă de un om atît de îngrozitor ? Avea dreptate ea, Mam'mare, cînd spunea că eşti un revoluţionar şi un pericol pentru societate !

Amintirea lui Mam'mare şi a lacrimilor din trecut îi depărtă din nou gîndurile de la povestea înfricoşătoare ce tocmai o auzise.

Băieţii aduseră mieii bolnavi afară şi cei doi bărbaţi se apucară să-i cerceteze cu atenţie, ridicîndu-i şi încer- cînd să-i aşeze în picioare ; îi apăsau ba ici, ba colo, făcînd bietele făpturi să scîncească moale. Lise îşi feri privirile de acest spectacol, iar soţul îi observă suferinţa.

— Du-te tu acasă, draga mea — îi spuse el. Aici mai durează puţin. Ia-o încet înainte şi te ajung eu

din urmă.

Iată că se vedea şi expediată acum de un soţ nerăbdător, pentru care oile lui erau mai importante decît soţia. Dacă exista vreo experienţă mai plăcută decît aceea de **a** se lăsa dusă ca să-i vadă aceleaşi oi, atunci era aceasta de aeum. îşi lăsă pălăria mare de vară cu panglici albastre jos pe iarbă şi-i spuse să i-o aducă el acasă, pentru că voia să simtă aerul verii pe frunte şi prin păr. Mergea foarte încet, aşa cum îi spusese el, căci voia cu nimic să nu-i iasă din vorbă. Cum mergea pe cărare, simţi o mare fericire, necunoscută pînă atunci, fericirea de a fi singură, chiar fără Bijou. Nu-şi amintea să fi fost înainte vreo singură dată în viaţa ei absolut singură. Priveliştea din jur era nemişcată, ca plină de făgăduinţe şi o simţea a ei. Pînă şi vrăbiile ce săgetau văzduhul erau ale ei, căci îi aparţineau lui, iar el era al ei.

Urmă linia rotunjită a marginii crîngului şi, după un minut sau două, se trezi că ieşise din cîmpul vederii bărbaţilor de la saivan. Ce putea fi mai minunat acum, se întrebă ea, decît să meargă de-a lungul potecii prin iarba înaltă şi plină de flori a pajiştii, încet, încet, iar soţul ei s-o ajungă tocmai aici ? Dar şi mai minunat ar fi, gîndi ea, să se furişeze în crîng şi să dispară de pe faţa pămîntului cînd el, sătul de oile lui şi tînjind să fie iar cu ea, ar da colţul potecii spre a o ajunge din urmă.

Deodată îi veni o idee ; se opri să reflecteze.

Acum cîteva zile soţul ei ieşise să călărească, dar ea nu voise să meargă cu el, ci pornise cu Bijou la plimbare să-şi exploreze domeniul. Tot zburdînd, Bijou o adusese drept la acel crîng. Ea îl urma, croindu-şi drum cu grijă prin desiş, cînd dădu, în mijlocul lui, de o poieniţă, un loc îngust, ca un mic alcov cu perdele de brocat gros verde şi auriu, destul de larg însă pentru doi sau trei oameni. Simţise în acea clipă că a nimerit chiar în inima noului ei cămin. Dacă ar mai găsi şi azi acel locşor, ar sta nemişcată acolo, ascunsă de toată lumea. Sigismund ar căuta-o în toate părţile ; n-ar putea înţelege ce s-a întîmplat cu ea şi, timp de un minut,

un singur minu- ţel — sau, poate, dacă ea ar avea destulă tărie şi cruzime, cinci — şi-ar da şi el seama ce gol, ce insuportabil de trist şi ce teribil e universul fără ea. Cercetă cu atenţie marginea crîngului pentru a găsi locul pe unde se pătrundea către ascunzătoarea ei şi intră.

Se strădui să nu facă nici un zgomot; înainta deci extrem de încet. Cînd o ramură i se agăţă de unul din volanele rochiei largi, o desprinse uşor din muslină, să n-o frîngă. O creangă prinse o buclă a zulufilor ei blonzi; încremeni, cu braţele ridicate, să-şi elibereze părul din prinsoare. De cum înaintă puţin în crîng, pămîntul se umezi ; paşii ei uşori nu mai făceau acum nici un zgomot. îşi ţinea batista cu mîna la gură, ca pentru a spori şi mai mult aerul tainic al escapadei sale. Găsi locul căutat şi se aplecă să despartă frunzişul, căutînd o uşă către budoarul ei silvestru. Dar aici tivul rochiei i se agăţă de vîrful pantofului şi se opri să-1 scoată. Cînd se ridică, era faţă în faţă cu un bărbat aflat deja în ascunziş.

Stătea în picioare, drept, la doi paşi mai încolo. Probabil că o privise cum vine direct spre el.

îl învălui dintr-o singură privire. Obrazul îi era plin de vînătăi şi zgîrieturi, iar mîinile şi închieturile pătate de o murdărie' întunecată la culoare. Era îmbrăcat în zdrenţe, desculţ, cu nişte cîrpe înfăşurate în jurul gleznelor dezgolite. Braţele îi atîrnau inerte pe lîngă coapse, mîna dreaptă strîngea prăseaua unui cuţit. Erau cam de-o vîrstă. Bărbatul şi femeia se priviră.

De la începutul şi pînă la sfîrşitul ei, această întîlnire din pădure se desfăşură sub semnul muţeniei totale ; cele ce se petrecură n-ar putea fi redate decît prin panto- mimă. Celor doi actori li se păru o eternitate ; în realitate pe ceas trecură doar patru minute.

Niciodată în viaţa ei Lise nu fusese pînă atunci expusă pericolului. De aceea nici nu-i trecu prin minte să-şi cîntărească şansele ori să calculeze în cit timp ar putea ajunge acolo soţul ei sau Mathias, pe care tocmai îl auzea strigîndu-şi cîinii, dacă i-ar

chema în ajutor. Privea bărbatul din faţa ei cum ar fi privit un duh al pădurii : apariţia în sine, şi nu efectele ei, schimbă faţa lumii pentru omul care o vede.

Deşi nu-şi dezlipea ochii de chipul din faţa ei, îşi dădu seama că alcovul fusese preschimbat într-un adăpost. Din cîţiva saci îşi încropise un culcuş ; împrejur zăceau împrăştiate oase curăţate complet de carne. Probabil că-şi făcuse şi un foc aici noaptea, pentru că se vedea cenuşă risipită pe jos.

După cîteva clipe constată că bărbatul o observa la fel de intens pe cît îl observa şi ea pe el. Nu mai stătea ascuns în vizuina lui, ghemuit, gata pentru saltul înainte, ci privea uimit, căutînd să înţeleagă. I se păru că se vede pe ea însăşi cu ochii unei sălbăticiuni încolţite în ascun- zisul ei întunecat : o siluetă albă se apropie în tăcere, poate fi chiar moartea.

Bărbatul îşi mişcă braţul drept, aducîndu-1 în faţă. Fără să ridice mîna, îndoi numai încheietura şi înălţă vîrful cuţitului îndreptîndu-1 spre gîtul ei. Gestul era nebunesc, ireal. Nu zîmbi în timp ce-1 făcea, dar nările i se dilatară, iar colţurile gurii îi tremurau uşor. Apoi, tot încet, puse cuţitul înapoi în teaca de la cingătoare.

Nu avea nici un obiect de preţ la ea, afără de verigheta pe care soţul ei i-o pusese pe deget cu o săptămînă în urmă la biserică. O scoase, dar, din cauza mişcării mai bruşte, îi căzu batista. întinse mîna cu inelul către el. Nu se tocmea pentru viaţa ei. Era curajoasă din fire şi groaza ce i-o inspira acel om nu era teamă pentru răul ce i l-ar fi putut face. îi poruncea, îl implora să dispară aşa cum venise, să 'îndepărteze din viaţa ei o prezenţă chinuitoare, ca şi cum nici n-ar fi fost acolo vreodată, în acea mişcare tăcută, silueta ei tînără avea autoritatea gravă a unei preotese alungind o fiinţă monstruoasă printr-un semn magic.

Bărbatul întinse la rîndul său mîna spre mîna ei, degetele lui atinseră degetele ei şi mîna femeii rămase ţeapănă la tingerea acelei mîini străine. Dar nu-i luă inelul. Cum însă ea îi dădu drumul,

căzu şi acesta pe jos, întocmai ca batista.

Timp de cîteva secunde îl urmăriră amîndoi din ochi. Inelul se rostogoli cîţiva centimetri înspre el şi se opri lîngă piciorul său gol. Cu o mişcare abia perceptibilă, bărbatul îl împinse deoparte şi privi din nou în ochii ei. N-ar fi putut spune cîtă vreme au rămas aşa, dar simţea cît se poate de intens că în acest răstimp se petrecuse ceva, că situaţia nu mai era aceeaşi.

El se aplecă şi culese de pe jos batista. Privind-o fără încetare, scoase din nou cuţitul şi înfăşură peticul mic de chembrică în jurul lamei. Nu reuşea decît cu mare greutate, pentru că avea braţul stîng rupt. în timp ce se căznea, chipul lui murdar şi ars de soare deveni tot mai alb, aproape fosforescent. Ajutîndu-se de amîn- două mîinile, vîrî încă o" dată cuţitul în teacă. Fie că teaca era prea largă, fie că lama era tare uzată, cuţitul intră uşor, fără a întâmpina rezistenţă. încă două sau trei secunde privirea lui rămase aţintită pe faţa femeii ; apoi îşi înălţă puţin propriul său chip cuprins încă de acea lumină stranie şi închise ochii.

Gestul era definitiv şi necondiţionat. Făcu întocmai ce-1 implorase ea să facă : ieşi afară şi dispăru. Acum era din nou liberă.

Se dădu un pas înapoi, perdeaua de frunziş stătea nemişcată, se aplecă la fel ca atunci cînd pătrunsese în ascunzătoare şi plecă, tot aşa cum venise, fără nici un zgomot. Odată ieşită din crîng, se opri în loc şi privi în jur căutînd cărarea de pe pajişte, o găsi şi porni mai departe spre casă.

Soţul ei nu apăruse încă de după cotul crîngului. Acum o zări însă şi strigă vesel în urma ei; mergea repede şi îndată o şi ajunse.

în acel loc poteca era atît de îngustă încît el trebuia să meargă un pas mai în spate şi deci n-o atingea. începu să-i explice care era necazul cu mieii. Ea umbla un pas înaintea lui şi se gîndea : totul s-a terminat.

După o vreme el îi observă tăcerea, veni într-un rînd cu ea ca să-i poată vedea faţa şi întrebă :

— Ce s-a întâmplat ?

Ea căută un răspuns oarecare; în cele din urmă spuse :

— Am pierdut inelul.

— Ce inel ? — întrebă el.

— Verigheta.

Şi, auzind acest cuvînt rostit de propria ei voce, îi măsură pe deplin înţelesul.

Verigheta — inelul de nuntă. „Cu acest inel“ — lăsat de unul să cadă şi împins de altul cu piciorul la o parte — „cu acest inel îmi leg viaţa de viaţa ta.“ Cu acest inel pierdut, ea însăşi, singură, îşi legase viaţa de ceva. Dar de ce anume ? De sărăcie, de prigoană, de singurătatea desăvârşită. De toate durerile şi păcatele acestui pământ. „Iar ce a împreunat Dumnezeu, să nu despartă omul.“

— Lasă că îţi găsesc eu alt inel — spuse soţul. Tu şi eu sîntem tot ca-n ziua nunţii noastre ; ai să vezi că o să fie la fel de bun. Azi doar nu sîntem mai puţin soţ şi soţie ca ieri.

Faţa ei era atît de nemişcată încît el nu ştiu dacă îi auzise vorbele sau nu. îl înduioşa să vadă că pune atît de tare la inimă pierderea inelului primit de la el. îic luă mîna şi i-o sărută. Era rece, nu semăna cîtuşi de puţin cu aceeaşi mînă pe care o sărutase mai devreme. Se opri în loc, făcînd-o şi pe ea să se oprească.

— Nu-ţi aminteşti unde-1 aveai ultima dată ? — întrebă el.

— Nu — răspunse ea.

— Şi n-ai nici o bănuială — mai întrebă el — unde l-ai fi putut pierde ?

— Nu — răspunse ea. N-am absolut nici o bănuială.

CUPRINS

Cuvînt înainte V

ŞAPTE POVESTIRI GOTICE

Potopul de la Nordemey 2
Bătrînul cavaler 83
Maimuţa..... 111
Drumurile din jurul Pisei 168
întîlnire la Elsinore 221
Visătorii..... 276
Poetul..... 362

ANECDOTE ALE DESTINULUI

Scufundătorul 430
Cina de gală..... ...
.....445
Furtuni..... 483
Povesteanemuritoare... ... 548
Inelul..... 608

Lector : MIRCEA BUCURESCU
Tehnoredactor : NICOLAE ŞERBANESCU

Bun *de tipar 26.03.1955.*
Coli *tipar 39.*
Tiparul executat sub comanda nr. 4 la întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918“, str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97 Bucureşti, Republica Socialistă România

** Abatele Sieyes (Emmanuel Joseph) — om

politic francez (1748—1836). Vicar general la Chartres. A publicat în 1789 o broşură celebră intitulată *A treia stare.* Membru al Adunării

**Tiparul executat sub comanda
nr. 4 la
întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918“,
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
Bucureşti,
Republica Socialistă România**